

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TARİHE DÜŞÜLEN NOTLAR-3

MECLİS BAŞKANLARI VE GENEL KURUL KONUŞMALARI (1920 – 2013)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TARİHE DÜŞÜLEN NOTLAR-3

MECLİS BAŞKANLARI
VE
GENEL KURUL KONUŞMALARI
(1920 – 2013)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

TARİHE DÜŞÜLEN NOTLAR – 3

(1920 – 2013)

Yayın Koordinatörü

Dr. İrfan NEZİROĞLU

TBMM Genel Sekreteri

Editör

Dr. Tuncer YILMAZ

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme

Gülşah ERDEM EFE

Fotoğraflar

Nilay AKBULUT

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basımevi

Haziran 2013

İÇİNDEKİLER

Mustafa Kemal ATATÜRK

24 Nisan 1920–29 Ekim 1923 1

Ali Fethi OKYAR

1 Kasım 1923–22 Kasım 1924 57

Kâzım Fikri ÖZALP

26 Kasım 1924–1 Mart 1935 63

Mustafa Abdülhalik RENDA

1 Mart 1935–5 Ağustos 1946 79

Kâzım KARABEKİR

5 Ağustos 1946–26 Ocak 1948 87

Ali Fuat CEBESÖY

30 Ocak 1948–1 Kasım 1948 91

Mehmet Şükrü SARAÇOĞLU

1 Kasım 1948–22 Mayıs 1950 95

Bekir Refik KORALTAN

22 Mayıs 1950–27 Mayıs 1960 (Temsilciler Meclisi Başkanı) 99

Mehmet Kâzım ORBAY

9 Ocak 1961–26 Ekim 1961 111

Dr. Fuat SİRMEN

01 Kasım 1961–10 Ekim 1965 117

Ferruh BOZBEYLİ

22 Ekim 1965–01 Kasım 1970 121

Sabit Osman AVCI

26 Kasım 1970–14 Ekim 1973 133

Mustafa Kemal GÜVEN

18 Aralık 1973-5 Haziran 1977 139

Dr. Cahit KARAKAŞ

17 Kasım 1977–12 Eylül 1980 145

Prof. Dr. Mahmut Sadi IRMAK

27 Ekim 1981–01 Aralık 1983 (Danışma Meclisi Başkanı) 151

Necmettin KARADUMAN	
4 Aralık 1983–29 Kasım 1987	177
Yıldırım AKBULUT	
24 Aralık 1987–9 Kasım 1989	197
İsmet Kaya ERDEM	
21 Kasım 1989–20 Ekim 1991.....	209
Hüsamettin CİNDORUK	
16 Kasım 1991–1 Ekim 1995.....	221
İsmet Abdullah SEZGİN	
18 Ekim 1995–24 Aralık 1995	231
Doç. Dr. Mustafa KALEMLİ	
18 Ocak 1996–30 Eylül 1997	235
Hikmet ÇETİN	
16 Ekim 1997–18 Mayıs 1999	245
Yıldırım AKBULUT	
20 Mayıs 1999–30 Eylül 2000	251
Ömer İZGİ	
18 Ekim 2000–3 Kasım 2002.....	257
Bülent ARINÇ	
19 Kasım 2002–22 Temmuz 2007	265
Köksal TOPTAN	
09 Ağustos 2007–05 Ağustos 2009.....	305
Mehmet Ali ŞAHİN	
05 Ağustos 2009–04 Temmuz 2011	321
Cemil ÇİÇEK	
04 Temmuz 2011–	337

SUNUŐ

Halkın iradesinin yegâne temsil yeri olan parlamentomuzun İtüzüğünden aldığı yetki ve sorumlulukla görevlerini yerine getiren birbirinden değerli ve saygın başkanlarını toplu olarak sunan bu eser, eminim ki birçok araŐtırmacı ve merak sahibi için çok yararlı olacaktır.

Başkanlarımızın yağlıboya tablolarının görsel olarak kullanılması esere ayrı bir renk ve anlam katmıştır. Biyografiler ve Meclis Başkanlığı dönemlerinde yapılan genel kurul konuşmalarının yer aldığı bu kitabın içeriğı kesintisiz bir kronolojik sıra dahilinde düzenlenmiştir.

Ebediyete intikal eden merhumlara Allah'tan rahmet, hayata olan Başkanlarımızımıza sağık ve esenlikler dilerim.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

ÖNSÖZ

23 Nisan 1920'den bu çalışmanın kitap olarak yayımlandığı tarihe (Mayıs 2013) kadar 28 adet Meclis Başkanlığı görevi yürütülmüştür.

TBMM'nin ilk Başkanı Mustafa Kemal Paşa önce Başkomutan ve daha sonra Cumhurbaşkanlığı makamına seçilmiştir. Diğer Meclis başkanlarından Ali Fethi Okyar, M. Şükrü Saraçoğlu, Sadi Irmak ve Yıldırım Akbulut başbakanlık görevine de atanmıştır.

Dünya parlamentoları tarihi açısından TBMM Başkanlığı ve harpte fiili Başkomutanlık görevlerini aynı anda ve olağanüstü yetkiyle üstlenen ilk başkan Mustafa Kemal Paşa'nın durumu müstesna bir örnektir.

Bugüne kadar görev yapan Meclis başkanları arasında üst üste iki veya daha fazla dönem başkanlık görevine seçilenler (Kâzım Özalp, Refik Koraltan, Hüsamettin Cindoruk, Bülent Arınç) bulunduğu gibi; farklı yasama dönemlerinde başkanlık makamında bulunanlar (Yıldırım Akbulut) da vardır.

TBMM Başkanlığı görevini 1950-1960 döneminde, 10 yıl gibi en uzun süre yapan Refik Koraltan'dır. 38 yaşında Meclis Başkanlığına seçilen Ferruh Bozbeyli ise en genç başkan unvanına sahiptir. Bugüne kadarki Meclis Başkanlarından 13'ü hukuk fakültesi; 6'sı harp okulu; 2'si tıp fakültesi; 2'si mühendislik fakültesi, 4'ü Mülkiye Mektebi, 1'i iktisat fakültesi mezunudur.

Bu çalışmada Meclis Başkanlarının biyografileri ile Genel Kurulda yapmış oldukları konuşmalar bir araya getirildi. Değerli ressamımız Yaşar Çallı'nın yağlıboya portre tabloları da çalışmaya ayrı bir renk kattı. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere vefat eden Meclis Başkanlarımıza Yüce Allah'tan rahmet ve halen hayatta bulunan başkanlarımıza da sağlıklı günler dilerim.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK (1881-1938)

24 NİSAN 1920 – 29 EKİM 1923

1881 yılında, Selanik'te doğdu. İlkokulu Selanik'te Şemsi Efendi Mektebi'nde okudu. Öğrenimini Selanik Askerî Rüştiyesi ve Manastır Askeri İdadisinde sürdürdü. 1899'da girdiği İstanbul Harbiye Mektebi'nden 1902'de teğmen rütbesiyle, 1905'de Harp Akademisi'nden kurmay yüzbaşı olarak mezun oldu.

1905'te yılında Şam'da 5. Ordu'da, 1907'de Makedonya'da 3. Ordu'da görev aldı 1909'da İstanbul'daki ayaklanmayı (31 Mart Vak'ası) bastıran Hareket Ordusu'nda görev yaptı. Arnavutluk isyanını bastırma harekâtına katıldı. 1911'de Trablusgarp, Tobruk savaşlarına katıldı, 1912–1913'te Balkan Savaşı'na katıldı; 1913–1915 yıllarında Sofya'da Askeri Ataşe görevi yaptı. 1915'te, 19. Tümen Komutanı olarak Çanakkale Savaşı'na katıldı. "Anafartalar Kahramanı" olarak ün kazandı.

1916'da Doğu Cephesi'ne Kolordu Komutanı, 1917'de Filistin ve Suriye cephelelerinde Ordu Komutanlığı görevlerinde bulundu. Aynı yıl Şehzade Vahdettin ile Almanya'ya gitti.

1918’de yeniden Suriye cephesinde Ordu Komutanı oldu, Birinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması’ndan sonra İstanbul’a geldi, hemen ardından Ordu Müfettişliği görevi ile İstanbul’dan ayrıldı.

19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkan Mustafa Kemal, 22 Haziran 1919’da Amasya Genelgesi’ni yayımladı. Türk milletine, “Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğunu, azim ve kararlılıkla vatanın kurtarılması için Sivas’ta bir kongre toplanacağını” bildirdi. Ayrıca İstanbul Hükümeti’nin verdiği görevden ve askerlikten istifa ederek 23 Temmuz 1919’da Erzurum’da, 4 Eylül 1919’da Sivas’ta toplanan kongrelerin başkanlığını yaptı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, onun çabalarıyla 23 Nisan 1920’de Ankara’da tarihî görevine başladı; 24 Nisan 1920’de Meclis Başkanı seçildi.

1921’de Büyük Millet Meclisi Orduları Başkomutanı olarak, Sakarya Meydan Savaşı’nı zaferle sonuçlandırdı Bu zafer nedeniyle, Büyük Millet Meclisi tarafından kendisine “Mareşal” rütbesi ve “Gazi” unvanı verildi. Türk Ordusu, vatani düşman işgalinden kurtarmak için 26 Ağustos 1922’de Mareşal Mustafa Kemal Paşa komutasındaki ordumuz 30 Ağustos 1922’de Yunan Ordusunu büyük bir bozguna uğratarak 9 Eylül 1922’de İzmir’e girdi. 11 Ekim 1922’de Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı.

29 Ekim 1923 günü Cumhuriyet ilan edildi, Mustafa Kemal Aynı gün ilk Cumhurbaşkanı seçildi. 1938’deki ölümüne dek arka arkaya 4 kez cumhurbaşkanı seçilen Atatürk, bu görevi en uzun süre yürüten cumhurbaşkanı oldu.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu, cesur ve unutulmaz önderi Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938’de aramızdan ayrıldı.

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRKÜN TBMM BAŞKANI OLARAK GENEL KURULDA YAPTIĞI KONUŞMALAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem efendiler!

Milletin mukadderatı umumiyesine fiilen ve tamamen vaziyet edecek makâm-ı hilâfet ve saltanatın düçâr olduğu esaretten tahlis ve memleketin tamamıyet ve selâmeti uğrunda her fedakârlığı büyük bir azim ile iktihâma karar vermiş olan Meclis-i Âlinizin Riyasetine intihâb edilmek suretiyle hakkımda ibzal buyurulan itimat ve teveccühün müteşekkiri ve minnettariyım. (*Sesler: Estağfirullah*) Hayatımın bütün safahatında olduğu gibi son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin selâmetine ve saadeti namına fedâ etmekten zevk-yâb olmıyayım (*Yaşa sadaları ve alkışlar*). Gerek hayatı askeriyeye ve gerek hayatı siyasiyenin bütün edvar ve safahatını işgal eden mücadelâtımda dâima düsturu hareketim irâde-i milliyeye istinat ederek milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. Bugün Heyeti Muhteremenizin ârâyi umumiyesinde tecelli etmiş olan itimadı milliyi liyakatimin çok fevkinde görmekle beraber şahsım için bir gaye olarak değil, müştereken giriştiğimiz mücadele-i mukaddesenin mâtûf olduğu gayeleri istihsal için milletin bahşettiği bir istinadgâh olarak telâkki ediyorum. Bu ittihad-ı millinin bana tahmil ettiği mesuliyet, biliyorum ve hepiniz de bilirsiniz ki, pek ağırdır. İçinde yaşadığımız nâdirü'l-emsâl dakikaların vahametine rağmen bu ağır mesuliyeti milliyenin altında ancak Heyeti Muhteremenizin muavenet ve müzaheretinin dâima ve dâima hak yolundaki mücahedata rağmen avn'î inayeti sübhaniyeden ümitvar olarak çalışacağım. İnşallah Padişahı Âlmpenah Efendimiz Hazretlerinin sıhhat ve afiyetle ve her türlü kuyudatı ecnebiyeden âzâde olarak tahtı hümayunlarında dâim kalmasını eltâfi ilâhiyeden tazarrû eylerim. (*Şiddetli alkışlar*)

TBMM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 38-39 (24 Nisan 1920 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Birinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Efendiler;

Türkiye Büyük Millet Meclisi bugün İkinci İctimâ senesine giriyor. (*Allah muvaffakiyet ihsan etsin sadaları*) Geçirdiğimiz bu bir sene zarfında Meclis-i Âlice ve bütün milletçe sebkenen mesaiyi fedakâraneyi kemâli takdis ve tebcil ve tezkâr eylerim. (*Alkışlar*)

Millî faaliyetimizin bugüne kadar tevliid ettiği mesut neticelerden bahsederken millî senemizin -bu seneyi millî vasfiyle yâdetmekte müstesna bir zevk duyabiliriz- ihtiva ettiği haricî ve dâhili vekayii hulâsatan hatırlatmak isterim. Malûmunuzdur ki, İtilâf Devletleri Onaltı Martta Payitahtımızı sureti faciada işgal ederek hükümetimizi felce duçar eylediler. (*Allah kahretsin sadaları*) Makam-ı Hilâfet ve saltanatı ellerinde bâzîçe kıldılar. Bir suikast darbesiyle milletimizi zebûn ve hakkı hayatını müdafaadan âciz bir hâle koyduklarını zannettiler ve imhakâr arzularının tahakkukuna artık hiçbir mâni kalmadığı zehabına düştüler. Hâlbuki mütarekenin imzasından beri düşmanlar tarafından ika olunan feci, ahitşikenâne ve imhakârane tecavüzet muvacehesinde kâfi derecede ikaz edilmiş olan milletimiz, bu son darbeyi hazmedemedi. Derhal mukadderatının sâhib-i hakikisi olduğunu hâkimiyetinin ehli bulunduğunu cihana isbat için metin ve vakur vaz'ını takındı. (*Yaşasın sadaları*)

İntihabat icrâsına davet edilen milletimiz hemen vekillerini intihâb ederek vazife başına gönderdi. Mukadderat-ı memleketi, vekillerinden teşekkül eden Meclis-i Âli'nizin yed-i emanetine tevdi eyledi. Meclis-i Âli'niz dahi inikadının birinci 23 Nisan 1336 günü milletimizin dâhili ve haricî istiklâli tam dâhilinde mukadderatını bizzat deruhde ve idareye başladığım bütün cihana ilân eyledi. (*Alkışlar*) Meclisinizi vücude getiren azâyı kiramın her biri uzak yerlerden bin türlü mihnet ve meşakkatlar ihtiyar ederek Ankara'ya geldiler İstanbul'da ducârı tecavüz olan Meclis-i Mebusân azasından dahi bir kısmı düşman tehdidat ve takibatı altında Anadolu'ya geçtiler. Bu suretle Büyük Millet Meclisi'nin bilûmum azâyı kiramı o karanlık ve müşevveş günlerde milletin talep eylediği ulvî vazifenin ifâsına kemâli azîm ve metanetle şitap eylediler. Bugün bütün bu muhterem arkadaşlarımı tekrar tebrik ve tevkîre vesile ve fırsat bulduğumdan dolayı pek bahtiyarım. (*Alkışlar*) Meclisimizin ne kadar müşkül şeriat tahtında ve ne büyük fedakârlıklarla itayî vazifeye başladığını ve devam eylediğini takdir edebilmek için tarihi inikadında ve müteakip eyyamdaki vaziyet-i dâhiliyemizi derhâtır etmek kifayet eder.

Efendiler, hatırlarınızdadır ki, İtilâf Devletlerinin himâyesi ve İstanbul'un bâzı mehâfilinin teşvikiyle efrad-ı milleti yekdiğerine kırdırmak üzere hareket eden Anzavur, Biga havalisinde faaliyete başladı. Aynı teşvikatin tesiriyle Düzce, Hendek, Adapazarı, Bolu ve Gerede havalisi Hilâfet Ordusu namı altında icrây-ı faaliyet eden hâinlerin tahti tesirine girdi. Din ve millet ve memleketin halâsi gayesine matuf olan teşebbüsât-ı milliyemizi güya lisan-ı şeriatle tezyif eden fetvalar çıkarıyorlardı. Bu iblîsâne ve hâinâne tahrikât ve teşebbüsât neticesinde Meclisimizin burada ilk içtimâi günü usat Ankara'nın sekiz saat mesafesine gelmiş bulunuyordu. Büyük Millet Meclisi'nin büyük ve metîn vaz'ı ve dürbinnane tedâbiri sâyesinde

teskin edilen bu huruşu isyanı Yozgad, Zile ve Akdağmâdeni ve Sivas havalisi isyanları ve bunları da Konya, Karaman, Iğın kıyıamları takip etti.

Memleketimizin diğer bâzı yerlerinde Hükümet-i Milliyemize itaatsizlik asan görüldü ve daha sonra Demirci Mehmet Efe ve Ethem ile kardeşlerinin hiyânetlerine şahit olduk. İşte efendiler, Meclis-i Ali'niz ve onun Hükümeti, düşmanların ve hâinlerin tertip ve teşvikiyle meydana getirilen bu irticaları ve asayişsizlikleri bastırmağa muvaffak oldu. (*Elhamdülillah sadaları*) Nispeten pek az tahribat ve telafâta bu keşmekeşi bertaraf etti. İzlâl ve iğfal edilmiş olan ahaliyi irşâd ve tenvir ederek halkın tabaka-i câhilesini de hakikati hal den haberdar eyledi. Bu noktada bilhassa Anadolu ulemâyı kirâmının hakikî fetvalarla ifa buyurdıkları irşadı müteşekkirene yâd etmeği kendime bir vazife bilirim. (*Alkışlar*)

Efendiler, hatırlatmak isterim ki, azim ve imânımızı sarsmak için dâhilde ihdas olunan vekayi-i müessife henüz cereyan ederken düşmanlarımız hariçten de tazyikat ve teşvikat-ı zalimanelerinde biran bile tevakkuf etmiyorlardı. Gaipite Yunanlılar ve cenupta Fransızlarla onların teslîh ve aleyhimize taslît ettiği Ermeniler ve şarkta Ermenistan Ermenileri memleketimizin aksâm-ı müstevliyesinde ve işgal edilen hudud ve cepheler civarındaki ahali-i islâmîyeye envâ-i mezâlîm ve kıtal icra ediyorlardı. Yunanistanlılar, birçok kuvvetlerimizin dâhili isyanlarla meşgul olduğu ve zaten henüz muntazam millî ordumuzun teşekkül edemediği bir sırada kuvây-ı mahalliye ile müdafaâ edilen garp cephelerimize tecavüz ettiler ve muharebatın maddî netâciyi müessif olmakla beraber milleti daha kuvvetli bir imânı müdafaâ ile teşcie medar olduğu cihetle faideli addedilmelidir. Filhakika mütârekeyi müteakip düşmanlarımız tarafından silâhları alınarak, mevcutları tenkis edilerek eritilen Orduları az zamanda adetâ yeniden teşkil, tecdit, teşhiz ve ilbas ettik. Bugün her cephede muzafferine harp eden ve vatan müdafaasının ne demek olduğunu tamamen müdrik ordularımız vardır. (*Alkışlar*) Bu ordular sayesinde şarkta Ermenistan muzafferiyetini kazandık ve garpta Yunanlıları mağlup ettik. (*Alkışlar*) Şark ordumuzun vaz'ı müessiri bizi esasât-ı milliyemizin nikat-ı mühimmesinden bulunan Kars, Ardahan ve Artvin'i istirdada muvaffakat etti. (*Alkışlar*)

Ordularımız memleketi müdafaâ ve memleketin istiklâl-i tamını muhafaza kudretini izhar ve isbata müheyya bulunuyorlar. (*Yaşasın sadaları*) İnşallah, pek çok uzak olmayan bir âtîde hayat ve istiklâl-i katimizi temin edecek olan kahraman ordularımızın kumandanlarıyla zâbitan ve efradına ve kemâli şân ve şerefle müdafaâ-i millîyeye fiilen iştirak eden ahaliye ve bilhassa vatanlarının müdafaasında müstesna kahramanlıklar gösteren. Gaziantep ahalisine ve umumiyetle halkın başında vazife-i Tesmiyelerini vatanperverâne ve fedakârâne ifâ etmekte bulunan memurin-i hükümete bütün milletin ve Heyet-i Celîlenizin hissiyatına tercüman olarak arz-ı minnettâri eylemeği vecibe addederim. (*Alkışlar*)

Efendiler; Türkiye Büyük Millet Meclisi mukadderât-ı milleti bilfiil deruhde eylediği gün bulduğu idare makinasının mazinin istibdat fikirleri ve esasları üzerine kurulmuş çürük bir makina olduğunu izaha lüzum görmem. Meclis-i Ali'niz ve Hükümetiniz işte böyle bir makinanın islahına çalışmakta bulunmuştur ve vazetdiği ve peyderpey ikmâl edeceği esasât ile idare-i umumiyeyi nispeten şâyâmî emniyet bir hâle ifrağa muvaffak olmaktadır. Teşkilât-ı Esâsiye Kanununun muhteviyatı tatbik ve yeni İdâre-i Vilâyat Kanunuyla ikmâl edildiği takdirde memleketin dâhilen muhtaç olduğu esbâb-ı inkişafın tamamen izhar edilmiş olacağına kaniim.

Efendiler, mücadelenin ehemmiyetini idrâk eden milletimiz sây-i mütemadi-siyle büyük bir cehd-i mâlî göstermiş, memleketin bütün ihtiyâc-ı mâlîsini tatmin edici kavi ümidler bahşeylemiştir. Umur-u mâlîyede memleketimizce pek mühim bir meselenin halline az çok mütevazın bir bütçe tanzimine muvaffakiyet hâsîl olmuştur. Memleketimizde umur-u iktisadiyenin mahiyet ve ehemmiyeti belki de tanınmamış olduğu halde Meclis-i Âli'niz memleketin menâbi-i varidatımıza tamamen vaziyet etmek tedbirlerine derhal tevessül ettiler. İstanbul'daki vaz'ı mü-tahakkimlerinden istifade ederek, maadin taharrisi için muktazi ruhsatnamelerin itasını menettirdiler. Biz memleketin bütün menâbi-i servetine sahip olarak ihracat ve ithalât arasında temini îsali için yolların ıslahına vesait-i mümkünün ihzarına tevessül ettik. Maârif, sıhhati umumiye, nüfus ümran cihâtiyle pek göze görünür netâyîç henüz istimal edilemedi. Ancak bu hususatta bariz semerat-ı fiiliye iktitâfi için zemin ve zaman ve vesait ve çok paraya da ihtiyaç olduğu tasdik olunmalıdır. Maamafih memleket ve milletin âzami ihtiyacı temin edilmek çâreleri tedkik ve tettebbu edilmekte âti-i karibte şâyân-ı memnuniyet bir netice vücude getirebilecek zeminin ihzariyle iştigâl olunmaktadır. Meclis-i Âli'nin tesis eylediği İstiklâl Mahkemeleri sayesinde seri ve âdilâne surette birçok fenalıklara nihayet verilmiştir. Bugün memleket medenî kavânin ve dâimi derecatı mehâkimle temini asayişe muktedir bir hâle getirilmiştir.

Efendiler; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir seneden beri kemâli muvaffakiyetle takip ve tatbik ettiği dâhilî ve haricî siyaseti asan fiiliyesiyle tamamen tavazzuh etmiştir. Efendiler; siyasetimizde muayyen olan prensiplere bugüne kadar sâdik kaldığımız gibi bundan sonra da milletin inkişafını, istiklâlin masuniyetini temin edecek olan bu siyasetimize muhafaza-i sadâkatımız tabiidir. Siyaset-i dâhiliyemiz de şîarımız olan halkçılık, yâni milleti bizzat kendi mukad deratına hâkim kılmak esası Teşkilât-ı Esâsiye Kanunumuzla tespit edilmiştir. Bu kanunu ve bu kanuna müteferri olan kanunları bir an evvel çıkararak hüsnü tatbikata çalışacağız.

Siyaset-i hâriciyemizde menafi-i milletin istilzam eylediği esâsatı ihtiva eden tamamen müstakil ve serbest bir siyaset takip edilmektedir. *(Alkışlar)*

Meclisimiz ve Meclisimizin Hükümeti cenkcu ve maceraperest olmaktan uzaktır. Bilâkis sulh ve selâmeti tercih eder. Bilhassa, insanî, medenî mefkûrelerin hayyizi husule çıkmasına ve fevkalâde taraftardır. İşte bu esaslar dairesinde gerek şark ve gerek garp âlemleriyle dâima hüsnü münasebat ve revâbit-ı dostiyi ararlar. Şarkta Azerbaycan, Şimali Kafkas ve Efganistan Hükümetleriyle samimî ve vicdanî münasebetler tesis ettiğimiz gibi Irak ve Suriye ahali-i islâmiyesiyle de fevkalâde samimî rabtalar vücuda getirdik. Bizce kıymetdar olan bu revâbıtı muhafaza etmekteyiz.

İran Hükümetiyle de münasebatımız vardır. Bunu teyit, cümle-i amalimizden dir. Ermenistan ve Gürcistan ile mevcut münasebatımızın kariben müstakar ve menafi-i milliyemize mutabık bir surete iktiran edeceğini ümit ederiz.

Rus Bolşevik Cumhuriyetiyle mevcut münasebatımız hüsnü cereyan ve devam etmektedir. Ve bu münasebatı elyevm Moskova'da bulunan heyet-i murahhasamızın dâhil bulunduğu konferansta daha ciddi esasâta istinat ettirerek takviyeye

çalışmaktayız. Bu mesaimizin tamamen arzuyu millete tevfik olunacağına şüphe yoktur.

Garp âlemine gelince: İhtilâf Devletlerinden bâzılarıyla zaman zaman resmî temaslar yapılmış ve dâima memleket ve milletimizin menâfiini temin etmek şartıyla sulh ve sükûn-u âleme hadim olmak çâresi aranmıştır. İngiliz ricali siyasesi bizim maksad-ı mesalim perverânemizden dâima tecâhül etmişlerdir. Ancak milletimizin bir senelik mücadelesi neticesinde mevcudiyet ve istiklâlini müdafaa etmek hususundaki azim ve kararının lâyetecezzâ olduğu fiilen sabit olduktan sonra ancak milletimiz İstanbul'da padişahın huzuriyle içtimâ edilerek Şûrayı Saltanatta ayağa kalkmak suretiyle alınan karara müsteniden İstanbul Hükümetinin kabul ettiği Sevr Muahedenamesi altındaki idam kararının mahiyet-i imhakâranesini idrâk ettiğini ve buna Türkiye'de mahallî tatbik olamayacağını mücahedât-ı azimkâranesiyle maddeten isbata muvaffak olduktan sonra nihayet İhtilâf ricali siyasesi bizimle görüşmeğe lüzum hissetmişlerdir. (*Alkışlar*)

Geçen senenin bugünlerinde sulha mütedair gelen haberler, herkese yeis veriyordu; hertarafta düşmanların maddî ve manevî hücumlarına mâruzduk; herkes bizim aleyhimizde idi. Bugün bütün dünya dâvamızın kudsiyetini anlamış bulunuyor. Âlem-i insanîyet ve medenîyet bize hertaraftan günden güne artan bir teveccüh gösteriyor. Geçen senenin bugünlerini derin bir endişe ve ıstırap içinde idrâk eden milletimiz, bu senenin aynı günlerinde azim ve metanetin asarını görmekle müftehir olabilir. (*Alkışlar*) Geçen senenin bize getireceği en büyük felâket ve musibet Sevr Muahedesi idi.

Efendiler; düşmanların bütün bir senelik gayretlerine rağmen neticede bugün Sevr Muahedesini muhteviyatı fiilen ve hükmen yoktur. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*) Neticesinden ümitvar olmak istediğim Londra Konferansı cihanı insanîyetin müstahak olduğu sulh ve mesalimeti bir hâli intizarda bıraksa dahi bugün anlaşılmıştır ki, Sevr Muahedenamesi ahkâmı Türkiye'ye cebren tatbik olunamaz. (*Şiddetli alkışlar*) Efendiler; mağlup sıfatıyla 1918 mütarekenâmelerini imzalamış olan milletlerarasında bu neticeye ancak Türkiye takip ettiği siyasetinin dürendiş ve silâhlarının kuvveti sayesinde nail olmuştur.

Efendiler, İhtilâf Devletleri bizi müstakil bir devlet halinde yaşamağa kabiliyeti olmayan bir millet telâkki ediyor. (*Çok yanlış sadaları*) Ve bu yanlış telâkki bahanesiyle memleketimizi parçalamak ve milletimizi esaret altına almak istiyorlardı. Onları bu telâkkide aldatan saik, milletimizin kendi kendisine idareye muktedir olamaması zehabıdır. Hâlbuki milletimiz ilk seneden beri her türlü muavenet ve delâletten ve asırlardan beri şekli idareden mücerret olarak milletlerin başına gelebilecek olan felâketlerin en büyüğüne mâruz bulunduğu halde en medenî, en insanî ve bütün şerâit-i hürriyete riayetkâr bir tarzda kendini idare etmektedir. (*Alkışlar*)

Düşmanlarımız istilâ ettikleri memleketlerimizde her nevi müdafaa vesaitinden tecrit edilmiş olan milletdeşarımıza karşı bugüne kadar bilâfasılatahrîb, yağma, katil, techir gibi mezâlimi irtikâb eylemekte devam ettikleri halde, Büyük Millet Meclisi'nin havza-i Hükümetine dâhil bulunan bütün gayrimüslim unsurlar, kanunlarımızın ve silâhlarımızın himâyesi altında mazhar-ı emn-ü asayiş olarak yaşamaktadır. (*Şiâr-ı İslâmiyet ve insanîyetimizdir sadaları*) Efendiler, bu beyana-

tıma ilâveten Meclis-i Âli'nizin bir senelik mesaisini de kemâli takdir ile hulâsa etmek isterim. Meclis-i Âli'nin mebde-i içtimâi olan 23 Nisan 1336 tarihinden dünkü güne 28 Şubata kadar (311) gün geçmiştir. Bu eyyam zarfında Meclis-i Âli'niz (159) gün içtimâ aktetmiştir. Bu ictimâat (51) i hafî ve (356) sı alenî olmak üzere (407) celseyi ihtiva eder. Meclis-i Âli'niz bu meşagil ile şimdiye kadar heyeti umumiyece (104) kanun kabul etmiştir. Ve bundan başka (149) teklif-i kanuniyi müzakere ettikten sonra reddetmiştir. Demek ki (252) kanunla iştigâl etmiştir. Bundan maada hasbel icâb (67) teklif-i kanuniyi Heyeti Vekiliye tevdi etmiştir. (6) kanunun müzakeresi tehir edilmiştir. (55) kanun yeni seneye devredilmiştir. Demek oluyor ki, ceman (381) kanunla Meclis-i Âli'niz iştigâl etmiştir. Meclis-i Âli'nizin çıkardığı kavânin meyânında Hiyaneti Vataniye Kanunu, İcra Vekilleri İntihabı Kanunu, Temyiz Heyeti teşkiline dâir Kanun, İstanbul'un işgalinden sonra İstanbul Hükümetince münakit muahedat vesairenin lağvı kanunu, Nisab-ı Ekseriyet Kanunu, İstiklâl Mahakimi Teşkilî Kanunu, Men'i Müskirat Kanunu, köylünün saadet ve refahına müteallik olmak üzere Baltalık Kanunu, Cephe Zammı Kanunu, yine milletin sıhhat ve hayatına müteallik olması itibariyle Frenginin Men'i Sirayeti Kanunu, milletin ve Heyet-i Celîlenizin mahiyetini, şeklini ve salâhiyetini tâyin etmek itibariyle Teşkilât-ı Esâsiye ve kudret ve iktidar-ı mâlimizi göstermiş olmak itibariyle bütçe kanunları zikre şayandır. Ercümenlerdeki mesaiye gelince: Efendiler; muhtelif mesâile ait olmak üzere kanunlar da dâhil olduğu halde encümenlere 703 parça iş havale olunmuştur. Bunlardan 422'si encümenlerden çıkmıştır, 281'i yeni seneye devredilmiştir. Bundan başka Heyet-i Celîleniz âlakadar olduğu mesaili takib etmiş olması itibariyle hâiz-i ehemmiyet olarak ayrıca yüz onbir tekrir verilmiş ve bunlar Heyet-i Vekileye havale olunmuştur. Bundan maada yine umur-u icrâiyeyi takibdeki teyakkuz ve intibahına delâlet etmiş olması itibariyle fevkalâde hâiz-i ehemmiyettir. 122 tekrir ile Heyet-i Vekileden istizah ve sualde bulunmuştur.

Arkadaşlar; Heyet-i Celîlenizin bu Meclis dairesine ait olan bu mesaisinden başka doğrudan doğruya rüfekayı kirâminızdan birçokları Meclis-i Âli'niz nâmına hidemât-ı devlete de fiilen iştirak etmek suretiyle ifâyı vazife-i vataniyede bulunmuşlardır. Ezcümle rüfekamızdan bir kısmı sefaretlere tâyin olunmuşlardır; bir kısmı şarkta ve garbta heyet-i murahhasa halinde en mühim mesâil-i siyâsiye ile iştigâl etmekte bulunmuşlardır. Ve yine rüfekamızdan birçokları orduların, korduların, müfrezelerin, kıtaların başında olarak düşmanlarla çarpışmışlardır ve çarpışıyorlar ve yine güzide arkadaşlarımızdan bir kısmı nefer olarak cephelere gitmiş, kıtaat-ı askeriyenin içinde düşmanlarla muharebe etmiştir. Arkadaşlarımızdan bir kısmı da İstiklâl Mahkemelerinde umur-u adliye ile iştigâl etmiştir. Yine bir kısım arkadaşlarımız memleket dâhilinde mühim vekâyiin icrâyı tahkikatına memur edilmiştir. Ekseri arkadaşlarımız milletin irşâd ve tenviri için külfetli seyahatlar ihtiyar eylemişlerdir. Çok defalar ordu cephelerini terğib ve teşvik için dolaşmışlardır. Doktor olan arkadaşlarımız muharebe meydanlarında mecruh olan askerlerimizin derhal tedavisine şitâb eylemişlerdir. Azâlıkla memurluğun imtizacı mesağı kanunî dâhilinde bulunduğu zamanlarda da birçok rüfekamız valiliklerde, mutasarrıflıklarda, kaymakamlıklarda vesâir adli ve mülki memuriyetlerde bulunmak suretiyle devletin hıdematına iştirak eylemişlerdir.

Efendiler. Meclis-i Âli'niz bu mesai-i fevkalâde ile meşgul olurken vazaif-i icrâiyeye tevkil buyurduğunuz İcra Heyeti Vekillerinizin de muharebe meydanlarındaki kumandanlık karargâhları gibi geceli gündüzlü mesaisiyle temayüz etmiştir.

Vekâletlerin ve bilcümle mesai refiklerimizin vazifelerini kemâli intizam ile tedvir etmelerinden dolayı kendilerine teşekkür ederiz. (*İştirak ederiz sadaları*) Bu buhranlı sene-i mesaisinin mükâfatını görmekle mesut olan Meclisiniz, ilk gününü idrâk ettiği ikinci sene-i mesaide de aynı faaliyetle çalışarak inşallah nihai muvaffakiyeti elde edecektir. (*İnşallah sadaları*) Cenab-ı Haktan cümlemize muvaffakiyet dua ederken hakkı bekâ ve istiklâlimizi kurtarmak gibi bülen ve kutsî mücadele uğrunda ihrâz-ı şahadet eden kardaşlarımızın mübarek ruhlarına Fatihalar ithaf eylerim. (*Fatiha okundu*) Meclis-i Âli ikinci sene-i mesaisine onikisi Malta'da mev-kuf, altmış sekizi İstanbul Meclis-i Mebusân'ından iltihak eden ve ikiyüz yetmiş de Büyük Millet Meclisi'ne azâ olarak intihâb edilen ki ceman (350) muhterem azâ ile başlıyor. Malta'daki mağdur ve muhterem arkadaşlarımızı da kariben aramızda görmemizi temenni ederim. (*İnşallah sadaları*) Efendiler, milletimizin fevkalâde kabiliyetleri vardır, bu kabiliyetlerin inkişafı ve feyizli tecelliyatı şüphesiz parlak netâyice iktiran edecektir. Ancak tarihin bâzı korkunç kayıtlarını kemâli teyakkuz ile hatırlatmayı faydalı buluyorum. Arkadaşlar, bir millette bahusus bir milletin serkâr-ı idaresinde bulunan müdirânında ihtirasat ve münakaşat-ı şahsiye, vazife-i millîye ve vataniyenin müstelzem olduğu hissiyat-ı âliye galebe derecesini bulduğu memleketlerde inhilâl ve inkıraz gayr-i kabili ihtirazdır. Milletimizin hakiki mümessilleri olan bilcümle rüfekanın bu gibi nekaisten dâima münezze kalacaklarına asla şüphe edilemez. Heyet-i Celîlenin müteakabil hissi uhuvvet ve tesanüdünün müvekkilleriniz olan umûm millete de dâima aynı feyiz ile şâmil ve sâri olacağı tabiidir.

Mehterem arkadaşlarım, bütün bir millet, ölümle gözgöze baktığımız mütareke günlerinden başlayarak bugüne kadar katettiğimiz mesafeleri, atlattığımız sayısız müşkilâtı bir defa daha beraber tahattur edelim. Ne vakit başladığı bilinmeyen zamanlardan beri şeref-i istiklâl ile yaşayan milletimizin en feci bir izmihlal ile nihayet ölüyor gibi görünmüş iken kaydi esarete karşı evlâdını kıyama davet eden ecdat sesi kalplerimiz içinde yükseldi ve bizi son halâs mücadelesine davet etti. (*Alkışlar*)

Artık yeis ve fütür günleri çok arkada kaldı. Memlekete halâs ve hakikat yolunu işaret etmiş ve bütün milleti kendisi istiklâl bayrağı altında toplamış olan Meclis-i Ali'niz ikinci sene-i mesaisine dâhil olurken ben, ufukumuzda inkişafa başlayan ışıkların bu kadar felâket görmüş olan bedbaht vatanımızda bu sabah-ı hayır olmasına duâ ediyorum. (*Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 1, Cilt 9, Birleşim 1, Sayfa 2-7 (01 Mart 1921 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Birinci Dönem Üçüncü Yasama Yılına açış konuşması

Efendiler;

Bugün İkinci İçtimâ senemizi ikmal ederek üçüncü milli seneye giriyoruz. Bu mazhariyetten dolayı Cenâb-ı Hakka hamd-ü sena ederim. Bu geçen sene zarfında Meclis-i Âliçe, milletçe ve orduca sebmeden fedakârane mesaiyi de tebcil ederim. Pek mütenevvi hâdiselerle mahmul olan bu mücadele seneleri taakkup ettikçe, bütün erat ve tabakat-ı millete istiklâl ruhunun en hararetli füyuzatı inkişaf etmektedir. Geçirdiğimiz ikinci milli senenin en mütebâriz vasfı olarak, iş ve ordu safhalarında çalışan efrâd-ı milletle askerlerin nâkabil-i tahammül tazyikat altında icbar edildiğimiz bu kanlı maceraya alışmış ve ona saik olan müellim mecburiyetleri anlamış olmalarını zikredebilirim. Sözlerimin başında memleketin en aziz unsurları bulunan bu iki tabakayı millet hakkındaki sitayişlerimi tezkâr eyledikten sonra dâhili ve harici ve umumî vaziyet-i siyasetimiz hakkındaki nokta-i nazarlarımı izaha geçiyorum:

Efendiler; Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin dâhili idare ve siyasette düsturu, Teşkilât-ı Esâsiye Kanunumuzun birinci maddesiyle misâk-ı millîmizin birinci ve beşinci maddelerinde katî ve sarih olarak gösterilmiştir. Buna nazaran, idare usulümüz bilâ kaydü şart hâkimiyetine sahibolan halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Meclis-i Âli'lerine takdim edilmiş olan Müfettiş-i Umumilik, İdâre-i hususiye-i vilâyat ve İdare-i nevahi kanun lâyhalarının bu ruhu ihtiva ederek, kesb-i kanuniyet edecekleri tabiidir. Bu kanunlarla beraber derdest-i müzakere bulunan Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyetine mûtaallik lâyiha kesbi kanuniyet eylediği takdirde, idare-i umumiyemizde esaslı bir vuzuh ve küşâyış hâsıl olacaktır. Efendiler; Türkiye halkı ırkan ve dinen ve harsen müttehid, yekdiğerine karşı hürmet-i mütekaibile ve fedakârlık hissiyatıyla meşhun ve mukadderat ve menafii müşterek olan bir heyeti içtimâiyedir. Bu camiada hukuk-u ırkiyeye, hukuk-u ictimâiyeye ve şerait-i muhihiyeye riâyet, siyaset-i dâhiliyemizin esas noktalarındandır. Dâhili teşkilât-ı idaremizde bu esas noktanın, halk idaresinin bütün mânayı şâmilıyla lâyık olduğu derece-i inkişafa îsal edilmesi siyasetimizin icabatındandır. Ancak, haricî düşmanlara karşı dâima ve dâima müttehid ve mütesânid bulunmak mecburiyeti de muhakkaktır. Türkiye halkına dâhil olup akalliyet halinde bulunan anasır-ı Hristiyanîyenin hukuku dahi dünyanın en medeni milletleri meyanında yaşayan akaliyetlere verilmesi Düvel-i İtilâfiye ile muhasımları ve bâzı müşârikleri arasında takarrür eden esasât-ı ahdiye dairesinde memâliki mütecaviredeki Müslüman ahalinin de aynı hukuktan istifade etmesi ünmiyesiyle müeyyed ve müemmendir. Akalliyetlerle beraber, bilûmum halkın refah ve saadetinin ve kavâninin bahşettiği her türlü haklarının masuniyetinin temini ve memlekette hâkimiyet-i kanuniyenin teyidi, dâhili idare ve siyasette değişmez bir düsturumuzdur. Geçirdiğimiz senenin vaziyet-i dâhiliyesini telhisan ifade edebilmek için bâzı nikatı zikredeceğim.

Bu sene zarfında bütün aksâm-ı memâlikte suret-i umumiyede müstakil ve arızasız bir manzara-i sükûn ve asayiş devam eylemiştir. Bâzı iğfalât neticesi olarak geçen senenin evâilinde Koçgiri'de zuhur eden hâdis, ittihaz edilen tedâbirle

teskin edilmiştir. Dûçar-ı iğfal olanlar hakkında da hükümetçe lâzime-i adlî şefkat ifa olunmuştur. Yunanlıların teşvikat ve tertibatıyla ihtilâlkârane teşebbüsatta bulunanların da tasavvur eyledikleri emeller akim bırakılmıştır. Umur-u dâhiliyenin emniyetle tedvirinde en mühim ve maddî vasıta olan jandarma teşkilâtı mühim kıtaat ilâvesiyle takviye edilmiş ve mütaaddit jandarma mektepleri açılmıştır.

Dâhiliyeye ait umurdan olmak üzere Posta ve Telgraf İdaresinde vücuda getirilen bâzı teceddüdat da memnuniyete şayandır. Efendiler milletimizi asayiş tam halinde yaşatmak nuhbe-i amalimiz olduğu gibi onun sıhhatine itina etmek ve vesait-i mevcudemiz nispetinde âlâmı ictimâyesine çâresâz olmak da Hükümetimizin cümle-i vezaifindedir. Bu cümleden olmak üzere memleketimizin etibba ihtiyacı imkânın müsaadesi nispetinde telâfiye uğraşıldı. 1336 senesinde iki yüz altmış tabip müstahdemdi. Bu miktar, bu geçen sene zarfında üç yüz on ikiye iblâğ edildi. Elli tabibin daha tedarikiyle hekimsiz kazalara izamları tasavvur edilmektedir. Bu sene emrazı sâriye istilâsına meydan verilmedi, başgösterenler derhal tedâbir-i sıhhiye ittihaziyle olduğu yerde itfa olundu. Emrazı sâriyeye karşı en kâti tedbir olan aşilar artık tamamıyla memleketimizde istihsal olunmaktadır. Üç milyon küsur kişilik çiçek aşısının Sivas'ta istihsal edilmiş olduğunu zikretmek bu bapta kâfi bir fikir verebilir. Memleketin malaryalı muhitlerinde miktarı kâfi kinin tevzi edildi. Frengi âfetinin ifası için de mümkün olan meblâğ sarf edildi. Ve emrazı içtimâiye ile mücadelemin daha müsmir ve daha şâmil bir şekilde ifası esbabı da ihzar edilmiştir.

Efendiler; muâvenet-i içtimâiye umurundan da muhtasaran bahsetmek isterim. Harb-i Umumî esnasında bu cihetlere iltica etmek mecburiyetinde kalan vilâyat-ı şarkıye ve müstahlise halkından rub'u memleketlerine tahrik edilmiştir. Bunların hemen nısfı yurtlarına vâsıl olmuştur. Bu sene mütebaki mültecilerin de iadesi mukarrerdir. Âhisen istihlâs edilen Adana ve Gazianteb mültecileri memleketlerine iade olundular. Henüz istihlâs edilemeyen vilâyat-ı garbiye mültecilerine imkân nispetinde muavenette devam olunuyor. Yurtlarına yeni avdet edenlere kanun-u mahsus mucibince, yemeklik, tohumluk ihdası muafiyet temini ve şâire gibi teshilat iraesî suretiyle muavenet edilmektedir. Muhacir ve mülteci eytâmı için açılan dârüleytâmın birer dârüssınâa haline getirilmelerine çalışılmaktadır. Hudud-u millîye haricinde kaları yerlerden iltica eden dindaşlarımız, şimdilik yalnız muâvenet-i nakdiye görmektedirler. Bu sene bunların ve daha memleket dâhilinde muhtac-ı iskân olanların iskânlarına başlanacaktır. Sıhhiye ve muâvenet-i içtimâiye hususunda takibettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin muhafaza ve takviyesi, vefiyatın tenkisi, nüfusun tezyidi, emrazı içtimâiye ve sâriyenin gayri müessir bir hâle ifrağı, bu suretle efradı milletin dinç ve saye kabiliyattar bir halde sahibül-ı beden olarak yetiştirilmesi... Bu yurtları düşman elinde kalan millettaşlarımıza muavenet ve ilmî bir tarzda iskâna ehemmiyet-i mahsusa verilmektedir. Bu bapta lâzım gelen tetkikat yapılmakta ve bu gayeleri temin edecek programlar tertib olunmaktadır.

Efendiler; Hükümet memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti hüsnü tevzi etmekle mükelleftir. Bu itibarla adliye işi pek mühimdir. Binaenaleyh siyâset-i adliyemizde takibedilecek gaye, evvela halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti tevzi etmektir. Saniyen, heyeti ictimâiemizin bütün dünya ile teması tabii ve zarurîdir; bunun için seviye-i adaletimizi bilcümle medenî hayatı ictimâiyenin

seviye-i adaleti derecesinde bulundurmamak mecburiyetindeyiz. Bu hususatı tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi ve nikatı nazardan ıslah, ihya ve tecdid etmek-teyiz ve edeceğiz. Bunda memleketimizin vüsâti, vesait-i senanın noksanı ve şâir mevânî ile müşkülâtın başka, bâzı mahaller hayat-ı ictimâiyelerindeki hususiyet-ler de nazar-ı dikkate alınmıştır.

Efendiler; terakkiyât-ı asriye milletlerin medenî ihtiyaçlarını tevsi, teksir ve tenvir ve bu ihtiyacat-ı medeniye ile mütenasip medenî hakların vücudunu istilzam eder. Her devletin mensup olduğu heyeti ictimâiyenin derece-i temeddüniyle mütenasip, mevzuatı hukukiyesi vardır. Dünyada mevcut bilcümle medeni devletlerin kanunu medenileri hemen yekdiğerinin pek yakınıdır. Bizim milletimiz ve Hükümetimiz fikri adalet ve zihniyeti adalet noktasında hiçbir medenî kavimden dûn değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza şahadet eder. Binaenaleyh; bizim dahi mevzuat-ı hukukiyemizin bilcümle medeni devletlerin müdevvenât-ı kanuniyesinden nakıs olması caiz değildir. Mücehadâtımızın matuf olduğu istiklâl-i tam mefhumunda istiklâl-i adlîmizin de mündemiç bulunduğu tabiidir. Binaenaleyh; her müstakil devletin bir hakkı lâyenfekki olan tevziî adalet vazifesine kimseyi karıştıramayız. (*Bravo sesleri*)

Efendiler, bizim elyevm mevcut olan Kanunu Medenimiz Mecelle'dir. Bu Kanunu Medeni takriben yarım asır evvel Cevdet Paşa merhumun tahtı riyasetinde bir heyet-i ilmiye marifetiyle tertip olunmuştur. İşte, o mecellenin kavaid-i külliyesindeki: "Ezânın tegayyürü ile ahkâmın tegayyürü inkâr olunamaz." kaide-i fikhiyesi siyâset-i adliyemizde üssül esasımızdır. Bu esas dâhilinde hareket eden Adliye Vekâletimiz mecellenin ihtiva veya tatmin eylemediği ihtiyacatı, asrı nâsi, ufak ahkâmı tevsi ve tahsin lüzumunu takdir eylemiştir. Ve bu hususla iştigâl etmek üzere, mütehasıslardan mürekkep bir heyet teşkili için bir kanun lâyihası tanzim edilmek üzeredir. Adliye Vekâletinin bu prensip dairesindeki mesaisi cümlesinden olmak üzere, hâkim-i münferittik teşkilâtının hemen yüzde doksan nispetinde; bütün aksamı memâlike tatbiki ve bilhassa hâkimi münferittik kanunlarının, usulü muhakematın sulh hâkimleri usulüne tevfiği suretiyle adaletin sürat-i tevziinin temini ve yine umur-u adliyenin sürat ve muvaffakiyetle tedvirini teminen on adliye müfettişliği ihdası ve muamelâti ithâmîyenin ilgâsı ve tababeti adliye müessesesinin vücuda getirilmesi hususları zikre şayandır. Usul-ü muhakemat-ı cezâiyenin ıslahı, aşiret hayatı geçiren bâzı menâtik halkının ihtiyacat-ı tabiiye ve ictimâiyeleriyle mütenasip bir usul-ü adlî ihzarı ve hapsanelerin ıslahı gibi, diğer hususât-ı mühimme vekâleti aidesinin yeni sene zarfındaki mevzuu mesaisini teşkil etmektedir. Hükkâm ve mensubin-i adliyenin şerefli hizmetleriyle mütenasip liyâkati mümtâzeye mâlik bulunmaları adliyemizin ruhu mesabesinde. Teşekkür olunur ki, Adliye Vekâletimiz mevcut mahakimimizi evsaf-ı mahsusayı hâiz hükkâmı teşhiz ve takviye edebilmek için, bir Hukuk Fakültesi tesisine karar vererek Meclis-i Ali'nin muvafakatını almıştır. Bu müessese-i âliye için 1338 senesi bütçesine lâzım gelen meblâğ ithâl olunmuştur. Bir kısım-ı mühimmi vücuda getirilen ve kısım-ı diğerrinin de intacına çalışılan bu hususatın ikmali hayât-ı adliyemize bütün dünyaca şâyânî kabul bir manzara-i tekâmül bahşeyliyecektir.

Efendiler; siyâset-i adliyemizden sonra millî hayatımızın en çok alâkadar bulunduğu iktisadiyatımız hakkındaki efkârımı da arz edeceğim. Bu bahse girmezden evvel nokta-i nazarımı teşrih etmiş olmak için Heyet-i Celîlenizden ve bütün cihandan bir sual sormama müsaade buyurunuz.

Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? (*Köylüler, sadaları*) Bunun cevabını derhal birlikte verelim: Türkiye'nin sâhib-i hakikîsi ve efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*) O halde, herkesten daha çok refah, sadet ve servete müstahak ve elyâk olan köylüdür. (*Sürekli alkışlar*) Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin siyâset-i iktisadiyesi bu gâye-i asliyeyi istihsale matuftur.

Efendiler; diyebilirim ki, bugünkü felâket ve sefaletin bais-i yegânesi bu hakikatin gafili bulunmuş olmamızdır.

Filhakika yedi asırdan beri cihanın muhtelif aktarına sevk ederek, kanlarını akıttığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil dâima tahkir ve tezlil ile mukabele ettiğimiz ve bunca fedakârlık ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık, cebbârlıkla uşak menzilesine indirmek istediğimiz bu sâhib-i aslinin huzurunda bugün kemâli hicâb ve ihtiramla vaz'ı hakikimizi alalım. (*Şiddetli alkışlar*)

Efendiler; milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki mesaisini, asrı tedâbir-i iktisadiye ile haddi âzamiye îsal etmeliyiz. Köylünün netâyiç ve semerat-ı mesaisini kendi menfaati lehine haddi âzamiye iblâğ etmek siyâset-i iktisadiyemizin ruhu esâsisidir. Binaenaleyh; bir taraftan çiftçinin mesaisini tezyidedecek ve müsmir kılacak malûmat, vesait ve alâtı fenniye'nin istikmal ve tamimine ve diğer taraftan onun netâyiç-i mesaisinden âzami istifadesini temin eyleyecek tedâbir-i iktisadiyenin vaz'ına çalışmak lâzımdır. Şimdiye kadar mevcut olan yolsuzluk, asrı vesait-i nakliyenin mefkûdiyeti, mübadele usullerinin çiftçi aleyhine olması ve Hükûmet kanunlarınının çiftçiyi himaye edememesi gibi mevânîin ref'i lâzımdır. Bu noktada bilhassa mahsulât-ı ziraiyemizi mümasil mahsulât-ı ecnebiyeye karşı himayeye, mâni olmakla milletimizi bugünkü sefaleti iktisadiyeye mahkûm eden mülga kapitülasyonların fecaatini hatırlatmadan geçemem. Malûmunuzdur ki, memleketimiz iktisadi teşkilât ve muhit itibariyle kuvvetli bir halde bulunmuyordu. Ferdî iktisat kıymetleri de serbest mübârezeye mukavemet edebilecek dereceye vâsıl olmamıştı. Tanzimatın açtığı serbest ticaret devri Avrupa rekabetine karşı kendisini müdafaa edemeyen iktisadiyatımızı bir de iktisadi kapitülasyon zincirleriyle bağladı. Teşkilât ve ferdî kıymet nokta-i nazarlarından iktisat sahasında bizden çok kuvvetli olanlar memleketimizde bir de fazla olarak, imtiyazlı mevkide bulunuyorlardı. Temettü Vergisi vermiyorlardı. Gümrüklerimizi ellerinde tutuyorlardı. İstedikleri zaman istedikleri eşyayı, istedikleri şerait tahtında memleketimize sokuyorlardı. Bütün şubât-ı iktisadiyemize bu sayede hâkim-i mutlak olmuşlardı.

Efendiler; bize karşı yapılan rekabet hakikaten; çok gayri meşru, hakikaten çok kahirdi. (*Kahrolsunlar, sadaları*) Rakiplerimiz bu suretle inkişafa müsait sanayiimizi de mahvettiler. Ziraatimizi de rahnedâr eylediler. İnkişaf ve tekâmülü iktisadî ve mâlmizin önüne geçtiler.

Efendiler; artık serbest ve müstakil bir hayata atılan Türkiye için, hayat-ı iktisadiyesini boğmakta olan kapitülasyonlar mevcut değildir. (*Şiddetli alkışlar*) Ve olamaz. Hayat-ı iktisadiyemizin muayyen gayelere tevcihi ve süratle tekâmül ve terâkkisi için ittihaz olunacak tedâbir meyânında memleketimizde Avrupa rekabeti yüzünden mahvedilmiş ve şimdiye kadar ihmal edilegelmiş olan sanayiî ziraiyemizi ihya ve asrı vesait-i iktisadiye ile teçhiz etmeyi ehemmiyetle nazarı dikkatte

tutacağız. (*İnşallah sadaları*) Gerek ziraat ve gerek memleketin servet ve sıhhat-i umumiyesi nokta-i nazarından ehemmiyeti muhakkak olan ormanlarımızı da asrî tedâbirle hüsnü halde bulundurmak, tevsi etmek ve âzami fayda temin eylemek esas düsturlarımızdan biridir. Siyâset-i iktisadiyemizin mühim gayelerinden biri de menafî-i umumîyeyi doğrudan doğruya alâkadar edecek müessesat ve teşebbüsât-ı iktisadiyeyi kudret-i mâliye ve fennyemizin müsaadesi nispetinde devletleştirmelidir. Ezcümle; topraklarımızın altında metruk duran maden hazinelerini az zamanda işleterek milletimizin menfaatine küşâde bulundurabilmek de ancak bu usul sayesinde kabildir. Maahaza; sırf intifa-ı iktisadi maksadıyla gerek madenlerimizde ve gerek şâir hususât-ı iktisadiyemizde; umur-u nafiamızda kullanılmak istenilen sermayenin sahiplerine Hükümetimizce her türlü suhuletin ibraz edileceği şüphesizdir. Bu sermayelerin kanunlarımıza tâbi olması da tabiidir. Memleketin iktisadi temelleri ziraat ve sanayi-i ziraiye olmakla beraber memlekette öteden beri mevcut, meselâ: Sanayi-i nesciye gibi sanayiîm himaye ve ihyâsı ve bâzı mıntikalarda yeniden teessüs edebilecek diğer sanayiîm her suretle himâyesi nazaran ehemmiyette tutulacaktır. İktisat Vekâletimizin bir senelik mesaisi bu izah ettiğim nikat-ı nazar dairesinde cereyan etmiştir. Ezcümle; erbâb-ı mesainin terfi-i hayatını temin edecek Zonguldak Amele Kanunu, Anadolu'da nakliyat-ı umumiyeyi teşhilen otomobil ve kamyon işleteceklere müsaadat bahşeden nizâmnâme, cephede harbeden asker ailelerine yardım esasâtını da ihtiva eden Mükellefiyet-i Ziraiye Nizâmnâmesi, Meclisçe kabul edilen tohumluk tahsisâtından ihtiyacı taayyün eden yerlerde alelül tevziat icra edilmesi, Ziraat bankaları vasıtasıyla zürraa alât ve edevat-ı ziraiyenin mutedil fiyatlarla tevzi ve başkaca bir heyet-i mahsus vasıtasıyla ehemmiyetli miktarda yeniden tedârîki ve gümrüklerimizde istihsalât-ı milliyenin ve tatbik ettirilmiş olması bu tarz-ı mesainin muhassalası olarak, zikre şayandır. Bundan sonra da umum faaliyet-i iktisadiyemizin siyâset-i iktisadiyemizi izahan teşrih ve tespit etmiş olduğum bu nikat-ı nazar dairesinde, bir plân dâhilinde, muntazaman tevcihine Heyet-i Vekilimizin hasr-ı himmet eylemesine intizar olunur. Böyle bir projemizin tanziminde umur-u nafiânın büyük bir mevkii vardır. Çünkü: İktisat hayatının faaliyet ve zindeğisi ancak vesâit-i münakalenin, yolların, şimendiferlerin, limanların hâli ve derecesiyle mütenasiptir.

Efendiler; sırası gelmişken umur-u nafiâ hakkındaki fikirlerimi de arz edeyim: İnşaat ve tesisatı ve işletilmesi mahallî veya umumî menâbî-i memleketin tatmin edilecektir. Ancak inşaat ve tesisatın ve işletilmesi bugünkü seai maliyetimizle gayri mütenasib cesim sermayelere mütevakıf olan umur-u nafiada, ecnebi sermayesinden ve icabına göre ecnebi mütehasıslarından âzami derecede istifade etmek memleketimizin menfaat ve mâmuriyetini ve milletimizin saadet ve refahını az zamanda temin nokta-i nazarından zaruridir. Maahaza; bunda da müstahsillerin ve erbâb-ı mesainin menafîi umumiyesi nazarı dikkatten dür tutulmayacaktır. Umur-u Nafia Vekâletimizin bu sene zarfındaki muhassalayı mesaisi hâl ve iktidariyle mütenasip görülecek mertebededir. Filhakika; mevcut demiryolları muvaffakiyetle işletilerek, münakalât ve sevkiyat-ı askerîye temin edilmektedir. Harekât-ı askerîye esnasında düşman tarafından tahrib edilmiş olan bir kısım demiryolları ve imalât-ı sınaîye tamir ve yeniden tesis edilmiştir. Ankara-Sivas hattının mühim bir tünelinin inşaatı ikmâl edilmiş ve diğer natamam bulunan iki tünel etrafında güzergâhlar tebdil edilerek, hat temdit olunmuştur. Erzurum, Erzincan arasındaki hattın ikmâlî inşası ve kükürtlü kömür madenlerine bir şube yapılması hususunda

ehemmiyetli ameliyatlar ve tesisat vücuda getirilmiştir. Samsun-Havza hattının tesisi için istihzarat-ı lâzimedede bulunulmuştur.

Sivas'tan Erzurum'a Kastamonu'nun Koçhisar'ından bed ile Tosya, Osmançık, Amasya, Erbaa, Niksar, Kelkit ve Erzincan'a kadar şimendifer güzergâhına ait istikşâfât-ı iptidâiye icra ve bâzı şose yolları üzerindeki bozukluklar da tamir edilmiştir.

Efendiler; umur-u nafiadaki muhassala-i faaliyetin milleti memnun edecek derecede olmadığını teslim etmek tabiidir. Ancak, umur ve muamelâtı Devletin her kısmında olduğu gibi; umur-u nafiadaki faaliyetin de matlûp dereceye îsali, kuvve-i mâliyemizle alâkadardır. Kudret-i mâliyemizin mahallî sarfını tercihte ise içinde bulunduğumuz şerait ve mehalikin birinci derecede hâiz-i tesir olduğunu zikretmek mecburiyetindeyim. Bu sözlerimden maksat ne olduğu barizdir.

Efendiler; herşeyden evvel hayat ve istiklâlimizi teminden ibaret olan gâye-i milliyemize vusulden başka bir şey düşünemeyiz. Binaenaleyh; bizce hâiz-i ehemmiyet olan nokta kudret-i mâliyemizin bunu kâfil olup olmayacağıdır. 1336 ve 1337 senelerinin fiilî tecâribine ve müspet hesabata ve bugünkü ahvali dâhiliye ve iktisadiyemizin bu geçen iki seneye nispeten, kıyas kabul etmez derecede iyi bir halde bulunmasından hâsil olan katı ümitlere istinaden arz edebilirim ki memleketimizin menabii varidatı dâvayı millîmizin emniyetle istihsalini kâfidir. (*Alkışlar*) Kuvve-i mâliyemiz bugüne kadar olduğu gibi hariçten istikraz yapmaksızın dahi, fakirane olmakla beraber, memleketi idare ve gayesine îsal edecektir. (*Alkışlar*)

Mamafih ben yalnız bugün için değil, bilhassa âti için, hayat-ı devlet ve refah-ı memleket noktasından hâl ve istiklâl-i mâlimize çok ehemmiyet verdiğim için, siyâset-i mâliyemiz hakkındaki nokta-i nazarı hulasaten beyan etmek isterim:

Efendiler; Bugünkü mücahedâtımızın gayesi istiklâl-i tamdır. İstiklâliyenin tamamıyeti ise ancak istiklâl-i mâli ile mümkündür. Bir devletin mâliye si istiklâlden mahrum olunca o devletin bütün şubât-ı hayatiesinde istiklâl mefluçtur. Çünkü her uzv-u devlet ancak mâliye ile yaşar. İstiklâl-i mâlinin mahfuziyeti için şart-ı evvel bütçenin bünye-i iktisadiye ile mütenasip ve mütevazın olmasıdır. Binaenaleyh; bünye-i devleti yaşatmak için harice müracaat etmeksizin memleketin menabi-i varidatiyle temini idare çâre ve tedbirlerini bulmak lâzım ve mümkündür.

Efendiler; âzami tasarruf şîâr-ı millîmiz olmalıdır. (*Şiddetli alkışlar*)

Binaenaleyh; usul-ü mâlîmiz, halkı tazyik ve ızzar etmekten ictinâb ile beraber mümkün olduğu kadar harice arzı ihtiyaç ve iftikâr etmeden varidatı kâfiye temin etmek esasına müstenittir.

Şimdiki halde istifade edilemeyen menabi-i varidattan müstefi olmak ve halkın bân tekâlifini tahfif etmek için bâzı mevât üzerinde inhisarlar vaz'eylemek lâzimedendir.

Efendiler! Mâzînin ve düşmanların memleket ve milletimizi bütün dünyayı medeniyetle birlikte terakkiye yürümekten menetmiş olan zincirleri, bugün bizi, az zamanda fevkalâde teşebbüsât ve icraatta bulunmaya icbar ediyor. Ancak bu mecburiyetin tatmini ve zâiyatın telâfisi bugünkü kudret-i mâliyemizin fevkindedir. Bundan dolayı Hükümetimizin her medenî devlet gibi haricî istikrazlar ak-

detmesine lüzum vardır. Şu kadar ki, istikraz olunan ecnebi paralarını, şimdiye kadar Babiâli'nin yaptığı tarzda ödemeye mecbur değilmişiz gibi, maksatsız israf ve istihlâk ile bân düyunumuzu artırarak istiklâl-i mâlîmizi mâruzu tehlike etmeye katiyen muarızız.

Biz memlekette, mâmûriyeti, istihsali ve refah-ı halkı temin edecek, menabi-i varidatımızı inkişaf ettirecek müsmir istikrazlara taraftanz.

Efendiler! Buraya kadar bahsettiğim hususat milletin maddî kuvvetlerini tekâmül ve teali ettiren tedâbirdir. Halbukî insanlar yalnız maddî değil, bilhassa; bu kuvâyı maddiyede mündemiç kuvâyı mâneviyenin tahtı tesirinde âmildirler. Milletler de böyledir. Kuvâyı maneviye ise bilhassa ilim ve imân ile âli bir surette inkişaf eder. Binaenaleyh; Hükümetin en feyizli ve en mühim vazifesi maârif umurudur. Bu umurda muvaffak olabilmek için öyle bir program takibetmeye mecburiz ki, o program milletimizin bugünkü haliyle, içtimaî, hayatî ihtiyacıyla, muhitin şeraitiyle ve asrın icabatiyle tamamen mütenasip ve mütevakif olsun. Bunun için muazzam ve fakat hayalî ve muğlâk mütalâalardan tamamen tecerrüt ederek hakikate nazar-ı nafizle bakmak ve el ile temas eylemek lâzımdır. Teşebbüs edilecek şeyin neden ibaret olduğu ancak bu suretle kendiliğinden tezahür eder.

Efendiler! Asırlardan beri milletimizi idare eden hükümetler tamim-i maârif arzusunu izhâr edegelmışlerdir. Ancak bu arzularına vusul için şarkı ve garbı taklitten kurtulamadıklarından, netice milletin cehilden kurtulamamasına müncer olmuştur. Bu hazin hakikat karşısında, bizim takibe mecbur olduğumuz maârif siyasetimizin hututu esâsîyesi şöyle olmalıdır: Demiştik ki, bu memleketin sahib-i aslîsi ve heyeti ictimâiyemizin unsur-u esâsîyesi köylüdür. İşte bu köylüdür ki, bugüne kadar umur-u maâriften mahrum bırakılmıştır. Binaenaleyh; bizim takibe-deceğimiz maârif siyasetinin temeli, evvelâ mevcut cehli izâle etmektir. Teferruata girmekten ictinâben, bu fikrimi birkaç kelime ile tavih etmek için diyebilirim ki, alelittak umum köylüye okumak, yazmak ve vatanını, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafi, tarihî, dinî ve ahlâkî malûmat vermek ve amâl-i erbaayı öğretmek maârif programımızın ilk hedefidir. (*Bravo sadaları*)

Efendiler; bu hedefe vusul, tarih-i maârifimizde mukaddes bir merhale teşkil edecektir.

Bir taraftan izale-i cehle uğraşırken, bir taraftan da memleket evlâdını hayat-ı içtimâiye ve iktisadiyede fiilen müessir ve müsmir kılabilmek için elzem olan iptidai malûmatı amelî bir tarzda vermek usulü maârifimizin esasını teşkil etmelidir.

Efendiler; medenî ve asrî bir heyet-i ictimâiyenin tarik-ı ilim ve irfanda yalnız bu kadarla iktifa edemeyeceği şüphesizdir.

Milletimizin inkişafı dehası ve bu sayede lâyük olduğu mertebe-i medeniyete irtikası bittabi âli meslekler erbabını yetiştirmekle ve millî harsımızı îlâ ile kabildir.

Bu iptidâi ve intihâi iki tahsil kademesi arasında, orta tahsilinde vücubu tabiidir. Orta tahsilin gayesi memleketin muhtaç olduğu muhtelif hizmet ve sanat erbabını yetiştirmek ve tahsil-i âliye namzet hazırlamaktadır.

Orta tahsilde dahi terbiye ve tâlim usulünün amelî ve tatbikî olması esasına riâyet şarttır. Kadınlarımızın da aynı derece-i tahsilden geçerek, yetişmelerine atfi ehemmiyet olunacaktır. (*Bravo, sadaları ve alkışlar*)

Maârif Vekâletimiz 1337 senesinde maârif vaziyetimizi bu nikat-ı nazara tevcihe sarf-ı mesai eylemiştir. Vekâlet, teşebbüsât ve icraatı âtiyesine üssül-ı esas olacak programları ihzar ve Meclis-i Âli'nize takdim ettikçe bunların izah eylediğim nikat-ı nazara muvafık olarak, kesb-i kanuniyet ve meriyet eyleyeceğine ümidim berkemâldir.

Efendiler; yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklâlîne, kendi benliğine ve ananat-ı millîye sine düşman olan bütün anasır-ıla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. *(Alkışlar)*

Beynelmilel vaziyet-i cihana göre, böyle bir cidalin istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklâl yoktur. *(Bravo sadaları)*

Efendiler! Bir heyeti ictimâiyenin müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. Heyeti ictimâiyelerin kıymetleri, mertebe-i temeddünleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin tecelli ve tebarüz derecesiyle anlaşılır. Bir heyeti ictimâiyeyi sevk ve idare eden insanlar için, heyeti ictimâiyenin talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için miyar, bu heyeti ictimâiyenin efkâr-ı umumiyesinden anlaşılın kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler efkârı umumiyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumiyesine kesb-i ittila ise, esbâb-ı hayatın tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vesaitin birincisi ve en mühimi matbuattır. Matbuat, milletin sadayı umumisidir. *(Şiddetli alkışlar)* Bir milleti tenvir ve irşâdda, bir millete muhtaç olduğu gıdayı fikriyi vermekte, hulâsa bir milletin, hedef-i saadet olan istikamet-i müşterekede yürümesini teminde, matbuat başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir. *(Alkışlar)* Ehemmiyet ve ulviyeti cihan-ı medeniyette bedahet kesbeden matbuata Hükümetimizin birinci derece atf-ı ehemmiyet eylemesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi millete ifâ ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması Meclis-i Âli'nin katiyetle talebedeği hususattandır. *(Alkışlar)*

Umuru Şer'îye Vekâletimizin bir senelik mesaisini kemâli ehemmiyetle tetkik ettim. Muhassalayı şâyân-ı takdir buldum. Teşekkür ve tebrik ederim. Umuru Şer'îyenin teşşiyeti hakkında nokta-i nazar serdine esasen mahal yoktur. Çünkü bu husus husus-u Kur'âniye ile hâsıldır. Yalnız vârid-i hatır olan bir noktayı söylemeden geçemeyeceğim.

Efendiler! Camilerin mukaddes minberleri halkın ruhanî, ahlâkî gıdalarına en âli, en feyyaz membalardır. Binaenaleyh, camilerin ve mescitlerin minberlerinden halkı tenvir ve irşâd edecek kıymetli hutbelerin muhteviyatına halkça ittilâ imkânını temin Şer'îye Vekâleti Celîlesinin mühim bir vazifesidir. *(Şiddetli alkışlar, bravo sadaları)*

Minberlerden halkın anlıyabileceği lisanla ruh ve dimağa hitabolunmakla ehl-i İslâmın vücudu canlanır, dimağı saflanır, imâmı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. *(Alkışlar)*

Fakat buna nazaran huteba-ı kiramin hâiz olmaları lâzım gelen evsâf-ı ilmiye, liyâkat-ı mahsusa ve ahvâl-i âleme vukuf, hâiz-i ehemmiyettir.

Bütün vaiz ve hatiplerin bu ümniyeye hadim olacak surette yetiştirilmesine Şer'îye Vekâletinin sarf-ı makderet edeceğine ümit ederim.

Evkaf mesailine gelince: Malûmdur ki, evkaf, memleketimizin mühim bir servetini teşkil eder. Bu servetten millet ve memleketi hakkiyle müstefid edebilmek için Şer'îye Vekâletiyle beraber bütün Heyeti Vekilenin ve hattâ Meclis-i Âli'nin bu hususu ehemmiyetle tetkik ile bu büyük müessesenin harabîden vikayesini ve memlekete semerebahş bir hâle vaz'ını temenni eylerim.

Efendiler! Evkafın hikmet-i mevzuu nazar-ı dikkate alınınca: Bunun müessesat-ı diniye ile beraber hizmet ve muâvenet-i ictimâiyeyi istihdaf eylediği tahakkuk eder. (*Pek doğru sadaları*)

Vakıfların; imarethaneler, bimarhaneler, hastahaneler, misafirhaneler, kütüphaneler, kervansaraylar, hamamlar, çeşmeler, mektepler, medreseler vesâir irfan müesseselerine şâmil bulunmuş olması evkaf meselesinin hallinde riâyeti elzem olan esasâtı göstermektedir. (*Pek doğru sadaları*)

Efendiler! Bu sene münasebat-ı hariciyemiz netâyici itibariyle bizce, hayırlı birçok vekâyi ile memlûdur.

Umumiyetle münasabat-ı hariciyemizi iki kısma ayırmak kabildir: Rusya ve şark devletleriyle, garp devletleriyle.

Rus Şûralar Cumhuriyetiyle mevcut münasebat ve revâbit-ı hasenemiz bu geçirdiğimiz sene zarfında en mükemmel bir surette inkişafında devam etmiştir. (*Alkışlar*) 16 Mart'ta Moskova'da bir muhadenet muahedenamesi aktettik. Bu muahede ile emperyalizminin savlet-i ihtiraskâranesine hedef olan iki devlet arasında avâmil-i tabiiyeden mütehasıl tesanüt, bir şekli hukukî ile de tespit edilmiş oldu. Yakında umur-u iktisadiye ve ticariye ile şebhenderlik mesailini tanzim edecek olan mukavelâtın da akdî musammemdir.

Türkiye-Rusya muahedesi, Rusya'nın müttefiki olan diğer devletlerle yaptığımız mesut muahedatın birincisidir.

Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Sovyet Cumhuriyetleriyle Moskova Muahedenamesi esasları dairesinde, Kars'da 13 Teşrinievvel tarihli muahedenameyi akdettik.

Bu muahede ile şarkta hukukî bir şekil alan vaziyet-i fiiliyemiz de Sevr Muahedenâmesinin gayri kabil-i tatbik olduğunu gösteren vekâyiden biridir. (*Şiddetli alkışlar*)

Ermeni meselesi denilen ve Ermeni milletinin menafii hakikiyesinden ziyâde cihan kapitalistlerinin menafii iktisadiyesine göre halledilmek istenilen mesele, Kars Muahedesiyle, en doğru suret-i hallini buldu. (*Alkışlar*) Asırlardan beri dostane yaşayan iki çalışkan halkın revâbit-ı hasenesi maalmemnuniye tekrar teessüs etti.

Ukrayna Sosyalistler Sovyet Cumhuriyeti ile de 2 Kânunusânî'de, Ankara'da, yine Moskova Muahedenamesi esasâtı dairesinde, bir muahede akdettik. Bu muahedenâmeyi akdetmek üzere, şehrimize gelen fevkalâde Murahhas ve kıymetli asker; (Frunze) yoldaşın pek samimî ve dostane etvâr ve efaliyle aramızda ne kadar iyi tesirat ve hâtırat bırakmış olduğunu zikretmek isterim. (*Alkışlar*)

Kars Muahedenâmesi ahkâmına tevfikân tarafeyn-i âkîdîn arasında ticarî ve iktisadî münasebatın tanzimi ve bir konsolosluk mukavelenamesi akdi için, Tiflis'e bir heyet-i Murahhasa gönderdik. Bu heyet elyevm Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan Cumhuriyetlerinin Murahhaslariyle müzakerattadır. Tarafeynin menafîine muvafîk mukarrerat ittihaz edilerek, müzakeratın yakında hüsnü hitama ermesi memulduur.

Rusya Şûralar Cumhuriyetinin kıymetli mümessili olarak, Ankara'da bulunan Aralof yoldaşın... (*Alkışlar*) Büyük Millet Meclisi'ne hitaben gönderdiği mektup münderecatında, memleketimiz hakkında beslediği hâr ve samimî hissiyata muttali oldunuz.

Azerbaycan Sovyet Cumhuriyetinin sevimli mümessili İbrahim Abilof Beyi ise... (*Alkışlar*) geçen yazdan beri Ankara'da, aramızda görmekle mahzûzuz. Rusya Sovyet Cumhuriyetine müttelik devletlerden Buhara Halk Sovyet Cumhuriyeti de Ankara'ya kaasitler göndererek, mevcut revâbit-ı muhedenetin (*alkışlar*) şeklen de tesbitini arzu etmiş, bu arzunun ifâsına tarafımızdan meserretle şîtap olunmuştur.

Buhara'ya bugünlerde mühim ricalimizden bir zâtın tahtı riyasetinde bir heyet-i sefaretimiz gitmek üzeredir.

Rusya Şûralar Cumhuriyeti ve müttelikleriyle en iyi münasebatı tesis ve hüsnü idâme ettiğimiz gibi bizimle hemhal ve hemdert olan şark İslâm devletleriyle de revâbit-ı mevcudeyi hasenenin takviyesini bir gaye ittihaz eyledik. (*Alkışlar*)

Bu gayeye doğru yürürken, ilk muahedenâmeyi Afganistan Hükûmet-i İslâmiyesiyle 1 Mart'ta Moskova'da akdettik. (*Alkışlar*) Bu muahedenâmenin tatbikatından olmak üzere, Afganistan geçen yaz Ankara'ya bir heyet-i sefaret gönderdi. Bu kardeş devletin sefiri Sultan Ahmed Han (*Alkışlar*) Ankara'da cümlemizin mahbûbu kulübüdür. Afganistan'da bir mümessilimiz mevcuttur. Namdâr ricalimizden birinin tahtı riyasetinde bir heyet-i sefaret dahi bugünlerde Kabil'e müteveccihen yola çıkmak üzeredir. Şevketlü Emîri Afgan Hazretleri tarafından Büyük Millet Meclisi Reisine hitaben bütün Türkiye halkına gönderilen necâbet ve samimiyetle müzeyyen nâme-i giranbehâyı emaretpenâhi ki birkaç gün evvel huzurunuzda okunup müttelikân ve hararetle alkışlanmıştı. Afganistan'la Türkiye arasında mevcut revâbit-ı uhuvvetkâraneyi bir kat daha tahkim eylemiştir.

İran Hükûmet-i İslâmiyesiyle de câigir bulunan münasebat-ı hasene-i hem civariyi takviye nuhbe-i amâlimizdir. İran Devlet-i fahimesi tarafından Ankara'ya bir sefirin izâm edilmiş olduğunu haber aldık. Sefirin vürudunda tahkim-i revâbita matuf bilcümle tedâbirin tarafımızdan dahi ittihaz olunacağı şüphesizdir. (İnşallah sadaları)

Elhâsil Rusya ve Şark devletleriyle revâbitımız bugünkü münasebat-ı cihanın iktisadî ve siyasî vaziyetinden doğan gayri kabili tağyir birtakım âvamili tabiiyenin tahtı tesirinde, cümlemizin menafî ve mekasıtına uygun bir tarzda inkişaf ve iktisab-ı rasânet etmektedir. (*Sürekli alkışlar*)

Bu geçen sene garp devletleriyle olan münasebatımızda dahi evvelki seneye nispetle, bâzı hayırlı vakıaları kaydedebileceğiz.

Efendiler! Memleketimizin gerek siyaseten, gerek iktisaden hükmü idamını ilân eden Sevr Muahedesinin tatbikine mümanaat etmek üzere, milletimizin girişmeye mecbur kaldığı mücehdet-ı azîmperverâne karşısında o muahedenin bize cebren kabul ettirilemeyeceğini birçok kanlı mücadelelerden sonra anlıyan İtilâf Devletleri bizi Londra'ya davet etmişlerdi. Pek az bir zaman evvel bâği addedilen Hükümetimizin böyle bir konferansa resmen davet edilmesi milletimiz hesabına kaydedilecek bir muvaffakiyet-i siyasiyedir. Bu davet Sevr Muahedesinin fiilen ve hükmen yok olduğunu göstermesi itibariyle de, giriştiğimiz bu mücadele yolunda muvaffakiyetle katolunmuş bir merhaledir. Misak-ı Millimiz dâhilinde akdedilebilecek bir sulhu imzaya hazır olduğumuzu bütün cihana göstermek maksadıyla iştirak ettiğimiz bu konferanstan hiçbir netice çıkmadı. Londra Konferansı müzakere-ti esnasında ne kadar itilâfperverâne hareket ettiğimiz cümlelerin malûmudur. Belki meseleyi silâh kuvvetiyle halledebileceğini zanneden Yunanistan itilâfperverliğe yanaşmadı. (*Kahrolsun sadaları*)

Geçen sana Fransızlarla mübadele-i üserâ hakkında ibtidâr ve hüsnü suretle intâcedilen müzakerat Ankara'da akdedilen Türkiye-Fransa İtilâfhamesine müncer oldu.

Efendiler; bu mukavelenin umumî ve esası bir ehemmiyeti vardır ki: O da bununla bizzat Sevr Muahedesini vücûda getiren zümre-i itilâfiyenin en mühim bir rüknü olan Fransa'nın muahede-i mezkûrenin kabiliyet-i tatbikiyeden mahrumiyetini fiilen ve hukuken kabul etmiş olmasıdır. (*Alkışlar*) Bu mukavele ile yüksek bir kıymet-i mâneviyeyi hâiz birtakım hukukumuzu istihsal eylemiş olmakla beraber, vatanın aziz bir parçasını da istihlâs etmiş olduk. Üç seneden ziyâde imtîdâdeden bir iftiraktan sonra, mâder-i vatana kavuşan bu muntikanın sahib-i hakikisine iadesini kabul edemiyen bâzi düşmanlarımız oralarda, iğtişâş çıkarmaya uğraştılar. Fakat sarf ettikleri faaliyet tamamen boşa çıkmıştır. Teslim ve tesellüm bir intizam-ı tam ile icra ve itmam edilmiştir. Ankara Mukavelesini mûtaakip Fransa Cumhuriyeti ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti arasında münasebat-ı siyasiye teessüs etti. Ve Hükümetimizin mümessili Paris'e gönderildi.

İngilizlerle bugüne kadar aramızda cereyan eden yegâne müspet vakıa, kendileri tarafından tevkif edilip Malta'ya sevk edilmiş bulunan vatandaşlarımızı kurtarmaktan ibaret kalmıştır.

İtalya Hükümeti her ne kadar Ankara'ya bir memur göndermiş ise de, mumaileyh müspet müzakerede bulunmak salâhiyetinden mahrum idi.

Efendiler; geçen senenin vakayiini temhîd ederken, siyâset-i hariciyemizin ana hatlarını da bir dereceye kadar irae eylemiş olduğumu zannediyorum. Bu hatlar, basit, müstakim ve barizdir.

Siyâset-i dâhiliyemizde olduğu gibi siyâset-i hariciyemizde de umde-i esâsiyemiz Misâk-ı Millî mevâddından ibarettir. (*Alkışlar*) Ve Misâk-ı Millîyi kabul ederek, maddiyat ve maneviyat sahasında istiklâl-i tanımımızı tasdik edenleri derhal dost telâkki ediyoruz. Tam ve hakikî, istiklâlimizi açık ve samimî en evvel teslim ederek, bize yed-i muhadenetini uzatan Rus Şûralar Cumhuriyeti ile revâbit-ı uhuvvetkâranemizin tahkimi siyâset-i hariciyemizin esasıdır. (*Sürekli ve şiddetli alkışlar, çok doğru, yaşasın dostlarımız sadaları*)

Bu esas istiklâl-i tanımımızı tasdik edecek herhangi bir devletle tecdid-i münasebat etmemize bittabi mâni teşkil etmez.

Efendiler! Siyâset-i hariciyemizde âhar bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. (*Hay hay sadaları ve şiddetli alkışlar*)

Medeniyet-i hâzıra-i beşeriyenin münasebât-ı beyneddüvelde ortaya attığı ve en ulvî, necip âmâl ve efkârın bir zübdesi demek olan “Her milletin kendi mukaddesatına kendisinin hâkim olması” hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin cümlesi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın bilâ kayd-ü şart tanınmasını talep ediyoruz.

Bu meşru ve muhik talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz müsebbiplerine râcidir. (*Kahrolsun müsebbipleri sadaları*) Bizi dâvâyı millîmizi takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kudret mutasavver değildir. (*Alkışlar*) Millî dâvamız bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf mahlûkatın bile bu kasta karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdafaaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (*Bravo sadaları*) Kaldı ki: Bizim milletimizin azim ve imânında ve mücadele kabiliyet ve kudretinde zerre kadar zaaf yoktur. (*Yoktur sadaları*) Bilâkis; her geçen gün mevcut salâbet derecesini taz’if etmektedir. (*Şüphesiz sadaları*) Memleketimizin iktisadî menabii bütün dünyanın hırslarını celbedecek feyz ve servete maliktir. Halkımızın çiftçi olması, topraklarımızın dünyanın en bereketli topraklarından bulunması maddî hayat için hiçbir endişeye mahal bırakmamaktadır.

Ordumuz her gün bir kat daha tekemmül etmekte, hayat ve istiklâl-i millet ve memleketi emniyetle müdafaayı tekeffül eylemektedir. (*Alkışlar*)

Düşmanlarımız bizi, tedâbir-i zecriye tatbik edecekleri tehdidi ile istiklâlimizi müemmen olmayan şartlar dâhilinde sulh yaptırmaya mecbur edebileceklerini zannediyorlarsa bunda çok aldaniyorlar. (*Alkışlar*) Düşmanlarımız Türkiye halkının mukaddesatını müdafaa için, girdiği harbe yorgun düştü zannediyorlarsa bunda çok aldaniyorlar. (*Alkışlar, asla sadaları*)

Düşmanlarımız, bizi, evvel ve âhâr esarete giriftar edebilecek şurut ve kuyûdu reddetmekte tereddüt göstereceğimizi zannediyorlarsa bunda çok ve çok aldaniyorlar. (*Sürekli alkışlar*) Düşmanlarımızın bu zünûn-u bâtiladan henüz kurtulamaları, hâlâ hakikatten gafil bulunmalarıyla kabil-i tefsirdir.

Efendiler; bilirsiniz ki, hutut-u esâsiyesi bütün cihan nazannda malûm olan millî dâvamızı Avrupâda müdafaa etmek ve muvacehe-i beşeriyette bu dâvâyı bir daha teyid ve ispat eylemek üzere Hâriciye Vekilimiz İstanbul üzerinden Avrupa’ya gönderilmiştir.

Efendiler! İstanbul, Cenâb-ı Peygamberin bizzat alâka gösterdiği, Ebâ Eyyüb’ül-Ensârî Halit Hazretlerinin on dört asırdan beri mesnedinin temas ve nezaret-i mâneviyesi altında tuttuğu bir şehirdir. Beş asır müddet Türkiye’nin makam hükümeti olmuş bir şehirdir. (*Yine olacaktır sadaları*) Milletimiz bu şehri dilârada beş asır makâm-ı muallâyı hilâfeti muhafaza etmektedir.

İstanbul şehri, milletimizin namütenahi mesai ve fedakârlığı muhassalasının tecellîgâhıdır. Filhakika; milletimizin maddî ve manevî varlığını ilâ eden âbidat ve müessesat ve âsar-ı medeniye İstanbul'da tekâsüf ettirilmiştir.

Milletimiz memleketin heyeti umumiyesi zararına olarak bütün varını yoğunu, en büyük gayret ve himmetlerini kalbgâh telâkki ettiği bu şehre ibzal ve hattâ israf eylemiştir. Binaenaleyh İstanbul bizce çok kıymetlidir, çok ehemmiyetlidir. Bunun içindir ki; İstanbul şehrinin emniyetini her türlü halelden masun bulundurmamak umde-i asliyesi Misâk-ı Millîmizin dördüncü maddesinde en kuvvetli prensiplerimizden birini teşkil etmektedir. (*Alkışlar*)

Bugün düşman işgali altında bulunmak felâketiyle giryân olan bu talihsiz şehir halkının, bu bizim aziz kardeşlerimizin dâvâyı millîye olan alâka ve râbitalarını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine kalbî sadakatlerini hiçbir kuvvetten yılmıyarak, izhâr ve ispatla gösterdikleri maddî ve bilhassa manevî fedakârlığı lisan-ı takdir ile yâdedirim... (*Alkışlar*)

Bu kıymetli kardeşlere içinde buldukları nikbet eyyamının, uzak olmanın istihlâs günleri karşısında ebediyen mahkûm-u ufûl olacağını hatırlatırım. (İnşallah sadaları) Bu noktada bir lâhza tevakkufa mecburum. Zira bütün millete, bütün cihana bir hakikat-i kâtiyeyi bildirmek lüzumunu hissettim.

Efendiler! Büyük Millet Meclisi Hükümeti Türkiye'nin ve Türkiye halkının bekâ ve istiklâlini temine çalışıyor. Çünkü Türkiye'nin sahib-i aslisi, sâhib-i meşru ve hakikîsi olan Türkiye halkının arzu ve irâde-i katîyesi bu yoldadır. (*Hay hay sadaları*) Bu idâre-i âliye-i millîyenin hilâfında harekete cüret ve tasaddi edenler millete karşı âsi, bâği, hâindirler. (*Bravo sadaları ve alkışlar*) Bu gibi günahkârlar evvel-ü âhir irâde-i millîyenin tecelli-i adaletinden kurtulamazlar. (*Bravo sadaları*) Binaenaleyh; İstanbul'da bâzı ricalin ve sarayın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin vaziyet ve mesaisini ihlâl ve işgalden mücanebet eylemelerine intizâr olunur. (*Bravo sadaları*)

Efendiler! Dâvâyı millîmize taallûku itibarıyla bugünkü vazifemizle alâkadar bulunan Balkan Hükûmatından da biraz bahsetmek isterim. Bugünkü siyâset-i umumiye-i cihanın tesirâtı altında Bulgaristan Hükümetinin sakıt ve hareketsiz kaldığı görülüyor. Fakat Bulgar halkının, menafi-i hayatiyesinin Türkiye ile müşterek olduğunu takdir ettiğine eminim. Bulgaristan'ın evvel ve âhir ve alâkanın icabâtına tevessül eyleyeceğine kanaatim vardır. Türkiye dostluğunun kendilerine temin edeceği menafi-i azîmeden Bulgarların gafil kalacağı zannedilemez.

Arnavutluk Hükümetine gelince: Bu hükümet-i İslâmiye halkıyla asırlarca beraber yaşadık. Uzun zamanlar kendileriyle tevhid-i hayat ve mukadderat eyledik. Bu dindaş halk ve Hükümeti dahi muhafaza-i mevcudiyet ve temin-i saadetinin merbut olduğu nokta-i hakikîyeyi takdir edecektir. Bugünkü müşkül vaziyetlerinin tevlit eylediği elîm mecburiyetlerden kurtulmak tedâbirine tevessül edilecektir. Bunu kaviyyen ümid ederim.

Harb-i Umumiden sonra Yugoslavya Devleti şekline inkilâp eden eski Sırbistanda mühim bir İslâm kütlesi mevcuttur. Bundan başka bir devletin menafi-i hayatiyesiyle alâkadar hedefler vardır ki, bu hedefler, bugün bize mütecevaz düşmanın elindedir. İşte bu noktalar şâyân-ı tetkik bir vaziyet teşkil etmektedir. Bu

Hükümet dâhilinde bulunan dindaşlarımızın bugünkü vaziyetimize alâkasız ve seyirci mevkiinde kalmakta devam edecekleri zannedilemez.

Efendiler! Mesail-i hariciye hakkındaki beyanatımı itmam için cümlenizce mesmû ve mahiyetleri az çok malûm bulunan birkaç umumi vakıayı siyâsiyeyi yalnız hatırlatmakla iktifa edeceğim.

Teslihat-ı Bahriyenin tahdidi, İngiltere-Japonya ittifakının feshi, Çin'de açık kapı siyasetinin takrirî mesailini halletmek üzere vukubulan Washington Konferansı; Amerika-İngiltere-Japonya ve Fransa arasında Dörtler İttifakını tevliedetti.

Çin'de bilcümle devletlerin serbesti-i ticaretinin ilânı dikkate şâyân bir nokta teşkil eder. Bununla Avrupa devletlerinin aksâyı şarkta şimdiye kadar takibettikleri mıntika-i nüfuz ve istilâyı arazi siyasetlerinden feragat eyledikleri anlaşılıyor. Şark-ı karibte dahi aynı siyaseti takibe karar vermekten daha doğru bir yol olamaz.

Kan'da akdolunan konferans Avrupa'nın tamir ve ihyası nâmını verdikleri meselenin hallini ve İngiltere ve Fransa arasında mevcut bâzı mesailin bertaraf edilmesini istihdaf ediyordu. Fakat Fransa Cumhuriyeti Başvekili Mösyö Briyan'ın istifaya mecbur olmasıyla konferans hitâma ermeden dağıldı. Bu tamir ve ihya meselesinin ortaya atılmasında İngiltere'de mevcut milyonlarca işsiz amelenin tesir-i azîmi muhakkaktır. Bu işsizliğin tevliedettiği buhran sebebiyle İngiltere açık pazarlar temini mecburiyetindedir. Bunun için İngiltere'nin derhal düşündüğü Almanya ve Rusya sahaları olmuştur. Binaenaleyh Almanya'nın ve Rusya'nın iktisadî ziyaretleri ve bu vaziyetlerle İngiltere'nin tesis edilebileceği alâkalar ve alâkaların tevliedebileceği siyâsî münasebetler başlıbaşına mütâlâaya şâyân mesaildir.

İngiltere'nin Almanya'dan istifade mecburiyeti, Almanlar lehinde tecil-i duyûn meselesini tevliedetti. Bundan da İngiliz, Fransız Teminat Ahitnamesinin yapılması lâzım geldi. Tecil-i duyûn meselesi tamamen netâyic-i katiyeye iktiran etmiş sayılamıyacağımdan Cenova Konferansına talik edilmiştir. Cenova Konferansını zaten (Kan) Konferansı tevliedetti.

Mart iptidasında içtimâ etmek üzere davet olunacağı söylenmiş olan bu konferansa -Türkiye hariç olmak üzere- bütün Avrupa devletleri davet olunmuştur... Türkiye'nin iştirak ettirilmesi için Paris mümessilimiz vasıtasıyla teşebbüsatta bulunduğumuz gibi, dostumuz Rus Şûralar Cumhuriyetinin de bu bapta teşebbüsü vukubulmuştur... Amerikalılar iştiraki kabul etmemiştir.

Alabildiğimiz malûmata göre İngiltere-Fransa Teminat Muahedesi esası Almanya tarafından Fransa arazisine bilâ tahrik ve taarruz vâki olursa İngiltere'nin kuvâyı bahriye ve berriyesiyle Fransa'ya yardım etmesinden ibarettir.

Efendiler, bu muahede metnindeki (bilâ tahrik) kaydı hakikaten mevcut ise, pek ziyâde tahlil ve tetkike muhtaçtır. Çünkü dünyada esbâb ve eşkâli tahrik, tahdit ve tavsif olunmamıştır. Herhangi bir muamele telâkkiye göre müspet veya menfi tefsire mâruz kalabilir.

Efendiler, son zamanlarda bir Şark Meselesi Konferansı'ndan da bahsölundu ve olunmaktadır. Bu konferansın ne dereceye kadar ciddî maksatlarla ve ne vakit vukubulacağı hakkında henüz vüsûka şâyân emare yoktur. Şark Meselesi Konferansı'nın, ordularımızın darülharekâtında akdine intizâr olduğunu kabul

etmek en ihtiyatidir bir telâkki olur. (*Bravo sesleri*) “Hazır ol cenge eğer ister isen sulhu salâh” hakikatini bir an hatırdan çıkarmamak dâvâyı milliyemizin talebettiği ferâizdendir. Bu nokta-i nazardan müteyakkız ve müheyya bulunmaktan ibaret olan prensibimize riâyete devam edeceğiz arkadaşlar.

Bütün bu tafsilâtta sonra tarihî millîmizin en fedakâr bir unsur-u âlisi olan kahraman ordumuzdan bahsedeceğim. (*Sürekli alkışlar*)

Şark Cephesindeki ordumuz birinci milli sene zarfında vatanın kendisine tevcih eylediği vazife-i fedakâriyi ifâ ve ikmâl etmiştir. Komşu hükümetlerle de arzu olunan şekli dostanede münasebat teessüs etmiş bulunduğundan kemâl-i sükûn ile vezaifi nazariyesini ifaya, talim ve terbiye ile iştigâle devam etmektedir. (*Var olsun sadaları*)

Elcezire Cephesiyle merkezde ve memleketin aksâm-ı sâiresindeki kıtaatımız vezaif-i mevdualarını sükûnetle ifa etmektedirler. Garp Cephesine gelince: Geçen sene bidayetinde Birinci İnönü Muharebesinden çıkmış bir vaziyette bulunan ordumuz mahiyeti düşmanlarımızca meçhul bir halde olarak, teşkilâtını tevsi ve itmam eyliyordu. Bu esnada, Yunanlılar Londra Konferansını zaman kazanacak ve Türkleri iğfal edecek bir vasıta telâkki ederek, harekât mevsimini bekliyorlardı. Mart ortasında harekât mevsimi geldi ve Yunan ordusunun hazırlığı bitti, artık zamana ihtiyaçları kalmamıştı. Mütâazzimane bir surette Londra Konferansını bertaraf ettiler.

Martın yirmi üçünde her taraftan taarruza geçerek emperyalistlerin bir büyük müstemleke içindeki harekâtını taklideder bir şekilde vatanımızı istilâya başladılar. (*Kahrolsunlar sadaları*)

Tumturaklı işâat ile geçen ilk günlerden sonra çetin muharebelere girildi. Binnetice tarihin İkinci İnönü Muharebesi dediği bir büyük hâdisе vukua geldi. Bu büyük hâdiseyi Dumlupınar’daki harekât-ı taarruziye ve muvaffakiyetlerimiz takibyledi.

İkinci İnönü Muharebesi milletimizin davasındaki isabet ve kutsiyeti bütün dünyaya neşretti. Yunan müddeîyâtmdaki sahtelik de bütün cihanca malûm oldu. Yine İkinci İnönüden sonra Yunanlılar memleketimizi yakmakla, silâhsız ve silâh kullanmaya kudretsiz evlâdımızı öldürmekle cibiliyetlerindeki vahşeti bütün dünyaya isbât eylediler. Bilecik, Bozüyük, Söğüt, Yenişehir yangınlarını ve saymakla bitmeyen ırz tecavüzâtını ve katliâmı Yunan kumandanlarının emriyle ve suret-i mahsusuda teşkil olunan müfrezelerle yaptırarak, tahkikat neticesinde tezahür ve teyyüd etmiştir.

Yunanlılar meselenin tahmin ettikleri kadar basit olmadığını İkinci İnönü Muharebesinde anladılar. Bunun üzerine umumî seferberlik suretinde esaslı bir surette tedâbire tevessül eylediler. Bütün ordularıyla ciddî bir sefere karar verdiler. Bir taraftan bu istihzârat devam ederken, diğer taraftan siyaseten bizi iğfale ve gevşekliğe sevk edecek siyasî propagandalar faaliyete getirildi. Yunan Kralı Anadolu’ya geldi. Köyleri ihrak ve ırza tecavüz etmek için emir veren generallerinin yakında kumandasını deruhde etti. (*Barbar, sadaları*) Yunan seferberlik istihzâratı Temmuz bidayetinde hitâm bulmuş ve harekât-ı taarruziye başlamıştı. Temmuz evâiline ka-

dar bizim istihzâratımız hitâm bulmamış idi. Binaenaleyh harekâtımızı ona göre idare etmek icabediordu.

Yunanlılar harekâta mukaddeme olarak, Afyon, Kütahya ve Eskişehir'i işgal ettiler. Ve bütün dünyaya neşrettikleri işâalarla Türkiye ordularını imha ettiklerini iddia ettiler. Erbâb-ı akıl ve mantikin inanmadığı bu düşman propagandalarına bizzat düşman mahalifmin inanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu kanaat ile devam eden harekâti askerîye Sakarya melhamesine müncer oldu ki, bunun cereyanı ile düşman ordusunun mağlûbiyet-i katîyesini ifade eden neticesi bugün bütün dünyaca malûm bir keyfiyettir.

Büyük mağlûbiyetten sonra kral ve prensler tarafından verilen emirlerle Yunan ordusu tekrar icrayı vahşete başladı. Bugün bütün dünya, yakılan köylerimizi, tecavüze uğrayan kadın ve çocuklarımızı ziyaret edebilir. Yunan prensleriyle generalleri bilhassa ırza tecavüz ettirmekten zevk almaktadırlar. (*Kahrolsunlar sadaları*) Hâlbuki bizim milletimizde olduğu gibi bütün milletlerce de ırza riâyet mukaddestir.

Düşman mugayir-i insaniyet olan tahribat ve tecavüzâtın cihan muvacehesinde setrü ve inkân gayri kabil olduğunu görünce, bunları galibin takibatını tas'ibedecek tedâbir-i askerîye cümlesinden olarak ilân etti. Bu ilânın kimseyi ikna etmediğine şüphe yoktur.

İşte efendiler geçen Mart ayı başında mahiyeti meçhul olan ordumuz bir sene zarfında mütemadiyen tekemmül ve terakki ederek, müteakip ve çetin muharebelerde düşmanı mütemadiyen mağlup eyliyerek bugünkü vüs'at ve kıymetine vâsıl olmuştur. (*Bravo sadaları, alkışlar*) Bugünkü kuvvetinin derecesini gelecek hâdisat izah edecektir. (*İnşallah sadaları, alkışlar*)

Efendiler, ordumuzu yâdederken kuvâyı harbiyenin teşkilât ve ihzarâtma ve ikmâli nevâkısına ait olarak sebkeden mesaiden de bir nebze bahsetmek isterim.

Bilhassa imâlât-ı harbiye fabrikalarının mesaisini takdirât-ı mahsusa ile zikretmeyi bir lâzime-i kadirşinâsi addeylerim. Bu son sene zarfında bu fabrikaların nevâkısı ale-t-tedric ikmâl olunmuştur. Bugün her türlü ihtiyacın imâli tahtı imkâna alınmıştır. Yeni tesis edilen mermi ve fişenk fabrikalarında külliyetli miktarda topçu ve piyade cephanesinin ve bombanın ihzar ve imâline muvaffakiyet hâsıl olmuştur.

Ordu saflarına telsiz telgraflarla diğer muhabere-i fenniye malzemesi ve edevât-ı istihkâmiye gibi birçok mevat ilâve olunmuştur.

Elbise ve kundura imalâtı işlerinin dâhilde hasn hususundaki mesaiye devam olunmaktadır. Bu sene zarfında Anadolu'da bâzı mühim tesisat vücuda getirilmesi mukarrerdir. İkinci sene-i millîye zarfında ordunun ahvâli sıhhiyesi şâyânı memnuniyet bir manzara arz eylemiştir.

Ordu safları arasındaki hastalık derecesi alelade zamanlarda vukua gelen nispeti tecavüz etmemiştir. Hele emrâz-ı sâriye vesaire ordumuzda meydan alamamıştır. Vukubulan muharebatta sahra sıhhiye hidematı şâyânı memnuniyet bir tarzda cereyan eylemiştir. Millî ordumuzun ilk safha-i teşekkülünde cereyan eden Birinci İnönü Muharebesinde ordunun vesait-i sıhhiyesi dört araba, dört sedyeden mü-

rekkep küçük sıhhiye müfrezelerine inhisar eylerken bugünkü ordumuzun kadrosunun talebeylediği miktarda sıhhiye bölükleri seyyar hastaneler ve mecruhin nakliye müfrezeleri teşkil edilerek ihtiyacat ve teşkilât-ı sıhhiye ikmâl olunmuştur. Bilvesile Hilâli Ahmer Cemiyeti muhteremesinin mecruhin-i guzata ifâ eylediği hidemât-ı güzideyi takdirat-ı mahsusa iletezkâra şâyân görürüm. (*Alkışlar*) Müdafaa-i Millîye Vekâletinde faaliyete başlıyan harita dairesi ordunun bilcümle harita ihtiyacını ikmâle muvaffak olmuştur. Bundan sonraki mesai ve memleketin daha mükemmel haritalarını ihzar eyleyecektir. Sevâhilimizin vüs'atine ve vasait-i bahriyemizin fıkdanına rağmen gayyur bahriye zâbitanımız mezkûr hidemat ifâ etmektedirler. Orduya ait mâruzâtımı bitirmeden evvel ihzârat-ı harbiyeyi müemmen olan tekâlif-i millîyeye şıtap hususunda bütün halkın ve tabakat-ı milletin gösterdiği heyecan ve fedakârlığı lisan-ı şükranla yâd etmeyi vecibeden addeylerim. Tarihi mücahedâtımızın en müspet bir mevki-i faaliyete sahip olan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin bu sene zarfındaki mesaiyi millîyesini de takdirâtı mahsusa ile yâdeylemeyi bir vazife telâkki eylerim. Bu teşkilâtın dünkü ve bugünkü mesaide olduğu gibi bundan böyle de teceddüdât ve inkişafat-ı millîye hususunda en kuvvetli rehber vazifesini ifâ ederek uzviyet-i millîyedeki mevki-i bülendiyle mütenasip hidemat ifâsına muvaffak olacağına itimadım berkemaldir.

Efendiler, Meclisimizin ikinci içtimâ senesi zarfındaki mesaisini de hulasa-ten millete arz eylerim. Bugün azâyı kirama tevzi olunan senelik mesai cetvelinde bu mâruzâtımın tafsilâtı mevcuttur. Meclis-i Ali'nin bir senelik vukubulan içtimâ miktarı (167) dir. Bu içtimâlardan (271) i aleni ve (69) u hafi celse ve (19) u kısmen hafi, kısmen aleni olmak üzere ceman (359) celseyi ihtiva eder. Meclis-i Âli'ye bu geçen sene zarfında (177) lâyiha ve teklifi kanuni birinci içtimâ senesinden devrolundu. İkinci içtimâ senesinde de (355) lâyiha ve teklif-i kanuni geldi. (10) tane de tezkere ve takrir olarak geldikten sonra kanuniyet kesbetti ki, (542) dir. Bu (542) lâyiha ve teklif-i kanuniden bu sene zarfında (94) ü iktisâb-ı kanuniyet etti. (65) i reddedildi. (30) u Heyeti Vekiliye gönderildi. (15) i Heyeti Vekile veya sahipleri tarafından istirdat edildi. (18) kadarı ait olduğu kanunlarla tevhid edildi. (6) adedi karar şeklinde kabul edildi ki, ceman (228) eder ki, 1338 senesinde Meclis-i Âlice muameleleri ikmâl edilen levayih ve tekâlifi kanuniyenin yekûnu budur. (106) lâyiha da encümenlerce muamelesi biterek Heyeti Umumiyyeye mâl olmuştur. Mütebaki (208) teklif ve lâyiha encümenlerde kalmıştır ki, bu sene ikmâl edilecektir.

Birinci içtimâ senesinde olduğu gibi ikinci içtimâ senesi zarfında dahi Meclis azası bulunan bâzı arkadaşlarımız Meclis haricinde birtakım hidemat ve vezaif-i mühimme ifa etmişlerdir. Ezcümle rüfekayı muhterememizden bir kısım elyevm orduların ve kıtaatın başında ve düşman karşısında vezaif-i harbiyelerini ifâ etmektedirler. Bugün Meclis'te bulunan bâzı arkadaşlar dahi bu sene zarfında cereyan eden muharebelere bilfiil iştirak eylemişlerdir. Rüfekaadan bir kısmı mühim ve siyâsî vezaif-i hariciye ifâsı için şarka ve garbe gönderilmişlerdir. Bunlardan bir kısmı ifâyî vazife ile avdet ettiği gibi, bir kısmı dahi henüz mahallerinde çalışmaktadırlar. Tetkikat ve tebebbuat-ı mahsusa için bir kısım arkadaşlarımız Meclis tarafından aktar-ı şarkiyeye memur edilmişlerdir. Ve birçok rüfeka muharebelerden sonra Meclis ile ordu arasında vasıta-i temas olmuşlardır. Ordunun ahvâli hakkında Meclisi haberdar etmişlerdir. Yine bâzı arkadaşlarımız mühim mesailde tahkikata memur edilmişlerdir. Azalardan bâzıları dahi muhaberât esnasında

efkâr-ı halkı haricî muzır propagandaların tesirinden siyânet için ahaliyi tenvir ve irşâd maksadiyle dahili memlekette dolaşmışlardır. Ahiren ordunun geri hizmetine nezaret ve muavenet vazifesiyle de bir kısım rüfeka ve menatik-ı muhtelifeye gitmişlerdir Bunlardan başka Nizâm-nâme-i Dâhili haricinde teşkil edilen heyetler ve encümenler Meclis'teki vazifelerden başka meşgul olmuşlardır. Birçok rüfeka-ımız muhtelif mıntikalarda İstiklâl Mahkemelerini teşkil ederek büyük bir gayret ve faaliyetle gerek menafi-i vataniyeyi ve gerek hukuk-u ahâliyi siyânet için bezli mesai eylemektedirler. (*Allah razı olsun sesleri*)

Arkadaşlar, geçen sene bidayetinde (350) azâ ile işe başlamıştık. Bunlardan dört zât hasbelicap müstafi addedilmek vesaire suretiyle Meclis'ten ayrıldılar. Mevcut münhaller sebebiyle usulüne tevfikân yapılan intihâblar neticesinde sene zarfında aramıza dokuz yeni arkadaş iltihak eyledi. Yine sene zarfında rüfekayı kiramdan sekiz zât vefat ederek (*Allah rahmet eylesin, sesleri*) bu mücadele-i mukaddese esnasında azîm-i dâr-ı cenan oldular, bu suretle üçüncü sene-i mesaiye (347) azâ ile başlıyoruz. Geçen sene Malta'da bulunan arkadaşlarımızın da bu sene bidayetinde aramızda mevcut bulunmalarını bilvesile meserret-i mahsusa ile yâd eylerim. Sene zarfında vefat eden merhum biraderlerimizin isimlerini de burada teberrüken yâd ediyorum. İsmail Fâzıl Paşa (Yozgad), Hamza Hayati Bey (Menteşe), Hasan Tahsin Bey (Mardin), Cemaleddin Çelebi Efendi (Kırşehir), Murad Bey (Kastamonu), Fuad Bey (Çorum), Salâhaddin Bey (İstanbul), Hacı Hayali Efendi (Urfa)...

Bu rüfekâyı kiramla beraber istiklâl uğrunda cepelerde ve suver-i şâire ile şehidolan bilûmum arkadaşlarımızın ruhlarına kaimen Fatihalar ithaf edelim.

(*Umûmen ve kaimen Fatiha ithaf olundu.*)

Muhterem ve aziz arkadaşlarım: Meclis'in ve milletin tesanüdü şûun ve hâdisatın tahmil edeceği fedakârlıkları kabulde göstereceğimiz sevk ve heyecan en son muvaffakiyet için en kuvvetli zimâmdir.

Efendiler, geçen iki senenin tedricî fakat emin semerâtını önümüzdeki eyyâm-ı mesai için mikyas tutarsak nişat ve mazhariyet günlerinden uzakta bulunmadığımızı görüyoruz. Bu yeni seneye her zamandan ziyâde emin, her zamandan ziyâde sakin bir vaz'ı vakur ile giriyoruz. (*İnşallah sadaları*)

Füturdan ve keselden mütecerrit olarak giriyoruz. Nihayetsiz bir azîm ve imânla mücehhez olarak giriyoruz. Bizim için şûle-i hayat ve ensâli âtiye için ümid-i necat olan mukaddes gayemize, bilâ-ârâm yürüyeceğiz ve fakat tevfikatı Sübhâniye ile behemahal muvaffak olacağız. (*Sürekli alkışlar, bravo, sadaları*)

Ölmez bu vatan farz-ı muhal ölse de hattâ.

Çekmez kürenin sırtı o tabut-u cesîmi." (*Yaşa sesleri ve sürekli alkışlar*).

TBMM Dönem 1, Cilt 18, Birleşim 1, Sayfa 2-16 (01 Mart 1922 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Birinci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Muhterem efendiler,

Türkiye Büyük Millet Meclisi dün üçüncü içtimâ senesini ikmâl etti. Bugün dördüncü millî senemiz hulul eylemiştir. Zaman yürürken Türkiye'nin Millî davası da bilâ fasıla ve dâima ileri doğru yürümüştür. İdrâk ettiğimiz her yeni sene bizi matlup neticeye biraz daha takrip etmiştir.

Geçirdiğimiz son senenin hâdisatı umumiyesini ve netice-i mesaisini hayal-den mütecerred olarak bir cümle ile ifade etmek lâzımgelirse, diyebilirim ki, geçen sene zarfında gayemize daha ziyâde yaklaşmış bulunuyoruz. Şu saatte ilk gününü idrâk ile mesut olduğumuz dördüncü senenin millî gayemizin şeraiti muayyene dâhilinde tamami-i tecellisine saha-i sudur olmasını Cenâb-ı Haktan niyaz ederim.

Meclis'teki tekmil rüfekayı muhterememle beraber bütün millete yeni millî seneyi tebrik eylerim. (*Teşekkür ederiz sesleri*) Efendiler! Malûmdur ki, geçen senenin nıfı evveli esasında bütün kuvvet ve mesaimizi Yunan Ordusunu vatanımızın harimi ismetinde boğmaktan ibaret olan ilk mühim vazifenin teminine hasrettik ve muvaffak olduk. (*Elhamdülillah sesleri*) Fakat millî zaferin netâyic-i katiye-i siyasiyesi henüz istihsal edilmedi. Bu sebeple senenin nıfı diğeri de istihzârâtı harbiyemizi aynı dikkat ve aynı gayretle temadi ettirmekle geçti.

Demek istiyorum ki, üçüncü İçtimâ senesinde doğrudan doğruya memleket ve milletin ümran ve saadetine ve refah-ı iktisadisine sarf edilen mesai, geçen diğer senelerimizde olduğu gibi, muharebe cephelerine münhasır olan menabi ve kuvâmızdan tasarruf edebildiğimiz aksam ile istihsal kılınan neticelerden ibaret kalmıştır. Böyle olmakla beraber millî idareimiz, bir taraftan büyük bir düşman ordusunu imha edebilecek kudrette bir ordu vücuda getirirken, diğer taraftan da devlet makinasının bütün şubatında hâlin ve zamanın icabettirdiği bâzı zaruretler ve ihtiyaçlar kısmen olsun tatmin edilebilmiştir. Bundan da fazla olarak geçmiş idare sistemlerinin devamlı sulh seneleri esnasında dahi ihmâl ettiği bâzı hayatî zaruretlerin icabatını, ifâ kudretini göstermiştir.

Efendiler dâhil olduğumuz senenin bir sulh senesi olması ihtimali kadar bir harb senesi olması ihtimali de vardır. Bu ikinci ihtimale göre tedbirli bulunmak elbette daha muvafıktır. (*Şüphesiz, tabî hay hay sesleri*) Bu sebeple yeni senenin mesai-i dâhiliyesi için geniş tasavvuratı mevzuubahis etmekten ihtiraz edeceğim.

Eğer harb devam ederse bizi en büyük netâyici muvaffakiyete isal eden mücerrep ve amelî sistem dairesinde harb mesaisine devam edeceğiz. Bu mesaide şimdîye kadar olduğu gibi mazlum milletimize en büyük mazhariyetler ihsan buyuran Cenâb-ı Hakk'ın eltâf-ı sübhâniyesine ve milletimizin hiçbir müşkül karşısında inhina kabul etmiyen azîm ve irâdesine istinad eyliyeceğiz.

Bu takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisi orduları şimdîye kadar olduğu gibi vazife-i millîyesinin icabâtını kahramanane ifa edecektir. (*Alkışlar*)

Hayat ve istiklâl için milletin vaz'eylediği mütevazı esasât dairesinde bir sulh ha kavuşursak, o zaman bütün menabi-i kuvâ ve semere-i istihsalâtımızı inkişafat-ı dâhiliyeye müteveccih mesai üzerinde teksif edeceğiz.

Arkadaşlar! Sulh devrinde yapmaya mecbur olduğumuz şeyler pek çoktur. Millet ve memleketin ümran ve serveti, irfan ve medeniyeti ve hayat ve sıhhati için, katî ve ciddî bir program dairesinde ilk sulh günlerinden itibaren bütün milletin ahengi mesaisini temin eylemek akdemi vezaif olacaktır. Bu bapta şimdiden fazla mütalâat serdinden sarfinazarla son sene zarfında muhtelif şuaatı idariyemizin icraatını hulâsa edeceğim: Vaziyeti dâhiliye Efendiler! Geçen sene zarfında Dâhiliye Vekâleti, memlekette emniyet ve asayişin sureti katiyede taktirini istihdaf etti. Bu maksada vusul için tertibatı mahsusla aldı. Cihet-i askeriye de muâvenetiyle Karadeniz sahilinde ve Amasya, Tokad livaları dâhilinde Rumların Pontuşçuluk nâmı altındaki teşkilâtını akim bıraktırdı. Sureti mütemediyede devam eden takibatla işbu teşkilâtın şakavet şebekesi tarumar edildi.

Ötede beride zuhur eden âdi eşkiya çeteleri kırk sekize baliğ olmuştu. Bunlara karşı tertibatı mahsusla alınarak tamamen tenkil edilmiş ve bu kırk sekiz çeteneden efradı kısmen istisâl olunan yalnız sekiz çete kalmıştır. Aynı itina ile devam eden takibatın karibinden onların da izâle ve imhâsiyle neticelenmesi muhakkaktır.

Emniyet ve asayiş dâhiliyenin yegâne âmili olan jandarma sınıfının tanzim ve ıslahı ehemmi umur olduğundan jandarma mekteplerinin tezyidi faaliyetine çalışıldı. Bunun netâyicinden olarak Ankarâdaki Zabıt Mektebi ile Karakol Kumandanları Mektebinin ve Kayseri ile Giresun'daki efradı cedide ve karakol kumandanları sınıflarını hâvi mekteplerin yetiştirdikleri 30 zabıt ve 270 küçük zabıt ile 950 nefer kıtaata tevzi edildi. Efradı cedide ve karakol kumandanları sınıflarını hâvi olmak üzere Kars'ta da bir mektep açıldı. Mekteplerde halen tedrisatına devam edilen 800 efradı cedide ile 80 küçük zabitin devre-i tahsiliyeleri hitam bulmak üzere dir. Yeni açılan Kars mektebinde de 200 efradı cedide ile 50 küçük zabitin tedrisatına başlanılmıştır. Memleketin emniyet ve asayişini temin ile uğraşan jandarma kıtaatı aynı zamanda vazife-i adliyelerini hüsn-ü suretle ifâ eylemiştir. 1338 senesi zarfında mümkünül tenfiz 84 516 celp ve 59 460 ihzar, 17 388 tevkif, 708 ahz-ü girift ve 10 476 mehil kararnamesi, 6 516 ilâm ve 6 561 davetiye müzekkeresi hükmünü icra eylemiştir. 1338 senesi zarfında vukua gelen 16 561 cürmün 38 518 şahıstan ibaret bulunan maznunlarından 21 419'u derdest ile ciheti adliyeye teslim edilmiştir. Derdest edilen eşhastan birçoğunun müteaddit cürümlerden methaldâr olmaları itibariyle maznunlardan derdest olunanların miktarı daha ziyâde addolunmak icabeder. Bu arada efradı askeriye de celb ve cemi, bakaya ve firari derdesti ve vesaiti nakliye celb ve sevki gibi mesaili mühimmenin ifâsı dahi ilâve olunursa jandarma idaresinin meşkûr bir hizmet ifa eylediği görölür.

Hükümet-i Millîyenin havza-i idaresine intikal eden İstanbul'da da intizam ve asayiş şâyânı memnuniyet bir halde temin olunmuştur.

Temini inzibat ve asayişten sonra Dâhiliye Vekâletinin en ziyade ehemmiyet verdiği mesele memurların kavanini mer'îye ahkâmını hüsnü tatbik eylemelerinin temini idi. Filhakika 1337 senesinde mülkiye heyeti teftişiyesinin ilgâsı dolayısıyla murakabesiz kalan umur ve muamelâtı mülkiyede intizamsızlık görölmüş ve yer yer şikâyetler vukua gelmişti.

Vâki olan teklif veçhile Heyet-i Teftişiyenin iadesine Meclis-i Ali'ce muvafakat buyrulmuş ve müfettişlerin bir kısmı 1338 Mayısında, aksamı mütebâkiyesi muahhar tarihlerde vazifeye başlamış olmalarına rağmen 94 memur hakkında tahkikat icra ve ikmâl edilmiş ve bu tahkikatın netice-i kanuniyesi olarak 3 mutasarrıf, 5 kaymakam, 2 tahrirat müdürü, 2 komiser azledilmiş ve 3 memur ile 1 jandarma

yüzbaşısının eli işten çektirilmiş, 85 memur hakkında da tahkikat derdesti icra bulunmuştur. Heyet-i Teftişîye bu müddet zarfında 3 nahiyeye, 63 muhasebe-i hususiye, 38 hapsane, 48 jandarma, 28 polis, 48 nüfus, 48 meclisi idare, 55 belediye ve 32 tahrirat kalemi; ceman 332 daireyi ve Sıhhiye ve Muaveneti İçtimâiye Vekâletinin gösterdiği lüzum üzerine de 15 Hilâl-i Ahmer şubesini teftiş eylemiş ve bu teftişatın icabâtı ifa kılınmıştır. Heyet-i Teftişîye'nin bu ilk devreye ait mesaisi muamelâtın salâhına ve memurinde hissi vazifenin tenmiyesine hizmet eylemiştir. Bu sene kadrosunun kabulünde tam kadro ile ve vaktinde işe başlayacak olan Heyet-i Teftişîye umuru dâhiliyenin salâhı için bir nâzımı hakikî olacaktır.

1338 senesinde idare-i hususiyelerce ifa edilen hidematı mahalliye: 3 zükûr, 1 inas darülmuallimin ve 5 zükûr, 3 inas idâdi ve 134 zükûr, 30 inas iptidâi ve 10 sanayi ve 2 çırak mektebi açılmıştır.

1338 senesi varidatı hususiye sinden inşaatı nafia için 536 510 ve mekâtip inşaatı için 190 000 ve hastaneler için 32 530 ve matbaa ve kütüphaneler tesisatı için 200 360 ve fidanlık ve numune bahçesi için 5 000 ve damızlık hayvanat mubayaası için 12 400 ve alâti ziraiye mubayaası için 15 250 lira tahsis edilmiştir.

Geçen seneye kadar belediye rüesasının hakkı intihabı memurini mülkiyede idi. Hâkimiyet-i Millîye esasatına münâfi ve birçok şikâyatı daî olan işbu usulün ref'iyle intihâb hakkının belediye azalarına verilmesi hakkında Meclis-i Ali'ce kabul edilmiş olan kanunun tatbikine başlanılmıştır. Meclis-i Ali'de müzakeresine devam edilmekte olan Nevâhi Kanunundan başka Meclis-i Ali'ye takdim edilmiş olan vilâyet şûraları lâyiha-i kanuniyesinin de bir an evvel intacı idâre-i umumiye-mize büyük küşâyiş bahşedecektir.

Posta ve telgraf umurunda muhaberatı mühimmenin kesret ve ehemmiyeti cihetiyle huturu mevcude muhaberatı istiâb edememekte idi. Bundan mütevellit teahhüratı izale için huturu esasiyeye ilâveten iki bin elli kilometre telgraf hattı temdit edildi. Cephelerde dahi muhaberatı askeriyeyi temin için askerî hatlar inşa olundu. Bundan başka muamelâtı ticariyeye suhulet bahşolmak üzere havalename ve koli muamelâtı birçok merâkize ve Suriye'ye teşmil edildi. Bilâd-ı müstahlese-de pek az zamanda teşkilâtı idare ikmâl edilerek muamelât ve mesalihi umumiye-nin intizamı cereyanı temin edilmiştir. İşgalin devam ettiği müddetçe ve idare-i milliyenin teessüsüne takaddüm eden günlerde gasbedilmiş olan emvali menkule ve gayri menkuleye mütaallik mesaili tetkik ve rüyet için olbaptaki talimat veçhile menhûbat komisyonları teşkil edilmiş ve menafii vataniyeyi muhil surette hareket ve düşman ile teşriki mesai edenler haklarında da takibatı kanuniye icrasına devam olunmakta bulunulmuştur.

Hilâl-i Ahmer'in, Himâye-i Etfal, Müdafaa-i Hukuk, Asker Ailelerine Yardım Cemiyeti gibi müteşekkil heyetlerin ve bilhassa Hilâl-i Ahmer'in ibraz eyledikleri mesaili meşkûre takdirlerle sezadır.

Yeni sene zarfındaki umuru dâhileyeye ait tasavvurata gelince: Jandarmanın tensik ve ıslahı ve jandarma mekteplerinin tezyidi ve bu cümleden olarak İzmir, İstanbul, Adana'da karakol kumandanları sınıflarım muhtevi birer efradı cedide ve Edirne, Bursa, Konya ve Sivas'ta karakol kumandanları mektepleri tesisi tasavvur olunmaktadır. Jandarma tahsisatının tezyidi hakkında kabul edilmiş olan kanun yeni senenin vazife-i asayişini ehemmiyetli bir tarzda teshil eyliyecektir. Her şube-i idarede olduğu gibi jandarma vezaif ve muamelâtının murakabeye tâbi tutulması

ve işbu murakabenin hüsn-ü ifası erbabı ihtisastan intihâb olunacak müfettişlerin vücudıyla kâim bulunduğundan 1339 senesi bütçesine müfettişler tahsisatı ilâve olunmuştur.

Şubâtı idare-i hükümette, Şûrây-ı Devlet, memleketin hayatı idariye ve iktisadiyesi ile alakadar bir şube-i mühimme olmak hasebiyle gün geçtikçe mütezayit bir surette hissedilmekte olan bu lüzumun bir an evvel temini için Meclis-i Ali Dâhiliye Encümenince derdesti tanzim olan lâyiha-i kanuniyenin icâb ve ihtiyaç ile mütenasip bir şekilde kesbi kanuniyet etmesi şâyânı temennidir.

Gerek Harbi Umumide ve gerek Mücadele-i Millîye hengâmında Hududu Millîye üzerinde bulunan ahâli, belîye-i muhaceretle musâb oldukları gibi düşmanların işgali altına girmek felâketine düçar olan akşamı memâlikimizdeki kuyudât-ı nüfusiye kâmilen mahvedilmiş olduğundan gerek nüfusu umumiyenin tetkik ve tesbiti ve gerek sicillât-ı nüfusiyenin yeniden vücade getirilmesi için bir tahriri umumi icrasına ihtiyacı mübrem vardır.

Efendiler! **Nüfus meselesi** bir memleketin en mühim mesaili hayatiyesindedir. İdarî, askerî, malî ve iktisadî mesâilde memleket nüfusunun miktarı sahihini bilmek ne kadar elzemse her sene yapılacak ihsâiyyât ile nüfusun tezâyüd veya tenakus miktarı anlaşılmadan esbabı tezâyüdün idâmesi ve esbabı tenakusun izalesi için tedâbir ittihaz etmek kaabil olamayacağı derkârdır. Binaenaleyh yeniden tahriri nüfus icrasında pek âcil ve mübrem bir lüzum muhakkaktır. Nihayetsiz gavâil ve işgalât hasebiyle şimdiye kadar Millî Hükümetin meşgul olamadığı nüfus meselesinin yeni sene zarfında ehemmiyetle nazarı dikkate alınması ve umumi bir tahriri nüfus hakkında vekâletçe mutasavver lâyihanın bir an evvel Meclise takdimiyle iktisabı kanuniyet etmesi temenni olunur.

Efendiler! Taksimâtı mülkiyemiz esasen memleketin coğrafi ve iktisadî icabatına henüz tevfiq edilmemiş bulunuyor. Taksimâtı mülkiyede askerî, malî ve adli teşkilât dahi nazarı dikkate alınarak esaslı tadilât icrasına için dört vekâlet müsteşarlarından mürekkep bir komisyon tarafından tetkikat-ı lâzime ifâ ettirilmektedir. Hitâmı tetkikata mütaakip kanun lâyihası tanzim ve takdim olunacaktır.

Telgraf umurunda muhabere şebekesinin mevsimi sayfta tamiratına başlandırılacağı gibi merkeze nispetle şebekesi muhtacı tâdil ve ikmal olan vilâyâtı garbiyede iki bin kilo metreye karîb hututu cedîde ve vilâyâtı şarkiyede dahi şebekesinin ihtiyacına göre bâzı tadilât icra ve yeniden hatlar inşa olunacaktır. Bu maksatla şimdiden direk ve levazımı sâire tedârikine tevessül olunmuştur.

Aynı suretle vilâyâtı mezkûredeki kaza merâkizinin cümlesine ve mühim nevâhîde posta ve telgrafhaneler tesis ve buralarda posta paket ve kıymetli mektup teatiyatı ve havale muamelâtının teşmili derpiş olunmuştur. Telgraf muhaberâtının tezyidi sûrat ve intizamı için sûratle muhabere temin edecek sistemde yeni usul makineler vaz'olunacaktır. Posta esfârî tezyip olunacağı gibi vilâyâtı Şarkiyede tamamen teessüs edememiş olan sürücülükler ihdâsiyle esfara mübaşeret olunacaktır.

Telgrafçılık fenninin tedrisi maksadiyle mevcut alâtı lâzime-i tedrisiyeden bilistifa Telgraf Mekteb-i Âlisi ihya ve münasip vilâyatta başmüdüriyetler makarrlarında dersaneler küşâd olunacaktır. Burada gerek memurini mevcudeden münasiplerine, gerek yeniden alınacaklara meslekî dersler gösterilerek, sunufu memurin müstakbel vazifelerine ihzar olunacaktır.

İstanbul'da sabit iki telsiz istasyonunun muhaberâtı hariciyeye küşâdına ve kezalik bilâdı mühimmede telefon tesisatı için vâki taleplanelere göre en nâfi şerait dairesinde şehir dâhili ve harici telli ve telsiz telefon muhâverâtı vücuda getirilmesine sây edilecektir.

Efendiler! **Hapishaneler** meselesi pek mühimdir. İslâhı hâl için hürriyeti şahsiyesi nez'edilen evlâdı vatânı müddeti cezâiyesi hitâmında cemiyeti beşeriyeye hadim olacak bir uzuv olarak yetiştirmek esbabını temin için Dâhiliye Vekâleti uzun uzadıya tetkikat ve ihşaiyatta bulundu. Mevcut hapishanelerden kabil olanların usulü fennîsine muvafık bir surette tamirine ve yeniden hapishaneler inşasına tevessül için bir inşaat programı tanzim eyledi. İşbu program mucibince her sene için muayyen bir nispette inşaaata devam olunmak üzere 1339 senesinde icabâtı asriyeye muvafık şekilde bir hapishane-i umumi ile beş liva ve 28 kaza hapishanesinin inşası kararlaştırılmış ve sene-i âtiye bütçesine tahsisat ilâve edilmiştir.

Vaziyeti **sihhiye** Efendiler! Vaziyeti dâhiliye hakkındaki mâruzâtımı burada ikmâl ederek umuru sihiyemize nakli kelâm ediyorum. Ahvali sihiye-i memleket lehülhamd mucibi memnuniyet bir manzara arz etmektedir. (*Elhamdülillah sesleri*) Mesa-i sihiyemizin mühim bir kısmı emrazı müstevliyenin men'i ve tahdidi sirayetine sarf edildi. Bu türlü hastalıklardan yalnız çiçek ile lekeli humma bâzı menatıkta mahdut bir şekli istilâ almak istidadını göstermiş ise de vaktiyle ittihaz olunan ve devam edilen tedâbiri mânia ve tahaffuziye ile önlerine geçilmiştir. Memleketin büyük bir kısmı düşman tarafından bir harabe şeklinde ve mazlum ahalişi amik bir sefalet içinde terk edildiği, dâhilden harice ve haricтен dâhile mütemadi bir muhaceret cereyanının devam etmekte olduğu vaziyeti hâzıra karşısında bu gibi hastalıkların görülmesi o kadar şâyânı istiğrap olmayıp belki oldukları yerlerde süratle itfasında gösterilen muvaffakiyet müstelzimi memnuniyettir. Emrazı müstevliye vesâriyeye karşı mücadele esbabı düşünülürken bittabi en evvel hatıra tedâbir-i sihiyenin takbikine âmili yegâne olan etibba ve sihiye memurları gelir. Geçen sene dâhili memlekette memuren istihdam olunan etibba miktarı 337 ve sihiye memurlarının adedi 434 idi. Memleketin ihtiyacatını teminden uzak olan bu miktarların bu sene kısmen memâlik-i baide tababet maaşlarının tezyidi kısmen etibbayı askeriyeden bir kısmının terhis ve istihdamı suretiyle teksiri ve aynı zamanda mektepten çıkacak tabiplerimize hizmeti mecburiye tahmili ve fazla tabip yetiştirilmesi esbabına tevessül suretiyle bugün görülen boşlukların doldurulması mutasavverdir.

Müstevli ve sâri hastalıklara karşı insanları vikaye hususunda büyük hizmetleri görülen aşılın ihzar ile meşgul Hıfzısıhha müessesamız kemâli muvaffakiyetle mesaisine devam ve mücadeleye nafi' hidemat ila etmektedirler. 1337 senesi zarfında üç milyon kişilik çiçek aşısı yapabilen Sivas müessesesi geçen sene zarfında beş milyon kişilik çiçek aşısı, 537 kilo gram kolera, 477 kilo gram tifo aşılın istihsal etmiş ve bunlar ahaliye vâfi surette tatbik edilmiştir. Elyevm İstanbul ve Sivas'ta bulunan her biri bakteriyolojihane, kimyahane, telkîhâne ve daülkelp tedâvihanesinden mürekkep hıfzısıhha müesseselerinden üçüncüsünün de bu sene Diyarbekir de tesisi ve bu sayede uzak mesafeler kat'ından mütevellit mahzurların tehvini mukanerdir. Emrâz-ı sâriyeye karşı mühim bir vasıta-i mücadele olan tathîr ve tebhîr vesaiti gittikçe teksir ve düşman tarafından tahribedilenler tamir ve mevcutları ıslah ediliyor. Bu suretle kariben Afyon Karahisar, Eskişehir ve Niğde tebhîr müesseseleri faaliyete gireceklerdir. İzmir'de ve Ankarâda da her türü vesait ile mücehhez birer tebhîrhâne inşası derdestin Esasen şehirlerin müdafaa-i

sıhhiyesinin istilzam ettiği tebhîrânelerden mahrum yerlerde mahallî meclisleri tarafından verilecek tahsisatla ve merkezden yapılacak muavenetle bir an evvel bunların ikmâli bin üç yüz otuz dokuz senesinin tahakkukunu hedef ittihaz ettiği amalden birisi olduğu gibi dâhilde başlıca güzergâhlarda hâricten gelecek emrâz-ı istilâiye karşı müdafaa için hudutlarımızda tahaffuz tertibatı projesi de mütâlâa edilmektedir. Kapitülasyonların fiili ilgâsı semeresi olarak beynelmîlel bir idare halinden çıkarılıp eylevm doğrudan doğruya vekâletin suabatı idaresinden biri haline gelen sabık Karantine Umuru Sıhhiyesi de en müşkül şerait içinde devir ve tesellüm edilmiş olmasına rağmen kemali muvaffakiyetle idâme ve tedvîr edilmektedir. Bir harabe halinde tesellüm edilen Sinop ve Kılazömen tahaffuzhânelerinin iade-i faaliyetine çalışılmaktadır. Münhasıran emrâz-ı sâriye ve intaniye hastalıklarının kabulüne mahsus hastanelerin bulunmaması memleketimiz için büyük bir nakısa olduğu düşünülerek bu sene İstanbul'da ve Anadolu'nun nikatı muhtelifesinde olmak üzere beş aded emrâz-ı sâriye hastanesinin tesis ve küşâdı sıhhi programımıza ithâl edilmiş ve eylevm İzmir'deki faaliyete başlamış ve İstanbul'dakiler de derdest-i küşâd bulunmuştur. Gerek mecâlis-i mahalliyenin faaliyeti ve gerek numune müesseselerimizin memleketlerimize hüsnü tevzii suretleriyle Anadolu'nun her tarafında mühim merâkizi sıhhiye tesisi daire-i imkân ve tahakkuka girmektedir. Emrâz-ı müstevliye nispetinde mühim ve hattâ memleketimizde bunlardan daha fazla tahribata sebep olan sıtma, firengi ve verem hakkında da tedâbir ittihazından geri durulmuyor. Sıtma hastalığının memleketimizdeki intişar ve tahribatının derecesine karşı bir tedbiri kâfi olduğu iddia edilememekle beraber, şüphesiz pek müessir bir âmil olan İstanbul kimyahânesinde mâmûl devlet kinini kurslarının bin kiloya karış mevdudu Ziraat Bankası vasıtasıyla bütün mülhakata tevzi edilmek üzere bulunmuş ve 250 kilo miktarında da meccani surette kinin dağılmıştır. Yine geçen sene tahsisatından mütebaki para ile hariçten yeniden bin kilo kadar kinin sipariş edilmiştir. Sıtma hastalığının kökünden halli için yegâne çâre olan teybîs ve islahı arazi meselesine ve şehir ve köylerin şeraiti hıfzı sıhhasının islah ve istikmâline ise şeraiti tabiiye avdet eder etmez başlamak icraatı nafia ve sıhhiyemizin en mübrem ve mühimlerinden biri olacaktır. Firengi mücadelesi her yerde faaliyeti mütadesiyle devam etmektedir.

Tahripkâr ve emrâz-ı beldemizden şüphesiz başlıcası olan verem hastalığına karşı şimdikiye kadar ahvâl ve şeraitin maatteessüf tatbikine müsaade ve imkân bahşetmediği tedâbire başlangıç olmak üzere İstanbul'da veremliler tedavîhânesi açmak ve bu suretle yeni ve pek lüzumlu bir mücadelenin ilk temel taşını koymak mutasavverdir.

Vekâlete merbut emrâz-ı umumiye hastanelerinde geçen sene zarfında yirmi bini mütejaviz hasta tedavi edildi ve bütün müessesatın lâboratuvarlarında 30 000 muayene icra olundu.

Umuru sıhhiyemizin nüfusa ait bahislerini istikbâle ait esaslı icraat programına terk ederek muaveneti içtimâiye umuruna geçiyorum.

Muaveneti içtimâiye umuru Efendiler! Geçen senelerde yalnız vilâyâtı şarkiye mültecilerinin istirdat olunan yurtlarına iadesine ve memleketleri o zaman henüz istihlâs edilmemiş olan garbi Anadolu mültecilerinin iaşesine ve iskân mıntıklarında tetkikat icrasına münhasır kaları muaveneti içtimâiye işleri bu sene daha şümüllü bir zemini mesaide çalışmış ve maddeten kabili temas birçok neticeler elde etmiştir. Garbi Anadolu'daki vilâyetlerimizin istihlâsı üzerine evvel emirde orali mültecileri memleketlerine göndermek vazifesiyle karşılaşan Hükümetimizin

düşman tarafından yakılan köyler ve şehirlerdeki muhtacı muavenet halkın süknalarını tamire tahsis ettiği mebalığın sarfına nezaret ve dikkat etmekle beraber iskân, iase, ilbas hususlarında âzami yardımı ifâ etmiştir.

İstihlâsı vatan uğrunda şehit olanların eytâmı bütçenin müsaadesi nispetinde yer yer tesis edilen darüleytâmlara yerleştirilmektedir. Bugün devlet tarafından küşâd edilen darüleytam müesseselerinde on bine yakın yetim mevcuttur. Harbin, bilhassa Yunan tasallutunun, Hükümetin sine-i şefkat ve himayesine bıraktığı yetimlerin adedi himaye edilebilenlere nispetle maatteessüf lâakal yirmi misli fazladır. Şu kadar ki, bu dilsüz âdedin pek büyük bir kısmı memleketimiz halkının mütehally oldukları hissiyatı insaniye sayesinde mühlik sefaletten masun bulunmaktadır. Maahaza müessesatı mevcudenin hiç olmazsa yirmi bini mütecaviz bir adedi kabul edecek derecede tevsii lâzımdır.

Hayatın her safhasında muavenete arzı ihtiyaç edebilecek olanları himaye ve sahabete müvekkil müessesatı hayriyeden numuneler tesisi mukarrerdir. Şimdiden bunlardan birkaç dârülrîdâ, çocuk yuvası, dârüleytâm, etfal hastahanesi, bimarhâne, darülaceze tesisine başlanmış, bâzıları da faaliyete girmiştir.

Adliye umuru Efendiler! Sene-i sabıka zarfında umuru adliyemizin tarzi cereyanında da şâyânı kayıt nikat mevcuttur. Evvelki seneden itibaren tatbikine başlanarak büyük faydeleri görülen hâkimi münferit teşkilâtının tevsiiine devam olunmuştur, olunmaktadır.

İstihlâs edilen vilâyatımızda da derhal teşkilâtı adliye icrasına başlanarak Şubat 339 gagesine kadar yeniden on dört İstinaf Mahkemesiyle doksan Bidayet Mahkemesi ve o miktarda Mahkeme-i şer'îye küşâd edilmiş ve işbu mahkemelere beş yüz altmış mütecaviz hâkim tâyin edilmiştir. Adliye müfettişlerinin miktarı yirmi ikiye iblâğ edildi. Merkezde bir heyet-i teftişîye teşkil olundu. Devâir-i teftişîye bir müfettişin âzami altı ay zarfında devir ve ikmâl edilebileceği sahalara hasredilmek sayesinde bâdemâ hiçbir mahkemenin nihayet altı aydan fazla müddet teftiş ve murakabeden azade kalamaması esbabı istikmâl olunmuştur. 38 senesi nısfı ahirinde Hukuku Aile, Mahamat, Mecellenin Kitabülbüyyu kanunu lâyihaları ile mehâkimi iptidaiyenin seyyar bir halde ifayı vazife edebilmesini, men'i müskirat cezalarının temyiz ve itiraza tâbi olmasını mütekabil ahkâmı kabul eden memâlik-i ecnebiyede ikâi cürmeden tebaanın imkânı tecziyesini Tecili Takibat Kanunundan istifade eden eşhasın hemfiil ve fer'an zimethal rüfekaasının da tecili vâkıdan istifadelerini temin edecek tadilât lâyihalarıyla bahusus hâkimlerin refahi hallerini ve bir usul dairesinde terakkiyatı meslekiyelerini temin maksadiyle tanzim kılınan lâyiha ihzar ve Meclis-i Âliye arz edilmiştir. Şimdiye kadar bir nizâmname bulunmadığından dolayı mühmel kalan cinayet mahkûmini gıyâbiyesinin emvali hakkındaki ahlâkımı kanuniyenin suveri tatbikiyesini nâtık bir nizâmname lâyihası ihzar olunmuştur.

Yeni sene zarfındaki tasavvuratı adliyemiz meyânında tâdil ve ihzarı kavânin komisyonları vardır. Şimdiye kadar kanun halinde tedvin edilmemiş olan veraset, vasiyet gibi ahkâmı hukukiyemizin kanunu medenimiz olan mecelleye ilâvesi ve mecellenin de ihtiyacât-ı asriyeye muvafık bir şekilde tâdil ve islahı, benî ve bahri ticaret kanunlarıyla usulü muhakematı cezaiye ve kavânini cezâiyenin tâdili ve ayrı ayrı ahkâmı muhtevi bulunan usulü muhakematı hukukiye ile usulü muhakemei şer'iyenin tevhidî maksatlarıyla her biri beşer zâtan mürekkep ceman yedi komisyon kariben ifayı vazifeye davet olunacaktır. Bundan başka istikbâli adlimizi

temin maksadiyle Anadolu'da asrî esaslar dairesinde bir hükkâm mektebi vücuda getirilmesi vekâleti aidesince düşünülmektedir.

Umuru İktisadiye; Efendiler! Geçirdiğimiz sene zarfında saha-i iktisattaki icraatımız pek büyük olmamakla beraber bütün mesaimizi kasır ve tahdide saik olan hâli harba rağmen şâyânı memnuniyettir.

Erbâb-ı ziraate muavenetle mükellef olan Ziraat Bankası şube ve sandıkları dört ay evveline kadar yalnız yüz on iken bugün üç yüzden fazla bir miktara çıkarılmış bulunuyor. Bu bankaya son iki ay zarfında iki milyon liraya karîb bir sermaye tedarik edilmiş ve bilhassa düşmandan kurtarılan aksamı vatanda vâsi miyasta ikrazâta başlanmıştır. İkrâzâtın her halde istihsalâta hasrı ve sarfı, banka meclisi idarelerinin ıslahı ve itibarı şahsı muamelesinin icrası gibi mühim esasat dairesinde olmak üzere ihzar edilmiş olan lâyiha kesbi kanuniyet ettiği takdirde bankanın hayatı iktisadiyemizdeki mevki ve tesiri yükselecektir. Köylülerimize bir kredi müessesesi göstermek ve bahusus ahvâlin istikrarı takdirinde tarlalarına döncek askerlere mâli bir itibar temin eyleyebilmek üzere bir Köy Bankaları Kanunu yapılmış ve Meclise takdim kılınmıştır. Memleket hayvanatında evvelce başgöstermiş olan vebayı bakari kâmilin itfa olunmuş ve bu hususta baytarlarımızın şâyânı sitayiş mesaisi sebkât eylemiştir. Serum dârülistihzarâtımız bundan altı ay evvel yalnız 250 litre kadar serum istihsal ederken, bugünkü istihsalât 1 000 litreye balığ olmuştur. İhracat Resminin lağvından itibaren Zonguldak kömür istihsalâtı artmaya başlamıştır. İktisat Vekâletine merbut olup adedleri birden yediye iblâğ olunan ziraat mektepleri tedrisata başlamış ve İstanbul Sanayi ve Ticaret mektepleri de vekâlet emrine alınmıştır. Bu sene zarfında Halkalı Ziraat Mektebinin Eskişehir veya Adana havalisine, İstanbul Orman Mektebinin de Bolu'ya nakli mukarrerdir.

Senenin nısfı ahîri esnasında zürraa ve mühtacine muavenet olmak üzere iki milyon liradan fazla tahsisat sarf edilmiştir. Yine aynı müddet esnasında terqip ve teşvik ile yeniden teessüs eden ve Hükümet tarafından tasdik olunan ticaret şirketlerinin miktarı kırkı mütecavizdir. Memleketimizin vüsatine nispetle nüfuzumuz az olduğundan ziraat hususunda makina ve alâtı fenniye istimâlîne diğer memleketlerden daha ziyade bir mecburiyet vardır. Bu ihtiyacı temin etmek ve halka taksitle alât ve edevatı ziraiye satmak ve müsait şeraitle işbu alât ve edevatın tamirini deruhde eylemek üzere İktisat Vekâleti tarafından bir ecnebi sahibi teşebbüsle mukavelename tanzim edilmiş ve tarihi tasdikinden itibaren üç ay zarfında muameleye başlanması takarrür eylemiştir. Dâhil olduğumuz sene zarfında dahi bu teşebbüsata devam olunacak ve bilhassa memlekete makina ithaline ve tedrisatı iktisadiyeye ehemmiyetle çalışılacaktır. Bu meyanda İzmir ve Trabzon'da iki ticaret mektebi küşâdı mukarrerdir. Kezalik yeni sene zarfında ticaret, ziraat ve sanayi ve ameleye ait devlet kredi tesisine ehemmiyeti mahsusa atfolunacak ve ameleye mahsus ayrıca resmî bir yardım sandığı vücuda getirecektir. Ormanlarımızın asrî bir surette idaresi ve ormanlarımızdan âzami derecede temini istifade için mütehasıslarına tanzim ettirilen 250 maddelik bir Orman Kanunu Meclise takdim kılınmıştır.

Umuru Nafia; Efendiler! Vesait-i nafiamızın en mühim aksamım şimendiferler teşkil etmektedir. Bu bapta mâruzâtta bulunmazdan evvel düşman tahribatından ve malzeme fıkdanından mütevellit her türlü müşkilâta rağmen şimendiferlerimizin orduya ve memleketin hayatı iktisadiyesine ifâ ettikleri ve etmekte oldukları hidemâtı şükranla yâd eylerim.

Ankara-Yahşihan ve temdidi demiryolunda 23.000 metre mikâp hafriyat, 1.500 metre mikâp kârgir inşaat yapılmıştır. Gelecek sene zarfında işbu hattın 40 kilometre daha temdidiyle İzzeddin mevkiine irsali için çalışılacaktır.

Erzurum-Erzincan hattından Kükürtlü civarındaki linyit madenlerine temdit edilmekte olan şube hattı itinâm edilmek üzeredir. Kop ve Deveboynu geçitlerinin istikşafatı icra edilmiştir. 1339 senesi bidayetinden itibaren Nafia Vekâletince ciheti askeriyeden devralınan ve ceman beş yüz kilometre balığ olup tamiratı esâsiyeye muhtaç bir vaziyette bulunan Arpaçay-Sarıkamış-Erzurum Kükürtlü ve Geliran-Bayezid-Hanzir hatları mülhak bir bütçe ile idareye başlanacak ve nevâkısı inşaatın itinâmı ve işletmenin intizamı temin edilecek ve linyit ocakları daha fennî bir şekilde işletilerek mahrukât ihtiyacının tehvîni temin olunacaktır.

Gebeze - Eskişehir - Ankara ve Eskişehir - Yenice demiryollarının tulü kâmilî olan yedi yüz elli kilometrelik bir saha dâhilinde düşman tarafından tahribolunan yirmiyi müteceviz cesim köprü ile her ray ikişer, üçer mahallinden atılmak suretiyle yüz elli kilometre tül üzerinde icra edilen tahribat nispeten cüzi bir zamanda tamir edilmek suretiyle münakalâtı umumiyenin iadeten tesis edilmiş olduğu menâtıkı muhtelifede tamiratı mukteziye icrasına devam edilmektedir.

Mühim bir yekûnda düşman tarafından tahribedilen alât ve edevatı muharrike ve müteharrike noksanlarının telâfisine ve demiryollarından matlup ve muntazar bulunan intizamın teminine çalışılmaktadır. Memurin ve müstahdemi ni ve muamelâtı kâmilî Türk ve Türkçe olan işbu hatlar hem tesisat ve hem de muamelât nokta-i nazarından yakın bir zamanda daha ziyâde tekemmül edecektir. Aydın demiryollarıyla İzmir-Kasaba ve temdidi Soma-Bandırma ve Mudanya Bursa demiryolları ve İzmir rıhtım ve tramvaylarının, istihlâsı mütâakip imtiyazlı şirketlerine teslim ve tarafımızdan komiserler ikâme edilmek suretiyle idare ve işletilmelerine devam edilmektedir. Düşman tarafından işbu hutut üzerinde yapılan tahribat süratle tamir ve münakalât iadeten tesis edilmiştir.

Yenice-Nusaybin demiryollarının bâzı aksamında icrası muktazi tamiratın ankarib ikmâli muntazardır. İstanbul ve Edime vilâyatında Millî İdarenin tees-süsünü müteakip Şark demiryollarına, Dersaadet rıhtımlarına, tramvaylarına ve Beyoğlu Galata tüneline murakabemiz teşmil edilmiştir. Müessesatı mezkûrede elyevm tatbik edilen tarifelerin gerek idare ve işletme umurunu ve gerek alâkadar ahalinin menfaatini temin ve teklif edecek bir şekli mutedilde tâyin ve tesbiti için tetkikat ve muhaberât icra edilmekte olup, neticesi yakinen Meclis-i Âlî'nize arz edilecektir.

Anadolu'nun mühim ticaret nikatından biri olan Mersin'de bir liman inşa ve işletilmesi hakkında müracaat eden talibi imtiyaz ile müzakerat icra edilmiş ve tarafeynce biltilâf tanzim kılman mukavelât lâyhaları Meclise takdim kılınmıştır.

Her memleketin hayat damarlarını teşkil eden demiryollarını tevsian Anadolu'ya tatbik etmek ve malûm olan istikametlerde en esaslı hatları inşa ederek işletmek üzere müracaat eden talibi imtiyazlar ile vekâleti aidesi arasında müzakerat icra edilmiş ve binnetice tarafeynce biltilâf tâyin ve tesbit kılınan mevad ve ahkâmı muhtevi mukavelât ve mütteferriatına ait levayih Meclis-i Âlî'nize takdim kılınmıştır.

Efendiler! **Demiryol ve limanlar** ve mümasilleri gibi pek muhtaç olduğumuz tesisatı cesîmenin yeniden inşa ve işletilmelerindeki siyasetimiz, kavanini hâzıra

ve müstakbelimize tâbi olmak ve bu bapta kabul ettiğimiz millî prensiplere tetabuk etmek şartıyla müracaat edecek ecnebi sermayelerini memnuniyetle kabul etmektedir. Mevcut müessesatın mukavele ve şartnamelerine müteakiben riâyet, gerek bu müesseselerin ve gerek memleketimizin menfaati için lâzımdır.

Yollara gelince: Anadolu ve Rumeli'de işgal altındaki sancaklarımızın istirdâdiyle tariki umumiyemiz 8.100 kilometreye ve tariki hususiyemiz de 16.000 kilometreye baliğ olmuştur. Yollar hakkında şimdiki mesaimiz bâzı mevzii tamirata inhisar etmektedir. Vâsi yol inşaat plânının tatbikatı için henüz fırsat zuhur etmemiştir. Nafia Vekâletince bir sene zarfında turuku umumiye için bedeli keşfi beş yüz bin liraya baliğ olan kırk beş aded ve turuku hususiye için bedeli keşfi 280.000 liraya baliğ olan 51 aded ve kezalık Dâhiliye, Mâlîye, Maârif vekâletlerinden muhavvel bedeli keşfi ceman 110.000 liraya baliğ olan 85 aded evrakı keşfliye tetkik ve tasdik edilmiştir. Bâzı mahallerde elektrik tevzii, su isalesi, nehirlerde seyrisefain, bataklık teybisi ve arazi ıskası gibi teşebbüsâtı nafia hakkında imtiyaz talebini hâvi mahdut müracaatlar vukubulmuş ve bunlar Hükümetçe tetkik edilmiştir. Efendiler! Alelümum inşaatı nafia ihtiyacı memleketimizin her tarafında şiddetle mahsus olup bu hayâtî ihtiyacımızın temin ve ikmâli zımmında her fırsattan istifade için hazır bulunmaktayız.

Mamafih yeni senemizin bütçesi turuku umumiye ve hususiye için oldukça mühim tahsisatı ihtiva eyliyecektir. Mühendis ve fen memuru mevcudumuz ihtiyacaü müstakbeleye kâfi gelebileceği için Anadolu'nun üç muhtelif noktasında mühendis namzedi mektepleri küşâdına teşebbüs edilmiştir.

Umuru Mâlîye

Efendiler! Umuru mâliyemizden bahse geçmeden evvel geçen sene bugün bu mevzu üzerinde söylediğim sözleri müsaadenizle aynen tekrar edeceğim.

Bünye-i Devleti yaşatmak için hârice müracaat etmeksizin memleketin menabi-i varidatıyla temini idare çâre ve tedbirlerini bulmak lâzım ve mümkün-dür. Azami tasarruf şiarı millîmiz olmalıdır. Binaenaleyh usulü mâlîmiz halkı taz-yik ve ızzar etmekten ictinâbla beraber mümkün olduğu kadar harice arzı ihtiyaç ve iftikar etmeden varidatı kâfiye temin etmek esasına müstenittir.

Efendiler! Geçirdiğimiz sene Millî Cıdalimizin en muazzam hâdisesini kaydelemiştir. Aynı sene zarfında o muazzam hâdiseyi vücuda getiren büyük ordunun bilûmum masarifi temin edildiği gibi, idare-i umumiye-i devletin istilzam eylediği bütün sarfiyat dahi hariçten hiçbir istikraz yapılmaksızın icra olunmuştur. (Alkışlar)

Bundan başka 1338 senesi zarfında Millî Hazine 1337'den müdevver düyünu devletin üçte ikisini tesviye eylemiştir. Bütün ihtiyacı mevcudemize rağmen memleketin tabaka-i müstahsilesini teşkil eden köylü ve çiftçiyi himayeten ağnam rûsumu mûtadesinden üç misli tenzil edilmiş ve evvelce ihtiyacı mübrem muvacehesinde bilûmum ashabı maaştan ka'edilmiş olan yüzde yirmilerin iadesi suretiyle devlet hizmetinde bulunanların vüsati maişetlerine çalışılmıştır.

Efendiler! **Mesai-i iktisadiyemiz** meyânında arz eylediğim bir noktayı yakından taallûku hasabiyle burada tekrar etmekte faide tasavvur ediyorum. Düşmandan istihlâs olunan mahaller ahalisine Devlet veznelerinden vukubulan tediyât ve sarfiyat yekûnu iki buçuk milyon liraya baliğ olmaktadır.

Yeni hulul eden sene zarfındaki siyaseti mâliyemizde dâima aynı düsturdan mülhem olacak ve hârice muhtaç olmadan ve aynı zamanda halkı fazla bir taz-yika mâruz bırakmadan işlerimizi görmek gayesini istihdaf eyleyecektir. (*İnşa-Allah sesleri*) Mâruzâtı mesbûkamın diğer bir noktasında da izah eylediğim gibi 1339 senesinin sarfiyatı bu senenin bir sulh veya harb senesi olması şıklarına göre tahayyül edebilir. Mamafih yeni sene için tasavvur edilmekte olan bâzı hususat hakkında arzı malûmat edeyim: Düşmandan istihlâs edilen mahaller ile hârikten müteessir olan yerlerde inşaâtı cedîdeyi teşvik ve teshil eylemek üzere bunların beş sene vergiden muafiyeti hakkında bir lâyiha-i kanuniye tanzim olunarak Meclis-i Âlilerine takdim kılınmıştır. Emlâk, Arazi ve Temettü vergileri tâyini mekadiri için 1339 sene-i mâliyesinden itibaren Tahriri Mûsakkafat Kanuniyle, Tahriri Umumî Nizâmnamelerinin tatbiki düşünölmektedir. Memleketin hayatı sanat ve ticareti için ehemmiyeti mahsusayı hâiz bulunan Temettü Vergisi Kanununun yeniden ve islahen ihzar ve teklifi mutasavverdir.

Tekaüt maaşları mukabilinde mütekaidine Hazinenin tahtı tasarrufunda bulunan emlâk ve araziye emrîyeden münasip birer mahal tefrik ve tahsisi ve mevadd-i harbiye müessesatından gayri devlete ait bilûmum fabrikaların uzun müddetle icarları; tasavvurâtı mâliyemizden zikre şâyân bulunanlardır.

Umuru maârif

Efendiler! Maârif hususundaki bir senelik mesaimiz dahi pek parlak olmamakla beraber muhat olduğumuz müşkülâta ve bilhassa fıkdanı vesaitte nispetle oldukça kabili temas neticeler vermiştir. Maârif Vekâletine geçen bir sene zarfında mütareke ve cidal devrelerinin vilâyet merkezlerinde kapalı bıraktığı darülmuaallimînlerden on üçünün tekrar küşâdı muhtelif livalarda yeniden on yedi zükûr, bir inas sultanisi teşkilâtının ikmali, altı erkek, iki inas idadisi küşâdı gibi müspet işler görölmüştür. Bütün sene mekteplerdeki muallim boşluğunun doldurulmasına çalışılmış, memâliki müstahlasa mekteplerine kudreti tedrisiye ve hamiyeti millîyesi mücerrep muallimler gönderilmiş, İstanbul ve Anadolu'da mevcudu kalmayan talimatnamelerin en lüzumlarından bir kısmı bastırılarak maârif idarelerine irsal edilmiştir. Geçen sene bütün vilâyet ve livalardaki maârif kütüphanelerine meccanen birçok kitaplar sevk edilmesi ve şühedâ çocuklarına on beş bin kadar kitap dağıtılması da şu mesai silsilesine ilâve edilebilir. Bu esnada muntazaman ictimâatına devam eden Telif ve Tercüme Heyeti ahalinin ve erbabı tetebbuun muhtaç olduğu asardan on beş kadar kitap telif ettirerek bunlardan bazılarını matbaaya vermiştir.

Efendiler! Şimdiye kadar yapılabilen şeylerin maârifî umumiyeye ait ihtiyacatımızdan binde birini bile tatmine kâfi olmadığını itiraf etmek hakikatperestlik levazımındandır.

Mamafih harbin bilhassa maârif idaresi ve mektepler üzerinde gösterdiği te-sirâtı fevkalâde karşısında temin edilebilecek muvaffakiyetlerin ancak temin edilebilenlerden ibaret kalacağını tasdik etmek de insafperverlik şîârı addolunmak lâzımgelir. Cephelerdeki zâbitan saflarından boşalan yerlere mektepler, gençliğin yüksek ve münevver unsurlarını vermiştir. Bu iki kere kıymetli anasırın mekteplerimizin tedris kürsülerine avdet edeceği ve cephelerde sarf olunan mühimmatın kısmen mekteplerimizde harita ve kitaba tahavvül edeceği tam bir sulh ve sükûn devresinden sonradır ki maârif idaresi o kürsüler üzerinde cehle karşı sarsılmaz bir istihkâm vücuda getirecek ve istikbâli oradan fetih ve teshir edecektir.

Efendiler! **Terbiye ve tedriste** tatbik edilecek usul, malûmatı insan için fazla bir süs, bir vasıta-i tahakküm yahut medenî bir zevkten ziyâde maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden amelî ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektedir. Maârif Vekâletiniz bu esasa ehemmiyet vermektedir.

Amelî ve şâmil bir maârif için hududu vatanın merakizi mühimmesinde asrî kütüphaneler, nebatat ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, dârülmesailer, müzeler ve sanayii nefise meşherleri tesisi lâzım olduğu gibi bilhassa şimdiki teşkilâtı mülkiyeye nispetle kaza merkezlerine kadar bütün memleketin matbaalarla teşhizi icabetmektedir. Bütün bu güzel şeylerin bir an içinde vücuda getirilmesi gayri mümkün olmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman zarfında bu neticele- rin istihsalı ehemmiyetle şâyânı temennidir.

Memleketin darülfünun ve serbest meslekler hayatında takibedeceği yolu en asrî bir zihniyetle idrâk eden iyi bir darülfünun heyetine ve bir hayli meslek ve fikir adamlarına mâlik olduğumuzu kemâlî şükran ile tezkâr edebiliriz.

Darülfünun istiklâlî tabiisi dâhilinde serbest mesleklere verdiği istikameti git- tikçe daha mükemmel bir hâle îsal edecek vesaiti mâneviyeye mâliktir.

Yeni sene zarfında memleketimizde ilk ve orta tahsilin mümkün mertebe ıslahı için Anadolu on beş dârümuallimîn mıntakasına ayrılacaktır. Buralarla tam devreli birer sultani mektebi ile iki yüz talebelik bir dârümuallimîni iptidaî, bir de dârümuallimat bulunacaktır. Bu mekteplerin terbiye ve tedrisat heyeti takriben altmış kişiye balığ olacaktır. Bu suretle memleketin muhtelif aksamında kuvvetli anâsırdan mürekkep birer merkezi irfan kurulmuş olacaktır.

Bu merkezlerde ilmî müsamereler ve konferanslar tertibetmek ve halkın okuyup yazmayan kısmını en kolay vesaitle okutarak onlara birinci derecede lâzım olan malûmatı verecek gece dersleri açmak, matbuatı mahalliyede bilhassa terbiye-i umumiye ve halk bilginlerine ait neşriyatla meşgul olmak heyeti mualliminin muntazaman ifâ edeceği vezaifden olacaktır. Mekteplerin tatilinde yirmi beş, otuz merkezde bütün köy imamlarımız cemederek kendilerine üç aylık bir tatbikat dersi vermeyi Maârif Vekâleti bu sene-i teşebbüsâtı meyânına ithâl eylemiştir.

Efendiler! İptidaî tahsilin muhtaç olduğu müessesattan biride leylî iptidaî mektepleridir. Hükümetin son zamanlardaki tetkikat ve müşahedatı her tarafta leylî iptidaîlere karşı umumî bir temayül hâsıl olduğunu göstermiştir. Birkaç vilâyetin küçük yavrularını bir yere toplamanın vahdeti terbiye, yurt sevgisi ve kardeşlik üzerinde icra edeceği tesir meydandadır. Bu sebeple Maârif Vekâletiniz bu mekteplerin açılmasını her türlü vesaitle teşvik edecektir.

Efendiler! Mekteplerde tedrisat vazifesinin şâyânı itimat ellere teslimini evlâdi memleketin o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir mefkûre addedecek fazıl ve muhterem muallimler tarafından yetiştirilmesini temin için muallimlik, şâir serbest ve yüksek meslekler gibi, tedricen terakkiye ve her halde temini refaha müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında muallimler cemiyeti beşeriyenin en fedakâr ve muhterem unsurlarıdır.

Vatanın fedakâr evlâtlarından mürekkep olan muallim ve müderrislerin terfi ve ikdânna ait olarak ihzar edilen kanun lâyihası yakında Meclis-i Âliye arz edilecektir.

Efendiler! **Telif ve tercüme** işleri Hâkimiyet-i Millîyenin istinatgâhı ve millî harsın en mühim vasıta-i intişârıdır. Şu iki maksada ait neşriyatı bu sene âzami bir gayretle tevsi için darülfünun müderrislerini de bu işe teşvik edecek esasat hazırlanmıştır. Bir taraftan tabedilen ve yeniden telifi kararlaştırılan kitapları meccani olarak her tarafa dağıtmak ve halkı okumaya alıştırmak için Hükümetçe sarfı meesai edilecektir.

“Devlet kitabı” nâmı altında meccani olarak neşredilecek amelî ve basit ifadeli eserlerle halkımıza hakâyıkı hayatiyeyi öğretmek çok faydeli bir usul olarak şâyânı tavsiyedir...

Umuru şer’iye ve evkaf Efendiler, Şer’iye Vekâleti, geçen sene zarfında birisi Şûrayı İfta, diğeri Tetkikat ve Telifatı İslâmiye namıyla iki heyet vücuda getirmiştir. Usul ve âdatın tagayyür ve tebeddülü ile vukubulan hâdisatın, nâsın ihtiyacatını nazarı dikkate almak suretiyle hallini temin etmek Şûrayı İftanın ilcümle mesaisini istinad et tireceği esas olmalıdır. Tetkikat ve Telifatı İslâmiye Heyetinin vezaifi meyanında hikmeti İslâmiyeyi garp nazariyatı ilmiye ve felsefesiyle mukayese ve akvamı İslâmiyenin itikadi, ilmî, içtimâi, ihşaî, iktisadî hayatlarına ait şüunatı tetkik ve netâyicini neşreylemek zikre şâyân ehemmiyeti hâizdir. Tetkikat için bir kütüphane tesis edildi. İstanbul’dan, Avrupa’dan ve Mısır’dan bir kısım mühim kitaplar celb olundu. Ehemmiyetli birçok kitap da Avrupa ve Mısır’a sipariş edildi. Şer’iye Vekâleti, medreselerin tevhidini ve asrî müessese haline ifrağını istihdaf eylemektedir. Vekâlet, asrî müctehid ve müfessirlere menşe olmak üzere bir “Külliye-i İslâmiye” vücuda getirmeye büyük ehemmiyet atfetmektedir.

Efendiler, evlâdı memleketin müştereken ve mütesavviyen iktisaba mecbur oldukları ulûm ve fûnun vardır. Âli meslek ve ihtisas erbâbının tefrik olunabileceği derecatı tahsile kadar terbiye ve tedrisatta vahdet, heyeti ictimâiyemizin terakki ve tealisi nokta-i nazarından çok mühimdir. Bu sebeple Şer’iye Vekâletiyle Maârif Vekâletinin bu hususta tevhidî fikir ve mesai eylemesi temenniye şayandı.

Efendiler, geçen sene zarfında Evkaf Vekâleti mebani-i diniye ve hayriye tamirat ve inşaatında oldukça mühim bir faaliyet göstermiştir. Vukubulan tamirat yekûnu memleketin muhtelif noktalarına ait olmak üzere 126 cami ve mescidi şerif ile 31 medrese ve mektep, 22 suyu ve çeşme, 175 akar ve 26 hamama baliğ olmuştur.

1339 senesinde İstanbul’a ait olup şimdiye kadar teşkilâtsizlik yüzünden ihmal edilen bentler tamiratı ciddiyetle nazarı itibara alınarak bu hususta bir kanun lâyihası tanzim edilmiş olup Heyeti Vekiliye derdesti tevdidir ve kanunu mezkûrun Meclis-i Âlice tasdikî halinde İstanbul’da susuzluk tehlikesine mâruz kaları ahali ve mebani-i diniyenin su ihtiyacı mümkün mertebe tehvin olunacaktır.

Yekûnu mühim bir miktara baliğ olan Evkaf sarfiyatının hiçbir teftişe tâbi olmadan icra edilmesi gayri muvafık görüldüğü gibi mütemadiyen halk tarafından vukubulan şikâyatın bir an evvel tahkiki kabil olmamakta bulunduğundan yeniden Heyeti Teftişeye teşkilât bütçeye vaz’olunmuştur.

Mahiye yirmi beş, elli kuruş gibi cüzi bir meblâğla itayı hizmet etmekte olan hademe-i hayrattan 487 zâtın maaşatına şimdiye kadar 13.006 lira zam yapılmış ve bu sene zarfında bir o kadar lira zammı mukarrer bulunmuştur.

Efendiler, geçen sene arz etmiştim. Bu sene de tekrara mecburum ki, Evkaf meselesi mühimdir. Memleket ve milletin hakikî menfaati nokta-i nazarından tetkik ve icabatı asrîyeye muvafık bir şekilde hallolunmak lâzımdır, elzemdir.

Umuru Hâriciye

Efendiler, bundan sonra vaziyeti hâriciyemize nakli kelâm ediyorum.

Malûmdur ki, takibettiğimiz siyaset, siyaseti sulhperverânedir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete istinad etmiyerek çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü Muzaffer Ordumuzu fedakârane ve cansiperane gayretiyle lâyük olduğu akamete uğratılmış ve milletimiz, tarihin nâdir kaydettiği bir muzafferiyet iktisab ederek sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. (*Şiddetli alkışlar*)

Sulhu âlemi tesis için her fırsattan istifade arayan Hükümetimiz büyük muzafferiyetten sonra da harekâtı tevkif ederek mütarekeyi temin etmiş ve uzun teahhurlar ve müşkülâta ancak Teşrinisaninin yirmisinde açılan Lozan Konferansına hakikî bir arzuyu itilâfla iştirak eylemiştir.

Heyeti Murahhasamız bütün konferans esnasında Türkiye'nin her medenî ve kabiliyetli millet gibi yaşamaktan başka bir emeli olmadığı sabır ve sebatla izah ediyordu. Konferanstan katî netice hâsil olmadı.

Türk milletinin idarî, malî ve iktisadî bütün hukuku istiklâl ve hayatına mâlik olması, hiçbir milleti izar etmeyen ebedî bir hakkı müktesebidir. (*Şüphesiz sesleri*) Bu kadar tabîî bir hakikati kabul etmek, sulhu âlemi tesis etmek için kâfidir. Fakat senelerden beri olduğu gibi Türk milletinin hukuku hayatîyesini her hangi bir şekil içine kapıyarak ruhân, fiilen ve hakikati ahvâlde onu kabul etmemek ısrarı ne netice verirse versin, Türk Milleti o neticeyi huzuru kalb ve istirahatı vicdan ile kabul etmektedir ve kabul edecektir. (*Hay hay sesleri*) Görüyorsunuz ki, sulhu cihanı temin eylemek evvel ve âhir müttefiklerin elindedir.

Ancak tâlik devrinin süratle hitâm bularak vaziyetin inkişaf etmesi zarurîdir.

Afgan ve İran gibi kardeş büyük milletlerle aramızda cayıgır bulunan münasabâtı samimiye ve dostaneyi takviye, nuhbe-i âmâlimizdir.

Rus Şûralar Cumhuriyetiyle Moskova Muahedesi ahkâmı dairesinde münasebâtı samimiyemizi tarsîn etmek ve her iki milletin kavânini mevcudesini telifen münesebâtı iktisadiyemizi ileri götürmek hususları şark'taki siyasetimizin temelidir. (*Hay hay sesleri*) Rus Şûralar Hükümetiyle Moskova Muahedesi ahkâmına tevfikân tarafeyn arasında ticarî ve iktisadî münasebâtın tanzimi ve bir konsolosluk mukavelesi akdi zımnında Merkezi Hükümetimizde tarafeyn murahhaslarından mürekkep konferans, müzakeratına devam etmektedir. İki milletin menafimi mezç ve telif ederek müzakeratın hüsnü hitâma ermesi me'mûldür. Komşularımız Kafkas cumhuriyetlerine gelince: Malûmunuz olduğu üzere Kars Muahedesiyle aramızda mevcut münasebâtı dostane-i hemcivari tarsîn ve takviye edilmiştir ve yine Kars Muahedesi ahkâmına tevfikân Tiflis'e izâm eylediğimiz Heyeti Murahhasa Kafkas Cumhuriyetleriyle konsolosluk, müzahareti adliye, posta ve telgraf, şimendifer mukavelât müzakeratını hüsnü suretle hitâma erdirerek akit ve imza etmiş ve berâyı tasdik işbu mukavelât Meclis-i Âlinize arz kılınmıştır. Aynı zamanda Tiflis'te Rus Şûralar Cumhuriyetiyle posta ve telgraf ve şimendifer mukavelâtı akit ve imza olunmuştur.

Muhterem komşularımız olan Kafkas cumhuriyetleriyle ve onların müttefiki olan Rus Şûralar Cumhuriyeti ile münasebâtı hemcivari ve dostanemizi bu suret le mukavelâta raptederek tahtı intizama almak bizim için mucibi memnuniyettir. Uzun müddetten beri Yunanistan'da ısrapta bulunan sivil ve asker üserâmızın mübadelesi için Lozan'da akdedilen mukavele ahkâmı mevkiî tabrika konmuştur.

Efendiler, Avrupada komşularımız olan Hükûmatla aramızda tezdâ menafî yoktur. Mütekebilen hukuka riayet, Balkanlar'da dahi dostluk için kâfidir. Kendileriyle münasebâtı kadîmemiz bulunan dost devletlerle bir an evvel münasebâtı resmîyeye girişmek üzere sefaret ve şebbenderlikler tesisi arzuyu hâlîsindemiz.

Efendiler cihanın münasebâtı siyasiye-î hâzırası hemen münasebâtı iktisadiyeye müstenid olduğundan biz de iktisadiyatı hariciyemize bir ehemmiyeti mahsusa atfediyoruz.

Ordu

Efendiler, mâruzâtımı Türkiye Büyük Millet Meclisinin çelik bir kütle halinde ifâyî vazife etmiş ve etmeye müheyya ordusuna intikal ettiriyorum.

Sözlerimin bu aksamını derin bir hürmetle ifadeye başlamadan evvel Başkumandan sıfatıyla dahi olsa-timsali namus ve şehamet olan o kutsî camianın bir ferdi olmakla iftihar ettiğimi arz etmeliyim. (*Şiddetli alkışlar*)

Efendiler, Garp Cephesinde Yunanlılar karşısında bulunan ordumuz 26 Ağustos 1338'de taarruza geçerek kazandığı seri muzafferiyetlerle cümle malûmu olan tarzda kısa bir müddette Garbi-Anadolu'yu Yunanlılardan tathîr etmiştir. Aynı darbenin tesiriyle düşmanlarımız Şarki-Trakya'nın da tahliyesiyle Hükümetimize teslimine icbar edilmiştir. Cihan kubbesi altında cereyan eden hâdisatı harbiye arasında bütün evsafıyla en müstesna bir mevkiî hâiz bulunan bu muazzam hareketin takdiri ehemmiyetini tarihe tevdi ederim. Zaferin her türlü sitayişin fevkinde bulunan kahraman âmilleri hakkında da fazla söz söylemeyi zait addediyorum.

Elcezire Cephesinde: Memleketin Cenubi-Şarki hududunun Misâk-ı Millî dâhilinde temini için silâha müracaat ihtimali düşünülerek icabeden tedâbiri askerîye ittihaz edilmiştir. (*Hay hay sesleri, alkışlar*)

Anadolu'da gerek Yunan ordusu ve gerek Pontüs şakileri tarafından icra edilmiş olan bimisal zulüm ve vahşetin tesbit ve tevsikine çalışılmıştır. Tesbit olunanları neşredilerek peyderpey âlemi medeniyete iblâğ olunmaktadır. Ordunun Harbi Umuminin verdiği tecarüb ve tebellür ettirdiği netâyice mükemmelen talim ve terbiyesi için gerek Harbi Umumi esnasında ve gerek bād-el harb mütehasısını askerîye tarafından neşredilen en müfid mecmua ve resâil askerîye celbedilerek tercümeye tabî ve teksir edilmiş ve binlerce nüshası orduya tevzi edilmiştir.

Bundan başka sunum muhtelif için kurslar küşâdı suretiyle ordunun talim ve terbiyesinin yüksek bir seviyeye îsaline çalışılmıştır ve dâima çalışılacaktır.

Efendiler ordunun muharebeye ihzârı hususunda Müdafaa-i Millîye Vekâletince sebk eden mesaiden de bahsetmek faideli olacaktır.

Bilhassa İstanbul'da bulunmakta iken esbabı muhtelif tesiriyle henüz orduya iltihak edemiyen fakat kalbleri özvatanın derdiyle çarpan zâbitanın vazifelerine esbabı iltihakları temin edilmiş ve ayrıca Ankara Talimğâhından son tecarübü harbi-

ye ve en yeni fennî bilgilerle mücehhez olarak yetiştirilen birçok arkadaşlar orduya iltihak ettirilmişlerdir.

Geçirdiğimiz sene zarfında esliha ve mühimmat tedariki hususunda hummalı bir mesai sebkât etmiş ve kısmen hariçten kısmen dâhilden tedarik edilen malzeme ile temini maksada muvaffakiyet hâsıl olmuştur. İmalâtı harbiye fabrikalarının bu sene zarfındaki faaliyetleri dahi şâyânı teşekkürdür.

Azîm ve imânımız önünde yıkılarak esliha, mühimmat ve vesaitini meydana muharebede terke mecbur olan Yunan Ordusunun metrukâtından istifade olunduğu gibi muhtelif merkezlerde yeni ve ihtiyat silâh ve cephanedepolarımız ve fabrikalarımız teessüs etmiştir. Bu vüsatle teessüs eden ve gün geçtikçe daha ziyâde vüsat ve mükemmeliyet peyda etmekte olan müessesatı harbiyeye lâzımı veçhile fennî dimağlar yetiştirilmesi için de ihzâratta bulunulmaktadır.

İstihsalî zafer için geri hidematının tanzimi hususunda sebk eden mesai pek meşkûr ve şâyânı takdirdir. Bu kelimeleri telâffuz ederken ifade etmek istediğim hissi şükran yalnız devâiri resmîyeye maksûr değildir. Bütün kudreti hayatiyelerini, bütün vasıtalarını, rabitalarını ordunun hizmetine amade kılan ve kadın ve çocuklarıyla ordu nakliyatına iştirak eden muhterem halkın kürsi-i milletten ifade eylediğim takdir ve şükrana pek ziyâde istihkakı vardır. (*Şiddetli alkışlar*)

Efendiler bu meselenin heyecanbaş safahati üzerinde biraz daha ısrar etmek mecburiyeti vicdaniyesini hissediyorum. Oğullarını ve kocalarını cephenin ateş hattına gönderen ihtiyar babalar ve analarla, genç kadınlar kağı ve öküzden ibaret bir terkibi mukaddes olan hayat vasıtalarının başına geçerek orduyu takibetmişler ve malzemelerinin iptidailiğine rağmen ruhlarından gayret ve hissi fedâkariyle düşmanın binlerce otomobilden mürekkep bir manzume-i nakliye teşkil eden vesait-i fenniyelerine rekabet eylemişlerdir. (*Yaşasın millet sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar*)

Ordunun bu sene vermiş olduğu muharebelerde umuru sıhhiyenin tarzı cereyanı lisanı takdir ile yâda sezadır. Emrâz-ı sâriye mücadelesi teçhizatı sıhhiye nevakısının ikmalî, zâbitanı sıhhiyenin itmamı ve istihbaratı sıhhiyenin tanzimi üzerinde tekâsüf eden vezaifi sıhhiyede de muvaffakiyeti kâmile gömülmüştür. Hassaten sevkîyat hututu üzerinde kesretle görülen hummayı racia ve lekeli humma menabii taharri ve takıbedilerek çıktığı köylere kadar mücadele teşmil edilerek cepheye temiz efrat sevkîyatı temin edilmiştir.

Vaktiyle tekmlî teşkilâtı bahriye ve mühimmat depolarıyla üssül hareketlerimizin ve inşaat tezgâhlarımızın İstanbul'a sıkıştırılmasındaki mahzur işbu mücadelede tamamiyle tahakkuk etmiştir. Düşmanın ablukasına ve mâlik olduğu vesaiti bahriyesine rağmen mensubini bahriyemiz birkaç gemi ile hârikalar göstererek hiçbir şey zayi etmeksizin nakliyatı bahriyeyi temin eylemek suretiyle meşkûr hizmetler ifa etmişlerdir. (*Alkışlar*)

Millî Ordu teşkilâtının diğer senelere nispetle büyük bir vüsat arz etmesine rağmen işe ve ilbas işleri şâyânı memnuniyet bir tarzda ikmâl edilmiştir.

Harita Dairesinin bu sene zarfında orduya yetiştirdiği haritaların son zaferin iktibasında büyük dahilî olmuş ve bu haritalar sayesinde ordu, hedefi zafere suhuletle yürümüştür. Son zaferde Yunan ordusunun bıraktığı üserânın tanzim ve refahı hallerine çalışılmak üzere bir Üserâ Şubesi teşkil edilmiş, düşmanın üserâmıza

ve ahalimize reva gördüğü mezâlîme mukabil düşman esirlerine karşı kendi efradımıza olduğu kadar şefkat ve himaye gösterilmiştir.

Yeni sene zarfında ordumuz bütün şubatıyla ve mütemadiyen terakkiye devam edecektir.

Efendiler yeni senenin mevzuu iştigalâtı meyânında ordu ve mensubininin temini refah ve tefeyyüzü meselesi ve makûl silâh arkadaşlarımızın temini istikbâli, ehemmiyetli bir mevki teşkil etmektedir.

Büyük Millet Meclisi

Efendiler mâruzâtımı ikmâlden evvel vücudu millînin re'si idaresini teşkil eden Meclis-i Âlinizin mesaii mesbukasını da icmâlen kaydetmek istiyorum. Bu sene zarfında 1 Teşrinisanide Meclis-i Âli'nin ittihaz ettiği tarihî kararın tabii bir neticesi olmak üzere Abdülmecid Hazretleri Meclis-i Âlice müspet ve musaddak olan fartı liyâkat ve ehliyetlerine binaen Makamı Muallâyı Hilâfete intihâb buyurulmuştur.

Meclisimizin bir sene zarfında vukubulan içtimaları (201) dir. Bu ictimâlar (377) aleni, (102) hafî olmak üzere (479) celseyi ihtiva etmektedir.

Sene zarfında Meclise ceman 419 lâyiha ve teklifi kanuni takdim edilmiştir.

Tezkere ve takrir suretinde gelip de kanuniyet kesbeden evrak miktarı 17 olduğundan gelen lâyiha ve tekliflerin yekûnu 436 ya balığ olur. Buna ikinci seneden üçüncü seneye devredilen ve 314 kıtadan ibaret olan levayih ve tekâlifi de ilâve edersek geçen sene zarfında Meclise mal olan miktarın yekûnu 750 olarak tezahür eder.

İşbu 750 lâyiha ve tekliften sene zarfında 113 ü kanun ve 9 u tefsir olarak kabul edilmiş ve 24 ü de reddedilmiştir. İade ve istirdat suretiyle 7 si mevkii muameleden kaldırılmıştır. 52 si ait olduğu diğer kanunlarla tevhid edildi.

Altısı da karar şeklinde çıktı ki, üçüncü içtimâ senesinde muameleleri ikmâl olunan miktar 211 olup, yeni seneye Heyeti Umumiyyede ve encümenlerde olmak üzere 539 teklif ve lâyiha devredilmiştir. Bundan başka diğer birçok mazbatalar vesaire müzakere edilerek bu suretle ittihaz olunan mukarrerat yekûnu da 137 ye balığ olur.

Bütün bu muamelâtın tafsilâtını derdesti neşrolan üçüncü içtimâ senesine mahsus Meclis hulâsa-i mesaisini muhtevi bir risalede göreceksiniz.

Geçirdiğimiz sene zarfında dahi diğer senelerde olduğu gibi bâzı rüfekâmız Meclis haricinde de güzide hizmetler ifâ eylemişlerdir.

Üçüncü içtimâ senesine 347 âzâ ile başlamıştır. Bir sene zarfında üç arkadaşımızın ziyayle müteallim olduk. (*Allah rahmet eylesin sesleri*) Merhumlar hakkında Cenâb-ı Hak'ın rahmet ve gufranını niyaz ederim. Rüfekâyı kiramdan yedi zât diğer suretlerle infikâk ve aramızda gaybubet etmiş bulunuyor. Yine bu sene zarfında intihâb suretiyle bir arkadaşımız Meclise iltihak etmiştir. Şu halde dördüncü millî seneye 341 âzâ ile ibtidâr eyliyoruz.

Efendiler son ifadelerimle son millî senenin hututu mesaisine ait icmali ikmâl etmiş bulunuyorum. Geçen seneki mâruzâtım hututu umumiyyeden ve teceddüt

yolunda muhiti millîde tebellür etmiş arzuların intakından ibaretti. Bu sene yalnız yapılmış ve yapılması mukarret bulunmuş şeylerden bahsettim.

Efendiler sözlerim burada en hayatî bir noktaya intikal ediyor. Hayatî diyorum ve bunu söylerken kelimenin en mutlak mânâsını kasdediyorum. Efendiler geçirdiğimiz sâli millînin muhassalî mesaisini en mütevazî bir lisanla arz eylediğimi zannederim. Bütün noksanlarımıza rağmen hakbîn olan her sahibi insaf ve netâyîç önünde kâfi bir hissi memnuniyet duyacaktır. (*Elbette sesleri*) Bugün dâhil bulunduğumuz yeni senenin başındaki bu umumî vaziyetimizi yalnız bundan üç buçuk, dört sene evvelki hâl ile değil, belki ona takaddüm eden asırlarda Osmanlı Devletinin haliyle mukayese edecek olursak ve bu mukayesemizi ciddi bir tetkika istinad ettirirsek alacağımız netice şudur: Bugün mâziden kuvvetliyiz... (*Elhamdülillah sesleri*) Bugün mâziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve kudreti hayatiyeye mâlikiz. (*Hay hay sesleri*) Bu rüçhanı yapan nedir Bunu gayet sarîh olarak tekrar ve tekrar etmek mecburiyetindeyiz. Bunun esbabı hakikiyesi iki düsturun mefhumunda mündemiçtir. Bu düsturlardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi hâkimiyet-i bilâ kaydü şart milletin elinde tutan Teşkilât-ı Esâsiye Kanunumuzdur. (*Alkışlar*)

Millet ancak hâkimiyetî millîyesini eline alarak kurduğu yeni devlet ve yeni mahiyetteki idare sayesinde kendi hayatı ve memleketin mahfuziyeti için zarurî olan şeraiti ve pek büyük olan muzafferiyyatı temin eylemiştir. Fakat bugüne kadar istihsal edilmiş olan esaslı noktaları mahfuz bulundurmak ve âtiye ait teali ve terakki ümitlerinin emniyetle mahfuz bulunduğuna kaani olmak için evvel emirde hâkimiyet-i millîyemizin her şeyden masun olarak milletin vicdanında, kalbinde ve bütün maneviyatında gayri kabili izâle bir surette mahkûk olduğunu görmek ve bilmek lâzımdır.

Benim bildiğime göre millet bu hakikati hayatiyeyi bütün şümüliyle idrâk etmiştir. (*Hiç şüphe yok sesleri*) Efendiler hâkimiyet-i millîye ve onun mahfuziyetini mütekeffil olan bugünkü şekil ve mahiyeti idaremi yalnız saadeti âtiyemizi değil, belki şerefimizi; namusumuzu ve bütün evsafi mâneviyemizi temin eder.

Efendiler mücbir hâdisatın sevk ve tesiri altında toplanan Meclis-i Âliniz bu devlet ve milletin şekil ve mahiyetini en katî bir tarzda tesbit etmiş ve Teşkilât-ı Esâsiye Kanunıyla onun ahkâmı katrasını teyid ve takviye eden 1 Teşrinisani 1338 kararını müttefikân kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını vazeylemiştir.

Misâk-ı Millî ismi altında tanıyarak tahakkuku uğrunda bütün milletin ifnâyî hayatı göze aldığı berati necatımızın kudret, kuvvet ve mahiyeti ne ise 1 Teşrinisani 1338 kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misâk-ı Millî, vatanın düşmanı haricî muvacehesindeki vaziyet ve mevkiini tesbit eden mukaddes bir düstur olduğu gibi 1 Teşrinisani 1338 kararı da asırlardan beri cehhü dalâlün hâmisi, nikbet ve şeametin vâlidî bulunan ve milletimiz için dâhilî ve daimî bir düşman olan saltanatı ferdiyeye ve onun temsil ettiği meş'um bir şekli idareye tevcih edilmiş bir silâhı mukaddestir. (*Şiddetli alkışlar*) Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme saha-i tecelli olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. (*Pek doğru sesleri*) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun en büyük istihkak ve evsafi vekâletle vaz ve tesis eylediği şekli idare zaman ile mukayyet değildir ve olamaz.

Binaenaleyh haricî düşmanlarımızın şu veya bu membadan aldıkları haberleri şu veya bu surette tefsir ederek şimdîye kadar olduğu gibi boş ümitlere kapılmaları kadar büyük gaflet olamaz. (*Bravo sesleri*)

Efendiler düsturu halâsımız olan Misâk-ı Millîyi safha-i tarihe yazan, milletin kendisi nıgehban olacaktır. (*Şiddetli alkışlar*) Millet yalnız kendi kolları ve kendi kaniyle değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyle kazandığı cevheri hâkimiyet ve istiklâlîni son felâkete kadar büyük bir saffet ve gafletle kendisine, her rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hâfızî hayatı addeylediği eşhas ve eşkâle artık emniyet edemez. (*Pek doğru sesleri*) Millet bundan sonra hayatına istiklâlîne ve bütün varlığına bizzat kendisi nıgehban olacak ve bütün aktarı vatanda yine yalnız kendisi ve kendi idaresi hükümrân kalacaktır. (*Sürekli alkışlar*)

Efendiler Misâk-ı Millî netâyici istihsal olunduktan sonra dahi millî idareyi gevşettiğimiz dakikada büyük mahasalın elden gitmesi muhakkaktır.

Millet buna agâhtır ve millet iksiri hayatı bizzat keşfetmiştir. Binaenaleyh 1 Teşrinisani kararı ebedîdir. (*Devamlı alkışlar*) Efendiler Misâk-ı Millî, yalnız istih-sali anına kadar muhafaza-i kıymet edecek bir düstur mevkiinde iken onun neticesi olarak kazanılan İstiklâl ancak 1 Teşrinisani 1338 kararının temini bekâsiyle naili ebediyet olabilir. Binaenaleyh 1 Teşrinisani 1338 kararı kanunların ve bütün mukaneratın fevkinde bir kıymet ve kuvveti hâizdir. (*Şüphesiz sesleri*)

Efendiler, Heyeti ictimâiyede en yüksek hürriyetin en âli müsavat ve adaletin temini istikrarı ve mahfuziyeti ancak ve ancak tam ve kati mânasiyle hâkimiyet-i millîyenin müesses bulunmasıyla kâimdir. Binaenaleyh hürriyetin de, müsavatın da, adaletin de nokta-i istinadı hâkimiyet-i millîyedir. (*Öyledir, bravo ve yaşasın sesleri*) Heyeti ictimâiyemizde, Devletimizde hürriyet bipâyandır. Ancak onun hududu, onu bipâyân yapan esasın mahfuziyetiyle kâim ve mahduttur.

Bir insan, belki kendi arzusuyla hürriyeti şahsiyesini bertaraf etmek ister, fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine îrâs-ı zarar eyliyecekse, muazzam ve pür şeref bir hayatı millet bu yüzden sönecek ise o milletin ensal ve ahfadı bu yüzden mahvolacaksa bu teşebbüsat hiçbir vakit meşru ve şâyâmî kabul olmaz.

Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet nâmına müsamaha ile telâkki edilemez.

Hiç şüphe yok, Devletimizin ebed müddet olması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mesuliyeti için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, istikbâlimiz için ve mukaddesatımız ve nihayet her şeyimiz için behemehâl en kıskanç nişlerimizle, en açık teyakkuz ve intibâhlarımızla ve bütün kuvvetimizle hâkimiyet-i millîyemizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. (*Şiddetli alkışlar*)

Binaenaleyh hâkimiyet-i millîye cevheri mukaddesinin vasıta-i tecellisi olan bugünkü şekil ve mahiyet Hükümetimizin düşmanlarını derhal menetmek ve hürriyet-i millîyenin mahruzîyetini temin ve müdafaa eylemek pek tabîidir.

Efendiler! Nihaysiz bir hürriyet kabili tasavvur değildir. Hakların en büyüğü olan hakk-ı hayat bile mutlak değildir; intihara karar veren bir zâtın netice-i cürmü hududu yalnız şahsına maksur olduğu halde zabıta onu men'ile mükelleftir. Aynı zâtın aynı hareketini biraz daha büyük mikyasta tasavvur eder ve düşündüğümüz cürmü bir şahıstan bir aileye teşmil eylersek, müteşebbisin mevkii derhal hunhar bir canî manzarası arz eder. Binaenaleyh hâkimiyet-i millîye düşmanlığı, müstesna bir mevkii izzet ve şerefi hâiz bulunan bir milletin her şeyine bir anda kasdetmek cürmünden başka bir şey değildir. (*Şüphesiz sesleri*)

Bunu elbette bütün milletin maddî ve manevî evsafı güzidesinden mürekkep zâbıtâ-i âliye-i millîye katiyen meneder. (*Şüphesiz, sesleri*) Efendiler! İzahını iltizam ettiğim mevzuu kendi hissiyatımıza ve kendi Meclisimizin tarihine tatbik ve teşrih eyliyelim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin feryadı küşâdmda kendi meşruiyetine kavlen, fiilen, tahriren ve her hangi vasıta ile tariz edenleri Meclis hangi hak ve hâini vatan addetti ise, Misak-ı Millîye aleyhtarlık edenleri hangi esbabı siyasiye ve içtimâiye ile hâin tanıdık ise ve nihayet bütün ihtişam ve şevketiyle, bütün kavanin ve kudretiyle Meclisin ve Millî aleyhinde vaziyet alan asırdide bir idareyle onun mensuplarını hangi sebepler ve hangi haklarla hiyanetle vasfeyledikse bugünkü hâkimiyet-i millîye düşmanlarını da aynı haklar ve aynı sebeplerle hâin telâkki eyleriz. (*Şiddetli alkışlar*) Hâkimiyet-i millîyenin ifade-i kanuniyesi olan Teşkilât-ı Esâsiyemize ve onun bir senedi teyidi olan 1 Teşrinisani 1338 kararına muhalefet edenleri aynı hak ile menederiz, ensali müstakbelemizin selâmeti ve vatanın istikbâli nâmına menederiz. (*Doğru sesleri*) Muhterem ve muazzez arkadaşlarım, Bu izahatımdan sonra hep beraber enzân ihtiramımızı mutâfi vicdanımız olan muhiti millete nasbedelim. Orada faziletin, vefa ve sadakatın, arzuyu teceddüdün, aşkı hâkimiyet ve istikbalin intifa nâpezîr ateşi yanmaktadır.

Bu mukaddes ateş kendi içindeki cehil ve zulmeti yakacak ve istiklâlimiz önüne dikilecek olan bütün mânileri yıkacaktır. (*İnşallah sesleri*) Efendiler! Millet önünde, onun istihkakı istiklâli önünde, onun liyâkati terakki ve teceddüdü önünde her kuvvet ancak milletin irâde ve emeline uymak suretiyle yaşayabilir.

Milletin irâde ve emeline uymayanların talihi hüsrandır, izmihlaldır. (*Şüphesiz sesleri*) Efendiler! Bu muazzam irâdenin huzurunda kemâli hürmet ve inkıyâd ile eğilelim! (*Şiddetli alkışlar*)

TBMM Dönem 1, Cilt 28, Birleşim 1, Sayfa 2-18 (01 Mart 1923 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Efendiler!

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ikinci intihâb devresine dâhil olmuş bulunuyoruz. Yeni Meclisimizi teşkil eden Heyet-i Celilenizi kemâli hürmetle selâmlarım. (*Teşekkürler ederiz sesleri*) Bu devre-i intihâbiye, aynı zamanda, yeni Türkiye Devletinin, yeni tarihinde mesut bir intikal zamanına tesadüf ediyor. Bunu memleketimizin, milletimizin saadet ve selâmeti için, Heyet-i Âliyenizin muvaffakiyeti için fâl-i hayır addediyorum.

Filhakika dört senelik İstiklâl mücahedemiz, milletimizin sânına lâıyk bir sulh ile neticelenmiştir. Lozan'da imza edilmiş olan muahedenamenin Heyet-i Âliyenizin tasdikine iktiran ettiği takdirde bütün mânasıyle hür ve müstakil olarak mesut bir mesai sahasına dâhil olmuş bulunacağız. İstihsal edilen netâyic-i mesudenin muhafazasında Lozan Muahedesinden tefrik edilen meselelerin halli katısında ve milletimizi huzur ve refaha nail edecek feyizli hizmetlerde muvaffakiyeti tammenizi bütün kalbimle temenni ederim.

Efendiler! Türkiye Büyük Millet Meclisinin inikadına takaddüm eden faaliyeti millîye devrinde milletimizin naili teveccüh ve itimadı olmuşum. İlk Meclisin Riyasetini ve Kahraman Ordularımızın Başkumandanlığını ifâ etmişim. Bu suret ve sıfat ile büyük millî şereflere mazhar oldum. (*Hakkınızdır sesleri*) Heyet-i Celileniz tarafından Makam-ı Riyasete intihabedilmekliğim kalbimdeki minnet ve şükran hislerini ikâz eylemiştir. Bu asıl teveccühü millinin yüksek kıymetiyle mütenasip bir surette çalışmaya devam edeceğimi ve sulhun küşâdedeceği mesai sahasında da -müzaheretinize ve umum milletin itimadına müsteniden- temini muvaffakiyet için bütün kuvâyı maddiye ve irâdemi sarf edeceğimi huzurunuzda, muvacehe-i millette taahhüd eylerim. (*Sürekli alkışlar*) Efendiler! Müntahap ve mutemet reisiniz olmak şerefi bugün uhdeme bâzı mâruzâtta bulunmak vazifesini tahmil ediyor. Bugün takaddüm eden vaziyet ve vazifelerim itibariyle de bu mâruzâtımın hüsnü telâkki Duyurulacağını ümit ederim. Bütün teellümat ve istirahatını ve bütün huzuru muvaffakiyatını milletle beraber yaşadığımız safahatı cidalin tafsilâtı malûmunuzdur. Ben bu tafsilâtı başlıca üç safha üzerinde hulâsa ve mütalâa edeceğim: Mondros Mütarekesinden Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetinin teessüsüne kadar ve ilk Meclisimizin geçirdiği seneler ve nihayet yeni Meclisimizin dâhil bulunduğu devir.

Öyle zannediyorum ki, bizi bugüne getiren ve bugünün vaziyetini tevliid eyleyen millî hâdisatın mühim noktalarını ve yeni vazifelerimizin azamet ve şumulünü bu üç safha ihtiva edebilir. Yeni Türkiye Devletinin küşâdelediği sulh devrinin ilk meclisi olan Heyet-i Celileniz muvacehesinde âtl ve münkariz Osmanlı İmparatorluğundan ve onun son büyük hâdisesi olan Harb-ı Umumiden bahsetmeyi bilüzum addediyorum.

Onun için sözlerime Mondros Mütarekesinden başlayacağım.

Efendiler! Mondros Mütarekenamesinin akdinden ilk Millî Meclisimizin küşâdına kadar geçen devir bir milletin şeref ve haysiyetine vuku bulmuş en ağır tecavüzatın feci maceralariyle doludur. Malûm olduğu üzere Osmanlı Hükümetiy-

le müttefikler arasında akdedilmiş olan bu mütareke ferdayı imzasından itibaren düveli galibe tarafından fiilen ve hükmen parçalandı. İngiliz, Fransız, İtalyan istilâ orduları vatanımızın azîz parçalarına çöktüler, İstanbul ve Boğazlar düşman kuvâyı berriye ve bahriyesine saha-i cevelân oldu.

Yunan orduları İzmir Rıhtımını kana boyadı... En güzel mamurelerimizi tahribe başladı. Kadın ve çocuklarımız, namus ve iffetimiz ve pek çok meabit, asar ve âbidatımız dâhil olduğu halde Türk nâmı altındaki her şeye tecavüz edildi. Her gün Ayasofya'ya haç asmak tehdidiyle ince hislerimiz rencide edildi. Esirler hakkında bile reva görülmiyen bir cebirle asırların hamule-i şerefini omuzlarında taşıyan zabitlerimiz, düşman zabitlerine merasimi ihtiramiye ifâsına mecbur tutuldu. Timsali namusumuz olan sancağımız hakaret gördü.

Bu meşum mütarekenin tatbikatına nezaret etmek üzere Anadolu'nun en ücra yerlerine kadar tesisi nüfuz eden ecnebi zabitleri istihbarat şebekeleri nâmı altındaki fesat ocakları, dâhili düşmanlarımızın teşvikiyle halkımıza hatıra gelmeyen zulüm ve hakaretleri reva gördüler. Hükümetin nüfuzu, milletin haysiyeti bu müteceviz zabitlerin elinde bâziçe oldu.

Hulâsa, Türklüğün vicdanı müthiş bir imtihan karşısında kaldı. Bu nihayeti gelmiyen tecavüzatın vâsıl olacağı neticeyi, bu neticenin fecaatini idrâk etmemek mümkün değildi. Tarihin ve ananın şevki ile vatanın tahtı şehametinde oturan Osmanlı Padişahı ve Halife ve onun Hükümeti ise yalnız şahsî ve hasîs menfaatlerini temin için tamamıyla düşmanlara teslimi nefseylemişti... Vatana hiyanet hususunda onlara peyrev olmuştı.

Vaziyet tamamen ümitsiz görünüyordu. Düşmanların kuvvet ve kudreti ezici, felâket, azim ve nâkabili tahammüldü. Her halde esaret veya ölümden birini tercih eylemek mecburiyeti karşısında bulunuyorduk. Hürriyet ve İstiklâl için dünyada hiçbir milletin karşı karşıya bulunmadığı müşkülât ile mücadele etmek lâzım geliyordu. Erbabı idrâk, manzaranın mağlûp bir devletin tâyini mukadderatı hududundan çıktığını gördü. Galip devletlerce Osmanlı Devletinin inkırazı katisine verildiğini anlamakta müşkülât kalmadı.

Hakikaten Türkiye halkının haysiyet ve şerefine riâyete asla lüzum görülüyor, onu tahtı esarete almak, Türkiye'yi taksim etmek amelîyesine mâni tasavvur edilmiyordu.

Halkta bir intibah başlamıştı. Memleketin bâzı taraflarında muhtelif unvanlar altında cemiyetler teşekkül ediyor ve düşmanlara karşı bizzat millet tarafından müsellâh müdafaanın esasları kuruluyordu. Garpta, şarkta yapılan kongreler umumî intibahı teşdidetti. Nihayet Sivas Umumî Kongresi muayyen noktalar üzerinde, bariz prensipler dairesinde muhtelif millî teşkilâtı "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" nâmı altında tensik ve teşmil ederek kuvâyı umumîye-i milleti tevhideyledi.

Efendiler! Şâyân-ı dikkat bir ciddiyet ve şumûl kesbeden bu mesai, düşmanların, bilhassa Padişah ve Halife olan zâtın mukabil tedbirini intâc etti. Harekâtı Millîye müteşebbisleri hakkında takibat emirleri verildi. Tenkil tedâbirinin tatbikatı fiiliyesine geçildi. Düşmanlar karşısında âciz ve zilleti kabul eden Saray ve Hükümeti bütün bakiye-i şevketiyle, bütün vesaiti sefesiyle intihabı millîyi öldürmek, hakkına ve namusuna tecavüz edenler aleyhinde milleti mücahededen menetmek istiyor, memleketi parçalamak için düşmana piştarlık ediyordu.

Fakat Efendiler! Sivas Kongresini yapanların azmi katı ve millete istinadı kuvvetli idi. Bî-muhâba mesaiye devam olundu.

Evelâ mebus intihabı ve Meclisin inikadı temin edildi. Bu suretle millet mevcudiyetini ispat için ilk esaslı muvaffakiyetini istibdata karşı ihraz etmiş oldu.

Efendiler! Sarayın ve Hükümetin vatan ve millet aleyhine müteveccih bütün bu cinayata rağmen millet yine Padişah ve Halifeyi kurtarmak ve Osmanlı Devletini ihya etmek için tam bir hulûs ile çalıştı ve intihâbedilen mebusların Osmanlı Hükümetinin kanunları dairesinde içtimâini temin ile iktifa etti. Mebusların ecnebi süngüleri altında mutlak bir istiklâli fikirle ifâyı vazife eylemelerine imkân olmayacağı bedihi iken henüz ekseriyete şâmil olan tereddüt satıhbînane mülâhazatı Meclisin, maalesef İstanbul'da ictimâına muvafakatini zarurî kıldı.

Efendiler! Düşmanlarca ve Babîalice İstanbul'da bulunacak bir Meclisin mütecellidâne hareketi muhtemel görülmüyordu. Onlar nazarında bu Meclisin içtimâiyle artık Anadolu'da bir teşekkülü millîye meydan bırakılmayacak ve heyecanı millî bu suretle teskin edildikten sonra facia yine devam edecekti. Bu hakikati görenler Anadolu'daki mesai-i mücahidâneye devam ettiler. Bu sayede Anadolu teşkilâtı taazzuv ediyor, kuvvetleniyordu. Anadolu'ya istinadeden Meclis de gayri müsait vaziyetine rağmen vazifesine devam ediyordu.

Bu vaziyet düşmanlar için müsait bir manzara arz etmiyordu. İğfalkâr tedâbir le naili maksad olmaktan nevmi kalan düşmanlar; kararlarını açıkça verdiler ve 16 Mart 1336 da İstanbul'un işgali fecii vukubuldu. Osmanlı Devletinin hayatına fiilen hatime verildi. Bu hâdise Anadolu'da çalışanlar için gayri muntazar değildi. Artık Osmanlı Devletini kurtarmak ve onun sâye-i imânında vatanın halâsını, milletin istiklâlini temin etmek imkânı külliyen zail olmuş bulunuyordu.

Millî bir meclisin içtimaa daveti bir emri zarurî haline geldi. Nihayet 23 Nisan 1336 tarihinde bugün toplandığımız bu salondan Heyet-i Celilenize selef olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi içtimâ eyledi.

Türkiye tarihinde dâima yüksek bir mevkiî şeref muhafaza edecek ve ahfadın takdiratını kazanacak olan ilk Meclisimiz milletin kendi mukadderatına bizzat vaz'-ı yed olduğunu ilân etti. Hâkimiyet-i Millîye esasâtını düsturu harekât ittihaz etti ve kuvvetli bir Halk Hükümetinin esasını vaz'eyledi. (*Şiddetli alkışlar*) Efendiler! Anadolu'da yeniden Millî bir Devletin kurulması milletimizin rüşd kiyasetini gösteren şâyânî takdir bir eseri intibah idi. Fakat düşmanlarla beraber Padişah ve Halife olan zât, bundan memnun olmadı. Paris'te imza ettikleri Sevr Muahedelerini cebren millete kabul ettirmek için müşterek tedâbir aldılar. Anadolu'nun millî heyecanlarını bastırmak için müracaat olunmadık şeytanat bırakmadılar. Bir taraftan dinî siyasete âlet ittihaz ederek Anadolu mücahitlerini idama mahkûm ettiler... Ahaliyi mahut fetvalarla mukateleye teşvik eylediler. Bir taraftan da bâzı pespayelerin ceplerini doldurarak Kuvâyı İnzibatiye veya Hilâfet Ordusu nâmiyle üzerimize saldırdılar. Sâf ve masum halkı birçok tasniât ile iğfal ederek dâhilde yer yer isyan ateşleri yaktırdılar.

Efendiler! İlk Meclisimizin küşâdı günü İstanbul'dan idare olunan kıyam, Ankara'nın sekiz saat mesafesine kadar gelmiş bulunuyordu. Samsun ve havali-sinde siyasî ve zâlim bir isyan, bütün muhite hâkim olmak istidadını gösteriyordu.

Vatanın şarkı, garbı ve cenubu düşman ateşleri içinde yanıyordu. İşte mebde-i hareketimizdeki manzara!..

Muhterem efendiler! Bugünkü parlak neticeye vusul kolay olmadı. Mebde-i hareket ile nokta-ı muvasalat arasındaki mesafenin azameti ve istimal edilen zamanın azlığını nazarı dikkati âlinize arz etmek isterim. Bu husustaki hâtıramızı dâima kuvvetle muhafaza edelim. Çünkü bu, bizim için müstakbel mesaimizde azîm ve metanet menbaidir.

Efendiler! Mütalâanın ikinci safhasına geçerken arz edeyim ki, selefimiz olan Meclisi-i Âli ilk günlerin dehşeti karşısında meftûr olmadı. Milletten aldığı büyük salâhiyet ve kudretle vazifesine devam etti. Yeni Devletin Hükümeti celâdetle mücadeleyle atıldı. Teşvikata kurban olan halk daire-i masumiyete irca edildi. Topsuz, tüfeksiz, cephanesiz, vasıtasız enkaz haline getirilmiş olan ordu ihya edildi.

İlk mücadele günlerinde elim bir ıztırar ile vücuda getirilen gayri muntazam kuvvetler derhal kuvâyı nizamiyeye kalbedildi.

Bu intikali, menafi ve mülâhazatına münafi bulunan bâzı müfrezeler ihanetkârane mukavemeti kal'olundu. Talih ve huzuru memleket, muntazam bir ordunun yed-i emanetine tevdi edildi.

Efendiler! Millî ordunun daha ilk teşkili günlerinde gördüğü büyük ve kıymetli hizmetler, milletin dâima hatırnişâm minnet ve şükranı olacaktır. (*Şiddetli alkışlar*) Yekdiğerini takiben faik düşmanlara karşı istihsal edilen Ermenistan zaferi, Birinci İnönü zaferi, İkinci İnönü zaferi ve Cenup Cephesi muharebatında gösterilen fedakârâne mukavemet safhaları, Millî ordunun tarihi şerefinde ilk kıymetli hâdiseler olarak dâima parlaklığını muhafaza edecektir. (*Alkışlar*)

Efendiler! Mücadele seneleri takibettikçe genç ordumuz şehamet temelleri üzerinde mütemadiyen yükseldi. İrâde-i milliyenin tevcih ettiği en mühim vezaifi kahramanane ifâ kudret ve haşmetini gösterdi. Ankara'ya yürüyen mağrur Yunan ordusunu Sakarya Meydan Muharebesinde mağlûp ve ricate mecbur etti. Nihayet tek mil Yunan Asyayı Suğra Ordusunu Afyon Karahisar-Dumlupınar Meydan Muharebesinde tamamen boğdu ve bütün aksamiyle Anadolu topraklarına serdi, imha etti. (*Şiddetli alkışlar*) Her safhası vatan için, tarihi millîmiz için, ahfat ve ensalimiz için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir menkıbe-i celâdet teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecanbahş tafsilâtını lisanı tarihe terk ediyorum.

Fakat efendiler! Millet; milletin ruhu san'atı, musikisi, edebiyatı ve bütün bediiyatı bu kutsi cidalin ilahî teranelerini müeyyit bir vatan aşkının vecdleriyle dâima terennüm etmelidir. (*Alkışlar*)

Efendiler! Arz eylediğim, vekayi-i harbiyeye, pek mühim siyasi faaliyetlerimiz tarafuk etmiştir. Ezcümle Ruslarla elyevm ahkâmı cârî bir Dostluk Muahedenamesini akdettik; Ukrayna, Gürcistan, Azerbaycan ve Afganistan ile de aynı mahiyette muahedeler akdeyledik. Şark Cephesinde kazandığımız zafer neticesinde Ermenilerle musâlaha yaptık.

O zaman garp devletleriyle temasımıza gelince: Yalnız Fransızlarla mahdut şeraiti ihtiva eden Ankara İtilâfını yapabildik. Hâlbuki her büyük muharebeden evvel veyahut sonra istihsalî sulh için samimâne çalıştığımız halde müracaatlarımız ya redle veyahut istiskal ile mukabele gördü.

Efendiler! Ne yapalım ki, kuvâyı maddiye ile müeyyed olmiyan hakların akamete mahkûmiyetini ifade eden kaide-i külliye-i ezeliye, bizim hakkımızda müsamahakâr bir istisna göstermedi. Milletin irâdesi, fiili ve katî bir zaferin timsali halinde teşahhus etmedikçe perii sulh, âğuşu huzurunu bize açmadı.

Efendiler! İlk Meclisimiz memleketi düşman ayaklarından kurtarmak, milleti hayatbahş bir sulha götürmek gayesine yürürken aynı zamanda yeni Türkiye Devletinin bünyanını tesis ve tersin ediyordu. Bu maksatla kanunlar vazetti, kararlar ittihaz etti. Devletin muhtelif şüabatının ihtiyaç gösterdiği bir hayli mesaili de halletti.

Efendiler! Giden Meclis vaziyet-i dâhiliyemizi ve harekât-ı askeriyemizi teşviş ve sulhumuzu işkâlden geri durmamış olan bâzı mahdut kimselerin vücuduna rağmen vazifesini hüsnü ifâ etmiş ve sureti umumiyede vatan ve millet için mucibi halâs ve hayat olmuştur. (*Alkışlar*)

Muhterem efendiler! Dört senelik mesaiden sonra son katî muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Mukavele-i Askeriyesi yapıldı. Ve sulh müzakeratı devresine geçildi. Bu müzakerâtın cereyanında da tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat ben bunu pek tabii buluyorum. Çünkü bu sulh müzakerâtında tesviye olunan hesabat dört senelik değil dört yüz senelik bir devrin mirası seyyiâtı idi (*Doğru sesleri*). Hakikaten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin istiklâli zararına, menafii hayatiyesi zararına o kadar çok şey feda edilmiş idi ki, netice yalnız kendisinin mahv ve münkariz olmasından ibaret kalmadı. Belki kendinden sonra da memleketin sahibi hakikisi olan milleti isbât-ı hak ve mevcudiyet için azîm müşkülâta mâruz bıraktı. (*Çok doğru sesleri*) Müşkülât, muvafakiyetle iktiham olundu. Binnetice imza olunan muahede Heyet-i Celilenizin manzur ve malûmu olacaktır. Ben burada yalnız bugüne kadar olan mesai ile onun neticelerini hulâsa etmek isterim.

Efendiler, Şarkta Trabzon'u, Cenupta Adana'yı ihtiva edecek büyük Ermenistan'dan eser kalmamıştır. Ermeniler, tabii olan hudutları dâhilinde bırakılmıştır. 1293 seferinde Türk vatanından cebren ayrılan Elviye-i Selâse tekrar sancağımıza alınmıştır. (*Alkışlar*)

Şimalde Karadeniz'in en güzel ve en zengin sahilleri üzerinde tesis edilmek istenilen Pontüs Hükümeti taraftarları ile beraber tamamen bertaraf edilmiştir. (*Alkışlar*)

Cenupta nüfus mıntakaları unvanı altında memleketimizi parçalamak ümitleri kâmilen kırılmış ve milletin azîm ve celâdeti karşısında Türkiye'yi parçalamanın ham bir hayâl olduğu kabul ettirilmiştir. (*Alkışlar*)

Türkiye'ye her medenî memleketin müstefit olduğu haklar tanıtılmıştır. (*Alkışlar*)

Yine Cenupta servet ve kabiliyeti itibariyle vatanımızın en parlak bir ümidi olan Adana ve onun gibi birçok güzel şehirlerimiz, muztarip oldukları istilâdan kurtarılmıştır.

Gaipte en mâmur yerlerimiz, İzmir ve Bursa gibi şehirlerimiz Paşaeli ve tarihi Edirnemiz ve dünyanın iştiyakını celbeden güzel İstanbulumuz esaret ve işgal bo-yunduruğundan kurtarılmıştır. Bundan maada bizi diğer medenî milletler sırasın-

da geri bıraktıran adlı, siyasî, iktisadî ve mâlî zincirler kırılmıştır, parçalanmıştır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Efendiler! Bugüne kadar istihsal eylediğimiz muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki ve medeniyete henüz îsal etmiş değildir. Bize ve ahfadımıza düşen vazife, bu yol üzerinde tereddütsüz ilerlemektir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Şurasını hatırdan çıkarmamalıdır ki, bu kadar fedakârlıkların semeresini elimizden kaçırmamak ve geçen musibet ve felâketlerin bir daha avdetini gayri mümkün kılmamak tedâbiri almak bizim için her günün düşüncesi olmalıdır. Fakat emin olalım ki, bunun için kuru bir dikkat ve teyakkuz sâfdilâne bir kıskançlık kâfi değildir.

Efendiler! Asırlarca devam eden bir suidarenin bu nesile tahmil eylediği ve zaif, tadat edilemeyecek tenevvü ve müşkülât arz eylemektedir. Bu sebeple yapmaya mecbur olduğumuz mühim ve çok işleri salim ve neticebahş ş sistemlere rapetmek mecburiyetindeyiz. Mahdut vesaitle büyük işler görmenin tecrübe olunan yegâne usulü, kuvvetlerimizi dağıtmamak, vesaiti mevcudenin kısmı âzanın gayelerimizden en mühim olanlar üzerinde teksif etmektedir. Şüphesiz dâhil olacağımız sulh devrinde bütçemizin bahşedeceği müsaadeyi evvel emirde yeni Devletimizin temini bekasına, şevket ve kudretle ebed karar olmasına hasredeceğiz; fakat bunun için esas olan bâzı noktalar vardır ki onları dâima göz önünde tutmalıyız! Benim, ilk varidi hatırım olan müthiş nokta asayıştır.

Efendiler! Hükümetin hikmeti mevcudiyeti, memleketin asayışını, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette müstakar bir asayışın fuyuzâtı hükümran olmalıdır.

Millet, vâsi bir huzur ve emniyet içinde müsterih bulunmalıdır. Memleketimizin her hangi bir köşesinde halkın emniyetini, Devletin vahdet ve asayışını ihlâl tasaddi edenler Devletin bütün kuvvetlerini karşılarında bulmalıdırlar. (*Alkışlar*)

Sonra efendiler!..

Türkiye Devletinin istiklâli mukaddestir. O, ebediyyen müemmen ve masun olmalıdır.

İstiklâli Devletin, hayatı millet ve memleketin harisi yegânesi ise Kahraman Ordumuzdur. Binaenaleyh teşkilâtı askeriyemizin itinayı mahsusla tanzim ve ilâsi en mühim esaslardandır.

Efendiler! Bugün vâsil olduğumuz sulhun, sulhu ebedî olacağına inanmak, elbette safdillik olur. (*Çok doğru sesleri*) Bu, o kadar mühim bir hakikattir ki ondan bir an bile gaflet, milletin bütün hayatını tehlikeye ilkâ eder.

Şüphesiz hukukumuz, şeref ve haysiyetimize hürmet edildikçe mütekalib hürmette katiyen kusur etmeyeceğiz. Fakat ne çâre ki zavıf olanların hukukuna hürmetin noksan olduğu veya hiç hürmet edilmediğini çok acı tecrüberle öğrendik. Onun için efendiler, bütün ihtimalâtın taleb edeceği hazırlıkları yapmakta asla teahhur edemeyiz. (*Bravo sesleri*) Efendiler, Memleketin dâhilî ve haricî emniyeti esbabı istikmal edilirken usuli adlîmizin sürati mümkününe ile ıslahına ehemmiyeti mahsusla atfolunmalıdır. (*Çok doğru sesleri*) Nafia, iktisad ve maârif umurunun ne kadar hayati olduğunu, milletin muvaffakiyetini, refah ve saadetini temin hususunda ne kadar müstacel ve mübren bulunduğunu takdir buyurursunuz.

Efendiler, Millete karşı, mütaahhit olduğumuz ve her biri başlıbaşına hâizi ehemmiyet şâir bilcümle mesaili amelî ve ilmi usuller dairesinde halle tevessül eylemek cümle-i vazaifimizdendir.

Münasebâtı hariciyemiz hakkında fazla bir şey söylemeye lüzum görmüyorum. Bu husustaki katî şiarımız cihanca malûm olmuştur. Bütün koşullarımızla diğer devletlerle dostane geçinmeye müteakabil hürmet ve vefakârlığa müstenit siyasetimizin devam edeceğine şüphe yoktur. Şurasını tavzih etmek isterim ki sulh devrine hakiki bir samimiyetle ve ciddî bir sükûn arzusuyla giriyoruz.

Heyet-i Âliyenizin dinlemek lûtfunda bulunduğunuz bütün bu mütalaâtıma, müsaade buyurursanız birkaç söz daha ilâve edeyim. (*Buyurun sesleri*)

Efendiler! Bir an için teferruattan tecerrütle vatan dediğimiz kutsî mevcudiyete umumî bir nazarla bakalım. Onun hayat nâmına, ümran nâmına her mazhariyetten mahrum bir siyah toprak sahasından ibaret bırakılmış olduğunu görürüz. O siyah toprak sahasının altında defineler ve üstünde asil ve kahraman bir millet yaşıyor. (*Sürekli alkışlar*) İşte biz, bütün bu uzun ve tahammülü müşkül mücadeleleri bu aziz mirası eccadın hür ve müstakil sahibi olduğumuzu ve ilelebet olacağımızı ispat için yapmış bulunuyoruz. Vatanın ve istiklâli milletin masuniyeti namına yapmış bulunuyoruz. Bundan sonraki faaliyetlerimizin de hedefi aslîsi aynı masuniyetin ve huzur ve emniyetin temin ve teyidi olacaktır.

Bu sayede memleketimizi mâmur ve halkımızı mes'ut ve mürehfeh edeceğiz. (*İnşallah sesleri*) Ümidimiz, azmimiz ve bilhassa milletimizin ve Meclis-i Alinizin göstereceği vahdet ve tesanüt terakki ve medeniyet yolundaki mesaimizde elbette zâmir-i muvaffakiyet olacaktır.

Muhterem arkadaşlar! Mâruzâtıma hitâm vermeden evvel cümlelerinizi büyük bir vazifenin ifâsına davet etmek istiyorum. Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber takdis edelim. (*Alkışlar*)

Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhıyla göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi, yangınlarda ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır Onlar arasında namuslarına tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır.

Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki vazife-i namusunu şerefle ifâ ederek bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır.

Onlardan câm-ı şehâdeti nûş etmiş olanların ruhlarına Fatihalar ithaf edelim. (*Kaimen Fatihâ ithaf olundu.*)

Efendiler! Bugün bihakkan iftihar edebileceğimiz bütün muvaffakiyatın sırrı yeni Türkiye Devletinin bünyâdındadır.

Filhakika Türkiye Devletinin, bu yeni müessesenin istinat eylediği esaslar mahiyet itibariyle kendine takaddüm eden tarihî müesseselerin esaslarından başkadır.

Bunu bir kelime ile ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki, yeni Türkiye Devleti bir halk devletidir, halkın devletidir. Müessesatı mâziye ise bir şahıs devleti idi, eşhasın devleti idi.

Bir milletin saha-i âlemden tamamen silinmesi için bir milletin mecmua-i beşeriyette tamamen inhilâl ettirebilmesi için Tufan-ı Nuh kadar harikulade mesâip ve hâdisat lâzımdır. Fakat eşhas, kendiliğinden mahkûmu zevaldir. Binaenaleyh halk müessesesi ile şahıs müessesesi arasında hayat ve zeval nispetleri de bunun ayndır. (*Alkışlar*)

Efendiler! Dünyanın belli başlı milletlerini esaretten kurtararak hâkimiyetlerine kavuşturan büyük fikir cereyanları, köhne müessesata ümit bağı-yanların, çürümüş idare usullerinde rehâ kuvveti arıyanların bi amân düşmanıdır.

Avusturya, Almanya, Rusya ve hattâ dünyanın en muhafazakâr bir medeniye-tine mensup Çin İmparatorlukları o büyük fikir cereyanının kahhâr sademeleriyle, gözlerimizin önünde devrilmiştir.

İşte efendiler, yeni Türkiye Devleti de cihâna hâkim o büyük ve kaadir fikrin Türkiye’de tecellisidir, tahakkukudur.

Cihanın içtimâi ve siyasî icabatından doğan ve binlerce senedir Türk tarihi-nin netice-i tekâmülü olan Devletimiz, devam ve istikrarın bütün evsaf ve şeraitini hâizdir.

Efendiler bu şeraitin mesut inkişafını teminde, Heyet-i Celilenizin mazharı muvaffakiyet olmasını Cenab-ı Hak’tan niyaz ederim. *(Sürekli ve şiddetli alkışlar)*

TBMM Dönem 2, Cilt 1, Birleşim 3, Sayfa 36-42 (13 Ağustos 1923 Cumartesi)

ALİ FETHİ OKYAR (1880-1943)

1 KASIM 1923 – 22 KASIM 1924

Bu gün Makedonya topraklarında bulunan Pirlpe'de doğdu. Ortaöğrenimini Manastır'da tamamladı. 1901'de Harbiye Mektebini, 1903'te Harp Akademisi'ni bitirdi. Rumeli'de gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye oldu. 1908'de İkinci Meşrutiyet'in kurulması için bu cemiyet adına yayımlanan bildiriye kaleme aldı. II. Meşrutiyetin ilanından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti Selanik Heyeti Merkeziye Reisliğine getirildi. 1909'da 31 Mart Vakası'ndan sonra II. Abdülhamit'in Selânik'e götürülmesini ve oradaki muhafızlığını üstlendi. 1910'da Paris'e Askerî Ataşe olarak gönderildi. Fransadayken Mustafa Kemal ile birlikte Picardie'de düzenlenen askerî manevralara gözlemci olarak katıldı. 1911'de İtalyan'ların Trablusgarp'a saldırması üzerine gizlice Libya'ya geçti ve oradaki Neşet Paşa komutasındaki Türk birliklerinin Kurmay Başkanlığına getirildi. Aynı yılın sonunda Manastır Mebusu ve İttihat ve Terakki Fırkası "Merkezi Umumi Azâlığına" seçildi, partinin Kâtibi Umumiliğine getirildi. Askerlerin siyasetten ayrılması görüşünü savundu. Ancak

bu arada Balkan Savaşı patlak verince yeniden askerî görevine dönerek, Sultan II Abdülhamit'i Selanik'ten İstanbul'a getirdi. Akdeniz Boğazı Mürettep Kuvvetler Kurmay Başkanı olarak Çatalca'da Bulgar'lara karşı yapılan savaşa katıldı. 1913-1917'de Sofya Büyükelçisi olarak Bulgaristan'da görevlendirildi. 1917'de İstanbul'a dönerek Osmanlı Meclis-i Mebusânı'na İstanbul Mebusu olarak girdi. 1918'de İttihat ve Terakki Fırkası'ndan ayrılarak Osmanlı Hürriyetperver Avam Fırkası'nı kurdu. Mondros Mütarekesi'ni imzalayacak Ahmet İzzet Paşa Kabinesinde, Dahiliye Nâzırı olarak görev aldı. 1919'da Mustafa Kemal Paşa ile birlikte "Minber" gazetesini çıkardı. Mart 1920'de Damat Ferit Paşa Hükümetinin emri ile tutuklandı, Mayıs ayı sonunda İngiliz işgal kuvvetlerince Malta Adasına sürgüne yollandı. 1921'de Malta' sürgününden kaçarak Almanya üzerinden Ankara'ya geçti. İstanbul Mebusu olarak ilk TBMM'de yer aldı. 1921'de Fevzi Paşa (Çakmak) başkanlığındaki Üçüncü İcra Vekilleri Heyetinde İçişleri Bakanı oldu. Temmuz 1922'de kurulan Rauf Bey (Orbay) Hükümetinde tekrar İçişleri Bakanlığına atandı. Barış görüşmelerinde bulunmak üzere Londra'ya gönderildi. 1923'te Rauf Bey'in istifasından sonra, TBMM hükümetlerinin sonuncusunda "İcra Vekilleri Heyeti Reisi" olarak yer aldı. Lozan Antlaşması, Başbakanlığı döneminde onaylandı. Cumhuriyet'in ilânına gerekçe hazırlamak için bu ilândan iki gün önce Başbakanlıktan istifa ettirildi ve Halk Fırkası Grup İdare Heyeti Reisliğine getirildi.

1 Kasım 1923'te TBMM Başkanı seçildi. 22 Kasım 1924'te 3 Mart 1925'de Başbakanlıktan ve Milletvekilliğinden istifaen ayrılarak Paris Büyükelçiliğine atandı. 1930 yılı başında yurda dönerek Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurdu. Partisinin mahallî teşkilâtını açmak için İzmir'e gittiğinde liman işçilerinin grev yapması, CHP binasının taşlanması gibi davranışların görülmesi, yeniden görev aldığı Meclis'te sert eleştirilere uğramasına yol açınca, kurduğu ve genel başkanlığını üstlendiği partiyi kapatarak Milletvekilliğinden de istifa etti (17 Kasım 1930). 1931'de Londra Büyükelçiliğine atandı. 1939'da Bolu Milletvekili olarak yeniden TBMM'ye girdi. 1939'da İkinci Refik Saydam Hükümetinde Adalet Bakanı olarak görev aldı. 1941'de aktif politikadan çekildi. 7 Mayıs 1943'te İstanbul'da vefat etti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar!

Meclis'in en yüksek mevkiine geçirmek için bendeniz gibi âciz bir arkadaşınızı... (*Estağfurullah sesleri*) intihâb ettiğinizden dolayı bilhassa arkadaşlara en samimî hissiyat ve teşekküratımı arz etmekle kesbi iftihar ederim. İşbu vazifemin ehemmiyetini ve âciz omuzlarıma tahmil eylediği yükü takdir ederek vazifemin hüsnü ifası için Heyet-i Âliyenizden muavenet ve suhulete intizâr eylerim. Çünkü bir taraftan bu kürsüden irâd olunacak bircümle mutalâat ve münakaşalın hürriyet, serbesti ve intizam dairesinde cereyan edilmesini ve memleketin muhterem vekillerinin hakkı kelâmını ve hürriyeti münakaşasını hiçbir takyide, hiçbir tarafgirliğe meydan vermeksizin... (*Bravo sesleri*) muhafazasını temin etmek gibi gayet âli ve şerefbaş bir vazifeyi tahammül ediyorum. Bu vazifeyi kemâli bitarafı ile ve hürriyeti kelâmın, hürriyeti münakaşanın istilzam eylediği bütün ciddiyet ve ehemmiyetle ifa edebilmek, bendenizce en mühim ve en mukaddes bir vecibe olacaktır. Aynı zamanda efendiler! Meclisimizin müsmir faaliyetini ve intizamı müzakeresini temin etmek için Heyet-i Âliyenizin Makamı Riyasete lâzım gelen suhuleti ve lâzım gelen muaveneti ifâ buyuracağına hiç şüphem yoktur, bu fikre istinaden ve bu muavenete intizaren tekrar Heyet-i Âliyenize kemâli hürmetle arzı şükran eylerim. (*Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 2, Cilt 3, Birleşim 46, Sayfa 168 (01 Kasım 1923 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Dönem Birinci Yasama Yılıni açış konuşması

Muhterem efendiler!

İntihap ve itimadınız neticesinde teşekkül etmiş olan Divânı Riyasetinizin vazifesi bugün hitâma eriyor. Bu münasebetle ilk yevmi ictimâiyeden bu yana kadar Meclis-i Âlinizin muhassala-i mesaisinden ve intâc ettiği mühim ve hayatî kanunlardan bir nebze bahsetmekliğime müsaadenizi rica edeceğim.

Efendiler! Yedi aylık kısa bir zaman zarfında Meclis-i Âlinizin intâc buyurduğu mevzular tarihlerin ileride bahsedeceği genişlikte ve ulviyettedir.

Türk Milletinin beynelmîlel kati ve mutlak hücceti istiklâli olan, Lozan Muahedesini tetkik ve tasvîp etmek şerefi Heyeti Celilenize nasibolmuş ve Lehistan Cumhuriyetiyle münakid Muhadenet Ahitnamesi de Meclis-i Âlinizce tasvibedilmiştir.

Böyle mühim bir başlangıçla mukadderatı millete vaz'iyed eyleyen Heyeti Celilenizin zirve-i mukarreratını Cumhuriyetin ilânı teşkil eder. Dünya yüzündeki varlığı tarihin mebbeine kadar çıkan Türk Milletinin halkçılık esaslarına en muatabık olan bu şekli idareyi tespit etmekle milletin refah ve terakki-i istikbâline bir mebbe vaz'ettiniz.

Ensâlî âtiye, Heyeti Celilenizi Cumhuriyetin banileri olmak üzere selamlayacaktır.

Meclis-i Âliniz milleti en mühlik inkıraz badirelerinden kurtararak zaferin şahikasına is'adeden ordumuz efradını sulh zamanında zinde bir âmili iktisat ve ziraat ve bünye-i ictimâiyenin sağlam bir nüvesi olmak üzere telâkki buyurduğu için hizmeti askeriyeyi haddi asgarîye indirmek suretiyle millete karşı vadolunan halkçılık umdesini hakikat sahasına isal etmiştir.

Millî müdafaamıza esas teşkil eden güzide heyeti zabıtamızın terfihi halleri için tahsisatlarının tezyidi hakkındaki kanunu ve millî cidalde unutulmaz hizmetleri sebbeden ihtiyat zabıtlarımızın imkân derecesinde terfihlerine müteallik kanunu ve Cidalî Millî uğrunda şehit düşen gönüllü ve Kuvâyı Millîye zâbitan ve efradı ailesine maaş tahsisi ve Malûlini Guzâtın mükâfatı nakdiye ile taltifi hakkındaki kanunları tetkik ve memnuniyetle tasdik eylediniz.

Gerek kuraklık hasebiyle ve gerek istilâkâr düşmanın tariki inhimamı üstünde bulunan masum havalinin uğradığı yangın, hayvan gasp ve sirkati ve envai tahribat dolayısıyla ıstırap çeken halka muavenet lüzum ve vücubunu takdir ettiniz. Devlet varidatının müsaadesini âzami nispette bu muavenete hasrederek tohumluk, alâti ziraiye itası için iki kanun çıkardınız. İktisadî umurumuzu, ziraat ve ticaretimizi şiddetle alâkadâr eden levayihî kanuniye meyânında hafta tatiline, ziraatımızı ızrar eden muzır hayvanların itlafına, Ziraat Bankasının Hazinedeki matlubatına mahsuben iki milyon lira itasına, ziraatımızın inkişafına hadim olmak üzere ziraat makinelerinin ve yeni ziraat usullerinin efradı askeriyeye öğretilmesine ve ticareti bahriyemizin terakkisini temin için Türkler ve Türk şirketleri tarafından iştirâ olunan buharlı sefaînin Gümrük Resminden istisnasına dair tasdik buyurduğunuz kanunları zikredebiliriz.

Heyeti Celîlenizin tasvip buyurduğu Sayım Kanunu Cumhuriyet İdaresinde milletimizin beklediği iktisadî bir adalet, bir suhulet mevzuudur. Bu kanunu hem milletin nef'ine medar olacak ve hem devletin bütçesini rahnedâr etmeyecek bir tarzda tedvin buyurdunuz.

Lozan Muahedesi millî hudutlarımız haricinde kalan vatandaşlarımızın mübadeleye tâbi olmasını kabul ettiği cihetle yarım milyona yakın Türk'ün memleketimizde iskânı ve yanan, harabolun havalinin imârı hususatına hasrı mesai etmek üzere yeniden bir Mübadele İmar ve İskân Vekâleti vücuda getirdiniz ve hattihareketini tâyin eden kanunu intâc etmekle millî bir lüzumun tahakkukuna ehemmiyet vermiş oldunuz.

Yeni merkezi devletimizin ihtiyacatımızla mütenasip bir şekilde imâr ve ıslahı için Ankara Şehremaneti Kanununu tedvin eden Meclis-i Âlinizin tasvip buyurduğu diğer idarî kanunlar meyânında uzun harplerin ve ondan mütevellit içtimâî buhranların tesiratiyle memleketimizde had bir şekil alan şekâvetin izâlesine müteallik kanunu, belediyelerimizin inkişafına mâruf Belediye Rüsumu Kanunu ile ahiren müzakeresine başladığımız Köy Kanunu, idarî ıslâhatımızın müttekâmil bir safhası olmak itibariyle zikre şayandır.

Heyeti Celîleniz tevzii adalet gibi yüksek bir hizmetle mükellef bulunan hükkâmımızın tezyidi maaşatına, Cidalî Millî uğrunda ika edilen e'âl ve harekâtın cürüm addedilmemesine ve affı umumî ilânlarına mütedair kanunları da büyük bir şefkat ve memnuniyetle tasvip eyledi.

Posta, Telgraf ve Telefon kanunları gibi devletimizin bu ana kadar muhtaç olduğu halde elinde mevcut bulunmayan kanunları sürat ve dikkatle itmam eden

Meclis-i Âlinin neşir ve efkâr ve malûmatın feyizli membaı telâkki eylediği matbuata, bu kanunlar münasebetiyle gösterdiği alâka ve kadirşinaslığı zikretmeden geçemeyeceğim.

Efendiler, tetkik, münakaşa ve intâc buyurduğunuz kanunları birer birer saymak kıymettar vakitlerinizi işgal etmek olur. Zira bu kanunların hepsi de ehemmiyetlidir; gerek bu kanunların ve gerek diğer teklif ve takrirlerin tetkik ve intacında ve memleketin menafii âliyesini istihdaf eden mukarrerâtın ittihazında Heyeti Umumiye ve encümenler tarafından gösterilen alâka ve mesai lisanı şükranla yâda sezadır. Heyeti Celîlenizin bu müzakeratını, müsaade buyurunuz da telhisan arz edeyim.

Meclisimizin ilk içtimâından bugüne kadar “114” içtimâ akdettik ki, bu içtimalar “225” aleni ve “10” u hafi olmak üzere ceman “235” celseyi ihtiva etmektedir. Meclis-i Âli mebdei içtimâında, geçen seneden müdevver “133” lâyiha ve “142” teklifi kanuni ile müzakeratına başladı. Geçen müddet zarfında Hükümet tarafından “124” lâyiha-i kanuniye ve azâ tarafından “157” teklifi kanuni teklif edildi.

Heyeti Celîleniz bunlardan “86” kanun lâyiha ve teklifini müzakere, tetkik ve tasdik etti. Lâyiha ve teklifi kanunî şeklinde mevdu olanlardan (2) si karar halinde tespit olundu. “28” lâyiha ve teklif ret ve “14” lâyiha ve teklif Hükümet ve ashâbı tarafından istirdat edildi. “14” kadarı ait olduğu kanunlarla tevhit olundu. Bu suretle Meclis-i Âlice “144” lâyiha ve teklifin muamelesi ikmal edilmiş oldu. Encümenlerde tetkikatı hitam bulan levayih ve tekâliften “36” sı Heyeti Umumiye dosyasında ve “376” sı encümenlerde kalmış ve bu suretle gerek Heyeti Umumiye ve gerek encümenlerdeki işlerden yeni seneye “412” lâyiha ve teklifin devri zaruri olmuştur. Şurasını da arz edeyim ki; devrettiğimiz işler arasında şâyânı kayıt birçok mevad mevcuttur. Ezcümle devletimizin bünyanı aslisini teşkil eden yeni Teşkilât-ı Esasiye Kanunumuzla bütçe, belediye, hukuku aile kanunları ve Şûrayı Devlet teşkiline dair kanun, Reji ile Anadolu - Bağdat demiryollarının mubayaası meseleleri vesâir umuru nafiâyâ ait kanunlar, itilâfnameler ve memleketimizde öteden beri gayet mühim bir mesele-i iktisadiye olan ıslah ve teksiri hayvanat kanunu birçok nikatı nazardan müstacelen tetkika şayandır.

Heyeti Celîleniz, levayih ve tekâlifi kanuniye muamelâtından başka (3) istihzan ve “151” i sual olmak üzere ceman “154” sual istizah ile meşgul olmuş ve “169” temenni takriri Heyeti Vekileye tevdi, “28” madde tefsir ve “29” kadar mühim karar ittihaz edilmiştir.

Devre-i intihabiye mebdeinde “286” azâ ile vazifesine başlamış olan Heyeti Celîlenizden istifa eden bir zâtın yerine yeni bir arkadaşımız Meclise iltihak etmiş ve rüfekamızdan biri irtihali daribekâ etmek suretiyle (*Allah rahmet eylesin sesleri*) aramızdan ayrılmıştır. Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclislerinde bulduktan sonra âzimi dâricihân olan Genç Mebusu Haydar Bey arkadaşımızı bu vesile ile rahmetle yâd ederim. (*Allah gâriki rahmet eylesin sesleri*)

İfadatıma hitam vermezden evvel Riyaset vazifesini ifâ ettiğim esnada Heyeti Celîlenizin ibraz buyurduğu müzaheretten dolayı samimî teşekkürlerimiz arz eder ve müzakeratın esnayı idaresinde rencide olmuş rüfeka mevcut ise (*Öyle şey yok sesleri*), kendilerine beyânı itizar ve yeni sene mesaimiz için dahi cümleimize muvaffakiyetler temenni ederim. (*Şiddetli alkışlar*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem ve aziz arkadaşlarım, Beni Riyaset mevkiine tekrar intihap ile bu âciz omuzlarıma mühim ve pek yüksek olduğu kadar müşkül bir vazifeyi tahmil buyurdunuz. (*Allah muvaffakiyet versin sesleri*) Bilocümle azanın bilaistisna hakkımda göstermiş olduğu müzaheret ve teveccühe kesbi liyakat etmek için bütün mevcudiyetimle hasrû gayret edeceğim. Bilocümle azaya seyyanen ve âdilâne bir surette münakaşa hürriyetini muhafaza etmek (*zaten öyle sesleri*) ve her fikrin, her mütalâanın, her teklifin hakkını vermek ve müzakere eylediğimiz her maddenin, milletin menfaatine muvafık olmasını temin etmek için her türlü mütalâaya yol açmak diğer cihetten pek kıymetli olan vakitlerinizi israf etmeyerek müzakeratımızı intizam ve inzibat altına almaktan ibaret olan vazifemi hüsnu ifâ edebilmek için en ziyade kalbî ve samimî olan teveccühlerinize, muavenetinize ve müsamahanıza istinat edeceğim. (*Borcumuzdur sesleri*)

Bundan evvel bütün azayı kiram tarafından görmüş olduğum müzaheret ve muavenet âtide benim için en büyük medarı teşvik olacaktır.

Önümüzde müzakere edeceğimiz mühim ve hayatî kanunlardan meselâ 1340 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu, Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, Köy kanunları ve buna mümasil adlî, idarî, iktisadî ve askerî kanunların memleketin ve milletin menfaatine en muvafık ve en mükemmel bir surette intacına hüsnu muvaffakiyetinizi temenni ederken en lâyezal, en samimî olan hürmetlerimi bilcümle azaya takdim eder ve vazifeme mübaşeret eylerim. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 2, Cilt 7, Birleşim 1, Sayfa 7 (01 Mart 1924 Cumartesi)

KÂZIM FİKRİ ÖZALP (1880 - 1968)

26 KASIM 1924 - 1 MART 1935

1880'de bugün Makedonya topraklarında bulunan Titov Veles'de (Köprülü) dünyaya geldi. Sırası ile Üsküp Askerî Rüştiyesi, Manastır Askerî İdadisi'ni ve Harbiye Mektebini bitirdi. 1905'te Mümtaz Kolağası rütbesiyle Harp Akademisi'nden mezun oldu. Selanik'te başkaldıran Bulgar çetecilerine karşı savaştı; 1908'de Se-rez'deki Redif Fırkası Kurmay Başkanlığı görevindeyken 31 Mart Vakası'nı bastır-mak üzere Hareket Ordusu'yla İstanbul'a geldi. 1911'de Selanik'te Jandarma Alayı Takip Müfrezeleri Komutanlığı yaptı.

Balkan Savaşı'na katıldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Doğu cephesinde Fırka Komutanlığı, Mondros Mütarekesi'nden sonra Şarköy ve Balıkesir'de Tümen Komutanlığı yaptı. Kuvâyi Millîye'nin teşkilatlanmasında önemli rol oynadı ve He-yeti Temsiliye tarafından İzmir Kuzey Cephesi Komutanlığına atandı.

1920’de Karesi (Balıkesir) Mebusu, 1921’de Kocaeli Grup Komutanı oldu. Sakarya Savaşı’ndaki hizmetlerinden ötürü rütbesi Mirlivalığa (Tümgeneral), 1926’da Birinci Ferikliğe (Orgeneral) yükseltildi. 1927’de askerlikten emekli oldu.

1, 2’nci Dönemlerde Karesi, 3, 4, 5, 6, 7, 8’inci Dönemlerde Balıkesir Milletvekili seçildi. Fevzi Çakmak (1922), Rauf Orbay (1922-1923), Fethi Okyar (1923) Hükümetlerinde Millî Savunma Bakanı olarak görev aldı. 1924-1935’te TBMM Başkanlığı, 1935-1937’de İsmet İnönü ve Celâl Bayar kabinelerinde yeniden Millî Savunma Bakanlığı, 1943’te CHP Grup Başkan Vekilliğine getirildi. 1950’de 10’ncu Dönem Van Milletvekili olarak TBMM’ye giren Özalp, 1954 seçimlerinden sonra politikadan çekildi.

6 Haziran 1968’de Ankara’da vefat etti. Kurtuluş Savaşı’na ait hâtıralarını ihtiva eden “Millî Mücadele” adlı iki ciltlik eseri, ölümünden sonra (1971-1972) basıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar!

Hakkımda göstermiş olduğunuz teveccüh ve itimada bilhassa teşekkür ederim. Bana tevdi buyurduğunuz vazifenin ehemmiyetini ve bu vazifenin istilzam etmiş olduğu vaziyeti bitirafiyi bihakkın takdir ederim.

Arkadaşlar! Meclis-i Âli milletimizin istiklâlini tamamen temin eden şerefli bir sulh muahedenamesi tespit etmiş ve milletimizi sulha kavuşturmuştur. Sulhtan sonra da mütecellidâne kararlarla millet için yeni esaslar dairesinde bir sahayı inkişaf açmıştır. Bu saha dâhilinde milletimizin terâkki ve tealisi, milletvekillerinin serbesti efkâr ve hürriyeti kelâmı ile temin olunabilir. (*Teşekkür ederiz sesleri*), (*Bravo sesleri*) Müzakeratımızda münakaşalarımızın muayyen hudut dairesinde kalacağını ümit ederim ve bu hususta arkadaşlarımın bana muavenet ve teshilât göstereceklerini de ayrıca ümit ediyorum. Mesaimizde muvaffakiyeti Cenab-ı Haktan temenni ediyorum. (*Alkışlar*) (*Allah muvaffakiyet versin sesleri*)

TBMM Dönem 2, Cilt 10, Birleşim 12, Sayfa 387 (26 Kasım 1924 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar! Ahiren ittihaz buyrulan karar üzerine bugün ikinci intihâb devresinin ikinci içtimâ senesinin son celsesini akt eden Meclis-i Âlinize, geçen bir sene-i içtimâiye zarfındaki mesai hakkında hulasaten arz-ı malûmat etmeyi faideli addediyorum.

İkinci içtimâ senesi iptidasında (31)'i Heyet-i Umumiye rûznâmesinde ve (368) i Encümenlerde olmak üzere (339) lâyiha ve teklif devren mevcut idi. Bu sene zarfında (109) gün meclis içtimâ ederek (208) aleni ve (8) hafi celse akt olunmuştur. Bu müddet zarfında hükümetten (205) lâyiha gelmiş ve azâyi kiram tarafından (116) teklifi kanunî verilmiştir. Bunlardan (135) i kabul ve (43) ü ret ve istirdat ve (18) i iade ve (20) si diğer levayihî kanuniye ile tevhit suretiyle intaç edilmiş ve gelecek sene-i içtimâiye iptidasına rûznâmede ve Encümenlerde olmak üzere (504) lâyiha ve teklif devredilmekte bulunmuştur.

Tetkik ve intâc edilen melhus lâyiha ve teklifler neticesinde Heyet-i Celileniz, bu sene (146) kanun ve (22) tefsir ve 73 karar kabul buyurulmuştur. Yine bu sene-i içtimâiye zarfında bilistizah ve (101) sual tavrîri verilmiş ve (143) temenni tavrîri hükümete tevdi kılınmıştır.

Arkadaşlar! Meclis-i Âliniz memleketin tek mil sahalarda terakki ve tealisini temin için her biri tarihimizde birer dönüm noktası teşkil edecek kadar mühim olan âşârın ve rejinin ilgâsı, yol mükellefiyeti gibi kanunları ihzar ve intâc etmiştir. Muhtelif devletlerle yapılan muhadenet muahedenamelerini tastik ile münasebatı hariciyemizi tabîi vüsat ve inkişafına doğru sevk etmiş bulunuyor.

Efendiler; Heyeti Celileniz içinde bulunduğumuz senenin feyz ve saadetle meşhûn bir halde idrâkini temin için 1341 senesi Muavezene-i Umumiye Kanunu ile hükümete pek kıymetli bir veçhe tâyini ile meşgul iken şark vilâyetlerimizin bir kısmında irticakâr bir hareket vukua gelmiştir.

Mürettip ve umumî bir propaganda tesiri ile zuhur eden irtica emaresi üzerine Heyet-i Celilenizin hâdisata takaddüm ederek memleketin huzur ve sükûn ve emniyet ve selâmetini ve istiklâl mahkemelerini teşkilini kabul ve bunlara ilâveten bazı mühim ve kati kararlar ittihaz buyurulmuştur.

Hükümetimizin işbu kararlara istinaden tevessül ettiği tedabirin isabet ve muvaffakiyetle tatbik, takip edildiği memnuniyetle görülmektedir.

Fedakâr ordumuzun gayreti ve müddebirane hareketiyle âsî ve mürteciler ezilmiş bulunuyor. (*Alkışlar*)

Mücrimlerin kanunen tecziyeleri tabiidir. Harekât-ı askeriye yeni bir devre-i salâhın takip edeceği ve her nasılsa dalâlete sevk edilmiş bulunan bir kısım vatan-daşların da irşâd edilerek refah ve saadete îsal olunacakları şüphesizdir. Sene-i içtimâiye zarfında arkadaşlarımızdan istifa eden 12 zâta aziz yurdumuz için başka sahalarda muvaffakiyetler temenni ve rahmeti rahmana kavuşan 8 arkadaşımızın muazzez hâtıralarını yâd ve tizkâr ederken (*Allah rahmet eylesin sesleri*) 22 teşri-nievvel 1341 tarihinde toplanılmak üzere, ikinci intihâb devresinin ikinci içtimâ senesine hitâm veriyor ve arkadaşlarıma hürmet ve muhabbetlerimi tekrar ve teyit ederek sözüme nihayet veriyorum. (*Süreklî alkışlar*)

TBMM Dönem 2, Cilt 18, Birleşim 109, Sayfa 518 (22 Nisan 1925 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Dönem Üçüncü Yasama Yılıni açış konuşması

Muhterem arkadaşlar;

Meclisimizin ayın yirmi üçüncü günü açılması icap ederken ekseriyet hâsıl olmadığından bugüne tehir etmiştik. Bugün Meclisimiz mesaisine devam etmek üzere küşâd edilmiştir. Arkadaşlarımızın avdet etmiş olanları memleketlerinde halkla doğrudan doğruya temas ederek ihtiyaçlarına vukuf hâsıl etmişlerdir. Şüphesiz ki bu vukuf la bu yeni malûmatla memleket ve millet için daha nafi ve faydalı mesaiye yeniden başlıyorlar demektir.

Muhterem arkadaşlar: Meclisimizin tatili esnasında bazı arkadaşlarımız mebusluktan istifa ederek memuriyete tâyin edilmişlerdir. Bu arkadaşlarımızın yeni memuriyetlerinde muvaffak olmalarını temenni ederiz.

Bazı arkadaşlarımız da kemâlî teessürle arz ediyorum, vefat etmişlerdir (*Allah rahmet etsin sesleri*). Bunlardan birisi Rize Mebusu Rauf Bey, diğeri Diyarıbekir Mebusu Mehmet Bey, diğeri de Kastamonu Mebusu Ahmet Mahir Efendidir. Kendilerinin aramızdan gayubetleri tabii bizim için büyük bir ziyadır. Müsaadeleriyle Divânı Riyasetçe ailelerine tâziyet telgrafları yazılacaktır. (*Muvafık sesleri*). Mesai-mize devam etmek üzere evrakı varideyi okuyacağım.

TBMM Dönem 2, Cilt 19, Birleşim 110, Sayfa2-3 (26 Ekim 1925 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Dönem Üçüncü Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar! Dün ittihaz buyurduğunuz karar üzerine bugün ikinci intihap devresi üçüncü içtimâ senesinin son celsesini akdeden Meclis-i Âlinize, bütün bir sene-i içtimâiye zarfındaki mesai hakkında hulasaten arzı malûmat etmeyi faydalı addediyorum.

Üçüncü içtimâ senesini açtığımız gün, elde geçen seneden devren encümenlerde ve rûznâmede, 219 lâyiha ile 185 teklif ki; ceman 504 iş bulunuyordu. Bilâhare gönderilen 264 lâyiha ve verilen 121 teklif ile bütün sene zarfında iş adedi 889'a balığ olmuştur.

Heyeti Celîleniz, bu sene zarfında akit buyurduğu 150 aleni ve beş hafi celsede mevcut işlerden 610'unu intâc ederek 279'unu encümenlerde dördüncü içtimâ senesine devretmiş bulunuyor.

Tevdi olunan lâyiha ve teklifler neticesinde Meclis-i Âli 269 kanun ısdar, 114 karar ile 36 karar tefsiri ittihaz etmiştir.

Yine bu içtimâ senesi zarfında (35) sual tahriri verilmiş ve (111) temenni tahriri hükümete tevdi olunmuştur.

Geçen sene zarfında 720 işten 216'sının intâc edilerek 504 işin üçüncü içtimâ senesine devrolduğu nazarı dikkate alınırsa bu sene zarfında Heyeti Celîlenizin daha müsmir ve feyiznâk bir surette ibrazı faaliyet buyurduğu tezahür eder.

Arkadaşlar; Meclis-i Âliniz bu sene askerlik, adliye, maârif, sıhhiye, ticaret ve nafia ve diğer sahalarda, Terfi Kanunu, Kanunu Medenî, Ceza, Borçlar ve Ticaret Kanunlarıyla, Hâkimler Kanunu, Memurin Kanunu, Şûrayı Devlet Kanunu, Maârif Teşkilâtı Kanunu gibi her biri Türk varlığında ayrı ayrı bir hâdisе teşkil eden pek mühim kanunlardan maada şapka giyilmesi, tekke ve zaviyelerin şeddi, tarih mebdenin tebdili gibi heyeti ictimâiyemizi medeniyeti haziranın levazımıyla teçhiz eden ve zaten Türklüğün vicdanı içtimaisine uygun olan mühim kanunlar da kabul edilmiş bulunuyor.

Bunlardan maada Heyeti Celîleniz devletimizin dünyada lâyük olduğu mevkii ihraz edebilmesi için, milletimizin hissi olduğu mevkii ihraz edebilmesi için, milletimizin hissi fedakârisine istinaden bazı varîdat kanunları da ısdar buyurmuştur ki, bu sayede Türk tarihinde ilk defa olmak üzere yeni sene-i mâliyeyi mütevazın bir bütçe ile karşılamak mümkün olmuştur. Bunu iftiharla tezkâr eylemek mecburiyetindeyiz.

Meclis-i Âlinin ecnebi devletlerde akdettiği muhtelif muahede ve mukavele-namelerle haricî münasebatımıza tabîi vüsat ve inkişafını vermiş ve sulhperverliğimizi bütün cihana bir kere daha ispat etmiştir. Hükümetimizin bu sene zarfında zuhur eden dahilî ve haricî bütün vukuat, hâdisat ve mesaili basiretkârane tedbirlerle ve hüsnü suretle hâl ve tesviye etmekte olduğunu bilvesile memnuniyetle kayıt ve beyan ederim.

Arkadaşlar! Bu sene zarfında arkadaşlarımızdan beş zât istifa ederek başka vazifeler deruhte etmişler, bir mebusun da Ankara İstiklâl Mahkemesince mahkûmiyeti dolayısıyla mebusluğu sakit olmuş, yedi arkadaşımız da vefat etmiştir. Başka vazife deruhte edenlere muvaffakiyetler temenni eder, vefat suretiyle aramızdan ayrılanların muazzez hâtralarını rahmetle yâd ederim.

1 Teşrinisani 1926 tarihinde toplanılmak üzere ikinci intihâb devresinin üçüncü içtimâ senesine hitâm verirken, arkadaşlarıma karşı beslediğim hürmet ve muhabbet hislerimi teyit eylerim. (*Teşekkür ederiz. Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 2, Cilt 26, Birleşim 118, Sayfa 318-319 (10 Haziran 1926 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar;

Beni bu sene de Meclis Riyasetine intihap ettiğinizden dolayı teşekkür ederim.

Hakkımda göstermiş olduğunuz itimadı, samimî muhabbet ve emniyetinizin temadisi olarak telakki ediyor ve Meclisi Âlinin arzusuna muvafık surette vazifemi ifa etmiş olmakla iftihar ediyorum. (*Allah muvaffak etsin sesleri*)

Muhterem arkadaşlar; bugün devrei içtimaiyemizin dördüncü senesi mesaisine başlıyoruz. Azayı kiram beş ay devam eden tatil esnasında dairei intihabiyelelerinin ihtiyaçlarını yakından tetkik ettiklerinden dolayı kemafissabık memleket için faydalı kararlar ittihaz edecekleri tabiidir. Tatili zikrederken o esnada vukua gelen pek müessif hâdiseden bahsetmek isterim: Malumualileridir ki, Reiscumhur Hazretleri seyahatleri esnasında bir suikast tertibine maruz kalmışlardır ve bunun mütecasirleri meyanında maalesef bazı Mebusların da buldukları tahakkuk etmiştir. (*Kahrolsunlar sesleri*)

Bu hususta cereyan etmiş olan kanunî muamelât alelusul Meclisi âliye arz edilecektir.

Efendiler, Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri; milletimizi felâketten tahlis eden muazzez bir şahsiyettir. (*Ona hiç şüphe yok sesleri*) Tasavvur ve tertip edilen ve aynı zamanda takibi hükümet gayesine matuf olan suikast failleri hakkında necip milletimiz heyecanla ve müttefikân hissi nefretini izhar etmiştir (*Tabii sesleri*). Siz de Aziz arkadaşlar daha o zaman milletimizin hissiyatına tercüman oldunuz. Ben de bugün Reisiniz sıfatıyla o teessüratı sizin ve milletimizin namını bu makamdan tekrar ediyorum (*Hepimiz iştirak ediyoruz sesleri*).

Muhterem arkadaşlar, düşünmelidir ki bizim Reiscumhurumuz vatani tehlikeden kurtarmağa kadir olan ve milletin, kalben sevdiği Gazi Mustafa Kemal'dir.

Teali ve refah yolunda onun feyizli kudretimden milleti mahrum etmek isteyen olanların akibetleri daima ve behemehâl izmihlal ve hüsrân olacaktır. (*Elbet-te sesleri, lanet olsun sesleri*).

Muhterem arkadaşlar; Büyük Millet Meclisli mesai seneleri içerisinde ısdar ettiği kanunlarla hayatı umumiyemizde mesut tahavvüller husule getirmiştir. Milletimizin bu âli mazhariyetini ve şuurlu teyakkuzumu burada iftiharla kaydediyorum. Bundan evvelkilerde olduğu gibi müsmir neticeler vereceği tabii olan bu seneki mesaimiz esnasında da arkadaşlarımla, vazifemin ifası esnasında, bana teshilât göstereceklerine emin olarak işe başlıyorum. Ve Heyeti Celilenize muvafakiyetler temenni ediyorum (*Allah muvaffak etsin sesleri şiddetli alkışlar*).

TBMM Dönem 2, Cilt 27, Birleşim 1, Sayfa 6-7 (01 Kasım 1926 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar, bugün verdiğiniz kararla Büyük Millet Meclisi Teşrinisaninin birinci gününe kadar tatili faaliyet edecektir. Malûmdur ki, bu müddetin hitâmında İkinci Büyük Millet Meclisi devre-i intihâbiyesi de nihayet bulmuş olacaktır. Bu münasebetle Meclis-i Âlinizin dört sene zarfında vücuda getirdiği azim inkilâbat ve tahavvülâtan kısaca bahsetmek istiyorum:

Efendiler, daha birinci içtimâ senesinin ilk günlerinde Lozan Muahedesini akdeden Meclis-i Âliniz uzun harp senelerinden sonra milletimize şerefli bir sulh ve salâh devresi açmaya muvaffak olmuştur.

Cumhuriyeti ilân etmekle yeni Türkiye Devletinin tam bir şekilde teessüsünü temin etti. Hilâfetin ilgâsı, Cumhuriyeti takviye etmiş ve şekli devleti daha müttekâmil bir hâle koymuştur.

Medenî ve içtimâî sahada milletimizin asırlardan beri terakkisine mâni olan tazyikâtı refederek her türlü inkişafata müsait kanunları kati kararlar ile kabul eden ikinci Büyük Millet Meclisi her nokta-i nazardan hayalleri hakikatlere ve asırları senelere kalbetmiş bir vaziyettedir ve bu işlerle ne kadar iftihar etse sezadır.

Arkadaşlar, tarihimizde yeni ve feyizdâr bir devrin müessisleri olmak şerefini ihraz etmiş bulunuyorsunuz. Halkın tamamen arzusuna mutabık olarak verdiğiniz kararlar, milletimizin en medenî milletler seviyesine ahzı mevki etmesine ve bütün cihanca itibar ve kadri kıymetinin daha kuvvetle tanınmasına bais olmuştur. Asri ve medenî ihtiyaçları tatmin eden mukarreratın tatbiki esnasında menfaati şahsiyeleri haleldar olanların teşvikleriyle zuhur eden irticâî hareketler sürat ve isabetle ittihaz edilmiş kararların hükümetimiz tarafından bilcümle umurda olduğu gibi basiret ve kıyasetle tatbiki sayesinde tamamen izâle edilmiş ve müsebbip ve failer mahkemelere tevdi edilerek tecziye olunmuşlardır. Mamafih, irtica fikirlerinin intişar ve tevessü edememesinin en müessir âmili, milletimizin asalet ve necâbeti ve akliselimî olduğunu dâima şükranla tahattur etmeliyiz. Muhterem arkadaşlar, ikinci Büyük Millet Meclisinin sâyü gayretinin derecesi hakkında bir fikir hâsil olmak üzere intâc olunan işlerin miktarını arz edeyim: Dört sene zarfında 833 kanun ve 111 tefsir kabul ve 366 muhtelif karar ittihaz edilmiştir. Bunlardan 241 kanun ve 23 tefsir ve 101 muhtelif karar bu son dördüncü içtimâ sene sindedir.

Hulâsa: Meclis-i Âliniz çok mühim ve milletimiz için hayatbahş kanunları kabul etmekle saf bir ruhu teceddüde mâlikiyetini ve azmi irâde kudretini göstermiştir. Zikrettiğim rakamlar da büyük bir sâyü gayret ve faaliyetin müspet ve sarîh delilleri olarak kabul edilmelidir.

Ben bu azimkâr ve muvaffakiyetli meclisin bir azası ve aynı zamanda üç senelik reisiniz olmak sıfatıyla yapılan işlerin mahiyet ve miktarını arz ederken büyük bir zevki vicdanî ve iftihar duymaktayım.

Efendiler, asıl şeref ve iftihar vatani felâketten kurtarıldıktan sonra millete feyz ve saadet yollarını açan hakikî ve samimî rehberimiz, aziz Reicumhurumuz Gâzi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine aittir. (*Alkışlar*)

Zâtı riyasetpenâhilerine merbutiyet ve hürmetlerimi tekrar ederim.

Arkadaşlar, sözlerime nihayet verirken milletimizin naili refah ve saadet olmasını temenni eder ve cümlelerinizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (*Şiddetli alkışlar*)

TBMM Dönem 2, Cilt 33, Birleşim 83, Sayfa 846-847 (26 Haziran 1927 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem efendiler,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Riyaseti gibi pek mühim bir vazifeyi bana tevdi ettiğinizden dolayı çok mütehasıs ve müteşekkirim. Cumhuriyet idaremizin feyzli ve mesut inkişafı içinde Medenî kemâle doğru şuurla yürüyen kudretli milletimizin ve onun idaresinin yegâne mümessili ve tecelligâhı olan Meclis-i Âlinizin bu itimat ve teveccühüne lâyık olmaya bütün dikkat ve samimiyetimle çalışacağım. (*Alkışlar, Allah muvaffak etsin sesleri*) Bu şerefli vazifenin vicdanî icabatı mesaime hâkim olacağına itimat buyurunuz. (*Alkışlar*) Müzaheretleriniz muvaffakiyetimin en kıymetli mesnet ve âmili olacaktır.

Efendiler, Memleketimizin rehâ ve itilâsında bundan evvelki Büyük Millet Meclisleri gibi pek yüksek ve muvaffakiyetli hizmetler ifa edeceği tabîi olan üçüncü Büyük Millet Meclisinin ilk içtimâi açılırken, siz aziz arkadaşlarımı hürmet ve muhabbetle selâmlar ve alkışlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 3 (01 Kasım 1927 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üçüncü Dönem Birinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar; şimdi verdiğiniz karar mucibince Meclis-i Ali ikinci içtimâ senesi bidayetine kadar bir lüzum hâsıl olmazsa, içtimâ aktetmeyecektir. Üçüncü Büyük Millet Meclisi, birinci sene zarfında iki yüz elli iş intâc etmiştir. Yüz yetmiş beş kanun, on dördü tefsir ve mütebakisi de muhtelif kararlardır. Bunların kıymet ve ehemmiyetlerinden ayrıca bahsetmeyi zait addederim, bütün sene içinde azayı kiram kemâli ciddiyetle sarfı mesai etmiş ve Meclis müzakereleri, teşrii hayatının mertebe-i kemâli addolunmaya lâyık bir tarzda cereyan etmiştir. Müzakereleriniz ve münakaşalarınız dâima faydalı hususta münhasır kalarak milletin arzu ve emellerine mutabık kararlarla hitama ermiştir.

Muhterem efendiler; bu tarzdaki mesainiz, muvaffakiyetlerini memnuniyetle görmekte olduğunuz ve her veçhile itimat ettiğiniz Hükümetin mesaisinin azamî hâsıla vermesini mümkün kılmıştır. Tatil esnasında memleketin ihtiyaçlarını daha yakından tetkik ederek önümüzdeki sene içtimâie içinde bunları takip ve intâc ile milletin menafii âliyesini temine sarfı gayret buyuracağınız tabiidir. Bu vesile ile aziz milletimize saadetler temenni eder ve Büyük Reiscumhurumuz Gâzî Mustafa Kemal Hazretlerine hürmet ve merbutiyetlerimi tekrar ile cümlelerinizi derin muhabbetlerle selâmlarım. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 4, Birleşim 82, Sayfa 378 (24 Mayıs 1928 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem efendiler, beni tekrar Meclisin Reisliğine intihâb buyurduğunuzdan dolayı teşekkür ederim. Bu itimadınızı benim için pek kıymetli olan teveccühünüzün devamına delil addediyorum. Tevdî buyurduğunuz vazifeyi bundan evvelki senelerde olduğu gibi bütün dikkat ve kudretimi sarf ederek hüsnü ifaya çalışacağım. (*Alkışlar*)

Müzaheret ve muavenetlerinizi rica ederim. Efendiler bu seneki tatil esnasında dairei intihabiyelerinizin en uzak yerlerine kadar giderek halkla temas ettiniz. Onları tenvir ve memleketin ihtiyaçlarını yakından tetkik buyurdunuz. Seyahatiniz oldukça zahmetli ve fakat millet için çok faydalı olmuştur. Bunun semerelerini Meclis mesaisi esnasında alacağımıza şüphe yoktur. Büyük Milletimize saadetler temenni eder ve Büyük Millet Meclisi azalarını hürmetle selâmlarım. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 5, Birleşim 1, Sayfa 5 (01 Kasım 1928 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üçüncü Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem efendiler;

Şimdi verdiğiniz karara göre, fevkalâde bir lüzum hâsıl olmazsa, Meclis teşrinisaninin birinci gününe kadar içtimâ etmeyecektir. Bu suretle Meclisin ikinci senei ictimâiyesi hitâm bulmuş oluyor. Bu sene zarfında Meclis-i Âlinin intâc etmiş olduğu işleri arz edeyim; 177 kanun ve 78 tefsir müzakere edilmiş ve kararları verilmiştir. Bunların arasında yeni Türk harfleri, kuponlar, vilâyetlerin umumî idaresi, gümrük tarifesi, ceza usulü muhakemeleri, maaşların teadülü, iflâs ve deniz ticareti kanunları gibi çok ehemmiyetli kanunlar vardır ki Mecliste müzakereleri esnasında bunların faideleri ve dereci ehemmiyetleri tafsilen zikrû tatad olunmuştur.

Yine bu kanunlar meyanında evvelce komşumuz Rusya ile olduğu gibi İtalya, Macaristan ve Bulgaristan Hükümetleri ile yapılan bitaraflık ve dostluk muahedeleri ve diğer Devletlerle akdedilen itilâfnamelerle Devletimizin harici siyaseti esaslaştırılmış ve takvie edilmiştir.

Efendiler, Meclis-i Âli politika cereyanlarına kapılmayarak bütün mesaisi esnasında yalnız memleketin yüksek menfaatlerini düşünmüş ve bunu temin için ihtisas erbabının fikir ve mütâlâalarına büyük kıymet ve ehemmiyet vermiştir.

İşte bu sayede Meclisin müzakereleri müsmir ve musip kararlarla bitmiştir. Meclisin ittihaz etmiş olduğu kararları Hükümetimizin de muvaffakiyetle ve hüsnü takdir ile intâc ve tatbik etmekte olduğunu memnuniyet ve iftiharla görmektediriz.

Bu vesile ile de memleketimizin ve vatanımızın teali ve terakkisi hususunda her vakit iyi yol gösteren ve dâima önde bulunan Büyük Reisimiz Gâzî Mustafa Kemal Hazretlerine hürmetlerimi teyîd ederim. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

Efendiler, beş ay devam edecek olan tatil esnasında dairei intihabiyelerinizde yapacağınız yeni tetkikatın, gelecek seneki mesainiz için çok faydeli olacağına şüphesizdir.

Selâmetle azimet ve avdetinizi temenni eder ve cümlelerinizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (*Sürekli ve şiddetli alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 12, Birleşim 76, Sayfa 315 (03 Haziran 1929 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım;

Beni bu içtimâ senesi için de Meclis Reisliğine intihâb ettiğinizden dolayı teşekkür ederim. Sizin itimadınızın devamı benim için en yüksek mazhariyettir. Tevdî ettiğiniz mühim ve şerefli vazifeyi bundan evvelki senelerde olduğu gibi dikkatle ifâya çalışacağım. Sizin de muavenetinizi esirgememenizi rica ederim.

Meclis-i Âliye muvaffakiyet, Milletimize saadet temenni eder ve cümlelerinizi hürmetle selâmlarım. (*Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 13, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1929 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üçüncü Dönem Üçüncü Yasama yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar;

Şimdiye kadar verdiğiniz karar mucibince Meclis fevkalâde bir lüzum hâsıl olmazsa teşrinisaninin birinci gününe kadar içtimâ aktetmeyecektir. Âli Meclis bu sene zarfında 80 içtimâ aktetmiş ve 265 iş intâc etmiştir.

Bunların 194'ü kanun lâyihası, 17'si tefsir ve 54'ü muhtelif muamelelerdir. Meclisin bu seneki mesaisi bilhassa iktisadî sahada çok mühim ve memleket için ciddiden nâfi kararlara esas olmuştur. Mâlî ve iktisadî vaziyetimizin ıslah ve inkişafı için Meclis ve Hükümet ve bütün millet elbirliği ile çalıştılar, büyük gayret ve emek sarf ettiler. Çok ehemmiyetli kararlar ittihaz ettiler. Bunların faydeli tesirlerini memnuniyetle görmekteyiz. Arkadaşlar, dört buçuk ay kadar devam edecek olan tatil esnasında dairei intihabiyenizde halk ile yakından temas edecek ve yeni ihtiyaçları tetkik edeceksiniz. Bu tetkikatınızın önümüzdeki içtimâ senesi zarfında hayırlı tesirlerini göreceğimize şüphesizdir. Sıhhat ve saadette azimet ve avdetinizi temenni eder ve bütün azâyi kiramı hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 20, Birleşim 80, Sayfa 274 (17 Haziran 1930 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım!

Beni tekrar Meclis Reisliğine intihâb ettiğinizden dolayı derin bir tahassüsle arzı teşekkür ederim. Tevdi buyurduğunuz bu şerefli ve mühim vazifeyi bitaraflığa ve dâhilî nizamname ahkâmına riayet ederek yapacağım. (*Bravo sesleri*) Ancak bu suretle yüksek tevaccüh ve itimadınızın devam edeceğine kaniim. Sizlerin de benim vazifemi teshil buyurmanızı rica eder ve cümledenizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 22, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1930 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üçüncü Dönem Dördüncü Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım;

Dört seneden beri millî irâdenin sadık bir timsali olarak vazifesini şuurla yapan Ali Meclisiniz verdiği kararlarla dördüncü Büyük Millet Meclisinin içtimâi tarihine kadar faaliyetini tatil ediyor.

Yanlıı birçok tahrikâtın tesiri altında tesmim edilmek istenilen efkârı umumi-yemizin hakikî ifadesini vuzuh ve katiyetle tespit için mebusların intihabını yenileştirmek kararını verdiniz. Kuvvetle ümit ediyorum ki yaptığımız işlerden ve millî hizmetlerden derin bir hissi iftihar duyanların beslediği itimada işaret olan bu kararınız muhterem milletimizin vekillerine karşı gösterdiği emniyet ve muhabbeti tezyit edecektir. Önümüzdeki intihabatta bu itimadın fiilî tezahürlerini göreceğimizden hiç şüphe etmiyorum.

Arkadaşlar; memleketin birçok kıymetli münevverlerini, mütehassıslarını sinesinde taşıyan üçüncü Büyük Millet Meclisi dört senelik faaliyet hayatında büyük bir vakar ve ciddiyetle çok kıymetli hizmetler ifâ etmiştir. Kanunlar ve sair teklifler Meclisin ihtisas encümenlerinde uzun bir tetkik ve münakaşaya tâbi tutulduktan sonra Heyeti Umumiyede müzakere ve intâc edilmişlerdir. İhtisas sahiplerinin dikkatli mesaisine istinat eden kararlarınızın Devletin umumî idaresinde müttekâmil bir salâh meydana getireceğine kanaatim vardır.

Arkadaşlar, memleketimizin geçirdiği para buhranına mâni olmak üzere neşrettiğiniz kanunlar umumî ve müessir neticeler vermiş ve halkımızda millî paraya karşı zaten mevcut olan emniyeti bir kat daha artırmıştır. Senelerden beri büyük bir dikkatle takip ettiğiniz imâr ve Nafia siyasetimizin umumî istikameti, dünya iktisadî buhranından memleketimizin de az çok müteessir olmasına rağmen değışmemiştir. Her sene olduğu gibi geçen sene de ihtimamla hazırladığımız bütçemizde muayyen umumî hizmetlerin hiç biri sektedar olmamıştır. Bu müşahede ve hakikati memleketin iktisadî vaziyetini tebarüz ettirmek maksadile arz ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, bazı vatansızların teşvikatile Ağrı Dağlarında geçen sene yapılan şekavet hareketlerini katiyet ve şiddetle tedip ve Cumhuriyetin yüksek kudretini bir kere daha ispat eden kahraman ordumuzun seri hareket ve muvaffakiyetini, Hükümetimizin basiretini ve memurlarımızın gayretini şükranla yâd ederim. (*Alkışlar*)

Muhterem halkımızın gösterdiği fedakârlığı ve Âli Meclisinizin bu gibi ahvalde aldığı isabetli kararları hatırlatmayı da bir vazife telâkki ederim.

Efendiler, insanların ilk devirlerinde bile millî dahasile yarattığı parlak medeniyet eserlerini cihan tarihinin sayfalarına tevdi eden büyük Türk milletinin tekâmülüne mâni olan harflerden kurtulmakla her biriniz ayrı ayrı iftihar hissi duymakta haklısınız. (*Alkışlar*)

Büyük Reisimizin işaretile yeni Türk harflerini kabul eden üçüncü Büyük Millet Meclisi yalnız Türk tarihinde değil, bütün cihanın irfan tarihinde yüksek ve ebedî bir nam bırakmıştır. İnkılâp tarihlerinde bu kadar ulvî bir medeniyet hamlesinin misalini bulmak çok müşküldür. Şeyhlik ve dervişlik ruhunun muzlim tesirleri altında iğfal ve sevk edilen bazı kimselerin Menemende yapmak istedikleri irtica hâdisesi Cumhuriyetin kahir darbeleri altında tamamen akim kalmıştır. Muhterem halkımızın medeniyete muhabbeti ve vatana merbutiyeti bu gibi mecnunâne teşebbüslerin dâima akim kalması için en kuvvetli zamandır. Millî mefkûrenin fedakâr bir hadimi olarak hayatını esirgemeyen Kubilâyın ismini tebîl ile yâd etmeği bir vecibe addederim. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar, Âli Meclisinizin akdettiği muahede ve itilâfnameler haricî münasebatımızın samimî dostluklarla kuvvetlenmesine ve dürüst ve sulhververâne siyasetimizin bir kat daha inkişafına medar olacak mahiyettedir.

Memleket dâhilinde uzun bir seyahat yaparak halk ile yakından ve doğrudan doğruya temas ve milletin arzu ve ihtiyaçlarını o yüksek nüfuzu nazar ve kudretle müşahede eden Büyük Reisi Cumhurbaşumzun Gâzî Mustafa Kemal Hazretlerinin tetkikleri neticesinde alınan ve alınacak tedbirlerin milletimizin saadet ve itilâsı için fevkalâde faydalı olacağı muhakkaktır. (*Alkışlar*)

Milletin aziz rehberini, milletin mümessilleri huzurunda tazim ve merbutiyetle selâmlar ve cümledenize en samimî hürmet ve muhabbetlerimi arz ederek sözüme nihayet veririm. (*Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 3, Cilt 26, Birleşim 39, Sayfa 125-126 (26 Mart 1931 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar;

Gösterdiğiniz itimada teşekkür ederim, tevdi buyurduğunuz şerefli ve ehemmiyetli vazifeyi teveccühünüze lâyük bir surette yapmağa çalışacağım. Cümledenize hürmetle selâmlar ve muvaffakiyet dilerim. (*Şiddetli alkışlar, Allah muvaffak etsin sesleri*)

TBMM Dönem 4, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2 (04 Mayıs 1931 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar;

Beni tekrar Meclis reisliğine intihâb ettiğinizden dolayı teşekkür ederim. Bu itimadı; bundan evvelki senelerde vazifemi Âli Meclisin arzusuna muvafık bir su-

rette yapmış olduğuma delil addediyorum. Teveccühünüzün devamı benim için büyük bir kuvvet ve mucibi iftihardır. Vazifemde muvaffakiyetim sizin kıymetli müzaheretlerinize bağlıdır. Cümlenizi kalbi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (Alkışlar)

TBMM Dönem 4, Cilt 4, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1931 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar! Beni tekrar Meclis Reisliğine intihâb ettiğinizden dolayı teşekkür ederim.

İtimadınızın devamını; bana şimdiye kadar tevdi ettiğiniz vazifeleri kanunlarımıza ve nizamlarımıza muvafık bir surette yaptığıma delil addediyorum. (Alkışlar)

Bundan sonra da aynı dikkatle çalışacağım. Benim muvaffakiyetim sizin müzaheretinizle mümkündür. Bunu benden esirgememenizi rica ederim. (Alkışlar)

Cümlenizi saygı ile muhabbetle selamlayarak işe başlıyorum. (Alkışlar)

TBMM Dönem 4, Cilt 10, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1932 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar; Beni tekrar Meclis Reisliğine intihâb ettiğinizden dolayı teşekkür ederim.

Millî irâdenin bir tek mümessili olan Yüksek Meclisin hakkımdaki itimat ve teveccühünün devamile müftehirim. Bugün dördüncü Büyük Millet Meclisinin üçüncü içtimâ senesi başlıyor. (Allah muvaffakiyet versin sesleri). Bundan üç gün evvel Cumhuriyetin onuncu yıl dönümünü sevinçle kutladık.

Bu münasebetle birinci, ikinci, üçüncü Büyük Millet Meclislerinin vatanperverâne mesaisini şükranla yâd etmeği bir vazife addediyorum. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar). O Meclisler kendi içtimâ devrelerinde millî emellerin tahakkuku için icap eden kanunları çıkarmakta ve kararları vermekte hiç tereddüt göstermeyerek bugünkü mesut inkişafatı temin etmişlerdir. (Alkışlar)

Bu üç meclis memleketin yüksek menfaatlerini her şeyden üstün tutarak millî ve vicdanî vazifelerini hakkile yaptılar.

4 üncü Büyük Millet Meclisi de o meşkûr mesaiyi aynı şekilde devam ettirmekle bu yeni ve verimli devrin şerefli müessisleri içinde bulunmaktadır. (Alkışlar)

Arkadaşlar; uzun harp senelerinden sonra fedakâr ordumuzun kazandığı muzafferiyeti her zaman minnetle anmak borcumuzdur. (Bravo sesleri, alkışlar) Muzafferiyet neticesinde akdedilen Lozan muahedesile milletimiz sulhu salâh devresine girdi. (Alkışlar)

Cumhuriyetin ilânile de yeni Türkiye Devleti tam bir şekilde teessüs etti. 10 seneden beri memleketimizde başarılan işlerin, yapılan iyiliklerin değerini anlamak için ondan evvelki vaziyetle bugünü göz önüne getirmek kâfidir.

Muhterem arkadaşlar, insanların daha ilk devirlerinde bile millî dehasile yarattığı medeniyet eserlerini cihan tarihinin sahifelerine tevdi eden Büyük Türk Milletinin tekâmülüne mâni olan sebepler, Büyük Millet Meclisi tarafından verilen ve Hükümetçe isabetle tatbik olunan kararlarla ortadan kaldırılarak yükselme yolları bütün genişliği ile açılmıştır. *(Alkışlar)*

Milletimiz bu yollar üzerinde büyük kabiliyet ve hayret verici bir hızla ilerlemektedir.

Dâhilî icraat ve ıslahata muvazi olarak haricî siyasetimiz de tabii vüsat ve inkişafı vermiştir. Bunun faydalı tesirlerini memnuniyetle görmektediriz. Vücutte getirilen bütün büyük işlerden necip milletimizin yüksek evsaf ve akıseliminin başlıca amil olduğunu dâima hatırdâ tutmalıyız.

Aziz arkadaşlarım, bugün iftiharla zikrettiğimiz muvaffakiyetlerin en büyük şerefi, feyiz ve saadet yollarını gösteren millî rehberimiz Gâzi Mustafa Kemal Hazretlerine aittir. *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)* Asıl eser onundur *(Alkışlar)*. Ulu Reisimize candan merbutiyet ve hürmetlerimi tekrar ederim. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Yeni girdiğimiz bu içtimâ senesi içinde de göstereceğiniz gayret ve faaliyetle millet ve memleketimiz için çok iyi neticeler elde edileceğine emin olarak işe başlıyorum ve hepinizi derin saygılarla selâmlarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 4, Cilt 18, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1933 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar,

Beni tekrar seçtiğinizden dolayı çok teşekkür ederim. İşe başlarken sizin çok değerli yardımınıza güveniyorum. Hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlarım. *(Sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 4, Cilt 25, Birleşim 1, Sayfa 5 (01 Kasım 1934 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Dördüncü Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlar,

Dördüncü Büyük Millet Meclisi 4 Mayıs 1931'de toplanmıştır. Teşkilâtı Esasiye Kanunumuza göre 1 teşrinisani 1931'e kadar geçen günler fevkalâde içtimâ sayılmıştır.

Seçimin yenilenmesi için verdiğimiz karara göre birinci kânunun beşinci gününden beri bütün ülkede seçim anıklığına girilmiştir. Meclis bu verdiği karardan

sonra bu güne değin çalıştı, gerekmezse beşinci Büyük Millet Meclisi işe başlayın-caya kadar toplanmayacaktır.

Dördüncü Büyük Millet Meclisi 287 toplantı yaparak 801 kanun, 33 tefsir çikarmış ve ayrıca 207 karar vermiştir. Bu verimli çalışmaların çok yüksek olan değerini kıvançla anarım. Türkiye'nin bütün alanlarda erklenmesi ve yükselmesi için verdiğiniz emekler hep yurd severlik duyguları ile olmuştur. Bunu Türk tarihi övünçle yazacaktır. Bütün acunda alkışlanan bu ünlü ilerlemeler sizin ve sizden önceki Meclislerin yöndemli çalışmalarından doğmuştur.

Büyük Millet Meclisi ulusal erem ocağıdır. (*Alkışlar*) Siz, bu ulusal eremi cumruluk tözüne en uygun bir yönde yerine getirdiniz. Sizden önceki Büyük Millet Meclislerinin yolu üzerinde benzer hızla yürüdünüz. Başardığınız işler arasında ulusal yükselmesine başlıca yarayanlar pek çoktur, bunlar ekonomik, sosyal ve siyasal kanunlarla berkitilmişlerdir.

Temelini kurduğunuz sanayi kurumunun tuttuğu gidişte daha şimdiden değerli verimler toplanmağa başlanmıştır. Bu güzeyde Türk ulusu yabancıya el açma-yarak kendi çalışmasının verimi ile yaşayacak ve bütün erginliğini koruyabilecektir. (*Alkışlar*)

Ulusluk olması gereken demiryolu, rıhtım ve bunlar gibi tükel işleri güttüğü-nüz ana siyasaya uygun olarak uluslaştırmakla en yararlı ulusal bir ölküyü yapmış bulunuyorsunuz. Bu unutulmaz işlerden dolayı yurdunu seven her Türk sizleri bu gün de, yarın da övme ve saygıyla anacaktır. Bunlarla birlikte onurlu ve değerli ordumuzun yurdu koruma gücünü artırmakla büyük uyanıklık gösterdiniz. (*Alkışlar*)

Dışarı siyasadada da verdiğiniz öğütlere göre alışan Hükümetimiz ulus için yarar anlaşmalar başarmış, böylelikle dışarı siyasamız belli ve sağlam temeller üzerine koyulmuştur. (*Okay sesleri, alkışlar*)

Uluslar derneğine girmemiz, Balkan antlaşması, barış içinde ilerlemek isteklerinin doğurduğu sonuçların başlıcalarındandır. (*Alkışlar*)

Dilimizin özleşmesi içine B. M. Meclisinin gösterdiği bağlılık övünçle anılma-đa değer. (*Alkışlar*)

Lâik budun tutumuna uygun olarak çikardığınız kılık kanunu Cumruluk desteklerinin bütünleşmesi dileğiyle atılan adımların en başta gelenlerindedir. Bu kanun din yönünden kılık başkalığının öteden beri yaşatmakta olduğu ayrılık düşünüşünü ortadan kaldıracak ve birlik yaratacaktır. (*Okay sesleri, alkışlar*)

Soyadı Kanunu da sosyal ilerlemede kıvançla anılacak bir atılıştır. Türk tarihinin eski çağlarında yaşamış olan bu güzel töre saltanat çağlarında başta bulunanların ümmet siyasası güderek ulusal duyguyu gevşetmeleri yüzünden bir yana bırakılmış iken sizin yaptığınız kanunla bunun diriltilmiş olması övünmeğe değer bir iştir. (*Alkışlar*)

Dördüncü Büyük Millet Meclisi Türk kadınına verdiği onurlu, siyasal orun ile ulusal borçlarının en büyüklerinden birini ödemiştir. (*Alkışlar*) Kurtuluş Savaşına kanile, camie girişen Türk kadınının ulus işlerinde sözü olması pek doğru, pek

yerinde idi. Türk kadınının bilinen yararlığına genişlik vermek ülke için çok asıgılı olduğu bellidir. Bu yüzden, kadınlarımızın köy, kent işlerine olduğu gibi bütün ulus işlerine de bakabilmeleri için yaptığınız kanunlarla gerçekten övünebilirsiniz. *(Alkışlar)*

Ünlü arkadaşlar, devrenin her yıl toplantısında beni reis seçmekle gösterdiğiniz inana değerli olmaya çalıştım. *(Okay sesleri, alkışlar)* Övünç veren işlerinizi burada sayarken, reisiniz olmaklığım dolayısıyla ben de sonsuz bir gönül sevinci duymaktayım. *(Alkışlar)* Bu büyük işler yapılırken öğütlerinizi en doğru görüşle kavrayan ve yerine getiren Hükümetin başarılı çalışmalarını övünçle anmayı borç bilirim. *(Alkışlar)*

Baylar, başarıcılığımızın kaynağı Atatürk'tedir. *(Şiddetli alkışlar)* Onun açtığı verimli yollar üstünde yürümektedir ki, ülkeye yararlı olduğumuzu söylebilir ve bununla pek yerinde olarak övünebiliriz. *(Alkışlar)*

Türklüğe yaptığı sayısız iyiliklerle hepimizin yüreklerinde tükenmez gönenç yaşatan Uluğumuz Atatürk'e bağlılığımı ve sonsuz saygılarımı buradan bir daha sunarım. Hepinize esenler ve ulusal işlerde öktüler dilerim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 4, Cilt 25, Birleşim 21, Sayfa 310 (23 Aralık 1934 Pazar)

MUSTAFA ABDÜLHALİK RENDA (1881-1957)

1 MART 1935 – 5 TEMMUZ 1946

1881'de Yanya'da dünyaya geldi. Yanya Rüştiyesi ve İdadisini bitirdi ardından İstanbul'a giderek Mülkiye Mektebi'nin yüksek bölümünden mezun oldu.

Mustafa Abdülhalik Bey, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde öğretmenlik, kaymakamlık ve valilik görevlerinde bulundu.

1903 yılında Ziraat Bankasında memuriyet hayatına başladı. Sonra Rodos adasında idadi muallimliği, Ege Adaları maiyet memurluğuna atandı. Ardından, değişik kazalarda kaymakam olarak görev aldı. İttihat Terakki Cemiyeti'nin Arnavutluk içinde teşkilatlanması için çalıştı.

Çamlık ve Siirt Mutasarrıflığı, Bitlis ve Halep, Valiliği görevlerinde bulundu.

Atandığı Bursa Valiliği görevine başlayamadan İngilizlerin isteği ve Damat Ferit hükümetinin yazısıyla azledildi, tutuklandı, Malta adasına sürgüne gönderildi.

Üç yıl süren sürgün hayatının ardından serbest kalır kalmaz Ankara'ya geldi, Kurtuluş Savaşı yıllarında İktisat ve Dahiliye Vekaletleri Müsteşarlığı yaptı 19 Eylül 1922'de Yunan işgalinden kurtulan İzmir'in Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nce tayin edilen ilk valisi oldu.

1923'te Çankırı Milletvekili seçilen Abdülhalik Bey, Cumhuriyet'in ilk döneminde kurulan hükümetlerin hemen hepsinde bakan olarak görev yaptı.

1 Mart 1935'de Kâzım Özalp'tan boşalan Meclis Başkanlığı için yapılan seçimde ittifakla başkanlığa getirildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin en uzun süre görev yapan başkanı olan Abdülhalik Renda, Meclis Başkanlığı makamında 11 yıl boyunca yönetti.

1946'da yapılan ilk çok partili seçimden sonra görevini İstiklal Savaşı'nın en kudretli isimlerinden Kâzım Karabekir'e devretti. 1946-1948 yılları arasında Devlet Bakanlığı yaptı ve 1950 seçimleriyle birlikte siyasetten çekildi.

1 Ekim 1957'de İstanbul Erenköy'deki evinde vefat etti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlar; beni başkanlığa seçmek suretile gösterdiğiniz yüksek itimattan dolayı hepinize teşekkür ederim. Bu vazifeyi yaparken çok kıymetli yardımlarınızı benden esirgememenizi bilhassa dilerim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 5, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 3 (01 Mart 1935 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarım;

Başkanlığa tekrar seçmek suretile gösterdiğiniz yüksek güvenden ötürü her birinize ayrı, ayrı şükran ve saygılarımı sunarım. Ödevimi yaparken hepinizden yardımlarınızı esirgememenizi bilhassa dilerim *(Alkışlar)* *(Muvaffakiyet dileriz sesleri)*.

TBMM Dönem 5, Cilt 6, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Kasım 1935 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlar, Başkanlığa tekrar seçmek suretile gösterdiğiniz yeni güven-den dolayı hepinize ayrı ayrı şükran ve saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 5, Cilt 13, Birleşim 1, Sayfa 7 (01 Kasım 1936 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlar,

Tekrar Başkanlığa seçmek suretile göstermek lütfunda bulunduğunuz itimaddan dolayı hepinize ayrı ayrı şükran ve saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*.

TBMM Dönem 5, Cilt 20, Birleşim 1, Sayfa 2-3 (01 Kasım 1937 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım; tekrar Reislığe seçmek suretile hakkımda gösterdiğiniz lütüfkâr, büyük teveccüh ve itimaddan dolayı her birinize ayrı ayrı şükranlarımı ve saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 5, Cilt 27, Birleşim 1, Sayfa 7-8 (01 Kasım 1938 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Beşinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar, intihabın yenilenmesine ve inikada nihayet verilmesine dâir ittihaz buyurduğunuz kararlarla bugün B. M. Meclisinin beşinci içtimâ devresi sona eriyor. Bu devrenin her içtimâ senesinde reisliğe seçmek suretile hakkımda göstermek lütfunda bulunduğunuz büyük itimat ve teveccühün kıymetli hatırasını dâima minnet ve şükranla muhafaza edeceğim. *(Alkışlar)*

Bu büyük itimada ve her vakit gösterdiğiniz yüksek müzaherete istinaden nizamnâme-i Dâhiliyi, bitarafılığı ve hiçbir arkadaşımı isteyerek incitmemeği göz önünde bulundurarak vazifemi ifâya çok dikkat ve itina sarf ettim. Ancak bu dikkat ve itinama rağmen her hangi bir arkadaşımı incitmişsem *(Asla sesleri)* bunu istemeyerek ve vazife icabı olduğuna itimat buyurarak af ile müsamaha göstermenizi *(estağfurullah sesleri)* arkadaşların büyük lütfukârlıklarından dilerim. *(Alkışlar)*

Çok Azîz arkadaşlarım, bugün sizleri uğurlarken her birinize ayrı ayrı derin saygı ve samimî sevgilerimi sunarak sıhhat ve selâmet ve muvaffakiyetler temenni ediyor, ittihaz buyurduğunuz kararlar dairesinde Nisanın üçüncü pazartesi günü toplanmak üzere Büyük Millet Meclisinin beşinci devresinin son inikadına nihayet veriyorum. *(Sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 5, Cilt 29, Birleşim 28, Sayfa 224 (27 Ocak 1939 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım;

Göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek itimaddan dolayı her birinize ayrı ayrı şükran ve minnetlerimi sunarım. Vazifemi görürken kıymetli yardımlarınızı esirgememenizi hepimizden rica ederim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 6, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2 (03 Nisan 1939 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım; tekrar reisliğe seçmek suretile hakkımda göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek itimattan dolayı her birinize ayrı ayrı şükran ve minnetlerimi sunarım.

Vazifemi ifa ederken bütün arkadaşlardan kıymetli müzaheretlerini esirgemelerini bilhassa rica ederim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 6, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 6 (01 Kasım 1939 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok aziz arkadaşlarım, yeniden Reisliğe seçmek suretile göstermek lutfunda bulunduğunuz çok yüksek teveccüh ve itimaddan dolayı her birinize ayrı ayrı şükran ve minnetlerimi arz ederim. *(Alkışlar, muvaffakiyetler sesleri)*

TBMM Dönem 6, Cilt 14, Birleşim 1, Sayfa 8 (01 Kasım 1940 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz arkadaşlarım, tekrar reisliğe seçmek suretile göstermek lûtfunda bulunduğunuz büyük itimat ve teveccühten dolayı hepinize ayrı ayrı şükran ve minnetlerimi arz ederim.

Vazifemi görürken dâima müzaheretinizi esirgememenizi bilhassa rica ederim. *(Allah muvaffak etsin sesleri, alkışlar)*

TBMM Dönem 6, Cilt 21, Birleşim 1, Sayfa 8 (01 Kasım 1941 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz arkadaşlarım, yeniden Reisliğe seçmek suretiyle göstermek lûtfunda bulunduğunuz yüksek itimat ve teveccühten dolayı hepinize ayrı ayrı candan şükranlarımı arz ederim.

TBMM Dönem 6, Cilt 28, Birleşim 1, Sayfa 5 (01 Kasım 1942 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Altıncı Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz arkadaşlarım; Meclis seçiminin yenilenmesine dâir dün, inikada son ve rilmesine dâir de şimdi vermiş olduğunuz kararlarla Büyük Millet Meclisinin altıncı devresi bugün sona eriyor. Bu intihâb devresinde, her içtimâ senesinde reisliğe seçmek suretile hakkımda göstermiş olduğunuz büyük ve yüksek teveccüh ve itimadın güzel hâtırasını dâima minnet ve şükranla anmaktan hâli kalmayacağımdan emin olmanızı hassaten rica eder ve cümlenize ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Sevgili arkadaşlarım, bugün sizleri uğurlarken hepinize ayrı ayrı candan saygı ve sevgilerimi sunarak candan başarı ve sağlık diler ve kabul buyurduğunuz kararlar mucibince 1943 Martının sekizinci pazartesi günü toplanmak üzere Büyük Millet Meclisinin altıncı intihap devresinin son inikadını kapatıyorum. *(Sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 6, Cilt 30, Birleşim 29, Sayfa 280 (15 Ocak 1943 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım,

Reisliğe seçmek suretiyle hakkımda göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek itimattan dolayı her birinize şükran, minnet, sevgi ve saygılarımı sunarım, vazifemi görürken dâima kıymetli yardımlarınızı esirgememenizi bilhassa rica ederim. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 7, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 3 (08 Mart 1943 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım, göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek itimattan dolayı minnet, şükran ve saygılarımın kabulünü sureti mahsusada her birinizden ayrı ayrı rica ederim. (*Sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 7, Cilt 6, Birleşim 1, Sayfa 6 (01 Kasım 1943 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım; reisliğe seçmek suretiyle hakkımda göstermek lütfunda bulunduğunuz büyük itimattan dolayı hepinize ayrı ayrı şükran ve minnetlerimi sunarım. Vazifemi görürken çok kıymetli yardımlarınızı esirgememenizi bilhassa rica ederim. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 7, Cilt 14, Birleşim 1, Sayfa 9 (01 Kasım 1944 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım!

Göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek güvenden dolayı hepinize sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Vazifemi yaparken kıymetli yardımınızı esirgememenizi hepinizden ayrı ayrı dilerim. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 7, Cilt 20, Birleşim 1, Sayfa 9 (01 Kasım 1945 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yedinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım, şimdi verdiğiniz kararla Büyük Millet Meclisinin Yedinci Dönemi sona eriyor. Bu dönemin her toplantı senesinde Başkanlığa seçmek suretiyle hakkımda göstermek lûtfunda bulunduğunuz kıymetli teveccüh ve büyük güvenden dolayı her birinize ayrı ayrı minnet ve şükranlarımı sunarım.

Görevimi gördüğüm esnada bütün arkadaşlardan gördüğüm kıymetli yardımlardan dolayı ayrıca bütün arkadaşlarıma şükranlarımı arz ederim.

Muhterem arkadaşlarım, bu dönemde kanunların görüşülmesi sırasında bazen uzun ve hattâ çetin çalışmalar oldu. Başkanlık İçtüzüğe tevfikan ve mahza Büyük Kürsünün kutsiliğini, arkadaşlarımızın tam söz serbestisini ve görüşmelerin intizamını korumak için müdahalelerde bulunmak mecburiyetinde kaldım ve belki de o müdahaleler neticesinde bâzı arkadaşlarımız incindi. *(Öyle şey yok sesleri)*

Mahza bu gaye ile yapılmış olan müdahaleler dolayısıyla velev ki o an incinmiş olan arkadaşlarımız varsa, Başkanlığı mazur ve müsamaha ile görmek lûtfunda bulunsunlar. Bunu rica ediyorum.

Çok sevgili arkadaşlarım; hepiniz için sıhhat ve yeni seçimde başarılar dileyerek, dâima size karşı borçlu olduğum minnet ve şükranlarımı tekrarlayarak, her birinize ayrı ayrı candan saygı ve sevgilerimi sunarım. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 7, Cilt 24, Birleşim 65, Sayfa 345 (14 Haziran 1946 Cuma)

KÂZIM KARABEKİR (1882-1948)

5 AĞUSTOS 1946 - 26 OCAK 1948

1882 yılında İstanbul-Zeyrek'te doğdu. Fatih Askeri Rüştiyesi, Kuleli Askeri Lisesini bitirdikten sonra, 14 Nisan 1900'de Harp Okulu'na dördüncü olarak girdi. Harp Akademisi eğitiminin ardından, 1905'te Kurmay Yüzbaşı olarak orduya katıldı. Aynı yıl Makedonya'da görevlendirildi. Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle yakın ilişkiler kurdu. 1909'da 31 Mart ayaklanmasının bastırılması için Selanik'ten İstanbul'a yürüyen Hareket Ordusu içinde Mürettep İkinci Fırka'nın Kurmay Başkanı olarak yer aldı.

Mayıs 1914'te incelemeler yapmak üzere Avrupa'ya gitti. Avrupa'nın büyük bir savaşın eşiğinde olduğunu fark edince İstanbul'a döndü ve savaşa girmekten mümkün olduğunca kaçınılması gerektiği yönünde bir rapor hazırladı.

Birinci Cihan Harbi sırasında Irak Cephesi, Çanakkale Savunması ve Kafkas Cephesi'nde görev aldı. Gösterdiği başarılar nedeniyle önce Miralaylığa ardından Mirlivalığa terfi etti.

Temmuz 1919'da Mustafa Kemal Paşa Erzurum'a geldiğinde İstanbul Hükümeti'nce Mustafa Kemal için verilen tutuklama emrini yok sayarak Milli Mücadele'nin içinde yer aldı.

Ekim 1922'de Ankara'ya geldi ve Büyük Millet Meclisi çalışmalarına Edirne Mebusu olarak katıldı Şubat 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi'nin Başkanlığını yürüttü.

Karabekir, General rütbesiyle ordudaki görevinden ayrıldı ve Terakkiper-ver Cumhuriyet Fırkası'nın başına geçti. 1925'te patlak veren Şeyh Sait İsyanı gerekçe gösterilerek Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı. 1926 yılında Mustafa Kemal'e karşı düzenlenmesi planlanan İzmir suikastından kapatılan partinin yöneticileri sorumlu tutulunca Karabekir Paşa bir süre hapis yattı. İstiklal Mahkemeleri'nde yargılandı ve beraat etti. Bu olaydan sonra 1938' kadar siyaseten çekildi.

Atatürk'ün ölümünden sonra Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü'nün teklifi ile İstanbul Mebusu olan Karabekir, 1946 yılında yapılan ilk çok partili seçimin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin beşinci başkanı olarak riyaset makamına seçildi.

Kâzım Karabekir, riyaset görevini sürdürürken 26 Ocak 1948 günü geçirdiği kalp krizi neticesi vefat etti.

Karabekir, geride bıraktığı 54 eserde, başta cephelerde gördükleri, eğitim ve kalkınma alanında ve uluslararası sorunlar olmak üzere birçok konuda Türk halkına rehberlik etmeye çalıştı. Geleceğin teminatı gördüğü çocuklar için yazdığı kitaplar da külliyatında önemli bir yer tuttu, eserleriyle Türk Çocuk edebiyatının ilk temsilcilerinden biri olarak görüldü.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarım,

Bana karşı gösterdiğiniz sevgi ve güvene bütün ruhumla teşekkür ederim.

Başkanlık görevini tam bir tarafsızlıkla ve İchtüzüğümüze uygun olarak görevimi arz ederken; sizlerin kıymetli yardımlarınızı Başkanlıktan esirgememenizi rica ederim.

Herhalde Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüksek varlığını bütün cihana göstereceğimizden eminim. *(Soldan, C.H.P. Milletvekilleri tarafından bravo sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar).*

Azîz vatanımıza, sevgili milletimize mutluluk ve esenlik dilerken büyük huzurunuzda saygı ile eğilirim. *(Soldan C.H.P. Milletvekilleri tarafından; Bravo sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2-3 (05 Ağustos 1946 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarım; bana karşı sevgi ve güveninizi tekrar gösterdiğinizden dolayı şükranlarımı sunarım.

Başkanlık görevlerini tam bir tarafsızlıkla, kusursuz ve pürüzsüz başarabilmem için kıymetli yardımlarınızı rica ederim. Meclis çalışmalarımızın vatan ve milletimiz için hayırlı olacağına inancımız vardır. Size sağlık ve başarılar diler, saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 2, Birleşim 1, Sayfa 5 (01 Kasım 1946 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sekizinci Dönem Birinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Başbakanlığın gösterdiği lüzum üzerine Anayasanın 19 uncu maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından toplantıya çağırılmış olan Büyük Millet Meclisi gündeminde bulunan Başbakan Hasan Sakanın kurduğu Hükümetin Programına ait görüşmelerini bitirmiş ve Hükümete güvenoyu vermiştir.

Yüksek Kamutayca evvelce verilmiş olan karar dairesinde 1 Kasım 1947 Cumartesi günü toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

TBMM Dönem 8, Cilt 6, Birleşim 85, Sayfa 734-735 (13 Ekim 1947 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarım;

Hakkımdaki güven ve sevginizi tekrar göstermek lütfunda bulundunuz. Sizlere içten teşekkürlerimi sunarım.

Büyük Millet Meclisimizin bu çalışma yılında da, milletimizin olduğu kadar, bütün cihanın da sevgi ve takdirini kazanacağına şüphemiz yoktur.

Başkanlık işlerini tarafsız olarak göreceğimizi tekrar ederken, sizlerin değerli yardımlarınızın da görev ve ödevlerimizi ifâda bize kuvvet ve kudret kaynağı olacağını arz eylerim.

Sayın arkadaşlarım, yeni çalışmalarımızda, sizlere sağlık ve başarı dilerken saygılarımı da sunar ve şanlı milletimizi eğilerek selâmlarım. *(Şiddetli alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 7, Birleşim 1, Sayfa 5-6 (01 Kasım 1947 Cumartesi)

ALİ FUAT CEBESÖY (1883-1968)

30 OCAK 1948 – 01 KASIM 1948

Eylül 1882'de *İstanbul'da* doğdu. *Öğrenimine Erzincan'da başladı*, İstanbul'da Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra Harb Okulu ve Harb Akademisinden mezun oldu.

Önce Beyrut sonra Selanik'te görev alan Ali Fuat Bey, Selanik'teyken İttihat ve Terakki'nin toplantılarına katıldı. Ancak bir müddet sonra cemiyete mesafeli kalmayı yeğledi.

Meşrutiyetin ilanından kısa bir süre sonra Roma Askeri Ataşeliğine tayin edildi, iki yıl süreyle Roma'da kalan Ali Fuat Bey, İtalya'nın Bingazi'ye saldırması üzerine vakit kaybetmeden İstanbul'a döndü ve Trablusgarp savunmasında görev aldı.

Ali Fuat Bey, Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine başında olduğu birliklerle Yanya Kalesi'ni savunurken 6 Mart 1913'te Yunan ordusuna esir düştü. Esaretten kurtulur kurtulmaz Şam'a tayin edildi

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı sırasında dört yıl boyunca Filistin, Sina, Çanakkale cephelerinde savaştı. Osmanlı Devleti'nin yenilgisi üzerine İstanbul'a gelerek Mustafa Kemal Paşa ile görüştü ve Anadolu'da bir Milli Mücadele'nin hazırlanması konusunda anlaştılar. Konya'ya, görevine dönerek birliğini Ankara'ya kaydirdi ve Mustafa Kemal Paşa gelinceye kadar şehrin hazırlanmasına çalıştı. Bu arada Amasya Genelgesi'ni yayınlayan kişiler arasında yer aldı.

Ankara'nın Kurtuluş Savaşında merkez haline gelmesi, Batı Cephesi Kumandanı olarak yaptıkları ve elçi olarak gittiği Sovyetler Birliği'nde ülkemiz lehine elde ettiği kazanımlarla bu döneme damgasını vuran isimlerin başında geldi.

1921 Mayıs'ında Ankara'ya dönen Fuat Paşa, devam eden savaş boyunca Meclis Başkan Vekili sıfatıyla etkinliğini sürdürdü. 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı.

1926'da "İzmir Suikasti" sebebiyle Terakkiperver Parti kurucusu diğer paşalarla birlikte idamla yargılanan ve beraat eden Ali Fuat Paşa, bir süre siyasetten uzak kaldı. 1933'te Konya Bağımsız Milletvekili olarak parlamento'ya döndü.

1939-43 döneminde Bayındırlık Bakanlığı yapan Ali Fuat Cebesoy, 1948'de Kâzım Karabekir'in ölümüyle boşalan Meclis Başkanlığı'na seçildi. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden bağımsız Eskişehir Milletvekili seçildi.

1954 ve 1957 seçimlerinde de İstanbul Milletvekilliğine seçildi. 27 Mayıs 1960 sabahı Demokrat Parti yöneticileri ile birlikte tutuklandı, bir süre sonra serbest bırakıldı.

10 Ocak 1968'de İstanbul'da vefat etti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım;

Gösterdiğiniz güven ve sevgiye candan teşekkürler ederim. Yüksek Meclisinizin değerli Başkanı General Kâzım Karabekir'in ani ölümü, hepimizi içten kederlendirmiştir. Kırk yıllık silâh ve politika arkadaşım rahmetli Karabekir'den açılan yere muhterem arkadaşlarımın güven ve sevgileri neticesi olarak seçildiğim şu anda yüreğimi kaplayan hüznüle karışık iftihar duygularımı ifade etmek isterim. Millî rejimimizin temeli olan Millet hükümrânlığı prensibini daha müttekâmil formüller içerisinde tatbik eylemek gayretlerini başarı ile devam ettirmekte bulunan Büyük Meclisin çok partili parlamento hayatını, milletimizin refah ve saadeti yolunda en müessir tedbir olarak benimsediği bir zamanda Başkanlık ödevinin uhdeme tevdi buyurulmasını, şahsım için büyük bahtiyarlık saymaktayım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi son yirmi beş yıl zarfında gerçekleştirdiği inkılâpların siyasi istikbalimiz bakımından en manâlisini 1945 yılından bu yana aldığı tedbirlerle başarmaktadır.

İkinci Cihan Harbi sonunda, rahat ve huzura susamış olan milletler, gerçek barışa kavuşmuş olmaktan henüz uzaktır. Batı demokrasilerinin inandığı umdelerin, milletlerarası münasebetlere hâkim kılınması, Türkiye Cumhuriyeti'nin de uğrunda öteden beri çalıştığı ülküdür. Dünyanın bu karışık ve nazik durumunda Büyük Meclisin üzerine aldığı sorunun ehemmiyeti bir kat daha artmış bulunmaktadır.

Dâima Türk Milletinin arzu ve temayüllerine tercüman olmayı, değişmez şiar edinmiş bulunan Büyük Meclisin Başkanlığını, böyle bir zamanda başarı ile yapabilmek, güven ve sevgilerinizin eksiksiz devamına bağlıdır. Ben ve arkadaşlarım bu güven ve sevgiyi aramaktan bir an geri kalmayacağız ve Başkanlık ödevini tarafsız bir şekilde yapmayı esas sayacağız. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 9, Birleşim 36, Sayfa 102 (30 Ocak 1948 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kış tatiline girmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar,

Yüksek Meclisiniz, dört aya yakın bir zamandır müstemirren çalışmaktadır. Şimdi kabul buyurduğunuz bir önerge ile yarından itibaren kış tatiline gireceksiniz.

Sizlere bu tatilde, yapacağınız dolaşmaların istifadeli olmasını ve tatilin sonunda yeni alacağınız ilhamlarla memleket için çok faydalı çalışmalarınıza esenlikle devam etmenizi dilerim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 10, Birleşim 45, Sayfa 309 (20 Şubat 1948 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sekizinci Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz ve muhterem Milletvekilleri, sevgili arkadaşlarım; üç ay müstemirren çalıştınız. Bu müddet zarfında Türk Milleti için ve memleket için çok hayırlı işler başardınız, bunu herkes takdir eder.

Arkadaşlar, şimdi kabul buyurduğunuz bir önerge ile yaz tatiline geçiyoruz. Sizler de her vatandaş gibi dinlenmek ihtiyacındasınız ve buna hakkınız vardır.

Arkadaşlar, her sene olduğu gibi bu sene de, seçim çevrelerinize gideceksiniz, orada seçmenlerinize, halkla yakından temasta bulunacaksınız, memleketin hakiki dertlerini ve ihtiyaçlarını mahallinde incelemek fırsatını bulacaksınız. Tatil bitip döndüğünüz zaman yeni yeni bilgilerle geleceksiniz ki, bunlar size gelecekteki çalışmalarınız üzerinde başarılı ve verimli kararlar almaya yardım edecektir.

Arkadaşlar, sözü uzatmayalım, sizlere yeni işlerinizde başarılar diler ve afiyetler temenni ederim.

Arkadaşlar, sizleri ayrı ayrı hürmetle selâmlarım. (*Süreklı alkışlar*)

TBMM Dönem 8, Cilt 12, Birleşim 86, Sayfa 1111 (09 Temmuz 1948 Cuma)

MEHMET ŞÜKRÜ SARACOĞLU (1887-1953)

1 KASIM 1948 – 22 MAYIS 1950

1887 yılında, Ödemiş'te dünyaya geldi, rüştiyeden sonra tahsilini İzmir İdadisinde sürdürme imkânı buldu. Daha sonra İstanbul Mülkiye Mektebini bitirdi. İzmir Valiliğinde maiyet memurluğu görevine başladı. Burada İttihat ve Terakki Partisinin ileri gelenleri tarafından İttihat Terakki Lisesi Müdürlüğüne getirildi. Özel bir bursla Belçika'ya siyaset alanına yüksek lisans yapmak için gönderildi. Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla İzmir'e döndü. Dönemin İzmir Valisi Rahmi Bey'in çabaları sonucu yüksek lisansını tamamlamak üzere harpte tarafsız kalan İsviçre'ye gönderildi. Cenevre'deki Siyasi İlimler Akademisi'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı.

1919 yazında yurda dönerek, Kuvay-ı Milliye birliklerine katıldı. Savaş sırasında Meclis-i Mebusan'a İzmir'i temsilen seçilmiş, işgal koşullarında İstanbul'a ulaşmaya çalışırken Meclis İngilizler tarafından kapatılmıştı. İzmir halkı İstiklal

Savaşı kazanıldıktan sonra onu bu kez de Büyük Millet Meclisi'ne, Ankara'ya gönderdi.

1924 yılı sonlarında kurulan Ali Fethi Bey kabinesinde Maarif Vekâleti'ne getirildi. 1925 yılının başlarında Başbakan İnönü tarafından Mübadele Komisyonu'nda görevlendirdi. Komisyondaki başarısı ona yeniden bakanlık yolunu açtı. 1 Kasım 1927'de İnönü kabinesinin Maliye Vekâleti'ne atandı. 1942 yılına kadar 15 yıl boyunca kurulan bütün hükümetlerde görev aldı. Sırasıyla Maliye, Adalet ve Dışişleri Bakanlığı yaptı.

1932'de Osmanlı'dan kalan borçların yapılandırılması görüşmelerinde Türk heyetine başkanlık etme görevi Saraçoğlu'na verildi ve bu zor işi Türkiye lehinde sonuçlandırdı. 1938 yılında Hariciye Vekâletine getirildi. İnönü-Saracoğlu ikilisi, İngiltere-Almanya dengesini gözetererek ateşin Anadolu'ya sıçramasını engelledi, Türkiye son ana kadar savaşa taraf olmadı.

Ağustos 1942'de Cumhurbaşkanı İnönü tarafından yeni kabineyi kurmakla görevlendirildi.

TBMM Başkanı sıfatıyla Türk Ocakları'nın yeniden faaliyete geçmesine öncülük etti.

Aralık 1953'de İstanbul'da 66 yaşındayken vefat etti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar; beni Büyük Meclisimize bir yıl için Başkan seçtiniz. Gösterdiğiniz bu büyük teveccühe lâyük olmaya çalışacağım. Hemen söylemeliyim ki; beni bu yüksek makama kadar, arkadaşlarımla sevgileri canlandırıyor. Bu sevgilerin yaratacağı yardımlardır ki ben de yeni işleri başarmak kanaatini yaşıyor ve böylece Türk Milletinin ve Türk Devletinin temeli ve sahibi olan Büyük Meclisin yeni işlerinde de elbirliği ile çalışarak verimli ve hayırlı neticeler elde edeceğimize inanıyorum.

Arkadaşlar; yeni vazifeme başlarken hakkın ve adaletin yolcusu, hürriyet ve inkılâbın bekçisi olan Büyük Meclisimizin huzurunda saygı ile eğilir ve hepinizi candan ve yürekten selâmlarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 13, Birleşim 1, Sayfa 8 (01 Kasım 1948 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sekizinci Dönem Üçüncü Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar;

Çalışma yılımızın sonuna varmış bulunuyoruz.

Bu yıl işlerimiz çoktu ve çok sıkı çalışmak icabediyordu. Geceyi gündüze katarak çalıştınız. Bu sayede irili ufaklı birçok kanunlardan ve Bütçe Kanunlarından başka, son yıllarda demokratik rejimi Türk çocuklarının hakikî malı yapan ve onu her şüphe ve endişeden kurtaran ve koruyan ve aynı zamanda Türk İnkılâbını dimdik ayakta tutan kanunlar yaptınız.

Yine bu çalışmalar sayesinde ilmin ve tecrübenin çizdiği yollardan hızla yürüyerek Millî savunmada, iller idaresinde, emekli dâvasında ve bilhassa vergiler hakkında yaptığınız ileri ve yerinde kanunlarla milletimiz ve memleketimiz için çok daha verimli ve üstün bir devir açtınız.

Arkadaşlar, içerde seviyemizi yükselten, dışarda itibarımızı artıran bu yapıcı ve yaratıcı kanunlar, eminim ki, pek yakında varlığımızı daha çok kuvvetlendirecek, bizler de yurt vazifesini iyi yapan insanlar olarak vicdan huzuru içinde, yaşamak ve çalışmakta devam edeceğiz.

Bugün her vatandaş biliyor ve inanıyor ki, Devletimizin bir tek yolu, Büyük Meclisimizin de bir tek kitabı vardır, o da kanun, dâima kanun, her zaman kanundur.

Arkadaşlar, Başkanlık vazifelerimizi yaparken gösterdiğiniz yardımlara ben ve arkadaşlarımla teşekkür eder ve hepinizi candan selâmlarız. *(Soldan sürekli alkışlar)*

Önümüzdeki Kasım ayının birinde, saat 15'te toplanılmak üzere Kamutayı tatil ediyorum.

TBMM Dönem 8, Cilt 20, Birleşim 106, Sayfa 751-752 (10 Haziran 1949 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar; bana tevdi buyurduğunuz Başkanlık vazifesine yeniden başlarken ve her şeyden evvel Büyük Meclisi saygı ile selâmlarım, bundan sonra da siz arkadaşlarıma ayrı ayrı teşekkürler ederim. *(Alkışlar)*

Arkadaşlar, ben eminim ki, bu yeni çalışma yılımız dahi Türk Milleti ve Türk vatani için verimli ve uğurlu olacaktır. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 21, Birleşim 1, Sayfa 11 (01 Kasım 1949 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sekizinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Arkadaşlar; Türk Milletini ve Türk Vatanını korumak, Türk milletini ve Türk Vatanını yükseltmek için, geceli gündüzlü çalıştınız ve yerinde gördüğünüz tedbirleri birer birer aldınız ve böylece hakkın ve adaletin sesini vicdanlarda yaşatmaya çalıştınız. Evvelce söylediğim gibi, Devletimizin bir tek yolu Büyük Meclisimizin de bir tek kitabı vardır. O da kanun, dâima kanun, her zaman kanundur!

Dört yıl süren bir yolculuktan sonra nihayet seçimlere ulaşmış bulunuyoruz. Onun için seçimlere girerken neşelerimizin bol, çalışmalarımızın verimli, yollarımızın açık olmasını ve yeni Meclisimizin de Türk Milleti için hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederim.

Hepinizi candan selâmlarım. *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 8, Cilt 25, Birleşim 72, Sayfa 1048 (24 Mart 1950 Cuma)

BEKİR REFİK KORALTAN (1890-1974)

22 MAYIS 1950 – 27 MAYIS 1960

1890'da Sivas'ın Divriği kazasında doğdu. İlk tahsilinden sonra Rüştüye eğitimi Divriği'de aldı. Mercan İdadisini ve ardından İstanbul'da hukuk mektebini bitirdi.

Müddei Umumi Vekilliği göreviyle Bursa'ya ardından, Gelibolu'ya tayin edildi Refik Bey, bir müddet sonra İstanbul'a çağrıldı Emniyet müfettişi sıfatıyla önce Konya'da görev aldı, ardından Rus işgalinden kurtulan Trabzon'da emniyetin tesis edilmesini sağladı 1919'da İstanbul'a döndü.

23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanan Büyük Millet Meclisi'nde Konya Mebusu sıfatıyla yer aldı. 1936 yılında mebusluk görevinden ayrıldı ve yeniden yöneticiliğe döndü. Sırasıyla Artvin, Trabzon ve Bursa valiliklerinde bulundu 1942'de Bursa'dan milletvekili seçildi ve yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisi sıralarına döndü.

7 Haziran 1945'te Fuad Köprülü, Celal Bayar ve Adnan Menderes'le birlikte Dörtlü Takrir adıyla Türk siyasal hayatına geçen belgeyi CHP'ye sundular ve bu belge parti yönetimince reddedildi. CHP'den ayrılarak 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdular. 22 Mayıs 1950'de Meclis Başkanı seçildi.

Yassıada mahkeme kararları sonucu, Refik Koraltan'ın da aralarında bulunduğu on iki siyasetçi için verilen idam kararı Milli Birlik Komitesi tarafından ömür boyu hapse çevrildi.

75 yaşında, Demokrat Partili siyasetçiler için çıkarılan aftan yararlanıp özgürlüğüne kavuştu.

17 Haziran 1974'te 84 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar, beni, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçmek suretiyle izhar buyurulan yüksek sevgi ve güveninize karşı kalbî minnet ve şükranlarımı arz ederim. Vazifemizin kutsiyetini ve ehemmiyetini tamamıyla müdrük bulunuyorum.

Derhal arz edeyim ki, bu vazifenin ehemmiyetiyle mütenasip olarak tam bir tarafsızlık içinde ve şüphesiz tüzük hükümleri gereğince, vazifemi yapmaya devam edeceğim. *(Alkışlar)*

Dokuzuncu Büyük Millet Meclisi devresi, büyük milletimize kutlu olsun. *(Alkışlar)*

Azîz milletimiz, içinde bulunduğumuz şartlara göre Yüksek Heyetinizden gereken tedbir ve kararların tertiple ve hızla alınacağını bihakkın beklemektedir. Bu büyük ve tarihî vazifeler yapılırken Allah hepimizin muinimiz olsun! *(Alkışlar)*

Tekrar yüksek huzurunuzda hürmetle eğilerek vazifeye başlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 9, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 5-6 (22 Mayıs 1950 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz ve muhterem kardeşler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Dokuzuncu Dönem yılı, Birinci Toplantısı, Birinci Oturumunda yapılan seçimde beni Meclis Başkanlığına seçmek suretiyle izhar buyurulan sevgi ve itimattan dolayı şükran ve saygılarımı arz ederim. *(Soldan alkışlar)* Bu sevgi ve itimat aynı zamanda büyük bir mâna ve mesuliyeti de ifade etmektedir. Bunu tamamıyla müdrük bulunuyorum. Meclis Başkanlığı vazifesini yaparken şüphesiz içtüzük hükümleri çerçevesi içinde, tam bitaraflıkla tevdi buyurduğunuz bu emaneti muhafazaya, vazifemi yapmaya devam edeceğime itimat buyurmanızı rica ederim. *(Soldan alkışlar)* Arkadaşlar, Türk Milleti ilerleme, yükselme gibi esaslı ihtiyaçları içerisinde, umumî hayatı bakımından mesut bir devreyi yaşamaktadır.

Sizleri buraya gönderen Büyük Millet'in salâhiyetli, kudretli vekilleri bulunuyorsunuz. Büyük Meclisten Türk Milletinin her zaman beklediği gibi, ilerleme, yükselme dâvası emrindeki ihtiyaçlara gereken cevapları ve icabeden tedbirleri elbet de ve süratle almakta gecikmeyeceksiniz.

Ona inanıyoruz ve onunla iftihar ediyoruz ki, Türk Milleti medenî dünya içinde yaşadığımız emniyet ve huzur ifade eden şartlar dâhilinde en kısa zamanda lâıyk olduğu yüksek mertebeyi bulacaktır. *(Sürekli alkışlar)* Allah, bu büyük dâvada, Türk Milletinin ve onun şerefli mümessilleri olan sizlerin muini olsun. *(Alkışlar)*

Huzurunuzda tekrar hürmetle eğilerek, yeni verdiğiniz vazifeyi yapmaya başlıyorum. Bu vazifeyi sonuna kadar sizin itimadınıza lâıyk olarak muhafaza edeceğime tekrar söz veriyorum. Her vakit irşadınıza, ikazınıza muhtaç olduğumu da hürmetle ifade etmeyi bir borç sayıyorum. Sağ olun. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 9, Cilt 2, Birleşim 1, Sayfa 14-15 (01 Kasım 1950 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Dokuzuncu Dönem Birinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Bu okunan takriri yüksek tasvibinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmenyenler... Kabul edilmiştir.

Bu takrir bu suretle yüksek tasvibinize iktiran etmiştir. Müsaadenizle birkaç cümle ile bugünkü Birleşimi kabul buyurduğunuz güne tâlik edeceğim. Şunu da ilâve etmeliyim ki, 9. Büyük Millet Meclisi tarihi durumuna lâıyk bir şekilde ve hakikaten ifadesinde ayrıca zevk duyulan bir mesai devresi geçirmiştir.

Toplandığından bugüne kadar 1. Büyük Millet Meclisi istisna edilmek suretiyle diğer devrelerde, 9. Devrenin içindeki bu yıl kadar fasılasız çalışan bir Meclis olmamıştır. Yüksek Meclisin çok feyizli, verimli çalışması Yüksek Meclisin tarihine yeni şerefli bir sayfa ilâve etmiştir.

Şimdiye kadar 179 kanun tasarısı konuşulmuş, uzun tetkiklere tâbi tutulmuş ve yüksek tasvibinize iktiran etmiştir. 48 karar, bir tefsir kararı çıkmıştır.

Sözlü soru; yalnız 14 ay içerisinde 304 sözlü soru ve 137 yazılı soru olarak yekûnen 441 soru takriri verilmiştir. Bu hakikaten bir rekor teşkil etmiştir.

Şimdi tasvibinize iktiran eden takrir mucibince Anayasanın 14 üncü maddesi hükmünü yerine getirmek için yurt içinde yeni bir çalışma devresine gireceksiniz.

Vatandaşların yakın ihtiyaçlarını bir defa daha yakından mütalâa etmek imkânını bulacağız. Dinlenmeniz, incelemeniz, seyahatleriniz nihayet 1 Kasıma kadar çok sürmeyecektir.

Muhterem arkadaşlarıma güzel yolculuklar, sağlıklar, neşeler temennisiyle, huzur ve selâmet içerisinde 1 Kasım 1951 Perşembe günü saat 15'te tekrar birleşmek üzere Birleşime son veriyorum.

Sağ olun arkadaşlar. (*Sen de sağ ol sesleri*)

TBMM Dönem 9, Cilt 9, Birleşim 113, Sayfa 919 (10 Ağustos 1951 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar; B.M. Meclisi Başkanlığına seçmek suretiyle hakkımda izhâr buyurduğunuz sevgi ve itimada karşı şükranlarımı arz ederim. Bu mühim ve kutsi vazifeyi başarabilmenin tek şartı gösterdiğiniz sevgi ve müzaheretin devamıdır. Bu itimada lâıyk olmaya dâima dikkat edeceğim. 9 uncu Dönemin İkinci yılı Büyük Türk Milletine mutlu olsun. (*Alkışlar*)

T. B. M. Meclisinin şerefli tarihine yaraşan, büyük eserleriniz bundan böyle de muvaffakiyetle devam edecektir.

Allahın müzaheretine, yardımına ve sizlerinde sevginize güvenerek vazifeme başlıyorum. Sağ olun arkadaşlar. (*Süreklı alkışlar*)

TBMM Dönem 9, Cilt 10, Birleşim 1, Sayfa 17 (01 Kasım 1951 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok muhterem arkadaşlar; şimdi yaptığınız seçim neticesi tecelli eden yüksek irâde ve itimadınızla Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçilmiş bulunuyorum. Bu suretle izhâr buyrulan sevgi ve itimadınızı şükranla karşılar, sizleri hürmetle selâmlarım.

Her vakit ve her vesile ile tekrar ettim: Türk milletinin hakikî mümessili olan siz muhterem arkadaşların sevgi ve itimadını devamlı kılmanın tek yolu, Meclis faaliyetlerini tanzim etmek ve tüzük hükümlerini büyük dikkat ve hassasiyetle tatbik etmektir. Bu ümniyeyi istihsal için takatimin yettiği mertebe dikkat ve hassasiyetle çalışacağımı yüksek huzurunuzda bir defa daha tekrar ederim.

Büyük Millet Meclisinin şerefle dolu tarihi içinde Dokuzuncu Devrenin Üçüncü Toplantısı mesaisi de elbette o şerefli tarihe yenilerini ilâve edecektir.

Şimdi vazifeme başlarken bu vazifede muvaffakiyetimin başlıca âmili izhâr buyrulan sevgi ve itimadın bundan böyle de devamı ile mümkün olacaktır. Sizlerin sevginize ve itimadınıza lââyık olmaya çalıştığım müddetçe ve dâima esirgemeyeceğinizden emin olduğum yüksek müzaheretinizle vazifelerimizin kolay ve verimli bir surette neticeye ermesi dâima mümkündür.

Büyük Millet Meclisinin Dokuzuncu Devre Üçüncü Toplantısı mesaisinin de Türk Milletinin hayat ve tarihinde feyizli neticeler vermesini Allah'tan dilerim. Huzurunuzda bir daha hürmet ve muhabbetle eğilerek vazifeme başlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 9, Cilt 17, Birleşim 1, Sayfa 21 (01 Kasım 1952 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz ve muhterem arkadaşlar; Türkiye Büyük Millet Meclisi dokuzuncu devre 4 üncü toplantı yılı Meclis Reisliği için yapılan seçim sonunda beni Reisliğe seçmek suretiyle gösterdiğiniz yüksek sevgi ve itimadı hürmet ve şükranla karşılıyorum.

Şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da tekrar tevcih buyurduğunuz bu mukaddes yurt borcunu yaparken, dâima sevgi ve itimadınıza lââyık olmaya azamî dikkat sarf edeceğim. Derhal kaydedeyim ki; bu kutsî vazifeyi daha kolaylıkla yapabilmemizin tek mesnedi; siz muhterem arkadaşlarımla vazifelerimizi ifâ ederken daimî müzaheretinize bizi lââyık görmeniz olacaktır. Türk Milleti ve onun kayıtsız şartsız reynin mümessili olan siz muhterem arkadaşlarımla, bu tarihî adın altında, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarihî içinde görülen büyük vazifeleri bundan böyle de görmekle bahtiyar olacağımızdan emin bulunuyoruz. Bu güzel ve kutsî vazifeleri ifa ederken Tanrı Büyük Türk Milletine ve onun şerefli mümessili olan muhterem heyetinize dâima büyük başarılar nasip etsin.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

TBMM Dönem 9, Cilt 25, Birleşim 1, Sayfa 18 (01 Kasım 1953 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Dokuzuncu Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Azîz arkadaşlarım; IX uncu Devrenin çalışmaları sona erdiği şu dakikada Yüksek Heyetinize bu tarihî devrenin mesaisi hakkında kısaca mârûzatta bulunmayı vazife telâkki ederim.

Bu devrede, yani 22 Mayıs 1950 tarihinden bugüne kadar Büyük Millet Meclisine -tezkere vesaire gibi çeşitli evrak hariç- (809) lâyiha ve (625) teklif tevdî edilmiştir.

Alâkalı encümenlere tevdî edilen bu lâyiha ve teklifler, fasılasız toplantı ve sürekli bir mesai ile encümenlerde tetkik edilerek kısmen tevhid ve telif edilmek suretiyle Umumi Heyetinizin nazarı tetkik ve müzakeresine arz edilmiş ve bugüne kadar yapılmış olan (405) inikatta, Yüksek Heyetinizce (746) sı kanun, (6) sı tefsir, (148) i karar olarak kabul edilmiştir.

Yine bu devre zarfında Meclis Riyasetine ve delâletimizle muhtelif vekâletlere tevcih olunan (1,407) şifahî ve tahrirî sual takririnden (1,245) i cevaplandırılmıştır.

Ve bu meyanda; Dilekçe Komisyonunuza, havale ve tevdî olunan vatandaş dileklerine ait (19,904) dosyanın da karara bağlandığını da ayrıca kaydedirim.

Çok azîz arkadaşlarım;

Dört senelik kıymetli çalışmalarımızın muhassalasını size bu suretle kısaca ifadeye çalıştım. Bazen geceyi gündüze katarak devam eden çalışmalarımızla büyük ve kadirşinas Türk milletini her türlü sitayişin fevkinde bir refah ve saadete ulaştıracak, onu, mukaddes yurt toprakları üstünde, gününden memnun ve yarından emin olarak sükûn ve huzur içinde yaşatacak bütün tedbirleri aldınız ve böylece; büyük bir vicdan huzuruyla, millet emrinde vatan ve millet için çalışmanın sonsuz zevkini tattınız.

Azîz arkadaşlarım, biraz evvel ittihaz buyurduğunuz kararlarla Büyük Meclisin 9 uncu devresi sona ermiş bulunuyor. Artık geride bıraktığımız bu tarihî devrenin her içtimâ senesinde beni Başkanlığa seçmek suretiyle hakkımda göstermek lütfunda bulunduğunuz kıymetli teveccüh, itimat ve sevgi hayatımın en büyük mazhariyeti olmuştur. Beni bu mazhariyete eriştiren sizlere ayrı ayrı şükranlarımı arz ederken, tevdî buyurduğunuz bu mukaddes vazifeyi yine yüksek müzaheretinizle itimadınıza lâyük bir şekilde ifâya çalıştığım esnada değerli mesai arkadaşlarımdan gördüğüm kıymetli yardımlara da ayrıca teşekkürü vicdanî bir borç telâkki ederim.

Muhterem arkadaşlarım, dört senelik her bakımdan verimli çalışmalardan sonra yeni seçimlere erişmiş bulunuyoruz. Bu münasebetle hepimize sıhhat ve bol neşeler, yurt ve millet uğrunda faydalı çalışmalarınızda hayırlı başarılar, gelecek Meclisin de vatanımız için uğurlu ve başarılı olmasını Tanrı'dan dilerim.

Sizleri sonsuz bir muhabbet ve hürmetle tekrar selâmlarken, verdiğiniz karar dairesinde, gelecek Meclisin 14 Mayıs 1954 Cuma günü saat 15'te fevkalâde toplantısına başlayacağını arz eder, içtimaa son veririm.

Sağ olunuz. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

TBMM Dönem 9, Cilt 29, Birleşim 65, Sayfa 920 (12 Mart 1954 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok aziz ve muhterem arkadaşlarım, Onuncu Devre Fevkalâde İçtimâi Büyük Millet Meclisi Reisliği için yapılan seçim sonunda hakkımda gösterilen samimî sevgi ve itimadı şükranla karşılarken, çok muhterem arkadaşlarımı samimî kalbimin sevgi dolu ifadesi olarak hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

Büyük Türk Milletinin hayat ve tarihinde ebedileşen zafer günleri vardır. O büyük zafer günlerinden, o ebedileşen günlerden birisi de 1950 senesi 14 Mayıs'dır. O gün, bugün Türk Milletine hayat, saadet, huzur ve emniyet temin edecek demokrasi inkılâbının zafere ulaşması günüdür. 10 uncu devrenin fevkalâde içtimâının böyle bir günde başlamış bulunması; Muhterem Heyetinizin şerefli tarihine yaraşan, büyük başarılar devrinde olduğu gibi, içinde bulunduğumuz devrin de büyük başarı ve zaferle sona ereceğinin inanılacak delilidir.

Tevcih buyurduğunuz vazifenin ehemmiyet ve kutsiyetini tamamen müdrik bulunuyorum. Bu mühim hizmeti yaparken muvaffakiyetimizin istihsali esası, her vakit esirgemediğiniz ve şimdi lütfen izhâr buyurduğunuz, sevgi ve müzaheretinizin devamı olacaktır. İşlerime başlarken Yüksek Heyetinize, hepimize bundan böyle gelecek işlerimizde de yurt hizmetinde, millete gönlünü veren yurt çocukları olarak tevfikatı ilâhiyenin muin olmasını candan temenni ederim. (*Şiddetli alkışlar*) Bu inanışla ve bu imânla mukaddes vazifeme başlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 10, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 6 (14 Mayıs 1954 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onuncu Dönem Olağanüstü Toplantı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlar,

2 Mayıs umumî seçimlerinden sonra 14 Mayıs'ta Fevkalâde toplantısına başlayan Yüksek Heyetiniz iki aya varan verimli kıymetli mesaiden sonra, şimdi kabul buyurduğunuz tahrir üzerine faaliyetine ara vermiş oluyor. Bütün arkadaşlar, bu ara verilen günlerde gerek seçim dairelerinde ve gerek, fırsat buldukça umumî yurt gezilerinde sıhhatle, neşe ile vatandaşlarla, seçmenlerle daha yakından temas imkânlarını bulacaklar ve daha çok yurt ihtiyaçları üzerinde geniş intibalarla döneceklerdir.

Hepinizin sıhhat, neşe ve selâmetle dönmenizi temenni ederim.

1 Kasım Pazartesi günü saat 15'te toplanmak üzere celseye son veriyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 10, Cilt 1, Birleşim 17, Sayfa 469 (05 Temmuz 1954 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok muhterem arkadaşlarım,

10 uncu Devre Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci İçtimâ yılı için şimdi bir seçim yapıldı. Bu seçim sonunda Yüksek Meclisinin Riyasetine seçilmiş bulu-

nuyorum. Böylece hakkımda izhâr buyrulan sevgi ve itimadımızı hürmet, minnet ve şükranla karşılarım. Hakikaten tevcih buyrulan hizmetin ve bu kürsünün çok mühim vazifeleri olduğunu tamamen müdrik bulunuyorum. Büyük bir dikkat ve hassasiyetle bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de ve bilhassa siz muhterem arkadaşlarımın sevgi ve itimatlarına lâyık olmak için bütün dikkat ve hassasiyetimi kullanarak, ne mümkünse yaparak, hattâ beşer takatinin üstüne çıkarak çalışacağım. (*Bravo sesleri*)

Bütün bu mesainin muvaffakiyete ulaşmasının tek mesnedi, şimdi esirge-meddiğiniz sevgi ve müzaheretinizin devamlı olarak gösterilmesi olacaktır. Sizinle Büyük Türk Milletinin en mesut günlerini hep beraber görmek temennisiyle milletin hakikî mümessillerinin toplandığı ve millet irâdesinin tecelligâhı olan 10 uncu Devre Büyük Millet Meclisine Allahtan büyük başarılar dileyerek vazifeme başlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 10, Cilt 2, Birleşim 1, Sayfa 18-19 (01 Kasım 1954 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Onuncu Devresi İkinci İçtimâ yılı Meclis Reisliği için yapılan seçim sonunda beni Meclis Reisliğine seçmek suretiyle tekrar ve teyid buyrulan sevgi ve itimadınızdan duyduğum gururla sevgili arkadaşlarımı candan ve gönülden hürmetle selâmlarım. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi; ta kurulduğu günden bu yana büyük milletin büyük adına lâyık, gerektiği zaman her türlü en uygun kararları almasını bilen, Türk Milletinin kurtuluş, kuruluş ve yükselişi gibi mukaddes davaların süratle gerçekleşmesi için en güzel tedbirleri almak suretiyle şerefli tarihini süsleyen muhteşem bir varlıktır. İşte böylece büyük tarihine ve temsil ettiği büyük milletin ruhuna, onun azametli varlığına lâyık olarak, bilhassa yıllar boyunca boş kalan, cevaplanmayan ihtiyaçlara cevap vermek için her zaman, hele gerektiği zaman, en güzel kararları almasını bilmiştir.

İşte bu inanışla, bu aziz milletin, Muhterem Heyetinizin nâciz bir uzvu olarak şu vazifeye şu anda başlarken Türk Milletinin muhtaç olduğu gelişmenin süratle gerçekleşmesi emrinde her türlü kararların alınacağına inanarak ve bundan sonraki vazifelerimizde de şimdiki sevgi ve itimadınızın devam edeceğine ve Allah'ın lütuf ve inayetine güvenerek vazifeye başlıyorum. Bir defa daha Muhterem Heyetinizi hürmetle selâmlanım. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 10, Cilt 8, Birleşim 1, Sayfa 21 (01 Kasım 1955 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım; Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliği için yapılan seçim sonunda hakkımda gösterilen sevgi ve itimada şükranlarımı arz ederim.

Bir defa daha tekrar ve teyid buyrulan bu sevgi ve itimadın delâlet ettiği büyük mânâyı tamamiyle müdrik bulunuyorum.

Bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da, tevdi buyurduğunuz bu mukaddes emanetin büyük başarı ile muhafazası, müşterek işlerimizin daha çok verimli bir halde yürümesi ve ilerlemesi için tek mesnet, siz muhterem arkadaşlarımın dâima eksik bırakmayacağımız sevgileriniz, itimatlarınız ve müzaheretleriniz olacaktır.

Şimdi hep beraber Muhterem Cumhur reisimizin hitabelerini dinledik. Dünya ahvâlinin ve tahsisan bize uzak olmayan memleketlerdeki hâdiselerin ne kadar süratle ve ne kadar dikkate lâyık bir şekilde inkişaf etmekte olduğunu yakinen öğrendik.

Bu manzara karşısında tarihine, kahramanlığına, ahde vefasına, teyakkuzuna, hak ve adalet aşkına bütün dünyanın inandığı Türk Milletinin arz ettiği heybetli manzara, Allah'ın lütuf ve inayetine şükür olsun ki, göğsümüzü kabartacak bir durum arz etmektedir ve bugünkü dünya badireleri içinde bir defa daha sulh ve emniyetin bekçisi olarak kalmak da hepimiz için sevinilecek ulvî bir manzaradır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu asil ve kahraman milletin hakikî ve şerefli mümessili olan sizler, bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de, büyük bir kalınmanın, büyük bir istiklâl hak ve adalet aşk ve sevdasının kahramanları, bekçileri olacaktır, dâima verimli işler yapmaya devam edeceksiniz. Bu işlerde yegâne mesnet Allah'ın inayeti ile Türk Milletinin bizlere, hepimize olan itimadıdır.

Yarının, istikbâlin kahraman yolcuları bulunan Türk Milletine Allah daimî neşe ve huzur nasip etsin.

Şu anda Allah'ın inayetine, sizlerin muhabbet, teveccüh ve itimadınıza dayanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Onuncu Devre Üçüncü İçtimâî müzakerelerine başlıyoruz.

Tekrar siz muhterem arkadaşlarımı yürekten gelen bir sevgi ve hürmetle selâmlarım. (*Soldan alkışlar*)

TBMM Dönem 10, Cilt 14, Birleşim 1, Sayfa 14 (01 Kasım 1956 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok muhterem ve sevgili arkadaşlar;

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11 inci Devresi Birinci İçtimâ yılı Meclis Reisliği için şimdi yapılan seçim sonunda beni Meclis Reisliğine seçmek suretiyle hakkımda gösterilen yüksek itimat ve sevgiyi şükranla karşılarım. Hiç şüphe edilemez ki, şimdi gösterdiğiniz bu büyük sevgi ve itimadı bundan böyle devam edecek hizmetlerimizde de esirgemeyecek ve muhterem Meclisinizin müzakerelerini daha verimli ve daha feyizli bir istikamete tevcih etmiş bulunacaksınız. işte bu mukaddes maksat ve gayeye ulaşmanın tek yolu ve tek mesnedi, dâima müftehiri bulunduğum sevgi ve müzaheretinizin devamı olacaktır.

Muhterem arkadaşlar; tarihi şerefle dolu olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem mümessillerinin geçen devrelerde olduğu gibi bu devrede de gerektiği zaman milletin huzur içinde itilâsına, saadet ve emniyetine müteveccih kararları ve millî ihtiyaçlara cevap verecek kanunları çıkarmakla şerefli tarihine yaraşan faaliyeti göstereceğinden asla şüphe edilemez. Bu yolda yürümektedir ki; Büyük Türk Milletinin sizlerden beklediği hizmetleri yapmakla dâima bahtiyar olacağız.

On Birinci Devrenin ilk İctimainı yaptığı şu anda kalbî temennim; Allah'ın Türk Milletine ve onun muhterem mümessili siz arkadaşlarıma bu güzel işlerinizde dâima başarı müyesser etmesidir. (*Soldan alkışlar*) Hepinizi bir defa daha muhabbetle, hürmetle selâmlarım. (*Soldan, bravo sesleri, alkışlar*)

TBMM Dönem 11, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 7-8 (01 Kasım 1957 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz ve muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11 inci Devre İkinci İctimâ yılı Reisliği için şimdi yapılan seçim sonunda nâciz şahsım hakkında her zaman izhâr buyrulan sevgi ve itimadı bu seçim sonunda bir defa daha tekrar ve teyid buyurmuş oluyorsunuz. Beni yine bu mukaddes vazifeye davetinizden dolayı siz muhterem arkadaşlarımı hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (*Soldan alkışlar*) Sevgili arkadaşlarım; Türkiye Büyük Millet Meclisi, ta kuruluşundan bu yana, dâima milletin arzu ve irâdelerine muvazi olarak gerektiği zaman en isabetli ve hiç şüphesiz tarihî kararları almasını bilmıştır.

Şimdi siz muhterem arkadaşlarım, ne kadar mühim anlar yaşadığımızı elbette takdir buyursunuz. Bu, şimdiye kadar Büyük Meclisin emriyle ve sizin müzaheret ve irşatlarınızla yine sizlerin duygularınıza tercüman olarak işlerimizi, tevdi ettiğiniz vazifeyi, büyük bir dikkat ve hassasiyetle takibe devam etmenin en büyük gurur ve şerefini yaşayacak ve bu şereften dâima nasip almakta devam edeceğiz. (*Soldan, bravo sesleri*)

Milletlerin hayatı durmadan geliyor. Türk milletinin büyük ihtiyaçlarını Yüksek Meclisiniz dâima takdir buyurmuştur. Geçmiş yıllarda olduğu gibi gerek Hükümetten gelen lâyhaları, gerek Yüksek Heyetinize sunulan teklifleri alâkadar komisyonlarda ve bilhassa Yüksek Heyetinize arz olunduktan sonra günün ihtiyaçlarına daha uygun ve en iyi bir şekilde incelendikten sonra Türk Milletinin gelecek ihtiyaçlarının gerektirdiği tedbirleri, kararları almaktan elbette geri kalmayacaksınız. Alehusus bütün arkadaşlarımın hislerine tercüman olarak bir defa daha tekrar etmekte fayda buluyorum ki, dünya hâdiselerini dâima dikkatle, hassasiyetle Türk Milletinin takibedeceği ve onun meşru mümessili siz muhterem arkadaşlarımın da daha büyük bir hassasiyetle takibedeceği muhakkaktır. Bize muhit olan dışardaki hâdiselerin tarzı cereyanını ve tekevvününü hepimiz büyük bir dikkatle takib ediyoruz. Bu gibi mühim hâdiselerin tekevvünü sırasında şimdiye kadar Büyük Türk Milletinin azız varlığı uğruna asırlar boyunca fedakârlıktan ve hattâ gerektirdiği zaman mübarek kanını dökmekten çekinmediği dünyaca müsellemlerdir. Yüksek haysiyetini, şerefini ve haklarını daha büyük bir dikkat ve hassasiyetle takip hususunda Türk Milletinin asıl duygularına tercüman olan siz arkadaşlarım yine büyük bir hassasiyetle gerektirdiği zaman icabeden kararları almaktan asla çekinmeyeceksiniz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Türk Milleti, kendi hayatında ve tarihinde devirlerin yarattığı hâdiseleri her zamandan daha çok idrâk etmiş, ihata etmiş bulunuyor ve onun için sizlere büyük bir itimatla gönül vermiştir. Sizlerin de dâima, kendi duygularını ve kendi hayatı varlıklarını ve millî ihtiyaçlarını kısa zamanda kaideleştirerek, kanunlaştırarak, bu asıl milletin arzularına cevap vereceğinizi yakinen bilmektedir ve öteden beri bi-

zim asıl kuvvetimiz işte buradadır. Büyük Türk Milletinin itimadına güveniyoruz ve Büyük Türk Milletinin mümessilleri olarak, onun emrinde olduğumuzun zevk ve gururunu yaşıyoruz. (*Soldan, bravo sesleri, alkışlar*)

İşte böylece bundan sonra dahi hâdiselerin, hepimizin dikkatle üzerine eğileceğimiz hâdiselerin ışığı altında, sizlere emanet edilen Türk Milletinin varlığını, kuvvetini, huzur ve emniyetini, nizâmını dâima nasıl hassasiyetle takibetmiş bulunuyorsanız bundan sonra da yine aynı huzur ve emniyet içinde onun muhtaç olduğu saadeti temin buyuracağımıza bütün milletin, hepimizin, hep beraber inancımız tamdır. İşte bu duygu ile bana bahş buyurduğunuz, tekrar izhâr buyurduğunuz muhabbet ve itimada dayanarak Büyük Türk Milletinin asıl mümessillerini bir defa daha şükranla selâmlıyorum. (*Şiddetli alkışlar*)

Aziz arkadaşlarımın büyük bir hüsnüniyetle ve temiz yürekle ve sâdece en ile-ri, ideal olarak aldığımız Büyük Türk Milletinin mümessili olmak liyakatimizi her vesile ile ve onun emniyet ve huzurunu her şekilde ve her suretle dâima gözönünde tutacak ve onu kıskanarak muhafaza edeceğimize bir defa daha Allah'ın inayetine sığınarak emin oluyor ve sizlerin hislerine tercüman olarak bunu söylemeyi zevkli bir vazife sayıyorum. (*Alkışlar*)

Şimdi sizlerin sevginizle, itimadınızla Allah'ın tevşikine dayanarak vazifeme başlıyorum, sağ olunuz aziz arkadaşlarım. (*Soldan bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar*)

Şimdi biraz evvel toptan izhâr buyrulan muhabbet nişanesi ile aramızda şerefli mevkilerini almış bulunan muhterem İran Milletinin şerefli mümessilleri, Meclis Reisi, Ayan Meclisi Reisvekili ve diğer muhterem arkadaşlarımızı; sizlerin duygularına tercüman olmak üzere kısaca şu konuşmamla bir defa daha muhabbetlerimizi izhâra çalışacağım. (*Soldan bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin şerefle dolu tarihinde mühim hâdiseler cereyan etmiştir. O mühim hâdiselerden biri de, bugün, güzel bir talih eseri olarak vukua gelmiş bulunuyor. Bu mesut hâdisе, dost ve kardeş, aziz müttefikimiz asil İran Milletinin, Meclisi Mebusân ve Ayanından müntehap güzide bir heyetin memleketimizi teşrif etmiş olmaları ve şimdi de biraz evvel izhâr Duyurulan sevgi tezahürleri ile aranızda yer almış bulunmalarındır.

Yüksek Heyetinizin malûmu olduğu veçhile, 1957 senesi Mayıs ayı içinde vâki davet üzerine Türk Milletinin yegâne mümessili Büyük Millet Meclisini temsilen İrana gitmiş ve İran Parlâmentosunu ziyaret şerefiyle mübahi olmuştuk. Siz muhterem arkadaşlarımıza her vesile ile arz ve izah ettiğimiz gibi, bu kardeş milletin mübarek topraklarına ayak bastığımız andan itibaren, başta asil İran Milletinin muhteşem Hükümdarı Şehinşah Hazretleri olmak üzere, bugün burada sizler nasıl sevgi tezahürleriyle İran Milletinin şerefli mümessillerini aranızda almış, bağrınıza basmış bulunuyorsanız, İran Parlâmentosu da aynı şekilde, biz mümessillerinizi öyle büyük bir muhabbetle karşılamış ve coşkun sevgi tezahürleriyle, iki kardeş millet arasında mevcut, tarihî derin ve sarsılmaz rabitalarını ifade ve teyid etmek lütfunda bulunmuşlardı.

İzaha bilmem lüzum var mı? Bu kardeş milletle dostluk bağlarımızın kökleri tarihin ta derinliklerinde yatmaktadır.

İran'ı ziyaretimiz esnasında da, her vesile ile belirtmeye çalıştığım gibi, eğer geçmişte vakit vakit bu asil ve kahraman iki millet arasındaki münasebetlerin duraklamasını intâceden hâdiseler olmuşsa bunlar milletlerimizin arzuları dışında kalmış ve o devirler sona ermiştir.

Allaha şükrederek kaydedebiliriz ki, İran'ın büyük Hükümdar Şehinşah Rıza Pehlevi Hazretleri, büyük ve eşsiz kahraman Atatürk'ün daveti üzerine memleketimizi şerefliendirdikten ve iki kardeş millet arasında kuvvetini tarihî realitelerden alan sevgi rabitaları tekrar kuvvetlendikten sonra, Türk-İran dostluğu her sahada en mesut inkişaflar kaydeden bir mertebeye ulaşmış, ebediyet yoluna girmiştir.

İran Milletini bugünkü saadet mertebesine ulaştıran merhum Şehinşah Rıza Pehlevi'nin güzide evladı, babasının taç ve tahtını liyakatle tevarüs ettikten sonra, münasebetlerimiz mesut ve feyizli istikametlerde gelişmekte devam etmiştir.

Haşmetli hükümdarının önderliğinde parlak bir itilâ devrine ulaşmak için gerekli kudreti bulmuş olan asil İran Milletinin refah ve tealisi dâima en halis temennimiz olmuştur.

Bu özlerimle Muhterem Heyetinizin de duygularına tercüman olduğumdan emin bulunarak başta güzide reisleri Ekselans Serdar Fahir Hikmat (*Bravo sesleri, alkışlar*) ve Ayan Reisvekili Mehmet Âli Varesto olmak üzere, muhterem misafir Heyeti hürmetle selâmlar ve memleketimizde geçirecekleri misafiretlerinin sıhhat ve neşe içinde geçmesini dilerim.

Büyük Hükümdarlarının sıhhat ve saadetleri ve Türk-İran dostluğunun dâima payidar olması dileğiyle sözlerime son veriyorum. (*Soldan ve sağdan, bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

TBMM Dönem 11, Cilt 5, Birleşim 1, Sayfa 14-16 (01 Kasım 1958 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Aziz ve çok muhterem arkadaşlarım;

Türkiye Büyük Millet Meclisinin XI inci Devre, 3 üncü İctimâ Yılı Meclis Reisiği için şimdi yapılan intihabat sonunda şahsım hakkında tekrarladığınız sevgi ve itimadı bir defa daha yüksek huzurunuzda şükranla anarken duyduğum heyecan hudutsuzdur.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de aziz milletimizin bizlere tevdi ettiği mukaddes emaneti hüsnü muhafaza ve vazifelerimizi ifâ ederken çok kıymetli sevgi ve müzaheretlerinizin esirgenmeyeceğinden sureti katiyede emin bulunuyorum.

Bu seneki çalışmalarımızı da, yüce milletimizin hayatı, emniyet ve saadeti için büyük başarılarla terviç etmesini Allahahtan niyaz ile hepinizi bir defa daha hürmetle selamlayarak ve yüksek müzaheretinize güvenerek işe başlıyorum. (*Soldan, bravo sesleri ve şiddetli alkışlar*)

TBMM Dönem 11, Cilt 10, Birleşim 1, Sayfa 16 (01 Kasım 1959 Pazar)

MEHMET KÂZIM ORBAY (1886-1964)

9 OCAK 1961 - 26 EKİM 1961

Temsilciler Meclisi Başkanı

1886'da İzmir'de dünyaya geldi.

1904'de Harp Okulu'nu 1907'de Harp Akademisi'ni bitirdi. 1922 yılında Tümgeneral (Mirliva), 1926 yılında Korgeneral ve 1935 yılında Orgeneralliğe yükseldi.

3. Kafkas Tümeni Komutanı, Genelkurmay 2'nci Başkanı, Afganistan Askeri Heyet Reisliği ve 4. Kolordu Komutanlığı görevlerinde bulundu. 30 Temmuz 1930 tarihinde Jandarma Genel Komutanlığı'na, 24 Ağustos 1935 tarihinde, 3. Ordu Müfettişliğine atandı. 30 Ağustos 1935'te Orgeneral oldu ve 15 Şubat 1943'te Yüksek Askeri Şura Üyeliği ve Genelkurmay 2'nci Başkanlığı görevlerinde bulundu. 12 Ocak 1944 tarihinden 23 Temmuz 1946 tarihine kadar Genelkurmay Başkanlığı yaptı. 1946'da, tarihe Ankara Cinayeti olarak geçen olay sonrası bu görevden istifa etti. Yüksek Askeri Şura Üyeliği görevinden, 6 Temmuz 1950 tarihinde emekli oldu.

Harekât Ordusu ile 31 Mart İsyânının bastırılmasına, Karadağ Hudut Harekâtına, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Dersim Harekâtına katıldı.

Kazım Orbay, görevde bulunduğu sürece gösterdiği başarılarından dolayı IV. Osmani, Gümüş, Altın, Liyakat, IV. Mecidi, I. Demir Salıp, Kılıçlı Krom Şövalye, Alman Kırmızı Kartal ve İstiklal madalyası gibi nişanlar aldı.

9 Ocak 1961 ile 26 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis Devlet Başkanı Temsilcisi olarak katılmış ve bu meclisin başkanlığını yapmıştır. Temsilciler Meclisi başkanlığından sonra 1961’de Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından kontenjan senatörü olarak seçilmiştir.

3 Haziran 1964’te Ankarada vefat etmiştir.

Temsilciler Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlar; Yüksek Meclisinizin içinde varlıklarıyla övünülecek ve Başkanlığımıza lâıyk yüce değerde partisiz üyeler bulunurken, bu göreve eski bir askeri seçmeniz, milletin verdiği her görevi çok iyi başardığını bir kere daha ispat eden Türk Silâhlı Kuvvetlerine beslediğiniz sevgi ve güveninizin yeni bir belirtisidir.

Benim için de şereflerin en yücesidir. Bu görevimi ancak sizlerin devamlı ve kolaylaştırıcı yardımlarınızla başarabilirim.

Şerefi kadar sorumluluğu da büyük olan tarihi görevime başlarken Temsilciler Meclisinin seçkin ve kudretli üyelerine, millet için hayırlı olacağına inandığım olgun çalışmalarında başarılar dilerim. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 13 (09 Ocak 1961 Perşembe)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarını, Yüce Meclisinizin en önemli görevi olan Anayasa çalışmalarına başlayacağız. İzniniz olursa birkaç kelime ile düşüncelerimi ve dileklerimi Yüce Kurulunuza sunmak istiyorum.

Pek sayın arkadaşlar, Büyük Türk Milletinin bin yıllar boyunca korumasını bildiği, inançlarını ve ana haklarını zaman zaman kısmak, kaldırmak isteyenler olmuştur. Türk Milleti kuvvetli olduğu zamanlarda olduğu kadar kendini idare edenlerin bilgisizlik ve ilgisizlikleri yüzünden düştüğü devirlerde kısılmak ve elinden alınmak istenilen haklarını, saldırganlara tanıtmamasını bilmiştir. Sayı, para, fen ve silâh üstünlüklerine güvenerek onun ana haklarına dokunmak isteyenleri göğsündeki yüce iman, damarlarındaki asil kan ve hakka, adalete olan sarsılmaz imanı ile yenmiş, perişan etmiştir. Türk Milletinin esir edilemeyeceğine, yok edilemeyeceğine tarih şahittir. (*Alkışlar*) Buna inanmayan kişiler ve milletler de aldıkları acı derslerle buna inanmışlardır. (*Bravo sesleri*)

Türk Milleti en elverişsiz şartlar içinde dahi hürriyeti, eşitliği, hakkı ve adaleti, malı, kanı ve canı ile savunmuş ve bu uğurda girdiği bütün savaşları kazanmıştır.

Dünya milletleri içinde bu yolda direnmeye, savaşa zorlanan ve savaşlarından yüz akı ve başarı ile çıkmasını bilen Türkler örnek millet olmuştur.

Çok sayın arkadaşlarım, Birinci Cumhuriyetimiz Türk Milletinin bu savaşları ve zaferi üzerine kurulmuştur. Birinci Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana, millete inanan ve onun yüce varlığına güvenip ona yararlı olmaya candan çalışan idare edici vefalı evlâtlarını seven ve hizmetlerini beğenen Türk Milleti sonraları idarecilerinin yaptıklarını beğenmez olmuş ve tapındığı hak ve adalet yolundan sapmaları karşısında önce oyu ile güvensizliğini belirterek idarecilerini uyarmıştır. Buna dikkat etmek ve önem vermek istemeyen idareciler milletin güvenini kazananların, düşünürlerin, bilginlerin, yazarların, bilim kurullarında öğreten ve öğrenenlerinin korkusuz, yılmaz uyarışlarına da göz kapamak ve kulak tıkamakla kalmayarak onları hırpalamaya, döverek, yaralayarak ve öldürerek susturmaya ve yıldırmaya yeltenmişlerdir. Sabırlı ve bağışlayıcı olan Büyük Türk Milleti idarecilerinin bu yakışsız ve zalimce davranışları karşısında kendisinden ibaret olan

ordusu ile bir kardeş kavgasını özel çıkarları için sürdürmede direnenleri Türklüğe yakışır mertçe ve dünyaca çok beğenilen müsamahalı ve adaletli bir şekilde idare başından uzaklaştırmıştır. Bu suretle sona eren Birinci Cumhuriyet 27 Mayıs 1960 sabahında yerini ikinci Cumhuriyete bırakmış bulunmaktadır. O sabah idareyi eline alan Cumhuriyet Ordusu ana görevinin idareyi en kısa zamanda millet iradesine teslim etmek olduğunu bilmiş ve ilk günlerinden bunu sağlayacak yola koyulmuştur. (*Bravo sesleri*)

Gördüğümüz ve bildiğimiz gibi Cumhuriyet Ordusu bu yolda şaşmaz bir kesinlikle yürümüş ve imkân nispetinde zamanı kısaltarak Millî İradeye yer verebilmek amacı ile geçen sakat idarenin bozduğu Seçim Kanununu ve milletin kişi hakkı, aile-hakkı, toplum hakkı, millet hakkı ve insan hakkı olarak savunduğu ve koruduğu ana hakları kapsayacak Anayasasını hazırlamak için Kurucu Meclisi İşbaşına çağırmıştır. Türk Milleti bu dürüst çabasından ötürü ordusunu bir kere daha bağrına basmış ve memnun olmuştur. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

Sayın arkadaşlarım, millet eşsiz sağduyusu ile idare edenlerinden gözünü ayırmıyor ve dürüst idarecilerini görevlerinde destekliyor. Meclisimiz başlıca önemli iki görevinden ilkini, daha acele olan Seçim Kanununu birinci konuşmalarıyla bitirmiştir. Birkaç gün sonra ikinci konuşmalarını da bitirerek M. B. K. ye sunacaktır. Seçim Kanununu hazırlayan değerli arkadaşlarımız bu kanun üzerinde genel Kurul çalışmaları sırasında geniş bilgi ve aydınlatıcı devamlı yardımlarıyla kanunun en iyi bir şekilde çıkmasını sağlamışlardır. Kendilerine Meclisimizin teşekkür ve takdirlerini sunmakla bahtiyarlık duymaktayım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Anayasa kanun tasarısı da en yetkili ve değerli bilginlerimizce hazırlanmış ve 9 Ocakta seçilip kanunun çerçevelediği süre içinde 9 Martta çalışmalarını bitiren çok değerli Anayasa Komisyonumuz, Seçim Komisyonumuz gibi, gece gündüz çalışarak derin bilgi, geniş görgü ile Anayasa tasarısını milletin özelliklerine uygun şekilde tamamlamış ve 9 Mart günü Başkanlığa teslim etmiştir. Bugün Yüksek Kurulunuz, milletin türlü savaşlar ile koruduğu ana hakları en iyi dile getirecek Anayasa tasarısı çalışmalarına başlıyor. Anayasamızın en büyük teminatı Türk Milleti olduğu inancı ile Temsilciler Meclisine bu yüce görevinde de yürekten başarılar dilerim. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

TM Dönem 1, Cilt 2, Birleşim 34, Sayfa 362-363 (30 Mart 1961 Perşembe)

Anayasanın Kurucu Meclisçe kabulü münasebetiyle sözleri

Muhterem arkadaşlar, şu tarihi anda sizlere hitabetmekle bahtiyarım. Komite ve Temsilciler Meclisinin muhterem üyelerinin aylardan beri şayanı hürmet ve dikkat ve feragatle çalışarak meydana getirdiğiniz Anayasanın siyasi tarihimizde mühim yeri olacağına şüphe edilemez. Hepimizin oylarını ittifakla üzerinde toplayan bu Anayasanın mutlak kusursuz olduğunu iddia etmiyoruz. Fakat Türk milletinin yararına ne düşünebiliyorsak hepsinin bu kanunda yer aldığı da bir hakikattir. Bir asırdan artık bir zamandan beri Türk milletinin hürriyet mücadelesi uğruna harcadığı emekler, bu sırada uğradığı hayal kırıklıkları ve kayıplar dikkat ve ibretle gözden geçirilirse duyacağımız hicap ve ıstırap içinde hepimizin birden bu necip milletin çilesinin artık yetmesi lâzım geldiğini haykırarak ifade etmemiz gerekir. (*Alkışlar*)

Aziz arkadaşlarım; işte sizler bunu yaptınız, sade bu zarureti ifade etmekle kalmadınız hürriyet mücadelemizin son safhasını kapamak şerefini kazandınız; bu neticeye varmak için sarf ettiğiniz mutlu emeklerden ötürü sizleri takdir ve tebrik ederim. (*Alkışlar*)

Türk milleti bir daha geri alınmayacak surette hürriyetini elde etmiş şerefli bir insan topluluğu ve haysiyetli bir millet olarak dünya önüne çıkmış bulunuyor. Artık hürriyetlerinin temiz havası içinde bütün gücü ile çalışacak, kısa zamanda lâyk olduğu en yüksek medeni millet seviyesine yükselecektir. (*Alkışlar*)

Kıymetli arkadaşlarım:

Bu mutlu olayı da büyük bir bayram sayıyor 27 Mayıs ve mübarek Kurban Bayramını da katarak üç bayramınızı birden derin hürmet ve muhabbet hisleriyle kutluyorum. (*Alkışlar ve bravo sesleri*)

Sözümü bitirmeden önce duygularımızı en güzel şekilde dile getiren Anayasanın başlığını tekrar ifade ve ilân ediyorum:

Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve hukuk dışı 'tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı, mümkün kılacak demokratik hukuk Devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder." Hepinizi en derin saygılarımla selâmlarım. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

KM Dönem 1, Cilt 2, Birleşim 15, Sayfa 109-110 (27 Mayıs 1961 Cumartesi)

FUAT SİRMEN (1899-1981)

1 KASIM 1961 – 10 EKİM 1965

1899 yılında İstanbul'da doğdu. 1924 yılında Dar'ül Fünun Hukuk Mektebinden mezun oldu. İlk memuriyetine Adalet Bakanlığı bünyesinde başladı.

1926'da hukuk eğitimi için İtalya'ya gönderildi. Roma Hukuk Fakültesi'nde dört yıl lisans eğitimi alan Sirmen, fakülteden mezun olduktan sonra bir süre İtalyan mahkemelerinde staj yaptı. Yurda dönüşünde Adalet Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde bulundu. 1935 yılında Rize Milletvekili seçilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girdi.

1943 yılında İkinci Saraçoğlu Hükümetinde Adalet Bakanlığı görevine getirildi.

10 Haziran 1948'de kurulan 2 nci Saka ve 16 Ocak 1949'da kurulan Günaltay Hükümetlerinde Adalet Bakanlığı yaptı.

1950 - 1960 döneminde parlamento dışında kalan Fuat Sirmen serbest avukat olarak çalıştı. 15 Ekim 1961 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden Rize Milletvekili olarak yeniden parlamentoya girdi. 1 Kasım 1961'de gerçekleştirilen dokuzuncu tur oylamada Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçildi.

10 Ekim 1965'de 66 yaşında siyasi hayattan çekilmeye karar verdi.

18 Mayıs 1981 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Çok muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisi Riyasetine seçmek suretiyle kaçız şahsım hakkında izhâr buyurulan teveccühe ve itimada şükranlarımı arz ederim.

Bu şerefli ve aynı derecede mesuliyetli ve ehemmiyetli vazifede muvaffak olabilmem için bütün arkadaşlarımdan bana yardımcı olmalarını dilerim. Vazifemi ifâ ederken yeni Anayasamızın işaretine tamamen uygun olarak bitaraf kalacağıma ve Riyaset Divânının da aynı şekilde hareket etmesi için elimden gelen bütün gayreti sarf edeceğime söz veriyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Tekrar şükranlarımı arz ederim. (*Alkışlar*)

MM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 4, Sayfa 46 (01 Kasım 1961 Çarşamba)

Millet Meclisi'nin Birinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın arkadaşlar, Millet Meclisinin Birinci Dönem İkinci Toplantı yılının ilk birleşimini açıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, arz etmek isterim ki, geçen çalışma yılında Millet Meclisimiz kesif bir mesai sarf etmiş ve bu devre içinde 136 birleşim yapmış, 119 kanun kabul etmiş, 135 karar ittihaz eylemiştir. İçine girdiğimiz yıl esnasında da Yüce Heyetinize vatan ve millet hizmetinde büyük başarılar dilerim. (*Alkışlar*)

MM Dönem 1, Cilt 9, Birleşim 1, Sayfa 2 (01 Kasım 1962 Perşembe)

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın arkadaşlarım, beni tekrar başkanlığa seçmek suretiyle izhâr buyurduğunuz itimat ve teveccühünüze şükranlarımı arz ederim.

Geçen iki senelik devrede olduğu gibi vazifemi ifa ederken bana hâkim olacak husus şudur: Anayasanın ruhuna tam sadakat, memleketimin menfaatlerini her şeyin üstünde tutmak ve vicdanımın sesine uyarak hareket etmektir. Bu şekilde vazife görürken şüphesiz ki muvaffak olabilmemin tek dayanağı yüce heyetinizin vazifemi ifâda bana destek olması, yardımcı olmasıdır. Bunu benden esirgememenizi rica eder, tekrar şükranlarımı arz ederim. (*Alkışlar*)

MM Dönem 1, Cilt 23, Birleşim 4, Sayfa 50 (05 Kasım 1963 Salt)

Millet Meclisi'nin Birinci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Sayın arkadaşlar, birinci devre dördüncü toplantı yılının ilk birleşimini açıyorum. Muhterem arkadaşlarıma hoş geldiniz derim. (*"Teşekkür ederiz" sesleri*) Millet Meclisimiz geçen üç senelik çalışma devresinde 429 toplantı yapmış ve bu suretle kesif bir mesai sarf etmiş, bu müddet zarfında 509 kanun çıkarılmış, 271 karar ittihaz olunmuştur. Bundan başka Cumhuriyet Senatosu ile birlikte 56 müşterek toplantı yapılmış ve 97 Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı çıkarılmıştır.

Yüce Heyetinize son içtimâ yılında da memleket ve millet hizmetinde üstün başarılar dilerim.

MM Dönem 1, Cilt 33, Birleşim 1, Sayfa 46 (01 Kasım 1964 Pazar)

Millet Meclisi'nin Birinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım, şimdi almış olduğunuz kararlar Millet Meclisinin birinci dönem faaliyeti sona ermiş bulunmaktadır. Bu devre esnasında Yüce Heyetiniz olağanüstü bir şekilde çalışmış ve Anayasanın kendisine tanıdığı ve müsaade ettiği beş aylık tatil cihetine gitmemiş ve İctüzüğün, haftada üç gün Genel Kurul toplantısını tespit etmiş olmasına rağmen milletin beklediği kanunların biran evvel çıkarılması için çoğunlukla haftada dört ve beş kere toplanmış ve bazı ahvalde de gece toplantıları dahi yapmıştır. İşte Yüce Heyetinizin bu sıkı çalışması neticesidir ki; yeni Anayasamızın hürriyet ve demokrasi rejiminin temel ve teminat müesseselerinin kuruluşuna ait bütün kanunlar çıkarılmıştır. Bunların yanında yine eski mevzuatımızda Anayasaya uygun olarak yapılması lâzım gelen tâdillerin ve ıslahatın birçoğu da yapılmıştır ve memleketin beklediği sosyal, ekonomik, malî ve adli birçok kanunlar da çıkarılmıştır. Her ne kadar bu arada çıkarılması gereken bazı kanunlar ve bunlar meyânında bazı reform kanunlarının intacına imkân bulunmamış ise de bunların önümüzdeki seçimler neticesi gelecek olan Millet Meclisi tarafından ele alınarak kısa bir zamanda neticelendirileceği de muhakkaktır.

Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisinin birinci döneminin son toplantısını kaparken, siz sevgili arkadaşlarıma ve vazifesini yapmış insanların iç huzuru ile bütün memleketin dört köşesine dağılacak olan sizlere önümüzdeki seçimlerde de başarılar diler, hepimize saygılarımı sunarım. (*Alkışlar*)

MM Dönem 1, Cilt 43, Birleşim 147, Sayfa 544-545 (16 Temmuz 1965)

FERRUH BOZBEYLÎ (1927)

22 EKİM 1965 – 01 KASIM 1970

1927 yılında Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğretimi İslahiye, İskenderun ve Antakya'da tamamladı. 1957'de İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu.

15 Ekim 1961 genel seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçilerek parlamento'ya girdi. Önce Adalet Partisi Grup Başkan Vekilli, ardından Meclis Başkan Vekili oldu.

1965 Genel seçimlerinde tekrar meclise girerek aynı zamanda 38 yaşında, en genç Meclis Başkanı oldu. 1969'da tekrar Meclis Başkanı seçilen Bozbeylî, 19 Ekim 1970'de Meclis Başkanlığı görevinden kendi isteğiyle ayrıldı.

Kasım 1970'de Adalet Partisi üyeliğinden de istifa etti. Kurucusu olduğu Demokratik Parti'nin Genel Başkanı oldu. Partisi, 1973 Genel Seçimlerinde %11 oyla 45 milletvekili çıkardı.

1975’de kurulan 1. Milliyetçi Cephe hükümeti sırasında 12 milletvekili Adalet Partisi’ne geçti; partideki erime 1977 seçimlerine kadar sürdü. Demokratik Parti, 1977 seçimlerinde sadece bir milletvekili çıkarınca Ferruh Bozbeyli 1978’de Genel Başkanlık’tan istifa etti ve aktif siyasetten çekildi.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem Başkan, Muhterem arkadaşlarım; Meclis Başkanlığı gibi şerefli, şerefli olduğu kadar da mesuliyetli bir göreve beni seçmiş olmanızdan dolayı gösterdiğiniz itimat ve teveccühe şükranlarımı, saygılarımı sunarım. (*Alkışlar*)

Görevimi ifâ ederken Anayasamız, kanunlarımız ve İttüzüğümüz daima ciddiyetle takibedeceğim esas ölçüler olacaktır. Bu vazifemin ifası sırasında Yüksek Meclisi teşkil eden bütün grupların ve sayın milletvekillerinin objektif ve tarafsız davranışlarında bana destek olacaklarına kuvvetle inanıyorum. Esasen her türlü objektif ve tarafsız davranış, ona inanan ve onu samimiyetle talebeden bir efkârı umumiyenin desteğinde hayatiyet bulur. Yüksek Meclisinizin seçimin sırasında bana gösterdiği itimat ve teveccühü görevimde devam ederken de muhafaza etmek için, elimden geleni yapacağım.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerimi bitirmeden evvel birinci devre çalışmalarında ciddî gayret ve başarılı hizmetleri sebk etmiş olan Sayın selefim Sirmen'in bu hizmetlerini de anmayı bir vazife sayarım. (*Alkışlar*)

Yüksek Meclisinize şükranlarımı ve saygılarımı tekrarlarım efendim. (*Süreklili alkışlar*)

MM Dönem 2, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 8 (22 Ekim 1965 Cuma)

İkinci Toplantı yılında Yüksek Meclisçe karara bağlanması gereken kanunlar ile Cumhurbaşkanlığınca tekrar müzakeresi istenen kanunlar münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım, gündemimizin Başkanlık Divanı sunuşlarının birinci sırasında Başkanlık Divanı seçimleri vardır. Bu konuya geçmeden önce Yüksek Heyetinize Başkanlık olarak bir sunuşumuz vardır.

Muhterem arkadaşlarım, bu İkinci içtima yılında Yüce Meclisinizce karara bağlanması lâzım gelen ve bütün Meclisçe ve onu terkibeden bütün gruplarca müşterek bir ehemmiyet atfedildiğine inandığımız hususlar şunlardır:

Birincisi; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu rapora. Bu rapor 1959 - 1963 yıllarına aittir, bilanço, kâr ve zarar hesaplarıyla ilgilidir. Cumhuriyet Senatosundan geçmiş olup Meclisimize intikal etmiştir. Meclisimizde bu yıl tamamlanması icab etmektedir.

İkinci iş, 1967 yılı bütçe kanunu tasarısıdır.

Üçüncü işimiz, Millet Meclisi İttüzüğüdür. Bu konuda siyasi partiler temsilcilerinin iştirakiyle bir önkomisyon teşekkül etmiş, bu komisyon ilk toplantısını 15 Ekim 1966 tarihinde yapmış ve 7 Kasım 1966 günü tekrar toplanma kararı vermiştir.

Dördüncü işimiz; İkinci Beş Yıllık Plândır. Bu hususun 1967 yılı Haziranı sonuna kadar bitmesi lâzım gelmektedir.

Beşinci sırada, Cumhurbaşkanınca tekrar müzakeresi istenen kanunlar vardır. Bunlar da sırasıyla şunlardır:

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanun,

İş Kanunu,

Deniz İş Kanunu,

Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu,

Sayıştay kanunu teklifi,

Yeniden kurulacak vakıflar hakkında Kanun,

Adli Tıp Müessesesi Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında Kanun,

Hendek kazası Kemaliye Mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in bakiye cezasının affı ile ilgili Kanun,

Avukatlık Kanununun 7 nci maddesinin kaldırılması ve 114 üncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi,

Alman uyruklu Wilfried Herbrecht'in geri kalan cezasının affına ait Kanun, 5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi,

7126 sayılı Sivil Savunma Kanununa iki madde eklenmesine dair Kanun,

Bunlar Cumhurbaşkanınca yeniden görüşülmek üzere Meclisimize gönderilmiş olan kanunlardır.

Bundan ayrı, bugün Başkanlıkça havalesi yapılmış ve komisyonlarca tetkik edilmek üzere hazır bulunan 133 tasarı, 299 teklif ve 237 tezkere vardır.

Bunların içerisinde ehemmiyetli gördüğümüz bazılarını sayıyoruz:

Başbakanlık Basımevi Döner Sermaye İşletmesi kuruluşu hakkında kanun tasarısı,

Genel Nüfus Yazımı Kanunu,

Nüfus Kanunu,

Türk Silâhlı Kuvvetleri İaşe Kanunu,

Çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usulleri hakkındaki kanun tasarısı,

Silâhlı Kuvvetler Yüksek Kurulunun kuruluş ve görevlerine ait kanun tasarısı,

TBMM üyelerinin seçimlerinde uygulanacak hükümler hakkında Kanun,

Genel Muhasebe Kanunu,

Cezaların infazı sırasında ve infazdan sonraki korunmaya ait Kanun,

Seyahat acentaları Kanunu,

Millî parklar Kanunu,

Rıhtım Resmi Kanunu,

Özel Yatırımlar Bankası Kanunu,

Belediye cezaları Kanunu,

Devlet ihale Kanunu,
 Kooperatifler Kanunu,
 Arsa Ofisi Kanunu,
 Denizde can ve mal koruma hakkında kanun tasarısı,
 Serbest mali müşavirlik Kanunu,
 Türk Farmakopesi hakkında Kanun,
 Telsiz Kanunu,
 Su ürünleri Kanunu,
 Gümrük Kanunu,
 Tütün ve tütün tekeli Kanunu,
 Toprak ve su kaynaklarını geliştirme birlikleri Kanunu,
 Türkiye İnşaat ve Tesiat Mütahhitleri Odaları Birliği Kanunu,
 Turizm İşletmeleri Kurumu Kanunu,
 Millî savunma yükümlülüğü Kanunu,
 Tasarruf bonoları ihracı hakkında Kanun,
 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında Kanun,
 Emlâk Vergisi Kanunu,
 Maaş ve ücretlere geçici zam uygulanmasına dair Kanun,
 Belediye gelirleri Kanunu,
 Serbest liman ve bölge Kanunu.

Muhterem arkadaşlarım; gerek Cumhurbaşkanınca tekrar görüşülmesi istenen ve gerekse biraz evvel ifade ettiğimiz tasarı ve teklifler arasında önemli gördüğümüz bazı tasarı ve tekliflerin isimlerini Yüksek Heyetinize arz etmiş bulunuyorum. Yüce Meclisimiz bu devre bütün bu konuları ve bütün parti gruplarının ortak bir ehemmiyet atfederek çıkarılmasını zaruri telâkki ettikleri bu hususları biran evvel bitirmek için, bunların bitirilmelerini geciktirici her türlü hareketler karşısında tedbir alacaklarını ümidediyoruz.

MM Dönem 2, Cilt 9, Birleşim 1, Sayfa 3 (01 Kasım 1966 Salı)

Millet Meclisi'nin İkinci Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım; talep üzerine yapılmış olan yoklamada nisâb bulunamamıştır. Nisabın neticesini Yüksek Heyetinize arz etmeden evvel biraz evvel aldığımız karar gereğince ikinci içtimâ yılını bitirmiş olmamız dolayısıyla Yüce Heyetinize bazı hususlarda açıklamalar yapmak istiyorum.

Bu tatil kararı verildikten sonra bu devrenin ikinci toplantı yılı Pazartesi gününden itibaren bitmiş olacaktır. Bu vesileyle sona eren çalışma yılı içinde Meclisinizde ele alınan ve bitirilen işler hakkında Yüce Heyetinize bazı bilgiler sunacağım.

1 Kasım 1966 tarihinden başlayan son yasama yılı içinde; Millet Meclisi ve her iki Meclisi aynı zamanda ilgilendiren konular dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi, geçmiş yıllara nazaran pek büyük ve kesif bir faaliyet devresi idrak etmiş bulunmaktadır.

Bu faaliyetleri: 1. Millet Meclisinin zaman noktasından bilfiil çalışma süresi yekünü ve yasama yönünden istihsal ettiği çeşitli konulara ait neticeler, 2. Her iki Meclisi aynı zamanda ilgilendiren çalışmaların sonuçları, 3. Türkiye Millet Meclisinin milletlerarası münasebetler yönünden gerçekleştirdiği temaslar, Olmak üzere 3 kategoride toplayarak özetlemek mümkündür.

Münhasıran Millet Meclisine taallük eden durum tetkik edildiğinde görülür ki: Bu toplantı yılında Meclisimiz; (150) birleşim akdetmiş ve cem'an (790) saat çalışmıştır. Bu netice geçmiş bütün yıllara nispetle en yüksek neticedir.

Meclisinizde toplantı yılı başında kurulan daimî komisyonlardan başka; 37 Geçici Komisyon, 2 Araştırma Komisyonu, 2 Karma Komisyon kurulmuştur.

Meclisimize 145 tasarı, 202 teklif intikal etmiş; bunlar arasında (196)'sı Meclisimizce karara bağlanmış ve bunlardan (148)'i Cumhuriyet Senatosunda da görüşülerek kanuniyet iktisâb etmiştir.

Bu toplantı yılında Meclisimizce karara bağlanmış ve kanuniyet iktisâb etmiş olan konulardan bazılarını şu suretle hülâsa etmek, sıralamak mümkündür:

1967 bütçesi,

Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonunun 5 yıllık müterakim raporları,

İkinci Beş Yıllık Plân, Gündemde bulunan bütün anlaşmaların tasdiki ile ilgili kanunlar,

Gündemdeki bütün kesinhesap kanun tasarıları,

Sayıştay Kanunu, Deniz İş Kanunu, İş Kanunu, Askerî Personel Kanunu, Adli Tıp Kanunu, Rihtım Resmi Kanunu, İthalde alınacak Damga Resmi hakkında Kanun, Vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkındaki kanun tasarı ve tekliflerinin tamamı, Bekçiler Kanunu...

Halen Cumhuriyet Senatosunda (47) iş kalmıştır.

(383) tezkereden 268'i, 18 çeşitli işten de 14'ü sonuçlanmıştır.

Yine Meclisimize (10) aded gensoru önergesi verilmiş ve bunların hepsi de neticelendirilmiştir.

Genel görüşme olarak: Gelen iş 4'tür, biten 3'tür, 1 işimiz kalmıştır.

Meclis araştırması olarak: Gelen iş 16'dır; bunların içinden biten 10 ve 6 işimiz kalmıştır.

213 sözlü soru ve 168 yazılı soru neticelendirilmiştir. Her iki Meclisi aynı zamanda ilgilendiren çalışmalara ait durum ise şöyledir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı faaliyetleri neticesi olarak:

2 Genel Kurul kararı istihsal olunmuş ve bu toplantı yılında faaliyetine devam eden veya yeniden kurulan TBMM Soruşturma Hazırlık komisyonlarına havale edilen 40 dosyadan 1'i sonuçlanmış ve 30'unun raporu tekemmül etmiş, 9 iş ise komisyonlarda kalmıştır.

1. Vaki resmî davet münasebetiyle yabancı memleketlere yapılan ziyaret seyahatlerinde;

- a) 15 kişilik bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Çekoslovakya'ya,
- b) 6 kişilik bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti İngiltere'ye olmak üzere, 21 Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi yabancı memleketleri ziyaret etmiştir.

2. Meclislerin aldığı karar uyarınca, yabancı memleketler parlamentolarından memleketimizi ziyaret eden heyetler:

- a) Romanya Parlamentosundan 10 kişilik bir heyet,
- b) İtalyan Parlamentosundan 8 kişilik bir heyet,
- c) Polonya Parlamentosundan 15 kişilik bir heyet olmak üzere çeşitli memleketler parlamentolarına mensup 33 üye memleketimizi ziyaret etmiştir.

3. Parlamento üyelerinden kurulu milletlerarası çeşitli kurulların asamble ve komisyon toplantılarına Meclisimizce şu esaslar dairesinde iştirak olunmuştur:

a) Avrupa Konseyi İstişari Meclisinin yıl içinde iki defa vuku bulan Genel Kurul toplantılarına 18 üye ile

b) Aynı Meclisin çeşitli komisyonlarının yıl içinde vuku bulan 35 toplantısına 54 üye ile

c) NATO Parlamentoları Konferansının yıl içinde vuku bulan Genel Kurul toplantısına 3 üye ile

d) Parlamentolararası Birliğin yıl içinde vuku bulan Genel Kurul ve komisyon toplantılarına 9 üye ile

e) Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Karma Parlamento Komisyonunun yıl içinde vuku bulan toplantılarına 15 üye ile olmak üzere cem'an 99 üyemizle katılmış bulunuyoruz.

Bütün bu temasların, tabiidir ki, memleketimizin diplomatik alandaki menfaatlerinin bihakkin korunması yönünden çok faydalı sonuçlar verdiği izahtan varestedir.

Muhterem arkadaşlarım; bu suretle İkinci Toplantı Yılımızı kaparken Yüce Meclisimize önümüzdeki yıllar için daha verimli çalışmalar, sayın üye arkadaşlarıma şahsi sağlık ve saadet dilekelerimle iyi bir tatil geçirmelerini Yüce Tanrıdan niyaz ederim. (*Alkışlar*)

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım, kıymetli oylarınızla beni ikinci defa Meclis Başkanlığına seçmiş bulunuyorsunuz. Birinci iki yıllık hizmetlerimin tasvibi mânâsını tazammun ettiğini kabul ettiğim bu kıymetli itimat ve teveccühleriniz için Yüksek Heyetinize saygılarımı ve şükranlarımı sunarım.

Bundan evvelki iki yıllık hizmetim esnasında ortaya koyabildiğim bir başarı varsa, bunda Sayın Grup temsilcilerinin, gruba mensup olan veya olmayan sayın arkadaşlarımın büyük payı vardır.

Muhterem arkadaşlarımın, önümüzdeki iki yıl içinde de bu yardımlarını benden esirgemeyeceklerine inanıyorum.

Bu inanca, ikinci devrenin yeni başladığımız üçüncü toplantı yılında Yüce Heyetinize hayırlı ve başarılı çalışmalar nasib etmesini Allah'tan niyaz eder, hepimizi tekrar saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

MM Dönem 2, Cilt 22, Birleşim 1, Sayfa 4-5 (01 Kasım 1967 Çarşamba)

Millet Meclisi'nin İkinci Dönem Dördüncü Yasama Yılıni açış konuşması

Millet Meclisinin 2'nci dönem 4'üncü toplantı yılı 1'inci birleşimini hayırlı ve başarılı olması temennisiyle açıyorum.

Bu yeni çalışma yılında sayın arkadaşlarıma sağlık, saadet ve başarılar temenni ederim.

MM Dönem 2, Cilt 29, Birleşim 1, Sayfa 2 (01 Kasım 1968 Cuma)

Millet Meclisinin İkinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım, bu devre içinde Meclisimizde cem'an 467 Birleşim akdedilmiştir. Bu 467 birleşimde 2344 saat mesai göstermiştir Yüce Meclisiniz.

Meclisimize bu devre içinde 689 tasarı intikal etmiş, bunların 422 tanesi Meclisimizden ve Senatodan da çıkarak kanuniyetiktisâb etmiştir. Bu tasarılardan 188 tanesi komisyonda ve 53 tanesi de gündemimizde olmak üzere 241 tanesi bitirilememiştir.

Meclisimize 894 teklif intikal etmiş, bunlardan 626 tanesi komisyonda, 76 tanesi de gündemde kalmıştır. Bunların içinden sadece 180 tanesi kanun olmuştur.

1159 tezkere intikal etmiştir Meclisimize. Bunlardan 117 tanesi komisyonda, 44 tanesi gündemde kalmıştır. Bitirebildiğimiz adedi 991'dir.

Meclisimize intikal eden önergelerin adedi 451'dir ve 451 tanesi de neticelenmiştir.

Çeşitli kâğıt olarak 48 aded muamele gelmiş, bunlardan 6 tanesi gündemde kalmış, 3 tanesi de komisyonunda kalmıştır. Geriye kalan 39 tanesi intacedilmiştir.

Başkanlığa 827 sözlü soru verilmiştir. Bunlardan 555 tanesi cevaplandırılmış, 272 tanesi gündemde kalmıştır.

Yazılı soru olarak Başkanlığa 1189 soru önergesi verilmiş, bunlardan 944 tanesi cevaplandırılmış, 245 tanesi cevaplandırılmamıştır.

Meclise 43 aded genel görüşme önergesi verilmiş, 30 tanesi neticelendirilmiş, 13 tanesi gündemde kalmıştır.

Meclisimize 66 tane soruşturma önergesi verilmiştir. Bu soruşturma önergelerinden 58 tanesi bitirilmiş, 8 tanesi ise bitirilmeden gündemimizde kalmıştır.

52 tane de araştırma önergesi verilmiş, bunlardan 28 tanesi neticelenmiş, 24 tanesi de gündemimizde kalmıştır.

Meclisimize 81 tane gensoru önergesi verilmiş, 80 tanesi neticelenmiş, bugün bir tanesi de geri alınmak suretiyle neticelenmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporlarından iki tanesi bitirilmiştir. Diğerlerinde komisyonun teşkil imkânı bulunamamıştır.

Araştırma Komisyonu raporlarından Petrol Komisyonu ile İlaç Komisyonu araştırma mevzularını ikmal etmişler, raporlarını hazırlamışlar ve Başkanlığa vermişlerdir; gündemde sıra beklemekte iken görüşülememiştir.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonu raporu Senatodan çıkmış, fakat Meclisimizde görüşülememiş, gündemde kalmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, bu arada üzüntüyle söylememiz icab eden ve görümeden, elimizde kalan çok mühim bir konu da İçtüzüğümüzdür.

Bundan evvelki devrede ve bu devrede maalesef İçtüzüğümüzü bitiremedik. Her bütçe müzakeresinin, Millet Meclisi bütçesine taallük eden kısmında bütün grup temsilcileri kendi grupları adına yaptıkları konuşmalarda, bütçenin tenkidi sırasında; İçtüzüğün hazırlanmadığını, çıkmadığını devamlı olarak tenkitlerinde tebarüz ettirmişlerdir, fakat bütün gayretlere rağmen, birinci devrede grup temsilcilerinin bir araya gelerek yaptığı çalışmalar bir netice vermemiş, ikinci devrede kezalik grup temsilcilerinin bir araya gelerek yaptığı çalışmalar nihayet 74 maddede gibi bir çalışma semeresi vermiştir, fakat bu, son olarak iki gayretli arkadaşımın ki kendilerine teşekkür borçluyum, gösterdikleri gayret sonucu İçtüzüğümüz mükemmele yakın bir ölçü içerisinde hazırlanarak komisyondan da geçmiş, fakat gündeme henüz girmeden tatil kararı onun da yolunu kesmiştir. İnşallah önümüzdeki devrede İçtüzüğümüzü bitirmek imkânını buluruz.

Muhterem arkadaşlarım, hülâsa olarak bu dönemde yapılan işler şunlardır: 481 tane kanun çıkmış Parlamentomuzdan. 184 tane Millet Meclisi kararı, 107 tane Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı, İkinci Beş Yıllık Plân ve Kalkınma Plânının onaylandığına dair bir aded Meclis kararı ki, biz buna "plân kararı" ismini veriyoruz, bir aded Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonun raporu hakkındaki karar.

Muhterem arkadaşlarım, bu suretle ikinci devrenin son birleşimini tamamlamış oluyoruz.

Bu devre içinde yüksek itimat ve teveccühlerinizle sizlere başkanlık etmek şerefine nail oldum. Bu vazifemi ifada ortaya bir başarı koyabildimse, bunda geniş ölçüde, bütün grupları temsil eden değerli yöneticilerin bana karşı göstermiş oldukları müzaheret ve teşvikâr hareketin rolü vardır, kendilerine huzurunuzda teşekkür ederim.

Ayrıca, grup mensubu olan ve olmayan bütün milletvekili arkadaşlarımdan canı yürekten müzaheret gördüm, teşvik gördüm, yardım gördüm, hepinize teşekkür ederim.

Riyaset Divânı üyesi arkadaşlarım adına hepinize teşekkür ederim ve önümüzdeki seçimlerin büyük milletimiz için ümit dolu, başarı dolu haberlerin müjdecisi olmasını temenni ederim. Hepinize bol şanslar, sağlık ve saadet dileklerim vardır.

Bu dileklerimle, bir tatil sonunda, verdiğiniz karar gereğince, toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum. (*Alkışlar*)

MM Dönem 2, Cilt 36, Birleşim 98, Sayfa 748-749 (28 Mayıs 1969 Çarşamba)

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem Milletvekili arkadaşlarım, yüksek itimat ve teveccühlerinizle Yüce Meclisinizi temsil etme şerefine nail olmuş bulunuyorum. Bu yüksek itimat ve teveccühleriniz için hepinize saygılarımı, şükranlarımı sunarım.

Muhterem arkadaşlarım, emanet ettiğiniz bu ulvi vazifenin ifâsı sırasında takibedeceğim yol Anayasa yolu olacaktır. Bundan evvelki dört yıllık süre zarfında olduğu gibi, önümüzdeki yıllarda da Anayasamızı, kanunlarımızı, İctüzüğümüzü ve Meclisimizin teamüllerini daima titizlikle takibedeceğim ve koruyacağım.

Nazarımda bütün milletvekili arkadaşlarım eşittir. ("*Bravo*" sesleri, *alkışlar*) Bu kutsal çatı altında ve Anayasamızın ışığında her türlü siyasi tartışma huzur içinde yapılmalıdır.

Bundan evvelki yıllarda olduğu gibi önümüzdeki yıllarda da vazifemi ifa sırasında Meclisimizde temsil edilen grupların, grup teşkil edemeyen milletvekili arkadaşlarımdan ve bağımsız arkadaşlarımdan yardımına muhtaç olduğumu biliyorum ve bu yardımı göreceğimi ümit ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, büyük milletimizin Yüce Meclisine güveni ve Yüce Meclisine saygısı yanında, Yüce Meclisinden beklediği büyük hizmetlerin olduğu da muhakkaktır. Bütün bu hizmetlerin ifâ edilebilmesi için bir teşekkür konuşması çerçevesi içine girer ümidiyle ve müsamahanıza sığınarak sekiz yıldan beri hazırlayıp tamamlayamadığımız İctüzüğümüzün bu içtimâ yılı içinde öncelikle ele alınması lüzumuna işaret etmek istiyorum.

Bana karşı tevcih buyurdunuz yüksek itimada teşekkürlerimi ve saygılarımı tekrar ederek huzurunuzdan hürmetle ayrılıyorum. (*Şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri*)

MM Dönem 3, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 8 (22 Ekim 1969 Çarşamba)

Millet Meclisinin Üçüncü Dönem Birinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Muhterem arkadaşlarım;

Bu toplantı yılının içinde Meclisimizde ceman 137 birleşim akdedilmiş, Yüce Meclisiniz bu 137 birleşimde 659 saat mesai göstermiştir.

Millet Meclisi, üçüncü dönem birinci çalışma yılındaki bu 659 saatlik mesai, İttüzüğümüzde haftada 3 gün ve öğleden sonra çalışma belirtildiğine göre, bunlar da umumiyetle saat 15 ilâ 19 arasında yapıldığına göre, değişik bir hesapla mesele ele alındığında, haftada 12 saat hesabıyla bu 659 saatlik mesai 54 hafta etmektedir. Böylece, bu içtimâ yılında Meclisimiz tam bir yıl üst üste çalışmış durumdadır, evet hatta iki hafta da fazla çalışmış durumdadır. Yani normal bir ölçü içinde çalışılsaydı, biz haftada 3 gün öğleden sonra saat 15 ilâ 19 arasında çalışıyorduk, fakat araya giren bu devamlı mesailer, bir yıllık bir mesai karşılığını bu içtimâ yılında göstermiş olduğumuzu ortaya koymaktadır.

Meclisimizde bu toplantı yılı içinde 376 tasarı gelmiş, bunların 87 tanesi Meclisimizden ve Senatodan da çıkarak kanunlaşmıştır. Bu tasarılarından 209 tanesi komisyonunda ve 36 tanesi de gündemimizde olmak üzere 246 tanesi bitirilememiştir.

Ayrıca, bu tasarılarından 8 tanesi Senatoya sevk edilmiş, 19 tanesi Hükümet tarafından geri alınmış ve 17 tanesi de reddedilmiştir.

Meclisimize 389 teklif intikal etmiştir, milletvekilleri ve senatörler tarafından. Bunlardan 301 tanesi komisyonunda, 29 tanesi gündemde kalmış ve 42 tanesi de kanun olmuştur. Ayrıca, bu tekliflerden 11 tanesi Senatoya sevk edilmiş, 5 tanesi geri alınmış ve 1 tanesi de reddedilmiştir.

Meclisimize 328 tezkere intikal etmiştir. Bunlardan 153 tanesi komisyonunda, 7 tanesi gündemde kalmış ve 19'u kanun olmak üzere 160 tezkere neticelenmiştir.

Meclisimize intikal eden önergelerin adedi 90'dır ve hepsi de neticelenmiştir.

Çeşitli kâğıt olarak 11 aded iş muamele görmüş; bunlardan 1 tanesi gündemde kalmış, 10 tanesi de neticelenmiştir.

Bu toplantı yılı içinde Başkanlığa 149 sözlü soru verilmiştir. Bunlardan 11 tanesi cevaplandırılmış, 138 tanesi de gündemde kalmıştır.

Yazılı soru olarak Başkanlığa 267 soru önergesi verilmiş, bunlardan 169 tanesi cevaplandırılmış, 98 tanesi cevaplandırılmamıştır.

Meclisimize 15 aded genel görüşme önergesi verilmiştir. 2 tanesi neticelendirilmiş, 13 tanesi gündemde kendi sırasında kalmıştır.

Meclisimize 7 aded gensoru önergesi verilmiştir. Bugünkü okunan da dâhil olmak üzere 8 adeddır ve hepsi de muamele görerek bitirilmiştir. Yalnız bugünkü elimizde kalmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, Münhasıran Meclisimizle ilgili olmamakla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik toplantısının bir kanadı olarak, Millet Meclisi bileşik toplantı mesaisine ait bazı işleri de bilgi olmak üzere arkadaşlarıma arz ediyorum.

Soruşturma işleminde, 10 tanesi bundan evvelki devrelerden, 9 tanesi de bu toplantı yılında gelmiştir. Cem'an 15 soruşturma işleminden 7 tanesinin raporu Soruşturma Hazırlık komisyonları tarafından hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı gündemine girmiş ve gündemde sırasını beklemektedir. Geriye kalan 8 tanesinin de komisyon olarak görevleri devam etmiştir ve bu 8 iş komisyonudur.

Araştırma komisyonlarından Petrol Komisyonu, araştırma mevzuunu ikmal ederek raporunu hazırlamış ve Başkanlığa vermiştir, gündemde sırasını beklemektedir ve henüz görüşülememiştir. Diğer 4 Araştırma Komisyonunun görevleri devam etmektedir. 26 aded araştırma önergesi de gündemde sıra beklemektedir.

Bundan evvelki devrede Senatodan çıkan Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonu raporu da, bu toplantı yılı içinde Meclisimizce görüşülerek karara bağlanmıştır.

Muhterem arkadaşlarım, Hulâsa olarak bu toplantı yılı içinde yapılan işlemler şunlardır: Parlamentomuzdan 140 aded kanun çıkmıştır. 16 aded Millet Meclisi kararı, 23 adet Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı kararı ve 1 adet de Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonu kararı çıkmıştır.

Azîz arkadaşlarım.

Bu arada yapamadığımız işler de vardır. Bunlardan bir tanesi, bu içtimâ yılında İçtüzüğümüzü yapamamış olmamızdır.

Bunlardan ikincisi de; bu içtimâ yılında da misafir ve ziyaretçilerin, Meclis binaları içindeki giriş-çıkışları ve intizamı gibi meselelerde de başarı gösterememiş olmamızdır. (*Alkışlar*)

Bu eksikliklerimizi de önümüzdeki içtimâ yılında tamamlayarak, hem güzel bir İçtüzüğe sahip olmak, Meclis çalışmalarını daha verimli daha ileri bir ölçü içinde ele almak, hem de Meclise girip çıkanların esamisinin okunması lâzım gelmek gibi, hiç değilse gelip giden belirsiz hâle gelmemek gibi, yeni bir düzenli hayatı da, önümüzdeki içtimâ yılında gerçekleştiririz temennisindeyim.

Muhterem arkadaşlarım, Bu suretle bu içtimâ yılımız 1 Kasım 1970 tarihine kadar tatil vermek suretiyle bitmiş oluyor. Bu tatil süresince muhterem arkadaşlarıma, Meclis Başkanı olarak hayırlı, başarılı sağlıklı bir tatil temenni ederim ve Yüce Meclisinize, ayrı ayrı üyelere saygılarımı sunarım. (*Sürekli alkışlar*) Muhterem arkadaşlarım, 1 Kasım 1970 Pazar günü saat 15'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum. (*Alkışlar*)

MM Dönem 3, Cilt 8, Birleşim 137, Sayfa 920-921 (31 Temmuz 1970 Cuma)

SABİT OSMAN AVCI (1921 – 2009)

26 KASIM 1970 – 14 EKİM 1973

1921'de Artvin'de dünyaya geldi. 1944 yılında Orman Fakültesini bitirdi. 1953 yılında araştırmalar yapmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi.

1961 Genel Seçimlerinde Artvin Milletvekili seçildi. 19 yıl sürecek siyasi hayatına böylelikle başlamış oldu. 1965 genel seçimlerinde Artvin'den ikinci kez Milletvekili seçildi.

Seçimlerin ardından kurulan 1'nci Demirel Hükümetinde Köy İşleri Bakanı olarak görev aldı. O, yatırımların hızlandığı bu dönemde taşranın ve köylerin kalkınması, tarımda teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması konusunda önemli çalışmalara imza attı.

1969 seçimleri sonrasında ilk kez kurulan Orman Bakanlığı'na getirildi. 26 Kasım 1970'te Meclis Başkanlığına seçildi.

1973 genel seçimlerinde Artvin'den, 1977 seçimlerinde yine Adalet Partisi listesinden fakat bu kez İstanbul'dan Milletvekili seçildi.

12 Eylül askeri darbesinin ardından siyasetten çekildi.

8 Şubat 2009'da İstanbul'da vefat etti.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayın üyeleri; Çok şerefli ve o nispette de mesuliyeti ağır olan Millet Meclisi Başkanlığı görevini reylerinizle ve itimatlarınızla naçiz şahsıma tevdi buyurdunuz, şükranlarımı sunarım.

Demokratik rejimin kilit taşı ve en yüksek organı ve millî iradenin yegâne tecelligâhı olan Parlamentomuzun bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da vazifesini bihakkın yapacağı inancı içerisinde tevdi buyurduğunuz göreve biraz sonra başlayacağım.

Başkanlık görevini ifa edeceğim süre içerisinde Anayasanın tüm hükümleri ve özellikle usule taallûk eden hükümlerine, İctüzük hükümlerine ve Meclis teammüllerine tam ve titizlikle riayet ederek, Meclisimizin seçimde gösterdiği titizlikle aradığı tarafsızlığı şiar edinerek bu şerefli görevi yapmaya çalışacağıma itimat buyurmanızı hassaten istirham ederim. (*Şiddetli alkışlar*) İnaniyorum ki, Meclisimiz başkanlık seçimi için demokratik kuralların icâbı olarak kaybetmiş bulunduğu zamanı da telâfi etmek için daha çok çalışacak ve gayret gösterecektir. Daha randımanlı sonuç almak için, bir sürenin kaybı pahasına da olsa, bu dönem içerisinde Meclis İctüzüğünün bugünün şartlarına ve icâblarına uygun olarak çıkarılması suretiyle, bu İctüzüğü de tamamlayıp Meclis Başkanlık Divanına “Buna göre amel edin” diye tevdi buyurmanız suretiyle daha çok randımanlı işler yapacağız. Bu randıman sayesinde ki, zaman zaman bu kürsüde, zaman zaman basında münakaşası olan Parlamentoya düşürülmek istenen zayıf veya Parlamentonun itibarına ve mehabetine maksatlı maksatsız düşürülmek istenen gölgeleri de Yüce Meclisiniz yine Anayasa kuralları, hukuk kuralları ve kendisine düşen görevi kendisine lâyık bir vakar içerisinde bugüne kadar olduğu gibi yapmak ve başarmak suretiyle bilfiil tekzibedecektir.

Bu anlayış içerisinde hakkımda müspet oy veren arkadaşlarıma da, hakkımda her ne sebeple olursa olsun tereddütlerinin bir ifadesi, bir neticesi olarak değerlendirdiğim müstenkif oy sahiplerine de, hiçbir zaman bunların kime ait olduğunu aramak ihtiyacını duymadan, sâdece ve sâdece bu tereddütlerinden zaman içerisinde çalışmalarıyla kendilerini sıyrabilmek, kendilerini müspet oy kullananların kanaati istikametinde imâle etmek imkânını bulursam vazifemi hakkıyla yapmış olduğuma inanacağım ve huzur duyacağım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Bu inançla Yüce Meclisimize, onun içerisinde bulunan bütün siyasi parti gruplarına, grup üyelerine ve müstakil üyelere tekrar şükranlarımı sunar, başarı dileklerimi sizlere arz ederken saygılarımı sunarım. (*Her kanattan, şiddetli alkışlar*)

MM Dönem 3, Cilt 9, Birleşim 15, Sayfa 102 (26 Kasım 1970 Perşembe)

Millet Meclisi'nin Üçüncü Dönem Üçüncü Yasama yılını açış konuşması

Çalışmalarımıza başlamadan önce sizlere, Millet Meclisimizin geçen 2 nci toplantı yılı içinde yaptığı çok yoğun çalışmalar hakkında kısa bilgi sunmak isterim: Millet Meclisimiz, 3 üncü dönem 2 nci toplantı yılı başından bu güne kadar 185 birleşim akdetmiştir. İctüzük gereğince normal olarak haftada 3 birleşim yapılması halinde bu 62 hafta çalışmaya tekabül eder Genel Kurul, bu süre içinde normalin 2 mislinden fazla birleşim akdetmiştir.

Birleşimler toplam olarak 705 saat 49 dakika sürmüştür. Buna ilâve olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi 14 birleşimde, 42 saat 39 dakika çalışmış olup, bu toplantı yılı içinde her iki Meclis olarak 748 saat bilfiil çalışma yapılmıştır. Bu rakam, meclislerimizin 51 yıllık çalışmasının en yüksek rakamıdır.

Meclisimize bu toplantı yılı içinde, 163 tasarı ve 183 teklif olmak üzere toplam olarak 346 kanun tasarı ve teklifi verilmiştir.

Meclisimizde bulunan kanun tasarı ve tekliflerinin 167'si kanunlaşmış, bunların 50'si -tevhdilî olanlarla birlikte teklif ve 129'u taşandır.

Meclisimizde 331 tezkere, 128 önerge ve 7 çeşitli evrak işlem görmüştür.

Bu toplantı yılı içinde, Millet Meclisi olarak 14 ve Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak 24 karar alınmıştır.

Bu yıl içinde 4 soruşturma önergesi gelmiş, buna karşılık geçen toplantı yıllarından devredilen işler dâhil, 11 soruşturma kararı bağlanmıştır. Keza, 12 Gensoru önergesi verilmiş ve 12 önerge de karara bağlanmıştır.

Meclis Araştırması önergesi olarak, 56 önerge verilmiş, bunlardan 2'si Genel Görüşmeye çevrilmiş, 1'i geri alınmış ve 5'i karara bağlanmıştır.

23 Genel Görüşme isteği olmuş, bunlardan 4'ü geri alınmış, biri araştırmaya çevrilmiş ve 3'ü karara bağlanmıştır. Aynı toplantı yılı içerisinde 443 Yazılı soru önergesi verilmiş, bunlardan 412'si cevaplanmış, biri geri alınmıştır.

5 adet Sözlü soru önergesinden 39'u cevaplanmış, 14'ü düşmüş, 5'i geri alınmış, 15 tane eski yıldan kalanlar da yazılı soruya çevrilmiştir.

22 nci toplantı yılında, eski yıllardan devredenlerle birlikte, bu yıl içinde verilen dilekçe toplam sayısı 16164'e ulaşmış ve Dilekçe Karma Komisyonu tarafından 6309 dilekçe karara bağlanmış olup, halen 9855 aded karara bağlanacak dilekçe mevcuttur.

Bu maruzatının dışında, yüksek malûmlarınız olduğu veçhile, en acil ve zarurî bir konu olan İctüzük değişikliği teklîni üzerindeki çalışmalara da kısaca değinmek istiyorum: Anayasamızın esprisi ve öngördüğü hükümler karşısında ve 10 yıllık uygulamada ortaya çıkan zaruretlerle, İctüzüğümüzün yeni baştan ele alınmak suretiyle tedvini ihtiyacını göz önüne alan Başkanlığımız, bu konu üzerinde ciddiyetle ve önemle durarak, gerekli teşebbüslere girişmiş ve Millet Meclisinde grupları bulunan siyasî partilerden ikişer temsilci alınmak suretiyle teşkil olunan "İctüzük Projesini Hazırlama Komisyonu", 15.1.1971 tarihinden itibaren, Başkanlığımızda yapmış olduğu birçok toplantılar sonunda Anayasada yapılan değişikliklere paralel, İctüzükte yapılması gerekli değişiklikler dışında 217 maddenin müzakeresini bitirmiş ve çalışmalar, son safhasına gelmiş bulunmaktadır.

Yasama görevinin noksansız ve verimli bir şekilde yapılabilmesini öngörecektir ve sağlayacak olan İctüzüğümüzün, bu toplantı yılı içinde tamamlanıp uygulanması hususunda Yüce Meclisimizin, gerekli ilgi ve yardımı göstereceğinden emin bulunmaktayım.

Bunu başarmak, Meclisimiz için birçok sürtüşme ve tartışma konularını ortadan kaldırarak, alınacak kararlarda sıhhat, sürat ve isabet sağlayacaktır.

Sayın milletvekilleri, 3 üncü toplantı yılımız, geçen yılda olduğu gibi, çok kesif ve çok verimli çalışmayı icab ettirir bir yıl olacaktır.

Bütçe müzakerelerinden önce Meclisimize verilmiş bulunan ve bu arada vereilecek olan reform kanunları ve önemli kanunların çıkarılmasında çok gayretli

olmak; millet ve memleket menfaatine bu kanunlara en uygun şekli vererek biran evvel yürürlüğe koymak hepimiz için inşirah verici bir görev olmaktadır.

Bu sebeple Başkanlık Divanımızın seçimini müteakip, evvelce teşkil olunmuş bulunan geçici komisyonların görevlerine devamı hususunda, Yüce Heyetinizin tasviplerini alacağım ve bundan ayrı olarak; Siyasî parti gruplarımız, yöneticilerini seçer seçmez, meclisimizin yeni çalışma düzenini, kendileriyle danışıp tespit ettikten sonra Yüce Heyetinizin tasviplerine en kısa zamanda arz edeceğim.

MM Dönem 3, Cilt 19, Birleşim 1, Sayfa 2-4 (01 Kasım 1971 Pazartesi)

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, Büyük Türk Milletinin mümtaz temsilcileri, değerli milletvekilleri arkadaşlarım; İki yıl evvel çok kıymetli reylerinizle itimat ve teveccühlerinize nail olmuşum. Uhdeme tevcih Duyurulan bu sıfat ve görevle geride bıraktığımız iki yılın en kritik ve müşkül anlarında yardımlarınızı daima yanımda buldum ve bu sayede görevimin ifasında en doğru istikameti bulmakta güçlük çekmedim.

Bugün, yeniden Meclis Başkanlığına seçilmiş olmam dolayısıyla kalbimdeki minnet ve şükran duygularımı Yüce Meclise sunmak; ilk ve en önde gelen görevimdir.

Sizden farklı olduğumdan değil, sizden, sizlerin arasından biri olduğum için bu göreve seçildiğim idrâki içindeyim. Bu asil ve millî teveccühün yüksek değeriyle mütenasip bir surette ve Anayasa ile İçtüzük hükümleri doğrultusunda tam bir tarafsızlıkla çalışmaya devam edeceğimi huzurunuzda bu millet kürsüsünden beyan ve taahhüt ediyorum. (*"Bravo" sesleri*)

Sayın milletvekilleri;

Bu istikamette yapacağımız çalışmalarda, şu anda tazelediğiniz itimat ve teveccühlerinizin eksilmeden devamına olan ihtiyacımı bilhassa belirtirken, geçen iki yıl içinde en nazik anlarda ve her zaman görevimizin isabetli ve başarılı olması için bütün siyasî partilerimizin ve onların değerli genel başkanlarının, gruplarımızın ve yöneticilerinin ve bütün sayın üyelerin esirgemedikleri yardım ve desteklerine millet önünde bu kürsüden samimiyetle ve halisane teşekkürlerimi bilhassa belirtmek isterim. Bu arada, basından gördüğüm yardım ve anlayışa da şükranlarımı sunarım.

Değerli arkadaşlarım; Bugünden itibaren dönemin son yasama yılına girmiş bulunuyoruz. Bu yılın önemi ve özelliklerinden biri de, Anayasamızın emirleri gereği yapılacak olan genel seçimlerle, Cumhuriyetimizin 50 nci yılını kutlama törenlerinin de bu yasama yılı kapsamında olmasıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 52 ve Cumhuriyetimizin 49 başarılı yılını geride bırakmış bulunuyoruz. Millet ve memleket hayrına çalışmaları ile gayret ve başarılarla dolu mâzisi 52 yılı aşan Türk Parlamentosunun daha da hayırlı hizmetlerin ifasında başarılı olacağından dünyada ve Türkiye'de hiç kimsenin şüphesi olmasın. (*"Bravo" sesleri, alkışlar*) Buna, hem mahal yoktur ve hem de hiç kimsenin hakkı da yoktur... (*"Bravo" sesleri*) Yüce Türk Parlamentosunu olduğu gibi değil de, kendi diledikleri gibi görmek ve göstermek isteyenlerin sonu daima hüsrana olacaktır. (*"Bravo" sesleri, alkışlar*) Sayın Milletvekilleri; Seçilmiş ve itimadımıza mazhar olmuş Başkanımız olarak Cumhuriyetimizin 50 nci yılına ve ona tekaddüm edecek olan seçimlere gidecek yolda başarılı olarak hedefe ulaşabilmemiz için önümüzde-

ki günlerde Parlamento olarak gerçekleştirilmesinde fayda ve hatta zaruret gördüğüm bazı konulara kısaca temas etmek istiyorum.

İki yıl evvel bu kürsüden sizlere kısa teşekkür konuşmamı yaparken İttüzüğe olan ihtiyacımızdan bahsetmişim. Çok değerli selefimin, uzun yıllar üzerinde çalışması ile hazırlanmış olduğu ve Anayasa Komisyonunda da görüşmesi tamamlanmış olan bir proje üzerinde bizzat ve her toplantısına, siyasî partiler gruplarından ikişer temsilcinin iştirakiyle ve en az mutlaka bir temsilcinin bulunduğu toplantıda bizzat Başkanlık ettiğim Partilerarası Komisyonunda 14 ay çeşitli aralıklarla çalışarak bu projeyi geliştirdik ve partiler arasında % 95'in üstünde bir mutabakat sağladık-tan sonra İttüzük projesini grupların yetkili kurullarına tevdi ettik. Dört ayı mütecevaz bir zaman gruplarımızın kurullarında tetkik edildi ve teklif hâline getirilip Anayasa Komisyonuna tevdi edildi. Anayasa Komisyonunun bir alt komisyonunda yine her partiden bir temsilcinin de iştirakini sağlamak suretiyle görüşülüp geliştirilen ve sonra Anayasa Komisyonunda müzakereleri tamamlanan İttüzüğümüz şu anda gündeme gelmek üzeredir. Bundan sonra da aynı yardımı siyasî parti gruplarının göstermesi suretiyle bu yasama yılının ilk görevlerimiz arasında İttüzüğü çıkarmak olmalı ve bu temenniyi bilhassa burada ifade ederek tekrar hem üyelerimizden hem grup yöneticilerinden bu istirhamımı tekrarlıyorum.

Anayasa değişikliği; reformlar, özellikle Toprak ve Tarım Reformu: Toprak Reformu Ön tedbirler Kanunu Meclisimizden ve Senatomuzdan çıkmış, meriyete girmiştir. Toprak ve Tarım Reformu Ön tedbirler Tasarısı Komisyonunda çok uzun bir müzakereye tabî tutulmuş, çeşitli ilmî ve meslek kuruluşlarının uzmanları, temsilcileri dinlenmiş, zabıt tutulmuş, zabıtlar deşifre edilmiş, bu zabıtlar matbaamızda ciltlerle, üçbin aded bastırılmıştır. Bu sebeple, şimdi yeni Ana toprak ve Tarım Reformu Kanunu üzerinde görüşmeye başlamadan önce bu tutanaklara ihtiyaç duyulduğundan, geçtiğimiz ay verimli bir çalışma yapamadık; ama geçici komisyonları Yüce Heyetinizin tasvibinden geçirdikten sonra umuyorum ki, ilk vazifelerimizden biri de Toprak ve Tarım Reformunu gündeme getirmek olacaktır.

Üniversite reformu benim bildiğim kadarı ile Komisyonunda 26 ncı maddesine kadar tamamlanmıştır.

Maden Reformunun tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmış, Petrol Reformu Komisyonu bizzat tarafımdan toplanmış ve çalışmalara başlatılmıştır ve bunların hepsi sıra ile önümüzdeki bir-iki ay içerisinde gündeme gelecek işlerdir.

Bundan sonra ana iskelet olarak Seçim ve Siyasî Partiler mevzuatındaki Partilerarası Komisyonun bir araya gelip çalışıp, hazırlayacakları mevzuat sistemine sıra gelmektedir. Ve bunlarla ilgili diğer kanunlar manzumesi...

Çok değerli milletvekilleri; Zamanı iyi plânlar, karşılıklı yardımlaşmada her zaman olduğu gibi bu anlayışla hareket edersek bunları tamamlamaya engel görmüyorum. İşlerimiz çoktur, geniştir, önemlidir; fakat başarılacağına sarsılmaz imânı ve inancı olan insanlar topluluğuyuz. Çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi; vatanseverliğin, çalışkanlığın tedbirde isabetin dâima en mükemmel örneğini vermiştir. Bu inançlarla dönemin son yasama yılının Milletimiz ve memleketimize hayırlı, Yüce Meclisimize verimli ve başarılı olması kalbimin en halisane temennisidir.

Tekrar Büyük Meclisimizin çok değerli üyelerine şükranlarımla içten saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

MUSTAFA KEMAL GÜVEN (1921)

18 ARALIK 1973 – 05 HAZİRAN 1977

1921'de Erzincan'da doğdu. 1940'ta liseyi, 1944'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi.

Kars'ın Posof, Kağızman ve Tuzluca ilçelerinde Cumhuriyet Savcılığı görevinde bulundu.

1954 seçimleri öncesinde Cumhuriyet Halk Partisi Kars İl Teşkilatının kendisine yaptığı adaylık teklifini kabul ederek siyasete ilk adımını atmış oldu.

1954, 1957 ve 1961 Genel Seçimlerinde Kars Milletvekili olarak Parlamento görev yaptı.

1965 Genel Seçimlerinde Parlamento dışında kalan Güven, 4 yıl Ankara Alındağ Cumhuriyet Savcılığı görevinde bulundu. 1969 ve 1973 Genel Seçimlerinde tekrar Kars Milletvekili olarak parlamento daydı.

Yirmi yıla yaklaşan Siyaset tecrübesiyle Meclis'in en güvenilen isimlerinden biri olan Kemal Güven, Partisinin teklifiyle Meclis Başkanlığına aday oldu. 18 Aralık 1973'te Millet Meclisi Başkanlığına seçildi.

1977 Genel seçimlerinde bir kez daha Kars Milletvekili seçilen Kemal Güven, Meclis Başkanlığı görevini Cahit Karakaş'a devrettikten sonra da tecrübesi ve saygınlığıyla uzlaşmadan, sağduyudan yana tavır alarak görevine devam etti. 12 Eylül 1980'de aktif siyasetten ayrıldı.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Yüce Meclisin saygı değer üyeleri; Yasama organı seçimleri sonucunda, hürriyetçi demokratik sistemin çoğu ülkedeki uygulamasında görülen yasama faaliyetlerinin sağlanması için Başkan ve Başkanlık Divanı seçimleri bir süre gecikmiş bulunuyor.

Şimdi bir aşamaya ulaşılmış bulunuyoruz; Yüce Meclisin Başkanlığına, lütufkâr oylarınızla seçilmiş bulunuyorum. Tüm üye arkadaşlarıma içtenlikle şükranlarımı sunarım.

Meclis Başkanı seçiminden sonra Başkanlık Divanı ve komisyonların seçimini en kısa zamanda sağlamak hususunda bütün siyasî partilerin yardım ve anlayışına güveniyorum.

Meclisi görev yapar hâle getirmek, çalışmalarını sağlamak başlıca görevimiz olmalıdır.

Ülkenin içinde bulunduğu sayısız ve ciddi nitelikteki sorunlar, halkın iradesine dayalı Büyük Meclisten çok şeyler beklemektedir. Demokratik sistemimizi, demokratik hayat tarzının bünyesinden gelen güçlükleri yenmesini bilerek, güçlendirmeli ve itibarlı kılmalıyız.

Yüce Meclisten güven alacak bir hükümetin teşkili için siyasî partilerin sağlıklı isabetli yolu bulmadan gecikmeyeceklerini umut ediyorum.

Millet Meclisine Başkan olmanın onur verici yönü kadar, ağır sorumluluğunu da yüreğimde daima duyacağım. “Tarafsızlık Millet Meclisi Başkanlığının görev ilkesi olmalıdır” kuralına gönülden bağlı ve saygılıyım.

Tarafsızlığımı koruyacağım hususunda sayın milletvekilleri ve aziz vatandaşlarıma rahat bir inanç içinde olmalarını özellikle rica edeceğim.

Büyük ve onurlu görevimin yerine getirilmesinde tüm siyasî partilerimizin, milletvekili arkadaşlarımin ve gerçekten ülke ve ulus yararına değerli hizmetlerde bulunan basınımızın yardımlarına ve iyi niyetli uyarılarına muhtaç olduğumu samimiyetle ifade etmek isterim.

Yeni yasama dönemi için umutluyum. Ulusun refahı ve ülkenin kalkınmasını sağlamada herkesin beklenen uğraşmayı göstermesi, güçlükleri yenmede birleşmesi, bu umudumun muhkem mesnedidir.

Görevime başlarken en iyi dileklerle saygılar sunarım. *(Sürekli alkışlar)*

MM Dönem 4, Cilt 1, Birleşim 23, Sayfa 88 (18 Aralık 1973 Salı)

Millet Meclisi'nin Dördüncü Dönem İkinci Yasama yılını açış konuşması

Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisinin 4 üncü Dönem 2'nci Toplantı Yılı 1 inci Birleşimini; ülkemize, ulusumuza ve siz sevgili arkadaşlarıma hayırlı ve uğurlu olması temennisiyle açıyor ve hepimize yürekten başarılar diliyorum.

MM Dönem 4, Cilt 7, Birleşim 1, Sayfa 10 (01 Kasım 1974 Cuma)

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Anayasa ve İçtüzük doğrultusunda özgür iradenizle, beni tekrar Millet Meclisi Başkanlığına seçmek suretiyle gösterdiğiniz teveccüh ve teyid lütfunda bulunduğunuz güvenden dolayı teşekkür ve şükranlarımı sunuyorum.

Sayın milletvekilleri; tekrar seçildiğim görevin onurlu olduğu kadar, gerçekten güç ve ağır bir görev olduğunun bilinç ve idrâki içerisindeyim. Üstlendiğim görevi lâyıkıyla yerine getirebilmem için, bundan evvelki yıllarda olduğu gibi, sayın parti genel başkanlarının, parti grup yöneticilerinin ve teker teker tüm milletvekili arkadaşlarımdan yardım, destek ve uyarılarına muhtaç olduğumu ifade etmeyi zorunlu sayıyorum. Yardım, uyarı ve yol gösterici tenkitlerinizi esirgemediğiniz sürece, gerek Genel Kurulda, gerekse Millet Meclisi yönetiminde başarılı ve uyumlu bir çalışma yöntemi saptayabiliriz. Bütün arkadaşlarımdan huzur içerisinde çalışabilecekleri bir ortamın yaratılması hususunda görüş birliği içerisinde bulunduğularını çalışmalarımızın her safhasında esirgemeyecekleri ümit ve inancı ile görevime başlıyorum.

Bu dönemde de çalışmalarına esas olacak ilke, Meclis içinde ve dışında Anayasa ve İçtüzüğün çizdiği sınırlar içerisinde, tam bir tarafsızlık ile görevimi yürütmek; demokratik yaşantımızın temel kuruluşu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin itibarını her türlü düşünce ve kaygının üstünde tutarak onu korumak, en ufak ölçüde de olsa üzerine gölge düşürmemek başlıca görevim olacaktır. Bu konuda da bütün milletvekili arkadaşlarıma, anayasa kuruluşlarına, özgürlükçü demokrasi-den yana olduğuna inandığım basınımıza ve tüm yurttaşlarımıza düşen görevler bulunduğunu, huzurunuzda geçirdiğimiz günlerin önem ve özelliklerini de göz önünde tutarak, bilhassa hatırlatmakta yarar görüyorum.

Sayın milletvekilleri, Meclis içinde ve dışında görevlerimizi yerine getirirken, çok özenli ve duyarlı hareket etmemiz gereğini önemle takdirleriniz sunuyorum. İlişkilerimizde daima karşılıklı sevgi ve saygıyı hâkim kılmalıyız. Bu da ancak peşin hükümlere saplanmadan birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmak, uygarca ilişkilerimizi artırmak ve geliştirmekle mümkün olabilir.

Değerli arkadaşlarım, Başkanınız olarak bu önerilerde bulunurken, bunların olanaklarını aramak ve sağlamak konusunda bana da birtakım görevlerin düştüğünü bilmekteyim. Bütün bu hususları da kapsayacak, aynı zamanda milletvekili arkadaşlarımdan huzur içerisinde çalışmalarını, vatandaşlarla ilişkilerinde kolaylık ve rahatlık sağlanacak; Meclis çalışmalarını daha yararlı ve verimli bir düzeye ulaştıracak her türlü tedbirleri öngören önerileri, Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulumuzda oluşturup en kısa zamanda onayınıza sunmak kararındayım.

Bu inanç ve düşüncelerle yeni çalışma yılının ülke ve ulusumuza hayırlı olmasını dilerim.

Benim için büyük anlam taşıyan teveccüh ve güveninize her yönüyle lâyık olmaya çalışacağımı huzurlarınızda tekrar belirtir, hepinize yürek dolusu sevgi ve saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

Millet Meclisi'nin Dördüncü Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Millet Meclisinin 4 üncü Döneminin 4 üncü Toplantı Yılına 1 inci Birleşimini açıyorum.

Bu toplantı yılında da, ülkemiz ve ulusumuz için hayırlı ve verimli olmasını temenni ederken, siz sayın arkadaşlarıma gönülden başarılar dilerim. *(Alkışlar)*

MM Dönem 4, Cilt 21, Birleşim 1, Sayfa 6 (01 Kasım 1976 Pazartesi)

Tatile girme zorunluluğu hakkında Millet Meclisini kapatış konuşması

Tespit ettiğimize göre Meclisimiz 5.4.1977 tarihli 76'ncı Birleşiminde aldığı, seçimlerin yenilenmesi kararı üzerine, sayın milletvekilleri çok yakın tarihlerde yapılacak olan önseçim ve genel seçimlerde pek tabii yasal bir zorunluluk olan seçim faaliyetlerini yürütebilmek için seçim bölgelerine dağılmışlardır. Bu nedenle, seçimleri yenileme kararının alındığı birleşimi takip eden iki hafta içindeki bütün birleşimlerde ne Başkanlık Divanı teşekkül edebilmiş ve ne de, beş on Sayın üyenin dışında, toplantıya katılan olmamıştır. Bugünkü durum da aynıdır. Bu durumun sonucu olarak da; Danışma Kurulumuzun, 7.4.1977 tarihli toplantısında Genel Kurula önermeyi kararlaştırıp, hazırladığı tatil önerisi de işleme konamamıştır.

Kendileriyle görüştüğüm Başkanvekili ve Divan Üyesi arkadaşlarım, seçim nedeniyle Divan faaliyetlerine katılmalarının imkânsız olduğunu, aksi halde istifa mecburiyetinde olduklarını belirtmişlerdir. Bu arada bir Sayın Başkanvekili arkadaşım da, parti içi çalışmalarından doğan yasal zorunluluk gerekçesiyle istifa etmiş bulunmaktadır. Sayın Divan Üyesi ve diğer üye arkadaşlarıma çok haklı ve zorunlu olan bu mazeretleri karşısında Meclisimizin toplanması ve çalışması kesin olarak imkânsız hâle gelmiş ve Meclisimiz fiilen tatil durumuna girmiştir.

Meclisimizin toplanmasını sağlamak maksadıyla, bu durumdan kurtarılması için siyasî parti gruplarımızın sayın yöneticilerine sözlü ve yazılı olarak yaptığım uyarı ve ricalar da bir sonuç vermemiştir.

Aslanan, hukukî işlemler tamamlandıktan sonra tatile girmektir. Ancak, seçim zorunlulukları nedeniyle Meclisimizin buna imkân bulamayacağı kesinlikle anlaşıldığından ve de ortadaki fiili durumu Yüce Meclisin zımnı iradesi kabul ederek ve ayrıca Cumhuriyet Senatosunun bugünkü Birleşiminde aldığı tatil kararına da uygun olarak; Anayasamızın 83 üncü maddesinin ikinci fıkrası gereği, 25.5.1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun değişik 35 inci maddesiyle Millet Meclisi İhtüzüğünün 3 üncü maddesi gereğince seçimlerin kesin sonuçlarının, Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye radyolarından ilânını takip eden beşinci gün saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyor, bütün arkadaşlarıma gönülden başarılar diliyorum.

MM Dönem 4, Cilt 26, Birleşim 86, Sayfa 539-540 (19 Nisan 1977 Salı)

CAHİT KARAKAŞ (1928)

17 KASIM 1977 – 12 EYLÜL 1980

1928'de Bartında doğdu. 1946'da Erzurum Lisesi'ni parasız yatılı olarak bitirdi. 1951'de İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Devlet Demir Yolları Liman İşletmeleri'nde proje ve kontrol mühendisi olarak çalışmaya başladı.

1953-1955 arası askerlik görevini yerine getiren Karakaş, 1955 yılında Federal Almanya'ya gitti ve Hamburg, Bremen, Duisburg ve Amsterdam şehirlerinde Liman İnşaat Daireleri Proje Mühendisi olarak çalıştı. 1959-1961 arasında Berlin Teknik Üniversitesi'nde Su İnşaatı ve Su Ekonomisi alanında doktorasını verdi. Almanya'daki çalışmaları Federal Almanya Liyakat Nişanı ile onurlandırılan Karakaş, 1961 yılında Türkiye'ye döndü.

Bayındırlık Bakanlığı Fen Heyeti Müdürlüğü yaptı. Aynı zamanda Devlet Planlama Teşkilatı Danışma Kurulu üyesi ve TÜBİTAK Danışma Bakanlık temsilciliği görevlerinde bulundu.

1965 Genel Seçimlerinde Adalet Partisi Zonguldak Milletvekili olarak Parlamente'ye girdi.

1969 Genel Seçimlerinde tekrar Adalet Partisi Zonguldak Milletvekili seçildi.

12 Mart 1971 muhtırasından sonra kurulan Erim Hükümetinde Bayındırlık Bakanı olarak görev aldı, bir süre sonra da Ulaştırma Bakanlığı'na getirildi. Yaklaşık 8 ay Nihat Erim hükümetlerinde görev yaptıktan sonra Aralık 1971'de Bakanlık görevinden ayrılarak milletvekili sıfatıyla çalışmalarını sürdürdü. Karakaş 1973 Nisan'ında siyasi hayatına Cumhuriyet Halk Partisi'nde devam etmeye karar verdi.

1973 Genel Seçimlerinde bir kez daha Zonguldak Milletvekili seçildi. Partisi tarafından başkanlık için aday gösterildi. 17 Kasım 1977'de Millet Meclisi Başkanlığına seçildi. 6 Kasım 1979'da yeniden Başkanlığa seçildi. 12 Eylül 1980'de ara verilen parlamenter sistemle birlikte siyasete ara verdi. 1983 Genel Seçimlerinde yeni kurulan Halkçı Parti'de, ardından Demokratik Sol Parti'de siyasete devam etti. 1983 ve 1987'de iki dönem daha Zonguldak milletvekilliği yapan Karakaş 1991 yılında siyasetten çekildi.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri; Yüce Meclisimize Başkan seçimi konusunu biraz önce ortak bir sorumluluk anlayışı içinde sonuçlandırmış ve böylece, Meclisimizin, çalışmalarına fiilen başlayabilmesi yolunu açmış bulunuyorsunuz.

Demokratik ve laik Cumhuriyetimizin temel kuruluşu bu Yüce Meclisimize beni Başkan olarak lâıyk görmekle göstermiş olduğunuz yüksek teveccühler için, hepinize ayrı ayrı, en derin şükranlarımı arz ederim.

Bu zor ve fakat o ölçüde şerefli görevin gereklerini yerine getirirken, tam bir tarafsızlık içinde, Anayasamız, kanunlarımız ve İttüzüğümüzün gösterdiği doğrultularda hareket edeceğimden hiç kimsenin kuşkuda bulunmamasını özellikle rica etmek isterim. *(CHP sıralarından alkışlar)* Siz Sayın milletvekillerinin yasalar gereği yüklendiğiniz yasama ve denetim görevlerinizi yerine getirirken, Meclisimizin bütün idarî birimleri ve olanakları, öncelikle ve en yararlı şekilde yanınızda olacaklardır. Sizlerin bu asil görevlerinizi daha rahat, daha kolay ve daha düzenli yerine getirebilmeniz için, gerekirse yeni idarî düzenlemelere de gidilebileceğini belirtmek isterim.

Meclisinize Başkan seçimiyle başlayan, milletvekilleri ve parti grupları arasındaki samimî yaklaşım ve ortak sorumluluk anlayışının, bundan böyle, Meclisteki bütün çalışmalarda, giderek, daha da yaygınlaşması konusunda Başkanlığa düşen her türlü görevin içtenlikle yerine getirileceğinden emin olabilirsiniz.

Sayın milletvekilleri, görevimin en kutsal yönü olarak bildiğim, meclisimizin saygınlığını ve etkinliğini daha da ileri götürmede tek tek bütün milletvekili arkadaşlarımla, Meclisimizde üyesi bulunan partilerin Sayın genel başkanlarının, parti gruplarının sayın yöneticilerinin Başkanlığa en büyük yardımcı ve destek olacaklarına inanıyorum.

Bu inançtan da güç alarak, yukarıda kısaca ifade ettiğim düşüncelerle, Başkanlık görevine başlarken önümüzdeki çalışma yılının milletimize ve ülkemize yararlı olmasını diler, hepinize sağlık ve başarı dilekleriyle saygılar sunarım. *(CHP ve MHP sıralarından alkışlar)*

MM Dönem 5, Cilt 1, Birleşim 69, Sayfa 402 (17 Kasım 1977 Perşembe)

Millet Meclisi'nin Beşinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Görüşmelere başlamadan önce, bu yeni yasama yılında yapacağımız çalışmalara ilişkin Başkanlığımızın bâzı görüş, dilek ve temennileriyle birlikte, geride bıraktığımız yasama yılı çalışmalarımızın da kısa bir bilançosunu Yüce Heyetinize sunmak istiyorum.

55 inci yıldönümünü kıvançla kutladığımız Cumhuriyetimizin ve parlamenter demokratik rejimimizin temel organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisimizin değerli üyeleri; yurdumuzun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal güçlükleri yenmek için Parlamentomuza büyük görevler düşmektedir.

Türk ulusu ve onu temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokratik rejimi korumak ve yaşatmak için şimdiye kadar bir çok sınavı başarıyla vermiştir. Ulusumuzun bu gibi bunalımlı dönemlerde daha iyi beliren ve her türlü düşünce ve parti ayrımını bertaraf eden birliği, beraberliği, dayanışması, azim ve irâdesi, en çetin sorunları bile demokratik düzen içinde çözebileceğimizin en sağlam güvenesidir.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyete, parlamenter demokratik rejime ve Anayasal kuruluşlarımıza yönelen saldırıları ve bunlar üzerindeki karanlık emelleri önlemek, demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasî partilerimizin ve siz Sayın üyelerin birlik, hoşgörü ve uyum içerisinde çalışması ve büyük halk çoğunluğunun beklediği yasaları bir an önce çıkarmasıyla mümkün olacaktır.

Ulusumuzun gözü Parlamentomuzun üzerindedir, tek umudu Parlamentomuzdur ve tüm sorunlarının çözümünü Parlamentodan beklemektedir. Demokratik parlamenter rejimin temelinde de bu kriterler vardır. Ulus ve ülke sorunlarına Parlamento dışında çözüm aramak, bu rejimi yaralayacağı, yıpratacağı ve hattâ çökerteceği gibi, aynı zamanda, millete büyük bir saygısızlık ve inançsızlık anlamı taşıyacaktır.

Özgürlükçü parlamenter rejimi kötölemek, zayıflatmak ve yıkmak isteyen bâzı mihrakların karanlık emellerine, başta Türkiye Büyük Millet Meclisimiz olmak üzere, demokrasimizin güvence kaynakları olan tüm anayasal kuruluşların elbirliğiyle, gönül birliğiyle set çekmeleri gerekir. Demokratik rejimin korunmasında ve yaşatılmasında Parlamentomuza düşen büyük görev ve sorumlulukları yerine getirirken, milletvekillerimizin parlamenter rejime olan inançlarıyla, Atatürk devrimlerinin ışığında ve Atatürkçü doğrultuda görev vereceklerinden kesinlikle emin bulunmaktayım.

Sayın milletvekilleri, Parlamentomuz yeni bir yasama yılına başlarken, kamuoyuna duyurmak istediğim bir başka gerçek de şudur: Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarına ara verdiği süre içinde, üyelerini tatilde kabul etmek mümkün değildir. Sizler her biriniz seçim bölgelerinizde ve tüm vatan sathında vatandaşın dilek ve şikâyetlerini dinleyerek, yeni yasama yılı için yararlı yasa tekliflerinize ve denetim önergelerinize malzeme toplamış, hazırlık yapmış bulunuyorsunuz.

Parlamentomuzun bir kanadı olan Millet Meclisinin yeni yasama yılı içinde gerek Genel Kurulda ve gerekse komisyonlarda yapacağı çalışmaların verimini artırabilmek için Başkanlığımız her türlü çabayı gösterecektir. Bu çabaya siyasî parti grubu yetkilileriyle, sayın üyelerin ve sayın komisyon başkanlarının da katılacağından kuşku yoktur. Sık sık siyasî parti grubu temsilcileriyle bir araya gelmek suretiyle çalışma etkinliği ve verimliliğimizi artırabileceğimiz umunduyayım.

Çalışmalarımıza hız kazandırabilmek için, İctüzüğümüzün bâzı aksayan, işlemeyen maddelerinin değiştirilmesi de gerekmektedir. Bu amaçla ve siyasî parti gruplarının yaptığı bir protokole uygun olarak Başkanlığımızın girişimleri vardır ve bunlar olumlu yolda sürmektedir. İctüzüğümüzün aksayan, işlemeyen maddeleriyle Siyasî Partiler Yasası ve seçim yasalarını gözden geçirecek, gerekli değişiklikleri ve yeni düzenlemeleri saptayacak Parlamentodaki bütün siyasî partilerin katıldığı partiler arası özel bir komisyon çalışmalarını muntazaman sürdürmektedir.

Bu arada, yönetimle ilgili olarak Başkanlığınızca alınan bâzı önlemlere de değinmek istiyorum. Tüm üyelerimizin bilgisine sunulan bu önlemler hem Parlamentomuzun ve üyelerimizin güvenlikleri amacına ve hem de sayın üyelerin çalışma zamanı ve verimini artırmak amacına yöneliktir. Bu önlemlerin etkin olabilmeleri, doğması muhtemel nahoş olayların önlenmesi, sayın üyelerin Başkanlığımıza yardımlarına, desteklerine bağlıdır. Bu konuda sayın arkadaşlarımın yardımlarını özellikle rica ediyorum.

Sayın milletvekilleri, sözlerimi bitirirken, Meclisimizin geçen yasama yılında yaptığı yasama ve denetim çalışmalarının sonuçlarını rakamlar halinde özetlemek istiyorum: Geçen yasama yılı içinde, tatil sırasında gelenler de dahil olmak üzere 200 aded kanun tasarısı ile 633 aded kanun teklifi verilmiş, bu tasarılarından 9'u ve tekliflerden de 15'i sahipleri tarafından geri alınmıştır. Ayrıca, 95'i geçen dönemde olmak üzere 96 kesinhesap kanun tasarısı mevcuttur. Kanun tasarılarından 65 adedi ile tekliflerden 60 adedi kanunlaşmıştır. Bunlardan bâzıları birleştirildiği için, toplam olarak Meclislerimizden 82 aded kanun çıkmış bulunmaktadır. Kanunların dışında 29 Meclis Kararı yayınlanmış, 29 Danışma Kurulu önerisi hazırlanıp Genel Kurula sunulmuştur.

Dikkatlerinize sunmak istediğim önemli bir konu da, Sayıştay Komisyonu ile ilgilidir. Çok sayıda işin yığıldığı bu Komisyonumuz, Başkanlığın bugüne dek muntazaman yaptığı 40 çağrıya rağmen, maalesef toplanıp görev taksimi yapamamıştır. Bu konuda gruplarımızın ve üye arkadaşlarımın çabalarını beklemekteyiz.

Denetim konularına gelince; bugüne dek verilen 111 sözlü soru önergesinden 2'si cevaplanmış, 36'sı geri alınmış, 73'ü halen gündemdedir.

Verilen 303 yazılı soru önergesinden 197'si cevaplandırılmış, 19'u sözlü soruya çevrilmiş, 30'u geri alınmış, 57 tanesi cevaplanmak üzere gündemde beklemektedir.

Verilen 10 Genel Görüşme önergesinin 6'sı görüşülüp sonuçlandırılmış, 4'ü gündemde kalmıştır.

Yine verilen 38 Meclis Araştırması önergesinden 19'u için komisyon kurulması kabul edilmiş, 3'ü reddedilmiş, 1'i geri alınmış ve 15 tanesi de gündemde bulunmaktadır.

Geçen yasama yılında 14 Gensoru önergesi verilmiş, bunlardan 9'u görüşülüp sonuçlandırılmış, 2'si sahipleri tarafından geri alınmış, 4'ü de halen gündemde bulunmaktadır ve ilk sırada görüşülecektir.

Bu yeni yasama yılının daha verimli ve daha etkin çalışmalara sahne olması, çalışmalarımızın ülkemiz ve ulusumuz için hayırlı sonuçlar getirmesi temennisiyle ve gelecek yasama yıllarının daha anlamlı açılışlarının yapılacağı ümidiyle, sayın üyelere sağlık, mutluluk ve başarı dilekleriyle birlikte saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, önümüzdeki iki yasama yılı için beni tekrar Başkanlığınıza seçmekle göstermiş olduğunuz yüksek teveccüh ve itimat için hepinize ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

Ulusumuzun her zamankinden daha çok birlik ve beraberliğe muhtaç olduğu bir dönemde ve demokrasiye olan sarsılmaz bağlılığın yeniden kanatlandığı şu sırada, Yüce Parlamentomuza daha da büyük sorumluluklar düştüğü şüphe götürmez bir gerçektir. Sizler, bu yeni yasama yılının ilk günlerinde partiler arası bir centilmenlik anlayışının iyi geleneğine uyarak başkanımızı seçmekle ulusumuzun Parlamentodan beklediklerine güzel bir yanıt vermiş oldunuz.

Parlamentomuzun bundan sonraki çalışmalarında da aynı ahenk ve anlayışın egemen olması en büyük dileğimizdir.

Başkanınız olarak geçen iki yasama yılında taşıdığım görev heyecanı ve sorumluluk bilincini önümüzdeki dönemde de muhafaza ederek, Parlamentomuzun çalışmalarının daha etkili ve verimli olması yolunda gayret sarf edeceğim. Bu görevi yaparken dikkat edeceğim yine en büyük husus, Anayasa ve İçtüzük kurallarına tam bağlılık ve kesin tarafsızlık anlayışı içinde, parlamenter demokrasinin ülkemizdeki işlerliğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve onun iyi geleneklerinin ülkemizde de tam anlamıyla oluşmasına yardım etmek olacaktır. Görev süremde benim için en büyük güç kaynağı, bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de siz sayın milletvekillerinin ve değerli parti gruplarımızın destek ve yardımları olacaktır.

Önümüzdeki yasama yılının ulusumuz ve ülkemiz için hayırlı olacak çalışmalarla geçmesini gönülden arzularken, milletvekili arkadaşlarıma başarı ve mutluluk dilekleriyle saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

MM Dönem 5, Cilt 13, Birleşim 2, Sayfa 8 (06 Kasım 1979 Salı)

MAHMUT SADİ IRMAK (1904 – 1990)

27 EKİM 1981 – 1 ARALIK 1983

Danışma Meclisi Başkanı

1904'de Konya Seydişehir'de dünyaya geldi

Konya Sultanisi'ni birincilikle bitirip biyoloji öğretmeni oldu. Aynı yıl İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. 1923 yılında İstanbul Üniversitesinde öğrenci olduğu yıllarda Üniversite'nin Devlet Bursu ile Berlin Üniversitesinde tıp ve biyoloji öğrenimi görüp 1929 yılında tıp doktoru oldu. Hagen ve Düsseldorf hastanelerinde asistan olarak çalıştı.

Ankara Hükümet Tabipliği ve Gazi Terbiye Enstitüsü biyoloji öğretmenliği görevlerinde bulundu. 1933 yılında İstanbul Tıp Fakültesinde doçent, 1940'ta fizyoloji profesörü oldu.

1943 yılında Konya Milletvekili seçilip, aynı yıl Halkevleri Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı'na, sonra da Diyarbakır Bölge Müfettişliğine getirildi. 7 Haziran 1945'te Türkiye'nin ilk Çalışma Bakanı oldu. 1947'de Uluslararası Çalışma Konferansı ikinci başkanlığına seçildi. Eylül 1947'de bakanlıktan ayrıldı. CHP'nin 1950'de seçimleri kaybetmesi üzerine bir süre siyasetten uzaklaştı.

1950'den itibaren Münih, daha sonra İstanbul Tıp Fakültesi'nde akademik hayatını sürdürdü. 1974 yılında Kontenjan Senatörü olarak Cumhuriyet Senatosu üyeliğinde bulundu. CHP'nin Milli Selamet Partisi (MSP) ile kurduğu koalisyon hükümetinin istifasından sonra 17 Kasım 1974'te partiler üstü hükümeti kurmakla görevlendirildi. Oluşturduğu hükümet TBMM'den güvenoyu alamadı. 31 Mart 1975'e kadar başbakanlık yaptı. 12 Eylül 1980'den hemen sonra 15 Ekim 1981'de kurulan Danışma Meclisi'ne Konya üyesi olarak atandı ve 27 Ekim'de bu meclisin başkanlığına seçildi. Irmak bu görevi TBMM Başkanlığına Necmettin Karaduman'ın 4 Aralık 1983'te seçilmesine değin sürdürdü.

11 Kasım 1990 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Danışma Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Memleketin olağanüstü önem taşıyan bir döneminde bu yüce vazifeyi bana tevcih ettiğinizden dolayı duyduğum şükranı ifadeden acizim. Aslında, bu yüce görev benim yetkilerimin üstündedir. Ancak, bu görev Yüksek Heyetinizin desteğiyle taşınabilir, ifa edilebilir ve ben bundan ümitliyim. Bunu benden esirgememizi tekrar istirham ediyorum. (*Alkışlar*)

Arkadaşlar;

Bu yüksek teveccühe beni layık kılan faktörleri huzurunuzda anlatmadan edemeyeceğim.

Her insan gibi, bu aciz arkadaşınız da öğretmenlerin bir eseriyim. Seydişehir'deki ilkokuldan Berlin Üniversitesindeki hocalarıma kadar belli bir şey verdirse bana, beni yaratan onlardır; kendilerini minnetle, rahmetle anarım. (*Alkışlar*)

Benim bir de Başöğretmenim olmuştur. Bu Başöğretmenim, yalnız benim değil, yalnız Türkiye'nin değil, 20 nci asır insanlığının Başöğretmeni olan Mustafa Kemal'dir. (*Şiddetli alkışlar*)

O'nun talebeliğine 1920'de istiklâl Harbi esnasında, ordusunun mütevazı bir neferi olarak girdim ve 1938 tarihine kadar aralıksız O'nun talebesi olarak kaldım. Cenabı Hakkın bana en büyük lütuflarından bir tanesi, O'nun uzun yıllar çok yakınında bulunmak saadetine nail olmaktır. Bunu birçok yıllar yerli-yabancı neşriyatında anlatmaya çalıştım; ama tamamını anlatmak fevkalade güçtür. Bir ömür boyu bunu yapmaya devam edeceğim.

Hepinize tekrar tekrar derin kalbi şükranlarımı sunarım.

DM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 14 (27 Ekim 1981 Salı)

4 ve 8 Kasım 1981 tarihli gazetelerde yer alan beyanlarla ilgili açıklaması

Değerli İsmail Arar arkadaşımıza birçok bakımlardan müteşekkirim. Bu, küçük gibi görünen müdahalenin bence derin bir manası ve önemi vardır.

Birinci önemi, beni mesut eden önem; Türkiye'de ne kadar seviyeli, yüksek olursa olsun hiç bir makam ve memuriyetin milli denetimin dışında olmayacağı'nın fiili bir örneğini vermiş oldular. Çok çok müteşekkirim.

İkincisi de; bana yüksek huzurunuzda bu geçmiş olan matbuat polemliği üzerinde hakikati anlatacak bir fırsatı da bahşetmiş oldular ve nihayet tamamıyla kendileriyle mutabık olduğum ve şahsen içinizde tanıyanların pek çok olduğuna kanaat getirerek, tarafsızlık ülkesine son derece bağlı olduğumu bir defa daha vurgulamak fırsatını da bana verdikleri için samimen müteşekkirim.

Arkadaşlar;

Türkiye'nin en kıdemli yazarlarından birisi olarak mensup olduğum basının özgürce haber alma, haber yayma ve kamu efkârı meydana getirme görev ve hak-

kına bulunduğum bütün makamlarda saygılı olmuşumdur ve bu görevlerini kolaylaştırmak için elimden geleni yapmışımdır. Bulduğum bütün vazifelerde, bazen belki bunun acı hüsrانları da sineye çekmişimdir.

Israrlı sorular karşısında kaldım, bu ısrarın derecesini ancak yakından bilen arkadaşlarımız takdir buyurlar. Evvela Meclis adına bir şeyler söylemem ısrarla söylendi, kesinlikle reddettim. Buyurdıkları gibi, Meclisimiz hayırlı uğurlu olacağına şüphe etmediğim mesaisinin henüz başlangıcındadır, verilmiş kararları yoktur, böyle kararlar mevcut olsa bile, bunun kamuoyuna arzında son derece ihtiyatkâr olmak görevine de şüphesiz hepiniz gibi ben de müdrık bulunuyorum.

Bu cevabı alınca bu defa efendim, Ord. Prof. Sadi Irmak var ya o sıfatınızla bize bir şey söyleyin?.. Peki ne söyleyeyim?... “Efendim, bütün bu şeyler, Anayasa ne zaman yapılabilir?..” Dedim ki; kâhin değilim. Yalnız, size basından haber almak hakkınıza hürmetkâr bir adam olarak, bu ana kanunumuzun geçireceği merhaleler hakkında bazı bilgiler verebilirim. O bilgiler şunlar; bir ay zarfında bir Anayasa Komisyonu kurulacaktır. Bu komisyon bir taslak hazırlayacaktır, bu taslak Meclisin yüksek huzuruna gelecek, tasvibe mazhar olursa ayrı bir plebisit kanunu yapılacak, halk reyine arz edilecek ve bu suretle halk da kabul ederse bizim bir temel kanunumuz olacak ve tabiidir ki, bundan böyleki bilumum kanunlar buna tabi olacaktır.

“Peki efendim, bu hususta bir tahminde bulunamaz mısınız?..” “Hayır bulunamam, kâhin değilim, henüz bu komisyon teşekkül etmemiştir, yapacağımız iş, geçirilmiş tecrübelerin ışığında son derece ehemmiyetlidir; yalnız Türk Milletinin değil, dünya kamuoyunun gözleri bizim üzerimizde olduğunu en yakından bilenlerden birisiyim ve bu gibi meselelerde ne isticale, ne de savsamaya asla yer vermez bizim seçeceğimiz komisyon, onun için müsterih olmak gerek.”

“Efendim, işte halk arasında bir şeyler duyuyoruz?..” Dedim; evet ben de duyuyorum. Bir kısım arkadaşlarımız, halk; elbette herkes gibi onlar da, halk da bir tahminde bulunmak hakkına haizdir.

“Efendim, böyle iki seneden bahsediyorlar?” Ben de duydum böyle bir şey dedim.

Böyle tahmin, neye müstenit olduğunu bilmeden. Yani, iki sene hikâyesinin aslı budur arkadaşlar. Aksini söylemek, zannediyorum ki, bir akıl ve ahlâk zaafı olurdu, bendenizden de bunu bekleyemezsiniz herhalde. İki senede biz şu kanunu, anayasayı yapacağız şeklindeki bir hafifliği, ümit ederim ki, içinizde bana hiçbir arkadaş atfetmez. Şimdi bu sözlerin sütunlara aksinde, maalesef benim şahsi bir tahminim, Meclis namına değil yine, şahsım olarak tahminim şeklinde intikal etmiştir, çok üzgünüm. Çok okunan bir organa bir tavzih verdim, bugünlerde çıkacak, hakikat oradan da anlaşılacaktır.

Ondan sonra ikinci ve müstemir bir soru olarak: “Efendim, işte Devletimiz çok tecrübe geçirdi yeni anayasa...” Evet geçirdi dedim. Hatta, sizin bildiğinizden daha öte. Bence, ilk anayasa arayışı ihtiyacı Tanzimatla başlar. Tanzimat denen hareket, bir anayasa ihtiyacının doğurduğu bir ilk denemedir. O zamandan bu zamana Türk Milleti o mesut vaziyettedir ki, birçok sistemler denemiştir. Bazı defa şahıs haklarını önplana aldı; fakat baktık ki, tecrübeler gösterdi ki, Devlet zayıf düştü ve

bazen Devleti çok kuvvetli yapalım derken şahıs hakları zarar gördü; onun için bu yeni Meclis, ömürlü olacak bir anayasa yapmakla mükelleftir ve elbette bunu yapacaktır. Çünkü bu Meclis daima efkârıumumiyenin de iftiharla Söylediğim gibi, hakiki ruhunu temsil eden bu, Meclis, tecrübelerle mücehhez ve bunun en iyisini yapacağına şüphe etmemekteyim.

“Efendim, işte komisyon ne zaman seçilecektir?.. Komisyon, kanunun emrettiği şekilde 23 Ekim’de ilk toplantımızı yaptığımızı göre, nihayet 23 Kasım’a kadar mutlaka seçilmiş olacaktır. Hatta sanırım ki, o tarihe kadar İttüzüğümüz meriyete girmese bile, kanunun açık olan bu emrine göre, bir Anayasa Komisyonu seçmekle görevliyiz. Mamafih bu iş ince bir hukuk meselesi olduğu için, pek kesin bir şey söylemiş olmayayım, tabii yüksek reylerinizle olacaktır.

“Efendim, işte tahmininize göre, müstakbel rejim şeklimiz, bilhassa Devlet Başkanının yetkileri bakımından ne olacaktır?” Bir şey söyleyemem. Cevabım bu olmuştur. Yalnız, eğer isterseniz hocalığımı takınarak âcizane, hukuk hocası değilim; ama hukuk tahsili ben de yaptım, size dünyada mevcut anayasa temayüllerinin şöyle bir hülâsasını yapayım:

Presidentiel sistemler var, bütün kudreti baştaki adamda toplayan. Yarı yumuşak presidentiel sistemler var ve bütün kudreti hükümette veya parlamentoda toplayan sistemler var. İşte bizim yeni kurulacak komisyonumuz, bu sistemler arasında bir tercih yapacak; ama bu tercihi yaparken şüphe yok ki, dünyanın ileri anayasa temayüllerini ne derece göz önünde bulundurursa, milletimizin geçirdiği tecrübeleri ve milletimizin ihtiyaçlarını da aynı ölçüde göz önünde bulunduracaktır ve şahsen de bunu yapacağına eminim.

Yüksek huzurunuzda elbette malum olmuştur, Meclisimizin kompozisyonu hakkında ifademizde açıkça hiçbir zaman nedamet hissetmeyeceğim nikbin beyanlarda bulundum arkadaşlar ve daima da bunu yapmakta devam edeceğim. Arkadaşım da güzel temas buyurdular, bu Meclis, milletin ruhunu hakkıyla temsil etmektedir. Bu Meclis, bu milletin bugün içinde bulunduğu ve taşımakta olduğu ağır mükellefiyetin idraki içindedir ve bu Meclis, âcizane bulunduğum 5 - 6 Meclis içinde vazifesini en iyi yapmış olanlardan birisi olarak tarihe geçecektir.

Arkadaşlar;

Benim bu maceram diyelim, böyle cereyan etmiştir. Buna istinaden de tabii polemikler yapılmaya başlanmıştır. Yapılmaması lâzım. Arkadaşım kadar ben de, bu mevkiin polemikler dışında kalmasına, itimat buyurunuz ki, son derece ehemmiyet vermekteyim; fakat işte bir ders daha almış olduk demektir. İnşallah bu karcık olsun bir vesile bundan sonra vermemeye çok önem vereceğime emin olmanızı rica ederim. Yani, bütün hadise eskiler sû-î tefehhüm ederler, onu da biraz aşan oldu galiba bu.

Basın ile ilgisi olan arkadaşlarım yakından bilirler ki, basın da haber ihtiyacındadır. Bendeniz bulunduğum bakanlık, başbakanlık ve bütün devlet vazifelerinde elden geldiği kadar kamu efkârını devletin işleriyle alakalandırmaya, zamanında bilgi almaya... Çünkü basının büyük fonksiyonuna inanmış bir arkadaşınızım; ama buyurdıkları son derece doğrudur. Henüz teessüs etmemiş bir kurul adına, onun kararları adına temayüller ifade etmemelidir. Ben de bunu etmediğimi zannedi-

yorum. Bir açık sual üzerine, sadece bir küçük hukuki esasiye panoraması genç muhabirlere çizmeye çalıştım. Belki bu dahi, bu derecesi bile bir hata olmuştur. Hata kabul ediyorsanız özür dilerim.

Bilmiyorum, bu kısa cevabım değerli arkadaşımı tatmin etti mi? Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

DM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 4, Sayfa 35-37 (09 Kasım 1981 Pazartesi)

Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Büyük önder Atatürk'ün ebediyete intikalinin 43 üncü yıldönümü münasebetiyle

Sayın Başkan, aziz arkadaşlar;

Bu köhne dünyamız nice dehalar ve nice kahramanlar görüp geçirmiştir; fakat aynı bir şahısta ve bir beyinde deha ile kahramanlığın birleştiği haller son derece nadirdir ve bunun da en yüksek, en yüce mertebesini Atatürk'te gerçekleştirmiş görüyoruz.

Huzurunuzda bugün yapacağım kısa konuşmamda, sadece Atatürk'e ait yaşanmış bazı anıları nakletmek istiyorum.

Nasıl layık olduğumu hâlâ pek anlayamadığım bir tarzda, ancak Cenabı Hakkın bir inyeti olarak, bu deha ile kahramanlığı nefsinde birleştiren büyük şahsiyetin çok yakınında bulunmak, birçok kere huzurunda bulunmak mutluluğuna eriştim ve elbette birçok anı topladım. Benim durumumda olan kimselerin sanıyorum ki vazifesi, bu anekdotları gelecek nesillere yaymak ve nakletmektir; çünkü asıl Atatürk işte bu yaşanmış anekdotlarda ve vakalarda gizlidir. Müsaade ederseniz zaman ancak birkaç tanesinden müteşekkil küçük bir demeti arz etmeye müsait.

Bir akşam huzurunda bir sual ortaya attı. Huzuru da daima bir küçük akademi idi. “Devrimlerin en gücü hangisi olmuştur?” Yanımda sırayla muhtelif cevaplar veren arkadaşlar bir şeyler söylediler. Sıra bana gelmişti. Hâlâ da çok yakinen inandığım şekilde, “En zoru, İslâmlığı Devlet dini yapmış olan bir memlekette, İslâmlığı sadece dinin ulviyetine hasredip, Devletten çözmek olan laiklik en güç inkılâptır” dedim; fakat pek memnun görünmedi. Başka arkadaşlar başka türlü cevaplar verdiler. O tarihlerde de müzik inkılâbıyla meşguldü; “En zoru budur” dedi. Sonra ilave etti “En zoru geçmiş olan devrimler değil, gelecek olan devrimlerdir” dedi.

Bugün olsa, bugün bu suali bana sorsaydı acaba yine laiklik mi derdim..? Hayır. Bugün farklı bir cevap verirdim. Yaş ve baş insana birçok şey öğretiyor tabii. Bugün derdim ki, “En büyük eserin ve en güç olanı, Türk milletini birtakım asırlardan beri sırtına, beynine çökmüş olan komplekslerden kurtarmaktır.”

Biz Atatürk'ten evvel (gerçi köylü manasına gelir; ama) “Haşa huzurdan biz Türküz” kelimesiyle âdeta bir nevi özür dileyen bir toplumdun, “Ne mutlu Türküm diyene” toplumunu meydana getirmiş, yaratmış olmasıdır. Bunun için de şuurlu, bilgili Türk milliyetçiliği yaratmak için, bir Türk dili ve bir Türk tarihi, haşmetli bir güce sahip, dinamik bir dile ve tarihe sahip olduğumuz bilincini vasıta olarak

bizlere yaymak istemiştir. Dil - tarih tezinin esas hareket noktası budur ve kendisi devlet işlerinin o yoğunluğu arasında nasıl zaman ayırdığını hâlâ bilemediğim şekilde, nice filologlardan daha derin bir etütle, kelimelerin orijinini, etimolojisini tetkik etmiştir.

Bir akşam huzurunda buna ait bir misal vermek için, İstanbul'da bulunuyorduk, "Şurada Tarabya var, bu kelime nereden gelir?" dedi. 'Bizim bir iki arkadaşı-mız, "Bu terapi ile ilgili, bize Fransızcadan gelmiştir." dediler. Fakat bununla yetinmedi, kendisine haber vermişler iki, İstanbul'da bir Rum papazı, 7-8 lisan biliyor ve kadim dilleri de biliyor. Nasıl bir süratle Papazı getirdiler huzuruna, şöyle bir yere oturdu; ona da o suali sordu. "Tarabya nereden gelir?.." Papaz, "Efendim bu Grekçedir" dedi ve "Grekçeden Latinceye, Latinceden de Avrupa dillerine terapi, terapiya şeklinde geçmiştir," dedi. "Emin misiniz?.." dedi. "Evet efendim; eminim bu böyledir, Rumcanın yeni yarattığı kelimelerden birisidir" dedi. "Ya peki" dedi.

Süreyya Andereman'a Rahmetli emir verdi, "Filan yerdeki, raftaki filan kitabı getir." Bu otoriter bir dil bilgininin kitabı, muayyen bir sayfayı açtırdı, emretti, oradan terapi kelimesi; diyor ki, Rumcanın kendi malı değildir. Bir Orta Asya dillerinden geçmiştir Rumcaya, Orta Asya lehçelerinde de terapi yerine, bugün (d) ile (t) değiştiği için, diriltme dediğimiz tirltme, tirlk şeklinde hareket edildiğini ispat etti.

Bununla şunu söylemek istiyordu ki, Türkçe fukara, köksüz bir dil değildir. Hani sadece Arapçadan, Acemceden, Fransızcadan alır da bir kompozisyon yapar, aciz bir dil, hayır; kaybetmiş izlerini, geliştirmemiş; fakat aslında bütün medeni dillere kök ve ek vermiş olan bir dildir. Bütün ömrünün son senelerini bunu ispatla geçirdi. Diğer taraftan da tarihle, Türk büyüklerini anlatmakla ve araştırmakla geçirdi.

O sıralarda İbni Sina'nın 800 üncü senesi oluyor. Emir verdi, İbni Sina üzerinde kuvvetli bir etüt yapılsın ve bu, Fransızcaya, Almancaya, İngilizceye de derhal çevrilsin. Rahmetli Şemsettin Günaltay, Afet Hanım ve benden mürekkep bir Komisyon meydana getirdi. Komisyon olarak bir proje hazırladık, hangi bahisleri ihtiva etmeli; elbette İbni Sina'nın hayatı bir defa anlatılmalı, ikincisi, etütlerini, tahsilini nerede yapmış, ne tesirler altında kalmış. Bir başka bahiste hangi eserler vermiş ve bu eserleri diğer medeni dillere, milletlere, tıbbın tarihine nasıl intikal etmiş şeklinde.

Bir saat sonra kendisi Riyaset mevkiine geldi. Bizim programı okuduk. "Eksiktir, asıl yapmak istediğiniz, yapmanız lâzım gelen bir şeyi yapmamışsınız." dedi. Buyurun efendim; dedi ki, "Bütün dünya tarihlerinin, bilhassa tıp tarihlerinin ittifak ettikleri bir nokta var, bu noktaya göre İbni Sina, Grek felsefe ve tababetinin Arapçaya nakli şerefine taşır; fakat başka bir şeyi yoktur." Hakikaten klasik bütün kitaplar böyle yazar. Grek medeniyetinin eserlerini klasik Arapçaya mal eden bir adam. Dedi ki; "Eğer bu adamı dünyaya bir büyük adam olarak göstereceksek, bir şeyle bu mümkün olabilir. Tercüme ettiklerinin, naklettiklerinin dışında, tıbb ve felsefeye orijinal bir katkısı var mıdır?" Önce biz sarsıldık tabii, bu son derece güç bir görev; fakat yanında oturduğum için mi, bir tesadüf mü şöyle omzuma vurdu, "Bu vazifeyi de sana veriyorum" dedi. Âdeta ezildim, son derece güç ve nankör bir vazife; fakat emir taparcasına sevdiğim bir adamdan geldiği için derslerimi, araş-

türmelerini bıraktım ve bir yıl kadar bu işe kendimi verdim ve sonunda o büyük 800 sayfalık İbni Sina kitabı meydana geldi ve emri veçhile yabancı dillere nakle edildi. Akislerini, yankılarını okuduk son derece müspetti. Bir Şemsettin Günaltay hocamıza verdiği vazife de; bunun Türk şeceresi olduğunu, iyice ispat edilmesiydi, çünkü Arap kültürü içinde yetişmiş; fakat aslen, neslen tamamıyla Türk bir adam.

Buna ait daha birçok misaller verilebilir. Türk tarihinin zenginlik ve haşmetini, Türk Dilinin aslında, ihmal etmişiz, hatta zaman zaman ihanet etmişiz, küçük görmüşüz, fakat aslında büyük bir medeniyet, büyük bir Millet'in ancak böyle bir Dil yaratabildiğim bize inandırmak olmuştur.

Başka bir gün huzurunda bulunuyorum. Rahmetli ve eksikliğini her gün daha fazla hissettiğimiz Behçet Kemal de huzurdaydı. Behçet Kemal'e geçenin geç bir saatinde bir emir verdi. "Sen bende birtakım vasıflar görürsün, bilirim; şu içeri odaya git, ne görürsün topla, bunları ihtiva eden bir şiir yaz getir. Sen ekspres Şairsin git, getir", dedi, Behçet çekildi, hemen hemen bir yarım saat buldu bulmadı, bir büyük manzumeyle geldi, okudu. Atatürk çok defa Behçet'in okuyuşunu da, şiirlerini de pek severdi, takdir ederdi daima, teşvik ederdi. "Behçet olmamış" dedi; fakat biz dinleyenler hayret ediyoruz. Orada, çünkü bizim bildiğimiz kadarıyla Atatürk'ün zikredilmemiş bir vasfı yok. Kahramanlığı, inkılâpçılığı, milliyetçiliği hepsi Behçet'e mahsus bir belagatle ifade edilmiş. Beğenmedi. Bir müddet sonra dedi ki, "Benim asıl vasfımı yazmamışsın"! dedi. Şimdi biz bütün bir merak içindeyiz, asıl vasfı bunların haricinde ne olabilir?.. "Ben öğretmenim, Milletimin öğretmeniyim. Bunu yazmamışsın, bu büyük bir eksikliktir." dedi.

Başka bir gün cihanın büyük stratejileri konuşuluyor, büyük kumandanlar konuşuluyor. İşte o gün, o tarihe ebediyen geçmiş olan sözünü söyledi; çünkü bu kumandanlar meyânında bir arkadaşımız önplana Napolyon Bonapart'ı almıştı ve büyük alkış toplayacağına kani olarak Atatürk'ten mükemmel bir takdir işitti. "O sadece bir maceracıdır, zaferleri zafer için kazanmış, harpleri zafer için kazanmıştır" dedi ve sonra o harikulade belîğ cümleyi ilâve etti; "Harp, ancak sonunda yeni bir dünya doğacaksa meşrudur. Dünyada söylenmemiş bir şey. Ben daha belîğ bir şey katiyen bilmiyorum.

Bir kelime ilâve etmeme müsaade etmenizi rica ederim. İnönü Harplerinin olduğu gece, akşamüzeri ziraat mektebinin üç odalı bodrum katında, Ordularımızın Başkumandanı, Büyük Millet Meclisi Reisi, üç odacığın içinde, mektebi de kapatmıyor, tedrisat devam etsin diye; ilâhi bir sadelik içerisinde orada oturuyorlar. Ruşen Eşref var, Hamdullah Suphi var. Atatürk'e akşam üzeri bir binbaşısı yaver, büyük bir yeis içinde bir telgraf uzatıyor. Atatürk'ün de yüzü bozuluyor, arkadaşlara veriyor. Okunan telgrafta; "İnönü'nün nasıl yazıldığını ancak eski arkadaşlarımın izah edebileceği, düşmanın üstün kuvvetleri karşısında kayıpları vermemek için Orduma çekilme emrini verdim."! diyor. Sıra Hamdullah'a geliyor, "Paşam, bunda bir yanlışlık var, biz mağlup değiliz, galibiz"! dedi, tanıyanlar Hamdullah'ın konuşma tarzını pek iyi hatırlarlar. Atatürk, "Nereden biliyorsun?.." dedi. Hamdullah dedi ki, "İçimde yüzbin ışık yanıyor".

Hatta orada küçük bir espri de teati edildi, Ruşen Eşrefe sordu, "Bu türlü adamlara ne derler", dedi ki, "Efendim, buna Frenççe "İllümine" denir. "Şuna meczup desene" dedi. Zehr-handle bir acılık içinde bir tatlılık geçti; fakat gece

devam ediyor. Sabaha karşı, aynı binbaşı pembeleşmiş bir yanak, gözler ıslık ıslık kapıyı kırarcasına içeri giriyor, İnönü'nün meşhur telgrafını; “Düşman binlerce ölümlerle doldurduğu harp meydanını silahlarımıza terk etmiştir.” Bunun üzerine Hamdullah'a, “Sen bunu ilk keşfettin, git mukabele telgrafın metnini sen hazırla” dedi. Hamdullah yazdı, getirdi. O meşhur olan cümleler, “Memleketin bir ucundan öbür ucuna senin zaferini kutluyoruz.” Okudu, fakat kâfi görmedi, kendisi altına şu cümleyi ilâve etti, “Siz orada yalnız Yunan'ı değil, Millet'in talih-i makûsunu da yendiniz” Bilmiyorum, bu belagatle bir şey söylenmiş midir?.. (*Alkışlar*).

Çok teşekkür ederim, Sayın Başkanımın müsaadesi olmadığı için devam edemiyorum. İnşallah başka vesileyle zuhur eder, yüzlerce böyle hatıram var. Bunların benimle beraber öbür dünyaya gitmesine gönlüm razı değil. Teşekkür ederim. (*Alkışlar*).

DM Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 5, Sayfa 56-58 (10 Kasım 1981 Salı)

Güneydoğu Avrupa Akademik Derneğinin Bonn'da Atatürk şerefine tertipledeği sempozyumdaki konuşması, Bonn Hükümet yetkilileri ve Türk işçileriyle yapmış olduğu temaslar hakkında açıklaması

Sayın Başkan, aziz arkadaşlar;

Yüce Meclisin lütfettiği izinle 4 günden beri Bonn ve civarında Türkiye'mizle ilgili yapılmış olan toplantılara katılmak fırsatını buldum.

Bunların başında, Güneydoğu Avrupa Akademik Cemiyetinin tertipledeği ve memleketimizin aktüel problemlerine ayırdığı toplantı gelmektedir. Bu toplantı iki ana temayı içeriyordu: Birisi, memleketimizin yöneldiği demokratik yönün alabileceği şekiller üzerinde bir fikir 'alış verişi. İkincisi de, milletimizin mali ekonomik durumu ve bu durum karşısında Avrupa milletlerinin ve Amerika'nın takındıkları tavırların bir karşılaştırılması geliyordu.

Bir kere, kendileri de terör ve anarşiden çok çektikleri için, milletimizin 12 Eylül'e takaddüm eden günlerde terörden ve anarşiden çektiklerini, hiç başka bir şey ilavesine lüzum kalmadan pekâlâ takdir ediyorlardı. Bu bakımdan, Ordumuzun müdahalesi ve ilk müdahale gününden itibaren memlekette başlattığı sarıh bir yönelme havasını umumiyetle tasvip ediyorlardı. Bu, demokrasiye olan kati inanış ve memleketin kabil olan bir süre içerisinde demokratik prensiplerle yeni bir hayata başlaması esas olarak hulasa edilebilir.

Bu meyanda yöneltilen suallere, gayet tabii ihtiyatlı olarak, Meclisimiz henüz bu meseleleri müzakere halindedir; onun için, söyleyeceğim şeylerin Meclis adına olmamasını anlamalarını rica ederek, şahsi karakterde olan görüşlerimi ifade ettim.

Onlarca mühim olan Anayasanın kabulü süresi üzerinde de şüphe yok ki, gayet ihtiyatlı olarak görüşmek gerekirdi. Nitekim ben, daima memleketimde olduğu gibi, dışarıda da bu süre için kullandığım terim, tıptan gelen bir terimdir; “Optimal” bir müddet. Ne işi bir aceleye getirmek tesiri altındayız, bizi bu yola zorlayan

hiçbir güç yok, ne de işi savsatmak gibi bir şeye yöneliğiz. Bu, milletimizin bize emanet ettiği son derece ciddi bir görevdir. Bu ciddiyete layık şekilde, huzur ve sükûn havası içerisinde tartışılacaktır. Komisyon buna başlamıştır ve Komisyonun kuruluşu, yapılışı da bizim milletimizi tatmin etmiştir, ümit ederiz ki, Avrupalı dostlarımız da tasvip eder. Çünkü bu Komisyon, geçirdiğimiz uzun tecrübelerin bir ürünü olarak, bir taraftan, memleketimizin yetkili hukuk teorisyenlerini ihtiva ettiği gibi, memlekette sorumluluk taşımış, ameli hayatla yakın teması olmuş olan arkadaşlarımızdan kurulmuştur. Bu itibarla, biz Meclis olarak Komisyonumuza güveniyoruz ve onlarla övünüyoruz da ve onların, bu umumi, Mecliste beliren milletin reyî yönünde ciddi ve optimal bir sürede Anayasa taslağını getireceklerini kesin olarak söylemek mümkündür.

Gelen misafirlerin çoğu hukuk hocası idi. Muhtelif memleketlerden gelenler de var, Almanların da hukuk hocaları... Bu yeni Anayasanın alabileceği şekiller üzerinde, bir kısmı zati tecrübelerinin mahsulü, bir kısmı da bizim memleketi az çok bilmekten ve dostça tavsiyelerde bulunmak ihtiyacından ileri gelen fikirler ortaya dökmüştür ve bu fikirler arasında da dikkati çeken şey, gayet birbirine ters düşen (daima da olabildiği gibi) fikirler ileri sürülüyordu. Mesela, bir kısım zevat, “Yeni anayasada, umumiyetle anayasalarda küçük partilerin de bir ağırlığı olmasını temin etmelidir.” derken, “Çünkü asıl özgürlük, bu küçük grupları temsil eden bu fikirlerin de hür bir atmosfer içinde Meclis kürsülerinden ifadesini temin etmek, onun için mutlaka küçük partilere imkân vermeli, hatta avans vermeli.” derken, bir kısım gene yetkili hukuk hocalarından şu garip sözü de dinledik; “Sakin buna gitmeyin; küçük parti sadece bir şeye yarar: Anarşiyeye odak olmak.” diye birbirine son derece ters düşen fikirler ileri sürüldüğüne de şahit oldum.

Bununla birlikte esen umumi hava, Türk milletinin tarihte geçirdiği ve dünyada bir daha örneği olmayan geniş tecrübesiyle bu işi en iyi bir şekilde yapacağı ve belki de ortaya koyacağı bu yeni anayasanın, daha nice anayasalara da örnek gösterilebilecek bir mükemmeliyette olacağı kanaatinde hemen hemen birleştiler.

İkinci konu olarak, memleketimizin mali, ekonomik durumu hakkında gayet yetkili kişilerin rakamlara, müspet bilgilere dayanan raporlarını dinledik. Özet olarak vardıkları netice, “Türk mali, ekonomi politikası bakımından bir endişeye mahal yoktur. Türkiye hesaplı bir millettir, hesaplı gitmektedir, borcunu bilir, borcuna sadıktır ve bunları zamanında ödemek için yeter ki kendisine geniş ölçüde huzur ve sükûn atmosferiyle beraber fırsatlar verilsin. Türkiye’nin potansiyeli bu borçları ödemeye elverişlidir.”

Memnuniyetle ifade etmek isterim ki, bu havanın teşekkülünde, vaktiyle bizim üniversitemizde, Atatürk tarafından profesör olarak getirilmiş olan ve şimdi bu Akademinin yetkili üyeleri arasında bulunan kıymetli meslektaşlarımızın memleketimize olan sempatilerini her vesileyle izhar etmeyi kendilerine bir gurur meselesi saydıklarını görmek, beni, onların bir arkadaşı ve bir Türk olarak son derece memnun etmiştir.

Almanya’da da bu defa Atatürk’ün 100 üncü yılının memleketimizdeki heybetiyle kutlanmakta olduğunu müşahede etmek, bana bahtiyarlık verdi. Bizden de daha ileri bir şey ortaya koymuşlar; bu beni bilhassa çok, çok sevindirdi. Diyorlar ki, “Bütün bir sene, Atatürk üzerinde neşriyat, yaptık, konuştuk, münakaşalar

yaptık; fakat bütün bu fikri çalışmaların bir özetini çıkarmak için, bir de Atatürk Yılı'nın bitim tarihini tesit edeceğiz.” deyince, ben, “Acaba ölüm gününü, filan mı?” dedim, “Hayır, 19 Mayıs 1952'de çok büyük ölçüde, Almanya ölçüsünde yapacağımız toplantılarla bu bir senenin Atatürk'ün biyografisi üzerinde ve hizmetleri üzerinde getirdiği neticelerin bir sentezini yapacak, çalışmalar yapacağız.” dediler. Beni son derece sevindirdi ve mağrur etti. İki dost memleketde de böyle bir davranış elbette yakışırdı.

Aziz arkadaşlarım;

Her zamandan daha geniş bir temas fırsatını işçilerimizle buldum. Bu beni son derece sevindiren bir faktördür. Kaderin şevkiyle bildiğiniz gibi, Çalışma Bakanlığında ilk hizmet nöbeti bana teveccüh etmişti. O günden beri bu alandaki hizmetlere olan yakın ilişim azalmamış, çoğalmıştır.

İşçilerimiz sadakatle işlerine bakmaktadırlar ve Alman mahfillerinden işittiklerim; işçilerimizin kendilerine mahsus vefakârlık, vazifeye bağlılık ve hak fikriyle işlerinde ciddi olarak çalışmakta oldukları ve onları başarmakta oldukları tezin-dedir.

Şimdi, onların beni hakikaten çok çok sevindiren bir teklifleri oldu. Memleketimizin kredi ihtiyaçları karşısında, mesela, “Nemiz varsa vermeye hazırız, Devletimiz bir şey istemesin başkasından.” diyecek kadar asil vatanperverlik cesaretini gösterenler oldu. Bu beni çok çok duygulandırdı, tahmin edersiniz.

Şimdi bunlar bilhassa diyorlar ki; “İki şey çok Ehemmiyetli. Evvela memleketin yatırımlarına katılmak istiyoruz. Paramız çok kıymetli, bunu şuraya, buraya harcamak istemiyoruz. Bir organ yaratın, büyük miktarlarla para toplamaya hazırız, memleketin inşa planında bize bir rol ayırın, biz her ayki tasarruflarımızdan burayı destekleyelim.” Bunu Hükümete bilhassa hatırlatmak kararındayım.

İkincisi; bilhassa Yugoslav işçilerinin misalinde olduğu gibi, orada teknik bir özelliği olan bir işi yapmakla genel işçi dedikleri grubun gelirleri arasında çok büyük farklar var. Onun için, “Biz geldik; fakat bundan sonra gelecek olanlara muayyen bir ihtisası (Bu ihtisas dediğimiz şey tababetin ihtisasları gibi değil; fakat sanayide çok olan muayyen bir cihazı iyi kullanmayı öğretmek gibi kısa bir sürede öğretilebilecek bir mahareti) veriniz ki, zira Yugoslav işçileri bu sayede, böyle bir hazırlıktan geçtikleri için bizim aldığımız paranın iki mislini almaktadır.” diyorlar. Buna da Hükümetin dikkatini çekeceğim ve daha teferruatlı olarak kendilerine rapor takdim edeceğim.

Haklı olarak istedikleri şey, “Aman çocuklarımızın öğretimi, Türk öğretimi, Türk olarak yetişmeleri, Türk kültürü içinde yetişmeleri için Hükümet elinden geleni yapısın.” Zaten bu sahada Hükümetimizin çalışmalarını biliyorum. Bunun da daha ileri götürülmesi hakikaten her bakımdan temenniye değer.

Avrupa'da bulunduğum bu son birkaç gün içerisinde bir de, şüphesiz dünyanın bütün vicdanlı insanların garibine giden bazı acayip seslerin de çıktığına şahit olduk, tabii siz de burada bunların akislerini okudunuz. “Türkiye Avrupa Topluluğundan çıksın, çıkarılsın” gibi birtakım çatlak fikirlerin muayyen maksatlarla ortaya yayıldığı hepimizin malumudur.

Evvela bu gibi insanlara hatırlatmak isterim ki, kimin Avrupa'sından kimi çıkarıyorsunuz?.. Bu Avrupa'nın manevi yaratıcısı, mimarı biziz, Rönesans hareketini meydana getiren imkânları yaratan bizim Türk milleti.

İkincisi; bu klasik felsefeyi ve ilmi Ortaçağın karanlığından kurtarıp, saklayıp, muhafaza eden, genişleten, şerhlerini yapan ve bu hazırlanmış şekilde tekrar Avrupa'ya getiren de Türklerdir. Şu halde, Avrupa'nın hakiki bir mimarı var, o da Türk milleti. Bunun buradan çıkmasını veya çıkarılmasını nasıl hayal edebiliyorsunuz?.. Maalesef bunu muayyen bir politik görüşle savunan bazı komşularımızın da olduğunu hepimiz bilmektesiniz. Bu komşularımıza bir konuşmamda orada da tekrarladığım bir hatırayı buradan da zikretmek isterim. Bunu Sayın İnönü'den bizzat dinlemek şerefine nail olmuşum.

9 Eylül sabahı Ordumuzun öncüleri İzmir'e girmiş, üç büyük paşa; Atatürk, İsmet Paşa ve Fevzi Paşa Belkahve denen ve bugün müze olan yerde son bir mola veriyorlar. Atatürk, mütemadiyen ufukları taryor dürbünle veya doğrudan doğruya ve bu tarayış işi biraz uzun sürüyor. İsmet Paşanın dikkatini çekiyor; "Paşam, bir şey mi düşünüyorsunuz, bu pek uzun zaman?" diyor. Atatürk, "Al dürbünü de bak şu manzaraya" diyor, İnsan olarak rikkati çekecek bir manzara, perişan olmuş Yunan neferleri, üstünü, başını, silahını atmış, can korkusuna düşmüş, sahillere doğru kaçmakta. Bu manzara insan olarak Atatürk'ün rikkatini celp etmiş ve dönmüş İsmet Paşaya, tarihte bir daha emsaline rast gelinmeyen şu cümleyi söylemiş : "İsmet, Yunanlılarla görüyorsun mücadele bitti. Bizim bir davamız vardı, Anavatanımızı haksız işgal eden kuvvetleri memleketten atmak, işte atıldılar. Kavga mevzuu bitti Yunanlılarla. Ben gelecek hafta Venizelos'u Türkiye'ye davet edip, Türk-Yunan dostluğunun sağlam temellerini atmak kararındayım. Çünkü, dünyanın selameti, Akdenizin, Egenin selameti, iki milletin bu ihtilafa rağmen dost olmasını emreder." Buyurun bir Mustafa Kemal'i, buyurun O'nun memleketini bugün Avrupalılıktan halletmek isteyen cüretkârlarla bir mukayese edin..

Umumiyetle memleketimizin ve Yüksek Meclisinizin dışarıda uyandırdığı itibar, hakiki insan olanlar nezdinde son derece yerinde idi ve bu manzarayı temaşa etmek bendenize büyük bir gurur ve sevinç vermiştir. Elbette bu millet nice sıkıntılı devirler atlatmış ve sonunda en güzel neticelere ulaşmıştır. Çünkü dünyada devlet kurmuş ilk millettir bu millet ve bu geniş tecrübelerle dayanarak Anayasasını da, bütün mevzuatını da en güzel bir şekilde, beşeriyete yeni örnekler verecek bir şekilde yapacaktır.

Bu sözleri Avrupa'da birkaç defa tekrarlamak imkânını buldum. Buradan da bir defa daha bu imanımı tekrarlayarak, Yüksek Meclisinizi derin saygılarımla selamlarım. *(Alkışlar)*

Nuri Özgöker'in, Anayasa Tasarısının Danışma Meclisi Genel Kurulunda görüşülme biçimi ve yöntemi ile bu çalışmalara bütün üyelerin katkıda bulunmaları konusundaki gündem dışı konuşması üzerine açıklaması

Kıymetli arkadaşımıza, memleketimizin bugün en mühim sorunlarından birisi olan bir konuyu buraya getirmiş olmasından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca, ileri sürdüğü tekliflerin hemen hepsi ile de tamamiyle mutabık bulunuyorum ve yalnız mutabık olmakla kalmayıp, Anayasa Komisyonumuzun çalışmalarına elimden geldiği kadar ve yetkimimin hududu içerisinde daima destek olmaya da gayret etmekteyim; fakat sanıyorum ki, bir haberi çok yanlış bir mebadan almışlar.

Bendenizin daima gerek yerli, gerek yabancı gazetecilerin suallerine karşı söylediğim bir tek şey vardır, kimse merak kapılmasın, Anayasa ve bize tevdi edilmiş olan iki kanun Devlet Başkanımızın tensip ettiği miatta çıkarılmış olacaktır, bundan bizim hiçbir endişemiz yoktur. Bunu söylemişimdir, bunun haricinde acele edilsin, şu yapılsın, bu yapılsın, şu tarihte diye asla benim ağzımdan bir tek söz ne yerli basına, ne yabancı basına intikal etmiş değildir.

Vazifem iktizası elbette Anayasa Komisyonumuzun ihtiyaçlarım sık sık soruyorum. Elimizden Başkanlık Divanı olarak gelebilecek herhangi bir yardım varsa onu daima soruyorum, yapmaya gayret ediyorum ve gezdiğim yerlerde de Komisyonumuzun çalışmalarının ciddi bir surette, başarılı bir surette devam etmekte olduğunu söylüyorum. Fakat hiçbir yerde bir tarih tespit etmedim. Ancak, Devlet Reisimizin tespit ettikleri miatta her şeyin çıkmış olacağı kanaatinde ve izleniminde olduğumu (Bugün Hürriyet Gazetesinde gene var) tekrarlamışım.

Durum bundan ibaret. Onun haricinde arkadaşım ile tamamiyle aynı kanaatte olarak Komisyonda çalışan arkadaşlarımın memleket efkârı ile geniş ölçüde temasını temin etmelerindeki öneme ben de inanmaktayım ve bunu desteklemek için de âcizane elimden gelen her şeyi yapmaktayım. Şahsıma gönderilen dünyanın birçok neşriyatını da günü gününe, saati saatine Komisyonumuza intikal ettirmekteyim.

Hakikat bundan ibarettir, arz ederim efendim. (*Alkışlar.*)

DM Dönem 1, Cilt 5, Birleşim 82, Sayfa 58-59 (19 Nisan 1982 Pazartesi)

8 Ağustos 1982 günü Esenboğa havaalanında bir cinayet şebekesinin yaptığı saldırıyı telin eden konuşması.

Aziz arkadaşlarım;

Dün “Milletimiz, şuuruları, vicdanları, dimağları uyutulmuş ve giderilmiş ‘bir eşkiya çetesinin saldırısına uğramıştır ve bu saldırı neticesinde kıymetli bazı vatandaşlarımızın hayatı kaybolmuştur.

Bu cinayet şebekelerinin dünyanın bazı yerlerinde yerleşerek memleketimiz aleyhine çalışmakta olduklarını biliyoruz. Ancak, bu cinayet şebekeleri ne derece alçakça çalışıyorlarsa, hele dünya hukuk sistemleri içerisinde en insanisini benimsemiş olan bir millete karşı; çünkü biz Anayasamızda, hukuk sistemimizde din, dil, ırk gibi insanları ayıran farkları bertaraf etmişiz, onların üstüne çıkmışız. Böyle bir insanî rejime sahip olan memlekete karşı yapılan cinayetleri ne kadar telin ediyorsak, bu cinayet şebekelerini yurtlarında barındıran ve bir kısmı bize dost olan hatta kader beraberliği ettiğimiz memleketlerin dirijanlarına da hitap etmek istiyorum:

Bu saldırılar bugün Türkiye’ye yöneliyorsa bilsinler iki, yarın bizzat yetiştikleri toprakların sahiplerine yönelecektir. Bu itibarla kendilerinden hiç olmazsa bundan böyle bu cinayet şebekelerine karşı daha büyük bir dikkat bekleriz.

DM Dönem 1, Cilt 7, Birleşim 123, Sayfa 197 (09 Ağustos 1982 Pazartesi)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı münasebetiyle

Sayın Başkan, aziz ve çok değerli arkadaşlarım;

Büyük Meclis, Türk Milletinin arzularına uygun ve parlamento olarak tarihinde eşi emsali görülmemiş yoğunlukta bir çalışma, bir izan ve bir vicdan gayretiyle Tasarıyı tamamlamış bulunuyor. Milletimize, memleketimize hayırlı olsun.

Arkadaşlar;

Bu tasarıda bir defa daha Türk Milletinin kesin bir kararı ortaya çıkıyor. Bu karar, sürekli hayat tarzı olarak Milletimizin demokrasiyi seçmiş olmasıdır. Bu kararda Milletimizi yanıltmak isteyenler olmuştur, olacaktır; fakat büyük ve tarihi Millet, olgun şuuruyla buna daima karşı koyacaktır. Bu bakımdan bu Tasarı demokrasinin bir zaferidir, fakat bu Tasarı aynı zamanda Atatürkçülüğün ve Atatürk’ün bir zaferidir. (*Alkışlar*)

Arkadaşlar;

Millî büyük bir görev ifa buyurdunuz. Bu Tasarıyla Milletimiz yeniden istikrarlı, demokratik, özgür bir hayata kavuşacaktır ve onu zaman zaman tahrip etmek isteyenlere karşı yepyeni bir moral ortaya koymuştur. Bu moral buradan memleketimize halka halka dağılıyor ve daima dağılacaktır.

Siz bu muazzam gayretinizle, aynı zamanda dünyada, medeniyete ve beşeriye-te de bir büyük hizmet ifa etmiş olmaktadır. Etrafımız yine kan çölü halinde, en yakın milletler yakınımızda birbiriyle amansız sekide vuruşmaktadır ve bu şartlar

altında Türkiye coğrafyasında oturan bir memleketin istikrarlı bir hayat yaratması, yalnız memleketimiz için değil, dünya medeniyeti için bir büyük eserdir.

Bu itibarla, Yüksek Heyetinize yürekten şükranlarımı sunuyor ve kısa Bayram tatilini mesut ve haklı olduğunuz şekilde geçirmenizi niyaz ediyorum. (*Alkışlar*)

DM Dönem 1, Cilt 10, Birleşim 156, Sayfa 845 (23 Eylül 1982 Perşembe)

Danışma Meclisinin İkinci Yasama Yılıni açış konuşması

Bu tarihî günde hepinizin duygularını yansıtmaya amacıyla birkaç kelime söylemeye izin vermenizi rica ediyorum.

Arkadaşlar;

Meclisimizin Bininci Döneminin Birinci Yıl Çalışmasını ve muhasebesini tarihin adil hükmüne bırakarak İkinci Çalışma Yılımıza başlıyoruz. Birinci yıldaki, parlamenter tarihte son derece ender görülmüş, yoğun, vicdanlı, izanlı çalışma temposunun yeni vazifelerimizi görecektek olan ikinci yılıımızda da devam etmesini diliyorum ve bundan da hiç şüphe etmiyorum.

Arkadaşlar;

Birinci yılıımız cidden son derece büyük bir çalışma verimi içinde geçmiştir. Tarihe ve basınıımıza bir yardımcı muhtıra olsun diye bu çalışmaların özetinden bazı bilgiler sunmak ve tekrarlamak istiyorum.

Danışma Meclisimizin Genel Kurulu 23 Ekim 1981 tarihinde çalışmalarına başlamış, Birinci Yasama Yılıında 156 Birleşim, 368 Oturum yaparak fiilen 811 saatlik bir yoğun emek harcamıştır.

Anayasa Komisyonu 24 Kasım 1981 günü ilk toplantısını yapmış ve kesif bir çalışma sonucu Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısını hazırlamıştır.

Anayasa Tasarısının Genel Kurulda 4 Ağustos 1982 tarihinde başlayan müzakereleri tam 312 saatlik bir süreyi kapsamıştır. Bu sürede, yani birinci yılıımızda 109 Kanun Tasarısı Meclisimizce görüşülmüş ve kabul edilmiştir. 22 Kanun Tasarısı Hükümetçe geri alınmış, 27 Kanun Tasarısının ise gündeme girmek üzere muameleleri tamamlanmıştır. Komisyonlarda görüşülmekte olan tasarı sayısı halen 89'ı bulmaktadır. Üyelerimizce yapılan kanun tekliflerinden 21'i Genel Kurulumuzca kabul edilmiş, 30 teklif ise Komisyonlarda müzakere halindedir.

Arkadaşlar;

Bu kısa özet verdikten sonra, bu tarihî günümüzde, kuruluşumuzun hikmetini teşkil eden ve son yarım asırlık tarihimizin en önemli olayı olan 12 Eylülle temas etmek zarureti vardır; tarihe karşı. Bizi 12 Eylülle getiren acı olaylar bütün tazeliğiyle hatıralarımızdadır. Bin senelik Türk Devleti çöküş uçurumunun ta kenarına getirilmişti ve can güvenliği yoktu. Can güvenliği olmayan bir memlekette devletin varlığından bahsetmek de çok güçtür. Bu millî felaketin en acı tarafı bizde, vatan-daşlarda bir teselli bırakmaması idi. Çünkü bir millet dıştan da tecavüze maruz kalabilir, harp eder, şehitler verir, gaziler ortaya çıkar; belki kader yine de o milleti

mağlup eder; ama bir tesellisi var bunun; elden gelen her şey yapılmıştır ve düşman dıştan gelmiştir diye bir tesellisi vardır; ama bizim devletimizi uçurumun kenarına getiren olayların böyle bir tesellisi mevcut değildi. Onun için milletimizin ıstırabı sonsuzdu. Bu sonsuz ıstırabı 12 Eylül'de kahraman Ordumuz hiyerarşik nizamı içinde bertaraf etmiş ve devletin kaderine el koymak mesuliyetini üzerine almıştır.

Arkadaşlar;

Türk Ordusunun Atatürk'ten gelme büyük manevî miraslarından birisi de, Atatürk'ün son derece büyük önem verdiği meşruiyetçiliğe önem vermektir. Millî Güvenlik Konseyimiz daha kurulduğu günden itibaren bu müdahalenin geçici olduğunu ve amacın memleketi tekrar normal koşullara, yani sıhhatli bir demokrasiye kavuşturmak olduğunu dünyaya ilan etmiş ve bunun ilk fiilî delili olarak da Yüksek Meclisinizi teşkil etmek kararını almıştır.

Yüksek Meclisinizin üyeleri, bütün çalışmaları boyunca tarihe ve milletimize karşı mesuliyet hissi taşımışlardır. Bu bizim en büyük şerefimizi teşkil eder. Bu suretle milletimizin eğilimlerine ve arzularına burada tercüman olduğumuzu rahatlıkla ifade edebiliriz. Tarih elbette bu hakikati hiçbir zaman inkâr etmeyecektir.

Meclis çalışmaları memleket içinde ve dışında büyük ilgiyle izlenmiş, iç ve dış basının başlıca konusunu teşkil etmiştir. Özellikle dış basın bu çalışmalarımıza son derece büyük bir önem ve alaka göstermiştir. Yüksek Meclisin o zamanki mümessili sıfatıyla gün geçmiyordu ki dış basından, ajanslardan, gazetelerden muayyen suallere, ziyaretlere muhatap olmayayım. Hepsi Meclisin çalışmalarına büyük alaka duyduklarını söylüyorlar ve amacın kesin şeklini öğrenmek istiyorlardı. Ben bunlara diyordum ki ve bugün de diyorum ki, amaç birdir ve kesindir, Türk Milleti yegâne hayat tarzı olarak demokrasiyi ve Atatürkçülüğü benimsemiştir, Meclis bu ruhla meşbudur ve kabil olan en kısa zamanda normal ve sıhhatli bir demokrasiye geçmek için bütün varlığıyla ve bütün vicdan huzuruyla çalışmaktadır... Bütün iç ve dış basına bütün yıl söylediğim şey budur. Bunu bu kürsüden bir defa daha tekrarlamaktan mutluluk duymaktayım.

Arkadaşlar;

Meclislimizin varlık hikmeti Türkiye'yi normal ve sıhhatli demokrasiye ulaştırmak yaratmaktır. Bu iklim yaratılmasının güç bir iş olduğunu dünya tarihi bütün misalleriyle ortaya koymuştur; fakat Yüksek Meclisiniz bu istikamette hiç şaşmadan, doğru bildiği yolda çalışmalarını sürdürmüştür ve bu iklim hazırlayışının ilk ana şartı olarak büyük bir gayretle yeni Anayasayı ortaya getirmiştir.

Şimdi bu iklim hazırlığının 2 nci yılımızda 2 dönemine girmiş bulunuyoruz. Bu dönemde Yüksek Heyetiniz yine tarihî önemde olacak olan, Milletimizin alın yazısına tesir yapacak olan 2 ana kanunu daha hazırlamakla görevli bulunmaktadır: Bunlardan birisi seçim kanunu, birisi partiler kanunudur.

Arkadaşlar,

Bu mevzularda Milletimizin geniş tecrübeleri var ve maalesef bu tecrübelerin büyük bir kısmı acıdır; ama ibret olucu ve ders vericidir. Yeni 2 kanunu hazırlayacak olan arkadaşlarımızın ve Yüksek Heyetinizin, yakın tarihimizin bu acı tecrübelerinden geniş ölçüde faydalanacağına emin bulunmaktayım.

Acı dönemler geçirdik. Birbirlerine selam vermemek için sokaklarını değiştiren liderler gördük; partilerin tarikatlaşığına şahit olduk ve aynı milletin kaderini paylaştıklarını unutturcasına davranmalarına şahit olduk. Bu acı davranışların ve tecrübelerin artık bir son bulması zaruridir. Kuvvetle ümit ediyorum ki, birinci seneki çalışmalarımızın samimiyeti, ciddiyeti, yoğunluğu ile Milletimizin beklediği bu 2 kanun da en iyi bir şekilde Yüksek Heyetinize hazırlanacaktır.

Arkadaşlar;

Birinci ana vazifemizi böyle özetlemiş oluyorum. Yani, normal bir demokrasinin zeminini ve iklimini hazırlamak. Bu, ana vazifemizdir; ama unutamayız ki, bizim başka vazifelerimiz de vardır: Bence bunların başında, tarihimizde 150 seneden beri adımlar atılmış, sonra ricat edilmiş olan “Çağdaşlaşma” ile adlandırabileceğimiz çalışmalar gelir. Milletimiz geri kalmışlıktan çok çekmiştir. Bundan kurtulmak için, ta 18 inci asırdan beri safha safha emekler sarf etmiştir. Ancak bu emeklerin büyük bir kısmı radikal ve rasyonel olamamıştır. Çünkü hareket noktası yanlış: Doğu ile Batıyı uzlaştırma... Evet, Batının ileri gittiğini kabul ediyoruz; ama bizim de bir varlığımız var. O halde uzlaştırmak; Batıyı tamamiyle bir aklın işi olarak kabul etmeyip, tesadüfen öne geçmiş bir kitle gibi kabul etmenin doğurduğu hata... Onun içindir ki, bu 150 senelik çalışmalar verimini verememiştir, rasyonel olamamıştır. Ta ki, Atatürk Milletini kaderine eline alıncaya kadar.

Atatürk radikal bir şekilde memleketi çağdaşlaştırma yoluna gitmiştir. Bu çağdaşlaştırmada evvela ilimde ve sanatta zirvelere ulaşmak gerekmiştir. Bunun için asırdide darülfünunumuzu bir kalemde ilga edip, modern ilmi kökleştirecek olan üniversiteyi kurmuştur ve “Garp medeniyeti” dediğimiz kültür hamlelerinin menşeyini teşkil eden klasik ve hümanist eserleri süratle Türkçeye çevirtirmiştir ve bunların, büyük bir kısmı müteaddit tavırlar yaşamışlardır ve nihayet devlet idaresinde modernizasyonun rasyonel şeklini de Atatürk meydana getirmiştir. Bunu “Özgürlük, bağımsızlık” formülüyle söyleyebiliriz ve devlet idaresinde modernizasyon ne devlet halkı, ne halk devleti sömürsün. Her ikisi hakkını bilsin ve karşılıklı görevlerini yapsın.

Modernizasyon, rasyonel modernleşme olarak Atatürk'ten aldığımız vasiyet ve ders işte budur. Elbette böyle muazzam bir hamle Atatürk'ün kısa ömründe tamamlanamazdı. Bizim nesil, bizden sonra gelecek olan nesil de, yeter ki aynı istikamette olmak şartıyla bu yoğunluğa, bu çalışmalara devam edecektir ve bizim önümüzde kalan senemizdeki çalışmalarımızın ikinci mihverini, işte, çağdaşlaşmada yeni adımlar atarak ideale yaklaşmak gayreti teşkil edecektir.

Arkadaşlar;

Yüksek Heyetimizin bir üçüncü görevi daha bulunmaktadır: Atatürk daha Samsun'a çıkar çıkmaz bir formül ortaya atıldı. Yapacağımız mücadele, evet, her şeyden evvel Türk Milletinin kurtuluşu içindi; ama bu kurtuluşla birlikte dünyanın mazlum milletleri de kurtulmalıdır ve Atatürk'ten sonra 50 yeni bağımsız devletin kurulması işte bu formüle dayanmaktadır ve bu formül sayesinde Türkiye bir geniş barış ülkesidir ve barışın sığındır, içte ve dışta barışı devam ettirmek şartlarını tamamlamak da Yüksek Heyetinizin en önemli vazifelerinden birisi olacaktır.

Arkadaşlar,

Biz barış istemekteyiz. Mazlum milletlerin bizim gibi, bizim kadar kan dökmeden, fedakârlık etmeden barışa kavuşmalarını, özgürlüklerine kavuşmalarını

istemekteyiz; ama yeryüzünde yalnız değiliz. Bunun aksini isteyenler, mazlum milletler tekrar mazlum olsun diyenler ve çıkarları burada olanlar var. İşte onlardır ki, yalnız Türk Milletine düşmandırlar. Başka Türk Milletine düşman olmak için hiçbir akli sebep mevcut değildir. Türkiye barışın sığınağıdır, Türkiye ilericiğin sığınağıdır ve yeryüzünde bunun mazlum milletlere örnek olmasından çekinenler vardır.

Arkadaşlar,

Nihayet Yüksek Heyetiniz, zaten başlatmış olduğu sosyal alandaki çalışmalarına devam edecektir. Bu, Atatürk'ün sosyal görüşünün fiiliyatta gerçekleşmesine doğru daha hızlı adımlarla yürümesi olacaktır.

Bu suretle önümüzde kalan zaman içerisinde, zaman hacmine sığması hakikaten güç olan büyük bir mükellefiyetin, sorumluluğun altında bulunuyoruz; fakat samimiyetle ve iftiharla söyleyebilirim ki, bu Meclisin bütün üyeleri, kalplerinde taşıdıkları, tarihe ve Milletimize karşı taşıdıkları aziz sorumluluk hissiyle kanatlanarak bütün bu vazifeleri gereği gibi yapacaklardır ve gelecek nesillerin minnetini toplayacaklardır.

Arkadaşlar,

Bu kısa sözlerimle bütün arkadaşlarımdan duyularına da tercüman olduğuma inanarak Birinci Oturumumuzu tamamlamış oluyoruz. Bugün öğleden sonra saat 14.00'te ikinci oturumumuzu yapmak üzere Birinci Oturumu kapatıyorum.

Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

DM Dönem 2, Cilt 11, Birleşim 1, Sayfa 4-6 (05 Ekim 1982 Salı)

Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Büyük Önder Atatürk'ün ebediyete intikalinin 44 üncü yıldönümü münasebetiyle

Bu sene 10 Kasım'ı, müstesna ve mesut koşullar altında karşılıyor ve anıyoruz. Çünkü Mustafa Kemal'in bütün başarılarının ve amaçlarının zirvesi, Türk Milletinin birliği, beraberliği ve egemenliği idi. Bir süre bu birlik Milletimiz için ve dünya için tehlike ifade eder bir duruma sürüklenmişti. Millî Birlik Konseyinin kahramanca müdahalesiyle bir uçurumun kenarından kurtarılmış olan Aziz Milletimize Yüce Meclisinizin hazırladığı Anayasa sunulmuş ve bu Anayasa demokrasiyi ve Kemalizmi Türkiye'de tekrar rayına oturtmayı amaçlamıştı.

Son derece serbest koşullar altında milletimizin hür iradesine sunuldu bu Anayasa ve Milletimiz Kemalizm'de ve demokraside birleştiğini dünyada görülmemiş bir oy katılmasıyla ve bir oy oranıyla ispat etti.

Atatürk'ün ruhu şimdi elbet de şad olmuştur ve biz, Atatürk'e karşı daha büyük bir vicdan huzuruyla hitap etmek fırsatını bulduk Milletimiz varolsun. *(Alkışlar)*

Ata'nın bütün başarılarında hareket noktası yaptığı millî birlik zorunluluğu, O'nun bize bıraktığı emanetlerin başında gelir. Millî birliğe o derece önem verirdi ki, dünyanın her köşesine altın harflerle yazılmaya lâyık olan şu cümle bunu en

büyük vuzuhla ifade eder: “Millî birlik, takdir-i ilahiden gayrı her şeyi yenecek güçtedir.”

Anadolu’ya çıktığı zaman 1919’da, bütün hadiseler, gerçekler ve belgeler şunu gösteriyor ki, bütün yapacağı işlerin yalnız planları değil, aynı zamanda usulleri, metotları ve tabiyesi de hazırdır ve bu tabiyenin gereği olarak Anadolu’da ilk yaptığı şey, belli bir fikir etrafında Milletimizi toparlamak ve millî birliği gerçekleştirmek olmuştur ve bunun ilk araçlarından birisi olarak da, ilk Büyük Millet Meclisi, o kahraman Meclis göreve davet edilmiştir.

Bu suretle en güzel zemini hazırladı, arkasında zaten Çanakkale Zaferi gibi, tarihin en büyük başarılarından birisi vardı ve buna ek olarak da Dumlupınar’da Millet’in kaderini, hatta insanlığın kaderini iyiye götüren, değiştiren bir zafer kazanmıştı. Fakat Mustafa Kemal, zaferleri bir amaç değil, bir araç olarak gören insandır. Bunun enteresan bir belirtisine ben şahsen şahit olmak mutluluğuna erişmişim.

Huzurunda bulunuyorduk bir akşam; Sofraya yeni olarak kabul edilmiş bir zat vardı o an ve Atatürk’ü hoşnut edecek bir şeyler söylemek için büyük gayret sarf etmekteydi. Nihayet gecenin geç bir saatinde kendisine sıra geldi ve “Efendim, tarihi inceliyorum, tarihte size benzeyen bir adam gördüm.” dedi. “Kimdir o?” dedi. “Napolyon, efendim” deyince, Atatürk’ün gözlerinden kıvılcımlar çıktığını ve alnında bir damarın kabardığını gördüm. Dedi ki, “O bir maceracıdır, çünkü zaferleri zafer olsun diye, şeref diye kazanmış olan bir adamdır. Zaferler bir gaye olamaz, ancak bir milleti büyük hedeflere yöneltmek için bir araç olabilir.”

İşte onun dünyadaki diğer büyüklerle üstünlüğünü ifade eden gerçekçi, aynı zamanda idealist olan görüşünün, sanıyorum ki bu en iyi ifadesidir.

Anadolu’ya çıktığı zaman arkasında birçok tecrübelerin yükünü de taşıyordu. Hayatının başlangıcında bir milliyetçilik havası estirmiş olan İttihat ve Terakki ile beraber yürümüşü, fakat kısa zaman sonra derhal gördü ki, İttihat ve Terakki tehlikeli bir ütopyizmin yolundadır; çünkü muhal birtakım hayallere kapılmıştır ve koca bir memleketi ve devleti bu hayaller uğruna feda etmek yolundadır. Bir taraftan, Ural’lardan Finlandiya’ya kadar uzayacak bir Pantürkist büyük bir devlet ütopyisi, bir taraftan üç yüz milyon müslümanı toplama, Panislamizm ütopyisi... Atatürk derhal gördü ki, bunlar maceradır ve bunların peşinde koşayım derken, anavatan ve ana Türklük tehlikeye gidebilir. Nitekim bu tehlikeli ütopye, Türk Milletine, iki milyon şehide, vatanın harabe olmasına mal olmuştur.

İttihat ve Terakki ile ikinci ihtilaf, vatanperver olan subayların büyük bir kısmı partilerde aktif görevlere gelmişti. Atatürk, bunu askerlik hizmetiyle uyumsuz bulmuştur ve ordunun partilerden tamamen çekilmesini ve aslı vazifesine dönmelerini şart koşturmuştur. Halbuki devrin nüfuzlu kişisi olan ve yine de, gurbette şehit olduğu için rahmetle yad etmemiz gereken Enver Paşa katiyen bu fikirde değildi ve aralarında derin bir ihtilaf başladı ve Enver Paşa, Mustafa Kemal’in daha o zaman haiz olduğu Büyük otorite dolayısıyla kendisini direkt olarak vazifeden uzaklaştırmaya cesaret edemedi, fakat bir tabiiye ile Mustafa Kemal’i feragat etmeye sevk etmek istedi ve bu maksatla Çanakkale Zaferinden sonra Çanakkale’ye gitti ve bütün tümenleri, tümen komutanlarını ziyaret etti, yalnız asıl Çanakkale Zaferini kazanmış olan Mustafa Kemal’i ziyaret etmedi.

Tabii, derhal Mustafa Kemal istifasını gönderiyor; bereket versin, bu istifadan Çanakkale cephemizin Başkomutanı olan Liman Von Sanders haberdar oluyor. “Onun, Enver Paşaya çok enteresan bir mektubu var: Sakın bu istifayı kabul etmeyin; çünkü tanıdığım Türk subaylarının en kabiliyetlisi, Türkiye için büyük istikbal vaat eden adam budur.” diyor. Bunun üzerine istifası kabul edilmedi ve hizmete devam etti; fakat kendisi asıl istikbalde düşündüğü planları rahat rahat hazırlama imkânlarını buldu.

Dumlupınar’dan sonra, Lozan Zaferini de kazandıktan sonra, o günü yaşamış olan bizler biliyoruz ki, bir taraftan yorgunluk; gayet tabii olarak büyük Cihan Harbi, üstünden büyük Milli Mücadele, bir taraftan da, artık emeller tahakkuk etti. Biz ne istiyorduk?. Düşmanı memleketten kovmak ve ilk parola veçhile, memleketi hilafetten padişahant kurtarmak ve memleketin bağımsızlığı idi. Bunların hepsi oldu. Artık her iş bitti havası esmeye başlamıştı; o günlerde bir toplantıda söylediği sözler son derece şayanı dikkattir: Efendiler, henüz kurtarılmış değiliz. Atılan adımlar, atılacak olanların sadece başlangıcıdır. İnsan başlangıçtayken kendisini sonunda duyarsa, en büyük akılsızlığı işlemiş olur.”

İşte, gerçekçi Mustafa Kemal; çünkü hakikaten zaferin azametine rağmen kurtulmuş değildik ve üzerimizde geri kalmışlığın ağırlığı, yükü vardı. Bir millet ebedî yaşayacaksa, geri kalmışlık hüviyetinden kurtarılması lazımdır. Niçin geri kalmıştık?.. Çünkü insanlığın müşterek büyük atılımlarından uzak kalmıştık. Rönesans’a katılamamıştık, reformasyona katılamamıştık, müspet ilimler çağına katılamamıştık, modern milliyet çağına katılamamıştık. Bütün bunları kökten bertaraf etmedikçe; çağdaşlaşmanın imkânı olmadığını Atatürk çok iyi biliyordu ve Milli Zaferden sonra mareşal üniformasını çıkarıp, milleti bu hedeflere yöneltmek için öğretmen cübbesini giymiştir.

Bunun da çok enteresan, şahsen şahit olmak bahtiyarlığına nail olduğum bir hikâyesi vardır. Bir akşam huzurunda bulunuyorduk; Rahmetli Behçet Kemal de huzurundaydı, O’nu çok severdi. Gecenin ilerlemiş bir saatinde, “Behçet, sen çok çabuk şiir yazan bir adamsın, şu odaya geç ve bende gördüğün nitelikleri, vasıfları ihtiva eden bir şiir yaz getir bakalım.” dedi. Behçet, hepimizin bildiği şekilde, yarım saat zarfında büyük bir şiirle geldi, okumaya başladı. Atatürk şiirin sonunu tecessüsle, heyecanla bekliyordu. Bittiği zaman “Bitti mi?” dedi. Sonra, “Olmamış” dedi. Hepimiz de hayret ettik. Bunun olmayan neresi var; çünkü bizim bildiğimiz kadarıyla bütün meziyetlerini güzel bir şekilde anlatmıştı. “Benim asıl bir hüviyetim var, onu hiç yazmamışsın.” deyince, biz büsbütün bir merak içinde kaldık. “Bu hüviyetim, her şeyden evvel ben öğretmenim “ dedi. Benim de o zaman mütevazı bir öğretmen olarak, nasıl bir saadete gark olduğumu, eline ayağına kapanmak istediğimi tahmin etmek güç değildir ve dünya tarihinde öğretmene bu rütbeyi vermiş bir şahsiyet, ben bilmiyorum.

Millete yeni hedefler aşlamak için ve milletin taşıdığı gerçek değerleri toplayabilmek için dâhiyane bir müessese yarattı. Bu, Halkevleri idi. Halkevlerinde her bilen her bilmeyene bir şey öğretecekti. Bilen de, bilmeyen kütlenin hakikî kültür değerlerini toplayacaktı, bu suretle fiilî ve gerçek bir kaynaşma olacaktı. Partilerimiz övünsünler; bu muazzam müesseseyi “Senin mi olacak, benim mi olacak?”

havası içinde, evvela dumura uğrattılar, sonra da ilgaya mecbur ettiler. Bunu yapanlar, “Atatürk’ün izindegiz “ demek yetkisine pek haiz olmasalar gerek.

Şimdi, iştirak edemediğimiz Rönesans hareketini telafi için klasiklerin derhal memlekete tanıtılmasını emir verdi ve Rahmetli Hasan Ali bu vazifeyi güzel yaptı. Reformasyon ki, malum olduğu şekilde Katolikliğin taassubuna karşı bir reaksiyon olarak Protestanlığın doğması şeklinde tecelli etmiştir; reformasyon hareketinin en radikalini memlekete getirdi. Bu, laikliktir, bunu tahakkuk ettirdi. Müspet ilimlerin çağını açmak için, benim de hem talebesi hem de hocası olduğum Dârül Fünun’u ıslaha kalkmadı, bir kararlar ilga etti ve yerine modern çağdaş üniversiteyi kurdu ve üniversitenin başına da dünyanın en büyük otoritelerini getirdi. Bu suretle, müspet ilim çağına memleketi fiilî olarak yaklaştırmış oldu.

Onun millî değerlere verdiği değerleri de anlatmak için, son bir hatırasını nakletmeme izin vermenizi rica ediyorum.

1937 yılında İstanbul Üniversitesinde Hoca idim. Bir gün bir emirleri geldi; beni ve bir Tıp Tarihi Hocası arkadaşımı daha Dolmabahçe Sarayına emretmişler. Gittik, bize şu suali sordu: “Bu sene çok mühim bir yıldönümü var. (*Bereket versin o kadarını biliyorduk*) “Nedir bu?..” dedi. İbni Sina’nın 800 üncü ölüm yıldönümü.” dedik. “Peki, ne yapıyorsunuz?” dedi. “Efendim derslerden münasebet düşürdüğük kendisini yâd ediyoruz.” dedik. Şöyle bir çekildi, “Demek efendim bu suretle vazifenizi yapmış olduğunuz kanaatindesiniz.” dedi. Fakat yüzü bozuk ve bir takdir havasında. Atatürk’ten maruz kaldığım, hamdolsun tek dekdir bu olmuştur. “Efendiler, böyle olmaz. En büyük Türk Bilgininin kendisine layık bir şekilde 800 üncü senesi kutlanılmalıdır” dedi ve yanında oturan Rahmetli Şemsettin Günaltay’a işaret ederek, “Senin Başkanlığında ve Dolmabahçe Sarayında bir İbni Sina kongresi toplayacaksınız ve dünyada İbni Sina üzerinde kim çalışmışsa hepsini benim misafirim olarak davet edeceksiniz.” dedi. Döndü bana da; bilmem gönlümü almak için mi, bilmem daha güç bir vazife vermek için mi, “İbni Sina’nın Yunan tababetinden aldığı fikirler dünyaca çok biliniyor, bizde de çok biliniyor; fakat bilinmeyen tarafı, dünya tababetine kendiliğinden orijinal olarak hangi katkılarda bulunmuş, sen de bunu hazırlayacaksın konferansa” dedi. Tabii, vazife son derece ağır ve güçlü; fakat Mustafa Kemal’in emrine, “Ben bunu yapamam” denemezdi. Elimden gelen her şeyi yaptım ve bu Kongre onun hayatında katıldığı son kongre olmuştur. Zaten o menhus hastalığıyla da mücadele halindeydi, o şartlara rağmen bir Türk büyüğünün dünya çapında anılmasını temin etmiştir hayatının son konferansı olarak. Ve bütün ömrü boyunca, yakın tarihte biliyoruz ki, her sene bir Kültür Konferansı toplanır; aziz olan Türk dilini layık olduğu seviyeye ulaştırmak için ve meçhuller içinde olan Türk tarihini; sadece bir saltanat tarihi içinde ifade edilen Türk tarihini gerçek Türk tarihi yapmak, için hemen her yıl bir hamle yapar, bir kongre toplardı.

Bütün bu hüviyetiyle, O, Tanrı’nın rahmetine hak ettiği rahmetine intikal etmiş bulunuyor. Bize emanet bıraktığı yolda devam etmek kararındayız ve Yüce Meclisiniz ne bahtiyar bir Meclistir ki, Onun emanetlerinden birini ve en büyüğünü; demokrasiyi ve millî birliği sağlayacak Anayasayı hazırlamak şerefi ve görevi, Yüksek Meclisinize terettüp etmiştir.

Millî Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisinin yaptığı başarılı çalışmalar ve iki yasama yılında yapılan işler hakkında bilgi vererek, bundan sonra gelecek Meclis üyelerine başarı, Danışma Meclisi üyelerine de sıhhat ve mutluluklar dileyen konuşması

Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım; Millet'in yüksek menfaatleri açısından yeni seçimlere karar verilmiş olduğu için Meclisimizin görevi sona ermiş bulunmaktadır. Bu vesileyle müsaadenizle iki yıllık çalışmalarımızın gayet özet bir neticesini arz etmek istiyorum.

Meclisimizin çalışmaları hakkındaki kesin ve nihai hükmü elbette en adil bir hakem olan tarih verecektir. Yalnız şu kadarı sabittir ki, bu Meclis Millî Güvenlik Konseyi ile beraber ve onunla tam bir ideal birliği ve anlaşma halinde bir Kurucu Meclis hüviyetini kazanmıştır. Tarih elbette bunu yad edecektir.

Millî Ordunun müdahalesinden önceki memleketin durumunu, o acı günleri hatırlatmak istemiyorum; fakat hayat güvencesinin dahi bulunmadığı, o hale getirilmiş olan memlekette en hazin olan tablo, bu millet'in ebedî rejimi olan Atatürk prensiplerinin de büyük tahribata maruz bırakılmış olmasıdır. Böylece Millî Güvenlik Konseyi ile birlikte Meclise düşmüş olan, vazife, memleketin güvenlik şartlarını yeniden sağlamak yanında, Atatürk prensiplerini bir daha bozulmayacak şekilde yeniden tesis etmek ve güçlendirmek olmuştur ve bu vazifenin iyi yapıldığı kanaatiyle ve vicdan huzuru içinde bulunmamız için sebepler vardır.

Atatürk'ün memleketimizde ve hatta dünya için ebedî düstur olabilecek Kemalist prensipleri, laik, milliyetçi, sosyal' güvenceli bir milliyet fikri bizim çocuklarımıza ve bütün tarihimize, bundan sonra gelecek bütün nesillere devredebileceğimiz en aziz emanettir. Yüce Meclisiniz bu emanete ine derece bağlı olduğunuzu bu iki senelik çalışmalarınızla ve çıkardığınız kanunlarla göstermiş oldunuz.

Bu atmosferi bu şekilde özetledikten sonra tarihe geçmesi için bazı rakamları da arz etmeme izin vermenizi rica ederim.

Bu dönem zarfında Hükümetimizden 849 Kanun Tasarı ve Teklifi gelmiştir. Bunlardan 388'i derin bir incelemeye komisyonlarda ve Genel Kurulda tabi tutulduktan sonra ve bazı değişmelerle, bir kısmı da aynen kabul edilmiştir. Memleketin biran evvel seçimlere gitmesinde büyük milli menfaat görüldüğü için, komisyonlarda kalmış olan 308 Tasarıma Genel Kurulda müzakeresine maalesef imkân kalmamıştır.

Arkadaşlarımızdan gelmiş olan 133 Kanun Teklifinin 91 'i kanunlaşmıştır ve bunların da 24'ü komisyonlarımızda beklemektedir.

Bizden sonra gelecek olan Meclisin Atatürkçülük tezinde ısrar edeceğine kesin inancım var, onlara bu inançla şimdiden büyük başarılar dilemekteyim ve siz çok sevgili arkadaşlarıma bundan sonraki hayatlarınız için saadetler, başarılar dilemekteyim.

Var olun, sağ olun. (*Alkışlar*)

DM Dönem 2, Cilt 23, Birleşim 178, Sayfa 411-412 (14 Ekim 1983 Cuma)

Fiili görev süresinin sona ermesi dolayısıyla Danışma Meclisinin çalışmalarıyla ilgili konuşması

Arkadaşlar, bugünkü toplantımızla Yüce Meclisin fiili çalışma süresi sona ermiş bulunuyor. Gerçi hukukî süremiz yeni Millet Meclisi Başkanlık Divanının teşekkülü anına kadar devam ederse de, fiilen bugünkü oturumla çalışmalarımız sona ermiş olacaktır. Bu vesile ile değerli arkadaşlarımdan duyularına da tercüman olacağım ümidi ile kısa bir tarihçe özeti arz etmek istiyorum.

Evvela şu muhakkak ki, 12 Eylül'den bu yana Türk Milleti engin tarihi tecrübelerinin yanına, fevkalade önemli yeni bir tarihi tecrübe kazanmıştır. Gerçi bu tecrübe 12 Eylül'e takaddüm eden günlerde Çok acılı izlenimler bırakarak başlamıştır; fakat bu perişan halden sonra da, Kahraman Ordusunun vazife ve vatan şuru ile birleşen millî şuurun uyanıklığı sayesinde bütün bu tehlikeler atlatılmış ve Türk Milleti yepyeni bir hüviyetle tarihe yeniden doğma şan ve şerefini kazanmış bulunuyor.

12 Eylül'e takaddüm eden feci günleri hatırlatarak hatıranızı bulandırmak istemem. Tek temennimiz öyle günlerden Tanrının memleketi esirgemesidir.

O günlerde özgürlükler bir yana olsun, en tabii hak olan yaşam hakkı dahi yerlere sürülmüştü ve vatandaş büyük bir ıstırap içinde idi.

İşte bu koşullar altında Kahraman Ordu, vatan müdafaası mükellefiyetinin bir gereği olarak Devletin kaderini ele almak lüzumunu duymuştur.

Hemen şunu ifade etmeliyim ki, bu müdahale ile bazı memleketlerde gördüğümüz askerî darbelerin hiçbir benzer yeri, ilişiği yoktur. Bizdeki müdahale vatan müdafaasının bir gereği olarak yapılmıştır. Nitekim bunun herhangi bir siyasî ihtirasla ilgili olmadığı sununla da anlaşılmıştır ki, Devlet iktidarına el koyan askerî otorite daha ilk gün amacının memlekette normal bir demokrasiyi yeniden ve sağlam esaslara göre kurmak olduğunu dünya ve Milletimizin huzurunda ifade etmiştir.

İşte böyle bir başlangıçtan sonra Millî Güvenlik Konseyi milletin reyine başvurarak bir Danışma Meclisi kurulmasına imkân sağlamıştır ve bizleri, aziz Milletimiz bu çağrı üzerine buraya göndermiş ve vazifeyle tavzif etmiştir.

Bu dönemde normal meclislerin yaptığı çalışmaların gerektiğini, yani Aziz Milletimizin günlük işlerini yapacak kanunları çıkarmanın yanında, Dünyevi yenilikler getirecek büyük kanunlar çıkarmış bulunuyorsunuz.

Bunlardan üç tanesi müstesna bir önem kazanır, bunlar yeni Anayasamız, yeni Seçim Kanunumuz ve yeni "Siyasî Partiler Kanunumuzdur. Elbette bu yeni çıkarılmış olan kanunların uzunca bir süre Milletimizin temel ihtiyaçlarını karşılaması azmiyle çalıştınız, buna şüphe yoktur. Bununla beraber biz ebedî eserler yaratlık vehminde hiçbir zaman olmadık; fakat bir şey söylenebilir, bu yeni çıkardığımız üç temel kanun Milletimizin geçirdiği engin tecrübelerin ışığında ve geçmişte çıkmış olan kanunların daha iyisi olduğunu söylemekte hiçbir sakınca görmüyorum.

Nitekim bu Anayasa, bu Seçim Kanunu ve bu Siyasî Partiler Kanununun ışığında memleket yeniden siyasî teşkilatlanma fırsatını bulmuştur ve kendi temayül-

lerine göre seçenek imkânını bulacağı fikir gruplaşmaları, yani İntisap edebileceği bir partiyi bulmuştur ve içte ve dışta hiçbir haklı itiraza yol açmamış olan bir Seçim Kanunu ile de yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini göreve yollamıştır.

Temennimiz odur ki, yeni Meclisimiz (ki, en yakın bir tarihte görevi alacaktır) başlamış olan bu kökenli çalışmaları, Milleti ileri götürecektir çalışmaları daha da ileri götürsün,

Burada bir borcumuzu Yüksek Heyetiniz adına ifade etmekten büyük mutluluk duyuyorum; Türk Ordusuna ve onu temsil eden Millî Güvenlik Konseyine birçok bakımlardan şükran borçluyuz. Evvela özgürlükleri ve can güvenliğini kurtaran bir faktör olması bakımından minnet borçluyuz; fakat aynı zamanda böyle bir otoritenin şahsî bir emel peşine düşmeyip, derhal demokrasiye geçişi temin edecek yollara başvurmasından ötürü de ayrıca şükranlarımızı Yüksek Heyetiniz adına bir kere daha ifade etmekten büyük mutluluk duymaktayım.

Elbette demokrasi güzel bir şeydir, fakat demokrasi de vatandaşın yükümlülükleri kazandığı özgürlükler ölçüsünde artmaktadır, öyle ümit ederiz ki, memleket hemen hemen bir asırdan beri hakiki bir demokrasiye ulaşmak, daha normal olarak fikirlerini temsil ettirmek ve her şeyden evvel ileri adımlar atmak için çalışmalar yapmaktadır ve birçok fedakârlıklara bu uğurda ve bu yolda katlanmıştır.

Elbette bugün Türk Milleti bütün bu büyük tecrübelerin ışığında daha şanslı, daha mutlu bir durumda bulunmaktadır. Nitekim bizden sonra vazifeyi devralacak olan değerli arkadaşlarımız da bu azmi şimdiden görmek, davranışlarında ve beyanlarında bizi ayrıca mutlu ediyor, ve kendilerinin başarısı için dualarımızı daha kuvvetlendiriyor.

Türk tarihi ders almasını bilenler için (ki, Türk Milleti elbette böyle bir Millettir), görülmemiş enginlikte tecrübelerle doludur. Hele fiilî bir demokrasiye geçmek için yapmadığı fedakârlık, girişmediği deneme kalmamıştır; fakat birçok defalar maalesef bu girişimlerden hayal sükûtu doğmuştur.

Şimdi, Millî Güvenlik Konseyinin ilk günden beri emeli bu defa demokrasiyi memlekette nihaî olarak yerleştirmek, Milletimizin arzularına yüzde yüz uyan, dünyanın takdirini ve hayranlığını kazanacak olan bir sistem içerisinde demokrasiyi yüceltmek ve kesinlikle yerleştirmek gelmektedir. Çünkü milletin yücelişi, yükselişi ancak buna bağlıdır.

Türk Milletine demokrasiyi layık görmeyen içte ve dışta bazı tecrübesiz gruplar bulunduğunu görmemezlikten gelemeyiz; fakat bunlar eğer kasıtlı değilse, Türk Milletini ve Türk Milleti'nin geçirdiği tecrübeleri iyi bilmeyen insanlardır. Sevki kaderle tahsil mertebelerinden geçmese bile her Türk'ün aile ocağından ve şahsî büyük müşahede gücünden edindiği büyük bir tanıma gücü, büyük bir anlam gücü ve düşünme gücü vardır. Onun için demokratik bir sistemi bu Millette layık görmeyenler en azından hata ediyorlar; eğer bir kasıtları yoksa. Nitekim Yüksek Heyetinizce çıkarılmış olan yeni Anayasanın, yeni "Seçim Kanununun ve yeni Partiler Kanununun ışığında cihanın oy birliğiyle tasdikini kazanmış olan bir keçimle yeni Meclisimiz gönderilmiştir ve yakında görevi devir ve teslim alacaktır.

Bu dönem içerisinde Yüksek Heyetinizin çalışma temposunda da değme meclislere nasip olmamış olan bir verimlilik, bir entansivite, bir ciddiyet göze çarpmaktadır. Bugün 179 uncu Birleşimi yapmaktayız. Birçok birleşimlerimiz gecelere kadar devam etmiştir ve Milletin bize emanet ettiği görevi layıkıyla yapmak için arkadaşlarımızın arasında yarışmalar olduğunu müşahade etmek beni ve arkadaşlarımı son derece bahtiyar etmiştir.

Bizim, Başkanlık Divanı olarak sizlere borçlu olduğumuz bir şükran daha vardır. Bizi bu şerefli vazife ile görevlendirmekle kalmadınız, aynı zamanda bu vazifenin gereği olan desteklemeyi de bizden esirgemediniz. Başkanlık Divanı bunun kıymetini takdir etmektedir ve bunun minnetini taşımaktadır ve ebediyen bu minneti taşıyacaktır.

Şimdi, Büyük Meclisimizin çalışmaları süresince ve daha evvel de içte ve dışta vaki olan bazı bedbinlikler ve bazı kötü niyetlilerin münhal kalan bir tek ümitleri olmuştur ve bunun izlerine son günlerine kadar tesadüf etmek mümkün olmuştur. Bunlar ifade etmeseler bile, Milletin güven gururunu temsil eden, Meclisin iki kolu arasında, yani Yüksek Heyetimizle Millî Güvenlik Konseyi arasında ergeç ihtilaflar çıkacağını, hatta fikir çarpışmalarının uçurumlar haline geleceğini ummuşlardır ve bedbaht emellerini de böyle bir faraziyeye dayatmak istemişlerdir; fakat tarih ve hadiseler göstermiştir ki, Türk Milleti hayati bir konu bahis konusu olduğu zaman, şahsi düşüncelerinden fedakârlık eder ve milletin selameti neyi emrederse onda derhal birleşebilir. Nitekim çıkarılmış olan bunca kanunlarımızda iki kanat arasında bir ihtilaf çıkmamıştır, çıkardığımız hiçbir kanun geriye çevrilmemiştir ve tam bir fikir birliği ahengi içerisinde mesai yürütülmüştür ve kısaca izah ettiğim başarılı neticeler alınmıştır.

Bu bakımdan da Yüce Heyetinize hayranlığımı ve şükranlarımı takdim ederken bize bu büyük yardımı yapmış olan, büyük desteği sağlamış olan şanlı Ordumuzun mümessili olan Millî Güvenlik Konseyine duyduğumuz şükranları huzurunuzda ve hepimiz adına bir defa daha söylemekten gurur duymaktayım.

Sayın arkadaşlarım, bizim bugünkü asıl mevzuumuz çok muhterem Devlet Başkanımızın bize yapacakları hitabeyi dinlemek olacaktır. Az bir süre sonra kendilerinin teşrif edeceğini haber aldığım için sözlerimi burada kesmeme izin vermenizi ve bu yönetimimiz zamanında herhangi birinize karşı işlenmiş bir kusurumuz olursa, bunun bir kasta makrun olmadığından emin olarak affetmenizi rica etmek istiyorum. *(Ayakta sürekli alkışlar.)*

DM Dönem 2, Cilt 23, Birleşim 179, Sayfa 419 (01 Aralık 1983 Perşembe)

NECMETTİN KARADUMAN (1927)

4 ARALIK 1983 – 29 KASIM 1987

1927 yılında Trabzon'da dünyaya geldi. 1937'de İlkokulu, 1944'te Trabzon Lisesi'ni bitirdi.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olur olmaz memleketi Trabzon'a döndü ve Yurdun çeşitli yerlerinde Maiyet Memuru, Kaymakam, Mülkiye Müfettişi, Valilik görevlerinde bulundu.

1977 yılında kendi isteğiyle emekli olarak memuriyetten ayrıldı ve İstanbul'a yerleşti, özel bir şirkette üst düzey yönetici olarak çalışmaya başladı.

6 Kasım 1983 Genel Seçimlerinden Trabzon'dan Anavatan Partisi Milletvekili olarak çıktı.

4 Aralık 1983'te TBMM Başkanlığına seçildi. 12 Eylül 1985 günü yeniden Başkanlık makamına seçildi.

1987 Genel Seçimlerinde yeniden Trabzon Milletvekili seçildi. 1991'de siyaseti bıraktı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, bugün yapılan seçimlerle belirlenmiş bulunmaktadır. Bu seçimlerde Anayasamızın öngördüğü üçte iki çoğunlukla beni Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçmiş bulunmaktasınız.

Nâçiz şahsıma tevcih buyurduğunuz bu yüksek itimattan dolayı Yüce Meclise, onun değerli üyeleri siz Sayın milletvekillerine ayrı ayrı teşekkürlerimi ve saygılarımı arz ederim. *(Alkışlar)*

Anayasamızın ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün koyduğu kurallar içinde hizmet vererek bana tevcih buyurduğunuz itimada lâıyk olmaya çalışmak başlıca görevimiz olacaktır.

Bugüne kadar Başkanlık Divanında en yaşlı üye sıfatıyla Geçici Başkan olarak bulunan Sayın Fahri Özdilek'e gösterdikleri yüksek dirayetli yönetiminden dolayı ve Geçici Divan Kurulunda yer alan divan üyelerine başarılarından dolayı ayrıca teşekkür etmeyi bir borç saymaktayım. *(Alkışlar)*

Yapılan Başkanlık seçiminin memleketimiz ve azîz milletimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor, siz değerli milletvekillerinin şahsında Yüce Meclisimizi saygılarla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 17, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 14-15 (04 Aralık 1983 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onyedinci Dönem İkinci Yasama Yılı'nı açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisininin 2'nci Yasama Yılı bugün başlamış bulunmaktadır. 2'nci Yasama Yılı'nın verimli ve başarılı olması dileğiyle sizleri saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

Görüşmelere başlamadan önce 1 inci Yasama Yılında Meclisimizin ve Başkanlığımızın yaptığı çalışmaların bir özetini ana hatlarıyla sunmak istiyorum.

Sayın milletvekilleri, geride bıraktığımız 1 inci Yasama Yılında Meclisimiz iktidar ve muhalefetiyle uyum içinde, kısır çekişmelerden uzak, yoğun ve verimli bir çalışma yapmış bulunmaktadır. Bu nedenle Yüce Meclisin siz sayın üyelerine teşekkür etmeyi bir görev saymaktayım.

Meclis Genel Kumlu geçtiğimiz yasama yılında 90 birleşim yapmış, birleşimler toplam 244 saat sürmüştür. Birleşimlerin hepsinde de toplantı yetersayısı temin edilmiştir. Bu sonuç sayın milletvekillerininin Genel Kurul çalışmalarına gösterdikleri ilgi bakımından memnuniyet vericidir.

Parti gruplarının temsilcilerinden oluşan Danışma Kurulunda geçtiğimiz yasama yılında verimli çalışmalar yapılmıştır. Danışma Kurulu bugüne kadar 40 toplantı yaparak 22 aded öneri hazırlayıp Genel Kurula sunmuştur. Bunun dışında

yaptığı istişarî görüşmelerde de siyasî parti grubu temsilcilerinin uyumlu yaklaşımları sayesinde öneriler birçok konunun olumlu olarak çözüme kavuşturulması sağlanmıştır.

Geçen yasama yılı içinde Meclisimize 69 kanun tasarısı, 315 aded kesinhesap kanunu tasarısı ve 138 aded kanun teklifi verilmiştir. Ayrıca, 22 adedi 12 Eylül 1980 tarihinden önceki döneme, 84 adedi Kurucu Meclis dönemine ve 58 adedi de bugünkü Bakanlar Kuruluna ait olmak üzere toplam 164 aded kanun hükmünde kararname gelmiştir. Tasarılarından 39 adedi 37 kanun, kesinhesap kanunu tasarılarından 61 adedi 9 kanun, kanun hükmündeki kararnamelerden 18 adedi 13 kanun, kanun tekliflerinden 16 adedi 12 kanun olmak üzere, toplam 71 adet kanun çıkarılmıştır.

Kanunların dışında, ayrıca verilmiş 8 aded Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı vardır.

Tasarılardan 1 adedi reddedilmiş, 2 adedi Hükümete geri verilmiş olup, 5 adedi ise gündemde bulunmaktadır.

Tekliflerden 10 adedi reddedilmiş, 3 adedi geri alınmış ve 4 adedi gündemdedir.

Kanun hükmünde kararnamelerin bir kısmı yasallaşmış olmakla beraber, Meclisimize intikal eden ve öncelikle görüşülmesi gereken kararnameler hâlâ yoğunluk arz etmektedir. Bunların, bu yasama yılı içinde süratle sonuçlandırılması gerekli bulunmaktadır. Geçtiğimiz yasama yılının son aylarında Sayın komisyon başkanlarıyla görüşmeler yapılarak, bu konudaki çalışmalarını hızlandırıcı bir kısım önlemler alınmış bulunmaktaydı. Bu önlemlerin, yeni başlayan ikinci Yasama Yılında da sayın komisyon başkanlarıyla devamlı koordinasyon halinde bulunularak, aralıksız uygulanmasına devam edilecek ve kanun hükmünde kararnamelerin süratle sonuca ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Denetim konularına gelince: Birinci Yasama Yılında verilen 143 adet yazılı soru önergesinden 114 adedi cevaplandırılmış, bir yazılı soru önergesi ise sözlü soruya çevrilmiştir. Verilen 129 aded sözlü soru önergesinden 107 adedi cevaplandırılmıştır. Yine verilen üç aded Genel Görüşme önergesi, bir aded Meclis Araştırması önergesi, yine bir aded Meclis Soruşturması önergesi görüşülerek karara bağlanmıştır.

Bildiğiniz gibi, Meclisimize geçmiş dönemlerden hükümsüz sayılmayan 279 aded Meclis Soruşturması önerge ve tezkeresi intikal etmişti. Bunlar Danışma Kurulunun görüşü istikametinde, önce parti grupları arası özel bir komisyonda incelenmiş ve daha sonra Yüce Heyetinizce de karara bağlanmak suretiyle sonuçlandırılmıştır.

Başkanlığımız faaliyetlerine gelince: Başkanlığımız, Meclisimizin yeni İçtüzüğünün hazırlık çalışmalarını, Başkanlık Divanının oluşmasını müteakip hemen başlatmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, eski uygulamalardan ve çeşitli ülke içtüzüklerinden esinlenerek, Başkanlıkça bir içtüzük taslağı hazırlanmıştır. Ayrıca, ortak bir içtüzük teklifi meydana getirmek üzere, her parti grubundan ikişer temsilcinin katıldığı özel bir komisyon teşekkül ettirilmiştir.

Bu Komisyon, Başkanlıkça hazırlanan taslak üzerindeki çalışmalarını aralıksız sürdürmektedir. Ümit ediyorum ki; Komisyon, çalışmalarını yılsonuna kadar tamamlayarak, içtüzük teklifinin hazırlanmasını sağlamış olacaktır.

Biraz da yeni Anayasamız gereğince çıkarılacak kanunlar hakkında bilgi sunmak istiyorum.

Başkanlıkça, bu konuda yapılan çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir. Meclisimizce doğrudan ele alınması, yani milletvekilleri tarafından kanun teklifi hazırlanması gereken konularda Başkanlığımız parti grupları ile devamlı temas halinde bulunarak, çalışmalarını geliştirmiş ve bâzıları için partilerarası özel komisyon oluşturmuştur. Meclisimizce hazırlanması gereken kanun teklifi sayısı altı olup, bunlardan ikisi tamamlanarak ilgili komisyonlara intikal ettirilmiştir. Geri kalanı dördünün ise bu ayın sonuna kadar ikmâl edilerek ilgili komisyonlara intikal ettirilmesine çalışılmaktadır. Bunun dışında, Anayasa gereği, Hükümetçe hazırlanacak diğer kanun tasarıları konusunda da Başkanlığımız devamlı olarak Başbakanlık ve bakanlıklarla temas halindedir. Aldığımız bilgilere göre bu kanunlar üzerindeki çalışmalar ilgili bakanlıklarda kesintisiz sürdürülmektedir. Çalışmaların en kısa zamanda tamamlanarak bu konudaki kanun tasarılarının Meclisimize intikal ettirileceğini ümit etmekteyim.

Sayın milletvekilleri, sözlerimin başında belirttiğim gibi, geçen yasama yılını da Meclisimiz yoğun ve verimli bir çalışma yapmıştır. Bugün başladığımız yasama yılında da aynı anlayış ve ahengin çalışmalarımıza hâkim olacağından emin bulunmaktayım. Yüce Meclisin faaliyetlerini, “Atatürk ilkeleri” doğrultusunda ve demokratik rejime sarsılmaz bağlılık inancı içinde sürdüreceğinden hiç şüphem yoktur.

Bu yasama yılında, gerek Genel Kurulda ve gerekse komisyonlarda yapılacak çalışmaların sürat ve verimi artırabilmek için Başkanlığımızca gerekli her türlü çaba sarf edilecektir. Bu çabaya, siyasî parti gruplarının değerli yöneticileri ile sayın üyelerin ve komisyonların sayın başkanlarının olumlu katkılarda bulunacağına inanmaktayım.

Sayın milletvekilleri, Yüce Heyetinize arza çalıştığım duygu ve düşüncelerle yeni yasama yılının ülkemize ve Milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor, siz sayın milletvekillerini mutluluk, başarı, sağlık dilekleriyle ve saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 17, Cilt 6, Birleşim 1, Sayfa 11-12 (01 Eylül 1984 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 65 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri ve değerli konuklarımız; gündemimize göre, Genel Kurulun 17 Nisan 1985 tarihli 87 nci Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 65 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz. Görüşmelerde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile siyasi parti grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterlerinden en yaşlı parlamenter konuşacaklardır.

Sayın milletvekilleri, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 65 inci Yıldönümünü büyük bir sevinç ve heyecanla kutluyoruz. Bu mutlu yıldönümü münasebetiyle aziz milletimizi ve onun temsilcisi siz değerli milletvekillerini derin saygılarla selamlıyorum. (*Alkışlar*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı bu yıl ilk defa değişik ve geniş kapsamlı programlarla Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluş yıldönümünün kutlanmasını kararlaştırmış ve bundan böyle Meclisimizin kuruluş yıldönümlerinin hep aynı anlam ve kapsam içinde kutlanmasını öngörmüştür.

Ülkemizde parlamento hayatının 100 yılı aşkın bir mâzisi olduğu bilinmektedir. 1876 Anayasasına dayalı olarak 1877 yılında kurulan ve fakat ömrü kısa olan Birinci Osmanlı Mebusanından sonra, 1908 yılında tekrar açılan Meclis, eskisine oranla daha uzun ömürlü olmakla beraber, bu da önceki gibi başarılı olamamıştır. Her iki parlamento düzeninin temelinde millî egemenlik düşüncesinin yer alması, bu temelde halk-yönetim bütünlüğünü içeren bir görüşün bulunmaması, kanaatimizce başarısızlığın önde gelen nedeni olmuştur.

Millî egemenlik kavramı, anayasa hukumuza ve parlamento hayatımıza ilk defa 1921 Anayasasıyla girmiştir. Bu Anayasanın temelindeki ana fikir, millî egemenlik ilkesidir. 1921 Anayasasıyla saltanat kaldırılmıyordu ama egemenliğin kaynağının artık hükümdarda olmadığı, millete intikal etmiş bulunduğu açıkça vurgulanıyordu. Bu nedenle, 1921 Anayasasının Türk siyasi tarihinde ve anayasa hukukumuzda çok özel bir yeri vardır.

Atatürk'ü, bütün yaşamı boyunca hep millî irâdenin kuvvetine ve üstünlüğüne, onun mucizevî karakterine inanmış bir lider olarak görmekteyiz. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığı zaman, hâkimiyeti millîyeye müstenit yeni bir Türk Devleti kurmak ana düşüncesi idi. "Temelleri çökmekte olan bir devlet sistemi karşısındaki ciddi ve hakikî bir kararın ne olabileceği?" biçimindeki soruların cevabını böyle veriyordu. Daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğü ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz tatbikatına başladığı karar, bu karar olmuştur. Atatürk'e göre, irâde-i millîye, bilimum efradı milletin arzularının, emellerinin muhassalasından ibarettir.

Atatürk, bütün mücadele hayatı boyunca "Millî irâdenin üstünlüğü" ilkesine hep inanmış ve bu yüce kavramı, Millî Mücadelenin ta başından itibaren, ana ilke sayılmıştır. Hiç şüphesiz, millî irâdeye olan inancı, sağladığı büyük başarının en etkin kaynağıdır. "Milletin istiklâlini, yine milletin azîm ve kararı kurtaracaktır" derken, yine bu yüce düşüncely bir başka biçimde dile getirmiş oluyordu.

Millî irâdeye atfettiği değer, onun, toplumun içinde ifade ettiği yüce güç, Atatürk tarafından büyük bir sezgi ile öylesine kavranmıştır ki, açılmaz sanılan pek çok kapı bu yüce güç sayesinde açılmış, aşılamayacak engeller bir bir aşılmıştır.

Millî Mücadelemizin tam bir halk harekâtı olduğu kuşkusuzdur. Bu yapısal özelliği, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine olduğu gibi yansımış ve Meclis, halktan aldığı büyük güçle, olağanüstü bir parlamento niteliğinde görev yapmıştır. O kadar ki, yasama erki yanında yürütme erki ve hattâ belli bir ölçüde yargı erki bu Mecliste toplanmıştır. Bu Mecliste fikirler, her türlü kayıt ve şarttan uzak, alabildiğince serbesti ortamı içinde söylenmiş, millî mücadele ruhuna uygun bir biçimde çetin görüşmeler ve tartışmalar yapılmıştır.

Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisinin taşınması gereken nitelikleri hakkında o tarihlerde Mecliste yaptığı bir konuşmada; yüksek Meclisin sadece inceleme ve denetleme niteliğinde bir meclis olmadığını, bütün millet işlerine doğrudan doğruya el koyması düşüncesinden yana bulunduğunu özellikle vurgulamıştır.

Türk tarihinde unutulmaz bir yeri olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi kudretini, sadece Anayasada yazılı olan “Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin kaderine kayıtsız ve şartsız hâkimdir” hükmünden almamıştır. Bir yazanınızın çok güzel ifade ettiği gibi, o Meclisin kullandığı yetki, yazılı hükümlerle ilgili olmayan bir kaynaktan doğmuştur. İşte o kaynak, Kuvâ-yi Milliye ruhuydu. Gerçekten bu ruh, bir anlamda millî irâdeyi ifade eden bu yüce güç, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine hâkim olarak Millî egemenlik ilkesinin ana kaynağını oluşturmuş ve 1921 Anayasası bu yüce güçten esinlenerek Millî egemenlik ilkesini parlamento hayatımıza ve Türk Anayasa sistemine getirmiştir; böylece halkın devleti kurulmuştur.

Bu yönüyle, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış günü olan 23 Nisan 1920 tarihi, yeni Türk Devletinin kuruluşunda büyük önem ve anlam taşıyan bir dönüm noktası olduğu kadar, millî egemenlik ilkesinin Türk idare sistemine girişinde en büyük esin kaynağı olması itibarıyla de, demokratik hayata geçişimizin ilk önemli adımı ve hareket noktasıdır. O tarihten bu yana 65 yıl geçmiştir. Temeli 23 Nisan 1920’de atılan ve tarihimizde ilk defa doğrudan doğruya halk irâdesine ve millî egemenlik ilkesine dayalı olarak kurulan parlamentomuz, ileri bir sosyo-ekonomik düzeye ulaşan toplumumuzun artık vazgeçemeyeceği yüce bir organdır. Yaşadığımız bütün deneyimler bunu tüm açıklığı ile ortaya koymuştur.

Kuvâyi Milliye ruhunun yarattığı eşsiz güç, nasıl bu tertemiz vatan topraklarını kurtararak, kaynağını halk irâdesinden alan, halkın sesinin bütün berraklığıyla yansıdığı yüce bir Meclis kurmayı başarmışsa, Türk toplumunun bugünkü kuşakları da aynı duyarlık ve görev anlayışı içinde, bütün kurumları ve tüm aydınlarıyla bu yüce müesseseyi en saygın biçimde yükseltmek ve güçlendirmek görevi ile karşı karşıyadırlar. Başta parlamentomuzu oluşturan milletvekillerimizle, basınıımız olmak üzere, tüm siyasal, sosyal ve kültürel kurumlarımızın, özellikle bu dönemde yüce milletimize karşı büyük bir sorumluluk altında bulduklarını vurgulamak isteriz.

Parlamentonun sesi, halkın sesidir. Parlamento halk için vardır. Parlamento-yu bu yüce yönleriyle dipdiri, sorunlarımızın yegâne sahibi olarak güçlendirmek saygınlıktır. Gerekir ki, millî egemenliğin ta kendisi olan halkın sesi yeterince duyulabilsin, halk için en yararlı hizmetler sunulabilsin. Yaşadığımız deneyimler, bu yüksek ideale başka türlü varılamayacağını kanıtlarıyla doludur.

Siyasal tarihimizin belli bölümlerinde Türk toplumu, kısa da olsa, temsili parlamenter sistemin dışında kalmış, parlamenter sistemin işlediği dönemlerde ise, yer yer sistemin işlemlerini zorlaştıran siyasal oluşumlarla karşılaşmıştır. Yaşadığımız bu deneyimlerden yararlanılması, toplumumuzun geleceği açısından çok önem taşımaktadır. Bu deneyimler göz ardı edilirse, bugünkü kuşakların tarih önündeki sorumluluğunun tartışma kabul etmeyecek boyutlara ulaşacağı kuşkusuzdur.

Türk aydınının, milletimizin eşsiz sağduyusunun rehberliğinde ve yüksek sorumluluk bilinci içinde tarihî misyonunu en iyi biçimde yerine getireceğine inanıyoruz. Bu inancımızı tarihten edindiğimiz engin deneyimler ve toplumumuzda demokratik parlamenter sisteme duyulan büyük güven duygusu pekiştirmektedir.

Çeşitli fikir ve inançların temsil ve değerlendirilmesine, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi biçimde korunmasına imkân veren yegâne düzenin demokratik parlamenter sistem olduğu, bugün artık tartışmasız bir gerçektir. Bu düzen, hukuk üstünlüğünün, herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerin en büyük güvencesidir. Bu yüksek idealler doğrultusunda parlamenter sistemin yüceltilmesi ve güçlendirilmesi, saygınlığının daha da artırılması, aklın ve tecrübenin gösterdiği tek yoldur.

Kapalı pazar ekonomisinden sanayi toplumuna doğru süratle gelişen ülkemiz, çoğulcu sistemin ekonomik, sosyal ve siyasal şartlarını hızla tamamlama yolunda olduğuna göre, her türlü yapay zorlamalardan uzak kalınarak, akıl yolunda birleştirilmesi, bu siyasal oluşumun doğal sonucu kabul edilmelidir.

Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kabul ettiğimiz 23 Nisan 1920 tarihinin yıldönümleri, bu yıla kadar Çocuk Bayramı yönü ağırlıklı olmak üzere kutlana gelmiştir. Önemli günlerimizden biri olan 23 Nisan Bayramının, aynı zamanda Çocuk Bayramı olarak kabulü, çok anlamlıdır. Toplumumuzda âdeta bir çağ değişiminin başlangıç noktası olan 23 Nisan 1920 tarihi ile kurulan siyasal, sosyal yeni değerler topluluğunun gelecekteki güvencesi; bugünün küçüğü, yarının büyüğü Türk çocuğudur.

Bu anlam ve amaçla, bayramın büyük Atatürk tarafından aynı zamanda Çocuk Bayramı olarak belirlenmesi ve hele hele dünyada tek çocuk bayramı özelliğini taşıyor duruma gelmesi gurur vericidir.

Bilindiği gibi, bu bayramımız, aynı zamanda Ulusal Egemenlik Bayramıdır. Bu yıldan itibaren bayramın bu yönünün de yeterince işlenmesi, millî egemenlik kavramının daha geniş boyutlarda değerlendirilmesi ve vurgulanması kararlaştırılarak, bu amaca yönelik programlar hazırlanmıştır. Devletimizin, bir anlamda temelinin atıldığı gün olan bu bayramın, bundan böyle bu iki amaç doğrultusunda en iyi biçimde ve düzeyde kutlanmasını yürekten diliyoruz.

Konuşmamızı, Atatürk'ün millî egemenlik kavramına verdiği büyük değeri ifade eden bir sözüyle tamamlamak istiyoruz : “Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanağı millî egemenliktir.” Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 65 inci Yıldönümünde, milletimizin ve devletimizin sağlık, huzur ve daha büyük başarılar içinde daha nice bayramlara ulaşmasını diliyor, milletimizin temsilcileri siz sayın milletvekillerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın millet vekilleri; Anayasamıza göre, bu yasama döneminde 2'nci defa yapılması gereken Başkanlık seçimi tamamlanmış ve Yüce Meclis bu konudaki irâdesini belirtmiş tir. Yüce Meclisin kararıyla Başkanlık görevinin yeniden naçiz şahsıma tevcih buyrulmasını büyük bir güven ifadesi olarak kabul etmekteyim. Şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de bu güvene lâıyk olmak için elden gelen çabayı sarf etmeyi görevlerimizin başında bir hizmet kabul edeceğiz.

Bu seçimle benden itimadını esirgemeyen Yüce Meclisimize ve onun değerli üyeleri siz Sayın milletvekillerine teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Kıymetli arkadaşlarım, arkada bıraktığımız 2 yasama yılında Yüce Meclisimiz verimli çalışmalar yaparak başarılı hizmetler ifâ etmiştir. Bu dönemde ülkemiz, parlamentosu ve diğer kurumlarıyla yeniden işlerliğe kavuşan demokrasimizi geliştirme yolunda önemli adımlar atmıştır. Aziz milletimizin vazgeçilmez bir yaşama biçimi olarak kabul ettiği ve kesintisiz sürdürmeye kararlı bulunduğu demokratik yönetimi, bundan böyle elbirliğiyle daha da geliştirmek başlıca amacımızı teşkil etmelidir. Yüce Meclisimizin ve tüm kurumlarımızın büyük bir sorumluluk bilinci içinde, bu alanda üzerlerine düşen görevleri noksansız yerine getireceklerine yürekten inanmaktayım.

Bu duygu ve düşüncelerle, bugün yapılan Başkanlık seçiminin, bugün sona eren Başkanlık seçiminin memleketimiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyorum ve Başkanlık görevini “en yaşlı Başkanvekili” sıfatıyla geçici bir süre sürdüren Sayın Başkana ve Divan kâtiplerine bu kısa sürede verdikleri değerli hizmetler için teşekkür ediyorum ve önümüzdeki yasama döneminde hepinize büyük başarılar dileğiyle siz sayın milletvekillerini saygılarla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 17, Cilt 19, Birleşim 3, Sayfa 54 (12 Eylül 1985 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 66'ncı Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri ve değerli konuklarımız; gündemimize göre, Genel Kurulun 16 Nisan 1986 tarihli 93 üncü Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 66'ncı yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz. Görüşmelerde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile siyasi parti grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterlerinden en kıdemli parlamenter konuşacaklardır.

Sayın milletvekilleri, sayın konuk parlamenterler; bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 66'ncı yıldönümüdür.

Yeni Türk Devletinin kuruluşunun başlangıç noktası ve millî egemenlik ilkesinin esin kaynağı olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşu, tarihimizin eşsiz siyasal oluşumlarından birini teşkil etmektedir. Tarihimizde yer alan bu eşsiz

dönüm noktasının büyük anlamı, devletimizin kurucusu Atatürk'ün sözlerinde en belîğ ifadesini bulmuş ve şöyle anlatılmıştır : “23 Nisan 1920, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün cihân-ı husumete karşı kıyam eden Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisini vücuda getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder. Büyük Millet Meclisi, Türk Milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir.

Türk Milleti, mukadderatını, Büyük Meclisinin kifayetli ve vatanperver eline tevdi ettiği günden itibaren, karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felâketlerden, milletin gözlerini kamaştıran güneşler ve zaferler çıkarmıştır.” Gerçekten, Büyük Atatürk'ün dediği gibi, Türk Milleti, Büyük Millet Meclisinin kuruluşuyla, karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve gözleri kamaştıran zaferler yaratmıştır.

Bunun içindir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 66'ncı yıldönümünü ve bu yıldönümünün mutlu bir ifadesi olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını, bugün, büyük bir sevinç ve gurur içinde kutluyoruz. Bu mutlu bayram günümüzde aziz milletimizi ve onun temsilcileri siz değerli milletvekillerini ve sayın konuklarımızı derin saygılarla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

66 yıl önce, çok güç ve çetin şartlar altında Yüce Meclisimizi kuran ve millî mücadelemize yön veren, başta devletimizin banisi ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Başkanı Büyük Atatürk olmak üzere tüm Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aziz hâtıralarını saygı ve tazimle anıyor, ebedî âleme göç edenlere rahmet, hayatta kalanlara sağıklar diliyorum.

Millî Mücadelemizin yüce amacı, hiç şüphesiz, asırlar boyu bağımsızlığımı tizlikle korumuş olan milletimizin, bu yüksek karakterine yapılmak istenen saldırıyı defederek, bağımsızlığımızı korumayı, tertemiz vatan topraklarını, müstevlinin karanlık emellerinden temizlemeyi gerçekleştirmektir. Aziz milletimiz, bütün millî mücadele boyunca bir ölüm-kalım savaşı vererek, bir şeref-haysiyet mücadelesi sürdürerek, çok büyük fedakârlıklar pahasına bu kutsal hedefe ulaşmayı başardı; bu eşsiz zaferle birlikte yüce bir düşüncenin daha gerçekleştirilmesini sağladı; o da, millî egemenlik ilkesini oluşturan siyasal iklimin Türkiye Büyük Millet Meclisine hâkim kılınarak, bu ilkenin, yeni Türk Devletinin temel simgesi hâline getirilmedi.

Millî egemenlik ilkesi, kaynağını, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin olağanüstü nitelikteki bağımsız karakterinden almıştır. Milletlin ve millî mücadeleden kaderi üzerinde mutlak hâkimiyet kuran Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu olağanüstü yapısı, doğal olarak, millî egemenlik ilkesinin siyasî ve hukukî zeminini hazırlamıştır.

Büyük Meclis tarafından 1921 Anayasası çıkarılırken, bu Anayasaya, millî egemenlik düşüncesinin temel olması kaçınılmazdı. Böylece, millî egemenlik ilkesiyle, siyasî tarihimizde ilk defa milletin kaderine, milletin irâdesinin hâkim olması esası getiriliyor, demokratik toplumun temeli atılıyordu. Bu bakımdan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunu, toplumumuzun demokrasiye geçişindeki ilk ve en önemli adım olarak nitelemekte, dolayısıyla, demokratik hayatımızın başlangıç noktası telâkki etmekteyiz.

Millî Mücadelemizi zafere ulaştırarak, tarih boyunca şerefle taşıdığı bağımsızlık karakterini bir kere daha dünyaya kanıtlayan aziz milletimize ve onun yüce temsilcisi Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine, bugünkü kuşaklar olarak derin şükran borcumuz vardır.

Bu Meclise ve onun mümtaz üyelerine olan bir başka şükran borcumuz ise, devletimizin yönetimine millî egemenlik ilkesini hâkim kılarak, milletimizin demokrasiye geçişine imkân ve ortam hazırlamış olmalarıdır.

İnsan topluluklarının ulaşabildiği en onurlu yönetim biçimi olan demokratik yönetimler, çağımız uygarlığının bir simgesidir. Her ileri atılım içinde yer alan çağdaş Türkiye; Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ile yönetim biçimi olarak demokrasiyi seçmiş ve demokratik dünyadaki onurlu yerini almıştır. Ülkemizde 1920'lerden bu yana kaydedilen siyasal oluşumların, demokratik gelişme sürecinde, dâima daha ileri bir aşamayı hedef aldığını memnuniyetle söyleyebiliriz. Bu alanda toplumumuzun kazandığı deneyimler, geleceğimizin gücü ve güvencesidir.

Bu deneyimlerden bir kısmının, yakın tarihimizde milletimize pahalıya mal olduğu bir vakiadır. Bunun bilincini dâima yaşayarak, kazandığımız deneyimleri, uygulamada kabili istifade hâle getirmek lâzımdır; akılcı ve gerçekçi yaklaşımın gereği budur. Toplumumuzun, bu akılcı çizgide olduğuna ve hep bu doğrultuyu izleyeceğine inancımız tamdır.

Aziz milletimiz, zengin tarihinden kazandığı eşsiz sağduyusu ile değerlendirmelerini gerçekçi bir biçimde yaparak, demokratik gelişme sürecini hızla tamamlamakta; geriye değil, ileriye bakışı; gerilemeyi değil, gelişmeyi ve ilerlemeyi, Büyük Atatürk'ün deyimini ile çağdaş uygarlık düzeyine erişmeyi ilke edinmiş bulunmaktadır.

Sık sık vurguluyor ve diyoruz ki: Demokrasi, Türk Milletinin vazgeçemeyeceği bir yaşama biçimidir; toplumumuzun siyasal ve sosyal yapısının ana karakteri hâline gelmiştir. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin büyük eseri olan bu kurumu kıskançlıkla korumak ve yaşatmak, milletimizin ve onun sorumluluk yüklediği tüm kişi ve kurumların başta gelen görevidir.

Konuşmamı tamamlarken, Büyük Atatürk'ün, demokrasimizin temeli olan millî egemenlik ilkesine ilişkin vecize değerindeki şu sözlerini bir kere daha tekrarlamak istiyorum : “Devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için, mutlaka, en kıskanç nişlerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliği muhafaza ve müdafaa edeceğiz.” Türk Milletinin ve onun tek ve gerçek temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisinin, bu büyük esere dâima sahip çıkacağı ve ebediyen yaşatacağı inancı içinde, siz sayın milletvekillerimizi ve sayın konuklarımızı tekrar derin saygılarla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onyedinci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17 nci Döneminin 4 üncü Yasama Yılı bugün başlamaktadır. Arkada bıraktığımız 3 yasama yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinin başarıyla sürdürdüğü çalışmaların 4 üncü Yasama Yılında da aynen devam edeceğine ilişkin inancımı belirterek, siz sayın milletvekillerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

Sayın milletvekilleri, 3 üncü Yasama Yılında yapılan çalışmaları ve bunların sonuçlarını sizlere ana hatlarıyla kısaca aktarmak istiyorum. 3 üncü Yasama Yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi 76 aded kanun çıkarmıştır. Bu kanunlar genelde, bakanlık ve kamu kuruluşlarının teşkilatlanması, vergi, ekonomik ve ticarî, adli, millî eğitim, millî savunma, iç güvenlik, idarî ve sosyal, milletlerarası anlaşmalar gibi alanları düzenlemekte, bir kısmı da bütçe ve kesinhesap kanunlarından ibaret bulunmaktadır.

Anayasamızın 98 inci maddesine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı yasama yılında sürdürdüğü denetim faaliyetlerinin soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması olarak arz ettiği tablo şöyledir: 383 adet sözlü soru önergesi verilmiştir. Bunlardan 216'sı cevaplandırılmış; 23 adedi soru sahiplerinin hazır bulunmaması nedeniyle düşmüş; 14 adedi, istek üzerine yazılı soruya çevrilmiş; 48 adedi geri alınmış; 82 adedi de bu yıla devredilmiştir.

Verilen yazılı soru önergelerinin toplamı 674 adeddir. Bunlardan 106 adedi, süresi içinde cevaplandırılmadığından sözlü soruya çevrilmiş; 1 adedi geri alınmış, 504 adedi de cevaplandırmıştır.

Genel görüşme konusunda 7 önerge verilmiştir. Hükümetin izlediği dış politika hakkında verilen önerge nedeniyle genel görüşme açılmış; diğerleri için genel görüşme açılması kabul edilmemiştir.

Ayrıca, 16 aded Meclis araştırması, bir aded gensoru, bir aded Meclis soruşturması önergeleri Genel Kurulda görüşülmüş ve reddedilmiştir.

Kanun hükmünde kararnamelere ilişkin çalışmalar şöyledir: Türkiye Büyük Millet Meclisine, 106'sı geçmiş dönemlerden, 74'ü bu dönemden olmak üzere toplam 180 aded kanun hükmünde kararname intikal etmiştir. Bunlardan 59 adedi kanunlaşmış, 2'si ise reddedilmiştir. Geride, çeşitli komisyonların gündemlerinde 119 adet kanun hükmünde kararname kalmış bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, komisyonlardaki, kanun hükmünde kararname sayısı, azımsanamayacak bir düzeydedir. Komisyon gündemlerindeki bu kanun hükmünde kararnamelerin süratle yasallaşması için, komisyonlarımızın daha hızlı bir çalışma yapmasına ihtiyaç vardır. Bu yasama yılında sayın komisyon başkanlarıyla sık sık görüşme ve temaslar yapılarak, bu konudaki çalışmaları hızlandırıcı önlemler üzerinde durulacak ve Başkanlıkça bu doğrultuda çaba sarf edilecektir.

Önemli bir uğraş konumuz da, Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni İttüzüğü üzerinde sürdürülen çalışmalarıdır. Bilindiği gibi, daha önce çeşitli aşamalardan geçen İttüzük teklifi, Anayasa Komisyonuna, oradan da Genel Kurula intikal etmişti. Seçiminin yenilenmesi nedeniyle, İttüzüğün 45 inci maddesi uyarınca komisyonca geri alınan İttüzük teklifi üzerindeki nihai çalışmaların tamamlanarak, teklifin en

kısa zamanda Genel Kurul gündemine gireceğini, bu yasama yılının başta gelen görüşme konulan arasında yer alacağını ümit ve tahmin etmekteyiz.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17 nci Döneminde muhalefeti ve iktidarıyla bugüne kadar yoğun ve verimli bir çalışma sürdürülerek, yüksek bir anlayış ve uyum içinde, ülkemizi ilgilendiren önemli pek çok konunun üzerine eğilmiştir. Çıkarılan yasalar ve alınan kararlarla bu konulara çözüm bulma yolunda ciddi adımlar atılmıştır. Aynı anlayışın, bu yasama yılında yapılacak çalışmalara da hâkim olacağından emin bulunmakta ve bunu içtenlikle dilemekteyiz.

Demokratik parlamenter rejim, aziz milletimizin yüksek bir ideal saydığı onurlu bir yönetim ve yaşama düzenidir. Bu rejimin her türlü sarsıntıdan korunarak vazgeçilmez bir yaşama biçimi haline kesintisiz sürdürülmesi, milletimizin bizlere yüklediği yüce ve kutsal bir görevdir.

Hiç hatırdan çıkarılmamalıdır ki, demokrasinin nimetleri kadar, külfetlerinin de ortaklaşa paylaşılması gerekir. Başta siyasî partilerimiz ve basınıımız olmak üzere, tüm kurumlarımızın ve sorumluluk yüklenmiş herkesin, bu yüce hedefin gerçekleşmesinde, bu alanda köklü ve sağlam gelenekler kurulmasında aziz milletimize karşı büyük sorumlulukları olduğu gibi, yönlendirici ve etkileyici ağırlıklı bir güce de sahip buldukları gözden ırak tutulmamalıdır. Bu gücün yüksek bir görev ve sorumluluk bilinci içinde kullanılmasını, en uygar ve etkileyici örneklerinin, öncelikle bu yüce çatı altında, iktidarı ve muhalefetiyle tüm siyasî partilerimizce verilmesini içten diliyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçkin üyelerinin, her geçen yıl daha ileri adımlar atarak demokrasimizi kökleştirme ve yüceltme yolunda gurur duyacağımız çalışmalar yapacağından şüphe etmiyoruz.

Sayın milletvekilleri, demokrasi ideali, milletimizin gönülden bağlı olduğu yüksek bir hedeftir. Bu idealin en büyük güvencesini teşkil eden Yüce Meclis, belirlenen hedef doğrultusundaki çalışmalarını yoğunlaştırırken, engin esin kaynağının Atatürk ilkeleri olacağı, faaliyetlerini, dâima bu çağdaş düşünce sistemine dayalı olarak sürdüreceği, sarsılmaz inancımızdır. Çünkü Atatürk ilkeleri, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmada izleyeceğimiz akılcı ve gerçekçi yegâne yoldur. Birleştirici ve bütünleştirici yönüyle, millî birliğimizin şaşmaz simgesidir.

Bu inanç ve duygularla, yeni yasama yılının, ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor ve siz Sayın milletvekillerini mutluluk, başarı, sağlık dilekleriyle ve saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 17, Cilt 31, Birleşim 1, Sayfa 14-15 (01 Eylül 1986 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 67'nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri ve değerli konuklarımız; gündemimize göre, Genel Kurulun 16 Nisan 1987 tarihli 91 inci Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 67 nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce, ülkemizin davetlisi olan sayın konuk parlamenterleri size takdim etmek istiyorum:

Arjantin: Julio Aurelio Amdedo (*Alkışlar*)

Bangladeş: M. Korban Ali (*Alkışlar*)

Belçika: Luc Beyer de Ryke (*Alkışlar*)

Cezayir: Dilmî Abbès (*Alkışlar*)

Çin Halk Cumhuriyeti: Song Chengzhi (*Alkışlar*)

Fas: Ahmet Krafess (*Alkışlar*)

Federal Almanya: Peter Wuitz (*Alkışlar*)

Finlandiya: Eino Siurufinen (*Alkışlar*)

Fransa: Jean Marie Daillet (*Alkışlar*)

Hindistan: Najma Heptulla (*Alkışlar*)

İngiltere: Peter Temple Morris (*Alkışlar*)

İsveç: Bjöm Korlof (*Alkışlar*)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Mustafa Adanoğlu (*Alkışlar*)

Lüksemburg: Astrid Lulling (*Alkışlar*)

Macaristan: Dr. Phil Laszlo Boker (*Alkışlar*)

Pem: Jorge Sanchez Farfan (*Alkışlar*)

Portekiz: Anonie Figuerido Lopez (*Alkışlar*)

Somali: Muhammed İbrahim Ahmed (*Alkışlar*)

SSCB: Karatay Turisov (*Alkışlar*)

Ürdün: Hazem Nuseibeh (*Alkışlar*)

Yugoslavya: Milka Takeva Grigorijeviç (*Alkışlar*)

Yunanistan: Yiannis Paleokrassas (*Alkışlar*).

Sayın milletvekilleri, bu takdimden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, siyasî partilerin grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterlerinden en kıdemli parlamenterin konuşmalarına geçiyoruz.

Sayın milletvekilleri, sayın konuk parlamenterler; bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 67 nci Yıldönümünü büyük bir sevinç ve gururla hep birlikte kutluyoruz. Türk Milletinin uzun ve köklü tarihi boyunca, hür ve bağımsız yaşama karakterinin doğal bir sonucu olan millî egemenlik ilkesi, bu mutlu günde

toplum ve devlet yaşamımızın değişmez ve vazgeçilmez bir parçası ve ana felsefesi haline gelmiştir. Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutladığımız bu yıldönümü münasebetiyle, aziz milletimizi ve onun temsilcileri siz değerli milletvekillerini ve sayın konuklarımızı derin saygılarla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

67 yıl önce bugün çok büyük zorluklar ve imkânsızlıklar içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin temellerini atan; vatanın kurtarılması ve milletin bağımsızlığı için her türlü özveriyi göstererek, çağdaş Türk Devletini yeniden kuran; başta büyük Atatürk olmak üzere, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin tüm üyelerinin aziz hâtıralarını minnet ve saygı ile anıyor, tümü ebediyete intikal etmiş bulunan bu büyük insanlarımıza rahmetler diliyorum.

Sayın milletvekilleri, hiçbir toplum demokrasiye rahatça ve kısa bir sürede ulaşamamıştır. Şimdiye kadar bulunan en mükemmel yönetim biçimi olarak kabul ettiğimiz demokrasi, birtakım katı, değişmez, tutucu kuralları olan bir rejim değildir. Toplumsal hayatta görülen tüm değerlerin, davranışların, kültürel özelliklerin sentezi içinde ulaşılması, yaklaşılması gereken; açık ve dinamik niteliğe sahip ve her şeyden önce toplum irâdesini şart koşan çoğulcu bir yönetim şeklindedir. Bu rejimde esas halktır, halkın irâdesidir; halkın kendi varlığına, kendi geleceğine, bizzat kendi irâdesinin egemen olmasıdır. Bunun temel kaynağı da, millî egemenliktir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundaki ve Türkiye Cumhuriyetinin doğuşundaki temel ruh da budur. Bu temel ruh, Atatürk'ün şu sözlerinde en güzel ve en anlamlı ifadesini bulmuştur: "Teni Türkiye Cumhuriyetinin yapısının ruhu millî egemenliktir; milletin kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin, egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım hususî vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin ki, siyâsî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde noksan vardır, öyle bir millet egemenliğini lüzumu derecede kuvvetle elinde tutamaz.

İşte, 23 Nisan 1920'de kurulan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin, vatanın ve milletin kurtarılmasındaki, bağımsız ve millî yeni bir Türk Devletini tarih sahnesine çıkarmasındaki büyük başarısı, Atatürk'ün sözlerinde ifadesini bulan bu yüce şuurdan kaynaklanmıştır.

Birinci Mecliste, değişik sosyal yapılara sahip insanların farklı fikir ve düşünceler içinde, gerektiğinde çok sert tartışmalara girmelerine karşılık, millî egemenlik ilkesine gönülden bağlı bulunmaları, vatan ve millet sevgisi, hür ve bağımsız yaşama azmi gibi, ortak millî duygulara sahip olmaları, bu mucizevî başarının temel nedenini teşkil etmiştir. Bunun sonucunda, Türk Milletinin köklü tarihinde yeni bir dönem başlamıştır.

Atatürk'ün dediği gibi, her türlü başarının, her türlü kuvvetin, kudretin gerçek kaynağı olan Türk Milleti -bu dönemde egemenliğe sahip çıktığı- 67 yıldan beri, çağdaş uygarlık ve demokrasi yolunda, inançla, güvenle ve gururla ilerlemektedir. Bu yolda, zaman zaman bazı güçlükler çıkmasından, engellerle karşılaşılmasından endişeye düşmemek lâzımdır. Vazgeçmemiz asla mümkün olmayan demokratik rejim içerisinde, değişen ve gelişen sosyal, ekonomik siyâsal, kültürel ve özellikle teknolojik şartlara uyum sağlamada, toplum hayatında hiç de uzun sayılamayacak süreler içinde bazı sıkıntılarla, bazı güçlüklerle karşılaşılması doğaldır. Demokratik rejimle yönetilen diğer ülkeler de aynı şartlardan geçmişler ve geçmektedirler. Önemli olan, bu güçlükler karşısında sadece ve sadece millet irâdesine güvenerek, gerektiğinde milletin hakemliğine başvurarak, ilme, akla ve mantığa dayalı çözümler üretebilmeyi bir yaşam biçimi haline getirmektir. Türk Milleti, bunu yapabile-

cek güce, yeteneğe ve bilhassa üstün bir sağduyuya sahiptir. Bu üstün sağduyusunu, tüm tarihi boyunca, pek çok örnekle kanıtlamıştır.

Memnuniyetle belirtelim ki, yaklaşık kırk yıl gibi kısa bir sürede, çok partili demokratik parlamenter rejimimizin getirdiği nimetlerle, her alanda büyük ilerlemeler kaydetmiş durumdayız. Araya giren bazı duraksamaları, milletimiz, millî birliği, ortak inançları ve kesin kararlılığıyla, çok kısa sürelerde arkada bırakmaya muvaffak olmuştur.

Milletimizin başlıca amacı, gelişen toplumsal ve siyasal şartlara uygun bir biçimde, demokrasimizi daha ileri hedeflere ulaştırmaktır. Demokrasilerin ana kuralı olan karşılıklı anlayış ve hoşgörü içinde, karşı fikirlere saygı düşüncesi, içinde bu ileri hedeflere de ulaşacağımızdan şüphemiz yoktur.

Atatürk'ün dediği gibi, insanları mesut edecek yegâne vasıta, onları birbirine yaklaştırarak, onları birbirlerine sevdirecek, karşılıklı maddî ve manevî ihtiyaçlarını temine yarayan hareket ve enerjidir. Cihan sulhu içinde, beşeriyetin hakikî saadeti, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve muvaffak olmasıyla kabilirdir.

Bugünün Türkiye Cumhuriyeti, gerçekleştirdiği kalkınma hamleleriyle tüm ülkelerin her alandaki çalışmalarına ortak olacak, insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında katkı sağlayacak, ekonomik, ticarî ve sınıî potansiyele sahip ülke durumuna gelmiştir.

Bir zamanlar emperyalist emellere sahne olan, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Türk Milleti ve Devleti, bugün tüm dünya ülkelerine çağrıda bulunarak, karşılıklı gelişme hamlelerinin daha da güçlendirilmesinde işbirliğine gidilmesini, ortak çalışma içine girilmesini öneriyor. Yetişmiş insan gücü, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ve gittikçe gelişen sanayii ve teknolojisi ve demokratik mefkureye bağlılık inancıyla Türkiye, bunu başaracak güçtedir.

Ülkemizin en büyük kuvvet kaynağı ve tek güvencesi, milletimizin yüksek demokratik irâdesi ve onun yegâne temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Sözlerimi, Atatürk'ün şu veciz ifadesiyle tamamlamak istiyorum:

“Memleketin mukadderatında yegâne salâhiyet ve kudret sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış emniyet ve masuniyeti için en büyük teminattır. Büyük millî dertler şimdiki kadar ancak Büyük Millet Meclisinde şifa buldu; gelecekte de, yalnız orada katî tedbirlerini bulabilecektir. Türk Milletinin sevgi ve bağlılığı, dâima Büyük Millet Meclisine yöneldi ve dâima oraya yönelecektir.”

Bu duygularla Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 67 nci yıldönümünde milletimizin sağlık, huzur ve mutluluk içinde daha nice bayramlara ulaşmasını diliyor, milletimizin temsilcileri siz sayın milletvekillerini ve sayın konuklarımızı en iyi dileklerimle ve saygılarımla, tekrar selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 17, Cilt 39, Birleşim 94, Sayfa 414-416 (23 Nisan 1987 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onyedinci Dönem Beşinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, bir yasama yılını daha geride bırakarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi 17 nci Döneminin son yasama yılına, yani 5 inci Yasama Yılına girmiş bulunmaktayız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, şimdiki kadar başarıyla sürdürdüğü çalışmalarını, 5 inci Yasama Yılında da aynı şekilde devam ettireceğine ilişkin inancımı ifade ederek, siz sayın milletvekillerini en iyi dileklerimle ve saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 4 üncü Yasama Yılında yapılan çalışmaları ve bunların sonuçlarını, sizlere ana hatlarıyla özet halinde sunmak istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 4 üncü Yasama Yılında çıkardığı Kanun sayısı 93'tür. Çıkarılan Kanun sayısında, bir önceki yıla göre 17 artış vardır.

Bu kanunlardan 4'ü bakanlık ve kamu kuruluşlarının teşkilatlanması, 9'u malî, 6'sı ekonomik ve ticarî, 32'si sosyal ve idarî, 14'ü milletlerarası antlaşmalar, geri kalanları ise çeşitli konularda düzenlemektedir.

Anayasamızın 98 inci maddesine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı yasama yılında kullandığı denetleme yetkisinin; soru, gensoru, Meclis araştırması, Meclis soruşturması ve genel görüşme olarak arz ettiği tablo şöyledir: Verilen sözlü soru önergesi sayısı 294'tür; bu sayı, geçen yılda 89 aded daha azdır. Bunlardan 98 adedi cevaplandırılmış, 37 adedi soru sahiplerinin hazır bulunmaması nedeniyle düşmüş, 13 adedi istek üzerine yazılı soruya çevrilmiş, 69 adedi ise geri alınmıştır. Bu yasama yılına devredilen sözlü soru önergesi sayısı 77'dir.

Verilen yazılı soru önergesi sayısı ise 953'tür, bu sayı, geçen yıldan 179 aded fazladır. Bunlardan 588 adedi cevaplandırılmış, 108 adedi süresi içinde cevaplandırılmadığından sözlü soruya çevrilmiş, 1 adedi geri alınmıştır. Halen 255 aded yazılı soru önergesi işlemedir.

Genel görüşme konusunda 8 önerge verilmiştir. Bunlardan, Güneydoğu Anadolu'da meydana gelen olaylara ilişkin olarak verilen önerge nedeniyle genel görüşme açılmış, diğerleri için genel görüşme açılmamıştır. Ayrıca, 2 aded Meclis soruşturması, 38 aded Meclis araştırması ve 1 aded gensoru önergesi Genel Kurulda görüşülmüş ve reddedilmiştir.

Biraz da yeni İçtüzük üzerinde yapılan çalışmalar hakkında sizlere bilgi sunmak isterim. Bilindiği gibi, 189 maddeden ibaret olan yeni İçtüzük teklifinin Genel Kurulda görüşülmesine 14 Ocak 1987 tarihinden itibaren başlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonunda, İçtüzüğün 114 maddesi karara bağlanmış, 2 maddesinin görüşülmesi ertelenmiş, 28 maddesi ise, verilen önergeler üzerine, komisyona gönderilmiştir. İçtüzük üzerinde yapılan ve son aşamaya gelen çalışmaların bu yasama yılında tamamlanacağını ümit ve tahmin ediyor ve bu yolda çaba sarf edilmesini diliyorum.

Kanun hükmünde kararnamelere gelince: Türkiye Büyük Millet Meclisine, 106 adedi geçmiş dönemlerden, 100 adedi bu dönemden olmak üzere, toplam 206

aded Kanun hükmünde kararname intikal etmiştir. Bunlardan 65 adedi kanunlaşmış, 2 adedi ise reddedilmiştir. 139 adedi de muhtelif komisyonlarda bulunmaktadır. Komisyonlarda bulunan Kanun hükmünde kararnamelerin sayısı fazladır. Bu kararnamelerin hızla kanunlaşması için komisyonlarımızın daha süratle bir çalışma yapmasına ihtiyaç vardır. Sayın komisyon başkanlarıyla bu yasama yılında gerekli görüşme ve temaslara yapılarak, daha hızlı bir çalışma yapılması için her türlü çaba sarf edilecektir.

Sayın milletvekilleri, 1980 yılından itibaren milletçe yaşadığımız olayların akışı içinde, demokratik parlamenter sistemin yeniden işlerliğe kavuşturulması amacıyla, aşama aşama gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, yüce heyetinizin oluşturduğu Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17'nci Dönemi, 5 yıllık görev süresinin son yılına girmiş bulunuyor. 17'nci Dönemin diğer yıllarında olduğu gibi, geçtiğimiz yasama yılında da yüce Meclis, iktidarı ve muhalefetiyle yoğun ve verimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmaların demokratik parlamenter sistemin gereklerine ve özelliklerine uygun bir biçimde cereyan ettiğini, karşılıklı anlayış ve uyumun hâkim olduğu bir ortamda millet ve devlet hayatımızı ilgilendiren pek çok konunun çözüme kavuşturulması için değerli gayretler sarf edildiğini belirtmekten memnurluk duymaktayım.

Doğaldır ki, dünyada ve ülkemizde sürekli olarak değişen siyasî, iktisadî, sosyal ve bilhassa teknolojik şartlar ve bu alanlarda kaydedilen gelişmeler, bundan böyle de ortaya yeni yeni ihtiyaç ve sorunların çıkmasını gerektirecek, bunların arkası gelmeyecektir. Aslolan, bu sorunların yüce milletimizin beklentilerine ve yararına en uygun şekilde çözümlenmesini sağlayıcı yeni şartların ve oluşumların gerektirdiği önlemleri zamanında alabilmektir. Bunun yegâne yolu da, öncelikle, her zaman büyük bir inanç ve güvenle bağlı olduğumuz Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, kaynağını millî kültürümüzden alan, akılcılığa ve gerçekçiliğe dayanan çağdaş düşünce tarzını rehber itihaz etmemizdir.

Meclisimizin bu temel düşünce içinde, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da milletimizin refah ve mutluluğu yolunda ve demokratik sistemimizin daha da yüceltilmesi doğrultusunda üstün hizmetlerde bulunacağından asla şüphemiz yoktur.

Sayın milletvekilleri, demokratik parlamenter rejim, aziz milletimizin vazgeçilmez bir ideal saydığı ve gönülden bağlı olduğu onurlu bir yönetim ve yaşama düzenidir. Bu rejimin her türlü sarsıntıdan korunması ve kesintisiz bir yaşama düzeni haline getirilmesi, milletimize karşı yükümlendiğimiz yüce ve kutsal bir görevdir.

Hiç şüphesiz ki, demokrasinin sağladığı nimetler, külfetlerinin de ortaklaşa paylaşılması ve getirdiği sorumlulukların içtenlikle üstlenmesi zorunluluğunu doğurur. Bu, külfetsiz nimet olmaz kuralının doğal bir sonucudur. Bu yoldan geçerek başarılı olmuş toplumların ve elde ettikleri olumlu sonuçların o ülkelere kazandırdığı deneyimler, paha biçilmez birer hazine değerindedir. Bu değerler topluluğunu oluşturan ana unsurlar, demokratik törenler ve geleneklerdir. Bunların kurulmasında ve yaşatılmasında, toplumlara mal edilmesinde, o toplumların siyasal ve sosyal alanlarda önemli sorumluluklar yüklenmiş önde gelen kişilerin ve kurumların büyük katkıları ve payları olduğu bilinmektedir. Kanaatimizce, toplumumuzun pek çok sorunu arasında büyük ihtiyaç ve beklentilerinden biri de budur, belki de en başta gelenidir.

Unutulmamalıdır ki, demokrasiler, geleneklerle yaşayan, geleneklerle güçlenen yönetimlerdir. Demokrasileri koruyan ve yaşatan geleneklerdir. Bu nedenle, genç Türk demokrasisini korumak ve uzun ömürlü kılmak için ihtiyaç duyulan gelenekleri ve sağlam töreleri ve onlardan kaynaklanan uygar ilişkileri elbirliğiyle kurmak ve yaşatmak zorundayız.

Demokratik toplumlarda bu aşamaya ulaşılmasının kolay olmadığı, sabırlı ve kararlı uzun bir mücadeleyi gerektirdiği bilinmekle beraber, demokratik toplum ülküsünü vazgeçilmez bir yaşama biçimi olarak seçtiğimize göre, zor, ama o nispette soylu olan bu mücadeleyi, her türlü güçlüğüne rağmen, başarıyla sonuçlandırmak zorunda olduğumuzu peşinen kabul etmeli ve bu uğurda hiç kötümserliğe düşmeden inançla, sürekli çaba sarf etmeliyiz.

Başta yüce Meclisimiz olmak üzere, basınımızın ve tüm kurumlarımızın bu yüce hedefin gerçekleşmesinde, bu alanda köklü ve örnek gelenekler kurulmasında azîz milletimize karşı büyük sorumlulukları olduğu gibi, yönlendirici ve etkileyici büyük bir güce sahip buldukları da bir gerçektir. Bu gücün, üstün bir sorumluluk bilinci içinde kullanılarak, öncelikle en güzel örneklerinin yüce Meclisimizin çatısı altında verilmesini ve bu yolda tüm siyasî partilerimizin, iktidarı ve muhalefetiyle yoğun çaba sarf ederek, köklü demokratik geleneklerin kurulmasına ve yaşamasına sürekli katkıda bulunmalarını içten diliyoruz.

Bu inanç ve düşüncelerle, yeni yasama yılının ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor, siz sayın milletvekillerini sağlık, mutluluk ve başarı dilekleriyle saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 17, Cilt 44, Birleşim 1, Sayfa 9-11 (01 Eylül 1987 Salı)

YILDIRIM AKBULUT (1935)

24 ARALIK 1987 – 9 KASIM 1989

1935 yılında Erzincan'da dünyaya geldi.

Ankara Ayaş'ta başladığı öğrenim hayatını İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı.

Memleketi Erzincan'a döndü. Serbest avukat olarak çalışmaya başladı.

Adalet Partisi il yönetiminde görev aldı, Belediye Meclis Üyeliği'ne seçildi. Kısa zamanda yerel siyaset içinde tanınan ve sevilen bir isim haline geldi.

70'li yıllar boyunca Adalet Partisi Erzincan İl Başkanlığı yaptı. 1983'de Anavatan Partisi Erzincan İl Teşkilatı'nı kurdu ve 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerinde Erzincan'dan milletvekili seçildi.

TBMM'nin 17'nci döneminde Meclis Başkanvekili, 26 Ekim 1983'de İçişleri Bakanlığına atandı ve bu görevi 1987 genel seçimlerine kadar sürdürdü. 29 Ka-

sım 1987’de yenilenen seçimlerde ikinci kez Erzincan Milletvekili oldu. 24 Aralık 1987’de TBMM Başkanlığına seçildi.

Kasım 1989’da Anavatan Partisi Genel Başkanı Turgut Özal’ın Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirildi.

15 Haziran 1991 ‘de yapılan Olağan Kongrede ANAP Genel Başkanlığı ve Başbakanlık görevini A. Mesut Yılmaz’a devretti. 1991 genel seçimlerinde yeniden Erzincan milletvekili seçildi.

1995’te yeniden Erzincan’dan ve 1999 genel seçimlerinde de Ankara’dan vekil seçilen Akbulut, 1999 seçimlerinin ardından tekrar TBMM Başkanlığına seçildi.

2002 genel seçimlerinin ardından aktif siyaseti bıraktı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçilmem nedeniyle, şahsıma göstermiş olduğunuz bu yüksek güvenden dolayı, sizlere ayrı ayrı teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. *(ANAP sıralarımdan alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, şimdiye kadar, demokratik rejimin korunması ve yaşatılması hususunda ve tüm ülke sorunlarının çözümünde başarılı sınavlar vermiştir; hiç şüphe yoktur ki, bundan böyle de aynı doğrultuda çalışmalarını sürdürecektir.

Bana tevdi ettiğiniz bu şerefli görevi, tarafsızlıkla, Anayasamız, kanunlarımız ve İttüyük hükümlerince yerine getirerek, bu çalışmalara katkıda bulunacağım.

XVIII inci Dönemde en yaşlı üye olarak bugüne kadar hizmet veren, Geçici Başkan Sayın Kâmil Tuğrul Coşkunoglu'na, huzurlarınızda teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. *(ANAP sıralarımdan alkışlar)* Türkiye Büyük Millet Meclisinin, XVIII inci Dönemde de ülkemiz ve milletimiz için hayırlı ve verimli çalışmalar yapması dileğiyle siz Sayın milletvekillerimizi en derin saygılarımla selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 18, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 36 (24 Aralık 1987 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 68 inci yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri ve değerli konuklarımız; gündemimize göre, Genel Kurulun 18.4.1988 tarihli 58 inci Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 68 inci yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce, ülkemizin davetlisi olan sayın konuk parlamenterleri sizlere takdim ediyorum:

Almanya Federal Cumhuriyeti: Sayın Ingeborg Hofrman. *(Alkışlar)* Sayın Manfred Abelein. *(Alkışlar)* Danimarka: Sayın Ole Espersen. *(Alkışlar)* İngiltere: Sayın Michael Fallon. *(Alkışlar)* İspanya: Sayın Rafael Estrella. *(Alkışlar)* Sayın Carlos Rables Piquer. *(Alkışlar)* Lüksemburg: Sayın Jean Asselbom. *(Alkışlar)* Sayın Jean Pierre Glesener. *(Alkışlar)* İrlanda: Sayın Charlie Mc. Donald. *(Alkışlar)* Sayın Paddy Power. *(Alkışlar)* Portekiz: Sayın Carlos Manuel Desosa Ençarnacao. *(Alkışlar)* Sayın Antonio Sousa Lara. *(Alkışlar)* Sayın Antonio Lopes Cardoso. *(Alkışlar)* Yunanistan : Sayın Sifis Anastassakos. *(Alkışlar)* Sayın Andreas Zaimis. *(Alkışlar)* Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Sayın Erbay Kanatlı. *(Alkışlar)* Hindistan : Sayın Murlihan Chandrakant Bhandare. *(Alkışlar)* Japonya : Sayın İshimatsu Kitagavva. *(Alkışlar)* Malezya : Sayın Tan Sri Dato Mohd Haji İsmail. *(Alkışlar)* Pakistan : Sa-

yın Vezir Ahmet Jomezai. (*Alkışlar*) Mısır : Ahmet Heikel. (*Alkışlar*) Libya : Sayın Süleyman Sasi Shahumi. (*Alkışlar*) Brezilya : Sayın Robson Marinho. (*Alkışlar*)

Görüşmelerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile siyasî partilerin grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterlerinden en kıdemli parlamenter konuşacaklardır.

Değerli milletvekilleri, aziz konuklar, bugün, millî egemenlik ilkesine dayanan Devletimizin 68 inci kuruluş yıl dönümüdür. Öğleden önce ziyaret ettiğimiz mütevâzî binada bundan 68 yıl önce toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, egemenliğe artık kayıtsız şartsız sahip olan yüce milletimizi temsil etmeye başlıyordu. Bu Meclisimiz bu üstün görevi, ilk günden beri büyük bir ciddiyet ve yetenekle yerine getirmektedir.

Toplumların yönetimi için tarih boyunca çeşitli rejimler, sistemler denenmiştir ve denenmektedir. Gerek tarihin bize verdiği tecrübeler, gerek günümüzdeki uygulamalar, açık bir bilimsel gerçeği vurgulamaktadır: Toplumların yönetilmesinde millî egemenliğe dayalı demokrasi en ideal rejimdir. Daha iyisi bugüne kadar bulunamamıştır. Bu rejimin ideallik niteliği şu önemli özelliklerden doğmaktadır: Demokrasi, yeryüzündeki en üstün değer olan insanı yüceltmeyi kendine hedef alır. İnsanı kusurlarıyla, yetenekleriyle, erdemleriyle olduğu gibi kabul eder.

İnsanın kusurlarının azalmasının, yeteneklerinin ve erdemlerinin artmasının rahat bir hürriyet ortamı içinde sağlanacağı bilincine ancak demokratik rejimlerde varılabilir.

İnsanın doğuştan gelen vazgeçilmez, devredilemez tabii haklara sahip olduğu anlayışı da demokrasiye özgüdür. Bu haklara hiçbir güç tecavüz edemez. Devletin en başta gelen görevi insana yönelen bu tecavüzleri önlemektir.

Demokrasinin başka bir özelliği ise, millete dayalı olmasıdır.

Gerçekten, yukarıda söylediğimiz esasları milletten gayrı güçler ne gerçekleştirebilirler, ne de güvence altına alabilirler. Milletten kendi kendini yönetmesi ve hürriyetinin sınırlarını dilediği gibi çizebilmesidir ki, belirttiğim ideal demokrasiyi gerçekleştirebilir.

Türkiye’de millî egemenlik ilkesinin bundan 68 yıl önce kabulü ile gerçek demokratik hayat geçme süreci açıldı; ama demokrasimizin birden bire 68 yıl önce başladığını ileri sürmek bilimsel bakımdan tutarsız olur. Demokrasilere temel olan bâzı önemli ilkeler Türk toplumunda yüzlerce yıl yaşamışlardır. Bunlardan birkaç örnek vermek isterim.

Demokrasinin yerleşebilmesi için önemli bâzı şartların bulunduğu bir ortam gereklidir. Bu ortamı oluşturan şartların bâzıları şunlardır: İnsanlar arasında imtiyazların, imtiyazsızlıkların bulunmaması, yani hukukî eşitlik; vicdanlara müdahale edilmemesi; “Kanunsuz suç ve ceza olmaz, yargılamasız ceza verilemez” ilkesinin kabulü; yani belli başlı unsurlarıyla hukuk devleti demokrasinin yeşereceği ortamın baş şartıdır. Bu olmadan hiçbir hürriyet doğmaz.

Şimdi, eski Türk toplumuna baktığımız zaman, her şeyden önce soyluluk gibi, ruhanilik gibi yeni çağ sonlarına kadar pek çok toplumda var olan eşitsizliklerin

mevcut bulunmadığını görüyoruz. 16 nci Yüzyılda Türk ülkesini ziyaret edenler bu özellikten hayranlık ve hayretle bahsedip; “Bir çoban bile devletin en üst makamlarına çıkabilir, Türkler bunu çok tabii görürler” derler. Gerçekten Türklerde padişah ailesi dışında soyluluktan, ruhanî görevlerden doğan eşitsizlikler yoktu.

Öte yandan, din taassubunun en bunaltıcı olduğu, tek dinden başkasının yaşayamadığı dönemlerde Türkler yurtlarında mevcut bütün dinlere büyük bir hoşgörü ile davranmışlardır. Kendi hükümdarlarının dinî baskısından Türk ülkesine kaçan yüzbinlerce kişiyi tarihler anlatıyor.

Yükselme döneminde, yani 17nci Yüzyıla kadar Türkiye’de gerçek bir kanun hâkimiyeti vardı. O dönemleri değerlendiren bilim adamları, o çağın şartlarına göre Osmanlı İmparatorluğunun bir hukuk devleti olduğunu söylerler. Padişah Divanının millet, din, mezhep, kadın, erkek, tâbiyet farkı gözetilmeksizin herkesin şikâyetine açık olması bunun kesin bir delilidir.

Osmanlı Devleti 17 nci Yüzyıldan sonra siyasi ve ekonomik şartlar nedeniyle zayıfladı. Ancak, 19 uncu Yüzyılda başlayan büyük reformların ilk hedefi, Batıda doğmuş olan modern hukuk devletine yönelmektir. Nitekim 1839 ve 1856 düzenlemeleri ile Osmanlı İmparatorluğu pek çok ülkeden önce kesin olarak kişi ve mal güvenliğini sağlamış, kabul ettiği yeni kanunlar, kurduğu bağımsız mahkemelerle hukuk devleti kavramının içine girmiştir. Bu gelişmelerin zorunlu sonucu vatandaşlara siyasi hakların ve hürriyetlerin tanınması ve meşrutî bir monarşi kurutması idi. Türk aydını bu uğurda 19 uncu Yüzyılın ikinci yarısından itibaren bir mücadele içine girdi. Gerçi aydınların baskısı ile 1876 yılında bir anayasa ilân edildi; ama bu anayasa halka dayalı değildi. Egemenlik kayıtsız şartsız padişah ailesindeydi. Anayasaya göre kurulan parlamento da bir çeşit danışma kurulu idi, ama bu dahi bir aşamadır. Zira yetkisiz de olsa, parlamentonun birinci kanadı olan Meclis-i Mebusânî halk seçmişti. Bu bakımdan Türkiye’de parlamentolu hayatın başlaması birçok ülkeden önce gelir.

Ancak, millet egemenliğine dayanmayan bu parlamento fazla yaşayamadı. 1908’de ikinci bir deneme daha yapıldı; ama bu da başarısızlıkla sonuçlandı. Zâten birkaç yıl sonra devlet artık, hayatının sonuna gelmişti. Birinci Dünya Savaşından sonra Osmanlı Devleti çöktü, anayurdumuz parçalanmaya başladı.

İşte, öğleden önce ilk Meclis binamızda söylediğim gibi, artık padişah ve ailesine dayalı egemenliğin hiçbir yararı kalmamıştı. Bunlar milletten uzaklaşmıştı. İşgal altındaki başkentte sadece taviz politikası güdülüyordu.

İşte, kurtuluşun, yeniden doğuşun ancak milletçe sağlanabileceğini, bunun için de artık egemenliğin gerçek sahibine geri dönmesi gerektiğini ileri süren eşsiz komutan ve devlet adamı Atatürk, çeşitli aşamaları ardında bırakarak, 68 yıl önce bugüne geldi, millî egemenliğe dayanan parlamentomuz kuruldu.

Birinci ve ikinci Türkiye Büyük Millet Meclisi birer savaş ve inkılâp meclisleri idiler. Bu bakımdan onların yetkileri çok fazla idi. Her ikisinde de, doğrudan doğruya kumculuk niteliği vardır. Nitekim ilk Meclisimiz 1921, ikinci Meclisimiz 1924 Anayasalarını yapmıştır. Ancak, ikinci Meclisin kuruculuk niteliği 1924 Anayasası ile sona eriyordu. Zira Meclis bu Anayasaya, nasıl değiştirileceği konusunda hükümler koymakla, kendini yeni bir anayasa yapmak yolunda bağlamış oluyordu.

Bundan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi demokrasiyi tam anlamıyla gerçekleştirmek için çalışmıştır.

Şu noktayı vurgulamakta büyük yarar vardır: Totaliter rejimlerin doruğa çıktığı iki savaş Avrupasında Türkiye Cumhurbaşkanı Atatürk, liselerde okutulmak üzere bir ders kitabı yazıyor ve “Bugün demokrasi fikri dâima yükselen bir denizi andırmaktadır. Demokrasi bugün modern anayasaların en belirgin vasfı haline gelmiştir” diyor ve demokrasiye aykırı rejimleri açıkça insanın tabiatına aykırı görüyordu. Atatürk aynı kitapta, siyasî partilerin nasıl kurulacağını dahi Türk gençlerine anlatıyordu.

Gerçekten, İkinci Dünya Savaşı kâbusu geçer geçmez, Türkiye’de demokrasi tam yerini almıştır. Bâzı aksamalara rağmen, Türk Milleti için millî egemenliğe dayalı demokrasi vazgeçilmez hayat esasıdır.

Demokrasi, bir toplumdaki bütün insanların hür ve birbirine saygılı yaşamasını gerektirir. Hürriyete ulaşmak, bugünkü pek çok demokratik toplumda yüzlerce yılı aşmıştır.

Türk Milleti, tarihten gelen özellikleri ve 150 yıldan beri içinde bulunduğu demokratikleşme süreci içinde, bu yolda oldukça az sancısız ilerlemiştir. Şimdi artık demokrasimizin sağlamlığı ve milletimizin her bakımdan güvendiği tek rejim olma özelliği ispatlanmıştır. Bu da bizi, en ileri demokrasilerle birlikte olma, bütün gerçek demokratların kaderini paylaşma aşamasına getirmiştir. Bu aşamayı geçip dünyada lâyık olduğumuz yere ulaşacağımızdan hiç şüphe etmiyorum. Zira çizdiğim tarihî tablonun sonucu budur.

Hepinizi derin saygılarımla selâmlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 10, Birleşim 62, Sayfa 252-255 (23 Nisan 1988 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Onsekizinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, yeni yasama yılına başlarken, bu yasama yılının da hayırlı ve verimli olmasını temenni ediyorum; siz sayın arkadaşlarıma çalışmalarında başarılar diliyorum, Yüce Heyetinizi saygıyla selâmlıyorum. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Sayın milletvekilleri, görüşmelere başlamadan önce, 14 Aralık 1987 tarihinde başlayıp, 24 Aralık 1987 tarihinde Başkan; 25 Aralık 1987 tarihinde Başkanlık Divanı üyeleriyle, Plân ve Bütçe Komisyonu üyeleri seçimi, 20 Ocak 1988 tarihinde de diğer komisyonların üye seçimi yapıldıktan sonra, yaklaşık beş buçuk aylık bir yasama faaliyetinde bulunulan 1 inci Yasama Yılındaki yasama ve denetim çalışmalarının dökümünü özet halinde sunmak istiyorum.

Geçen yasama yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda 78 birleşim yapılmıştır.

Bir toplantı dışında birleşimlerin hepsinde toplantı yetersayısı temin edilmiştir.

Bildiğiniz gibi, İctüzüğün 19 uncu maddesine göre, Türkiye Büyük Meclisi Başkanının yönetiminde, siyasi parti grubu temsilcilerinden oluşan Danışma Kurulu, 1 inci Yasama Yılında, tespit, teklif ve görüş olarak 20 aded öneri hazırlamış ve Genel Kurula sunmuştur.

Geçen yasama yılında, kanun tasarılarından 49 adedi, 49 kanun; kanun hükmünde kararnamelerden 4 adedi, 3 kanun; kanun tekliflerinden 16 adedi, 12 kanun; kesinhesap kanun tasarılarından 2 adedi, 2 kanun olmak üzere, toplam 66 aded kanun çıkmıştır. Kanunların dışında, 5 aded de Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı alınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarında, 1 inci Yasama Yılında 104 aded kanun tasarısı, 194 aded kesin hesap kanunu tasarısı, 182 aded kanun hükmünde kararname (bu kanun hükmünde kararnamelerin 20 adedi 12 Eylül 1980 tarihinden önceki döneme, 64 adedi Kurucu Meclis dönemine, 60 adedi XVII. Döneme ve 38 adedi de geçen yasama yılına aittir) ve 82 aded de kanun teklifi havale edilmiştir.

Geçen yasama yılında kanun tasarılarından 49 adedi kanun olmuş, 3 adedi Hükümete geri verilmiş, 1 adedi reddedilmiş, 7 adedi ise gündemdedir.

Hâlen komisyonlarda 44 aded kanun tasarısı bulunmaktadır. 192 aded kesin hesap kanunu tasarısı da komisyonlarda bulunmaktadır.

Kanun hükmünde kararnamelerden 4'ü, 3 kanun olmuş, 3 adedi de gündem de olup, geri kalan 175 aded kanun hükmünde kararname komisyonlarda bulunmaktadır.

Tekliflerde ise yukarıda belirttiğim gibi, 16'sı, 12 kanun olmuştur; 1 adedi teklif sahiplerince geri alınmış, 4 adedi de gündemde olup, geri kalan 61 aded kanun teklifi komisyonlarda bulunmaktadır.

Ayrıca, ölüm cezasının yerine getirilmesine dâir 143 aded, yasama dokunulmazlıklarına ait 59 aded olmak üzere toplam 202 aded Başbakanlık tezkeresi vardır.

Sayın milletvekilleri, denetim konularına gelince: 110 aded sözlü soru önergesi verilmiştir. Bunlardan 12'si cevaplandırılmış, 4'ü geri alınmış, 1 adedi soru sahibine iade edilmiş, 3 adedi önerge sahiplerinin istemi üzerine yazılı soruya çevrilmiş, 88'i gündemde olup, geri kalan 2 adedi de gündeme girecektir.

Geçen yasama yılında verilen 230 aded yazılı soru önergesinden 149'u cevaplandırılmış, 18 adedi süresi içinde cevaplandırmadığından sözlü soruya çevrilmiş, 63 adedi de işlem görmektedir.

Genel görüşme konusunda 5 önerge verilmiştir; önergelerden 3 adedi görüşülmüş, 2'si ise gündemdedir.

Ayrıca, 29 aded Meclis araştırması önergesi verilmiştir. Bu önergelerden 16 adedi görüşülmüş ve "Ülkemizin Sahip Olduğu Çevre Değerlerini Korumak ve Mevcut Çevre Sorunlarını Gidermek İçin Gereklî Tedbirleri Tespit Etmek ve Bir Çevre Politikası Oluşturmaya İlişkin Meclis Araştırması Önergesi" kabul edilmiştir. Bu konuda kurulan Meclis Araştırması Komisyonu hemen çalışmalarına başlamış ve Meclisimizin kararıyla, tatil süresince de çalışmaları sürdürmüştür.

Meclis araştırması önergelerinden 13 adedi de gündemde bulunmaktadır.

1 inci Yasama Yılında 2 aded gensoru önergesi verilmiştir; her iki önerge de görüşülmüş ve reddedilmiştir.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu, 234 aded, kamu iktisadî teşebbüsü ile müessese ve bağlı ortaklıklarının 1986 yılı hesapları ile XVII. Yasama Döneminde denetimleri tamamlanamayan 36 aded kuruluş, müessese ve bağlı ortaklıklarının hesaplarını görüşerek karara bağlamıştır.

Vatandaşların, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine geçen yasama yılında yaptıkları 1351 aded başvurudan 813 adedi Dilekçe Komisyonunca karara bağlanmış, 388 adedi de, çeşitli kurumlara, görüş almak için gönderilmiştir.

Bunlara ilâveten, Meclisimizin tatilde bulunduğu sırada Başkanlığımıza gelen tasarı, kanun hükmünde kararname, teklif, tezkere ve önergeler 2-4-7 Ağustos 1988 tarihli ve bugünkü gelen kâğıtlarda yayımlanmıştır.

Sayın milletvekilleri, bugün başladığımız yeni yasama yılında da, bundan önceki yıllarda olduğu gibi, çalışmalarımıza, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün hâkim olacağına inanmaktayım.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi partilerimizin programları doğrultusunda, birbirinden farklı değişik görüş ve düşüncelerin mevcut olması tabiidir. Bu farklı düşünceler, hiç şüphesiz ki, Meclis çatısı altında zaman zaman tartışmalara da neden olacaktır. Bu tabii işleyiş içerisinde önemli olan, toplumun ihtiyaç duyduğu konuları, çözümlememiz gereken ülke sorunlarını, demokratik anlayış ve kurallar çerçevesinde tartışarak, görüşerek olumlu neticelere ulaştırmak ve bu yönde uzlaşma noktalarını bulabilmektir. Sahip olduğumuz parlamenter demokratik rejim, milletimizin vazgeçilmez hayat tarzı olduğuna göre, bu rejimin gerekli kıldığı ortam ve şartları da el ve gönül birliği ile idâme ettirmek, başta Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere, toplumumuzun her kesimine düşen en önemli görev ve sorumluluk olmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu görev ve sorumluluğun yüksek idrâki içinde, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da, varlığının kaynağı olan yüce milletinin irâdesine uygun olarak, kurucusu Büyük Önder Atatürk'ün ilkeleri doğrultusunda ve sarsılmaz bağlılık inancı ile çalışmalarını sürdürecektir, çağdaş uygarlık yolunda atılan adımları daha da hızlandırarak geliştirecektir. Bundan asla şüphemiz yoktur.

Bu yüce çatı altında, iktidarı ve muhalefetiyle tüm siyasi partilerimizin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mümtaz üyelerinin aynı ihtiyaç ve düşünceler içerisinde faaliyetlerini sürdüreceklerinden ve önümüzdeki yasama yılında da başarılı ve verimli hizmetler yapacaklarından emin bulunmaktayım.

Sayın milletvekilleri, bu yasama yılında Genel Kurulda ve komisyonlarımızda yapılacak çalışmaların süratli ve verimli bir şekilde sürdürülmesini sağlamanın ve özellikle sayın milletvekillerinin yasama ve denetim faaliyetlerini daha rahat ve sağlıklı bir işleyiş içinde yerine getirebilmelerini temin etmenin ve bu yönde her türlü teknik ve idarî tedbirleri almanın, Başkanlığımızın takip edeceği, önemle ve titizlikle üzerinde duracağı başlıca hususlar olacağını belirtmek isterim.

Yüce Heyetinize arz etmeye çalıştığım bu inanç ve duygularla, XVIII. Dönem 2 nci Yasama Yılıının ülkemize ve milletimize hayırlı ve uğurlu olması temennisiyle, siz sayın milletvekillerine sağlık, mutluluk ve başarı dileklerimi ve saygılarımı sunarım. (*“Bravo” sesleri, alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 14, Birleşim 1, Sayfa 12-14 (01 Eylül 1988 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 69 uncu Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Görüşmelere başlamadan önce, ülkemizin davetlisi olan sayın konuk parlamenterleri size takdim etmek istiyorum: Avrupa Parlamentosu üyesi ve Türkiye Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu Başkanvekili Sayın Ludvik Felermayr (*Alkışlar*); Arnavutluk, Sayın İbrahim Mehdi (*Alkışlar*); Mısır, Sayın Sufi Ebu Talip (*Alkışlar*); Avustralya, Sayın Covn Çayld. (*Alkışlar*)

Sayın Covn Çayld ülkemize gelmiş; ancak, rahatsızlığı nedeniyle törene katılamamıştır. Kendilerine acil şifalar dilerim.

Bangladeş, Sayın Seyid Muhammed Kayser (*Alkışlar*); Belçika, Sayın Ademar Dener (*Alkışlar*); Danimarka, Sayın Lizi Lihtenberg (*Alkışlar*); Fransa, Sayın Jan Valeks (*Alkışlar*); Yunanistan, Sayın Ahileas Kolyusis (*Alkışlar*); Ürdün, Sayın Bercis Şahir El Hadid (*Alkışlar*); Macaristan, Sayın Laslo Bokor (*Alkışlar*); Hindistan, Sayın Digvicedy Sing (*Alkışlar*); Endonezya, Sayın Sukardi (*Alkışlar*); İrlanda, Sayın Ceymz Tani (*Alkışlar*); Pakistan, Sayın Perviz Ali Şah Cilani (*Alkışlar*); İtalya, Giulio Orlando (*Alkışlar*); Japonya, Sayın Masayuki Okacima (*Alkışlar*); Malezya, Sayın Dato Hacı Muhammed Emin Bin Hacı Davud (*Alkışlar*); Fas, Sayın Hasan Şekuri (*Alkışlar*); Norveç, Sayın Kari Lovzov (*Alkışlar*); Çin Halk Cumhuriyeti, Sayın Hing Yimin (*Alkışlar*), Sayın Liy Hueji (*Alkışlar*); Portekiz, Sayın Dr. Nuno Deleni (*Alkışlar*); Yugoslavya, Sayın Abbas Kazazi (*Alkışlar*); Libya, Sayın Ramadan Beşir (*Alkışlar*), Sayın Abdulrahim El Zivail (*Alkışlar*); İspanya, Sayın Luis Faharda Spinola (*Alkışlar*); İsviçre, Sayın Hüber Reymon (*Alkışlar*); Suriye, Sayın Ahmet Kuma (*Alkışlar*); Tunus, Sayın Amor Bejaki (*Alkışlar*); Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Sayın Hakkı Atun (*Alkışlar*); İngiltere, Sayın Tobi Cesil (*Alkışlar*); Sayın Corc Gardınır (*Alkışlar*)

Görüşmelerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile siyasî partilerin grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterlerinden en kıdemli parlamenter konuşacaklardır.

Sayın milletvekilleri, sayın konuklar; bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 69 uncu yıldönümünü kutluyoruz. Türk tarihinin en önemli dönüm noktalarından birini oluşturan bu büyük olayla, yüzyıllardır süregelen “Kişisel egemenlik” ilkesi, bir daha canlanmamak üzere tarihin sayfalarına gömülmüş, onun yerini “Millî egemenlik” ilkesi ve buna dayanan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti almıştır.

Gerçekten, Türk inkılabının birbirini tamamlayan iki ana çizgisi, bir yandan, çok uluslu Osmanlı İmparatorluğunun yerini Türk Milleti temeline dayanan millî Türk Devletinin alması, öte yandan da kişisel saltanat düşüncesinin yerine, millet egemenliğinden kaynaklanan Cumhuriyet idaresinin geçmesidir.

Çağdaş yazarların belirttiği gibi, günümüzde millî egemenlik prensibi, siyasi demokrasi ile aynı anlama gelir. Devletin en üstün buyurma gücü olan egemenliğin millet irâdesinden kaynaklandığı, o irâdeye dayandığı bir sistem, demokratik rejimden başka bir yöntem tarzı olamaz. Demokrasilerde, millet irâdesinin üzerinde hiçbir güç yoktur. Millet, devletin başlıca siyasal karar organlarını, kendi hür iradesiyle ve periyodik serbest seçimler yoluyla belirler.

Millî egemenlik, Türk inkılabının temel kavramlarından en önde geleni olması nedeniyle, Atatürk'ün her zaman üzerinde en büyük hassasiyetle durduğu, en kuvvetli şekilde vurguladığı bir ilke olmuştur. Nitekim Atatürk'e göre, toplumda en yüksek hürriyetin, en yüce eşitlik ve adaletin istikrarının ve korunmasının sağlanması, ancak ve ancak tam kati manasıyla millî egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla, hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir. Gene, Atatürk'ün sözü ile : “Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafa yıkılmaya mahkûmdurlar.” Türk inkılabının anlayışında, millî egemenliğin temsilcisi, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. 1921 tarihli Anayasamız, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu ifade ettikten sonra, bu egemenliğin, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisinde belirdiğini ve toplandığını hükme bağlamıştır. Aynı ilkenin sonucu olarak, yasama ve yürütme yetkileri Meclisin elinde toplanmıştır.

Tarihî Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, gerçek bir kurucu meclis olarak görev yapmış, yeni Türk Devletinin temelleri bu dönemde atılmıştır. Türk Milletinin tam bir ölüm-kalım savaşı içinde bulunduğu bu dönemde milletin mukadderatına tek başına Türkiye Büyük Millet Meclisinin egemen olması, bağımsızlık savaşının üstün yetkili bir meclis tarafından hür ve demokratik tartışmalar ve kararlar yoluyla yürütülmesi, Türk inkılabının en ilgi çekici yönlerinden biridir. Aslında, tüm yetkilerin böyle bir temsili mecliste toplanması, milletin maddî ve manevî kaynaklarının millî mücadele hedefleri doğrultusunda en iyi şekilde seferber edilmesine imkân vermiştir.

Görülüyor ki, 23 Nisan 1920 tarihinden itibaren Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk inkılabının temel taşı, en önde gelen siyasi müessesesi olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu niteliğini daha sonraki yıllarda da devam ettirmiştir. Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisine verdiği büyük önem, O'nun şu sözlerinden anlaşılmalıdır : “Memleketin mukadderatında yegâne salahiyet ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış emniyet ve masuniyeti için en büyük teminatdır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar, ancak Büyük Millet Meclisinde şifa buldu; gelecekte de yalnız orada kati tedbirlerini bulabilecektir. Türk Milletinin sevgi ve bağlılığı, dâima, Büyük Millet Meclisine yöneldi ve dâima oraya yönelecektir.” Türkiye Büyük Millet Meclisi, altmışdokuz yıldır, Türkiye'nin Cumhuriyetçi ve demokratik siyasi rejimin temel taşı olmaya devam etmiş, büyük görevini dâima üstün bir vazife bilinci ve sorumluluk duygusu içinde

yerine getirmiştir. Bir bakıma, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türk inkılabının sembolü haline geldiğini, onunla ve Türkiye Cumhuriyetiyle özdeşleştiğini söylemek yanlış olmaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, gelecekte de, demokrasimizin temel kurumu olarak millet irâdesinden aldığı güçle görevini daha da güçlenerek ifa edeceğinden hiçbir kuşku yoktur.

Hepinizi derin saygılarımla selâmlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 25, Birleşim 81, Sayfa 337-339 (23 Nisan 1989 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onsekizinci Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Genel Kurulun 21.6.1989 tarihli 106 nci Birleşiminde alınan karar gereğince; 1 Eylül 1989 Cuma günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum. Kapanma saati: 23.52

TBMM Dönem 18, Cilt 30, Birleşim 107, Sayfa 349 (22 Haziran 1989 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Anayasamıza göre, XVIII. Yasama Döneminde ikinci defa yapılması gereken Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı seçimi bugün tamamlanmış ve netice yüksek irâdenizle tecelli etmiştir. Beni yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçerek, naçiz şahsıma tevcih buyurduğunuz güvenden dolayı siz sayın milletvekilli arkadaşlarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Bu yüce ve şerefli görevi, daha önce olduğu gibi, bundan sonra da Anayasa ve İçtüzük kurallarına uygun olarak yürütmek ve Yüce Heyetinizin şahsıma gösterdiği itimada lâyık olmak için, bütün gayretimle çalışacağımı huzurunuzda özellikle ifade etmek isterim.

Başkanlık seçimine kadar olan süre içinde, Başkanlık Divanında en yaşlı Başkanvekili olarak Geçici Başkanlık görevini dirayetle yürüten Sayın Halim Aras'a ve Geçici Divanda yer alan sayın Divan Üyelerine ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugün yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı seçiminin, memleketimiz ve azîz milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum, önümüzdeki yasama döneminde bütün milletvekili arkadaşlarıma başarı dileklerini sunuyorum, Yüce Heyetinizi saygıyla selâmlıyorum. (*ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 31, Birleşim 2, Sayfa 113 (11 Eylül 1989 Pazartesi)

İSMET KAYA ERDEM (1928)

21 KASIM 1989 – 20 EKİM 1991

1928'de Safranbolu'da doğdu.

1946'da İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdi. Memuriyete Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde başladı. Bu arada akademik çalışmalarını sürdürdü. Maliyet Muhasebesi, Kamu İktisadi Teşekkülleri alanlarında çalışmalar yaptı. 1959 yılında konuk Profesör olarak Eskişehir İktisadi ve İdari İlimler Akademisi'nde ders vermeye başladı.

1961'de Hazine Genel Müdürlüğünde uzmanlığa başladı. Kısa sürede Hazine Genel Müdür Yardımcılığı'na kadar yükseldi.

1966 ve 1973 yılları arasında İngiltere'de önce 3 yıl Londra Büyükelçiliği Ekonomi Müşavirliği, sonra da dört yıl Maliye ve Ekonomi Baş Müsteşarı sıfatıyla hizmet verdi.

1976 yılında yeniden Türkiye'ye döndü. Hazine Genel Sekreteri vekilliği, ardından bir yıl süreyle SSK Genel Müdürlüğü yaptı. 1978'de Hazine Genel Müdürlüğü görevine asaleten atandı. 1979 yılında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Turgut Özal'la el ele vererek ekonomik krizden çıkış için gereken reformların hazırlığına girişti. 24 Ocak kararları, Türk ekonomi siyasetini temelden değiştiren devrim niteliğinde kararlardı.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra kurulan Ulusu Hükümetinde Maliye Bakanlığı'na atandı. Bu görevi 1981 Temmuz ayına kadar sürdürdü. Temmuz 1981'de hükümetteki görevinden istifa etti.

6 Kasım 1983 Genel Seçimlerinden sonra 1'ni Özal Hükümetinde Başbakan Yardımcısı görevine getirildi. 2'nci Özal Hükümetinde de Başbakan Yardımcılığı görevine devam etti Ocak 1989'da hükümetten istifa ederek ayrıldı.

Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine hükümeti kurmakla görevlendirilen Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut'un yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na seçildi.

1991 genel seçimlerin ardından görevini Hüsametdin Cindoruk'a devreden Erdem, iki dönem daha İzmir Milletvekili olarak parlamentoda görev yaptıktan sonra siyasetten çekildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın başkan, değerli milletvekilleri arkadaşlarım;

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi sonuçlanmış bulunmaktadır. Yüce Meclise, onun değerli üyeleri siz Sayın milletvekillerine şahsıma gösterilen güven için, ayrı ayrı teşekkür eder ve saygılarımı sunarım. Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı, tarafsız, hukuka saygılı, İçtüzüğüne özüne ve kurallarına bağlı olarak, Parlamento-nun çalışmalarının etkin ve verimli olması yolunda gayretlerimi hiçbir etki altında kalmadan sürdüreceğim.

Seçildiğim bu görevin, şerefli ve şerefli olduğu kadar güç bir görev olduğunun bilinci içindeyim. Üstlendiğim bu görevi yerine getirirken, sayın parti başkanları-nın, parti grup yöneticilerinin ve ayrı ayrı tüm milletvekillerinin yardım, destek ve uyarılarına ihtiyaç duyduğumu ifade etmek isterim.

Değerli milletvekilleri, demokratik hayatımızın en önemli kuruluşu olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yurt içinde ve yurt dışında, itibarını, her türlü düşünce ve kaygının üstünde tutarak, onu korumak başlıca görevim olacaktır.

Bu yüce kararınızın, milletimiz ve ülkemiz için hayırlı olmasını diler, siz değerli milletvekillerine tekrar teşekkür eder, hepinizi saygıyla selâmlarım. *(ANAP sıralarından, “Bravo” sesleri ve alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

TBMM Dönem 18, Cilt 34, Birleşim 35, Sayfa 51-52 (21 Kasım 1989 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 70 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Görüşmelere geçmeden önce, ülkemizin davetlisi olan Sayın konuk parlamenterleri sizlere takdim ediyorum:

Avusturya, Rudolf Poder *(Alkışlar)*; Çekoslovakya, Stanislav Kukral *(Alkışlar)*; Çin Halk Cumhuriyeti, Seyfidin Azyizyi *(Alkışlar)*; Finlandiya, Mikko Pesala *(Alkışlar)*; İzlanda, Arne Gunnardson *(Alkışlar)*; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Sait Güven *(Alkışlar)*; Malezya, Ahmad Urai *(Alkışlar)*; Norveç, Hans J. Rosjorde *(Alkışlar)*; Pakistan, Wasim Sajjad *(Alkışlar)*; Yugoslavya, Bogdana Glumaclevakov *(Alkışlar)*; Federal Almanya, Leni Fischer *(Alkışlar)*; Arnavutluk, Dritero Agolli *(Alkışlar)*; Belçika, Jean Defraigne *(Alkışlar)*; Cezayir, Brahim Soltane Chaibout *(Alkışlar)*; Danimarka, Vigo Fischer *(Alkışlar)*; Endonezya, Djafar Siddiq *(Alkışlar)*; Fas, Moharnmed Bouzoubaa *(Alkışlar)*; Fransa, Pierre Micaux *(Alkışlar)*; Güney Kore, Keun Soo Kim *(Alkışlar)*; Hindistan, İnder Jit *(Alkışlar)*; İsveç, Stig Alemyr *(Alkışlar)*; İsviçre, Franco Masoni *(Alkışlar)*; İtalya, Guido Martino *(Alkışlar)*; İrlanda, Vincent Brady *(Alkışlar)*; İspanya, Luis F. Spinola *(Alkışlar)*; Kanada, Nathan Murtgitz *(Alkışlar)*; Polonya, Ryszard Bugaj *(Alkışlar)*; Portekiz, Jose Perreira *(Alkışlar)*; Romanya, Bogdan Patrascu *(Alkışlar)*; Singapur, Ng Pock Too *(Alkışlar)*; Tunus, Muhammed Salah El Garbi *(Alkışlar)*; Ürdün, Abdalla Ensour *(Alkışlar)*;

Görüşmelerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile siyasî partilerin grup başkanları ve kutlama törenlerine davet edilen yabancı ülke parlamenterleri arasında parlamento başkanı olanlardan en kıdemli parlamenter konuşacaklardır.

Sayın milletvekilleri, değerli konuklarımız; bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 70 inci yıldönümünü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını büyük bir sevinç ve heyecanla kutluyoruz. Bu mutlu yıldönümü münasebetiyle, aziz milletimizi ve onun temsilcisi siz değerli milletvekillerini ve sayın konuklarımızı derin saygılarla selâmlıyorum.

“Millî Egemenlik” anlayışının genç kuşaklarca iyi anlaşılması ve bu anlayışın yer aldığı Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası var olan kurumlarda hâkim felsefelerin birbirinden ayırt edilmesi şarttır.

Cumhuriyetimizin varlığına neden olan olaylar, bir milletin kaderinde ender görülen acı ve güçlüklerle doludur. İstila, kin ve baskılar, Türk Milletinde kendi geleceğine bizzat kendisinin hâkim olma özlemini yarattı. Cumhuriyeti kuran ve milletin egemenliğini esas alan düşünce, bu temelde, milletin kul olmadığını, onun istek ve arzularının milletin iradesinde esas olduğunu kabul ederek, hanedanın varlığını bütünüyle yok saydı. Milletin egemenliği ilkesiyle, onun temsilcileri bu çatı altında Cumhuriyeti kurarken, halifelîği kaldırarak, onun esası olan laiklik anlayışının temelini de attı.

Tarihten ders alınsaydı, tarih tekerrür etmezdi. Halkın sevgi ve güveni olmadan bir memleket yönetilemedi ve yönetilemez. Kurtuluş savaşı öncesi olaylar, hafızalarımızda taşınmamız gereken acı; ama öğretici bir örnektir.

Değerli milletvekilleri, cumhuriyet, demokrasi ve laiklik birbirinden ayrılmayacak kavramlardır. Bütün siyasetçilerimiz ve kamu görevlilerimiz, millî birliğimizi temsil eden bu kavramları birbirinden ayırmaksızın savunmalıdırlar. Bu hızlı değişen dünyamızda, bize yönelik tehditlerden bizleri koruyacak felsefenin, laik cumhuriyet ve bu anlayışla şekillenmiş demokrasimiz olduğu unutulmamalıdır. (*SHP ve Konuk Parlamenter sıralarından alkışlar*) Bu felsefeyle bizler, insanın değerini düşünce ve vicdan özgürlüğünü koruyabiliriz. Bizler, bu düşünceyle, “Tür-küm” diyebilme mutluluğunu vatandaşlarımıza benimsetebiliriz.

Dün olduğu gibi bugün de, bize düşen büyük görev, vatanın bütünlüğünün devamı ve Atatürk’ün bize emanet ettiği cumhuriyetin temel ilkelerinin korunmasıdır. Atatürk idealleriyle yetişenlerin izlemesi gereken bu ilkeler, aslında, öz gürlük içinde çağdaş bir toplum olarak yaşamak isteyen Türk Milletinin kutsal davasıdır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî egemenliğin temsil edildiği yegâne kurum ve ebediyen millî sınırlarımız içinde bu egemenliğin temsil edildiği yegâne müessese olarak kalacaktır. (*Alkışlar*)

Meclisin itibarı ve saygınlığı, hiçbir gerekçe ve bahanenin arkasına sığınmak sızın mutlaka korunmalı, milletin her meselesinin bu yüce çatı altında çözülmesi gerektiği asla unutulmamalıdır. (*“Bravo” sesleri, alkışlar*) Kurtuluş Savaşının en güç şartlarında dahi, Türkiye Büyük Millet Meclisi devre dışı bırakılmamış ve Yüce Meclisin çatısı altında her konu tartışılmış, çözümler önerilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinden alınan güçle savaşın kazanıldığı hiçbir zaman hafızalarımızdan silinmemelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bugün 70 yıla ulaşan şerefli geçmişi içinde yeni Türkiye Cumhuriyetinin siyasal organını oluşturmuştur. 1946 yılında çok partili demokratik hayata geçilmesinden sonra da, Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokratik gelişmelerimizde büyük ve yapıcı bir rol oynamıştır.

Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyetinin devlet yapısı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin temel konumuna ilişkin olarak söylediği ve bugün de geçerliliğini aynen koruyan şu sözleri çok dikkate değer: “Memleketin mukadderatında yegâne salahiyet ve kudret sahibi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış emniyet ve masuniyeti için en büyük teminatıdır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar, ancak Büyük Millet Meclisinde şifa buldu; gelecekte de yalnız orada kesin tedbirlerini bulabilecektir. Türk Milletinin sevgi ve bağlılığı, daima, Büyük Millet Meclisine yöneldi ve daima oraya yönelecektir.” Günümüzde, “Millî Egemenlik” ilkesinin siyasal demokrasi ile eşanlamlı olduğunda kuşku yoktur. Türk Milletinin demokrasi ve “Millî Egemenlik” ilkelerine içten bağlılığı, Türkiye’de yarım yüzyıla yaklaşan bir süredir, hürriyetçi, çoğulcu demokratik rejimin yaşatılabilmesini mümkün kılmıştır. Bugün, Türkiye, gerek içinde bulunduğu bölgede, gerek dünyada, anayasal güvenceler altındaki temel hak ve hürriyetleri, aktif siyasal partileri, hür basını, bağımsız yargı organları ve demokratik seçimlerle oluşan güçlü Parlamentosu ile çok az sayıdaki demokrasilerden biridir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve tüm demokratik siyasal kurumlarımızın, gelecekte de, Türk demokrasisinin daha da geliştirilip kökleştirilmesinde üstün bir sorumluluk duygusu ve görev bilinci içinde hareket edeceklerinden kimsenin kuşku duymaması gerekir.

Demokrasinin en önemli boyutlarından birini, insan haklarına saygı oluşturur. Günümüzde, insan hakları, sadece, millî hukukları ilgilendiren bir konu olmaktan çıkmış, milletlerarası hukukun başlıca ilgi alanlarından biri haline girmiştir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesinde imzalanan çeşitli milletlerarası anlaşmalar, insan haklarının, milletlerarası düzeyde korunması alanında atılmış önemli adımlardır. Türkiye, bu anlaşmalara taraf olmakla, insan haklarına saygıyı, sadece kendi iç hukukunun bir ana ilkesi olarak değil, aynı zamanda, milletlerarası bir vecibe olarak da içtenlikle benimsemiştir. Bu alanda gerçekleştirmek üzere olduğumuz önemli bir yenilik, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesi içinde bir insan hakları komisyonu kurulması girişimidir. Hâlen, Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde bulunan bu kanun tasarısının kabulü ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin insan haklarının korunması alanındaki rolünün bir kat daha güçleneceği ve etkinleşeceği kuşkusuzdur.

Sayın milletvekilleri ve değerli konuklar; bugün, sevgili çocuklarımız ve bizler, dünyada çocuk bayramına sahip yegâne millet olmanın haklı gurur ve mutluluğunu yaşamaktayız. Pek çok ülke çocuklarıyla birlikte kutladığımız 23 Nisan Bayramları, dünya barışına hizmet bakımından milletçe ortaya koyduğumuz yaklaşımın sembolüdür.

Kuruluşunun 70 inci yıldönümünü, bugün, milletin temsilcileri olan siz Sayın üyeler ve değerli misafirlerimizle kutlamakta olduğumuz şu anda, başta devletimizin banisi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Başkanı Büyük Atatürk olmak üzere, Kurtuluş Savaşına katılan ve bizlere bu mutlu günleri armağan eden Kurtuluş

Savaşı kahramanlarımızın ve Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aziz hâtıralarını sevgi, saygı ve minnetle anıyorum.

Türk Milletinin ve onun tek ve gerçek temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisinin, bu büyük esere daima sahip çıkacağı ve ebediyen yaşatacağı inancı içinde, siz sayın milletvekillerimizi ve Ulusal Egemenlik Bayramımızı bizimle beraber kutlayarak, bize onur vermiş olan parlamenter konuklarımızı, tekrar, derin saygılarımla selâmlıyorum.

Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 44, Birleşim 106, Sayfa 199-201 (23 Nisan 1990 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onsekizinci Dönem Dördüncü Yasama Yılıni açış konuşması

Sayın Milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinin 18 inci Dönem 4 üncü Yasama Yılının 1 inci Birleşimini açıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin geçmiş dönemlerinde olduğu gibi, bu dönemde de, çalışmalarını, karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ortamı içinde sürdürceğine, vatandaşlarımızın, parlamenter sisteme ve demokrasiye olan bağlılık ve güvenini azaltmayacak bir yaklaşımla, sorunlara ülkemizin ve yüce milletimizin yararları doğrultusunda çözümler bulacağına inanıyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının milletimize ve Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlı ve uğurlu olmasını diler, siz sayın milletvekili arkadaşlarıma, sağlık içinde, başarılı çalışmalar temenni ederim. (*ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

TBMM Dönem 18, Cilt 47, Birleşim 1, Sayfa 8 (01 Eylül 1990 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 71 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, değerli konuklarımız; gündemimize göre, Genel Kurulun 9 Nisan 1991 tarihli 104 üncü Birleşiminde aldığı karar gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 71. Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Önce, ülkemizin davetlisi olan Sayın konuk parlamenterleri sizlere takdim edeceğim: Almanya, Dr. Wolf Bauer (*Alkışlar*); Bangladeş, L. K. Siddiqui (*Alkışlar*); Bulgaristan, Vladimir Sotirov (*Alkışlar*); Çekoslavya, Prof. Valter Komarek (*Alkışlar*); Danimarka, Ivar Norgaard (*Alkışlar*); Fransa, M. Ambroise Guellec (*Alkışlar*); Güney Kore, Soon Duk Chung (*Alkışlar*); Hollanda, Jon Filippus Buurmeyer (*Alkışlar*); İngiltere, William Cash (*Alkışlar*); İrlanda, Thomas Enright (*Alkışlar*); Japonya, Muneo Suziki (*Alkışlar*); Kanada, Robert Alfred Corbett (*Alkışlar*); Ku-

zey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Muharrem Söylemez (*Alkışlar*); Macaristan, Andras Kelemen (*Alkışlar*); Mısır, Mohamed Sabri Mamoun El Kadi (*Alkışlar*); Pakistan, Muhammad Siddiq Khan Kanju (*Alkışlar*); Polonya, Josef Oleksy (*Alkışlar*); Portekiz, Julio Miranda Calha (*Alkışlar*); Romanya, Echim Anrei (*Alkışlar*); Suriye, Mahmoud Marouf (*Alkışlar*); Ürdün, Hüsnü Ayesh Yousef Khalil (*Alkışlar*); Değerli milletvekilleri ve sayın konuklar, 23 Nisan Millî Egemenlik Bayramı nedeniyle yaptığımız bu toplantıyı açarken, Atatürk'ün, güçlü devletlerin mandasını talep edenlere şöyle seslendiğini hatırlatmak isterim.

“Beyler, bu vaziyet karşısında bir tek karar vardır. O da, millî egemenliğe dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak...”

Esas olan, Türk Milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas, ancak bağımsızlığa sahip olunarak sağlanabilir. Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlığından mahrum bir millet, uygarlık âleminde uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık görülmez.” İşte, millî egemenlik anlayışının temelinde yatan bu bağımsızlık fikri, Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinin güvencesi altında ayakta tutulmaktadır.

Değerli milletvekilleri, bağımsızlığın teminatı, milletin elindeki güçtür. Bağımsızlığın simgesi olan bu güç, sizler tarafından temsil edilmektedir. Elinizde bulunan bu iradî gücün değerini bilin, yetkilerinize hassasiyetle ve kıskançlıkla sahip çıkın. Demokratik, laik anlayış ve Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, demokrasiyi korumak ve geliştirmek için gerekli ve doğru kararları cesaretle almak yolunda yetkilerinizi bizzat ve tam olarak kullanın. Unutmayalım ki, bizim için iyi olan, demokrasi için her zaman iyi olmayabilir.

Milletvekillerinin temel görevi ise, her şartta, sahip olunan demokrasiyi korumak ve kollamak olmalıdır. Bu hassasiyeti bütün milletvekillerimizin göstermekten kaçınmayacağına inanıyorum.

Değerli milletvekilleri ve sayın konuklar; cumhuriyet felsefesiyle şekillenen Cumhuriyet Meclisi, daima, milletin kendine olan güveninin bir simgesi olmuştur. Bu güven duygusunun zedelenmesine izin vermeyiniz. Bu nedenle, Meclisin kendi iradesinin esas olduğunu her fırsatta vatandaşa gösteriniz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarının korunması, Meclis hâkimiyetinin vatandaş nezdinde kabul görmesi için, demokratik denetim mekanizmalarının çalışılması şarttır.

Yürütme organı, ancak güçlü bir parlamentoya dayandığı ve ondan destek aldığı takdirde güçlü bir hükümet olabilir.

Parlamento nasıl güçlü olabilir? Parlamento, kanun yapma ve yürütmeyi denetleme gibi iki temel işlevini, yüksek bir sorumluluk duygusu ve görev bilinci içinde yerine getirdiği ölçüde güçlüdür. Milletvekilleri başta olmak üzere, hükümet ve devlet yetkili makamları, Meclisin saygınlığını ve etkinliğini titizlikle korumak konusunda gösterdikleri müspet davranışlar ölçüsünde Parlamento güçlüdür. İnsan hak ve özgürlüklerine sahip çıkan, bu hakları geliştirecek her türlü tedbiri alan ve aldırta meclis güçlüdür. Hukukun üstünlüğüne ve yargı bağımsızlığına sahip çıkan ve hukuk devletini koruyan parlamento güçlüdür.

Kamu hayatını ilgilendiren meselelere, Parlamentonun bir çözüm üreteceği inancı vatandaşta yer ettiği zaman meclisler güçlüdür. “Güçlü meclis” in güçlü demokrasi ile eş anlamlı olduğunu da hiçbir zaman hafızalarımızdan çıkarmayalım.

71 yıl önce bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ankara'da açılışı ile Türk kamu hukukunun gelişmesi açısından, ancak "devrimci" kelimesi ile nitelendirilebilecek son derece önemli bir aşama oluşturulmuştur.

Meclisin açılışı, bunu izleyen temel kanunların ve nihayet 1921 Anayasasının yapılmasıyla, Osmanlı İmparatorluğuna hâkim olan, "kişisel egemenlik" anlayışı, bir daha canlanmamak üzere tarihe karışmış ve yerini, çağdaş demokrasilerin dayandığı, "millî egemenlik" temeline terk etmiştir.

Türk inkılâbının ve onun önderi Aziz Atatürk'ün, ülkemizde gerçekleştirdiği millî egemenlik anlayışı, millî egemenliğin ifade bulduğu devlet organı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisini ön plâna çıkarmıştır. Atatürk'ün, "En büyük esirim" diye nitelendirdiği Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Milletinin, en müşkül anlarda kendisinden çözüm beklediği ve her zaman demokrasinin güvencesi olarak gördüğü, saygın ve yüce bir makamdır.

Millî egemenlik anlayışı, demokratik gelişmelerimizin temelini oluşturduğu gibi, demokratik rejimlerin vazgeçilmez unsuru olan "laiklik" ilkesinin de temelini atmıştır.

Millî egemenlik kavramının yerleşmesiyle birlikte, kanunların ve diğer tüm devlet işlemlerinin, ilahî buyruklara değil, toplumun değişen ihtiyaçlarına ve en başta, toplumun kendi iradesine dayanması ilkesi, devlet hayatımıza hâkim olmuştur.

Birbiriyle yakından ilgili bu iki ilke, millî egemenlik ve laiklik, cumhuriyetimizin temel direklerini oluşturur. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti, sadece saltanatın kaldırılması anlamında bir cumhuriyet değil, millî egemenlik temeline dayanan, demokratik, laik bir cumhuriyettir. Cumhuriyetimizin özünü oluşturan bu iki ilkeyi, her türlü tehdit ve tehlikeye karşı, titizlikle ve yüksek bir görev bilinci ile korumak zorundayız.

Diğer taraftan, demokrasi ile yönetilen yegâne İslâm ülkesinin Türkiye olması gerçeği de, Türkiye'nin laiklik ilkesini benimsemiş olmasındandır. Müslüman ülkelerin demokrasiye ve Batı teknolojisine geçiş aşamalarında Türkiye Cumhuriyetini örnek alma arzulan, ayrıca, demokratik ülkelerin kendilerine Türkiye'yi tavsiye etmelerinin nedenlerinin laiklik ilkesinden kaynaklandığını hiçbir zaman unutmamalıyız.

Değerli milletvekilleri, Ortadoğu'da meydana gelen olaylar, tek adam olma ihtirası içindeki bir liderin peşine takılan bir halkın başına gelen felâketin yarattığı yıkıntıyı gözler önüne sermiştir. Bu nedenle, ülkemizdeki demokrasiye ve onun erdemine sahip çıkalım. Demokratik kurumların ve ahlâkın, yönetimin bütün kademelerine yerleşmesi için çalışalım. *(Alkışlar)*

Siyasî hayatı, çağa uygun olmayan ihtirasları körüklemenin bir aracı olarak kullanmaktan şiddetle kaçınalım. *(Alkışlar)*

Bu olay, bize, çağdaş bilginin meydana getirdiği teknolojinin yarattığı gücün boyutunu göstermiştir. Çağımız, bir bilgi çağıdır. Çağdaş bilgi öğretecek ve ona katkıda bulunacak bir eğitim sistemi yaratmak, ekonomimizin üretme gücünün, bu bilgi ile donanmasını sağlamak, siyasî hayatımızın en anlamlı ihtirası olmalıdır.

Değerli milletvekilleri, Kurtuluş Savaşını kazanan ve Cumhuriyeti kurmayı başaran güç, milleti geriye değil, ileriye götürmek istediği için başarılı olmuştur. İnsan hak ve sevgisini kısıtlayıcı değil, yüceltici olduğu için başarılı olmuştur. İnsan özgürlüğünü reddedici değil, hareketin temel noktası kıldığı için başarılı olmuştur. Bizler, bu anlayışla kurulan bir cumhuriyetin yurttaşları olarak, yanlışa ve yanlıgıya prim vermekten kaçınmalıyız.

Milletvekilleri olarak, çocuklarımıza demokrasiyi sevdirecek örnek davranışlar sergilemeliyiz. İnsanların özgürce düşüncelerini ifade etmelerinin, özgürce tartışmalarının, iyi niyetli ve uzlaşıcı olmalarının erdemini çocuklarımıza tanıtmak, benimsetmek ve sevdirmek zorundayız. Özgür düşüncenin var olmadığı yerde bilim üretilemez.

Demokratik düzenin hayatiyeti için, temel unsurların başında kamuoyu gelmektedir. Çağdaş anlamda demokratik hayatın varlığı, bilgi ve düşüncenin, kamuoyunda, eksiksiz bir şekilde, serbestçe dolaşmasının sağlanmasına bağlıdır. Bu nedenle, demokrasiyi temsil eden kurumların ve bu kurumların temsilcisi olan kişilerin düşünce ve kanaatlerini kamuoyuna açıklaması, son derece demokratik bir tavidir. Böylelikle başlayacak tartışma ortamı, demokratik platformu oluşturur. Bundan alınacak olanlar, sâdece ve sâdece demokrasiyle bağdaşmayan düşünceleri benimsemiş olanlardır. Bu gibi davranışlara kamuoyu önünde mahkûm edilmesinin, halkın Parlamenteoya olan güvenini artıracığına inanıyorum. Kamuoyuna bu gibi düşüncelerin açıkça belirtilmesi hiç kimsede bir küskünlük yaratmamalıdır. Aksine, bu gibi demokratik tavırlar teşvik edilmeli, ortaya konan görüşler dikkate alınmalıdır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye ekonomisinin bugünkü duruma gelişi ve geçirdiği yapısal değişiklik, uzun yıllar öncesinden başlamış, 1980 yılından itibaren uygulanan istikrar tedbirleriyle ve fakat büyük güçlüklerin ve zorlu mücadelelerin, bir nevi, ekonomide var olma mücadelesinin sonucunda gerçekleştirilmiştir. (*ANAP sıralarından alkışlar*) Bu yapısal değişikliğin, başta vatandaşın fedakârlığı ve desteği, diğer taraftan, hükümetlerin ve başta ekonomi uzmanları olmak üzere, bürokrasinin, ülke menfaatlerini ön plâna alan doğru kararları sayesinde sağlandığı bir gerçektir. Büyük fedakârlıklarla geldiğimiz bu noktada, iç ve dış ekonomik ve sosyal gelişmelere göre, anında alınacak tedbirlerde gecikme ve yanılığların ekonomik dengeleri çok çabuk bozabileceğini ve bunların tekrar düzeltilmesinin maliyetinin de büyük olacağını ve tekrar vatandaşın fedakârlığını gerektireceğini hiçbir zaman unutmamalıyız.

Değerli milletvekilleri ve sayın konuklar; yeni kurulan ve hızla çalışmaya başlayan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuz, demokratik hayatımızın önemli bir boşluğunu doldurmuştur. Bu Komisyon, çalışmalarıyla, insan hak ve özgürlükleri konusunda yeni ve geniş ufuklar açacaktır Türkiye Büyük Millet Meclisi, bilimsel olarak da konuya eğiliyor. Sonbaharda, Avrupa'nın insan haklarıyla ilgili en tanınmış uluslararası yargıçları, bilim adamları ve politikacılarıyla, büyük bir konferans düzenleyeceğiz. Hazırlıktan hızla süren bu konferans, yalnız bize değil, bütün demokratik ülkelere verimli katkılar getirecektir.

Meclisin işleyişini süratlendirmeye, komisyon ve Genel Kurul çalışmalarını yeniden düzenlemeye özen gösteriyoruz. Yeni İçtüzük taslağımız son aşamaya gel-

miştir. Yeni İctüzüğün kabulüyle, pek çok zorluk giderilecektir. İctüzüğün bir an önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulünün sağlanmasında İktidar Grubuna büyük görev düşüğüne ve bu hususun yerine getirilmesinde tüm milletvekili arkadaşlarımın yardımcı olacağına inanıyorum.

Bu vesile ile son günlerde yoğunlaşan Anayasa değişikliği tartışmalarına ve bu süreç içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin rolüne de değinmek istiyorum. Her şeyden önce şunu memnuniyetle ifade etmek isterim ki, bugün Türkiye'nin bütün belli başlı siyasî güçleri, meslek kuruluşları ve diğer kamuoyu odakları, daha demokratik bir Anayasanın gerekliliği konusunda görüş birliği içindedirler. Böyle bir ortamda, Anayasa değişikliklerinde yetki sahibi olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, sorunu, akılcı ve önyargısız tartışmalar yoluyla çözüme kavuşturmasını içtenlikle temenni ediyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin, uzlaşmacılıkta bir örnek olması, halkımız arasında da demokratik tutumları uzlaşma ve hoşgörü anlayışını teşvik edecektir.

Sayın milletvekilleri, değerli konuklar; Türkiye Büyük Millet Meclisinin 71. kuruluş yıldönümünü kutladığımız bu mutlu günde, milletçe büyük bir inanç ve güvenle bağlı bulunduğumuz cumhuriyet ve demokrasimizin daha da yüceltilmesi ve geliştirilmesi yönünde ortak azim ve kararlılık içinde bulunduğumuzdan hiçbir kuşku yoktur.

Ülkemizin sahip olduğu, her alanda yetişmiş insan gücü, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızdaki güçlü potansiyel, eşsiz doğa ve kültürel zenginliklerimiz, sosyal, siyasî kültürel ve ekonomik alanlarda, geleceğimizin daha da aydınlık olmasını sağlayacak unsurlardır.

23 Nisan, Meclisin kuruluş yıldönümü ve Millî Egemenlik Bayramı, aynı zamanda da "Çocuk Bayramı" olarak kutlanmaktadır. Dünyada yegâne çocuk bayramına sahip millet olmanın haklı gurur ve mutluluğunu yaşamaktayız.

Bu düşünceler içinde, kuruluşunun 71. yıldönümünü, milletin temsilcileri olan siz sayın üyeler ve değerli konuklarımızla kutlamakta olduğumuz şu anda, başta, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Başkanı Büyük Atatürk olmak üzere, bu çatı altında ilk günden beri hizmet vermiş, gelmiş geçmiş bütün milletvekillerini ve Kurtuluş Savaşı kahramanlarını minnet ve saygı ile anıyorum.

Türk Milletinin bu en büyük eserine daima sahip çıkacağımız inancı içinde, siz sayın milletvekillerimizi ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını bizimle birlikte kutlayarak onurlandıran konuk parlamenterleri ve yine, Türk Milletini, tekrar saygı ile selâmlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 18, Cilt 59, Birleşim 107, Sayfa 411-415 (23 Nisan 1991 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Onsekizinci Dönem çalışmalarının sona ermesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, 14 Aralık 1987 tarihinden itibaren başlayan 18 inci Dönem çalışmalarımız, Yüce Meclisin almış olduğu milletvekili genel seçimi kararı gereğince, bugün, fiilen sona ermiş bulunuyor.

Seçimler, demokrasilerin vazgeçilmez bir unsurudur. Verilen iktidar mücadelelerinin demokratik olması, halkın vatandaşlık haklarını doğrudan kullanmasına

imkân tanınmasını gerektirir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yolda aldığı kararın demokrasimiz açısından takdirle karşılanacağına inanıyorum.

Milletvekilleri olarak halkımıza demokrasiyi sevdirecek örnek davranışlar sergilemek, insanlarımızın düşüncelerini özgürce ifade etmelerine imkân vermek, iyi niyetli, uzlaşıcı olmanın erdemini halkımıza göstermek, benimsetmek ve sevdirmek hepimize düşen aslı bir görevdir.

Bu hususla ilgili olarak şunu belirtmek isterim ki, Anayasa ve seçim kanunları değişiklikleri üzerinde partiler arası bir uzlaşmanın sağlanamaması, bu açılardan önemli bir eksiklik olmuştur; ancak, her şeye rağmen, bu dönemde, ülke olarak, çoğulcu parlamenter demokratik hayatta önemli mesafeler aldığımız, yapmamız ve yapmamamız gereken hususlarda önemli dersler edindiğimiz kanaatindeyim.

Değerli milletvekilleri, demokrasinin yaşaması ve korunması, bilgili ve özgür düşünceli gençlerin yetişmesine bağlıdır. Bunun için, ilk, orta ve yükseköğretimdeki kısıtlamaları en aza indirerek, öğrenmeyi özendirme, öğrencilerin meslek seçimlerini serbestçe yapabilmelerine imkân tanımak gereklidir. Siyasî partilerimizin, bu hedeflere ulaşacak sosyal ve fizikî yapının gereklerini tartışmaya açmasını temenni ederim.

Sayın milletvekilleri, batı yarıküresinde son beş yılda meydana gelen olaylar iyi değerlendirilmelidir. Gerek Doğu Bloku ülkelerinde ve gerekse Ortadoğuda ve hatta Afrika'da demokratikleşme hareketleriyle birlikte büyük yatırım talepleri de meydana gelmektedir. Sanayileşmiş ülkelerin mevcut tasarruf düzeyleri böylesine büyük yatırım taleplerinin gerektirdiği tasarruf ihtiyacını karşılayacak büyüklükte değildir. Sanayileşmiş ülke halklarının tek başına bu talebi karşılamak için tasarruflarını artırma çabaları reel faizlerin yükselmesi ile sonuçlanacaktır. Bu durum ise, halen borçlu ülkelerin, borç servislerinin artmasına neden olurken, bizim gibi ülkelerin yatırım hamleleri üzerine yeni kısıtlamalar getirecektir. Bu sıkıntıları demokrasimize zarar vermeden atlatabilmek için, yurtiçi tasarruflarımızı artırmanın gereğini siyasî partilerimiz halka anlatmalıdır, bu yoldaki çözüm önerilerini kamuoyu önünde tartışmalıdır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygınlığının korunması, demokrasinin yaşaması için gereklidir. Millet'in her meselesinin bu yüce çatı altında çözülmesi gerektiği asla unutulmamalıdır. Bu hususta, bütün milletvekillerine büyük sorumluluk düşmektedir. Milletvekilleri, siyasî yaşamları olduğu kadar, özel yaşamları ile de kamuoyunun ilgi odağı olmaktadır. Basın ve yayın organlarımız, yasama faaliyetlerine aktif olarak katılan milletvekillerinin bu faaliyetlerini ve düşüncelerini de kamuoyuna yansıtmalıdır.

Bu yasama yılında Türkiye Radyo ve Televizyonunun yasama faaliyetlerimizi kamuoyuna yansıtması için önemli adımlar atılmıştır; 19 uncu Dönem çalışmalarında bu alanda daha ileriye gidilmesi için, basın ve yayın organlarımızla daha yakın işbirliği imkânları araştırılmalıdır.

Değerli milletvekilleri, Meclis İhtüzüğü eskidir; Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarında ihtiyaçlara tümüyle cevap vermekte yetersiz kalmaktadır. 18 inci Yasama Döneminde, İhtüzükle ilgili çalışmalarımızı tamamladık; ancak, yeni İhtüzüğün Yüce Meclisimizce görüşülebilmesi, bu yasama döneminin önemli bir eksikliğidir. Yeni İhtüzüğümüz, Yüce Heyetinizce onaylansaydı, Meclisimiz yasama ve denetim faaliyetlerinde daha da etkin olabilirdi. Bu yüzden, 19 uncu Yasama

Döneminde toplanacak Meclisin, İçtüzükle ilgili düzenlemeleri ivedi olarak karara bağlamasını temenni ediyorum.

Değerli milletvekilleri, demokratik siyasi kültürden söz ederken, onun en önemli unsurlarından biri olan insan haklarına ve temel özgürlüklere değinmek isterim.

Gerçekten, günümüzde, insan hakları, artık sâdece ulusal hukuk düzenlerini ilgilendiren bir konu olmaktan çıkmış, aynı zamanda uluslararası hukukun ilgi alanı içine girmiştir. Çağımızın demokratik devrimi içinde bu eğilimin güçlenerek süreceğine, insan haklarına saygının, bütün uygar dünyanın vazgeçilmez ortak değeri olarak benimseneceğine içtenlikle inanıyorum. Bu bakımdan, Türkiye Büyük Millet Meclisimizde, bu yasama yılında İnsan Hakları Komisyonunun kurulmuş olmasını önemli bir karar olarak sevinçle karşılıyor ve tüm milletvekillerini, bu tarihî adımdan dolayı içtenlikle kutluyorum.

Sayın milletvekilleri unutmayalım ki, çoğulcu parlamenter sisteme sahip bağımsız millet olmanın ve bugünkü noktaya gelmenin bedelini, bizden önceki kuşaklar fazlasıyla ödedi. Bizler, elimizde bulunan demokrasinin ve özgürlüğün kıymetini bilelim. Demokrasiye ve onun vazgeçilmez simgesi olan temel hak ve özgürlüklere, demokratik, laik cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılâplarına sahip çıkalım.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve tüm demokratik siyasal kurum ve kuruluşlarımızın gelecekte de temel ilke ve değerlerimize sahip çıkacaklarından ve Türk demokrasisinin daha da geliştirilip kökleştirilmesinde üstün bir sorumluluk duygusu ve görev bilinci içinde hareket edeceklerinden kimsenin kuşku duymaması gerektiğini bu vesileyle bir kere daha vurgulamak istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yasama dönemindeki çalışmalarında büyük destek ve yardımlarını gördüğüm siyasi parti grup başkanlarına, Başkanlık Divanı üyelerine, grup başkanvekillerine, komisyon başkanları ile ayrı ayrı tüm milletvekili arkadaşlarıma, idarî teşkilâta yer alan bütün çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunmayı zevkli bir görev sayıyorum.

Hepinize, bundan sonraki hayatınızda, içtenlikle, sağlık ve başarı diliyorum. *(Alkışlar)*

Millî sınırlarınız içinde, millî egemenliğin temsil edildiği yegâne yer olan bu yüce çatı altında, ülkemizdeki demokratik yaşamı daha iyiye ve ileriye götürmede, 19 uncu Döneme katılacak milletvekillerine başarılar dileyerek sizlere tekrar sevgi ve saygılarımı sunarken, konuşmamı, Atatürk'ün hepimizin inandığı anlamlı sözünü bitiriyorum: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Saygılarımla. *(Alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, alınan karar gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20 Ekim 1991 Pazar günü yapılması kararlaştırılan milletvekili genel seçiminin kesin sonuçlarının, Milletvekili Seçimi Kanununun 37. maddesinin ikinci fıkrasına ve Meclis İçtüzüğü'nün 3. maddesine göre Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyo ve Televizyonlarından ilânını takip eden beşinci gün saat 15.00' te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

AHMET HÜSAMETTİN CİNDORUK (1933)

16 KASIM 1991 – 1 EKİM 1995

1933'de İzmir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankarada tamamladı. 1954'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi.

Üniversite yıllarında Demokrat Parti gençlik kollarında görev aldı. 1955 yılından itibaren serbest avukatlık yapmaya başladı. 1958 yılında Hürriyet Partisi'ne katıldı, bir müddet sonra bu partiden ayrıldı.

27 Mayıs 1960 askeri darbesinin ardından kurulan Yassıda mahkemelerinde aralarında Fatih Rüşti Zorlu ve Refik Koraltan'ın da bulunduğu 18 Demokrat Parti yöneticisinin avukatlığını üstlendi. Savunmaları sırasındaki davranışlarından dolayı askeri yönetim tarafından gözaltına alındı ve bir süre hapsedildi.

1960 sonrası kurulan Adalet Partisinde siyasetini sürdürdü. 1983'de Büyük Türkiye Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı. Partisi, MGK tarafından, AP'nin devamı olmakla suçlanıp kapatılınca Doğru Yol Partisini kurdu. Ancak vetolar

sebebiyle 6 Kasım 1983'te yapılan genel seçimlere katılamadı. Cindoruk, 1985'te Doğru Yol Partisi Genel Başkanı seçildi. 1987'de siyasi yasakların kalkmasının ardından genel başkanlığı Süleyman Demirel'e bıraktı.

1991'de Meclis Başkanlığına aday oldu. 16 Kasım 1991'da TBMM Başkanlığına seçildi.

1995 genel seçimlerinden bir süre sonra partisinden istifa eden Hüsamet'in Cindoruk, 7 Ocak 1997'de Demokrat Türkiye Partisi'ni kurdu. DTP Haziran 1997'de ANAP, DSP üçlü koalisyon hükümeti kurdu. Partinin 1999 genel seçimlerinde barajın altında kalması üzerine Cindoruk Genel Başkanlıktan istifa ederek, bir süre aktif siyasetten uzak kaldı. Daha sonra, DYP ve ardından da Demokrat Parti, Genel Başkanlığı'na seçildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Saygıdeğer Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; yüklediğiniz görev ve sorumluluk, bana onur bağışlamıştır. Güveninizin boşa çıkmayacağını söyleyebilirim.

Millet Meclisimiz, Kurtuluş Savaşını yönetmiş, bu bağımsız Cumhuriyetimizi kurmuştur; gazidir, kahramandır; demokrasiyi yeşertmiştir, demokrattır; darbelerle kapatılmıştır, yaralıdır; ne var ki, 71 yıldır ayaktadır, millet ümididir, dayanıklıdır.

Şimdi, kalıcı demokrasiyi ve sürekli millî egemenliği, iç barışı, toplumsal uzlaşmayı sağlama günü gelmiştir. 19 uncu Dönem, gerçek demokrasinin Meclisi olacaktır. (*DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Saygıdeğer milletvekilleri, bir Meclis Başkanı için, demokrasi, millî misak, cumhuriyet ve Atatürk ilkelerinde tarafsız olmak mümkün değildir. Başkanlık görevini ise, gerçek demokrasinin keyfini ve hoşgörüsünü birlikte yaşayacağımız ölçülerde, tarafsızca yürüteceğim.

Meclisimizde sâdece çatışma ve tartışmaların değil, sıradağlar gibi sürüp gidecek toplumsal uzlaşmaların gerçekleşeceğine inanıyorum. (*Alkışlar*)

Bu toplantıları bugüne dek kendisine pek yaraşır biçimde yürüten Sayın Geçici Başkan Septioğlu'na, Geçici Divan üyelerine, bana oy veren-oy vermeyen bütün üyelere teşekkürlerimi, saygılarımı sunuyorum.

Allah yardımcımız olsun. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

TBMM Dönem 19, Cilt 1, Birleşim 3, Sayfa 87-88 (16 Kasım 1991 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 72'nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Saygıdeğer milletvekilleri, değerli konuklarımız;

Gündemimize göre, Genel Kurulun 14 Nisan 1992 tarih ve 63. Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisimizin kuruluşunun 72. Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Önce sizlere, Meclisimizin davetlisi olan Sayın parlamento başkanlarını ve sayın parlamento temsilcilerini takdim etmek istiyorum: Beyaz Rusya Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Sayın Suşkeviç (*Alkışlar*), Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Sovyet Başkanı Sayın Şerikbolsun Abdildin (*Alkışlar*), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi Başkanı Sayın Hakkı Atun (*Alkışlar*), Kırgızistan Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Sayın Medethan Serimkulov (*Alkışlar*), Moldavya Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Sayın Aleksandır Monşanu (*Alkışlar*), Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Şûra Başkanı Sayın Şevket Muhittinoviç (*Alkışlar*), Ukrayna Parlamentosu Başkanı Sayın İvan Stefanoviç Plüş (*Alkışlar*), Arnavutluk Demokratik Parti Parlamento Grup Başkanı Sayın Ali Spahia (*Alkışlar*), Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Şûra Başkanı Birinci Yardımcısı Sayın Ziad Sametzâde (*Alkış-*

lar), Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Şûra Üyesi Sayın Kâmuran Rahimov (*Alkışlar*), Bulgaristan Hak ve Özgürlükler Hareketi Lideri Sayın Ahmet Doğan (*Alkışlar*), Bulgaristan Demokratik Güçler Birliği Parlamento Grup Başkanı Sayın Aleksandır Yurdanov (*Alkışlar*), Gürcistan Devlet Konseyi Başkan Yardımcısı Sayın Caba Yoselyani (*Alkışlar*), Hırvatistan Cumhuriyeti Demokratik Birliği Partisi ve Parlamento Dış Politika Komisyonu Üyesi Sayın Renato Molnar (*Alkışlar*), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanlık Divanı Üyesi Sayın Hasan Kutay (*Alkışlar*), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanlık Divanı Üyesi Sayın Ünal Üstel (*Alkışlar*), Kırgızistan Cumhuriyeti Parlamento Başkan Yardımcısı Sayın Aşırbek Temirbayev (*Alkışlar*), Makedonya Parlamentosu Başkan Yardımcısı Sayın Kiro Popovski (*Alkışlar*), Moldavya Cumhuriyeti Parlamento Üyesi Sayın Vladimir Kapangı (*Alkışlar*), Moldavya Cumhuriyeti Parlamento Üyesi Sayın Pantiru (*Alkışlar*), Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Şûra Başkan Yardımcısı Sayın Ahmet Hocayıf Nicetullah (*Alkışlar*), Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Şûra Üyesi ve Kurul Başkanı Sayın Şevket Miranoviç Miriyayev (*Alkışlar*), Romanya Cumhuriyeti Meclis Başkan Yardımcısı Sayın Radu Çiçuyanu (*Alkışlar*), Rusya Federasyonu Yüksek Sovyet Başkan Yardımcısı Sayın Voronin Yurig Mihayloviç (*Alkışlar*), Slavonya Parlamento Başkan Yardımcısı ve Sosyal Demokrat Parti Üyesi Sayın Vitodrag Pukl (*Alkışlar*), Ukrayna Parlamentosu Üyesi Sayın Vitali Viladimiroviç Kuraşık (*Alkışlar*), Yugoslavya Cumhuriyetler ve Özerk Bölgeler Meclis Başkanı Sayın Dragomir Rakiç (*Alkışlar*), Ayrıca, yine Yüce Meclisimizin müşahit davetlisi, Kınm Tatarlar Lideri Sayın Cemil Kırmıoğlu (*Alkışlar*), Sayın Refat Çubarov ve Sayın Reşat Kence. (*Alkışlar*)

Saygıdeğer milletvekilleri, aldığımız karara göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, siyasî partilerimizin grup başkanları, Mecliste üyesi bulunan siyasî partilerimizin genel başkanları, kutlama törenine davet edilen yabancı ülke parlamenterleri adına da Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Sovyet Başkanı Sayın Şerikbolsun Abdildin bir konuşma yapacak.

Saygıdeğer konuklar, sayın milletvekilleri; böylece, Yüce Meclisin 72. yıl etkinliklerini saygın konuklarımızla paylaşıyoruz.

Yüce Meclisin çağrısına olumlu cevap veren ve aramıza katılan saygıdeğer parlamento başkanlarına, konuk parlamento üyelerine, Meclisimizin en iyi dileklerini sunuyor, Yüce Meclisimizi bir kere daha saygıyla selâmlıyorum.

Bildiğiniz gibi, Millet Meclisimiz, 1876'dan bu yana, aralıklarla sürüp gelen bir parlamento geleneğine sahiptir. Aslında, çağımızda, yasama işlevini yürüten devlet organları, bütün ülkelerde var. Ne var ki, yasama organına bir parlamento olma onurunu ve kimliğini bağışlayan kaynak, ulusal egemenlik ilkesidir ve de hür seçimdir, hür parlamento kürsüsüdür, hür muhalefettir, hür basındır, hür üniversitedir, hür sendikadır, özgür yurttaşdır. Kısacası, bir ülkede, özgürlük ve eşitlik tartışılmazsa, orada hür parlamentodan söz açılabilir.

23 Nisan 1920'de kumları Büyük Millet Meclisi, 14 Mayıs 1950'den bu yana, hür parlamentoyu, demokrat Türkiye'yi bütün unsurlarıyla gerçekleştirmeye uğraşiyor. Demokrasiyi kurmanın ve yaşatmanın bütün çilelerini, Yüce Meclisimiz, görmüş, geçirmiştir. Yüce Meclisin, iç ve dış baskılara direnişin, haksız suçlamaların, hukuk dışı yargılamaların, sürgünlerin, idamların yer aldığı engembeli bir tarihi vardır.

Halkımız ve biz, dolu dolu yaşanan yıllardan sonra, bir şeyi çok iyi biliyoruz: Demokrasi, sürekli bir şölendir, anıttır, bir güvencedir, bir tılsımdır.

Zaman zaman bu tılsımı bozmak isteyenler olabilir; tanklar ve tüfekler parlamento merdivenlerine çıkabilir; toplantı salonunun ışıkları da söndürülebilir; bu Meclisin sandalyeleri boş kalabilir; eğreti kurallar, kurumlar, kişiler yönetimi ele geçirebilir; dokunulmaz kürsüler sessiz, sahihsiz bırakılabilir... Biliniz ki, sön dürülen, milletin ışığıdır; karanlık, bu görkemli yapıya değil, ülkedeki tüm yurttaşların damlarına çökmüştür. (*Alkışlar*)

Böyle bir günde, böyle bir ortamda, basın, üniversiteler, kitle örgütleri, yargı organları bir bir dökülürler... Bu bir siyasî hazardır. Eğer, bu parlamentonun özgürlük ışıkları yeniden yanarsa, demokrasinin baharı olanca güzelliğiyle ülkeye geri döner, dökülen yaprakları yeşillenir...

Biz bu gerçeği üç kere yaşadık. Şimdi, demokrasimizi, omuzlarımız çökse, adımlarınız yorulsa bile, yeniden kuruyor, genç kuşaklara bırakıyoruz.

72 yıl sonra bu Meclis kürsüsünde bir gerçeği dile getirmek istiyorum. Demokrasinin kurumları ve değerleri, başka hiçbir şeyle değiş tokuş edilemez bir ağırlık taşıyor. İstikrar, kargaşa, kalkınma, savaş gibi gerekçeler, demokrasinin askıya alınmasında ileri sürülmüştür... Demokrasi, bu bahanelerin tümünü aşmış, bir dünya sistemi niteliğinde dünyayı süslemeye başlamıştır. Demokrasi, bir lazer ışını gibi, demir perdeleri eritmiştir. Çağımızda insanlık, yeni bir galaksi bulmuşçasına demokrasiyle kucaklaşıyor.

Temel insan haklarının küresel kurallara bağlanması, milletleri ve devletleri birleştiren ortak yeni değerler ortaya koymuştur. Artık, temel insan haklarının ve hür seçimin, geçici de olsa durdurulması, askıya alınması dönemi bitiyor; demokratik dayanışma örgütleniyor, kurumlaşıyor. Demokrasi, ülkeler ve halklar arasında, refahın, özgürlüğün, barışın bir ortak köprüsü niteliğine kavuşuyor. Demokrasi yerleştikçe, halkın ve parlamentoların gücü ve saygınlığı çoğalmaktadır.

Hükümetler gelip geçicidir, halkoyu ve parlamento kurumu kalıcı ve temeldir. Bu nedenle, günümüzde ortak pazarlar, sadece ekonomik anlaşmalara dayanmıyor; Avrupa Topluluğu ülkeleri, ortak parlamento birliğini temel yapı olarak benimsiyor. Biz de bölgemizde, parlamentolarımız arasında güçlü birlikler oluşturabiliriz; ekonomik ve siyasal dayanışmamızı altyapıya kavuşturabiliriz. Bir Karadeniz Parlamentolar Birliği, Bir Kafkas Parlamentolar Birliği, halklarımızı da dayanışmamızı da güçlendirecektir. Bu fikri, değerli meslektaşlarımın ve kardeş parlamentoların takdirine sunuyorum. Meclisimiz, bütün gücü ve deneyimleriyle böyle bir oluşum gerçekleşmesinde yardıma hazırdır. Diliyoruz ki, halkların ortak sesi, barışı, kalkınmayı, dayanışmayı ve gerçek demokrasiyi güvence altına alsın.

Saygıdeğer konuklar, Sayın milletvekilleri; Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında, tüm dinleyenleri, yüksek konuklarımızı, demokrasiyi özleyen ve özümseyen bütün insanları saygılarla selâmlıyor, bütün dünya çocuklarına özgürlük ve barış dolu bir gelecek diliyorum.

Saygılarımla. (*Alkışlar*)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ondokuzuncu Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Saygıdeğer milletvekilleri, yeni bir yasama yılına başlıyoruz; Yüce Meclise başarılar dilerim.

Geçen yasama yılı, seçimler nedeniyle geç başladı. Bu kısa süre içinde, Yüce Meclis, değerli sonuçlar almıştır. Siyasal partilerimizin yüksek düzeydeki görüşleriyle, her konunun tartışıldığı bir demokratik forum niteliği ortaya konulmuştur. Pek çok önemli yasa yürürlüğe sokulmuştur.

Yüce Mecliste temsil edilen bütün siyasal partilerimize ve Sayın milletvekillerine, en içten teşekkür duygularımı sunuyorum.

Çalışmalarımızı daha da hızlandırmalıyız. Ülkede yasal açıdan yeni bir yapılanma gereği, toplumsal beklentidir. Bu dönem, bu yapılanmayı başarmalıyız.

Sayın milletvekilleri, ülkenin çözüm bekleyen sorunlarını saymaya gerek görmüyorum. Bize düşen görev, yılgınlık değil, hızlı çözümlere ulaşmaktır. Türkiye, ileriye giden bir ülkedir. Olumsuzluktan bunaldıka, olumlu gelişmeleri değerlendirmekte zaman zaman eksik ve yetersiz kalıyoruz.

Türkiye, devlet yönetiminde demokrasiyi yerleştirmiştir; demokrasi, devletimizin kimliğidir. Çevremizdeki ülkelerin büyük bir çoğunluğu, kimlik arayışını sürdürüyor; biz, demokrasi içinde kalkınma sürecini yaşıyoruz. Metodumuz, demokrasi; temelimiz, parlamento; kaynağımız, millî egemenliktir.

Değerli arkadaşlar, demokrasi, bilimsel bir kurumdur. Bir kişinin, beş kişinin, danışmanların yönettiği ara dönemlerin, haklılığı da, bilimsel açıklaması da, temeli de yoktur. Bugün, o dönemlerin izlerini, yarattığı kuşku ve yalnızlığı aşmaya çalışıyoruz.

Türkiye, ara rejimler denemesinden yaralı çıkmıştır. Ara rejimler, halka karşı yönelmiş ve halkı devre dışı bırakmıştır. Halksız yönetim, haksız yönetimdir.

Sayın milletvekilleri, Yüce Meclis, ülkenin sorunlarını çözmek için, millettten, doğrudan vekâlet almıştır; bu vekâleti, ancak, hür seçimle, milletimiz sona erdirebilir.

Demokratik sistemin kurumları, bir güvenlik zinciridir. Yürütme başarısız olursa, parlamento, yerine, yeni bir hükümet oluşturur. Parlamento işlevini yitirirse, yeni bir seçimle, millet, iradesini yeniler; çıkar yol budur.

Türkiye, bunalımları, gerekirse savaşlar bile, bu Meclis ile demokrasi kuralları içinde aşacaktır.

Meclisimizin temelinde, “Kurtuluş Savaşı” yer alır. Büyük Atatürk, en çetrefil sorunların çözümünü bu Mecliste arayarak, “millî mücadelenin başarısını sağlamıştır. Cumhuriyet geleneğimiz, Yüce Meclisin, “üstün güç” niteliği üzerine kurulmuştur. O günkü Meclisin, halk egemenliğini tam anlamıyla yansıttığı da söylenemezdi; bugün ise, doğrudan yapılan seçimlerle vekâleti yüklenmiş bir Parlamentomuz vardır. Yüce Meclis, millet adına, egemenlik haklarını, bilinçle ve yurtseverlikle kullanmaya devam edecektir.

Biliyoruz ki, demokrasi, ülkeleri bölmez; bütünleştirir. Demokrasi içinde kalınan bir ülkenin toprak bütünlüğü, giderek güçlenir. Demokrat devlet, kimseden

korkmaz, kimseye korku salmaz. Demokrat devlet, şiddetle, hiddetle, silâhla parçalanmaz; hiddet ve şiddet göstermez. Çünkü, demokrasiden ve kalkınmadan pay alan yurttaşlar buna izin vermezler. Devlet gücünün kaynağı, hukuka bağlılıktır, itidaldir.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, dağa çıkan her eşkiya, kendini bir Köroğlu gibi görür, tanıtır. Ne var ki, bir süre sonra sisler dağılır, ortada bir kendi, bir de yârani kalır...

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan bu yana, eşkiya ayaklanmaları yaşamıştır; hepsini Cumhuriyet kazanmıştır. Doğal sonuç yine budur, bu olacaktır. *(Alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, bu olaylara, abartmadan, yeterince değer ve ağırlık vermeliyiz. Devletin her alanda düzenlenecek, düzeltilecek işleri, yoğunlukla gözden geçirilmelidir. Bu olayları söndürmek kadar, bundan sonra canlanmasını önleyecek devlet politikaları üretmeliyiz.

Terör olaylarında kahramanca mücadele veren tüm güvenlik güçlerimize başarı dileklerimi yineliyorum. Görevleri başında şehit düşen güvenlik mensuplarımıza, hayatlarını kaybeden yurttaşlarımıza Allahtan rahmet, yaralılara acil şifalar diliyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin bölgedeki ve Orta Asya'daki sorumlulukları artmıştır. Ülkemiz, büyüme ve önder devlet olma dönemini yaşıyor. Daha bağımsız dış politikalar üretmeliyiz. Başka ülke silahlı kuvvetlerinin antlaşmalardan doğmayan konuşlandırılması, özenle gözden geçirilmelidir. Meclisimiz bu konularda hassastır ve önemli adımlar atmaktadır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi girişimimiz, başlangıç aşamasını aşmış, Rusya Federasyonu ile yazılı belge imzalanmıştır.

23 Nisan 1992'de Ankara'da bir araya gelen Türk Cumhuriyetleri meclis başkanlarıyla sıcak ilişkilerimiz, artarak sürüyor. Bu ülke parlamentoları arasında bir siyasî birlik kurma aşamasına geliyoruz.

Bu birlikler, demokrasi yöntemleri için, öğretici bir dayanışmaya da temel teşkil edecektir.

Parlamentomuz, dünyanın bütün meclisleriyle ilişkilerini yoğunlaştırmıştır. AGİK Parlamenter Asamblesinde büyük oy çoğunluğuyla Başkan Yardımcılığı seçimini kazandık.

Türkiye-Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonumuzun toplantısını, uzun bir aradan sonra İstanbul'da gerçekleştirdik. Delegasyonumuz, çetin tartışmalardan başarıyla çıkmıştır.

Kıbrıs, Bosna-Hersek ve Azerbaycan olayları, terörle mücadele konularında bütün partilerin katılımıyla, ortak prensip kararları aldık; bu kararları, kamuoyuna ve tüm dünya parlamentolarına duyurduk. Gerektiğinde tartışan, gerektiğinde uzlaşan bir meclis kimliği ortaya konulmuştur.

Bu dönem Meclis Başkanlığı, tam bir tarafsızlık örneği göstermiştir. Siyasî tarafsızlık kurumu, bizim eksikliğimizdi. Bunun giderilmesini, demokrasimiz açısından önemli buluyorum.

Değerli milletvekilleri, parlamentoların ilk yılı zordur. Şimdi birbirimizi daha iyi tanıyor ve daha iyi anlıyoruz. Anayasadan, İhtüzükten başlayarak ülkenin, ön-

celikli, düzenleyici alanlarına eğilmeliyiz. Bunların, akılcı ve kalıcı bir biçimde yasalaşması, Yüce Meclisimizin ve devletimizin gücüne güç katacaktır.

Değerli milletvekilleri, insan hakları konusuna değinerek konuşmamı bitirmek istiyorum. Her insanın, pozitif ve moral hakları vardır. Bunlar evrensel ve doğaldır. Millî hukuk ve günümüzde uluslararası hukukta, bu haklar güvence altına alınmıştır. Bunlar, vazgeçilemez, geciktirilemez haklardır. Biz, Türk insanını temsil ediyoruz. Bize vekâlet veren insanımızdan bu hakları esirgeyemeyiz. Bir hakkın kötüye kullanılmasından ötürü, özünden vazgeçmeyi, demokrat Meclisimiz, içine sindiremez. Bu hakların sınırlandırılmasına ilişkin milletlerarası belgelerdeki ortak istisnaların dışında, yeni yasama yılında bu eksiklikler tümüyle giderilmelidir. Bu, aynı zamanda, Türkiye'nin ve Yüce Meclisin bir yükümlülüğüdür.

Değerli milletvekilleri, Meclis çalışmalarını eleştiren ve değerlendiren basınıma, televizyon kuruluşlarına teşekkürlerimizi sunarız. İlgilerinin devamını diliyorum.

Yeni yasama yılı, başarı, birlik, dirlik ve barış getirsin.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 19, Cilt 17 Birleşim 1, Sayfa 7-8 (01 Eylül 1992 Saltı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; şükranlarımı sunuyorum. Bu sonuç, aynı zamanda bir güvenoyudur. Bunun bilincindeyim, değerini biliyorum.

Birlikte çok güzel çalışmalar yapacağız. Hepinize başarılar diliyorum.

Sağolun. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 19, Cilt 39 Birleşim 2, Sayfa 479 (14 Eylül 1993 Saltı)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 75 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, değerli konuklarımız; gündemimize göre Genel Kurulun 18.4.1995 tarihli 100 üncü Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kuruluşunun 75 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması, günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce, ülkemizin davetlisi olan sayın konuk parlamenterleri sizlere takdim ediyorum:

ARNAVUTLUK: Halk Meclisi Başkanı Sayın Pjeter Arbnori *(Alkışlar)*
AVUSTRALYA: Sayın David Simmons *(Alkışlar)* Sayın Ted Lindsay *(Alkışlar)* Sayın Baden Teague *(Alkışlar)* Sayın Grant Chapman *(Alkışlar)* Sayın Michael Baume *(Alkışlar)* Sayın Bruce Scott *(Alkışlar)* AZERBEYCAN: Millî Meclis Başkanı Sayın Resul Quliyev *(Alkışlar)* Sayın Yusuf Vekilov *(Alkışlar)* Sayın Nureddin Ehedov *(Alkışlar)* Sayın Kamran Rahimov *(Alkışlar)* Sayın Polat Bülbüloğlu *(Alkışlar)* BOS-

NA-HERSEK: Cumhuriyet Parlamentosu Başkanı Sayın Miro Lazović (*Alkışlar*) Bosna-Hersek Federasyonu Parlamentosu Başkanı Sayın Mariofil Ljubić (*Alkışlar*) BULGARİSTAN: Sayın Nora Ananieva (*Alkışlar*) Sayın Jordan Sokolov (*Alkışlar*) Sayın Kemal Eyüp Âdil (*Alkışlar*) ÇİN HALK CUMHURİYETİ: Sayın Qimeng Sun (*Alkışlar*) Sayın Jue Zhou (*Alkışlar*) FAS: Meclis Başkanı Sayın Jallah Essaid (*Alkışlar*) Sayın Abdelaziz Aloha Hamidi (*Alkışlar*) Sayın Brika Zeroli (*Alkışlar*) GÜRCİSTAN: Parlamento Başkanı Sayın Vakhtang Gouguadze (*Alkışlar*) Sayın Roman Miminoşvili (*Alkışlar*) HIRVATİSTAN: Temsilciler Meclisi Başkanı Sayın Katica İvaniçević (*Alkışlar*) HİNDİSTAN: Sayın Shivraj Patil (*Alkışlar*) HOLLANDA: Sayın Dick Dees (*Alkışlar*) İNGİLTERE: Sayın John Taylor (*Alkışlar*) Sayın Olga Matitland (*Alkışlar*) Sayın David Willshire (*Alkışlar*) Sayın Donald Anderson (*Alkışlar*) Sayın John Corrie (*Alkışlar*) Sayın Mcmillan Scott (*Alkışlar*) Sayın Lord Bethell (*Alkışlar*) İRLANDA: Sayın Joe Jacob (*Alkışlar*) Sayın Jan O'Sullivan (*Alkışlar*) Sayın John Browne (*Alkışlar*) KANADA: Sayın Lavvrence Macauley (*Alkışlar*) Sayın David Nicholson (*Alkışlar*) KAZAKİSTAN: Sayın Ahmetcan Esimov (*Alkışlar*) Sayın Kuansh Sultanov (*Alkışlar*) KIRGIZİSTAN: Temsilciler Meclisi Başkanı Sayın Al-mambet Maturaimoviç (*Alkışlar*) Kırgızistan Yasama Meclisi Başkanı Sayın Mukar Çolponaev (*Alkışlar*) Sayın Bahtiyar Fattahov (*Alkışlar*) Sayın Mira Cangaraçieva (*Alkışlar*) Sayın İsa Tokoev (*Alkışlar*) Sayın Mukanbek Alikulov (*Alkışlar*) Sayın Hasan Aliyev (*Alkışlar*) KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ: Meclis Başkanı Sayın Ayhan Halit Acarkan (*Alkışlar*) MACARİSTAN: Sayın Andras Kelemen (*Alkışlar*) MAKEDONYA: Meclis Başkanı Sayın Stojan Andov (*Alkışlar*) MISIR: Sayın Ahmed Hammady (*Alkışlar*) Sayın Ahmed Abu Zeid (*Alkışlar*) Sayın El-Badri Fargali (*Alkışlar*) MOLDOVA: Parlamento Başkanı Sayın Petru Lucinschi (*Alkışlar*) Sayın Dimitru Uzun (*Alkışlar*) NAHCİYAN: Parlamento Başkanı Sayın Namık Hasanov (*Alkışlar*) Sayın Gaffar Memedov (*Alkışlar*) Sayın Anar Seferov (*Alkışlar*) ÖZBEKİSTAN: Sayın Ekmelcan Kasimov (*Alkışlar*) PAKİSTAN: Senato Başkanı Sayın Wassim Stajjad (*Alkışlar*) Sayın Gohar Ayup Khan (*Alkışlar*) POLONYA: Sayın Wilodzimierz Cimoszevciç (*Alkışlar*) ROMANYA: Millet Meclisi Başkanı Sayın Andrian Nastase (*Alkışlar*) Sayın Radu Vasile (*Alkışlar*) RUSYA: Rusya Federasyonu Meclis Başkanı Sayın Vladimir Şumeyko (*Alkışlar*) TAYLAND: Sayın Meechai Ruchupan (*Alkışlar*) TÜRKMENİSTAN: Meclis Başkanı Sayın Sahat Muradov (*Alkışlar*) Sayın Carigeldi Amanov (*Alkışlar*) Sayın Akça Nurberdieva (*Alkışlar*) YENİ ZELANDA: Sayın Helen Clark (*Alkışlar*) Latin Amerika Parlamentolar Birliği Başkanı Sayın Humberto Celli (*Alkışlar*)

Değerli milletvekilleri, bu kutlu günümüzde aramızda bulunan, sevincimizi paylaşan değerli parlamento başkanlarına ve bütün meslektaşlarıma, parlamento-muz ve şahsım adına teşekkürlerimi ve en iyi dileklerimi sunuyorum.

Daha önce aldığımız karar gereğince, siyasi parti gruplarının sayın başkan-ları ile Mecliste üyesi bulunan siyasi partilerin genel başkanlarına, genel başkanı milletvekili olmayan partinin de temsilcisine ve sayın konuk parlamento başkanla-rından en kıdemli parlamento başkanına -kendisi Hırvatistan Meclis Başkanımız-dır; en kıdemli duayen meclis başkanı olduğu için, o hitap edecektir- 10'ar dakika süreyle söz vereceğim.

Söz sırasını okuyorum:

Doğru Yol Partisi Genel Başkan ve Meclis Grubu Başkanı Sayın Tansu Çil-ler; Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Sayın Mesut Yılmaz; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Sayın Hikmet

Çetin; Refah Partisi Genel Başkanı ve Meclis Grubu Başkanı Sayın Necmettin Erbakan; Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Alparslan Türkeş; Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit; Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Sayın Muhsin Yazıcıoğlu; Yeni Parti Genel Başkanı Sayın Yusuf Bozkurt Özal; Millet Partisi Genel Başkanı Sayın Aykut Edibali; Yeni Demokrasi Hareketi Partisi Temsilcisi ve Genel Başkan Yardımcısı Sayın Mehmet Emin Sever; Hırvatistan Cumhuriyeti Temsilciler Meclisi Başkanı Sayın Katica İvaniçeviç.

Çok değerli meslektaşımız, gündemimizin çerçevesini çizen mükemmel bir konuşma yaptı; bu güzel konuşmasından ötürü, Parlamentomuz adına, şahsım adına, teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, değerli konuklar, bugün, kendi parlamentolarınızdan bir kesit gördünüz, seyrettiniz, özgür bir meclisin yaptığı bir müzâkereyi gerçekleştirdik. Her eğilimden her sayıda milletvekilinin temsil edildiği partiler, görüşlerini özgürce açıkladılar. İşte bu, bir demokrasi meclisinin, bir gerçek meclisin yasama faaliyetlerinden bir örnekti.

Kutladığımız bayram, gerçekten çok önemli bir bayramdır. Sayın Hırvatistan Meclis Başkanının en az bizim kadar bu meseleyi ortaya koyuşundaki güzellik gerekçelerine ilâve edecek fazla kelime bulamıyorum. Yalnız, şunu ifade etmek istiyorum ki, gördüğünüz gibi, burada her şeyi tartışan, her konuda fikir üreten, her konuda çözüm arayan bir demokrat parlamento var. Bu parlamento, meselelerini çözmekte gecikmiş olabilir; ama bütün meseleleri çözmeye kararlılığı ve iradesini muhafaza ediyor. Bu istek, Meclisimizin bundan sonraki döneminde Anayasa haline gelecektir, yasa kuralı haline gelecektir, karar haline gelecektir.

Bir şeyi daha ilâve etmek istiyorum: Atatürk'ün kurduğu bu Meclis, hiçbir yetkisini bugüne kadar kimseye devretmemiştir, bundan sonra da, kısmen veya tamamen devretmeyecektir. ("Bravo" sesleri, alkışlar) Atatürk'ün, konuşmalarında daima bunu vurgulamış olmasında büyük önem vardır. Belki, o zaman, Atatürk döneminde, içeriğimiz sâdece cumhuriyetti; ama şimdi, içeriğimize demokrasiyi de eklemiş bulunuyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkesinin ve halkının çıkarları doğrultusunda, bundan sonra da, demokratikleşme dahil, daima olumlu kararlar almaya devam edecektir; nasıl alması ki; deminden beri, değerli parti başkanlarının hepsinin ortaklaşa vurguladığı bir çizgi var; bir imparatorluğun tasfiyesinden, bir imparatorluğu tasfiye etmek için üstün güçlerin, emperyalizm dediğimiz gücün ortaya koyduğu bir Sevr Anlaşmasından, kendi özgür iradesiyle, bağımsız, özgür, demokrat bir cumhuriyet, bir demokrasi çıkarmış Meclis var burada, bir halk var burada... O zaman ne Avrupa Birliği vardı ne Gümrük Birliği. Atatürk ve biz, ne Gümrük Birliği için ne Avrupa Birliği için ne de bugünkü evrensel değerler için bu yola çıktık; halkımızın isteğiyle çıktık, millî iradeyle çıktık; devletimizin geleceğini bu yolda bulduğumuz için yola çıktık; bu yola devam edeceğiz... (Alkışlar)

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

TBMM Dönem 19, Cilt 85, Birleşim 103, Sayfa 6-9 (23 Nisan 1995 Pazar)

İSMET ABDULLAH SEZGİN (1928)

18 EKİM 1995 – 24 ARALIK 1995

1928'de Aydın'da doğdu.

İlköğrenimini Aydın'da, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1950 yılında İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulundan mezun oldu. Öğrencilik yıllarında atletizmle uğraştı. Talebe Cemiyeti başkanlığı yaptı ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nun aktif bir üyesi oldu. Aynı yıl Denizli'de Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın şubesinde göreve başladı.

1952'de Denizli'de Demokrat Parti (DP) İl İdare Kuruluna seçilerek politikaya atıldı. 1955 yılında henüz 27 yaşında iken Aydın Belediye Başkanı seçildi. Bu görevinden, 27 Mayıs 1960'ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin ülke yönetimine el koymasından sonra tutuklanarak ayrıldı. Tutukluluk süresinin sonunda Aydın'da Adalet Partisi (AP) il teşkilatını kurdu. 1961 yılında yapılan milletvekili seçimlerinde Aydın Milletvekili oldu.

1963'ten 1985'e kadar Türk Belediyeciler Birliği'nin Genel Başkanlığını yaptı. 1966-1967 yılları arasında Gençlerbirliği Başkanlığı görevinde bulundu. 1968 yılında AP Genel Başkan Yardımcılığını üstlendi. 3 Kasım 1969'da II. Demirel Hükümeti bünyesinde yeni kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığına getirildi. Bu görevini III. Demirel Hükümeti'nde de sürdürdü. 12 Mart Muhtırası'nın (1971) ardından kurulan I. Erim Hükümeti'nin göreve başlamasıyla bakanlıktan ayrıldı. 12 Kasım 1979'da kurulan VI. Demirel Hükümeti'nde aldığı Maliye Bakanlığı görevini, 12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetlerinin ülke yönetimine el koymasıyla bırakmak zorunda kaldı.

Siyasi yasakların kalkmasından sonra 1988'de Doğru Yol Partisi'ne (DYP) katıldı, 1991 yılında DYP'den yeniden Aydın Milletvekili seçildi. 20 Kasım 1991'de kurulan VII. Demirel Hükümeti'nde İçişleri Bakanlığı yaptı. 25 Haziran 1993'de, Demirel'in Cumhurbaşkanı olması üzerine adaylığını koyduğu DYP Kongresi'nin 2. turunda adaylıktan çekildi. Tansu Çiller'in DYP Kongresi'ni kazanmasıyla bakanlık görevinden istifa etti. 1995'te TBMM Başkanlığına seçildi ve bu görevi seçime kadar sürdürdü.

Temmuz 1996'da Refahiyol Hükümeti'ne tepki göstererek DYP'den istifa etti. 7 Ocak 1997'de Demokrat Türkiye Partisi'nin (DTP) kurucuları arasında yer aldı. 30 Haziran 1997'de kurulan III. Yılmaz Hükümetinde DTP'den Millî Savunma Bakanlığı yaptı, 11 Ocak 1999'da kurulan IV. Ecevit Hükümeti'ne kadar bakanlık görevine devam etti. 1999 seçimlerinden sonra Hüsamettin Cindoruk'un istifasının ardından DTP Genel Başkanlığına seçildi. 18 Mayıs 2002'de genel başkanlıktan ve aktif politikadan ayrıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı, değerli üyeler, sevgili arkadaşlarım; bana çok onurlu bir görev ve sorumluluk verdiniz; hepinize teşekkür ediyorum.

Yüce Meclisimize Milletvekili olarak girdiğim 1961 yılından bu yana edindiğim tecrübeyle, bu verdiğiniz tevcihin anlamını çok iyi biliyorum. Güveninize layık olacağım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 75. yılına, nice badireyi aşarak gelmiştir. Bu yüce kurum, Türkiye'yi bağımsızlığa, cumhuriyete, demokrasiye taşımış; demokrasi içerisinde milletin kayıtsız şartsız egemenliğini sağlamış ve sağlamlaştırmış, bunu sarsılmaz bir gerçek haline getirmiştir. Ulusumuzun, ülkemizin sorunlarının tek çözüm yolu demokrasi, esas çözüm zemini de Parlamentodur; bu gerçek anlaşılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisine, önümüzdeki aylarda, hem yasama ve hem yol gösterme anlamında önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Yüce Meclis, sorumluluklarını, milletimizden ve kurduğu cumhuriyetin sarsılmaz ilkelereinden aldığı kuvvetle (*DYP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) demokrasiyi daha da güçlendirmek, adaleti daha da sağlamlaştırmak, kurumlarımızı daha da çağdaşlaştırmak, devletiyle, milletiyle bölünmez bir bütün olan ülkemizin gelişmesine katkıda bulunmak azim ve gayreti içerisinde ifa edegelmektedir. Bunu en iyi şekilde sürdüreceğine güvenim tamdır.

Demokrasi, farklılıklar rejimidir. Farklı anlayışların, farklı yaklaşımların, farklı görüşlerin rekabeti ve uyumuyla hem kendisini ve hem de hizmet ettiği ulusu zenginleştirir. Hepimizin bildiği ve yaşadığı bu gerçek, sorunlar öyle gerektirdiğinde bizleri uzlaşmaktan alıkoymamıştır. Ne zaman gerekli olursa, uzlaşmayı, topluma da yansıyacak şekilde yakalayacağımıza emin bulunuyorum.

Değerli milletvekilleri, muhterem arkadaşlarım; sizler, görevlerinizi yerine getirirken, ben de, üzerime düşen vazifeleri; her birinizi ve hepinizi temsil etme onurunun gereği olan tarafsızlık anlayışı içerisinde ve yoğun çalışmalarımızın her aşamasında, hoşgörünün canlı tutulması inancıyla yürüteceğim.

Sözlerimi bitirirken, öncelikle, Meclisimizin ve devletimizin kurucusu Aziz Atatürk'ü rahmet ve minnetle anıyorum. (*Alkışlar*)

Ayrıca, Meclisimizde, Başkan ve üye olarak görev yapmış parlamenterlerimizden ebediyete intikal etmiş olanlara Tanrıdan rahmet, hayatta kalanlara sağlık ve mutluluklar diliyorum.

Sayın Başkanımıza, Divan Üyelerimize ve tüm milletvekili arkadaşlarıma saygılarımı, şükranlarımızı sunuyorum.

Allah yardımcımız olsun. (*Ayakta alkışlar*)

TBMM Dönem 19, Cilt 94, Birleşim 11, Sayfa 586-587 (18 Ekim 1995 Çarşamba)

MUSTAFA KALEMLİ (1943)

25 OCAK 1996 – 30 EYLÜL 1997

1943'te Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Tavşanlı'da bitirdi. Lise öğrenimi Eskişehir'e tamamladı.

1967'de Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Memleketi Tavşanlı'nın Tunçbilek beldesinde Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesinde pratisyen hekim olarak göreve başladı.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji kürsüsüne asistan olarak girdi ve uzmanlık eğitimini tamamladı.

1978 yılında Almanya'nın Hamburg şehrine gitti. Hamburg Üniversitesi Eppendorf Hastanesi'nde Androloji ve böbrek nakli konusunda çalışmalar yaptı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Doçentlik unvanını aldı. Doçent Doktor Mustafa Kalemlî, 1979 yılında Antalya'da Tıp Fakültesi'ni kurucu üyesiydi. Üç yıl süreyle Üroloji Kürsüsü Başkanlığı ve Fakülte de Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı.

1982 yılı başında Sosyal Sigortalar Kurumu Tavşanlı Hastanesi'nin Kurucu Başhekimliği görevi yaptı.

1983 yazında İzmir Buca SSK Hastanesi'nde klinik şefi görevindeyken, yeni kurulan Anavatan Partisi'ne katılmaya karar verdi. Tavşanlı İlçe Başkanı olarak partiyi seçimlere hazırladı ve 6 Kasım 1983'te yapılan genel seçimlerde Anavatan Partisi Kütahya Milletvekili oldu. Bu dönemde önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, ardından da 1986'da Sağlık Bakanlığı'na getirildi 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan erken genel seçimlerden sonra yeni hükümette İçişleri Bakanı oldu.

Akbulut Hükümeti'nde görev almayan Mustafa Kalemli, bu süre içinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyeliği, Dışişleri Komisyonu üyeliği ve başkanvekilliği görevlerini yürüttü.

Haziran 1991'de kurulan Mesut Yılmaz Hükümetinde yeniden İçişleri Bakanlığı'na atandı. Ağustos 1991'de yeni kurulan Orman Bakanlığı görevini üstlendi ve bu görevini erken genel seçime kadar sürdürdü.

5 Aralık 1995 seçimlerinde yeniden milletvekili seçilen Kalemli, 1995 yılından sonra Anavatan Partisi Grup Başkan Vekilliği ve TBMM Başkan Vekilliği görevlerinde bulundu.

25 Ocak 1996'da TBMM Başkanlığına seçildi.

1999 Genel seçimleriyle birlikte aktif siyasetten çekilen Kalemli, mesleğiyle ilgili kitapların yanı sıra tecrübelerini gelecek kuşaklara aktarmak düşüncesiyle siyaset yaptığı yıllarda yaşadıklarını anlattığı eserler kaleme aldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi, saygıyla selâmlıyorum.

Biraz önce verdiğiniz oylarla, Türkiye Büyük Millet Meclisi 20 nci Dönem Başkanını seçmiş bulunuyorsunuz. Bu sonuç, teker teker bütün milletvekillerinin katkılarıyla alınmıştır. Şahsıma gösterilen bu teveccüh ve itimada kalbi şükranlarımı sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, yeni bir genel seçimin sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı teşekkülü için ilk ve en önemli adım bugün atılmıştır. En kısa zamanda Divan teşekkül edecek ve Türkiye Büyük Millet Meclisi “egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” düsturu ve bilinci içerisinde yasama görevlerini yerine getirecektir.

Ağır bir mesuliyet aldığımın idrâki içerisindeyim. Görevin bu ağırlığı, başının da en büyük yol göstericisidir. Bu görevin ifâsında, değerli milletvekillerinin önce tenkitleri, sonra destekleri, en önemli yardımcım olacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygınlığını savunmak ve bu saygınlığın gereğini yapmak, en başta gelen görevimdir. Yüce Atatürk'ün bize bıraktığı bu büyük miras, kurulduğu gündeki itibârını, yüceliğini, her geçen gün daha da artıracaktır.

Yüce Meclisin idaresinde, tarafsız bir başkan olacağım. Diğer taraftan, taraflı bir başkan olacağımı da ifade etmek istiyorum. Her şeyden önce, laik ve demokratik cumhuriyetin tarafındayım. (ANAP, DYP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar) Anayasanın, yasaların ve İçtüzüğün tarafındayım. Türkiye Büyük Millet Meclisinden, bu yüce çatıdan, bu yüce çatı altında feragatle görev yapan milletimizin gerçek temsilcilerinden ve yüce millettten yana tarafım. (ANAP, DYP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar) Değerli milletvekilleri, Yüce Atatürk'ün bize emanet ettiği cumhuriyetin bütün kurumlarına olan sarsılmaz inanç ve bağlılığınız, milletimizin ve Meclisimizin en büyük teminatıdır. Bu şükran duygularıyla, Yüce Atatürk'ü bir kere daha rahmetle anıyorum.

Bugüne kadar üstün bir görev ve sorumluluk anlayışıyla geçici başkanlık görevini yürüten Sayın Süleyman Arif Emre'ye ve Başkanlık Divanı üyelerine teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Allah yardımcım olsun.

Saygılarımı arz ediyorum. (ANAP, DYP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 20, Cilt 1, Birleşim 5, Sayfa 57-58 (25 Ocak 1996 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 76 ncı Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 76 ncı Kuruluş Yıldönümünü coşkuyla kutluyoruz.

Bildiğiniz gibi, Cumhuriyetimizin ilân edildiği 29 Ekim günü, Türk Devletinin en büyük millî bayramıdır. Dikkat ederseniz, “Cumhuriyetimizin ilân edildiği gün” dedim, bunun altını özellikle çizmek isterim; çünkü aslında, cumhuriyet, 76 yıl önce bugün, Meclisimizin açılmasıyla kurulmuştur. İkinci Dönemin İstanbul Milletvekili büyük tarihçi Abdurrahman Şeref Bey, 29 Ekim 1923 günü yaptığı konuşmada “Cumhuriyet, doğan çocuğun adıdır” demiştir. Bu sözleriyle, büyük bilim adamı, cumhuriyetin, aslında, millî egemenlik ilkesinin kabul edildiği 23 Nisan 1920 günü kurulduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilân edildi; onun başlangıcı ise, aslında, bugün kutladığımız güne rastlar. Başka bir deyişle, Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulup, Yüce Türk Milletinin kayıtsız şartsız egemenlik hakkını temsil etmeye başlamasaydı, tam üçbuçuk yıl sonra, devlet şeklimizin Cumhuriyet olduğu ilân edilemezdi. Bu bakımdan, ben, Meclisimizin kurulduğu günü, Cumhuriyetimizin de başlangıcı sayıyorum; ama hukuksal ifadesi bakımından Cumhuriyet, 1923 tarihli Anayasa değişikliğiyle ilân edildiğinden, elbette, bizim en büyük bayramımız o güne rastlar; fakat o büyük bayramın kökü, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulduğu gündedir.

Değerli arkadaşlarım, Yüce Meclisimizin kuruluşundan bugüne değin, yapısal olarak bazı değişiklikler görürüz. 1961 yılına kadar, tam bir kuvvetler birliği esası geçerliydi. 1961 Anayasasından bugüne kadar gelen uygulamada ise, ılımlı bir kuvvetler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Bu benimsemenin niteliği, 1982 Anayasasında, daha belirgin bir tarzda kendini gösterir. Cumhurbaşkanının Parlamentoyu fesih yetkisinin, 1961 Anayasasına göre, daha elverişli şekle sokulmasıyla, yasa yürütme arası bir denge kurulması demek olan parlamenter sistem, artık, tam anlamıyla siyasal hayatımıza girmiştir. Bu arada, yargı bağımsızlığı, rejimimizin temel güvencelerinden biri olarak Anayasamızdaki özel durumunu korumaktadır.

1920 yılında, tek meclisli bir sistemi benimsemiş olan milletvekillerimiz, bunu, cumhuriyetimizin bir geleneği haline getirmişlerdir. 1961 Anayasasıyla, 1980 yılına kadar süren çift meclis sistemi denemesi, başarılı olamamış ve 1982'den beri, tekrar geleneksel tek meclis sistemine dönmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ise, kurulduğu günden itibaren “egemenlik, kayıtsız, şartsız Türk Milletine aittir” ilkesinin gerçekliğini kabul ederek, o doğrultuda yapılanmıştır.

76 yıldan beri, sadece, Meclisimizin yapısı değil, siyasal hayatımız da, önemli değişiklikler geçirdi. 1924 ve 1930 yıllarında, iki başarısız çok partili sistem denemesi yapıldı. 1945-1946 yıllarında ise, demokratik hayatın bu vazgeçilmez gereği, kesin olarak, yerine getirildi. 1960 yılından sonraki talihsiz iki ufak kesintiye, bu mutlu günde değinmek istemiyorum; ama o kesintileri gerçekleştirenler dahi, ana hedeflerinin, tekrar, çok partili demokratik rejime dönmek olduğunu belirtmişlerdir. Hiçbir şekilde, tasvip edilemez bu kesintiler bile, çok partili demokratik

rejimin hedeflenmesi, bizi, şu sağlam ve tartışılmaz yargıya götürmektedir. Türk Milleti, demokrasiyi, hayatının vazgeçilmez ögesi haline getirmiştir. (*DYP, ANAP, DSP, CHP ve BBP sıralarından alkışlar*) Demokrasi, Türk insanının ruhuna ve özüne işlenmiştir. Bu bakımdan, demokrasi dışı rejimler arayışında bulunanlar, bu çabalarından hiçbir sonuç alamayacaklardır. (*DYP, ANAP, DSP, CHP ve BBP sıralarından alkışlar*)

Aziz arkadaşlarım, demokrasiyi kuran ve yaşatan, toplumun kendisidir. Bir toplum, demokrasiye inanmamışsa, ne kadar uğraşılırsa uğraşılınsın, bu en iyi rejim, o ülkede yerleşemez. Bizde ise, biraz önce belirttiğim gibi, demokrasi, vaz geçilmez bir hayat koşulu olmuştur.

Türk toplumunun bireyleri, doğuştan demokratlardır. Öyleyse, bizim çok önemli bir görevimiz var. Demokrasiye inanıp, bizi temsilcileri olarak seçip, buraya gönderen milletimizin istediklerini karşılamak, özlemlerini gidermek...

Bir parlamento, hiçbir zaman içinden çıktığı toplumun gerisinde kalmaz. Bugün, Türk toplumu, siyasal hayatta daha hızlı çalışan mekanizmalar istiyor. Gerçi, parlamento geleneğimiz, çok partili hayata geçiş yıllarıyla karşılaştırılamayacak derecede olgunlaşmıştır. Birbirleriyle çelişen siyasal görüşlere sahip partilerimiz, şimdi, bir araya gelip koalisyon hükümetleri kurabiliyorlar; ancak, en üstün demokratik düzeye sahip ülkelerde görülebilen bu yolda, biz, son on yıldan beri, hızla ilerliyoruz; ama Parlamento olarak, bu güzel demokratik gelenek, daha da olgunlaşırken, milletimizin diğer özlemlerini, mutlaka, dikkate almak zorundayız.

Geçen dönemde, kısmen gerçekleştirilebilen anayasa değişikliğini tamamlayıp, Türkiye'nin demokratik yapısına ters gelen hükümleri kaldıralım. Meclisimizin daha hızlı çalışması için gereken tedbirleri alalım. Bu arada, uzun zamandan beri sürüncemede kalmış olan İçtüzüğümüzü kabul edelim. Yıllarca özenli çalışmalar sonunda hazırlanmış Türk Medeni Kanunuyla, Türk Ceza Kanunu Tasarılarını, bu dönem Meclisi yasalaştırsın. 1926'daki büyük hukuk devriminin, böylece, artık, gerçek bir evrime dönüştüğünü dünyaya gösterelim.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokrasinin en temel güvencesidir. Bu bakımdan, çağa uyan her türlü demokratik gelişmeyi kabullenebilir ve demokrasi karşıtı hareketlerin, hep birlikte karşısında olalım. Altında imzamız bulunan ve içerisindeki hükümlere candan inandığımız insan haklarını ve ana hürriyetleri korumaya dair, 1950 tarihli Avrupa Sözleşmesinin 17 nci madde hükmünü hiç unutmayalım. Bu madde, kısaca "hürriyetleri yok etme hürriyeti tanınmaz" der. Öyleyse, demokrasinin temeli, özü olan insan haklarını ve hürriyetlerini sarsılmaz bir inançla koruyalım. (*DYP, ANAP, DSP, CHP ve BBP sıralarından alkışlar*) Dayandıkları siyasal düşünceler ne olursa olsun, bütün arkadaşlarımın, bu konuşmam ile gerçekleri ifade ettiğimi kabul edeceklerine inanmak istiyorum.

Kurucumuz Atatürk, Meclisimize "en büyük eserimdir" demiştir. Atatürk, tam bir hürriyet ve demokrasi aşığıydı. Onun eseri, aslında milletin eseridir. O, milletin isteklerini, bir liderlik ışığı altında gerçekleştirmiştir. Parlamentomuz, ilk Meclisimizden beri süregelen çağdaş uygarlığa erişme çabalarını daha da artıracak ve böylece, kendisinin demokrasimizin temel ögesi olduğunu, en açık biçimde kanıtlayacaktır.

Türk Milleti için tek esenlik yolu, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti ülkesünü tam anlamıyla gerçekleştirmektir. Bu da, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ulaşacağı temel hedeftir. Bu hedefe yakında erişeceğimize inanıyoruz. Büyük Bayram, bu bakımdan, yetmiş altı yıllık emeklerin, daha da artırılarak sürdürülmesi azmini güçlendirmek için, bir vesile olmalıdır.

Sözlerime son verirken, başta, Büyük Millet Meclisinin kurucusu Ankara Milletvekili Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, ebediyete intikal eden bütün üyelerimizi, Tanrıdan rahmet dileklerle, minnet ve şükran duygularıyla anarım. Hayatta bulunan eski üyelerimize, sağlıklı uzun yıllar dilerim; sizlerin de, Türk Milletinin esenliği yolunda fedakârca çalışmalarınızda başarılar kazanacağınızdan emin olarak, bu büyük bayramımızı, bütün vatandaşlarım adına, candan kutlarım. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 20, Cilt 4, Birleşim 44, Sayfa 576-578 (23 Nisan 1996 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirminci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20 nci Dönem 2 nci Yasama Yılı'nın 1 inci Birleşimini açıyorum.

Sayın milletvekilleri, Anayasa ve İçtüzük uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisimizin 20 nci Dönem 2 nci Yasama Yılı çalışmalarına bugünden itibaren başlıyoruz.

Değerli milletvekillerine, önümüzdeki yasama yılında, birlik içinde, yüce milletimizin mutluluğunun, laik ve demokratik cumhuriyetin güvenli geleceğinin sağlanması çabalarında başarı dileklerimi sunuyorum.

19 uncu Dönemde Anayasa değişikliklerini, 20 nci Dönem 1 inci Yasama Yılında İçtüzük değişikliklerini gerçekleştiren Parlamentomuzun, bu yasama yılında da, Anayasaya uyum kanunları ile kendi idarî teşkilât kanununu bir an önce ele alarak sonuçlandıracağını ümit ediyorum.

Bu yasama yılının ülkemize, milletimize ve Parlamentomuzun sayın üyelerine hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyor, hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 20, Cilt 11, Birleşim 1, Sayfa 12 (01 Ekim 1996 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 77 nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, bugün, kişi egemenliğinden millet egemenliğine geçişimizin gerçekleştirildiği Türkiye Büyük Millet Meclisimizin açılışının 77 nci Yıldönümünü milletçe coşku ve sevinçle kutlamanın büyük mutluluğu içindeyiz.

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutladığımız bu büyük ve anlamlı ulusal günümüzde siz değerli milletvekillerini ve Yüce Türk Ulusunu en iyi dilekle-rimle kutluyor, en içten sevgi ve saygılarla selâmlıyorum.

Sayın milletvekilleri, bilindiği gibi, anayasal ve parlamentolu yaşam geleneği-miz 1876'lara dayanmasına rağmen, ulusal egemenlik ilkesine dayalı olarak, halkın hür iradesiyle, ilk ve gerçek anlamdaki Türk parlamentosu 23 Nisan 1920'de kurulmuş ve açılmıştır.

Yüce Meclisimizin dünya parlamentoları arasındaki en önemli özelliği ise, kurtarıcı ve kumcu parlamento niteliğine sahip olmasıdır.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde, tüm ulusça başlattığımız Ulusal Kurtuluş Sa-vaşımızın, ilk Meclisin yönetim ve denetiminde, büyük zafere ulaşmasından sonra, halk iktidarını esas alan ve "millî egemenlik" kavramının hukuk ve parlamento hayatımıza girişini gerçekleştiren Anayasa yapılmış, ardından da, Türkiye Cum-huriyeti Devletinin kuruluşuyla, ülkemizin ve milletimizin dünya uluslar camiası içerisindeki onurlu yerini almasını sağlayan çağdaşlaşma atımları başarıyla ger-çekleştirilmiştir.

Sayın milletvekilleri, Yüce Meclisimiz, daha kuruluşundan bir yıl sonra, 23 Nisan 1921'de, bugünü ulusal bayram olarak kabul etmişti. Bugün tüm ulusça kut-ladığımız bayram, Meclisimizin kabul ettiği ilk ve en anlamlı bayramdır.

Bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde, daha Millî Kurtuluş Savaşı sürerken mil-letvekillerimizin böyle bir karara varması, Türk Ulusundaki siyasal bilinçlenmenin Meclise yansması olarak kabul edilebilir.

23 Nisan 1921 günü yapılan hararetli görüşmeler sırasında, Bursa Milletvekili Muhittin Baha Beyin (Muhittin Baha Pars) şu sözlerini dikkatlerinize sunmak iste-rim: "22 Nisan ile 23 Nisan arasındaki farkı düşünmek, bugünün millî bir kutlama günü olup olmadığına karar vermek için iyi bir vesile olmuştur. 22 Nisan günü millet başsızdı. Dışarıdaki hükümetler, milleti kurtarmak için öne atılanlara 'ası' diyorlardı, 'yer kapmak için ortaya atılan adamlar' diyorlardı. Herkes, bu iş ne ola-cak diye düşünüyor, ağlıyor birbiriyle dertleşiyordu. 23 Nisanda, millet, vekillerini burada topladı; Meclis, millî dâvayı eline aldı, milletin duygularına tercüman ola-rak işe başladı, çok işler de başardı. Bunlar, bizi buraya gönderenlerin göğüslerini kabartacak düzeydedir. Binaenaleyh, 23 Nisan günü, bu milletin, özgür ve bağım-sız Anadolu'nun sonsuza kadar bayramıdır." (*Alkışlar*)

Evet, değerli milletvekilleri, 23 Nisanlar, Türk Ulusunun sonsuza kadar bay-ramıdır. 76 yıl önce, Muhittin Baha Beyin, vicdan rahatlığıyla söylediklerini, bugü-nün 20 nci Dönem milletvekilleri olarak bizlerin de aynı duygular içerisinde söy-leyebilmenin vicdanî rahatlığı içerisinde bulunduğumuza içtenlikle inanıyorum. Zaten, alkışlarınız da bunu gösteriyor.

Dün olduğu gibi bugün de, Yüce Meclisimiz, cumhuriyet ve demokrasimizin temeli, ulusumuzun yegâne güven kaynağıdır. Birinci Meclis ile son dönem Meclis arasında, ülkemizin bölünmezliği, ulusun birliği konularında hiçbir fark yoktur. Cumhuriyetimizin kimliğini oluşturan temel ilkeler ve demokratik değerlerimiz, Yüce Meclisin ödünsüz güvencesi altındadır. Meclisimiz, Kuvayı Milliye ruhundan ve millî iradede aldığı güçle, vatanımızın bütünlüğüne, milletimizin birlik ve beraberliğine yönelik, içeriden ve dışarıdan gelebilecek tüm tehdit ve tehlikeleri bertaraf edecek kuvvet ve kudrete sahiptir.

Halkımızın hür iradesiyle seçilen milletvekillerimizin, Anayasanın 81 inci maddesinde öngörülen andın gereklerini yerine getirmenin bir namus borcu ve en kutsal bir görev olduğunun bilinci içerisinde olduklarından hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır.

77 yıllık millî tarihimize, pek çok sıkıntılardan geçerek, nice fedakârlıklarla, dişimizle tırnağımızla, ortak çalışma azmimizle elde ettiğimiz değer ve kazanımlarımıza aykırı olarak değerlendirebileceğimiz bazı gelişmelerin, milletimizin üstün sağduyusu ve yüksek sorumluluk bilinci karşısında akamete uğrayacağı kaçınılmazdır. Engin deneyimlerimiz ve demokrasiye olan sarsılmaz tutkumuz, tüm sapma ve saplantılara meydan vermeyecek düzey ve olgunluktadır. Kaynağını millet iradesinden almayan hiçbir gücün başarıya ulaşması mümkün değildir; tarihte bunun pek çok örnekleri yaşanmıştır. Aksine davranışlar beyhudedir, nafilidir. Atatürk ilkelerinin aydınlatığı çağdaş uygarlık yolunda, ortak hedef ve ideallerimiz doğrultusunda, cumhuriyetimizin ve parlamenter sistemin yüceltilmesi ve güçlendirilmesi, saygınlığının daha da artırılması, aklın ve deneyimin gösterdiği tek gerçekçi yoldur.

Sayın milletvekilleri, 23 Nisanın, Yüce Atatürk'ün armağanı olarak aynı zamanda çocuk bayramı olarak kutlanması büyük anlam taşımaktadır. Bu yönüyle, dünyada ilk ve tek çocuk bayramıdır. Bugünün çocukları yarının büyükleridir, ülkenin yönetimi gelecekte onların omuzlarında olacaktır. Öyleyse, çocuklarımız, ulusal egemenliğin, demokratik ve laik cumhuriyetin önem ve anlamını idrak edecek biçimde yetiştirilmelidir. Bu anlamıyla 23 Nisanın çocuklara armağan edilmesinin, Büyük Atatürk'ün sayılmakla bitmeyecek dâhice işlerinin içinde önemli bir yeri olduğunu bu vesileyle belirtmek isterim. Böylesine derin anlam ifade eden bir millî bayrama sahip olmaktan büyük sevinç ve gurur duyuyorum.

Sayın milletvekilleri, günümüz dünyası değişimler dünyasıdır. Her değişim kendi sinerjisini, kendi dinamiğini yaratır. Sözü ettiğim ve âdeta ülkelerin kaderi haline gelen değişimin dinamiğini yakalayarak ülke kalkınmasını ateşleyebilen toplumlar yarınlarda etken roller üstlenebilecekler, değişimi ıskalayanlar ise tâbi olmaktan kurtulamayacaklardır.

İnsanlık, sanayi devrimini de tamamladı, sanayi ötesi bilgi çağına adım atıyor. Teknolojilerdeki baş döndürücü süratle gözlenen gelişmeler sonucu oluşan mal ve hizmet selleri önünde, ulusal sınırlar bir bir yıkılıyor. Bu bağlamda, yerleşik tablolar yeniden sorgulanıyor, hattâ önemli kavramlar dahi yeniden tanımlanıyor. İnternetle birbirine bağlı beyinlerin yönlendirdiği bu yeni düzende, 2000'li yıllar ve ötesine damga vurmaya namzet yeni güç odakları oluşuyor. Artık, yarınlar, bilgi çağını doğru algılayabilen, düşünen, sorgulayan, üreten insanların olacaktır. Artık,

millî güvenliğin, ulusal egemenliğin sağlanması ya da güvenlik altına alınmasına ilişkin olarak, klasik dayanakların dışında, yeni bir ölçü tüm dünyaya hâkim hâle gelmektedir; o da, bir ülkeyi, tüm fırsat, imkân, potansiyel ve sorunlarıyla kavrayarak öbür günlere taşıyabilecek genç beyinlerin yetiştirilmesidir. Türkiye'mizin de, bu zor süreçten başarıyla geçerek, yenedünya düzeninde kendisine lâıyk bir yer edinmesi, en önemli hedefimiz olmalıdır. Bu büyük ve kutsal hedefe ulaşabilmek için, millet olarak, her türlü imkâna sahip olduğumuz kesindir; ancak, bu tükenmez potansiyelden, vakit geçirilmeksizin yararlanılmasının kaçınılmaz olduğu günlerde, hâlâ demokrasi ya da laiklik tarifıyla vakit öldürme lüksüne de sahip olmadığımızı düşünüyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bizlere düşen en önemli görevin altını ise, bu kavramlardan asla taviz vermeden, gelecek nesilleri düşünme sorumluluğu olarak çizmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, millî bayram sözcüğünden buralara geldik; sözü, yine aynı yere bağlamak istiyorum. Ben, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak, millî birlik, beraberlik ve dayanışma duygularının doruğa ulaştığı bugünleri, sâdece, geçmişi yâd etme veya geçmişe övgü düzme günleri olarak değil, aynı zamanda, kendimizle hesaplaşma vesilesi olarak da algılamak gerektiğine inanıyorum. Ben, millî günlerimizin, her şeyden önce, Yüce Atatürk'ün, muasır medeniyetler seviyesine yükselme olarak belirlediği hedefe ulaşmada ne ölçüde başarılı olabildiğimizi sorgulamamıza da vesile teşkil etmesini diliyorum.

Bu mutlu yıldönümünde, başta ilk Başkanımız ve devletimizin kurucusu Yüce Önder Atatürk olmak üzere, ebediyete intikal eden bütün üyelerimizi rahmet, minnet ve şükranla anıyorum. Hayatta bulunan tüm üyelerimizi, siz Sayın milletvekili arkadaşlarımı ve yüce milletimizi tekrar kutluyor, sağlık, esenlik ve başarı dilekelerimle sevgi ve saygılarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 20, Cilt 25, Birleşim 84, Sayfa 250-252 (23 Nisan 1997 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Eski Başkanı sıfatıyla yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Önce, Sayın Başkan ve Divanı, bu seçimi başarıyla yürüttükleri için kutlamak istiyorum ve ayrıca, Sayın Başkana, yeni bir teamül başlatarak, eski Başkan sıfatım-la bana söz verdikleri için de teşekkür etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, iki yıla yakın bir süre bu Yüce Meclise başkanlık ettim; oylarınızla, desteklerinizle, yardımlarınızla, tenkitlerinizle başkanlık ettim; bundan büyük gurur duyuyorum. Atatürk'ün Meclisine başkanlık etmek, çok onurlu bir görevdir. Şimdi, bu onurlu görevi, çok değerli bir arkadaşıma, gönül rahatlığı ve gönül huzuruyla devrediyorum. Kendisine yüreктen başarılar dilerim ve kutlarım.

Değerli milletvekilleri, bu Meclis, bütün başkanlarıyla -gelecekteki başkanlarıyla da- ve üyelerinin o başkanlara yardımlarıyla bu millete çok değerli hizmetlerde bulunmuştur. Bundan böyle de, yine, inandığımız prensiplerde, Atatürk ilkele- rinde, laik ve demokratik cumhuriyet prensipleri içerisinde bu Yüce Millete hizmet vermeye devam edeceğiz.

Hizmetim sırasında yanlışlar olmuş olabilir, eksikler olmuş olabilir; bunların hepsinden dersler çıkarırız. Umuyorum, bizim eksik bıraktıklarımızı, bizden sonraki arkadaşımız başarıyla tamamlayacaktır.

Ben, görevim sırasındaki yardımlarımız, destekleriniz için tekrar arzı şükranlarımı ifade ediyor, hepinize sağlıklar diliyorum.

Sağolun. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 20, Cilt 34, Birleşim 4, Sayfa 380 (16 Ekim 1997 Perşembe)

HİKMET ÇETİN (1937)

16 Ekim 1997 – 18 Nisan 1999

Hikmet ÇETİN (1937)

16 Ekim 1997 – 18 Nisan 1999

1937'de Diyarbakır, Lice'de, doğdu.

İlköğrenimini Lice'de, ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. 1960'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü'nden mezun olduktan sonra Devlet Planlama Teşkilatı'nda (DPT) uzman yardımcısı olarak göreve başladı. DPT'de çalıştığı sıralarda incelemeler yapmak üzere ABD dahil birçok ülkeye gönderildi. ABD'de Williams College'de kalkınma ekonomisi üzerine master yaptı.

1968 yılında ABD'de Kaliforniya eyaletinde Stanford Üniversitesi'nde planlama modelleri üzerine araştırma çalışması yaptı. Askerlik görevini 1970 yılında tamamladıktan sonra 1977 yılına kadar DPT'de İktisadi Planlama Dairesi Başkan-

lığı görevinde bulundu. Bir süre ODTÜ'de yarı zamanlı hocalık yaptı. 1977 genel seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden İstanbul Milletvekili seçildi ve 1978-1979 yılları arasında Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı.

29 Kasım 1987'de yapılan genel seçimlerde Sosyaldemokrat Halkçı Parti'den (SHP) Diyarbakır milletvekili olarak yeniden TBMM'ye seçildi ve Meclis Grup Başkanvekilliği ve genel sekreterlik dâhil olmak üzere partide birçok üst düzey görevde bulundu. 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan genel seçimlerde 3. kez milletvekili seçilerek ve Parlamento'ya Gaziantep Milletvekili olarak girdi.

20 Kasım 1991 tarihinde Süleyman Demirel'in başkanlığında kurulan DYP-SHP koalisyon hükümetinde dışişleri bakanı olarak atandı. Tansu Çiller tarafından Haziran 1993'de kurulan 2. DYP-SHP koalisyon hükümetinde bu görevini muhafaza etti. 27 Temmuz 1994 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'ndan istifa etti. Şubat 1995'te CHP ile SHP'nin birleştiği kurultayda CHP genel başkanlığına seçildi, bu görevi aynı yılın eylül ayına kadar devam ettirdi.

1995 Genel Seçimlerinde Gaziantep Milletvekili seçildi. 16 Ekim 1997'de seçildiği TBMM Başkanlığı görevini 1999 Genel Seçimlerine kadar sürdürdü. Daha sonra Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e dış politika alanında başdanışmanlık yaptı.

2004 Ocak ayında NATO'nun Afganistan'daki Kıdemli Sivil Temsilcisi görevini üstlendi. Bu görevini 2006 Ağustos ayında tamamladı. CHP içinde Deniz Baykal'a karşı muhalefette yer alan Çetin, bir süre Mustafa Sarıgül'ün liderliğindeki Türkiye Değişim Hareketi (TDH) içinde yer aldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri, saygıdeğer arkadaşlarım; Yüce Meclisimize Başkan seçerek yüklediğiniz görev ve sorumluluk, bana onur vermiştir. Tüm arkadaşlarıma, en içten duygularıyla şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu onurlu görevi yerine getirirken, her an sorumluluğumun bilinci içerisinde olacağım. Tek güvencem, Yüce Ulusumuzun seçilmiş temsilcileri siz değerli arkadaşlarım olacaksınız.

Bu Meclis, dünyada örneği olmayan büyük bir Meclistir. Kurtuluş Savaşı sırasında düzenli ordu kurmuş ve Kurtuluş Savaşını yönetmiş bir Meclistir. Bu Meclis, laik, çağdaş cumhuriyetin, demokrasinin, ulusal egemenliğin en büyük yapıtıdır. Demokrasimizin tek dayanağı olan Yüce Meclisimizi korumada ve yüceltmede, hep birlikte ve bu yönde bana düşen her görevi özenle ve sorumlulukla yerine getirmekle yükümlü olduğumun bilinci içerisindeyim.

Değerli arkadaşlarım, Atatürk'ün belirttiği gibi, milletimizin en yüksek ve feyizli hazinesi, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Anayasamıza, Türkiye Büyük Millet Meclisi İktidârına, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti ilkelerine ve hukukun üstünlüğüne sonuna kadar bağlı kalacağım. Siz milletvekili arkadaşlarıma, eşitlikle, huzurlu, sıkıntısız, ayrıcalıksız ve özgürce bir çalışma ortamı yaratmak ve bunu sürdürmek kararlılığındaım.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin gündeminde, Meclisimizin önünde çözüm bekleyen sorunlar, önemli konular var. Ulusumuzun, toplumumuzun ve demokrasimizin umudu, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu üstün irade istencine, "egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir" ülküsüne lâyık bir Meclis olarak başarıya ulaşacağımıza içtenlikle inanıyorum. Bütün iç ve dış sorunlarımızın en önemli çözüm odağı, Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

TBMM Dönem 20, Cilt 34, Birleşim 4, Sayfa 379-380 (16 Ekim 1997 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 78 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, beni, televizyonları başında izleyen sevgili yurttaşlarım; bugün, Ulusal Kurtuluş Savaşımızı yöneterek, eşsiz bir zaferle sonuçlandıran ve Türkiye Cumhuriyeti Devletini kuran Türkiye Büyük Millet Meclisinin, açılışının 78. Yıldönümünü kutluyoruz.

Her 23 Nisan günü, bu büyük kurumun önemi ve Türk demokrasisinin gelişmesindeki tartışılmaz yeri, rejimin en büyük güvencesi olduğu gerçeği, kendini daha da kesin bir biçimde göstermektedir. Çünkü bugün, artık, hiçbir yurttaşımız, Türkiye Büyük Millet Meclisinin varlığı dışında bir siyasal, hukuksal ve toplumsal yaşam düşünemez.

Çoğulcu bir demokraside, elbette, parlamentonun yetkileri, görev alanı, için de yer alacağı sistemin niteliği tartışılır, tartışılabilir. Hatta bu tür tartışmalar, demokrasinin sağlıklı gelişmesi için gerekli de olmaktadır. Çünkü demokrasinin temeli özgür düşünce ve tartışma zemininin varlığıdır. Demokrasinin gereğine inanmış bir kişinin, parlamentosuz bir rejim düşünmesi beklenemez.

Değerli milletvekilleri, demokrasi, her yurttaşın, siyasal katılım hakkına eşit haklarla sahip olması bakımından, gerek kendi kişiliğini koruyup geliştirmede gerek bu katılmayı en ileri biçimde gerçekleştirebilmede hiçbir gücün dokunamayacağı devredilemez haklarla donatılan üstün bir rejimdir. Başka bir deyişle, temel insan hakları, geniş siyasal katılım özgürlükleri ile tüm sosyal haklar demokrasiyi en yüce yere koymaktadır.

Böyle bir mekanizma içerisinde, parlamento, ulusun özgür iradesinin, temel haklarının koruyucusu ve güvencesi olma işlevini yerine getirmekle sorumludur. Böylesine önemli ve ağır görevi olan parlamentoların, gerek rejim içindeki siyasal ve hukuksal konuları gerek toplum içindeki saygınlıktan sürekli olarak ve sağlıklı bir biçimde geliştirilmelidir. Kendisini denetleme ve geliştirme işlevini yeterince yapamayan bir parlamentonun, demokrasinin yerleşip sağlamaştırılmasındaki etkinliği zayıflar.

Değerli milletvekilleri, Türk toplumu, kesintilere uğrasa da, 1876 yılından beri bir parlamento kültürüne yaklaşma süreci içerisinde bulunuyor. Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemlerinde kumları ve pek sağlıklı bir işlev göremeyen Parlamento, Osmanlı Sultanının kumcu iradesine dayanılarak oluşturulmuştu; ancak, ulusun, halkın bu oluşumda yeri yoktu. İkinci Meşrutiyet dönemi, bir savaş yenilgisiyle kapandı. Zaten, çökme aşamasına gelen Osmanlı Devletinin varlığı, bu yenilgiyle ortadan kalkıyordu. Acılar, sıkıntılar ve güçlüklerle geçen bir dönemden sonra karanlığa ve tutsaklığa uğratılmak istenen bu ülkede, Mustafa Kemal'in önderliğinde, ulus iradesinin bir bütün olarak belirmesi ve onun bir parlamento içinde açığa vurulması zorunluluğuna, birçok engeller aşılarak, zorluklar geçilerek, 23 Nisan 1920 günü ulaşılabildiği. Mustafa Kemal'in üstün prestiji ve ulusal lider olarak kişiliği, bu sonucun alınmasında en büyük etkindir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyetinin Parlamentosu, tarihsel adı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi, bazı başka ülkelerde olduğu gibi, iktidar odaklarının izni ya da onlarla yapılan kanlı mücadeleler sonunda kurulmamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisini, ulusumuz, kendi isteğiyle kurmuştur. Böylece, Türkiye Büyük Millet Meclisi, dünyada örneği olmayan bir görev üstlenmiştir; çünkü bir kurtuluş savaşı yönetmiştir; devlet kurmuştur. Bir yandan, ülke, bir ölüm kalım savaşı veriyor, aynı zamanda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, kendine bağlı, kendi buyruğunda, yoktan var edencesine ulusal ve yepyeni bir ordu kuruyordu. Başkomutan Mustafa Kemal, Başkomutanlık Meydan Muharebesi sonunda birliklerimize 1 Eylül 1922'de verdiği o unutulmaz emre, şöyle başlar: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları ve ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir; ileri!" cümlesinin altına, kendi duygularının kıvamını dile getiren şu satırları yazar: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi, Başkomutan Mustafa Kemal." Görülüyor ki, bütün eylemler, Türkiye Büyük Millet Meclisine dayalıdır.

Değerli milletvekilleri, ulusumuzun oluşturduğu Yüce Meclisimiz, böyle bir azim ve kararlılıkla, bağımsızlığını, yönetme kudretini, kendi kurduğu ordusuyla

kazandı. Bu sonuç, yepyeni bir devletin kurulmasını sağladı. Bunun ardından atılan adımlar, bu yüce siyasal varlığın geliştirilmesi sürecidir. Halkın böylesine içinden fişkırmış bu Parlatentonun bugün gerçekleştirceği hedef, eşitlik ve özgürlük içerisinde kalkınmayı sağlamak ve demokrasiyi bütün kurumlarıyla kurup, işletmek ve geliştirmektir.

Değerli milletvekilleri, varsa, yanlışlarımızı düzelterceğiz, daha iyisini yapacağız. Bütün bunlar, ancak, ulus egemenliğinin vazgeçilmez tek organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi sayesinde gerçekleştirilecektir.

Değerli milletvekilleri, cumhuriyetimizin temel kuruluşu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün zorlukları başarıyla aşacak bir sağlam yapıya ve büyük bir birikime sahiptir; azımsanamayacak büyük görevler yapmış, başarmış, zorlukları aşmış şanlı bir geçmişi vardır.

Türkiye, kalkınmasını başarmak, ekonomik, sosyal, siyasal bütün sorunları çözmek, çağdaşlığın bütün unsurlarını içeren, bir anlamda gelişmiş ülkelerle yarışan, onları aşan bir düzeye hızla ulaşmak zorundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ulusun iradesinden doğan o büyük ve sarsılmaz gücüyle, cumhuriyetin de, demokrasinin de, insan haklarının da, laikliğin de, sosyal hukuk devletinin de güvencesidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde somutlaşan bu üstün irade, her zorluğu aşmaya, her görevi başarmaya muktedirdir; öyle umut ediyorum ki, başacağız.

Değerli milletvekilleri, bugünün, bir başka büyük önemi daha var; Büyük Önder Atatürk, geleceğin büyükleri olan çocuklarımıza bu bayramı armağan etmiştir. Onları iyi yetiştirmek, onlara olanaklar sağlamak, onlara güzel ve kalkınmış bir ülke bırakmak, barış içinde bir dünya hazırlamak bizim görevimiz olmalıdır. Dünyanın en güzel çiçekleri olan yarınlarımızın güvencesi çocuklarımızın bu bayramlarını, buradan, bir kez daha kutluyorum.

Bizlere, ulus birliğimizi, bütünlüğümüzü kazandıran, özgür, bağımsız ve onurlu bir yaşam armağan eden, kurdukları cumhuriyeti sonsuza kadar korumak, yaşatmak ve yüceltmek üzere bizlere emanet eden, başta, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinin devlet kurucusu kahraman üyelerini, Kurtuluş Savaşı için yaşamlarını feda eden aziz şehitlerimizi ve kanlarını akıtan gazilerimizi bir kere daha rahmetle, minnetle, saygıyla anıyorum; siz değerli milletvekillerimizi, ulusumuzun onurlu temsilcileri olarak saygı ve sevgilerle selamlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 20, Cilt 51, Birleşim 81, Sayfa 240-242 (23 Nisan 1998 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirminci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20. Dönem 4. Yasama Yılı çalışmalarına bugünden itibaren başlıyoruz. Türk demokrasisinin temel yapıtı ve kalbi olan Yüce Meclisimiz, geçmiş dönemlerde, verimli ve değerli çalışmalar yaparak, halkımızın, her zaman, büyük umudu olmuştur.

Kuşkusuz, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu dönemde de büyük hizmetler verecek, ülkemizin kalkınmasında, ulusun yücelmesinde, demokrasinin daha da kökleşmesinde sarsılmaz bir güven kaynağı olacaktır. Bu bakımdan, çalışmalarımızı, karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içinde sürdüreceğimize içtenlikle inanıyorum.

Yüce Meclisimizin, sorunlara, ülkemizin ve ulusumuzun yararları doğrultusunda, en doğru ve gerçekçi çözümler bulacağına inanıyorum ve biliyorum. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimizin, bu yıl, kumulusunun 75. yılını, büyük etkinliklerle ve coşkusuyla kutluyoruz. Devletimizin ve Cumhuriyetimizin kumcusu olan Büyük Önder Atatürk'ün sözleriyle ifade ediyorum ki, çok işler başardık, daha büyük işler başaracağız.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının ülkemize, ulusumuza ve Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum; sayın milletvekili arkadaşlarıma da sağlık içinde başarılı çalışmalar temenni ediyorum;

Yüce Meclisi en içten duygu ve saygılarımla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 20, Cilt 62, Birleşim1, Sayfa 35 (01 Ekim 1998 Perşembe)

YILDIRIM AKBULUT (1935)

20 MAYIS 1999 – 30 EYLÜL 2000

1935 yılında Erzincan'da dünyaya geldi.

Ankara Ayaş'ta başladığı öğrenim hayatını İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı.

Memleketi Erzincan'a döndü. Serbest avukat olarak çalışmaya başladı.

Adalet Partisi il yönetiminde görev aldı, Belediye Meclis Üyeliği'ne seçildi. Kısa zamanda yerel siyaset içinde tanınan ve sevilen bir isim haline geldi.

70'li yıllar boyunca Adalet Partisi Erzincan İl Başkanlığı yaptı. 1983'te Anavatan Partisi Erzincan İl Teşkilatı'nı kurdu ve 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerinde Erzincan'dan milletvekili seçildi.

TBMM'nin 17'nci döneminde Meclis Başkanvekili, 26 Ekim 1983'de İçişleri Bakanlığına atandı ve bu görevi 1987 genel seçimlerine kadar sürdürdü. 29 Kasım 1987'de yenilenen seçimlerde ikinci kez Erzincan Milletvekili oldu. 24 Aralık 1987'de TBMM Başkanlığına seçildi.

Kasım 1989'da Anavatan Partisi Genel Başkanı Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirildi.

15 Haziran 1991 'de yapılan Olağan Kongrede ANAP Genel Başkanlığı ve Başbakanlık görevini A. Mesut Yılmaz'a devretti. 1991 genel seçimlerinde yeniden Erzincan milletvekili seçildi.

1995'te yeniden Erzincan'dan ve 1999 genel seçimlerinde de Ankara'dan vekil seçilen Akbulut, 1999 seçimlerinin ardından tekrar TBMM Başkanlığına seçildi.

2002 genel seçimlerinin ardından aktif siyaseti bıraktı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; şahsıma karşı göstermiş olduğunuz itimada sonsuz teşekkür ederim.

Bu Yüce Meclis, sizler sayesinde, 21. Yüzyılı kucaklayacak ve milletimizin refah ve mutluluğu için en iyi hizmetleri verebilecek bir çalışma ortamı içinde olacaktır. Ben, buna yürekten inanıyorum. Her alanda, gerek ekonomik gerek sosyal gerek kültürel alanda ve tüm milletimizi bir hoşgörü ortamı içerisinde idare edecek olan bu Meclise sonsuz saygılarımı sunuyorum.

Ben, bu Meclisin Başkanı olarak, her şeyden evvel, Anayasamız, İktüzüğümüz ve hukuk kuralları içerisinde, hiçbir peşin hükme kapılmaksızın ve insan haklarına saygılı olarak ve demokrasimizi her geçen gün daha da kuvvetlendirecek bu çalışmalarınıza katkıda bulunacağım. Tarafsız olacağım, herkese eşit mesafede olacağım; ama, ayrılmayacağım prensipler, biraz evvel söylediğim gibi, hukuk olacak, hukukun üstünlüğü olacak, demokrasimiz olacak, insan haklarına saygı olacak, Anayasamız ve İktüzüğümüz olacak. Bundan emin olabilirsiniz.

Ayrıca, işaret etmek istediğim bir husus daha vardır: Yüce Meclis, şimdiye kadar saygıdeğer hizmetler yapmıştır ve saygınlığını, elbette ki, korumuştur; ancak, zaman zaman, bunun zedelendiğini, üzüntüyle müşahede etmiş oluyorum. Buna fırsat vermeyeceğim. (ANAP, FP ve DYP sıralarından alkışlar) Yüce Meclisin saygınlığını her şeyin üzerinde tutuyorum; çünkü onsuz, demokrasi olmayacağına inanıyorum; onsuz, insanlarımızın emniyet içerisinde olmayacağına inanıyorum; onsuz, hukuk devleti olmayacağına inanıyorum.

Bu düşüncelerimle, saygıdeğer Başkanlık Divanına ve siz saygıdeğer milletvekillerine teşekkürlerimi bildiriyor ve saygılarımı sunuyorum efendim. (Alkışlar)

TBMM Dönem 21, Cilt 1, Birleşim 4, Sayfa 57-58 (20 Mayıs 1999 Perşembe)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmibirinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21. Dönem İkinci Yasama Yılına 1. Birleşimini açıyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21 inci Dönem İkinci Yasama Yılına başladığı bu günde, ülkemizin karşı karşıya kaldığı deprem felâketinden dolayı hepimiz üzüntü içerisindeyiz. Bu depremde, maddî ve manevî büyük kayıplarımız olmuştur. Ölenlere rahmet, yaralananlara sağlıklar diliyorum; milletimizin başı sağ olsun.

Yardımsızlık duyguları çok yüksek olan âli-cenâb halkımız, devletiyle birlikte, yaraların sarılması için elinden gelen hür türlü katkıyı yapmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak da, bu konuda bize düşecek görevleri en iyi biçimde yerine getireceğimize inanmaktayım.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, geçen yasama yılında olduğu gibi bu yasama yılında da çalışmalarını karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içerisinde sürdüreceğine, Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun ilke ve inkılapları doğrultusunda, demokratik parlamenter sistem içinde, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygılı olarak milletimizin sorunlarına çözümler bulacağına inanıyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının milletimize, Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlı olmasını diler; siz sayın milletvekili arkadaşlarıma, sağlık içinde, başarılı çalışmalar temenni ederim.

TBMM Dönem 21, Cilt 13, Birleşim 1, Sayfa 17 (01 Ekim 1999 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 80 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 85. Birleşimini açıyorum.

Görüşmelere başlamadan önce, konuk olarak ülkemizde bulunan Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Makedonya, Romanya, Kuzey Kıbrıs, Türkmenistan, Özbekistan, Bulgaristan, Finlandiya, Gürcistan, Kazakistan, İrlanda, Çin, Fransa, Almanya, İsrail, Kırgızistan ve Rusya Parlamentolarının değerli temsilcilerine, Genel Kurulumuz adına, hoş geldiniz diyorum. (*Alkışlar*)

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bugün, Yüce Meclisimizin kuruluşunun 80. yıldönümünü kutluyoruz.

Gururla belirtmek isterim ki, bu Yüce Meclis, geride bıraktığımız 20. Yüzyılın millet egemenliğine dayanan ilk Parlamentolarından biridir. İngiltere'nin kendine özgü parlamento gelişmesini bir yana bırakırsak, dünyada gerçek anlamıyla millet egemenliğine dayanan ilk parlamento 18. Yüzyılın sonunda, 1787 yılında, Amerika Birleşik Devletlerinde kuruldu. Yani, insanoğlunun demokrasiye geçmesinin tarihi iki yüz yılı ancak buluyor. Bu süre içerisinde bir parlamentonun 80 inci yılını idrak etmesi elbette büyük bir başarıdır. Kaldı ki, Osmanlı döneminde, 1877 yılında ilk Türk parlamentosu toplanmıştı; ama, bu kuruluş, sâdece bir buçuk yıl kadar çalışabilmiş; sonra da, onu kuran padişahça dağıtıldığından, 1908 yılına kadar toplanmamıştı.

İkinci Meşrutiyetin ilanıyla, yeniden parlamentolu yaşama geçildi. Bu parlamento, uzun aralıklarla ve pek sağlıklı bir tarzda olmasa bile, 1920 yılına kadar çalışabilmiştir. Bu noktayı özellikle sayın konuklarımız için açıklamakta yarar gör-düm.

İletmek istediğim mesaj şudur: Aslında, Türk parlamento geleneği 1920 yılından önce gelişmeye başladı. Nitekim, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde çalışan ve millet egemenliğini temsil eden milletvekillerimizin bir bölümü, eski Osmanlı parlamentosundan geldikleri için, meclis çalışmalarına derhal bir deneyim hâkim olmuş ve parlamento geleneklerinin oluşması çok rahat bir tarzda gerçekleşmiştir.

Doğrudan doğruya milletin bağrından çıkan Meclisimiz, daha ilk günlerinde bütün devlet yetkilerini kendi elinde toplamış ve sıkı bir kuvvetler birliği uygulaması başlatmıştır. Bu bakımdan, seksen yıl önce kurulan ilk Meclisimiz, bütün yetkileri millet adına kendisi kullanan çok güçlü bir parlamentodur. Esasen, o dönemde başka bir sistemin uygulanması da düşünülemezdi; zira, ilk dönem Meclisi, büyük Kurtuluş Savaşını yürütmek, ayrıca, eski gelenekçi sistemin destekçileriyle de mücadele etmek zorundaydı. Bundan dolayı, o günlerde uygulanan kesin kuvvetler birliği ilkesi, her şeyden önce, millet egemenliğinin tam olarak yerleştirilmesini sağlamak için gereklidir.

Ancak, burada göz önünde tutulması gereken bir önemli nokta, seksen yıl önce kurulan ve koyu kuvvetler birliği ilkesini kendisine temel alan bu Meclis, aynı zamanda, özgürlüklere, görülmemiş bir ölçüde saygılıydı. Milletvekilleri, Meclis kürsüsünde düşüncelerini sınırsız biçimde ifade ederler, diledikleri siyasal grupları kurarlardı. Daha da önemlisi, bu tür çalışmalar, kesinlikle hiçbir biçimde engellenemezdi. Milletvekilleri, güçlü lider kadrosuna diledikleri eleştirileri en açık ve en sert biçimde yöneltirlerdi. Bu itibarla, bu ilk Meclisin, aynı zamanda çok demokrat yapılı bir kuruluş olduğu söylenebilir. Nitekim liderliği oluşturan siyasî kadro bu eleştirilerden çok yararlanmış ve akıllara durgunluk veren kurtuluş mücadelesinin kazanılmasında bunun önemli rolü olmuştur.

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bu Meclisin üstün yönetimi altında zafere ulaşan milletimiz, artık, eski egemenlik anlayışını kesinlikle terk etmiştir. Nitekim 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyetin ilân edilmesi, üç yıl gibi kısa bir süre içinde, milletimizin, egemenliğinin tam sahibi olduğunun bilincine varmış olduğunu göstermektedir. Gazi Mustafa Kemal Paşa henüz cumhurbaşkanı seçilmeden, şöyle diyordu: “Millet, geleceğini doğrudan doğruya eline aldı ve millî egemenlik ve hükümdarlığını bir kişiye değil, vatandaşlarından seçilmiş vekillerden oluşan büyük Meclise temsil ettirdi.” İşte, o meclis Yüce Meclisimizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu egemenlik makamının hükümetine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti derler. Bundan başka bir hükümdarlık makamı, bundan başka bir hükümet kurulu yoktur ve olamaz.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, kuvvetler birliği ilkesi yumuşatıldı ve kamu görevlerinin ifası hükümete devredildi. Ancak, 1924 Anayasasında kesin Meclis üstünlüğü ilkesi aynen muhafaza edilmiş, cumhurbaşkanına fesih yetkisi verilmemiş, hükümet, tamamen Parlamento'nun denetimine tâbi tutulmuştur. Bu Anayasayla kuvvetler birliği ilkesi yumuşatılmış; ancak, bir parlamenter rejime de geçilememiştir. Bu vesileyle, insan hakları kavramının 1924 Anayasasında bütün gerekleriyle yer almış olduğunu da vurgulamak isterim.

Değerli konuklar, Sayın milletvekilleri; 1950'de yapılan seçimlerle gerçekleşen iktidar değişikliği, demokratikleşme yolunda yepyeni bir sayfa açtı. Bu arada, insan hakları büyük önem kazanmaya, devletlerarası hukukun bir parçası durumuna gelmeye başlamıştı. Cumhuriyet hükümetlerimiz, İnsan Hakları Evrensel Bildirisini 1949 yılında imzalamış, kurucularından olduğumuz Avrupa Konseyinin hazırladığı 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini de 1954 yılında kabul etmiştir. Böylece, evrensel insan hakları normları, devlet ve toplum yapımızda etkili hale gelmiştir. 1961 Anayasasıyla bu konuda son derece ileri adımlar atılmıştır. Bu anayasayla, Türkiye Büyük Millet Meclisi geleneksel yapısını da değiştirmiş, kuvvetler ayrılığı ilkesine geçilmiştir. Ancak, bazı siyasal çatışmalar ve karşılaştığı-

mız bunalım, bizi, milletimizin oyuyla kabul edilen 1982 Anayasasına getirmiştir. Parlamenter demokrasinin temel ilkelerini koruyan bu Anayasanın, insan hakları konusunda bazı eksiklikleri bulunduğu genellikle kabul gören bir görüştür. Yüce Meclisimiz, bu eksiklikleri, yaptığı anayasa değişiklikleriyle birer birer giderme yolundadır.

Şu noktayı özellikle belirtmeliyim: Türkiye'nin insan hakları konusundaki atılımları, Avrupa Birliği üyeliğimizin sağlanması amacıyla irtibatlı değildir. Nitekim 1924 Anayasasının, günümüzün Avrupa Birliği normlarına ne kadar yakın olduğunu, bu çerçevede bir kez daha vurgulamak isterim. Biz, Avrupa Birliği üyeliği söz konusu olmasa dahi, milletimizin, en ileri demokrasi ve özgürlük ortamına layık olduğunun bilincindeyiz. Avrupa Birliğine giriş bu çabalarımızın bir sonucu olarak değerlendirilmemelidir. Bu sonuca, demokrasinin temel taşı olan laiklik ilkesiyle ulaşılmıştır. Biz, bu temel taşı, daha 1928 yılında devletimizin yapısına koyduk. Amacımız, 21 inci Yüzyıla damgasını basan küreselleşme içinde en uygar toplumlardan biri haline gelmektir. Unutmayalım ki, bu hedef, daha Avrupa Birliği mevcut değilken Atatürk tarafından bize gösterilmiş ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak ve daha sonra da onu aşmak millî ülkümüz olmuştur.

Değerli konuklar, sayın milletvekilleri; bütün bu hedeflere, bizi, bugün 80 inci kuruluş yılını kutladığımız Yüce Meclisimiz taşıyacaktır. Üç kez Başkan olma onurunu taşıdığım bu kutsal kuruluş, milletimizden aldığı güçle, her türlü zorluğa aşacak ve bizi çağdaş uygarlığa götürececek yetki ve donanımına sahiptir. Nitekim Parlamentomuzun, ciddi bir çalışma temposu içinde, üretken bir dönem geçirdiğini biliyoruz. Milletvekilliği sorumluluk ve saygınlığına hiç gölge düşürmeden demokrasinin gereklerini tam anlamıyla yerine getiren değerli milletvekillerimize bu bakımdan teşekkür etmeyi bir görev bilmekteyim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletimizin ilerleme, gelişme, demokratikleşerek çağdaşlaşma azminin simgesidir. Bu Meclis, Türk Milletiyle birlikte sonsuza değin yaşayacaktır. Bugünkü bayramımızın, bu bakımdan çok büyük bir anlamı vardır.

Bakınız, Atatürk ne diyor: “23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır.” Atatürk bu büyük günün anlamını en iyi kavrayan kişi olarak, 23 Nisanı çocuklarımızın bayramı olarak da kabul etti. Böylece, yarın bu milletin kaderini yüklenecek genç kuşaklar, ulusal egemenlik ilkesinin kutsallığı ve önemi üzerinde daha yetiştirme çağlarında düşünmek imkânı bulacaklar ve geleceğin kendilerine ait olduğunu, özgür yaşamının koşullarının, ancak, ulusal egemenliğe dayalı bir demokraside bulunduğunu şimdiden idrak edeceklerdir.

Büyük günümüzü, başta, hepimizin geleceğinin güvencesi çocuklarımız ve bütün milletimizle birlikte kutlarken; 23 Nisan 1920'den bugüne kadar büyük bir özveriyle, milletimizin hizmetinde çaba harcayan, başta ölümsüz Atatürk olmak üzere, ebediyete intikal etmiş bütün milletvekillerini rahmet ve şükran duygularıyla anıyor, sizlere ve sizden önceki arkadaşlarıma mutluluk ve sağlık diliyorum. Bu büyük gün, bütün milletimize ve demokrasiye âşik tüm toplumlara kutlu olsun. (Alkışlar)

ÖMER İZGİ (1940)

18 EKİM 2000 – 3 KASIM 2002

1940 yılında Konya'nın Doğanhisar İlçesinde doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra aynı fakültede Elbirliği Mülkiyeti (Medeni Hukuk) alanında master yaptı.

Başbakanlık Başuzmanlığı görevinde bulunan ve bir süre serbest avukatlık yapan Ömer İzgi, siyasi hayata atıldı. Muhafazakâr Parti Kurucu Üyesi olan İzgi, Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Sekreter Yardımcılığı, Milliyetçi Hareket Partisi Ankara İl Başkanlığı ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu.

18 Nisan 1999 tarihinde yapılan genel seçimde Milliyetçi Hareket Partisi'nden Konya Milletvekili olarak Parlamento'ya giren Ömer İzgi, MHP Grup Başkanvekilliği görevini yürütüyordu.

“Seçim Kanunları – 1982 Anayasası, Siyasi Partiler Kanunu, Milletvekili Seçimi Kanunu, Mahalli İdareler Seçimi Kanunu ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun” ile “Açıklamalı, İçtihatlı ve Örnekli Tazminat Davaları - Borçlar Hukuku Davaları” adlı eserleri yayımlandı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yani, milli iradenin temsil edildiği bu yüce kurumun başkanlığına bugün beni seçmiş olmanızla, seyir defterimde yer alan en büyük şeref sahibi olmamı sağladınız. Bir milletvekilinin erişebileceği en yüksek onuru bana lâıyk gören Yüce Meclisin siz değerli üyelerine teşekkürlerimi arz ederim. *(Alkışlar)*

Elbette ki, bu yüce görev tevcih edilirken, beraberinde, tam bir tarafsızlık içinde davranmam gerektiği kaydı şartının da bulunduğu bilincindeyim. Bu cümleden olarak, görevim sırasında, Anayasa, İttüzük hükümleri ve adalet kurallarına bağlı kalmada hiç sapsam olmayacağından kimsenin kuşkusu bulunmamalıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemi, bildiğiniz gibi, çok yoğundur. Yapılacak anayasa değişiklikleri, ekonomik istikrar programını güçlendirip pekiştirecek yasalara duyulan gereksinim, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği yasaların yerlerine konulacak olan yeni yasal düzenlemelerin varlığı, yıllardır hazırlıkları yapılagelen Türk Ceza Kanunu, Türk Medenî Kanunu gibi temel yasalarda ihtiyaç duyulan değişiklikler ve bunların da önünde sırasını almış bulunan 2001 yılı bütçe kanunu tasarısı, geride kalan yasama yılında olduğu gibi, yeni dönemde de Yüce Milletimizin geceli gündüzlü çalışmasına gerek bulunduğunu göstermektedir.

Geçtiğimiz dönemde 204 yasayı çıkararak büyük bir çalışma örneğine imzasını atmış olan Yüce Meclisin siz değerli üyelerinin benzer bir çalışma içine girerek gerekli yasal düzenlemeleri eksiksiz olarak yerine getirecek tempoyu yakalayacağına inancım tamdır.

Değerli milletvekilleri, Ulu Önder Atatürk'ün “egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” diyerek koyduğu ilkesinin hayat bulduğu bu Yüce Meclisimizin saygınlık ve güvenilirliğinin en üst düzeyde tutulması, hiç aksatmayacağım sorumluluk anlayışım olacaktır.

Şu andan itibaren, başta, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmekte olan siyasal partilerimiz olmak üzere, tüm siyasî partilere aynı mesafedeki biri olarak sözlerime son verirken “Yüce Yaradan'dan” dileğim, teveccühlerinize lâıyk olabilmek bakımından, beni, öncelikle bana ve Yüce Meclisin siz değerli üyelerine mahcup etmemesidir.

Sizlere olan güvenim içinde, hepinize tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunarım. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 21, Cilt 41, Birleşim 4, Sayfa 557-558 (18 Ekim 2000 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 81 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, binlerce yıllık Türk tarihinde, ulusun kayıtsız koşulsuz egemenliğine dayanan ilk Parlamentomuz, bundan tam 81 yıl önce bugün kuruldu. Son ikiyüz yıllık geçmişimiz içinde, 1839 Tanzimat Fermanıyla, kişi dokunulmazlığı, yaşam hakları, yargı bağımsızlığı güvence altına alınmakla, Türk toplumu, o dönem itibarıyla, pek çok Doğu Avrupa ülkesinden çok daha ilerideydi. Asya'da ise, insan haklarının en önemlilerini tanıyan ilk devlet, Osmanlı İmparatorluğu olmuştu. Ardından gelen 1856 tarihli Islahat Fermanıyla bu haklar pekiştirilmiş ve yasalar önünde kesin eşitlik ilkesi getirilmiştir. Öneminden ötürü belirtmek isterim ki, o tarihten sonra gelen bütün hükümdarlar, Tanzimat ve Islahat Fermanlarının ilkelerine hiç dokunmamışlardı; ancak, ulusa bu haklardan sonra tanınması gereken siyasal özgürlükleri gerçekleştirmede ileri adım atamadıkları da bir gerçektir. Oysa siyasal özgürlükler tanınmadan ve egemenliğin hiç olmazsa büyük bir bölümünün ulusa verilmesi sağlanmadan ne gelişme gerçekleşebilirdi ne de demokratik bir sistem kurulabilirdi.

Değerli milletvekilleri, bildiğiniz gibi, Birinci Dünya Savaşını Osmanlı Devleti çok ağır bir yenilgiyle bitirdi. Pek çok bölgemiz elden çıktığı gibi, bin yıllık Türk anayurdu olan Anadolu'muz da, Trakya ile birlikte işgal edilmeye başlandı. Türkün varlığı korkunç bir karanlığın içine gömülüyordu. Sevindirici olan, işte, o umutsuz günlerde, iki sınır ilimiz Kars ve Edirne'de başlayan ulusal direniş hareketleri çok kısa zamanda gelişip, ulusal nitelikli yerel kongrelerle, kurtuluş hareketine dönüşmüş olmasıydı. Büyük dâhi Atatürk'ün, bu kurtuluş hareketlerini yöneten dernekleri "Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuku Millîye Cemiyeti" adı altında toplamasıyla oluşan güç, bugün kutladığımız ulusal egemenliğin kuruluş ve gerçekleşmesinde pay sahibi olan en büyük güçtür.

Kurulduktan sonra hemen kendi anayasasını yapan, kurtuluşa giden büyük, özverili adımları ulusa benimseten ve bu yolda bütün yurttaşlarımıza kendi tutumuyla örnek olan bu Yüce Meclis, zaferden sonra saltanatı kaldırmış ve Amerika'dan sonra dünyanın en uzun ömürlü ikinci cumhuriyetinin kurulmasına esas olacak yolu tam anlamıyla açmıştır.

Nitekim Lozan Barış Antlaşmasını imzalayan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, ardından cumhuriyeti ilân etmiş ve demokrasinin altyapısını da hızla, ama, hızla kurmuştu. Bu altyapıdaki iki önemli ilke, demokratik cumhuriyet ve onun da temeli olan laiklikti. Yurttaşı tam bir vicdan özgürlüğüne kavuşturan ve devleti modem ve bilimsel esaslara dayandıran laiklik ilkesinden verilecek ödünümüzün olamayacağını, elbette, unutamayız. Bu nedenledir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokrasi ile onun ayrılmaz parçası olan laikliğin en büyük ve en güçlü güvencesidir.

Meclisimizin kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içinde, zamanın koşullarına uygun olarak gelişen siyasal yapımızda, tam 40 yıl süren güçler birliği esasından güçler ayrımı ilkesine geçilmiş, 1961 Anayasasıyla kurulan parlamenter

sistem, özellikle yargıya büyük bir bağımsızlık vermişti; ancak, bu sistemin gereklerinden olan parlamento-hükümet ilişkilerinde kimi eksiklikleri taşımıştı.

1982 Anayasasında ise parlamenter sistemin özü, belki, daha iyi belirtilmiş; ama bu defa, özellikle özgürlükler konusu ile yürütme yetkisinin kapsamı açısından başka tür eksikliklerin bulunduğu görülmektedir. Yüce Meclisimiz, 1982 yılından beri, Anayasamızın kimi önemli hükümlerini, oldukça liberal sayılacak biçimde değiştirmekle birlikte, eksikliklerin hepsi giderilmiş değildir; ama Yüce Meclisimiz, ilk fırsatta bu konuda da gerekli iradesini gösterecek güçte ve yapıcıdır.

Sayın milletvekilleri, dün ulusumuza seslenirken, Meclisimizin 20. Yüzyılda kurulan ve 21. Yüzyıla sarkan en uzun ömürlü parlamento olduğunu söylemiştim. Bu, çok önemli gerçeğin bilincinde olalım. Kurtuluş Savaşının inanılmaz zorluklarını ulusal özveri ruhunu şahlandıran aşan bu Yüce Meclisimiz, ulusal egemenliğe dayanmanın ve onu temsil etmenin gururu içindedir. Kurucumuz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği gibi, ulus egemenliğine dayanmayan her türlü siyasal sistem çökmeye mahkumdur. Zaman zaman içine düştüğümüz ve bütün ulusların karşılaştığı ve de karşılaşılabileceği zorlukları, bunalımları giderecek olan, yine ulusun kendi iradesi ve o iradenin temsilcisi bu Yüce Meclisimizdir. Bu inancımızı hiçbir zaman yitirmeyeceğiz. Ulus egemenliğine inanç, Yüce Meclise güvenmek demektir. Tek dileğim, bu güvenin gereklerini, hızlı bir biçimde, her zaman yerine getirme şevkiyle çalışmamızdır. Zaten, bunu, hep yaptık ve de yapıyoruz; ancak, amacımız, yaptıklarımızla yetinmeyip daha iyiyi ve daha güzele ulaşmaktır.

Bu mutlu günümüzde, ilkönce, bu büyük Bayramın adandığı çocuklarımızın ve ardından hepimizin mutlu gününü kutlar; bizleri bugünlere ulaştıran atalarımızı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurucusu ve ilk başkanı Aziz Atatürk'ü rahmetle anar; bu kutsal çatı altında çalışan ve yaşamlarını sürdüren eski ve yeni bütün milletvekillerimize, ulusumuzun bütün yurttaşlarıyla birlikte mutlu, sağlıklı yıllar dilerim.

Esenlikle kalınız. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 21, Cilt 61, Birleşim 89, Sayfa 3-4 (23 Nisan 2001 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmibirinci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Değerli milletvekillerine, önümüzdeki yasama yılında, huzur ve güven içinde, yüce milletimizin çekilen ekonomik sıkıntılardan kurtarılması, daha fazla mutluluğa erişmesi ve Ulu Önder Atatürk'ün kurduğu laik ve demokratik cumhuriyetimizin güvenli geleceğinin sağlanması çabalarında başarı dileklerimi sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, Türk demokrasisinin kalbi olan Yüce Meclisimiz, dönemin geride kalanında, ülkemizin ve ulusumuzun yararları doğrultusunda, sorunlara, sorunların temelinde yatan bozukluklara çözümler bulma çabalarında olmuş, reform niteliğinde yasal düzenlemeleri gerçekleştirmiştir.

Ayrıca, Meclisimiz, çağdaş, demokratik ölçütlere ve evrensel normlara uygun, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü ön plâna çıkararak, Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde ekonomik ve siyasî kriterlerin karşılanması için önkoşulu olan Anayasa Değişiklik Teklifinin birinci görüşmesini büyük bir uyum, uzlaşma ve barış ortamında bitirmiş bulunmaktadır.

Gelecek günlerimizde ise, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program, siyasî nitelikleri kadar, ekonomik, sosyal ve kurumsal içeriğiyle çok yoğun yasama faaliyetleri içinde olunacağı hepimizce bilinmektedir.

Yeni yasama yılının, ülkemize, milletimize ve Parlamentomuzun sayın üyelerine hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum, hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 21, Cilt 71, Birleşim 1, Sayfa 4 (01 Ekim 2001 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 82 nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Milletvekilleri, “hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir” ilkesi cumhuriyetimizin ve çağdaş Türk Devletinin temel dayanağıdır. Ulusal egemenlik milletimizin bölünmez iradesidir. Ulusumuzun kendine ait olan bu hakkını doğrudan doğruya kullanmaya başlanması bugün 82. yılının mutluluğunu yaşıyoruz. Ulusumuzun ve çocuklarımızın bu büyük bayramını en içten dileklerle kutluyorum. Biraz sonra da, demokrasilerin vazgeçilmezlerinden Yüce Mecliste temsil edilen siyasal partilerimizin sayın liderleri söz alacaklar, kutlu gün dolayısıyla konuşacaklar.

Değerli arkadaşlarım, Birinci Dünya Savaşının ağır yenilgisinden sonra Trakya ve Anadolu'nun parçalanmaya başlanması, emperyalistlerin Osmanlı Devletini acele düşürme plânlarındaki gelişmeler, binlerce yıl özgür ve bağımsız yaşayan Türk Ulusunu silkinmiş yöneltmiş, böylece ulusal egemenliğe geçiş, kimi başka ülkelerde görülen büyük ve kapsamlı ihtilâl hareketlerine de gerek kalmadan gerçekleştirilmiştir. Böylesine kolay geçişi bir titiz bilim adamı ve öğretici kimliğiyle halka anlatan ve gerçekleştiren eşsiz önder Atatürk ve öteki emekleri geçenlerle ne kadar övünsek azdır.

Geçen yıl huzurunuzda yaptığım konuşmada Osmanlı Devletini kurtarmak için 19 uncu yüzyılda başlayan yenileşme çabalarına değinmiştim. Bu çabalar arasında hukuk devletinin kurulması için yapılan ve 1839 Tanzimat Fermanının ilanı ile başlayan olumlu gelişmelerin varlığından da söz etmiştim. Gerçekten, Tanzimat ve ardından Meşrutiyet dönemleri açılmasaydı, ulus egemenliği ilkesine geçişimiz bir tarih süreci içine tam olarak yerleşemeyebilirdi; ancak, Tanzimatla başlayan bu olumlu hareketin bazı önemli sakıncalar da getirdiğini belirtmek istiyorum. Tanzimatla birlikte verilen ödünler, Osmanlı İmparatorluğunun ilk önce ekonomik sonra da hukuksal bağımsızlığını gölgelemişti. O zamanki adıyla “Düvel-i Muazzama” denilen büyük devletlerin dümen suyundan girmek Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinin devlet adamları tarafından, bir marifet gibi -maalesef- görülür

olmuştu. Kendi anlayış ve inançlarına göre, kimi yüksek bürokratlar İngilizci, kimileri Fransızcı, hatta Mahmut Nedim Paşa gibileri Rusçu olmuşlardı; 19 uncu Yüzyıl sonlarında bu kervana Almanya da katılmıştı. Hükümet, esen diplomatik rüzgârlara göre, kimi zaman İngilizci kimi zaman da, örneğin, Almancı bir bürokrata teslim ediliyor ve koca imparatorluk, bu rüzgârların etkisiyle denetim dışı kalmış bir gemi gibi yalpalayıp, çöküşe doğru sürükleniyordu. II. Abdülhamit'in kendi Mabeyin Başkâtibi Tahsin Paşanın ve pek çok diğer önemli aydının yazdığı gibi, dış güçler, kabul edilemez isteklerini bile, uykudaki padişahı gece uyandırarak bildirecek kadar ileri gidebilir olmuşlardı. Görevini yapan ve koruduğu kışlaya zorla girmek isteyen bir Rus konsolosunu vuran er, Rusya'nın isteği üzerine idam ediliyor, her büyük devlet büyükelçisi, dilediğini yaptırmak için, aynı zamanda bütün Müslümanların halifesi sıfatını da taşıyan Osmanlı padişahını sürekli zorlama cüreti içinde olabiliyordu. Kimileri, bunları belki ufak olaylar sayabilir; ama, büyük devletlerin Rumeli ve Anadolu'da çıkardıkları ayaklanmalar ve bunların suçlusu olarak da Osmanlı Devletini gösterip, sürekli hesap sormaları, o günlerin çok daha acı bir gerçeğidir.

Bu arada, Düyunu Umumiye yönetimiyle malî bağımsızlığımızın yok olduğunu, yabancıları yasalarımıza aykırı davrandıkları halde yargılayamadığımızı belirtmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Atatürk, Nutukta “tam bağımsızlık bizim üstlendiğimiz görevin özüdür. Bu görev, bütün ulusa ve tarihe karşı üstlenilmiştir” dedikten sonra; o günlerde, bağımsızlıktan ödünler verildiğinden yakınmış ve şimdiki kadar Türkiye'yi uygar dünya karşısında kusurlu gösteren neler akla geliyorsa, hep bu bağımsızlıktan verilen ödünlerden kaynaklandığına da dikkat çekmiş; “ayrıca, bütün dünyanın bilmesi lazımdır ki, Türkiye halkı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükümeti, her uygar ulus ve hükümet gibi, varlığının, özgürlük ve bağımsızlığının tanınması isteğinde kesinlikle ısrarlıdır, bütün dâvası da bundan ibarettir; biz, cenge düşkün değiliz, barış isteriz” demişti.

Aziz arkadaşlar, Büyük Önderin de çok kez belirttiği gibi, uygar olmak, çağdaşlaşmak, işte bütün amacımız budur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, iç ve dış barışı 82 yıl boyunca ustaca sağladı; bundan sonra da, değişen dünya koşullarını göz önünde tutarak, uygar uluslar arasındaki yerini, hak ve adalet ölçüleri içerisinde almayı mutlaka bilecektir.

Yüce Meclisimiz, Türk Ulusunun yüksek çıkarları için her türlü özveride bulunur ve bunu yaparken, 23 Nisan 1920 gününe egemen olan görüş ve anlayışlardan asla sapmaz.

Büyük bayramımız, bütün ulusumuza, hepimize kutlu olsun. Bizlere bu güzel günleri yaşatan, başta Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, ulus egemenliği ilkesinin yerleşip gelişmesine, canıyla, ruhuyla, kanıyla hizmet etmiş bütün büyüklerimizi rahmet ve saygı dolu duyularımınla anıyorum. *(Alkışlar)*

BÜLENT ARINÇ (1948)

19 KASIM 2002 – 22 TEMMUZ 2007

1948 yılında Bursa'da doğdu. Manisa Lisesi'ni bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi sınavını kazanarak 18 yaşında Manisa'dan ayrıldı.

1969'da Konya'dan bağımsız milletvekili adayı olan Erbakan'ın seçim kampanyasında görev almışlardı.

1970'te Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra memleketi Manisa'ya döndü. Serbest avukatlığa başladı. Önce Milli Nizam Partisi daha sonra da Milli Selamet Partisi'nin Manisa İl Teşkilatı'nın aktif bir üyesi oldu.

1983'de Refah Partisi Manisa İl Teşkilatı'nı kuran Arınç, uzun süre Manisa İl Başkanlığı görevini sürdürdü. 1995 Genel Seçimlerinde Manisa Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

İlk dönem milletvekilliği sırasında Adalet Komisyonu'nda ve Türkiye-Avrupa Birliği Karma Komisyonu'nda görev aldı. Refah Partisi'nin 16 Ocak 2008'de Anayasa Mahkemesi'nce kapatılması sonucunda kurulan Fazilet Partisi'nin kurucuları

arasında yer aldı. Partinin Meclis Grup Başkanvekilliği görevini üstlendi. Fazilet Partisi'nin de Anayasa Mahkemesi'nin 22 Haziran 2001 tarihli kararıyla kapatılmasının ardından Bülent Arınç, Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan'la birlikte Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunda görev aldı.

3 Kasım 2002'de yapılan genel seçimlerinde üçüncü kez Manisa Milletvekili seçildi. 19 Kasım 2002'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı görevine getirildi.

22 Temmuz 2007'de Genel Seçimlerinde dördüncü kez Manisa Milletvekili seçildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi dolayısıyla yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli misafirler, aziz milletimiz; sizlerin şahsında Türkiye'yi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Egemenlik hakkını elinde tutan ve bu en temel hakkın hakkaniyetle kullanılması için Türkiye Büyük Millet Meclisinin her bir üyesine vekâlet veren milletimizi minnetle, saygıyla, şükranla selamlıyorum.

Meclisimizin Geçici Başkanı Sayın Şükrü Elekdağ'a ve Divan Heyetine özellikle teşekkür ediyorum.

23 Nisan 1920'den bugüne Meclis başkanlığımızı yapmış, başta, Büyük Atatürk olmak üzere, tüm Meclis başkanlarımızın ölenlerine rahmet, hayatta olanlarına sağlık ve mutluluklar diliyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlığı gibi şerefli bir mevkie beni layık gören Meclisimizin bütün milletvekillerine şükranlarımı sunuyorum. Beni layık gördüğünüz bu mekânın önemi, Türkiye'nin derin hatıralarına yaslanan ve hiç unutulmaması gereken bir şerefi temsil etmesidir. Özellikle, destansı millî mücadelede bu kürsüden yönetilmiş, bu Meclisten idare edilmiştir. Mensubu olmakla iftihar ettiğimiz bu Meclis, ateş ve barut dumanlarının, top ve gülle seslerinin arasında, bozkırın ortasında milletimizi yeniden var eden büyük iradenin anıtlaşmış halidir. Bu büyük anıtın temelini ilk harcı koyan ilk Meclis Başkanımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, ilk Meclisimizin fedakâr milletvekillerine minnetlerimizi ve şükranlarımızı hassaten ifade ediyorum.

Bu makam, millet iradesine yaslanan, milletin kendi yönetimi olan demokrasimizin en önemli sembolüdür.

Bana gösterilen bu itimada ve bu şerefe, yine milletimiz adına layık olmak için elimden gelen çabayı esirgemeyeceğim. Bu büyük makamın gerektirdiği büyük sorumluluğu tam bir tarafsızlıkla ifa edeceğimin bilinmesini isterim. Anayasamızın, İçtüzüğümüzün ve hukuk kurallarının sıkı sıkıya uygulanması konusunda en büyük hassasiyeti göstereceğim. Anayasamızda ifadesini bulan cumhuriyetimizin temel ilkelerine sıkı sıkıya bağlı olma noktasında, elbette, elimden geleni yapacağım. Bu şerefi bana bahşeden milletimizin hukukunu korumak için, bu yüce makamda şahsıma gösterilen itimada sonuna kadar layık olmaya çalışacağım.

Türkiye Büyük Millet Meclisimizin itibarı milletimizin itibarını temsil ediyor. Cumhuriyetimizin demokrasiyle ve devletimizin hukuk temelleri üzerinde gelişmesi, Büyük Millet Meclisinin toplumun hukukunu titizlikle korumasına bağlıdır. Bu Meclisin itibarı milletimizin itibarıdır. Zira, bu Meclis, milletimizin yegâne istinatgâhidir, devletimizin ve demokrasimizin teminatıdır.

Bu şerefli mevkie seçilmiş olan değerli milletvekilleri, çok kıymetli arkadaşlarım; şahsıma gösterdiğiniz teveccühün zirvesine beni ulaştırarak, bu yüce makama tensip buyurmanızın bahtiyarlığını ifade edecek kelime bulmakta zorlanıyorum. Bizi buraya anamızın ak sütü gibi helal oylarıyla seçip gönderen milletimize hizmet borcumuz vardır. Aziz milletimizin hassasiyetlerine, ortak değerlerine, taleplerine

çare bulduğumuz oranda borcumuzu da ödemiş olacağız; bu kürsüde en büyük hedefim bu olacaktır.

Artık, partimizin değil, bütün Meclisin, dolayısıyla, bütün milletimizin temsilcisi olmam lazım geldiğini, bunun gereğinin ifası için bütün gayretimi kullanacağımı bilmenizi ve bana güvenmenizi temin ederim. Benim de sizlerden ricam, Meclisin itibarını millet adına korumanız ve ülkemize hizmet etmekte hızlı ve aceleci olmanızdır.

Değerli arkadaşlarım, Parlamentomuzda bulunan bütün milletvekillerimize, iki siyasi grubumuzun, başta, genel başkanlarına ve milletvekillerine, şahsıma gösterdikleri bu teveccühten ve Parlamentoda Meclis Başkanlığı seçiminin zevkli bir yarış haline gelmesini temin etmelerinden dolayı ayrıca teşekkür ediyorum ve tebrik ediyorum.

Yeni yasama yılında, Meclisimizin milletimizin ihtiyaç duyduğu kanunları ertelemeden çıkararak, demokratik gelişme ve barışa katkılarınızı artırarak sürdürmenizi rica eder, hepinize tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunar, sağlık ve mutluluklar dilerim. (AK Parti sıralarından ayakta alkışlar; CHP sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 22, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 34-35 (19 Kasım 2002 Salı)

9 Mart 2003 Pazar günü Siirt'te yapılan seçimler sonucu bugün gerçekleştirilecek yemin töreninin, demokrasinin erdemini ve büyüklüğünü gösterdiğini; demokrasinin tam işler hale geldiği zaman her şeyin yolunda gidebileceğini, yasakların kalkabileceğini, demokratik anlayış ve terbiyenin yerleşebileceğini, katılımcılığın daha da güçlenebileceğini işaret ettiğini; bu sebeple, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Siirt Milletvekili olarak seçilmiş olmasından duyduğu bahtiyarlığı belirten konuşması

Sayın milletvekilleri, Siirt'te yapılan milletvekili seçimi sonucunda, milletvekili seçilenlerin, Anayasamıza göre ant içmeleri gerekmektedir.

İzin verirseniz, ant içme törenine geçmeden önce iki hususu hatırlatmak istiyorum.

Birincisi, İhtüüzüğümüzün 169 uncu maddesini okuyorum:

“Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar..

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.”

Sayın dinleyicilerin, bu gereğe riayet edeceklerini umuyorum.

Değerli arkadaşlarım, Siirt'te yapılan milletvekili seçimi sonucunda, üç değerli arkadaşımız milletvekili seçilmiş bulunmaktadır. Kendilerini yürekten kutluyorum; hayırlı ve başarılı çalışmalar diliyorum.

Özellikle, Adalet ve Kalkınma Partisi Sayın Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Siirt Milletvekili olarak seçilmiş olmasından ne kadar büyük bir bah-tiyarlık duyduğumu, hoş görürseniz, açıklamak istiyorum. (AK Parti sıralarından alkışlar) Diğer değerli arkadaşlarımızla birlikte, Parlamentomuzun çok yararlı çalışmalarına katkıda bulunacaklardır. Bu yüzden, Sayın Genel Başkanın ve siyaset-teki eski bir arkadaşının başkanlığında bugün birleşimi açmak arzu ettim; Sayın Alptekinden izin aldım.

Değerli arkadaşlar, her şey, kader çizgisinde yürüyor; nasip olunca, geç de olsa, önümüze düşüyor. Bir eski siyaset arkadaşı olarak, Sayın Genel Başkanın Parlamentoya bugün katılmış olması, bizlerde büyük bir sevinç uyandırmıştır; ha-yırlı olmasını diliyorum.

Buradan çıkaracağımız ikinci bir konu şudur: Ben, Sayın Erdoğan'ın 3 Kasım-dan bu yana Parlamentoya gelecek olmasını hasretle gözleyenlerden değilim; bu iş, 1991'den başladı; 1991 seçimlerinden bu yana, değerli arkadaşımızın, bir millet-vekili olarak siyaset yapmasını çok arzu etmiştim.

Bugün, bu yemin töreni, demokrasinin de erdemini ve büyüklüğünü göster-mektedir. Demokrasi tam işler hale geldiği zaman, her şey yolunda gidiyor, ya-saklar kalkabiliyor, demokratik anlayış ve terbiye yerleşiyor, katılımçılık bir kez daha güçleniyor. Önümüze her engel çıktığında, acaba diye tereddüt ettiğimizde, demokrasi bu engellerin hepsini yıkacaktır diye düşünmüştük; bugünlere de, bu inançla geldik. Diliyorum ki, gerçekten, cumhuriyetimizin demokrasiyle taçlana-cağı günler, hem bugün hem de gelecekte çok yakındır. Bu ülke, demokratik yaşa-mı en güzel şekliyle uygulayabilecek, sorunlarını demokrasi içerisinde çözebilecek bir büyük ülkedir; biz de büyük bir milletiz. Demokrasinin, sonunda, açtığı yollar-dan bugüne kadar gelmiş olmak, hepimizde bu bilinci biraz daha güçlendirmiştir, kuvvetlendirmiştir.

Tekrar, hayırlı olsun.

Bütün Parlamentomuza, 3 değerli arkadaşımızla güçlenen Türkiye Büyük Millet Meclisimize, önümüzde yapacağımız bütün çalışmalarda, en üstün başarılar diliyorum.

TBMM Dönem 22, Cilt 6, Birleşim 43, Sayfa 443-444 (11 Mart 2003 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 82. yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 22.4.2003 tarihli 69 uncu Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 83 üncü Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlan-ması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Sayın milletvekilleri, değerli konuklar; bugün, Türkiye Büyük Millet Mecli-sinin kuruluşunun 83 üncü Yıldönümünü, aynı zamanda da Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını büyük bir sevinç ve gururla kutluyoruz.

23 Nisan tarihi, Türk Milletinin kurtuluşunu, bağımsızlığını, hürriyetini ve egemenliğini sembolleştiren, bayraklaştıran tarihî bir gündür ve bu tarihî günden, bugün için de, yarınlarımız için de, ilham ve güç alınması kaçınılmazdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun yıldönümleri ve Millî Egemenlik Haftası, bilindiği gibi, 1985 yılından bu yana kutlanmaktadır. Millî Egemenlik Haftası kutlamaları, artık, kurumsallaşmış bulunmaktadır. Bu haftaların çeşitli kutlama faaliyetleri ve etkinlikleri yanında, Türkiye Cumhuriyetinin ve Türk demokrasisinin temel hukukî kaynağı olan millî egemenlik ilkesinin ve millî egemenliğin temsili ve kullanılmasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin sahip bulunduğu yüce konumu, geniş kitlelere ve millî iradenin tek ve aslı sahibi Aziz Türk Milletine anlatmak bakımından çok büyük yararlar sağladığı şüphesizdir.

Değerli milletvekilleri, saygıdeğer konuklar; milletlerin hayatında süreklilik esas olduğuna göre, 21 inci Yüzyıldaki hedeflerimizi tespit ederken dünümüzü iyi tahlil etmek mecburiyetindeyiz. Tarihi, birtakım hadiselerin kronolojik yığını olarak değil, kendisinden ders alınacak bir ibret kitabı olarak okumak ve anlamak durumundayız. Bu bakımdan, tarih, geleceğin aynasıdır.

“Egemenlik” kavramının tarihî arka planına baktığımızda, bölünemeyen ve devredilemeyen üstün emretme yetkisi olarak bu kavramın, feodalizmden millî devlete geçişi kolaylaştıran bir unsur olduğunu görürüz. 1791 Fransız Anayasasında yer alan “egemenlik tektir ve millete aittir; bölünemez, vazgeçilemez ve kaldırılmaz. Hiçbir grup egemenliği kendisine atfedemez ve tek bir kişi egemenliği üstlenemez” hükmü “egemenlik” kavramına yeni bir muhteva kazandırmıştır. Böylece, temelde, halkın kendi başına kullandığı halk egemenliği düşüncesi, teşkilatlı bir devlet yapısında şekillenen milletin kullandığı “millî egemenlik” düşüncesiyle birleşmiştir. Bir adım daha ileri giderek, halk veya devlet adına egemenliği kimin kullandığını araştıran İngiliz Hukukçu John Austin, egemenliğin, milletin parlamentosuna verilen bir yetki olduğu sonucuna varmıştır.

Fransız İhtilali, Avrupa’da, millî egemenlik ilkesinin ve demokrasi fikrinin uyanmasında ve yayılmasında çok müessir olmuştur. Daha sonra, bu “mutlak egemenlik” düşüncesi, hukuk devleti-bireysel haklar ve özel alan-kamusal alan ayrımı ışığında yeniden biçimlenerek dönüşmüştür.

“Millî egemenlik” düşüncesine dayalı yeni siyasî örgütlenme biçimi, 19 uncu Yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İmparatorluk coğrafyasında gayrimüslim azınlıkların ayrılıkçı örgütlenmeler içine girmelerine yol açarken, fert hak ve hürriyetleri kavramlarının da ıslahat çalışmaları içine alınmasına yol açmıştır.

Meşrutiyet dönemini hukuken başlatan 1876 Anayasası, Osmanlı Devletinin siyasî rejiminde esaslı bir değişime yol açarak, anayasal monarşi dönemini başlatmıştır. Anayasa, yine bir padişah iradesi olmakla birlikte, padişahın yetkilerini sınırlamış, halka sınırlı temsil yetkisi getirmiştir. Hükümlerine uyulması gereken akdî değerlerde birtakım hukukî esaslar, 1876 Anayasasıyla hukuk literatürümüze girmiştir.

1876 Anayasası, sınırlı da olsa, halkın yönetimde temsil edilmesi ve parlamentonun kurulması bakımından gerçek bir hukuk reformu olarak mütalaa edilmelidir. Bu açıdan bakıldığında, parlamenter geçmişimizin 127 yıl geriye uzandığı ve çoğu Avrupa Birliği ülkesinden daha eski ve köklü bir demokrasi tarihine sahip olduğumuz söylenebilir.

Sayın milletvekilleri, değerli misafirlerimiz; bilindiği üzere, egemenlik, devlet kudretinin bir vasfıdır; içhukukta en üstün kudreti, milletlerarası hukukta da bağımsız bir gücü ifade eder. 1921 Anayasasında yer alan “hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir” ifadesiyle, millî egemenlik, Anayasanın bir hükmü haline getirilerek, hukukî hüviyete kavuşturulmuştur.

Millî egemenlik prensibi 20 Kasım 1924 tarihli Anayasamızda da yer almış ve “Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki temsilcisi olup, millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eder” ifadesiyle, milletin temsilinde Büyük Millet Meclisinin önemini ortaya koymuştur.

Millî egemenlik, anayasalarımızın temel ve değişmez ilkelerindedir; dolayısıyla, bütün anayasalarımızda, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin millî egemenlik ülküsü ifade edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, saygıdeğer konuklar; siyasi fikir ve düşünce tarihimizde ilk defa millî egemenlik ilkesini ele alıp savunan ve onu politik uygulamada başarıya ulaştıran, Türkiye Cumhuriyetinin de kurucusu olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Mustafa Kemal'in, Mondros Mütarekesi şartlarına ve işgale karşı direnmeleri için askerî ve mülki idarecilere gönderdiği Amasya Genelgesinde “milletin istiklalini, yine milletin azmi ve kararı kurtaracaktır” ifadesi, millî mücadelemizin parolası olmuştur.

Daha sonra, Erzurum Kongresinde, kurulacak bir millet meclisinin gücünü mutlak surette milletten alması lazım geldiği, hükümetin de, icraatında, millî iradeye uygun hareket etmek zorunda kalacağı bir sistemin kurulması hususunda kararlar alınmıştır. Bu kararlar, Sivas Kongresi vasıtasıyla yurt sathına duyurulmuştur. Bir başka ifadeyle, Sivas Kongresi, millî irade, egemenlik ve millet kavramlarının yurt sathında ilk defa yayılması yolunu açmıştır. Bu suretle, millî egemenlik, vazgeçilmez bir ilke olarak, daha sonra yapılmış anayasalarımıza da intikal etmiştir.

Amasya Tamiminde ifadesini bulan “millî egemenlik” kavramı, 23 Nisan 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisinin ve cumhuriyetin ilanı ile da, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel esasını oluşturmuştur.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, kurtuluş mücadelemizi fiilen yürüterek zafere ulaştıran ve cumhuriyeti kuran Gazi Meclis olarak, Türk tarihinde ve millet vicdanında şerefli yerini almıştır.

Millî mücadelemizin Başkomutanı, Büyük Millet Meclisimizin ilk Başkanı ve Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Aziz Mustafa Kemal Atatürk, Meclisin üçüncü toplantı senesinin açılışında yaptığı konuşmada şunu söylüyordu: “Efendiler, Büyük Millet Meclisi Hükümeti, Türkiye'nin ve Türk Halkının beka ve istiklalini temine çalışıyor; çünkü Türkiye'nin aslı, meşru ve hakikî sahibi olan Türkiye Halkının arzusu ve kesin iradesi bu yoldadır.”

Gazi Mustafa Kemal Paşa, Reiscumhur sıfatıyla, Büyük Millet Meclisinin Üçüncü Devre 1 inci Toplantı Yılımı açarken, 1 Kasım 1927 tarihinde milletvekillerine şöyle seslenir: “Muhterem üyeler, Büyük Millet Meclisi, Türk Milletinin asırlar süren arayışının özeti ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı timsalidir.”

Büyük Millet Meclisinin Üçüncü Devre 4'üncü Toplantı Yılıni açış konuşmasında, 1 Kasım 1930 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin millet hayatındaki yerinin önemini ise şu veciz cümlelerle ifade eder: “Arkadaşlarım, memleketin mukadderatında tek yetki ve güç sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış emniyeti ve güvenliği için en büyük teminatıdır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar, ancak Büyük Millet Meclisinde şifa buldu; gelecekte de, yalnız orada katî tedbirlerini bulabilecektir. Türk Milletinin muhabbeti ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisine yöneldi ve daima oraya yönelmiş olacaktır.”

Sayın milletvekilleri, Büyük Millet Meclisi, cumhuriyetimizin ve demokrasiimizin de temel dayanağıdır. Çağdaş Türk siyaset hayatında ve kültüründe Büyük Millet Meclisi, millî mücadeleyle, Türk inkılâbıyla, millî egemenlik ilkesi ve cumhuriyetle özdeşleşmiştir. Millî kurtuluş mücadelesinin hedefi, millî egemenliğe dayalı bir millî devlet kurmaktır. Atatürk, bunu, Nutuk'ta “bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı; o da, millet hâkimiyetine dayalı kayıtsız, şartsız yeni bir Türk devleti tesis etmektir” diye ifade ediyor.

Bir konuşmasında da “yeni Türkiye Cumhuriyetinin yapısının ruhu millî egemenliktir, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğidir” diyerek “egemenlik” kavramının devlet hayatındaki yerine ve önemine işaret etmiştir.

Millî mücadelenin kazanılmasında millî iradenin başlıca güç kaynağı olduğu asla unutulmamalıdır.

Cumhuriyetimizin temelleri, 23 Nisan 1920'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinde atılmıştır. Büyük Millet Meclisi, Atatürk'ün “en büyük eserim” dediği bir yüce kurumdur. Atatürk'ün Büyük Millet Meclisine verdiği değer, çatısı altında bulunduğumuz bu yüce kurumda millet iradesinin temsil edilmesindedir.

Milletin sayın temsilcileri, bilindiği gibi “millî egemenlik” kavramının çağdaş anlamı demokrasidir. Merhum Ord. Prof. Ali Fuat Başgil “millî egemenlik ilkesi, demokrasinin bugün uygulanması mümkün olan yegâne şeklidir” diyor.

Demokrasilerde millî iradenin üzerinde hiçbir güç yoktur. Demokrasi, milletin kendi kaderini kendisinin çizmesidir. Bir başka ifadeyle, egemenliğin millete ait olması, demokrasinin temel ve değiştirilemez şartıdır.

Çağdaş dünyada en yaygın siyasî değer yapısını parlamenter demokrasi oluşturmaktadır.

“Millî egemenlik” ilkesi, millî birlik ve beraberliğimizi sağlamış, Türk Milletini, şekli ve özü cumhuriyet olan devlet yapısına ulaştırmıştır. Cumhuriyetimiz “millî egemenlik” ilkesinin doğal bir sonucu olduğu kadar, başarısının da asıl sebebidir. Cumhuriyetimizin kuruluşu ve daha sonraki siyasî gelişmeler içerisinde elde ettiğimiz demokratik parlamenter rejimimiz, Türk toplumuna çağdaşlaşma yolunda çok büyük atılımlar kazandırmış, bağımsız bir millet olarak geleceğe güvenle bakmamızın mutluluğunu sağlamıştır.

“Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ilkesi, 23 Nisan 1920'de açılan Büyük Millet Meclisinin o günlerden bugünlere kadar aldığı kararların da temel dayanağıdır.

“Millî egemenlik” ilkesi, ancak “hukuk devleti” ilkesi ve hukukun üstünlüğü-nün sağlanmasıyla birlikte hayat bulur. Hukukun üstünlüğünün tesisi, temel yasa hüviyetindeki Anayasanın varlığını gerektirir. Millî egemenlik ilkesinden kaynaklanan bütün yetki ve sorumluluklar Anayasaya dayanır. Türkiye Cumhuriyeti, millî egemenlik yetkisinin kullanılmasını hukukun üstünlüğüyle Anayasasında ifade etmiş olan, çağdaş ve dünya milletlerine örnek bir devlettir.

Millî iradenin tecelli ve temsil edildiği, kuruluşunun 83 üncü yılını idrak ettiğimiz Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokrasimizin, millî devletimizin ve geleceğimizin de en büyük güvencesidir. Gücünü ve yetkisini millî iradeden alan Türkiye Büyük Millet Meclisi, sorumluluklarını ve görevlerini bu şuur ve heyecanla yerine getirmektedir. Aziz milletimiz bilmelidir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sembolleşen “üstün millî egemenlik” ilkesi her zorluğu aşmaya muktedirdir. Türkiye Cumhuriyeti, dünya devletler sahnesinde etkin ve itibarlı bir yeri olan, köklü ve şerefli tarihine ve mazisine uygun olarak parlak bir geleceğe namzet, güçlü bir ülkedir.

Türkiye, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Millî birliğimiz ve bütünlüğümüz, geleceğimizi teminat altına alan, vazgeçilmez ve Türkiye'nin her meselesinin düşünülmesinde ve çözümlenmesinde temel yapacağımız, değiştirilemez bir gerçeğimizdir. Bu hakikat, aziz vatan coğrafyamızda var olabilmemizin, var kalabilmemizin de teminatı, bir başka ifadeyle, varlık sebebimizdir. Türk Devletinin geleceği, birlik ve bütünlüğü her türlü politikaların üstündedir.

Sayın milletvekilleri, bugünün bir başka önemi de, devletimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını geleceğimizi emanet ettiğimiz Türk çocuklarına armağan etmiş olmasıdır. Bu mutlu günümüzde, önce bu büyük bayramın kendilerine adandığı, yarınlarımızın büyük güvencesi olan çocuklarımızın ve ardından hepimizin bayramını kutluyorum.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Meclisin Dördüncü Devre 1 inci Toplantı Yılına Reiscumhur sıfatıyla açarken yaptığı konuşmadan bir paragrafı burada tekrar ederek konuşmamı tamamlamak istiyorum. Atatürk Büyük Millet Meclisinin temsilcilerine şöyle sesleniyor: “Aziz arkadaşlarım, Büyük Millet Meclisini, yeni ve mühim vatan hizmetleri bekliyor. Yeni mesaimizin ve tedbirlerimizin de büyük milletimizin menfaatlerine tamamıyla uygun düşeceğine şüphe yoktur. Mensubu olmakla gurur duyduğumuz Büyük Türk Milletinin emanet ve salahiyetiyle beraber sevgisi ve koruması da sizin üzerinizdedir.”

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurucu olan üyelerini, ebediyete intikal etmiş bütün milletvekillerini şükran duygularıyla anıyorum. Değerli konuklarımızı ve yüce milletimizin temsilcileri olan siz sayın milletvekillerini, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir üyesi olmaktan duyduğum övüncü ifade ederek, sevgi ve saygılarla selamlıyor, Yüce Türk Milletine mutluluklar ve aydınlık dolu yarınlar diliyorum. *(Alkışlar)*

Adana Milletvekili Tacidar Seyhan'ın, bu sabaha karşı meydana gelen trafik kazasında hayatını kaybeden evlatlarına Allah'tan rahmet, yakınlarına ve CHP ailesine başsağlığı; Kastamonu Milletvekili Mehmet Yıldırım'ın, bir süre önce trafik kazası geçiren çocuklarına acil şifalar dileyen konuşması

Sayın milletvekilleri, bu sabah saatlerinde, Adana Milletvekilimiz Sayın Tacidar Seyhan ailesiyle birlikte Ankara'ya gelirken, bildiğiniz gibi, Konya istikametinde bir trafik kazası geçirdiler ve sayın milletvekilimizin evladı rahmetli oldu.

Vefat eden yavrumuza Allah'tan rahmet diliyorum; babasına, bütün milletvekili arkadaşlarımıza, Cumhuriyet Halk Partisi ailesine başsağlığı dileklerimi sunuyorum.

Geçtiğimiz günlerde de Kastamonu Milletvekilimiz Sayın Mehmet Yıldırım'ın çocukları böyle bir kaza geçirmişlerdi. Onlara da Allah'tan acil şifalar diliyorum. Cenabı Hak hepimizi bu tür kazalardan korusun.

TBMM Dönem 22, Cilt 25, Birleşim 112, Sayfa 12 (29 Temmuz 2003 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiikinci Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Saygıdeğer üyeler, değerli milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyetinin kurucu iradesini temsil eden Büyük Millet Meclisimiz, 83 yıldır, hukuk devleti anlayışına dayalı millet iradesinin üstünlüğü için gayret göstermektedir.

Meclisimiz, kurucusu olduğu cumhuriyetimizin daha güçlü olması için üzerine düşen yasama ve denetim faaliyetlerini hakkıyla yerine getirme çabasıdır.

Bu yıl, genç cumhuriyetimizin 80 inci yıldönümünü coşkuyla kutlayacağız. Daha nice 80 yıl yaşayacak olan cumhuriyetimizin temellerini sağlamlaştırmak için hepimize büyük görevler düşmektedir. Yüce Önder Atatürk'ün de en büyük hedefi olan çağdaş medeniyetler düzeyi, gerçekleştirmemiz gereken en önemli görevdir.

Sayın milletvekilleri, 22 nci Dönem Birinci Yasama Yılında çıkardığınız yasalar, Türkiye'nin kaderini değiştirecek, son kırk yılın en büyük reform niteliğindeki yasalarıydı. Genç cumhuriyetimiz, şimdi, daha bir güçlü, daha bir demokrat, halkımız daha bir özgür ve huzurludur. Demokrasimiz bu yasalarla birlikte, şimdi, daha da güçlenmiştir. Sizler, bu yasaları çıkaran değerli milletvekilleri, gelecek kuşaklarımızın daha özgür ve daha mutlu bir hayat sürmesi için tarihe geçecek bir görev yerine getirdiniz. Eminim ki, gelecek kuşaklar sizin bu çabalarınızı hayırla yâd edecektir. Bu Meclis, Büyük Önder Atatürk'ün çizdiği çağdaşlaşma projesinde müstesna bir yere sahiptir. Tarih yazılırken, sizler, Türkiye'nin demokratikleşme serüveninde özel bir yerde anılacaksınız.

Değerli üyeler, halk iradesinin belirleyiciliği ve Meclisimizin itibarı her gün artmaktadır. Ancak, görevimiz bitmemiştir, şimdi bizi daha önemli sorumluluklar beklemektedir. Artık, yerleşik demokrasi vaktidir. Çıkardığımız uyum yasalarını

hayata geçirmemiz ve uygulamamız gerekiyor. Türkiye'nin en ücra köşelerinde yaşayan sade vatandaşlarımızın da hissedeceği ve sahipleneceği bir demokrasi için, yani, yerleşik demokrasi için çaba göstereceğimiz dönem, bu dönemdir. Türkiye'de her birey, demokrasiyi, özgürlüğü derinden hissetmeli, onun nimetlerinden faydalanmalıdır. İkinci Yasama Yılı, Türkiye'de özgürlüklerin standardını yükseltme ve demokrasiyi tabana yayma çalışmalarını yapacağımız yıl olacaktır.

Yeni yasama yılını kapsayan 2004 yılı, Avrupa Birliği sürecinde bizim için çok önemli bir tarih kesiti olacaktır. İnaniyorum ki, önümüzdeki yıl, bütün dünyada, demokratikleşme ve özgürlükler alanında büyük atılımlar yapan Türkiye'nin konuşulacağı bir yıl olacaktır. Biz de, Meclis Başkanlığı olarak, yeni yasama yılında Avrupa Birliği standartlarında bir meclis oluşturmak için çaba harcayacağız.

Değerli vekiller, yeni yasama yılının ülkemize, milletimize ve Parlamentomuzun sayın üyelerine hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

Meclisimiz açıktır, milletimizin temsilcisi vekillerimiz buradadır. Demek ki, cumhuriyetimiz ve demokrasimiz ilelebet yaşayacaktır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 22, Cilt 26, Birleşim 1, Sayfa 27-28 (01 Ekim 2003 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 84 üncü yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 14.4.2004 tarihli 73 üncü Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 84 üncü yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Sayın milletvekilleri, bugün Millî Egemenlik Haftasının en önemli gününde, halk iradesinin ülke yönetimine geçtiği 23 Nisanda bayramımızı coşkuyla kutluyoruz.

Halk egemenliğinin temsil edildiği Meclisimiz 84 yaşına girdi. Allah'tan daha nice 84 yıl, millî egemenliğimizi özgürce kutlamayı diliyorum.

Seksendört yıl önce, vefakâr Anadolu çocuklarının bütün zor şartlara rağmen açtıkları Meclisimiz, bugün, onların bize çizdiği yolda, emin adımlarla büyük Türkiye hayalimizi gerçekleştirmek için çalışıyor.

Aradan geçen seksendört yılda, dünya inanılmaz bir hızla değişmiş, Türkiye bu büyük değişime ayak uydurmak için var gücüyle çalışmıştır.

Dünyada siyasetin ve ekonomik ilişkilerin tümünde oldukça radikal değişimler yaşanmıştır. Seksendört yıl önce dünya siyaset sisteminde baş gösteren egemenlik krizleri, büyük savaşları beraberinde getirmiş ve insanlık, tarihinin en ciddi acılarını yaşamıştır.

Yirmibeş yıl arayla yaşanan iki büyük dünya savaşı, insanlığın erdemli yanından çok şey götürmüş, temel insan haklarını neredeyse bitirmiştir.

İnsanlık, kendi türünü yok etmek için hiç bu kadar acımasız ve hiç bu kadar inafsız olmamıştır.

Savaşlar sonrasında hem siyasetin aktörleri, hem de siyaset bilimciler ortak bir noktada birleşmişlerdir.

İnsanoğlunun savaşıarak elde ettiğini düşündüğü egemenlik, aslında, bir başka halkın egemenliğinin gaspından başka bir şey değildir.

Birinci Dünya Savaşına girmek için direnen Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanı Wilson, o dönemde bütün dünyaya şu soruyu sordu: "Dünyanın gelecekteki barışı ve politikası şu soruya dayanıyor: Şimdiki savaş, adil ve güvenli bir barış için mi, yoksa yeni bir güç dengesi için mi yapıyor?"

Wilson, bağımsızlık için de o yıllarda şöyle dedi: "Kişisel özgürlük ve serbest ulusal gelişme konularındaki içtenliğimizi, yalnızca bizi etkileyen olaylara ve ilişkilere ayırmıyoruz. Bunu, dünyanın her yerindeki bağımsızlığın ve doğruluğun engeli yollarında yürümeye çalışan insanlar için hissediyoruz."

Daha sonra, Wilson Prensipleri olarak da tarihe geçen bu düşünceler, bağımsızlığımız için savaşan Büyük Millet Meclisimizin fertleri arasında da yankı bulmuş ve halkların kendi kaderlerine hükmetmesi gerektiği inancını pekiştirmiştir. Ayrıca, Wilson'ın barışçı mesajlarına, Ankara'da Gazi Mustafa Kemal ünlü vecize-siyle destek verdi: "Yurtta sulh, cihanda sulh."

Saygıdeğer dinleyenler, halk egemenlikleri kavramı, Birinci Dünya Savaşından çok önce, Aristo'dan Rousseau'ya, İbn-i Haldun'dan bugünkü aydınlarımıza kadar, derin kavramsal tartışmalar içerisinde yoğruldu. Ancak, siyaset, bu bilge insanların fikirlerinden çok, kendi kurallarına göre yönünü hep bulmaya çalıştı. Wilson'ın sözünden sonra, insanlık, adil ve güvenli bir barış için değil, hep yeni güç dengeleri için savaştı durdu.

Bugün, dünya, halk egemenliği konusunda iki kutba ayrılmıştır: Artık, halkı yok sayarak bir yönetim sisteminin kurulamayacağını anlayan ve siyasal düzenlerini buna göre dizayn eden özgürlükçü devletler ile hâlâ halkın varlığını hiçe sayarak elit ve ayrıcalıklı sınıflar için egemenlik alanlarını düzenleyen totaliter ülkeler.

Bize göre, Türkiye, 23 Nisan 1920'de kararını vermiştir ve hangi grupta yer alacağını ilan etmiştir.

Bugün Meclisimizin her köşesinde yazan "Egemenlik kayıtsız şartsız millettendir" sözü, Gazi Mustafa Kemal tarafından sarf edildiğinde, dünyada henüz halkın varlığını ve iradesini kabul etmeyen yüzlerce totaliter devlet vardı.

Yüce Meclisimizin değerli üyeleri, seksendört yıl önce halktan yana tavır alan, halk iradesini baş tacı eden bir Meclisin yönettiği ülkede, bugün halk iradesinin siyasete yansımaları açısından hâlâ ideal düzeyde değiliz. Bunun sebebini kendimize sormalıyız. seksendört yıl önce canlarını feda ederek bize cumhuriyeti hediye eden ilk milletvekillerinin değerli hatıraları için bu soruyu sormalıyız bir kere: Bize emanet edilen halk iradesinin hâkimiyetini bugün ne kadar daha ileri götürdük?

Seksendört yıl boyunca, kısmen cumhuriyetimizin gücünü ve halkın egemenlik alanını genişlettiğimiz doğrudur; ancak, değişen dünya koşulları ve medeniyet

düzeyi, olmamız gereken yerde bulunmadığımızı gösteriyor. Burada, halen totaliter sistemlerle yönetilen ülkelerle kendimizi kıyaslamamızın, biraz, geçici avunma olacağını düşünüyorum.

Evet, Türkiye'nin, yüzümüzü Doğu'ya çevirdiğimizde birçok ülkeden daha çok özgürlükçü, daha çok millî egemenliğe kıymet veren bir ülke olduğu anlaşılıyor; ancak, yüzümüzü Batı'ya çevirdiğimizde, daha az demokrasiyle yönetildiğimizi görüyoruz. Oysa cumhuriyeti kuran millî iradenin hayali bu değildi. Onlar, geleceğimizi daha çok parlak ve daha çok özgür hayal ediyorlardı.

Demokrasi, cumhuriyetimizi taçlandıracağımız en ideal yoldu; ama, biz, ne-dense, çok zorlanarak ve kendimizi sınırlayarak demokrasiyi tam anlamıyla cumhuriyetin tacı yapamadık.

Sayın milletvekilleri, değişen dünya koşullarına rağmen, Türkiye, yıllarca içe kapanık bir yönetim sergiledi, daha fazla kendi içsel sorunlarıyla ve daha fazla iç-politik çekişmelerle uğraştı.

Enerjimiz, kendi içimizdeki sorunlara tüketildi ve hızla ilerleyen medeniyet trenine yetişmemiz çok zorlaştı. Kanaatimce, değişen dünyayı anlamakta zorlanan bir Türkiye, cumhuriyeti de, demokrasiyle taçlandırmakta zorlanmıştır.

Burada, demokratikleşme sorununun bir suçlusunu aramak niyetinde değilim.

Hepimiz, dünya görüşü, siyasî anlayışı, etnik kökeni ne olursa olsun, kendi mutluluğumuz ve huzurumuz için, daha iyi bir Türkiye için yeterince çalışmadık; yeterince birbirimizi anlamaya uğraşmadık.

Uzun yıllar, Türkiye'de insanlar birbirleriyle konuşmak yerine, ideolojik sembollerle karşısındakini mahkûm etmeye çalıştı.

Oysa dünya, sözün ötesinde insanlık tarihinin en ciddî sıçramalarını yapıyor. Biz ise onları yakalamak bir kenara, takip etmekte bile güçlük çekiyoruz. Tıpkı ikiyüz yıl önce olduğu gibi, değişen dünyayı anlamakta ve entegrasyonda sorunlar yaşıyoruz.

Ancak, bugün kendi içpolitik kargaşalarımızla kaybedeceğimiz bir yıl, ikiyüz yıl öncekilere benzemiyor. Bugünün bir yılı, geçmişin yirmi yılına, belki de otuz yılına bedeldir.

Ne gariptir ki, sahip olduğumuz birçok değer, bulunduğumuz noktadan çok daha ileri olmamızı gerektirmektedir. Dünyada çok az ülke, bizim sahip olduğumuz kültürel değerler, yeraltı zenginlikleri ve medeniyet geçmişine sahiptir. Ne yazık ki yine dünyada çok az ülke, tüm bu değerlerine rağmen kendini böylesine içine kapamış ve kendi kendine gelişimini engellemiştir.

Saygıdeğer konuklar, yapacağımız bir atılımın bizi tüm dünyada nasıl inanılmaz bir çekim alanı haline getireceğini örneklerle açıklamak istiyorum.

Birinci yasama yılında hükümetin Meclise sunduğu ve Meclisimizde tüm milletvekillerimizin rekor düzeyde katılımıyla kabul edilen Avrupa Birliği uyum yasaları, Avrupa Parlamentosu Başkanı Sayın Pat Cox'un deyişiyle "son kırk yılın devrim niteliğindeki yasalarıydı."

Gerçekten de bu reformlar, tam anlamıyla, Türkiye'yi bambaşka bir kimliğe bürümüş ve bir çekim alanı haline getirmiştir.

Bu yasaların çıkmasından bu yana, yani, bir yıldan daha fazla bir zamanda, Türkiye Büyük Millet Meclisini, 13 devlet başkanı ve cumhurbaşkanı, 12 meclis başkanı, 12 başbakan; grup ve komisyonlarımızı 320 uluslararası heyet ziyaret etti. Bu zaman zarfında, geliş ve gidiş olmak üzere, yaklaşık 650 uluslararası temas kuruldu. Neredeyse her gün bir yabancı heyet bize geldi ya da biz onları ziyaret ettik. Her ziyarette ülkemizi anlattık ve büyük bir kamuoyu oluşturduk. Bu rakamlar ve temaslar, seksendört yılda kırılan uluslararası bir diplomasi rekorunu göstermektedir.

Peki, doğudan batıya, Türkiye'yi tüm dünyanın ilgi odağı haline getiren şey nedir? Kanaatimce cevap şudur: Reformlarıyla özgürleşen, özgürleştikçe kendine güveni artan, kendine güveni arttıkça dünya sahnesinde daha etkin olan bir Türkiye, yeni başlayan yüzyılın parlayan yıldızı olmaya adaydır.

Değerli dinleyenler, parlayan yıldızın mimarları, devletimizin tüm organlarıdır. Başarı, birbiriyle uyum içinde çalışan devlet organları sayesinde daha da artacaktır. Türkiye, yeni yön arayışında olan dünya siyasetinde kendine hak ettiği yeri alacaktır. Bunun için, kendi iç uyumumuzu sağlamamız, başarılarımız için birinci derecede rol oynayacaktır.

Enerjimizi, artık anlamını yitirmiş içpolitik sorunlara değil, değişen dünyanın yeni yıldızı olmak için harcamalıyız. Enerjimizi buraya harcamalıyız; çünkü dünya, geçen yüzyıla oranla daha büyük bir istekle yeni oluşumlar ve değişimler içindedir. Önceki yüzyılda kaçırdığımız fırsatları bu yüzyılda da kaçırırsak, bu kez daha şiddetli bir kaos yaşayacağımız aşikârdır.

Son ikiyüz yılımızın en ciddi modernleşme projesi olan Avrupa Birliği üyeliği, kaçırılmaması gereken fırsatların başında gelmektedir. Bu yılın sonunda tartışma masasına yatırılacak olan üyelik statümüz için sadece sekiz ay kaldı. Bu sekiz ay, Türkiye'nin dünya sahnesindeki konumunu belirleyecek, nicelik olarak çok kısa, nitelik olarak çok önemli bir tarihi kesittir. Eğer, bizler, bu sekiz ayı yine anlamsız içpolitik sorunlarla kaybedersek, bunun, geçmişin kaç yılına karşılık geleceğini tahmin etmek bile zordur. Bu durumda, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini önemseyen devletin bütün organları, sekiz aylık sürede daha çok açılım sağlamak için bir arada çaba göstermelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu ortak çalışma sistemi için, bu yıl yeni bir uygulama başlatmış ve parlamenter diplomasi atağına geçmiştir. Meclis Başkanlığımız, komisyonlar ve milletvekillerimiz, Türkiye'nin tüm dünyaya tanıtımı ve Avrupa Birliği üyeliği için, âdeta, bir arı gibi çalışmıştır ve çalışmaktadır. Bu çalışmalar süresince, Dışişleri Bakanlığıyla koordinasyon kurulmuş ve dünyanın her yanına giden milletvekillerimiz, ortak bir siyaset dili kullanmış, ortak amaçlar ve hedefler için çaba harcamıştır.

Hindistan'dan Lüksemburg'a, Ukrayna'dan Suriye'ye, Avusturya'ya, Macaristan'a kadar ilişki kurulan tüm ülkelerle, parlamenter diplomasının gereği olarak güçlü iletişim ağları kurulmuştur. Bu ülkelerde, reformlarımızdan hayranlıkla bahsedilmiş, tüm ülkelere, Türkiye'nin değişen yüzü ve vizyonu tanıtılmıştır.

Bu çabaların, Türkiye'nin dış politikasına büyük katkı sağladığı aşikârdır. Dışişleri bürokratlarımız tüm temaslarımızda aktif rol oynamış ve dışa karşı ortak bir politika sunulmuştur.

Hükümetimiz de, bizzat yönettiği dış politikalar konusunda, sürekli olarak Meclisimizi bilgilendirmiştir. Kimi zaman bizzat burada, Genel Kurulda, kimi za-

man Meclis adına Başkanlığımıza bilgi sunulmuş, ortak dil ve ortak çalışma adına güçlü bir diyalog zemini oluşturulmuştur.

Bu ortak çalışma ağına, Sayın Cumhurbaşkanımız da bizzat katılmış, Parlamentomuzun konduğu olarak ülkemize gelen meclis başkanlarının neredeyse tümünü kabul ederek, devletimizin temsil makamı olarak güçlü mesajlar vermiştir.

Tüm bu ortak çalışmalar, katlanarak büyüyen bir hızla, uluslararası diplomaside, bize pozitif bir enerji olarak geri dönmüştür. Kendi içimizde yarattığımız bu güçlü enerji sayesinde, kısa bir süre önce Avrupa Birliği üyeliğimize karşı çıkan ülkeler, bugün üyeliğimizi destekler duruma gelmişlerdir.

Saygıdeğer konuklar, demek ki, devletin organları içindeki uyum gücümüzü ve hızımızı artırmaktadır. Ülkemizin kalbi, halkın temsil makamı ve millî iradenin kullanıldığı tek çatı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi etrafında -tıpkı seksendört yıl önce olduğu gibi- kenetlenmenin, Türkiye'nin önünü açacak çok önemli atılım olacağı kanaatindeyim. Zira, millî iradenin gücünü artırmak demokrasimizi güçlendirecek, güçlü bir demokrasi ise ülkemizin etkinliğini çoğaltacak ve halkımızın mutluluğunu sağlayacaktır. Saygın ve itibarlı bir Meclisle yol alan Türkiye, yeni yüzyılın parlayan yıldızı olmak için hiçbir engel tanımayacaktır.

Siz değerli milletvekillerimizin bu süreçte hayati rol oynadığının bir kez daha altını çizmek istiyorum. En başta yasama ve denetim faaliyetlerinde büyük bir performans gösterdiniz. Toplumun sorunlarını, tarım alanlarından sokak çocuklarının sorunlarına kadar araştırma komisyonlarında gündeme alarak, Meclisimizin ülke sorunlarına gösterdiği duyarlılığı ortaya koydunuz. Türkiye'nin en ciddi problemi olan yolsuzluklar konusunda gösterilen duyarlılıklar da en dikkate değer çalışmaydı.

Öte yandan, temsil ettiğiniz Yüce Millet'in iradesi sizlerin eliyle ülke yönetimine yansmakta, bir anlamda, egemenlik hakkı sizler eliyle sisteme dahil olmaktadır. Egemenlik hakkını kullanmak, ülkenin geleceğine hükmetmektir. Bu nedenle, varlığınızın ne büyük bir anlam ifade ettiğini, ne denli saygın bir makamda bulunduğunuzu hatırlatmama gerek olmadığını düşünüyorum. Zira, sizler, gösterdiğiniz ongunluk, davranış ve çalışma temposuyla, bu Meclisin saygınlığını, itibarını her geçen gün yükseltmektesiniz. Yapılan tüm anketlerde bu davranışlarınız ve tutumunuzun halkımızda ne denli büyük bir kabul gördüğü, en güvenilir kurumlar sıralamasında yüksek sıralara çıkmamızdan anlaşılmaktadır.

Bu arada, en insanî sorunlarımızda, en zayıf noktalarımıza dokunulsa bile, hepimizin, başta kendim olmak üzere, bu saygınlığa gölge düşürecek davranışlardan kaçınması gerekir. Zira Meclisin itibarı, hepimizin kişisel önceliklerinden daha kıymetlidir.

Saygıdeğer milletvekilleri, değerli dinleyenler; yarın kardeşlerimizin yaşadığı Kıbrıs'ta halk iradesinin tecelli etmesine şahit olacağız. Kıbrıslı Türk kardeşlerimiz, belki de tarihi geçmişlerinin en önemli dönemecindeler. Yarın, yaşamlarına bundan sonra nasıl devam edeceklerine karar verecekler.

Kıbrıslı kardeşlerimizin kendi oylarıyla kendi geleceklere hükmetmeleri demokrasi açısından bir kazanımdır. Hür iradeleriyle, hür fikirleriyle, nasıl bir gelecekte yaşamak istediklerine karar verecek Kıbrıs Türk toplumunun, en doğru tercihi yapacağına inanıyorum.

Türkiye, Kıbrıs sürecinde üzerine düşen her şeyi yapmıştır. Gücü ve imkânları nispetinde uluslararası diplomaside yapılan girişimlerin gelinen noktada başarı ol-

duğuna kanaatindeyim. Kıbrıs konusunda Meclisimiz, hükümetimiz ve devletimizin tüm organları sorumluluk bilinci içinde üzerine düşen görevleri tamamlamıştır. Artık, her şey Kıbrıslı soydaşlarımızın vereceği karara bağlıdır.

Herkesin, yarın yapılacak referandumdan ne çıkarsa çıksın, sonucu saygıyla ve olgunlukla karşılaması gerekir. Zira bu, halkın kararıdır ve her şeyin üstündedir.

Değerli Milletvekilleri, bugün, bizim için en heyecanlı gündür, bizim bayramımızdır. 84 üncü yaşını dolduran Meclisimizin doğum gününü en coşkulu bir şekilde kutluyoruz.

Bu yıl farklı ve yeni etkinliklerle millî egemenliğimizin ilan edildiği günü kutlamaya çalışıyoruz. Amacımız, gelecekte her şehirde, hatta halkın yaşadığı en küçük yerlerde bile millî egemenlik coşkusunu milletimizle birlikte kutlamaktır. Zira millî egemenlik hakkını kullanmak ve özgür bir meclise sahip olmak o kadar kolay elde edilen bir hak değildir. Millî egemenliğin ne kadar önemli olduğunu, onu kaybettiğimiz günlerde çok iyi anlamıştık. Şimdi ona sahipken, onun önemli olduğunu ve kıymetini daha çok vurgulamalıyız.

Geleceğin, tıpkı ilk Meclis milletvekillerinin dediği gibi, ışık saçan, bolluk içinde yaşayan bir Türkiye'yi getireceğine inanıyorum. Yeni Türkiye, çocuklarımızın, tam demokratik bir Anayasa, tam demokrasi, insan haklarının tümünden doyasıya faydalandığı bir ülke olmalıdır; bunu gerçekleştirecek olanlar da siz değerli milletvekillerimizsiniz; o zaman, çocuklarımızın böyle bir ülkede yaşaması için gereken her türlü cesur adımı atmalısınız. Eğer, bugün, seksendört yıl geçmesine rağmen, hâlâ, bu Meclisi kuranları hayırla, minnetle anıyorsak, bu, onların seksendört yıl önce cesaretle aldıkları kararlar yüzündendir. O dönemin siyasetçileri, başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, yaşamlarının en cesur kararlarını alıp bu Meclisi açmasalardı, bugün, bizler böyle bir yaşam içinde olmayacaktık. Şimdi, eğer sizler de seksendört yıl sonra büyük bir saygı, minnet ve hayırla anılmak istiyorsanız, özgürlüğümüzün, tam demokrasinin önünü açacak cesur kararlar alın. Kısa politik çıkarlar, geçici faydalar ve tarihe takılmış kalmış prangalar, sizin bu cesur kararları almanıza engel olmasın.

Saygıdeğer dinleyenler, konuşmamı tamamlarken, Allah'tan, bu Meclisi kuranlara rahmet diliyorum. Kurulduğu günden bugüne Meclisimizde görev yapan, bu Meclisin çalışmasına katkıda bulunan, fikir üreten, oy veren ve Meclisimiz için katkıda bulunan tüm milletvekillerini, çalışanlarını hayırla ve hürmetle anıyor, ve-fat edenlerine rahmet diliyorum.

Bugün, bu Genel Kurulu teşrif eden siz değerli milletvekillerimizi, konuklarımızı, bayramımıza ortak oldukları için, sevincimizi paylaştıkları için hürmetle ve saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 22, Cilt 47, Birleşim 78, Sayfa 397-402 (23 Nisan 2004 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, sayın milletvekili arkadaşlarım; hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Biraz önce, değerli desteklerinizle, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ikinci defa seçildim. Şahsıma gösterdiğiniz destek ve güvenden dolayı hepinize şükranlarımı sunuyorum, hepinize teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

Aziz milletimizi temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunmak büyük bir onurdur; onun yanında bir de Meclis Başkanı olmak ayrı bir iftihar vesilesi, bunun için, hayatımın en onurlu görevini bana nasip eden Cenabı Hakka hamdedirim.

Geçtiğimiz iki yıl boyunca elimden geldiği kadar tarafsız ve adaletli bir başkanlık yaptım. Tek gündemimiz Meclisimizin saygınlığını artırma çalışmaları idi. Tüm milletvekillerimizin katkılarıyla bunu da başardık. Meclisimizin itibarı son iki yılda çok yükseldi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, halk iradesinin temsil yeridir, reformların merkezi, demokrasinin kalbidir. Bu yüzden, Meclisimizi, en iyi çalışan, en itibarlı bir kurum haline getirmek, hepimizin birinci görevidir.

Değerli arkadaşlarım, dün Strazburg'da Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde, aynı anda Brüksel'de Avrupa Birliği Komisyonunda yapılan tüm konuşmalarda, Türkiye'de Mecliste gerçekleştirilen reformlardan büyük bir övgüyle söz edilmiştir.

Meclisimizin başardığı bu reformlar, tüm milletvekillerimizin eseridir. Her zaman ifade ettim, muhalefetiyle iktidarıyla tüm milletvekili arkadaşlarımız, ülkemizin demokratikleşmesi konusunda, çağdaş bir ekonomiye kavuşması noktasında, temel hak ve özgürlüklerin genişlemesi, insanımızın huzurlu, mutlu ve refah içerisinde yaşaması için, reformları, yasaları büyük bir beraberlikle ve büyük bir gayretle başardılar. Bu yüzden, Türkiye'nin ilerlemesi ve modernleşme çabalarının en büyük gücü olan Türkiye Büyük Millet Meclisimizi ve onun değerli üyelerini büyük bir saygıyla tebrik ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, Meclis Başkanlığım süresince adaletten ve tarafsızlıktan ayrılmayacağım. Sizlerle birlikte, ülkemizin, insanımızın mutlu yaşaması için, onu temsil noktasında hizmet gören bütün arkadaşlarımızın elbirliği yapacağına gönülden inanıyorum.

Hepinize, gösterdiğiniz bu ilgiden, bu güvenden, bu destekten dolayı tekrar teşekkür ediyorum, eşerinizle, çocuklarımızla, hep beraber, mutluluk ve saadet içinde yaşamınızı diliyorum.

Saygılarımla. *(AK Parti sıralarından ayakta alkışlar, CHP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği için müzakere tarihi alması nedeniyle, emeği geçenleri kutlayan; Musul yakınlarında şehit edilen beş güvenlik görevlimizin yakınlarına ve ailelerine başsağlığı dileyen konuşması

Sayın milletvekilleri, birkaç cümle ifade etmek istiyorum. Türkiye, kırkbir yıldır uğraştığı Avrupa Birliği üyeliği için müzakere tarihini almış bulunuyor. Bu büyük başarının, halkımıza, memleketimize ve insanlığa hayırlı olmasını diliyorum. Bu başarıda, yıllardır özveride bulunan, üyelik hedefimiz için fedakârlık yapan ve desteğini esirgemeyen milletimizin payı büyüktür. Bu yüzden, Yüce Meclisimiz adına, milletimize, bu özverisinden dolayı minnettarlığımızı ve saygımızı iletiyorum. Kuşkusuz, bu Genel Kurulda sabahlara kadar uykusuz çalışsan, ülkemizin geleceği için her türlü gayreti gösteren muhalefet ve iktidar milletvekillerimizi de ayrıca kutluyorum ve son olarak, milletimiz, Meclisimiz ve devletimiz adına bizi Avrupada temsil eden hükümetimizi, başarısından dolayı kutluyorum. Şimdi daha zorlu bir dönem başlıyor. Daha çok çalışma ve daha çok kenetlenme dönemi başlıyor; Allah yardımcımız olsun.

Sayın milletvekilleri, bildiğiniz gibi, birkaç gün önce, Musul yakınlarında, 5 güvenlik görevlimiz, menfur bir suikast neticesinde şehit oldu. Bugün, bu saatlerde, 5 güvenlik görevlimizin cenazeleri kaldırılmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisimiz toplantı halinde bulunduğu için, Emniyet Genel Müdürlüğü önünde yapılan törende ve cenaze merasiminde, Başkanlığımızı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilimiz Sayın İsmail Alptekin temsil etmektedir. 5 kahraman güvenlik görevlimize, Meclisimiz adına, Cenabı Hak'tan rahmet diliyorum; ailelerine, yakınlarına, dostlarına ve tüm milletimize başsağlığı ve sabırlar diliyorum; mekânları cennet olsun.

TBMM Dönem 22, Cilt 69, Birleşim 35, Sayfa 7, 21 (20 Aralık 2004 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 85 inci yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 6.4.2005 tarihli 80 inci Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 85 inci yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, bugün, 23 Nisan 2005; Meclisimizin açılışının 85 inci yılı. Onurla ve gururla yaşadığımız bu 85 inci yılın, milletimize ve Meclisimize hayırlı olmasını diliyorum.

Milletlerin övünç duydukları tarihler vardır. Bunlar, sadece rakamlardan, harflerden ibaret değildir. Bu rakamlarda gizlenmiş, milletlerin karakterleri, mücadele azmi ve kahramanlıkları vardır. 23 Nisan 1920, bizim onur duyduğumuz tarihler içerisinde en anlamlı olanlardan biridir. Bu tarih, bir milletin kendi kaderine

hâkim olmak için başlattığı büyük yürüyüşün ilk adımıdır. Millet iradesi, o günden sonra, ülkenin geleceğini yöneten, hayatının akışını değiştiren bir merkez oldu. Sanırım, bu tarihin bizi bu kadar etkisi altına almasının en önemli nedeni, büyük bir bunalım içinde olan milletin, yeniden doğmak için, tek çatı altında toplanmasıdır. Zira o çatı altında toplanan Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk ve kahramanları, Kurtuluş Savaşını yönetmiş, ülkeyi özgürleştirmiş ve ardından cumhuriyeti ilan etmiştir. İşte, 23 Nisanı, bizim açımızdan, gurur veren ve en kıymetli tarih haline getiren sebep de budur. Ülkenin bütün çehresini ve kaderini, o gün bir çatı altında toplanan kahramanlar, bütünüyle değiştirmiştir. Onları görüp, hürmetlerimizi iletmeyi çok isterdik hepimiz; buna imkân yok, biliyorum; ancak, onlara olan özlemimizi biraz olsun giderecek insanlar var burada. Şu anda, o büyük kahramanların bir kısmının çocukları -ki, 29 arkadaşımızdır- evlatları ve eşleri buradalar ve Genel Kurulumuzu izliyorlar. (*Alkışlar*) Onlara, babalarının ne kadar büyük kahramanlar olduğunu bir kez daha hatırlatıyor ve Yüce Meclisimiz adına, kahramanlarımızın hatırası önünde saygıyla eğildiğimizi ifade ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bu onur veren tarihi en görkemli şekilde kutlamak için, 2005’i “Millî Egemenlik Yılı” ilan ettik. Hepinizin yakından takip ettiği onlarca etkinliğimizle, 85 inci yılımıza yakışır bir kutlama sürdürüyoruz. Bakanlıklarımız, valiliklerimiz, belediyelerimiz, kaymakamlıklarımız, sivil toplum örgütleri, özel kuruluşlar, basın-yayın organlarımız, büyük bir katılımı bu coşkumuza ortak oldular.

Şu anda, Türkiye’nin dört bir yanında, son yılların en büyük kutlama programı sürüyor. Daha dün, bu Genel Kurul Salonumuzda, Türkiye Öğrenci Meclisi toplandı. Neredeyse 12.000.000 öğrencinin oy kullandığı bir seçimi başarıyla kazanan 81 ilin meclis başkanı, Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanını seçti ve görüşmeler sonunda bir sonuç bildirgesi yayınladı. Geçen yıl, Millî Eğitim Bakanlığımızla beraber başlattığımız bu projemizde, çocuklarımızın ne kadar bilinçli ve ne kadar enerji dolu olduklarını gururla izledik. Milyonlarca öğrencimiz, muhtarlarımız, yerel yönetimlerimiz, özel sektörümüz, bağımsız kuruluşlarımız tek tek bu coşkulu Millî Egemenlik Yılı’nı kutluyor. Önceki gün yaktığımız Millî Egemenlik Meşalesiyle birlikte şimdi tüm yurttan birer manevî egemenlik meşalesi yakıldı ve bütün dünyaya bu ülkede millet iradesinin hâkim olduğu bir kez daha duyuruldu. Coşku-muza katkıda bulunan herkese Yüce Meclisimiz adına teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, seksenbeş yıllık tarihimizde hepimizi duygulandıran, bazen üzen, gurur veren olaylar yaşadık. Kanaatimce, bu olayları soğukkanlı bir şekilde gözden geçirmeli ve geçmişten dersler çıkarmalıyız. Sadece hamaset yaparak geçmişimizi gereksiz yere yüceltmemizin bize bir faydası olmadığı gibi, öte yandan, karamsar bir şekilde seksenbeş yılda hiçbir şey yapılmadığını da söyleyemeyiz.

Tarihi, bir daha acı olaylarla tekrür etmemesi için bulunmaz bir fırsat olarak görmeli ve geleceğimizi aydınlatmak için kullanmalıyız. Gerçek şu ki, seksenbeş yılda büyük mesafeler kat ettik. Neredeyse her şeyini kaybetmek üzere olan bir ülkeden, bugün, çok şükür ki, dünyanın saygın ve sayılı ülkelerinden birisi olduk; ancak, halen sahip olduğumuz potansiyeller, tarihî güç, kültürel zenginlik ve genç nüfusumuzla hak etmediğimiz yerde olduğumuz anlaşılıyor.

Türkiye’nin, bugün, bölgesinin en güçlü, dünyada sözü geçen ve dünya siyasetine yön veren bir ülke konumunda olması gerekirdi; maalesef, şu anda henüz

bu konumda değiliz. Bunun sebeplerini tartışmalıyız; her zaman söylediğimiz gibi, cesurca tartışmalıyız hem de. Kendimizi yenilememiz ve daha da güçlü hale gelmemiz için fikir tartışmalarına ihtiyacımız var. Her ne kadar bu tartışmalardan korkanlar, başka yerlere çekenler olsa da, bundan vazgeçmemeliyiz. Gözlerini kapatanlar, sadece kendilerine gece yaparlar. Bir mahkeme içtihadında söylendiği gibi, “toplumu şok edecek derecede fikirler beyan etmek” bile bazen o toplumun faydasına olur.

Sayın milletvekilleri, gelecekte dünya sahnesinde etkin olacak bir Türkiye hazırlamalıyız. Bunu, 23 Nisanın sahibi çocuklarımız için yapmalıyız. Kendimizden vazgeçerek, fedakârlık yaparak, kişisel isteklerimizi unutarak bunu gerçekleştirelimiz. Tıpkı seksenbeş yıl önce, kendilerini feda ederek, hayallerindeki bir ülkeyi kurmak için ilk Meclisi açan vatanperver kahramanlarımız gibi.

Türkiye, ayaklarına yapıştırılmış prangalardan kurtulmalıdır. Geleneksel korkular, tarihi kalıplar, ideolojik saplantılar, aşırı akımlar bu prangalarımızın bazılarıdır. Daha yükseğe çıkmamıza, daha da görkemli bir ülke olmamıza engel olan bu prangalardan kurtulmak için yapacağımız tek şey, seksenbeş yıl önce olduğu gibi, ortak bir bilinç ve ortak hedef üzerinde ittifak etmektir. Bugün içinde yaşadığımız toplumsal sorunlarımızın çözümünün de ancak bu şekilde gerçekleşeceği kanaatindeyim. Vatanperver her bireyin bu ortak bilinç ve ortak hedefe kilitlenmesi halinde, Türkiye'nin yükselişini engelleyecek hiçbir gücün olmayacağına inanıyorum.

Sayın Milletvekilleri, bu ortak bilinç ve ortak hedef için ilk adımı atacak olan yer burasıdır; yani Yüce Meclisimizdir. Biz, her zaman milletvekillerimizin topluma öncü ve liderlik etme rolü olduğunu ifade ediyoruz. Sadece siyasette değil, toplumu ilgilendiren her alanda çözüm üreten ve önce ülkesinin çıkarını düşünen milletvekilleri olarak, bu konuda da adımı ilk biz atmalıyız. Milletimize yeni hedefler, yeni açılımlar, yeni vizyonlar göstermek bizim görevimizdir. Meclisimiz, bu tarihi misyonunu bir kez daha tereddüt etmeden yerine getirmelidir.

Bugün 85 inci yılımızda Meclisimiz, yeterli güçte ve kararlılıktadır. Avrupa Birliği hedefimizde lokomotif görevi yapan, son kırk yılın devrim niteliğinde reformlarını gerçekleştiren Meclisimiz, kendi milletinin değişim taleplerini de yerine getirecek güçte ve kararlılıkta olmalıdır.

Yıllarca geleneksel korkuların arkasına gizlenen bu sorunları tek tek çözen ve büyük cesaretle adım atan Yüce Meclis, şimdi halkımızın huzuru ve mutluluğu için de cesur adımlar atmalıdır. Bu Mecliste, tıpkı Avrupa Birliği konusunda olduğu gibi bir mutabakat sağlandığında, şu anda aşılabilir gibi duran sorunların hepsi kolaylıkla çözülecektir ve bu sorunlarımızı çözdüğümüzde ayaklarımızda bizi tutan, koşmamızı, yükselmemizi engelleyen prangalardan kurtulmuş olacağız.

Peki, bu mutabakatı sağlamamıza engel olan şey nedir?

Sosyal yaşamda, fikir özgürlüğünde, inanç özgürlüğünde, dış politikada, ekonomik alandaki sorunların muhatabı sadece hükümet midir?

Bizim kanaatimize göre sadece hükümet değil, bu tür önemli sorunların muhatabı aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu ülkede fikir özgürlüğünde, inanç özgürlüğünde, dış politikada, halkı ilgilendiren sosyal alanlarda aşılamayan bir sorun varsa, muhalefetiyle ve iktidarıyla bu Meclis de kendini yükümlülük

altında hissetmelidir ve tıpkı Avrupa Birliği konusunda elde edilen başarıda nasıl Yüce Meclisimiz en büyük paya sahipse, bu iç sorunlarımızın çözümünde de Yüce Meclisimiz yine en büyük paya sahip olacaktır.

Milletimiz büyük beklentiler içindedir. Yakaladığımız istikrar sorunlarımızı aşmamız için önemli bir avantajdır. Bu Mecliste, her geçen gün artan saygınlık, itibar ve kalite, sorunlarımızı aşmamıza yeterli gücü veriyor.

Yapmamız gereken; parti gözetmeksizin, kişisel çıkarlarımızı unutarak, sorunlarımızı çözmek için bir araya gelmektir. O zaman, etnik kimlikleri yücelten akımlar, huzursuzluk yaratan toplumsal olaylar, ekonomimizi etkileyen spekülasyonlar, toplumumuzu mutsuz yapan yasaklar ve dış dünyada zora sokan krizlerden rahatlıkla kurtulabileceğiz.

Sayın milletvekilleri, sözde Ermeni soykırımına karşı Meclisimizin gösterdiği ortak tepki, özlediğimiz ortak bilinç ve ortak hedef için güzel bir örnektir.

Muhalefet ve iktidar milletvekillerimiz, sözde bu soykırım iddiaları için ortak hareket etme kararı almış, deklarasyon yayınlamış, İngiltere Parlamentosuna bir mektup göndermiştir. Bunun yanı sıra, konferanslar, uluslararası lobi çalışmaları ve benzeri faaliyetler hep beraber yapılmıştır, yapılmaktadır.

Hepimiz o zaman fark ettik ki, Meclisimizin mutabakatla attığı bir adım, hem sorunlarımızı çözmemize yardım etmekte hem de tüm dünyada daha büyük bir dikkatle izlenmektedir.

Bu vesileyle, yarın, 24 Nisan tarihi nedeniyle çeşitli ülkelerde yapılacak sözde Ermeni soykırımı etkinliklerine de değinmek istiyorum.

Meclisimizde temsil edilen tüm partilerin ve milletvekillerimizin ortak ittifakıyla açıklanan bildirin tüm dünya tarafından bir kez daha ve dikkatlice okunmasını istiyoruz.

Bizim, tarihimizde sakladığımız ya da bizi utandıracak hiçbir şey yoktur. (*Al-kışlar*)

Daha önce olduğu gibi, bir kez daha, tüm tarihçileri, arşivlerimizi incelemeye davet ediyoruz.

Ermenistan Hükümetini, kendi tarihçileri ile Türk tarihçilerinden oluşacak bir komisyon kurulması için işbirliğine davet ediyoruz.

Türkiye, Meclisiyle, hükümetiyle, son derece açık, iyi niyetli ve sorunun çözümünden yana tavır almıştır.

Tüm işbirliği çağrılarımıza, iyi niyetimize ve tüm şeffaf davranışlarımıza rağmen, sözde Ermeni soykırımı konusunda karşı taraftan iyi niyet belirtisi olabilecek bir adım şu ana kadar görülmemiştir; bu da, bizim haklılığımızı ve kendi tarihimize olan güvenimizi göstermektedir.

Tüm bunlara rağmen, sözde Ermeni soykırımı konusunda bir karar almayı düşünen ülkeler varsa, onlara, Meclisimiz adına bir hatırlatmada bulunmak istiyorum.

Tarihimizde bizi mahkûm ettirecek hiçbir ayıbımız yoktur. Buna rağmen, bize, bu yolla baskı yapmak isteyen ülkelerin, Yüce Meclisimizin, ülkesinin onuru,

gururu ve milletin şerefini korumak için tarihinde hiçbir zaman tereddüt geçirmediğini bilmelerini isterim. *(Alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, 23 Nisan gününün sahibi çocuklarımız için birkaç cümleyle düşüncelerimi ifade ederek konuşmamı tamamlamak istiyorum.

Geleceğimizin umut veren küçük yürekleri, gözlerinde büyük bir ülkenin vatanperver ışıklarını okuduğumuz çocuklarımız; biliniz ki, sizin tarihinizde utanılacak bir gün bile yaşanmamıştır. Bu büyük ülkenin onurlu tarihi, tüm insanlığa ışık tutacak medeniyet parıltılarıyla doludur. Bin yıllık tarihimiz, kurduğumuz imparatorluklar, devletler, insanlığa hep büyük katkılar sağlamıştır. Bu millet, yüzyıllarca, başka milletlerle bir arada, barış içinde yaşamıştır. Biz, bunu, geleneklerimizden, büyük dinimizden, tarihimizden öğrendik. Bundan sonra da birlikte yaşamaya açığız, yeter ki bizimle barış içinde, bir arada olmak isteyenlerin niyetleri de aynı olsun.

Size güzel bir ülke bırakmak için Yüce Meclisimiz geceli gündüzlü çalışıyor. Geleceğin ülkemiz için umut verici olduğunu bilin. Kendinize güvenin, Meclisini-ze güvenin, devletinize güvenin. Kararlı bakışlarınızı ufuklardan hiç indirmeyin. İnancınızı, özgür fikirlerinizi, demokrasi bilincinizi koruyun. Aile kurumunun önemini unutmayın, sağlam dostluklar edinin ve geleceğin sahibi olduğunuzu hiç aklınızdan çıkarmayın.

Sayın milletvekilleri, Milli Egemenlik Yılımız kutlu olsun.

Milli Egemenlik Bayramımız tüm halkımıza kutlu olsun.

Bugünlere gelmemize neden olan, başta İlk Meclisimizin kurucuları ve Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarına Allah'tan rahmet diliyor, minnet ve şükranlarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

Onların şu anda bizi ziyaret eden ve edemeyen çocuklarına uzun ömür diliyorum.

Daha nice seksenbeş yıllar bu millet iradesini coşkuyla kutlamak ümidiyle, hepimize saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 22, Cilt 82, Birleşim 88, Sayfa 136-139 (23 Nisan 2005 Cumartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiikinci Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Meclisimizin saygıdeğer üyeleri, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu idaresini ve halkını temsil eden Yüce Meclisimiz, 85 yıldır görevini sürdürüyor. Bugün yeni başlayacağımız Dördüncü Yasama Yılıyla, bu onurlu görevi daha nice yıllar hakkıyla yerine getireceğimizi biliyorum.

Geçtiğimiz üç yasama yılında Yüce Meclisimiz son yılların en büyük reformlarını gerçekleştirmiş ve tarihe önemli bir not düşmüştür. Büyük bir değişim ve demokratikleşmeyi de beraberinde getiren bu reformlar sayesinde, bütün dünyada, hayranlık uyandıran bir ülke konumuna geldik. Ancak, bunlardan daha önemlisi, siz değerli üyelerin, çocuklarımıza ve gelecek nesillerimize özgür, onurlu, demokrat ve kendine güvenen bir ülke bırakmış olmasıdır. Bu, her şeyden daha önemli ve daha kıymetlidir. Eminim ki tarih, 22'nci Dönem Meclisini, onun değerli üyelerini, müstesna bir dille gelecek kuşaklarımıza anlatacaktır.

Sayın milletvekilleri, yeni yasama yılında, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, yine ülkemizi ileriye götürecek çalışmalar yapmalıyız. Demokratikleşmede, özgürlüklerde ve değişimde yeni açılımlar, yeni alanlar oluşturmamız. Yaşadığımız geçici sorunlar, bizi, elde ettiğimiz özgürlüklerden taviz vermeye zorlasa da asla geri adım atmamalıyız. Tüm dünyanın büyük sorunu olduğu gibi, ülkemizin de yıllardır acılar çekmesine neden olan terörizm, bizi özgürlüklerimizi kısıtlamaya zorlayabilir; ama özgürleşen Türkiye, daha çok demokrasiye sahip olan Türkiye, bu sorunların üstesinden daha kolaylıkla gelecektir.

Dünyada hiçbir ülke özgürlükleri daraltarak, baskı yaratacak kanunlar çıkararak terörün üstesinden gelememiştir. Bizim ihtiyacımız olan şey, özgürlüklerimizi koruyarak, halkımızın huzurunu sağlayacak, terörle tavizsiz mücadele etmektir. Burada sağlamamız gereken şey, bir millî şuur ve dayanışma ruhudur.

Halkımızın kutsal duygularını, millî duygularını hassasiyetle tahrik ederek toplumsal çatışmaya girmemizi isteyen marjinal gruplar var. Burada Meclisimize büyük görevler düşüyor. Teröre ve onun arkasındaki güçlere en güzel cevabı bu Meclis vermelidir. Bir arada, dayanışma içerisinde, tek bir yumruk olarak terörün ve destekçilerinin üzerine gitmeliyiz. Bu, aynı zamanda, Meclisimizin birincil görevidir.

Saygıdeğer milletvekilleri, milletvekillerimizin topluma öncü olma misyonu vardır. Bu yüzden, buradan sergileyeceğimiz her tutum halkımızın üzerinde büyük etki yaratıyor. Genel Kuruldaki konuşmalarınız, halkla ilişkilerdeki kabulleriniz, halkın arasındaki davranışlarınızdan basın önündeki beyanlarınıza kadar her davranışınızın ne kadar önemli olduğunu, halkı ne kadar etkilediğini unutmayınız. Bu yüzden, halkına öncülük eden, liderlik eden, örnek olan birer milletvekili olarak daha hassas davranmamızın önemini bir kez daha hatırlatmak istiyorum. Bu konuya örnek olabilecek sorunlar yaşadık. Bu yaz döneminde meydana gelen silah kullanımıyla ilgili olaylar, âdeta trajediye dönüştü. Rastgele kullanılan bu silahlar yüzünden, küçük çocuklarımız, genç kızlarımız ve daha birçok masum insan hayatını kaybetti. Bir insanın hayatı bu kadar anlamsız bir davranışla son bulamaz. Bu,

toplumda çok derin üzüntü ve kaygı uyandırmıştır. Üzülerek belirteyim ki, bazı milletvekillerimizin isminin de bu olaylarda anılması sorunu daha da büyütüştür. Halkımız, sivil toplum örgütleri bizden çözüm bulmamızı istiyorlar. Sizlerin bu konuda daha aktif davranmasını ve topluma öncülük etmesini istirham ediyorum. Meclisimize silahsız gelerek, ortaya çıkan toplumsal duyarlılığa destek vermenizin yanı sıra, silahsız bir yaşam için halkımızı teşvik etmeliyiz. Artık, boş yere ve anlamsız bir eylem yüzünden insanlarımızın ölümünü ve rahatsızlık duymasını engellemeliyiz. Sevinçlerini masum insanların ölümüne neden olacak silahlarla kutlayan bir toplum olamaz. Bunu halkımıza bizzat sizlerin anlatması gerekir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik süreci en kritik günlerini yaşıyor. Hepinizin yakından izlediği gibi, bu hafta Avrupa Parlamentosunda yapılan görüşmeler, tartışmalar, alınan kararlar ve talepler, zaten zor geçen üyelik görüşmelerimizin daha da zorlaştığını gösteriyor. Görüşmelerin Türkiye'deki yansımaları kaygı vericidir. Halkımız, Türkiye'ye karşı uygulanan çifte standardı anlamakta zorlanıyor. Sivil toplum örgütleri, iş çevreleri, bilim adamlarımız ve siyasetçiler, bize karşı yapılan bu haksızlıklara isyan ediyorlar; bunda da haklıdırlar. Ancak, unutulmamalıdır ki, Türkiye'nin üyeliği sıradan bir üyelik değildir. Ülkeimizin konumu, başka aday ülkelerden çok farklıdır. Zira, Türkiye, büyük bir devlettir ve ülkedir ve dengeleri derinden etkileyecek bir güce sahiptir. Bu dengelerin değişmesini istemeyen çevrelerin üyeliğimize itiraz etmelerini, zorluklar çıkarmalarını, belki bir ölçüde doğal karşılamak gerekir; çünkü üyeliğimize karşı çıkanlar, ne bizi anlamışlardır ne de artık dünyanın politik sisteminin değiştiğini, dengelerin farklılaştığını görebilmişlerdir.

Avrupa, büyük bir kararın arifesindedir; ya bizim üyeliğimizi kabul ederek dünyanın geçirdiği değişime ayak uyduracak ve daha da güçlenecek ya da bizim üyeliğimizi engelleyerek, kendi içine kapanıp, eski, nostaljik bir beraberlik olarak dünya siyasetindeki etkisini kaybedecektir.

Türkiye'nin üyeliği, Doğu ve Batının buluşması demektir; Türkiye'nin üyeliği, medeniyetlerin buluşması demektir. Eğer, medeniyetler çatışmasını engellemek isteyenler varsa, bizim üyeliğimizi desteklemelidir; ama üzülerek görüyoruz ki, bazı ülkeler, iç politikaları için bu büyük değişimi ve buluşmayı feda etmektedirler. Oysa, bu ülkeler, gelecekte, yerel politikaları önceleyen devletlerin global siyasette yerinin olmadığını göreceklerdir.

Öte yandan, bizim üyeliğimiz konusunda sorun çıkartan bu çevreler, uluslararası ilişkiler açısından mantıksız kabul edilebilecek şartlar öne sürerken, bir de "sözde Ermeni soykırımı" gibi tarihin sayfalarında tozlanmış tezleri önümüze koşul olarak koyuyorlar. Yıllardır önümüze getirilen bu anlamsız ve gayri ciddi tezi anlamakta artık zorlanmıyoruz; zira bunun, bir kasıtlı tutum olduğunu düşünüyoruz.

Buradan, son bir kez ve en net biçimde tekrar ediyoruz: Türkiye'nin, tarihinde utanılacak hiçbir davranışı olmamıştır. (*Alkışlar*) Bizden böyle bir suçlu kabul etmemizi bekleyenler, bu Meclisi ve onun temsil ettiği halkını tanımıyorlar. Bu Yüce Meclis, tarihinde işlemediği bir suçlu, sırf Avrupa Birliği üyesi olmak için kabul edecek kadar onurunu ve haysiyetini kaybetmemiştir, kaybetmeyecektir. (*Alkışlar*)

Değerli milletvekilleri, tercih Avrupalı dostlarımızdır. Türkiye, yapması gereken her şeyi yerine getirmiştir. Artık dürüstlük, adalet ve objektiflik sınavında olan Avrupa'dır. Akliselim her insanı şaşırtan ve hayrete düşüren politik manevralarla bizim üyeliğimizi engellemeye çalışanları ibretle izlemekteyiz ve not etmekteyiz.

Sadece biz değil, bütün dünya, Avrupa Parlamentosunda yaşanan bu trajikomik durumu izlemektedir. Eminiz ki, tarihçiler, bu durumu, Avrupa tarihinde bir ülkeye yapılmış en büyük haksızlık ve adaletsizlik olarak kaydedecektir.

Avrupalı bazı ülkelerin değişimi anlamayan duygusal tutumunu bir kenara bırakması için, henüz, az da olsa, zaman var. Biz, karşılıklı kazanç sağlayan bir ilişkiden bahsediyoruz, onlar ise romantik bir flörtten; aramızdaki fark budur.

Artık, siyaset, dünyayı anlayan, gücünü halkından alan ve dışa açılan ülkelere hâkim olacağı bir dünya öngörüyor. Bunun en büyük adaylarından birisi, genç nüfusu, medeniyet perspektifi ve tarihî kökleri olan Türkiye'dir. Böyle bir devletle ortaklık kurmak istemeyen ülkelerin siyasî anlayışlarını, o ülke halklarının takdirine bırakıyorum.

Her şeye rağmen, önümüze, olmadık, akla ve mantığa aykırı şartlar süren Avrupalı bazı ülkeler şunu bilmelidir ki, bu ülke âciz ve Avrupa'ya mecbur bir ülke değildir. *(AK Parti sıralarından alkışlar)*

Biz, Avrupa Birliği üyesi olmak için her şeyimizi feda edecek kadar onurumuzu yitirmedik. Bizim, kendi geleceğimizi ve çocuklarımızın ülkesini özgür ve müreffeh biçimde kuracak gücümüz vardır. Tarihimiz bunun binlerce örneğiyle doludur.

Değerli milletvekilleri, bugün Meclisimizin yeni yasama yılının açılışını izleyen çok kıymetli vatandaşlarımızın, bugüne kadar, büyük bir erdem ve sağduyuyla, Avrupa Birliği sürecinde yapılan haksızlıklara sabır gösterdiğini takdirle anmak istiyorum. Halkımız müsterih olsun ki, ülkemizin, milletimizin onurunu ve şerefini sonuna kadar savunan devletimizin tüm organları, yaşanan gelişmeleri dikkatle takip etmektedir. Halkımız, rahat olsun ve sükûnetini korusun; zira hiçbir zaman, bu milletin şerefli tarihine leke getirecek bir anlaşma ya da şart, bu Yüce Meclisten geçmeyecektir. *(Alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, Dördüncü Yasama Yılı'nın, milletimize ve ülkemize hayırlar getirmesini Yüce Allah'tan diliyorum. Bu Meclisi kuran, yaşatan, geliştiren, başta Yüce Önder Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Hakkın rahmetine kavuşmuş milletvekillerimizi şükranla ve rahmetle anıyorum; hayatta olanlara ve onların ailelerine uzun ve huzurlu bir yaşam diliyorum, hepimize başarılar dileğiyle, selam ve saygılarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 86 ncı yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 5 Nisan 2006 tarihli 84 üncü Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 86ncı yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, 23 Nisan 1920 yılında açılan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 86 ncı yıldönümünü kutluyoruz. Millet iradesinin temsil makamı olan Meclisimiz daha nice 86 yıl halkımızı onurla temsil etmeye devam edecektir.

Açıldığı yıldan itibaren ülkenin kaderine el koyan, Kurtuluş Savaşını yöneten, cumhuriyeti ilan eden, devrimler gerçekleştiren Meclisimiz, bu özellikleri nedeniyle dünya parlamentoları arasında müstesna bir yere sahiptir. Bu müstesna Meclisi bize kazandıran, bağımsızlık savaşımızın komutanı, ilk Meclis Başkanımız, cumhuriyetimizin kurucusu Yüce Önder Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarını, sözlerimin hemen başında minnetle anıyor, onların emanetini ilelebet koruyacağımızı ifade etmek istiyorum.

Savaş yöneten bu Meclis, hemen ardından büyük bir kalkınma hareketi başlatmış ve devrim niteliğinde kanunlar çıkarmıştır. Böylece, her yanı işgal edilmiş topraklardan yeni bir ülkenin inşasını gerçekleştirmiştir. Bu yönüyle, Meclisimiz, o dönem için, fonksiyonu ve gücü bakımından son derece etkin ve dinamikti.

1961 Anayasasıyla, Meclisimizin kullandığı yetki, görev ve fonksiyonların bir kısmı diğer erklere devredilmiştir. Yasama, yürütme ve yargı arasında kuvvetler ayrımı yapılmış; eşitlik, güç paylaşımı ve denge sağlanmaya çalışılmıştır.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye'nin geçirdiği birtakım olağanüstü şartlarla, kuvvetler ayrımında bir denge sorununun oluştuğunu kabul etmek gerekir. Bugün tüm dünyada geçerli olan parlamenter sistemin genel kuralları ülkemizde uygulanırsa da, Meclisimizin fonksiyonu, gücü ve yetkileri kısmen erozyona uğramıştır. Yine de Meclisimiz, kendi uhdesinde tuttuğu yasama ve denetim faaliyetlerini bugüne kadar başarıyla sürdürmüş ve diğer erklerin görev alanlarına müdahil olmaktan titizlikle kaçınmıştır.

Ancak, bugün, Meclisimiz, asıl görevi olan yasama ve denetim faaliyetlerini yaparken, diğer erklerden birtakım eleştiriler geldiğini görmekteyiz.

Meclisimizde kurulan araştırma komisyonları görevlerini Anayasanın 98 inci ve İktüzüğün 104 üncü ve 105 inci maddelerine dayanarak gerçekleştirmektedir. Araştırma komisyonlarının çalışmaları, milletimiz adına kullanılan bir denetim ve bilgi edinme hakkıdır. Komisyonlarımızın çalışmaları yargılama anlamına gelmediği gibi, yargının çalışma alanlarıyla da çakışmayan bir bilgi edinme faaliyetidir ve her yönüyle, Anayasanın 138 inci maddesine aykırı değildir. Bu nedenle, komisyon çalışmalarının yargı erkine bir müdahale olduğu iddiası, hukuk temelli bir eleştiri değildir.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye’de darbeler döneminin başlangıcı kabul edilen ve bürokratik iktidarın güçlendiği 1960 yılından itibaren, Meclisimizin gücü, yetkisi ve fonksiyonu, bu tür hukukî temellere dayanmayan eleştirilerle daraltılmaya çalışılmaktadır. Anayasayı ve tüm kanunları yapan, cumhurbaşkanını seçen, hükümeti içinden çıkararak ve aynı zamanda denetleyen, savaş kararını alan ve ülkenin geleceğine yön veren bir kurumun, bugün, sahip olduğu gücü ve yetkiyi tam olarak kullandığı tartışmalıdır. Kimi zaman çok önemli mekanizmaların dışında bırakılan Meclisin fonksiyonları daraltılmıştır.

Örneğin, ülkenin iç ve dış siyasetine çok büyük etkisi olan ve “gizli anayasa” diye kabul edilemez bir tanımlamayla anılan millî güvenlik siyaset belgesinin hazırlanmasında, Meclisimiz ve ilgili komisyonlarımız tamamen devre dışıdır. Açıklanması ve yayınlanması tamamen yasak olan bu belgenin, son haline karar verildiği günün hemen ertesinde gazete manşetlerinde yer alması son derece dikkat çekicidir. Yine bu belgeden yola çıkılarak hazırlanan iç güvenlik strateji belgesinin, çete kurmaktan yargılanan kişilerin arşivinden çıkması, ne yazık ki, devlet ciddiyetiyle hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.

Bu belgenin, Meclisimizin bilgisi ve denetimi haricinde hazırlanması, Parlamentomuzun fonksiyonunun ve millet iradesine verilen değer ne durumda olduğunu göstermektedir.

Saygıdeğer milletvekilleri, demokratik bir ülkede “gizli anayasa”, “kırmızı kitap”, “derin anayasa” gibi tabirler, asla kabul edilemez kavramlardır. Bu kavramlar, gizli, antidemokratik bir yönetimin iktidarda olduğunu ima eder. Türkiye Cumhuriyetinin ve hepimizin tek bir anayasası vardır ve yürürlüktedir.

Millî güvenlik siyaset belgesi için kullanılan gizli anayasa gibi bir tanımın bazı çevreler tarafından üretildiğini ve resmî bir tanım olmadığını biliyoruz. Ancak, böylesine bir tanım, eğer, kamuoyu tarafından kullanılıyor ve buna ciddi itirazlar gelmiyorsa, bu, bazı kişilerin bilinçaltında ülkemiz için nasıl bir yönetim isteği olduğunu göstermektedir.

Maalesef, her dönemde, ülkemizin en önemli konusu olan Cumhurbaşkanlığı seçimi için yaşanan tartışmalarda, bazı kamuoyu önderleri ve siyasetçilerin ifadeleri, bilinçaltında “gizli bir anayasa” olduğunu ve buna göre hareket ettiklerini ortaya koymaktadır.

Yeri gelmişken, Sayın Cumhurbaşkanımızın görev süresinin bitmesine uzun bir zaman varken, yeni cumhurbaşkanının kim olacağını ve nasıl seçileceğini yoğun bir şekilde tartışmanın, Sayın Cumhurbaşkanımıza karşı bir nezaketsizlik olduğunu belirtmek isterim. Bundan üzüntü duymama ve bu tartışmalara girmekten imtina etmeme rağmen, yine de, tartışmalarda, bazı kişilerin Meclisimizle ilgili beyanlarındaki yanlışlığa burada değinmeyi, Meclis Başkanı olarak bir görev sayıyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, ülkemiz, Meclisimizin çıkardığı bir Anayasayla yönetiliyor. Tüm kanunlarımız bu Anayasaya uygun çıkarıldığı gibi, yargı ve yürütme de, yine mevcut Anayasamıza göre görevlerini sürdürmektedir. Bu durumda, mevcut Anayasamıza göre, yeni cumhurbaşkanının hangi özelliklerde olması gerektiği,

Meclisimiz tarafından nasıl ve ne zaman seçileceği açıkça ifade edilmiştir ve bu, herkesin malumdur.

Buna rağmen, mevcut Anayasamız açısından hiçbir sorun yokken, yeni cumhurbaşkanını bu Meclisin seçip seçemeyeceğini tartışmak, Meclisimizin meşruiyet sorununu gündeme getirir ki, bu, asla kabul edilemez bir durumdur.

Ülkemizin yönetilme biçimi, erkler arasındaki gücün kullanımı, meşruiyetlerin dayanak noktaları tartışma götürmez bir şekilde nettir. Bu konu, Anayasamızın “Başlangıç” bölümünde “kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu” açıkça ifade edilmiştir.

Bu net açıklamaya rağmen, bazı kurumlar, kendilerinin öncelikli olduğunu, hatta daha üstün olduğunu düşünebilmektedir. Hatta bazı kurumlar, reform çalışmalarına karşı direnmektedirler.

Saygıdeğer milletvekilleri, 23 Nisan 1920 yılında açılan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 86ncı yıldönümünü kutluyoruz. Millet iradesinin temsil makamı olan Meclisimiz, daha nice 86 yıl, halkımızı onurla temsil etmeye devam edecektir.

Açıldığı yıldan itibaren ülkenin kaderine el koyan, Kurtuluş Savaşını yöneten, cumhuriyeti ilan eden, devrimler gerçekleştiren Meclisimiz, bu özellikleri nedeniyle dünyada takdir görmektedir.

Ne ilginçtir ki, artık işlevini yitirmiş, yıllardır sorun üreten bazı kurumların kaldırılması, bu kurumlardan ve elitist anti reformculardan gelen tepkiler nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Halkın büyük çoğunluğunun istediği bu değişikliğe karşın, yürütmenin de, azınlık anti reformcuların talebini öncelemesi, ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Yüce Meclisimiz, 84 yıl önce saltanat kurumunu kaldırmıştır; ancak, ne var ki, bugün, ülkede, bu kez kurumların saltanatı hüküm sürmektedir.

Saygıdeğer milletvekilleri, özgürlüklerin genişletilmesinde, yasakların kaldırılmasında ve demokratikleşmede temel iki zorunluluk vardır: Birincisi, Anayasa-ya uygun olarak Meclisin karar alması; ikincisi ise, milletin mutabakatıdır.

Yeni bir düzenleme yapılırken veya Anayasa değişikliğinde, kurumların görüşünü almak başka bir şeydir, kurumların mutabakat şartını aramak başka bir konudur. Dünya üzerinde, daha çok demokrasi için sadece kurumların mutabakatını arayan demokratik bir ülke örneği yoktur. Türkiye’de doğal bir durummuş gibi gösterilen bu tutumun, demokrasi anlayışımızı, özgürlüklere yaklaşımımızı ve hukuka olan inancımızın nasıl olduğunu açıkça gösterdiği inancındayım.

Büyük Önder Atatürk’ün “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” sözünü hâyata geçirmek için, bu Meclis, saltanat kurumunu kaldırmış, düşmana karşı savaş vermiştir. Bundan sonra da, bu ilke doğrultusunda, Meclisimiz, görevini kimseye bırakmadan sürdürmeye kararlıdır. Anlaşılmaz bir şekilde, özgürlüklerin genişletilmesi, yasakların kaldırılması için yıllarca bu kurumların mutabakatı beklenir olmuştur. Ancak, bazı kurumlar, katılımcı demokrasinin gereği olan ortak akılda buluşmak bir yana, görüş alışverişi için oluşturulan zeminleri bile reddetmektedir.

Bu durumda, bazı kurumların, katılımcı demokrasi yerine... Türkiye için uygun gördüklerini iddia etmeleri, çok da dayanaksız olmayacaktır.

Saygıdeğer milletvekilleri, bugün, özgürlüklerin genişletilmesi için güçlü bir anayasa değişikliği, artık, zorunlu hale gelmiştir. Tartışılan tüm konuları içine alan, daha özgür, daha demokrat, daha güçlü, daha mutlu bir Türkiye'nin inşasında gereken anayasa değişikliği için ortak bir akıl oluşturmak gerekir. Tüm kurum, kişi ve kuruluşlar, bu değişiklik için görüşlerini özgürce ifade etmelidir. Ancak, bir mutabakat aranacaksa, sadece, Yüce Meclis çatısı altında, halkı temsil eden milletvekillerinin mutabakatının aranması gerekir. Eğer, burada bir mutabakat sağlanamazsa, gidilecek bir tek merci vardır, o da Yüce Milletimizin iradesidir.

Saygıdeğer milletvekilleri, Yüce Meclisimiz çatısı altında çıkarılan kanunlar tartışılırken pek çok meselenin rejim tartışmasına çekilmesi, her geçen gün artmaktadır. Tarım alanında yapılacak bir düzenleme, Belediyeler Kanununda yapılacak bir değişiklik, hayvancılık, turizm ve benzeri onlarca konu tartışılırken, konu aniden birileri tarafından rejim tartışmalarına getirilmektedir. Son olarak, önemli konumdaki bir siyasetçinin, İstanbul'da bir eğlence merkezinin insanların ölümüne neden olan kaçak yapılarının yıkılmasını, "rejimden ideolojik intikam almak" olarak değerlendirmesi, durumun trajikomik yanını en çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin bir rejim sorunu yoktur. Türkiye, rejiminin cumhuriyet olacağına, demokrasi olacağına bundan 83 yıl önce karar vermiştir. Bugün de Meclisiyle, hükümetiyle ve tüm organlarıyla aynı kararlılıkla yoluna devam etmektedir.

Saygıdeğer milletvekilleri, ülkenin rejimine karşı bu kadar güvensiz olunamaz. Türkiye'nin rejimi, her konu tartışıldığında sarsılacak, etkilenecek kadar zayıf değildir. Hiç kimse, cumhuriyetten, demokrasiden, temel özgürlüklerden vazgeçme niyetinde değildir. Dolayısıyla, ülkede bir rejim sorunu değil, rejimin sahibi olma tartışması vardır. Ülke yönetiminde inisiyatif alanlarını genişletme ya da sahip oldukları gücü kaybetmeme tartışmaları vardır. Laikliğin, Yüce Önder Atatürk'ün, cumhuriyetin, bayrağın, rejimin sahibi milletin ta kendisidir. Milletlin temsilcileri olan bizler, tüm bu değerlere bağlı kalacağımıza, sahip çıkacağımıza milletvekili olduğumuzda yemin ettik. Bugüne kadar, bu yeminimize muhalif bir tek davranış dahi bu Yüce Meclisimiz içinde vuku bulmamıştır. (*CHP sıralarından "Ya!.. Ya!.." sesleri*) Dolayısıyla, milli değerlerimizin sahibi bir kesim, bir grup değil, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkestir.

Milletimiz, ulusal ortak değerlerin sahibidir ve kendi içinde büyük bir hoşgörüyle yaşamaktadır. Toplumumuz etnik kimliğine, inancına, kültürüne göre kimseyi dışlamamakta ve bir arada barış içinde yaşamaktadır.

Ayrıca, Avrupa Birliği müzakerelerini sürdürdüğümüz bugünlerde, hâlâ, rejimin tehlikede olduğundan bahsetmek, hele, bu tehlikenin Avrupa Birliğine üye olmak için bütün dönemlerden daha çok gayret sarf eden, bunda da başarılı olan Meclisimizin, milletvekillerimizin eliyle geleceğini iddia etmek, her açıdan dayaktan yoksundur.

Saygıdeğer milletvekilleri, tartışmaların odağında yer alan ve neredeyse tüm fikir ayrılıklarının gelip dayandığı bir başka konu da laiklik ilkesidir. Açıkça belirtmeliyim ki, Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan laiklik ilkesine, Türkiye'de

karşı çıkan kimse yoktur. Bütün tartışmalar, laiklik ilkesinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum farkı nedeniyle, kamusal alanda her dönemde farklı uygulamalar yapılmış ve tartışma yaşanmıştır. Kamusal alan, yurttaşların ortak meselelerini eşit ve özgürce tartıştığı alandır. Dolayısıyla, her bireyin, ayırım yapılmadan haklarının korunduğu, haklardan yararlandığı ve kendilerini özgür hissettiği bir alandır. Bu alanı güvence altına almak ve tüm yurttaşlarına eşitçe kullanım hakkı sağlamak devletin görevidir. Kamu yararı, devletin değil, halkın yararına doğru genişletilmelidir. Devlet, kamusal alanın sahibi değil, koruyucusudur. Bu koruyuculuk, oradaki eşitliğin, adil paylaşımın ve hizmetlerin her birey tarafından kullanılmasını sağlamaktır. Kamusal alandaki özgürlüklerin ve hakların bir gruba, bir kesime kayması anında devlet koruyuculuğu devreye girer ve haksızlığı önler. Devlet, kamusal alanda herkes için geçerli olan hakları bir kesime yasaklayamaz ya da sınırlayamaz.

Buradan hareketle, laiklik ilkesinin yorum farklılığını gündeme getirmek gerekir. Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan laiklik maddesi ilelebet var olacaktır; ancak, günün şartlarına, toplum yapımıza uygun olarak yorum farklılıklarını da gidermek gerekir.

Bu, laikliğin özünü değiştirmeyecek, bilakis, toplumun bir arada, daha uyum içinde yaşamasına katkı sağlayacaktır.

Dünyada birçok örneği olan laiklik uygulamasının Türkiye'dekine benzer tek örneği sadece Fransada vardır. Orada bile, laiklikten yola çıkarak hak ve özgürlükler bizdeki kadar kısıtlanmamıştır.

Laikliği, bir toplumsal barış ve uzlaşma mekanizması olarak algılamak gerekir. Laiklik, devletin, inançlar karşısında tarafsızlığını zorunlu kılar. Bütün inançların kendisini ifade etmesine imkân vermek, bireylerin ibadet hürriyetini sağlamak laiklik ilkesinin temel işlevidir. Devlet, bu işlevi uygulayan ve tüm inançlara eşit mesafede davranan aygittir. Sorun, işte burada başlamaktadır. Devlet, dini inançların yaşanmasını teminat altına alması gerekirken, tam tersine, kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bunun laiklik adına yapılması, siyaset bilimi açısından büyük bir çelişkidir. Bu çelişki, yıllardır Türkiye'nin iç huzurunu zedelemekte ve bitmez tükenmez sorunları beraberinde getirmektedir. Aydınların, siyasetçilerin ve akademisyenlerin hep birlikte çözmesi gereken, yorum farkından kaynaklanan işte bu çelişkidir.

Saygıdeğer milletvekilleri, dünya büyük bir değişim içindedir. Küreselleşme hızla ilerleyip, dünyayı, âdeta küçük bir köye çevirmiştir. Artık, dünya siyaset oyununun kuralları değişti. Şimdi, değişimi anlamayan, hayata geçiremeyen ülkeler, dünyada sadece kaderleri başkaları tarafından belirlenen figüranlar haline geliyor.

Türkiye, dünya siyasetinin aktif bir üyesi, dengeleri değiştirecek bir ülkesi olmak zorundadır. Hiçbir dönemde pasif, edilgen ve boyun eğen bir devlet olmayı kabul etmeyen Türkiye, küresel siyaset aktörü olmak için, hızla değişime ayak uydurmak zorundadır. Türkiye'nin bu gücünü ve potansiyelini gören çevreler bugün aktif durumdadır. Batı ülkelerinde, sözde Ermeni soykırımını bahane eden çevreler, Türkiye aleyhine bir süredir kampanya yürütüyorlar. 24 Nisanı sözde soykırımın yıldönümü sayanlar, yarın yeniden bu karalama kampanyasını gündeme taşıyacaklardır.

Üzülerek görmekteyiz ki, bazı dost ülkelerin parlamentoları ve hükümetleri bu karalama kampanyasına alet olmaktadır. Bu ülke parlamentolarının başkanlarına şahsım birer mektup göndererek ve geçtiğimiz yıl siyasî parti genel başkanlarının müşterek deklarasyonlarını da eklemek suretiyle, Türkiye'ye karşı haksızlık yapılmamasını istedik. Yine de burada bir kez daha açıkça ifade etmek istiyoruz ki, Türkiye'nin tarihinde utanılacak bir şey yoktur. Bizi, işlemediğimiz bir suçtan dolayı mahkûm etmeye niyetli olan ülkelere, bu Yüce Meclisin gereken cevabı anında vereceğini unutmazınlar.

Değerli milletvekilleri, terör olayları son günlerde tırmanışa geçti. Terörizm, ülkemizin birçok bölgesinde, askerimizi, polisimizi, sivil vatandaşlarımızı hedef alıyor. Amaçları, kargaşa yaratmak, huzursuzluk çıkarmak ve nifak tohumları ekmektir.

Ülkemizin bütünlüğünü hedef alan bu terörist faaliyetlerin tam da bu günlerde ortaya çıkması düşündürücüdür. Türkiye ne zaman güçlense, ne zaman bölgesinde etkin olmaya çalışsa, birilerinin maşası olan teröristler sahneye çıkıyor ve ülkenin gücünü zayıflatmaya çalışıyorlar. Ancak, bu konuda başarılı olmaları mümkün değildir. Ordumuz, güvenlik kuvvetlerimiz ve devletimizin tüm unsurları, terörizme karşı büyük bir kararlılıkla görevlerinin başındadır.

Tüm bu nedenlerden dolayı, artık, iç politik çekişmelerden kurtulmak gerekir; artık, enerjimizi tüketen ve yıllardır ülkenin ilerlemesini engelleyen prangalardan kurtulmak gerekir. Teröre, uluslararası karalama kampanyalarına karşı, yani, gücümüzü zayıflatmak isteyenlere karşı birlikte hareket etmek zorundayız. Ortak bir akla ihtiyacımız var, ortak hayal ve hedeflere ihtiyacımız var. Yıllardır kendi içimizdeki çekişmeler, kavgalar yüzünden kaybettiğimiz enerji, ülkeye yeterince zarar verdi; buna "dur" demenin zamanı gelmiştir.

Türkiye, tarihinin en önemli fırsatlarını yakaladığı bir dönemden geçmektedir. Ülkenin en önemli değişim projelerinden biri olan Avrupa Birliği üyeliğimiz yolunda artık çok kritik bir noktaya geldik. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği tüm dünyada büyük bir açılımın işareti olacaktır. Halkının çoğunluğu Müslüman bir ülke tarihte ilk defa Avrupa Birliği üyesi haline gelecektir ki, bu, medeniyetler arası çatışma yaşanacağını iddia edenlere en güçlü cevap olacaktır.

Öte yandan, krizlerle boğuşan bölgemiz açısından da Türkiye'nin konumu hayati önem taşımaktadır. Güçlü bir Türkiye, sadece kendi halkına değil, bölgesindeki tüm halklara huzur ve barış getirecektir.

Türkiye'nin tarihî geçmişi, Balkanlardan Kafkaslara kadar tüm ülkelerde derin izler bırakmıştır. Bu ülkeler, geçmişin en güçlü ülkesi ve geleceğin parlayan yıldızı olan Türkiye'ye hâlâ umutla bakmaktadır. Bunun son örneğini, geçtiğimiz haftalarda, Meclisimizin ev sahipliğinde yaptığımız İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği toplantısında gördük. 47 ülkenin parlamento temsilcileri, İstanbul'da yapılan toplantıda, Türkiye'nin öncü gücünün önemini, bir kez daha, bize iletmiştir. Meclisimiz, iki ayrı deklarasyonun hazırlanmasına öncülük ederek, dünya barışı için, tüm ülkelere önemli çağrılarda bulunmuştur.

Bu nedenle, bölge ve dünya barışı için, Türkiye, artık, bir misyon üstlenmek zorundadır. Tarihin akışını barışa doğru değiştirecek bir güce sahipken, bunu kul-

lanamayan bir ülkeden, tarih de, gelecek kuşaklar da hesap soracaktır. Bu yüzden, üzerimizdeki ölü toprağını atıp önce kenetlenmeliyiz; geleneksel korkulardan kurtulmalıyız. Bu Meclisin açıldığı ilk günlerde olduğu gibi kucaklaşmalıyız, kol kola girmeliyiz ve büyük Türkiye hayali için yola çıkmalıyız.

Saygıdeğer milletvekilleri, 23 Nisanın hediye edildiği çocuklarımız, gençlerimiz ve gelecek kuşaklarımız için yeni Türkiye'yi inşa etmeliyiz. Bireysel çıkarlarından vazgeçen vatanperverler olarak kendimizi ülkemize adanmalıyız.

Türkiye'nin bir milada ihtiyacı vardır; yeni bir başlangıca, yeni bir hamleye, yeni hedeflere ihtiyacı vardır. Geçen yüzyılın sorunlarını geçmişte bırakmanın vakti gelmiştir. Artık, yeni yüzyılda, yeni bir Türkiye inşa etmek için ayağa kalkmalıyız. Artık, milletimiz, devletin en önemli organları arasında kavga istemiyor. Yaptığımız her şey, tarihin sayfalarına kaydediliyor. Gelecekte, hayırla, gururla, takdirle anılmak istiyorsak, bu fırsatı kaçırmamalıyız.

Saygıdeğer milletvekilleri, sözlerimi tamamlarken, Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramının hepimize, özellikle bugünün armağan edildiği çocuklarımıza hayırlı olmasını diliyorum.

Bu Meclisimizi kuran, yaşatan ve bugünlere kadar gelmesini sağlayan, başta, gerçek reformcu, uzak görüşlü, cumhuriyetimizin kurucusu ve ilk Meclis Başkanı-muz Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tüm milletvekillerimizi minnetle anıyorum, rahmetle anıyorum, saygıyla anıyorum.

Tüm Halkımızın Millî Egemenlik Bayramını kutluyor, hepimize en derin saygılarımı sunuyorum. (AK Parti sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 22, Cilt 117, Birleşim 92, Sayfa 341-346 (23 Nisan 2006 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiikinci Dönem Beşinci Yasama Yılına açış konuşması

Saygıdeğer milletvekilleri, bugün, seksenaltı yıldır, milletimizi gururla temsil eden, cumhuriyetimizin kurucu iradesi Yüce Meclisimizin yeni yasama yılını açıyoruz.

22'nci Dönem Beşinci Yasama Yılı, açılışını yaptığımız önceki dört yasama yılından farklıdır; zira yaklaşık yirmidört yıldır, Meclisimiz, Beşinci Yasama Yılına erken seçim kararları nedeniyle yapamamış veya tamamlayamamıştır.

Bildiğiniz gibi 1982 Anayasasında, seçimlerin beş yılda bir yapılması, dolaşısıyla, Meclisimizin de buna uygun çalışması hükme bağlanmıştır. Ancak, 1982 yılından bu yana, takriben yirmidört yıl boyunca seçimler hiçbir zaman beş yılda bir yapılamamış, buna paralel olarak Meclisimiz Beşinci Yasama Yılı çalışmalarının da bir kısmına hiç başlayamamış, bir kısmını da tamamlayamamıştır.

Bu durum, Türkiye'deki siyasi istikrarın önemli bir göstergesidir. Erken seçim kararları, ya siyasi istikrarın bozulması, ülkedeki ekonomik ve sosyal gelişimin kötüleşmesi üzerine ya da iktidarların rakiplerini hazırlıksız yakalamak istemesi

üzerine alınmıştır. Her iki durum da ülkeye çok da yararı olmayan durumlardır. Bugün, eğer, bir erken seçim baskısı ve atmosferi olmadan Beşinci Yasama Yılına giriyorsak, bu, ülkemizde siyasî bir istikrarın, doğru yolda ilerleyen bir ekonominin ve sağlam bir sosyal hayatın olduğunu göstermektedir.

Bu tablonun oluşumunda, Meclisimizin, iktidar ve muhalefetiyle tüm siyasî partilerimizin ve milletvekillerimizin emeği çok büyüktür. Burada, onları yoğun ve yorucu geçen; ama ülkemizi büyük bir istikrara kavuşturan çalışmalarından dolayı kutluyorum.

Değerli milletvekilleri, Yüce Meclisimiz, geçtiğimiz dört yasama yılı boyunca âdeta bir devrim gerçekleştirmiştir. Son elli yılın en büyük reformları, yenilikleri, değişimi hep bu dönemde yapılmıştır. Bu büyük değişim hareketi beraberinde siyasî bir istikrarı getirmiş, bu da ekonomiyi ve dış politikayı doğrudan olumlu yönde etkilemiştir. Bugün, eğer, erken seçim baskısı, tartışması ve isteği yoksa, sebebi, işte bu siyasî istikrardır.

Düşünün ki, çok partili yaşama geçtiğimiz yıllardan bu yana, altmış yıl içinde, ülkemiz, on yıl bile olağan şartlarda zaman geçiremedi. Ne yazık ki, demokrasimiz sürekli yaralanmış, ülkemiz sürekli geriletilmiş ve tüm bunlardan dolayı milletimiz acı çekmiştir. Ancak, bu asla kaçınılmaz bir kader değildir. Kimse demokrasimizin ve özgürlüğümüzün ilelebet kısıtlanabileceğini düşünmesin.

İşte, bugün, bu Yüce Meclis gerçekleştirdiği sessiz devrimle ülkemizi o karanlık, makûs tarihinden kopartıp, aydınlık bir geleceğe doğru taşımaktadır. Ülkenin yıllardır kangren olmuş sorunları, kördüğüm olmuş problemleri, bu yüce çatı altında tek tek çözülmüş ve milletimizin gönlünde yeni umutlar doğmuştur.

Bugün, bu yasama yılının açılışı vesilesiyle, Türkiye’de ve dünyada farklı düşünen kesimlere bir kez daha duyurmak isteriz ki, Türkiye, kendi yolunu çizmiş ve hedefine kilitlenmiştir.

Bizim hedefimiz, içine kapanmayan, dünyayla entegrasyon içinde olan, bölgesinde söz sahibi, sarsılmaz bir iradeyle milletin refahını ve mutluluğunu en ön sırada tutan “bir dünya ülkesi Türkiye” kurmaktır. Bu hedefimize ulaşmak için, güçlü bir millete, özgür ve bağımsız bir ülkeye, güç, kuvvet veren bir tarihe ve bizi birbirimize bağlayan bir inanca ihtiyacımız var. Çok şükür ki, bunların hepsine sahibiz.

Bu nedenledir ki, Türkiye’nin geleceği aydınlıktır. Bu gelecek, siz saygıdeğer milletvekillerinin geceli gündüzlü çalışarak çıkarttığı reform yasalarıyla kurulacak ve çocuklarımız güzel bir ülkede yaşayacaktır.

Bugün Beşinci Yasama Yılına, saygın ve itibarlı bir Meclis, istikrarlı bir siyasî ortam, tüm dünyada saygı uyandıran bir ülkeye sahip olarak açıyoruz.

Bugüne kadar ve halen, her fırsatta milletvekillerini, Meclisi ve siyasetçileri eleştirenlere bu tabloyu bir kez daha göstermek isterim. Sahip olduğumuz bu istikrar ve saygınlık, o her şeyi eleştirilen milletvekillerinin sayesinde gerçekleşmiştir. Onların Meclis çalışmalarındaki çabaları ve fedakârlıkları olmasaydı, o sessiz devrimleri gerçekleştiremeyecek, dolayısıyla, ülkemiz dünyada bu saygınlığa ve güvene sahip olmayacaktı. Bu yüzden herkesin eleştiri ve tenkitlerinde, hem doğru

hedefi seçmeleri hem de seviyelerini koruması gerekir. Bir ülkede her şeyin suçlusu, milletvekilleri ve siyaset kurumu olamaz.

Saygıdeğer milletvekilleri, bugünden itibaren başladığımız Beşinci Yasama Yılı, 22'nci Dönemin son çalışması olacaktır. Yoğun, yorucu ama başarılarla dolu 22'nci Dönem Parlamentosu, 2007 yılında çalışmalarını tamamlayacaktır. Önümüzdeki yıl, Türkiye için son derece önemli gelişmelerin olacağı bir yıldır. Yüce Meclis, yeni yılda, yeni cumhurbaşkanımızı seçecek, Yüce Milletimiz de, sandığa giderek bir kez daha iradesini beyan edecek ve ülkeyi yönetmesini istediği kişileri seçecektir. Bu nedenle, gelecek yıl Meclisimiz için çok önemlidir.

Geçtiğimiz seksenaltı yıl boyunca olduğu gibi, her zaman, milletin iradesini ve hassasiyetlerini siyasete yansıtmaya Meclisimiz devam edecektir. Büyük bir olgunlukla, sağduyu ve kararlılıkla üzerine düşen görevleri yerine getirecek, milleti-ne yakışır en güzel kararları alacaktır.

Önümüzdeki yılı bahane ederek siyaseti yıpratmak, ortamı germek, milletin huzurunu kaçırmak isteyenlere karşı hepimizin dikkatli olması gerekir. Unutmayın ki, milletin ve ülkenin kaderini bu Meclis belirlemektedir. Dolayısıyla, bu kadar ağır bir sorumluluğun gereği olarak, hepimizin vakur ve olgun davranması gerekir. Bizler, milletin temsilcisi, ülkenin sahibi olan Meclisin birer üyesiyiz. Ülkemizin kaderine ve geleceğine, millet iradesinin tek temsil makamı olan bu Yüce Meclis karar verecektir. Bu gerçek, ne yapılırsa yapılsın, değişmeyecektir. Bu gerçeği bilip, güven içinde, sağduyuyla, sükûnetle dönemimizi tamamlamak gerekir. Hiç kimse düşünmese bile, milletvekilleri, ülkenin ve milletin geleceğini tehlikeye atacak hareketlerden kaçınmak zorundadır.

Saygıdeğer milletvekilleri, bugün vesilesiyle, Avrupa Parlamentosunda onaylanan son ilerleme raporuyla ilgili birkaç hususa değinerek konuşmamı tamamlamak istiyorum.

Raporda Avrupa Birliği hedefimizde bir rehavetin ve duraklamanın olduğu-nu ifade eden görüşlerin doğruları içermediğini belirtmem gerekir. Meclisimiz, Avrupa Birliği sürecini önemseydiğini, olağanüstü toplanıp uyum paketlerini yeniden çıkartarak göstermiştir. Bu konudaki isteğimiz ve arzumuz, her zamanki gibi, güçlü ve tereddütsüzdür. Avrupa Birliği sürecinde bir duraklama olduğu kanaatini pekiştiren konulardan birisinin, anketlerde, Türk Halkının Avrupa Birliğine olan desteğinin azaldığı hususudur. Milletimizin desteğinin azalmasının, varsa, tek bir sebebi vardır; o da, Avrupa Birliğinin uyguladığı çifte ve samimiyetsiz standartlardır. Kıbrıs sorununda verilen sözlerin tutulmadığını, başkalarına uygulanmayan kriterlerin Türkiye'ye uygulanmak istendiğini gördükçe, Türk Milletinin Avrupa Birliğine olan inancı zayıflamaktadır. Bu nedenle, Avrupalı dostlarımız, Türkiye'ye haksızlık yapılmaması, her ülkeye uygulanan kriterlerin eşit ve objektif olarak ülkemize de uygulanması halinde, halkımızın desteğinin arttığını görecektir.

Raporun tavsiyeler bölümünde yer alan bazı hususların, yine, kriterler arasında bulunmayan siyasi talepler olduğunu üzülererek görmekteyiz. Bu siyasi taleplerin bir kısmı tartışılabilir gözükse de, bir kısmını kabullenmek mümkün değildir. Elbette, Türkiye üzerine düşen görevleri yerine getirecektir; ancak, bazı Avrupa ülkeleri, fikir özgürlüğü ve ırk ayrımcılığı konusunda çok kötü sınavlar verirken, bizi eleştirmeleri şaşkınlık vericidir. Asılsız Ermeni soykırım iddialarını inkâr edenle-

re hapis cezaları öngören ve hatta bu insanların siyaset yapmasını engelleyen bir Avrupa'nın, şimdi, bizden, bazı kanunlarımızı değiştirmemizi istemesi büyük bir çelişkidir. Buna rağmen, biz, Avrupadaki bazı ülkelerin yanlış tutumlarına düşmeden, fikir özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması için, her zaman aydınlarımızın ve milletimizin sesine kulak vereceğiz.

Saygıdeğer milletvekilleri, sizleri, bir kez daha, dört yasama yılı boyunca yaptığınız fedakâr çalışmalardan dolayı kutlarım. Kim ne derse desin, biliniz ki sizler, yani 22'nci Dönem milletvekilleri, çıkardığınız yasalarla büyük bir devrim gerçekleştirdiniz; Meclisimizin tarihinde hep özel bir yerde anılacaksınız; gelecek kuşaklar, çocuklarınız, ülkemiz için yaptığınız bu hizmetten dolayı, sizi, hayırla ve minnetle anacaktır; bunu hiç unutmayın.

Beşinci Yasama Yılı'nın ülkemize, milletimize ve Türkiye Büyük Millet Meclisimize hayırlı olmasını diliyorum, hepimizi saygıyla selamlıyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 22, Cilt 130, Birleşim 1, Sayfa 3-5 (01 Ekim 2006 Pazar)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 87 nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 18 Nisan 2007 tarihli 90'ıncı Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 87'nci yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 87'nci yılını büyük bir heyecanla kutluyoruz. Bu nedenle yaptığımız özel oturumun en başında, kısa süre önce kaybettiğimiz Meclis Başkan Vekilimiz, çalışma arkadaşım, Bursa Milletvekili Sayın Ali Dinçer'in yokluğundan dolayı derin bir üzüntü içinde olduğumu ifade etmek istiyorum. Sayın Dinçer, Meclisimizde bulunduğu süre içinde, siyasetin, nezaket, saygı ve hoşgörü içinde yapılabileceğini göstermiş ve herkese örnek olmuştur. Onu bir kez daha rahmetle anıyorum. Yine bu dönemde hayatlarını kaybeden Sevgili Arkadaşlarımız Kütahya Milletvekilimiz Halil İbrahim Yılmaz, Ağrı Milletvekilimiz Mehmet Melik Özmen, Konya Milletvekilimiz Nezir Büyükcengiz, Yozgat Milletvekilimiz İlyas Arslan, Gaziantep Milletvekilimiz Ömer Abuşoğlu'nu da rahmet ve özlemle anıyorum.

Değerli milletvekilleri, 23 Nisan 1920 tarihinde heyecan, umut ve kararlılıkla açılan Meclisimiz, seksen yedi yıl boyunca her 23 Nisanda aynı heyecan ve kararlılığı yaşamıştır. Bugün de milletimizi temsil eden Meclisimizde ilk günkü gibi milletin iradesini koruma kararlılığı devam etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, büyük zorluklar, sıkıntılar ve bazen müdahalelerle geçen seksen yedi yıl boyunca, milletimizin korumaktan, desteklemekten asla vazgeçmediği bir kurumdur. Türkiye Büyük Millet Meclisimiz de Türkiye Cumhu-

riyeti vatandaşı olan her bireyi, seksen yedi yıl boyunca, hiçbir ayırım yapmadan temsil etmiştir. Her bireyin hakkı, onların seçip temsilci olarak Meclisimize gönderdiği milletvekillerimiz aracılığı ile bu yüce çatı altında korunmuş, geliştirilmiş ve desteklenmiştir.

Demokrasi, bireyler arasında ayırım yapmadan, onların haklarını koruyan Meclisin varlığı ile hayat bulabilir. Meclise gösterilen saygı ve onun itibarının yükseltilmesi için yapılan tüm katkılar, aynı zamanda, demokrasinin güçlendirilmesi anlamına gelir. Bu nedenledir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygın ve itibarlı olması, demokrasinin varlığını daha da güçlü kılacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, gücünü ve yetkisini millet iradesinden alır, millet adına karar verir ve tüm yasaları milletin refahı ve huzuru için çıkarır.

Değerli milletvekilleri, siyasetin kendini ifade ettiği en önemli kurum Meclis'tir. Burada yaşam alanı bulan, anayasal teminat altında, ülke yönetimine yansıyan siyaset kurumunun saygınlığı, Meclisimizin saygınlığı ile paralellik arz eder. Yıpranmış, saygınlığını yitirmiş bir siyaset kurumu demokrasiye zarar verir. Ülkenin sorunları siyaset kurumu tarafından Meclis eliyle çözüm bulduğu sürece, sağlıklı işleyen bir demokrasi var demektir. Siyaset kurumunun çözüm üretmediği, tıkanmış anlar, demokrasi için tehlike çanlarının çaldığı zamanlardır.

Bugün Meclisimiz, geçmiş dönemlerinde olduğu gibi, güçlü ve saygın bir şekilde siyaseti yönetmektedir.

Bu bağlamda, 22'nci Dönem Meclisimizin bugüne kadar yaptığı yasama faaliyetleri, Türkiye'nin demokratikleşme yürüyüşünü bir koşuya çevirmiştir. Ülkemiz, Yüce Önder Mustafa Kemal Atatürk'ten bu yana, kendisi için belirlediği özgür, müreffeh, güçlü ve çağdaş Türkiye hedefine azimle ve kararlılıkla koşmaya başlamıştır.

22'nci Dönem Meclisi, bugüne kadar 851 kanun çıkarmıştır. Bu kanunların önemli bir kısmı Avrupa Birliği üyeliğimiz için gereken reformların bir parçasıdır. Bu reform yasalarını bir kalemde ifade edip geçmek, gerçekleşen büyük başarıya haksızlık olacaktır.

Avrupalı kimi dostlarımızın "sessiz devrim" dediği bu reformlar, son kırk yılın en ciddi yasal düzenlemeleridir. Bu reformların yanı sıra çıkarılan birçok temel kanun, milletimizin yaşam seviyesini yükseltmiş ve kolaylaştırmıştır.

Bu nedenledir ki, siz değerli milletvekillerimizin büyük özverilerle çıkardığı kanunlar, ülkemizin, Meclisimizin, milletimizin tüm dünyadaki saygınlığını artırmıştır.

Bugün Türkiye, dünya siyasetinde etkin, güçlü, saygın ve güvenilir bir yere sahipse, nedeni, Meclisimizin gerçekleştirdiği bu devrim niteliğindeki yasal düzenlemelerdir. Aynı şekilde, bir zamanlar saygın kurumlar arasında en alt sıralarda bulunan Meclisimiz, bugün hak ettiği yerde, ilk sıralarda yer almaktadır. Bu, demokrasimiz açısından hayati önem taşıyan bir yükselmedir ve bu başarı, Meclisimizin tüm milletvekillerine aittir.

Saygıdeğer milletvekilleri, son yirmi dört yıldan bu yana, Meclisimiz, ilk, defa beşinci yasama yılı çalışmalarını yapıyor. Bu durum, siyaset kurumunun normalleştiğini, ülkemizin istikrara kavuştuğunu gösterir. Siyasi istikrar, beraberinde,

ekonomik istikrarı getirmiştir. Siyaset ve ekonomi, birbirinden ayrılmayan ikizler gibidir. Bu nedendir ki, siyaset kurumunda yaşanan istikrar trendi direkt olarak ekonomiyi etkilemektedir.

Siyasi kriz, bir dönem, Türkiye'nin değişmez gündem maddesiydi. Bu krizler nedeniyle ekonomi, sürekli iniş çıkışlar yaşamış ve büyük kayıplar verilmiştir.

Siyasi kriz ile siyasi tartışmayı birbirinden ayırmak gerekir. Tartışma, siyasetin doğasında vardır ve yeni açılımlar yaşanmasına katkı sağlar. Ancak kriz, siyasetin yaşam koşullarını zorlaştırır ki, bu, asla istenilen bir durum değildir. Meclis, siyasetin kalbidir ve burada yaşanacak bir siyasi kriz, ülkenin yaşamını doğrudan etkileyen kalp krizine benzer.

Büyük bir memnuniyetle söylemeliyim ki, 22'nci Dönem Meclisimizde hiçbir siyasi kriz yaşanmamıştır. En zor konuların, en ciddi yasaların ve tezkerelerin tartışıldığı dönemlerde bile krize dönüşen bir süreç hiç olmamıştır. Doğal olarak, bir zamanlar alışkanlık hâline gelen ekonomik krizler de bu dönemde yaşanmamıştır.

Siyasetin ana aktörleri olan siyasi partiler ve üyeleri, bu dönemde özgürce kendilerini ifade etmiş, tartışmış, yeni açılımlar yaratmış ve nihayetinde bir sonuca ulaşılmıştır. Bu tartışma dönemi içerisinde, Meclisimiz, hiçbir zaman dışarıdan gelen bir yönlendirme ve telkinle hareket etmemiş, özgür iradesini sonuna kadar kullanmıştır. Bu yüzdendir ki, 22'nci Dönem Meclisi, demokrasinin en iyi işlediği dönemlerden biri olmuştur.

Saygıdeğer milletvekilleri, Meclisimiz, aynı zamanda, tüm kamuoyunun en çok ilgi gösterdiği bir kurum hâline gelmiştir. Basın organları, siyaseti Meclisimiz üzerinden izlemiştir. Dört yılda, Meclisimiz üzerinden yapılan yazılı haber sayısı yüzde 200 artış göstermiştir. Komisyonlarımız, milletvekillerimizin bireysel çalışmaları, Genel Kurul çalışmaları ve uluslararası faaliyetlerin tümü, büyük bir dikkatle basınımız tarafından takip edilmiş ve kamuoyuna duyurulmuştur.

Sivil toplum örgütleri komisyon çalışmalarına bizzat davet edilmiş ve yasama faaliyetlerine katkıda bulunmuşlardır. Birçok sivil örgüt, bu dönemde, Mecliste özel irtibat görevlileri tahsis etmiş ve çalışmalarını takip etmiştir.

Meclisimiz, bu dönemde, aynı zamanda bir sosyal faaliyet merkezine dönüşmüştür. Bugüne kadar hiç olmadığı oranda sosyal faaliyet, 22'nci Dönemde gerçekleşmiştir.

Dört yıl önce aldığımız bir kararla, Meclisimizin tüm salonlarını, kullanılabilir alanlarını halka açtık. Dört yıl boyunca, çok sayıda konferans, kampanya, sergi, konser ve sanat faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin tümü, sivil örgütlerin, sanatseverlerin faaliyetleriyle gerçekleşmiş ve kendilerinden bir ücret de talep edilmemiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kampüsü, âdeta, sosyal yaşamın bir merkezi hâline gelmiş ve halkımızın ilgi odağı olmuştur. Bu, bizim özlediğimiz bir Meclistir; milletiyle bütünleşen, kucaklaşan, ona tüm kapılarını açan bir Meclis, gerçek fonksiyonunu yapan bir Meclistir.

Bir kurumun, hem milleti temsil etmesi hem de o milletle kopuk yaşaması büyük bir çelişkidir. İşte, Meclisimiz, bu çelişkiyi ortadan kaldırmıştır. Bir yandan, temsil ettiği milletin refahı için reformlar yaparken, bir yandan da ona tüm kapılarını açmış ve onunla kucaklaşmıştır.

Saygıdeğer milletvekilleri, 22'nci Dönem Meclisimizin en başarılı olduğu konulardan birisi de parlamenter diplomasi çalışmalarıdır. Son dört buçuk yılda Meclisimiz, tarihinin en büyük diplomatik ilgisiyle karşılaşmıştır. Bugüne kadar Meclisimizi, onlarca devlet başkanı, meclis başkanı, hükümet başkanı bizzat ziyaret etmiştir. Yurt dışından gelen heyet sayısı yüzlerle ifade edilmektedir. Bu, son elli yılda karşılaşılmayan bir ilgidir. Bu ilginin en büyük sebebi, Meclisimizin Avrupa Birliği üyesi olmak için gösterdiği büyük başarıdır. Dünyanın dört bir yanından gelen yabancı misafirlerimiz bu reformları büyük bir takdirle anarken, aynı zamanda ülkemize olan bakışları da olumlu yönde değişmiştir. Bu ülkeler, aynı şekilde, komisyonlarımızı, dostluk gruplarımızı, milletvekillerimizi ülkelerine davet etmişler ve her gidilen yerde ülkemizin tanıtımı yapmışlardır.

Artık, dünyada görmezlikten gelinen bir Türkiye yoktur. Bölgesinin etkin, güçlü, karar mekanizmalarında yer alan saygın bir Türkiye konuşuluyor. Japonya'dan Amerika'ya kadar, gittiğimiz her ülkede saygıyla karşılanan bir Türkiye vardır ve ilginçtir, Türkiye'nin demokratikleşme ve istikrarlı yürüyüşü konusunda yurt dışındaki görünümü yurt içinden daha pozitifdir. Gerek ekonomi çevreleri gerek parlamentolar ve gerekse hükümetler düzeyinde ülkemizin istikrarı ve saygınlığı hep takdirle karşılanmaktadır. Parlamenter diplomasi, Türkiye'nin saygınlığını artırarak dış politikamızın etkinliğine katkıda bulunmuştur. Bu dönemde Dışişleri Bakanlığımız ile yapılan uyumlu iş birliğinin bu katkının artmasında önemli bir etkisi olmuştur. Bu nedenle, Bakanlığımıza Meclisimiz adına teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye çok derin ve köklü bir tarihî geçmişe sahiptir. Biz, yüzyıllardır çok kültürlü bir yaşam sürüyoruz. Kurduğumuz devletler tüm dünyaya bir arada yaşamının en güzel örneklerini sunmuştur. Medeniyetlerin çatışmasını değil, ittifakını öneren yegâne ülke biziz. Bizim sokaklarımızda camiler, kiliseler, havralar yan yanadır. Bizim topraklarımız dinlerin hayat bulduğu topraklardır. Biz, bu özelliğimizle gurur duyarız, ancak, Trabzon'da, İstanbul'da ve son olarak Malatya'da yaşanan olaylar bizi derinden sarsmıştır. Bu şehirlerde haince saldırılar yapanlar asla milliyetçi olamazlar. Bizim ülkemizin milliyetçileri bunlar değildir.

Bizim milliyetçiliğimiz şiddet içermez. Bizim milliyetçilerimiz, tıpkı Osmanlı'da olduğu gibi, hoşgörülle başka milletlere yaklaşır. Biz, farklı dinlerdeki insanların yaşamına kasteden insanlar değiliz, asla da olmadık, ama, ortada, yaşamını yitiren kişiler vardır; bu gerçek bizim içimizde bir sızıdır, bunu sorgulamalıyız, gençlerimizin bu duygularını tahrik edenleri bulup ortaya çıkarmalı ve toplumumuzdan dışlamalıyız.

Saygıdeğer milletvekilleri, bugün, 22'nci Dönem Meclisi olarak, hepimiz son kez 23 Nisan törenlerini kutluyoruz. Önümüzdeki günlerde yapılacak genel seçimlerle birlikte Meclisimiz yenilenecek ve 23'üncü Dönem Meclisi çalışmalarına başlayacaktır. Bu son 23 Nisan törenlerinde, çocuklarımızın geleceği için umut dolu olduğumu ifade etmek isterim. Yarınlarda ülkemizi yönetecek olan çocuklara iyi bir Türkiye bırakmak için hepimiz büyük gayret gösterdik. Her çabanın, içinde tartışmaların yaşandığı günlerde bile, milletvekillerimizin tek amacının daha iyiye ulaşma isteği olduğuna inanıyorum. Milletimiz, Meclisimizin bu çalışmalarını yakından takip ediyor ve takdirle karşılıyor.

Belki de, bu dönemde, muhalefet ve iktidar milletvekillerimizin aynı istekle çıkardığı kanunlardan birisi, gençlerimize Meclisin yolunu açan yeni düzenleme olmuştur. Artık, yirmi beş yaşını doldurmuş her gencimiz bu yüce Meclisin bir üyesi olabilir. Bu önemli düzenlemeye gençlerimizin ilgi göstermesini ve Meclisimize gelerek bize daha çok enerji vermesini istiyorum; onların temiz, taze ve enerji dolu zihinleri, eminim ki Meclisimizin çalışmalarını daha da güçlendirecektir.

Özellikle kadınlarımızın siyasete daha çok ilgi göstermesini istiyoruz. Hepimiz eminiz ki, siyaset, kadın nezaketi ve zarafetiyle daha da güzelleşecektir. Daha çok kadın milletvekilinin 23'üncü dönemde Meclisimize girmesini dilerken, buna siyasi partilerimizin de özel bir destek vereceğini ayrıca ümit ve temenni ediyorum.

Değerli milletvekilleri, tüm bunları göz önüne aldığımızda, gelecekte umutlu olduğumu söylemeliyim. Çocuklarımız, parıldayan bir ülkede yaşayacaklardır. İsmi duyulduğunda gurur veren, güven veren, aidiyet duygusu veren bir Türkiye inşa oluyor. Çocuklarımızın, gençlerimizin, gelecekle başa başka ülkelerde aramadığı, "Benim ülkem." dediğinde gözlerinde ışıltılar olduğu bir Türkiye hayali kurmalıyız. Her bireyin, yaşadığı için övünç duyduğu, pasaportunu, parasını, kimliğini taşıdığı için gurur duyduğu bir ülke hayal etmeliyiz. "Bizim ülkemiz" dediğimizde hiçbir vatandaşın gönlünde bir burukluk olmamalı. Hangi etnik kökenden olursa olsun, hangi inançtan olursa olsun, hangi kimliği taşırsa taşıсын, herkesin "Bizim ülkemiz" dediğinde, seslerinin aynı mutlulukta, aynı neşede ve aynı gürlükte çıkması gerekir. İşte o zaman biz mutlu bir aile olabiliriz.

Bu ailenin çocukları farklı seslerde, renklerde ve düşüncede olabilir. Her çocuk, tıpkı kendi çocukluğumuzda olduğu gibi, farklı karakterlerde olabilir. Ama her çocuk, ailenin eşit birer ferdidir ve kendini o aileye ait hissettiği sürece mutludur. Bizim ailemizin adı Türkiye'dir. Bir tane ailemiz vardır; hepimiz, Türkiye ailesinin çocuklarıyız. Bu aileye sahip çıkmalıyız ve onu güçlendirmeliyiz.

Bizim dünyadaki gücümüzün gerçek kaynağı, aile yapımızın güçlü olmasıdır. Şimdi, Türkiye ailesinin güçlenmesi için çalışmalıyız. Farklı düşünsük de, farklı inansak da, farklı giyinsek de, biz, Türkiye ailesine aidiz. Bunun geleceği, güvenliği söz konusu olduğunda hepimizin fedakârlık yapmak için bir an bile düşünmemesi gerekir, yoksa, aile dağılır ve mahvoluruz.

Farklılıklarımız bizim için korkulacak bir şey değildir. Bizler, demokrasiye tehlikeye sokmadığı sürece özgürce tartışılmasını ve fikirlerin söylenmesini desteklemeliyiz. Her farklı sesin duyulmasıyla rejimimiz tehlikeye girmez. Bilakis, tek sesli toplumlarda tehlike daha büyüktür. Çünkü konuşamayan toplum, bağran, ardından şiddet isteyen topluma dönüşür. Hepimiz aynı gemide yol alıyoruz; kimse, içinde hayatını sürdürdüğü ve battığında boğulacağı gemiye bilerek zarar vermez.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, bugün Meclis Başkanı sıfatıyla son kez 23 Nisan özel oturumunu yönetiyorum. Yaklaşık beş yıldır bu Meclisin Başkanlığını onurla ve gururla yapıyorum. Tüm bu süre içinde sizlerle birçok konuda ortak çalışmalar yaptık. İçtenlikle söylemeliyim ki, tüm amacım, gayretim ve hedefim saygın bir Meclis oluşturmak içindir. Daha güçlü, daha itibarlı ve millet iradesini daha güzel yansıtan bir Meclise sahip olmak için bütün enerjimi kullanmaya çalıştım. Bu gayretlerimin ne kadarını başardığımı milletimin takdirine bırakıyorum. Yine de bu beş yıllık dönem içinde, istemeden de olsa, yanlışlıklar yaparak yüce Meclisin saygınlığına gölge düşürmüşsem, milletimin engin affına sığınıyorum.

Önümüzde bir genel seçim bulunuyor. Bu seçimlerde tüm milletvekillerimizi ve siyasi partilere başarılar diliyorum. Umuyorum ki, milletimiz, hakkaniyetle kendisini temsil edecek vekillerini seçecek ve Meclisimize gönderecektir. 23'üncü Dönem Meclisimiz, eminiz ki bugünden daha başarılı çalışmalar yapacaktır. Yakında temellerini atacağımız yeni kütüphane, arşiv ve araştırma merkezi binamız, milletvekillerimiz için yeni ve modern çalışma ofisleri ve diğer teknik yatırımlar 23'üncü Dönemde tamamlanacak ve daha iyi yasama çalışmaları yapılacaktır.

Saygıdeğer milletvekilleri, Meclisimizin açılışının 87'nci yıl dönümünde bir tarihî görevi tamamlamak üzere olduğumuzu da belirtmeliyim. 1'inci Cumhurbaşkanımızı seçmek için 16 Nisandan beri çalışma içerisindeyiz. Bugüne kadar 9 Cumhurbaşkanını bizzat seçen Meclisimiz, yeni Cumhurbaşkanımızı da aynı kararlılık ve öz güvenle seçmek üzeredir. Kısa bir süre sonra tamamlanacak bu sürecin, demokrasi kuralları içerisinde, olgunlukla devam ettiğini gururla belirtmeliyim. Bu süreçte toplumun tüm kesimleri, bir şekilde ülkemizi temsil edecek olan cumhurbaşkanının seçimi konusunda görüşlerini ifade ettiler. Ancak, kim ne derse desin, bu süreç, demokrasinin kuralları içinde, olması gerektiği gibi sürmektedir, özgürce bir tartışma ortamı yaşanmaktadır. Biz, bu tartışmaları zenginlik olarak görüyoruz ve korku duymuyoruz. Kim Meclisimize mesaj göndermek için demokratik hakkını yasalar çerçevesinde kullanmışsa, bilsin ki onların mesajı alınmıştır. Bu yüce Meclisin üyeleri, demokratik hakkını kullanan herkese saygı göstermiştir ve seçim günü özgürce oylarını kullandığında, bu mesajları da, şüphesiz, düşünecektir. Ancak, seçim günleri geldiğinde, söz söyleme sırası Meclisimizin olacaktır. İşte o zaman, herkesin, Meclisimize sesini duyuran duyurmeyen her ferdin, bu yüce Meclisten çıkacak karara saygı göstermesini bu kez biz bekliyoruz; karar, milletin kararı olacaktır.

Değerli milletvekilleri, bu vesileyle, görev süresi yakında dolacak olan 10'uncu Cumhurbaşkanımız Sayın Ahmet Necdet Sezer'e de Meclisimiz adına saygılarımızı sunuyorum. Yüce Meclisimiz, kendilerinin yasama faaliyetlerine olan olumlu katkısını her zaman hatırlayacaktır. Kendisine bundan sonraki yaşamında sağlıklı ve mutlu bir ömür dileriz.

Saygıdeğer milletvekilleri, yüce Meclisimizin açılışının 87'nci yıl dönümü büyük bir heyecan ve gururla tüm yurttta kutlanıyor. Bugünün armağan edildiği çocuklarımızın neşesi ve sevinci bir ömür boyu sürer umarım. Bu mutluluğu borçlu olduğumuz Meclisimizin kurucularını bir kez daha hep birlikte rahmetle anmalıyız. İlk Meclis Başkanımız, cumhuriyetimizin kurucusu, bağımsızlık savaşımızın muzaffer kumandanı Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, bu yüce çatının inşasına emek vermiş herkesi rahmetle ve minnetle anıyoruz. Onlar bize onurlu bir ülke, güçlü bir devlet, gurur veren bir bayrak ve mutluluk bıraktılar. Kimse şüphe etmesin ki, yüce Meclisimiz cumhuriyetimizin kazanımlarının bir tekinin bile geri götürülmesine izin vermeyecektir. Kimse şüphe etmesin ki, bu Meclis, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, sahibi ve koruyucusudur.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(AK Parti sıralarından alkışlar)*

TBMM Dönem 22, Cilt 154, Birleşim 92, Sayfa 231-236 (23 Nisan 2007 Pazartesi)

KÖKSAL TOPTAN (1943)

9 AĞUSTOS 2007 – 9 AĞUSTOS 2009

1943 yılında Rizede doğdu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. 1966'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini Bitirdi.

Siyasete Üniversite yıllarında girdi, Adalet Partisi İstanbul İl Gençlik Kolları Başkanlığı yaptı. Milli Türk Talebe Birliği içinde aktif görevlerde yer aldı.

Zonguldak'ta bulunduğu bu dönemde Avukatlık mesleğini sürdürürken, bir yandan da Adalet Partisi Zonguldak İl Teşkilatı'nda görev aldı. Zonguldak'taki birçok sivil toplum örgütünün başkanlığını yürüttü.

1977 Genel Seçimlerinde milletvekili seçildi. 1979'da 6'ncı Demirel Hükümetinde Devlet Bakanlığı görevine getirildi.

12 Eylül 1980 sonrasında birçok davada Süleyman Demirel'in avukatlığını üstlendi. Yasaklı olmasına karşın Doğru Yol Partisi'nin teşkilatlanmasında aktif olarak görev aldı. 1986 ara seçimlerinde Zonguldak Milletvekili seçilerek yeniden

parlamentoya girdi. 1987'de de yine Zonguldak Milletvekili olarak parlamento-da yer aldı. 1991 Genel seçimlerinin ardından kurulan DYP- SHP koalisyonun-da Milli Eğitim Bakanı görevine getirildi. Bakanlığı döneminde başta, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi olmak üzere 23 yeni üniversitenin kurulması tamamlandı. Aynı dönemde Türk Cumhuriyetlerinden 10.000 öğrencinin Türkiye'de öğrenim görmesi projesini başlattı. 1995'de 2'ci Çiller Hükümetinde Kültür Bakanlığı yaptı.

1999 seçimlerinde parlamento dışında kalan Toptan 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nden Zonguldak Milletvekili seçilerek yeniden Meclis'e döndü bu dönemde Adalet Komisyonu Başkanlığı görevini yürüttü. 9 Ağustos 2007'de TBMM Başkanı seçildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, yüce Meclisimizin çok değerli üyeleri; Türkiye Büyük Millet Meclisi, Atatürk başkanlığında bir yandan Kurtuluş Savaşı'nı yönetirken öte yandan cumhuriyetimizi kuran bir Meclis olarak, gerçekten, adında da ifade olunduğu gibi, büyük olma özelliklerini taşıyan bir Meclistir. Polatlı'dan top seslerinin duyulduğu günlerde bile, inanç, azim ve kararlılığından hiçbir şey kaybetmemiş olan bu yüce kurum, geride kalan seksen yedi yılda bu şanlı geçmişine yaraşır ve yakışır işler yapmıştır. Yeni başlayan 23'üncü Dönemde de bu gayretin kuruluş günlerinin heyecan ve inancı içerisinde sürdüreceğine inanıyorum. Bunu yaparken, hiç kuşku yok ki, hem cumhuriyetimizin temel değerlerine daha sıkı sarılmaya devam edecek hem de son yüz senenin sihirli gelişmesi olan demokrasiyi Türkiye'miz adına daha ileri hedeflere götürmek, insan hak ve özgürlükleri alanının daha yüceltilmesini sağlamak, seksen dört yıllık cumhuriyetimizi demokrasiyle taçlandırmak olacaktır.

Şanlı geçmişimizden güç alarak büyük ve hayal hedefleri önümüze koymak ve bu hedeflere varmak için çalışmak zamanıdır. Unutmamak gerekir ki, büyük ülküler peşinde koşmak, büyük hedefleri yakalamak, büyük işler yapmak ancak büyük düşünen ve büyüklerin işidir.

Birbirimizi seversek ve bu büyük işleri yapabileceğimize yürekten inanırsak, aşamayacağımız hiçbir engel yoktur. Millet olarak, uzlaşmanın, hoşgörünün, birbirine tahammülün, büyük olmanın geçmişine sahip aziz milletimizin temsilcileri olarak bunu başaracağımıza olan inancımı tekrarlamak istiyorum. Bu çatı altında sergilenecek böylesi bir tablo, şüphesiz milletimizi de mutlu kılacak ve gelecek ümitlerinin her zaman canlı tutulmasını sağlayacaktır.

Sizler, beni, böyle büyük işler başarmış ve daha büyüklerini başaracak bir Meclisin Başkanlığına çok büyük bir çoğunlukla seçtiniz. Size minnet ve şükran borçluyum. *(Alkışlar)*

Ben, Adalet ve Kalkınma Partisinin milletvekiliyim; ama şimdi, bu yüce Meclisin Başkanıyım. Bütün partiler benim partim, bütün milletvekilleri benim milletvekillerimdir. *(Alkışlar)* Görevimi, sizlerin, gruplarımızın da yardımıyla Anayasa'mızın ve İç Tüzük'ün öngördüğü şekilde tarafsız gerçekleştireceğim. Amacım, bana inananları yanıltmamaktır. Cenabı Allah'tan niyazım, beni, sizlere, yüce heyetinize ve aziz milletimize mahcup etmemesidir. *(Alkışlar)*

Sevgili milletvekilleri, bugün, hiç kuşku yok ki, bir siyasiye, bir faniye nasip olabilecek mutlulukların en büyüğünü sizin sayenizde yaşamaktayım. Ama insan olarak bir başka mutluluğumu da sizinle paylaşmak istiyorum. Benim, bir saat evvel, adımı, çocuklarımın "Doruk Köksal" koyduğu bir erkek torunum oldu. *(Alkışlar)*

Bugün şans benden yana, talih benden yana. İnşallah, ben değil hepimiz, yüce milletimiz hep güzel günler görür, hep yüzü güler.

Yüce heyetinize saygılar sunuyorum, çok teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 23, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 30-31 (09 Ağustos 2007 Perşembe)

Cumhurbaşkanı adaylarına başarılar dileyen konuşması

Değerli milletvekilleri, kurulduğu 23 Nisan 1920'den bugüne milletimizin ve ülkemizin kaderini etkileyecek pek çok kararlar almış bulunan bu yüce Meclis bugün yine tarihî bir görevi yapmak üzere toplanmış bulunmaktadır. Devletimizin, milletimizin birliğini temsil edecek Cumhurbaşkanımız, bu yüce çatı altında halkımızın temsilcileri olan siz değerli milletvekili tarafından seçilecektir.

Tarihte çok büyük devletler, cihan imparatorlukları kurmuş ve yüzyıllarca yaşatmış bir şanlı mirasın sahibi olan büyük Türk milleti ve onun temsilcileri, yepyeni bir heyecanla, bu seçimle birlikte geleceğimizi inşa etme konusunda önemli kararlar alacaktır.

Öyle inanıyorum ki, yüce heyetiniz, görev yapacağı 23'üncü Dönemde, bugünden başlayarak cumhuriyetimizin yüzüncü yıl vizyonuna yaraşır ve yakışır işler yapacak, milletimiz de bu dönemi takdir ve minnetle anacaktır.

11 'inci kez Cumhurbaşkanı seçecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisi gelecekte de daha nice cumhurbaşkanları seçecek ve demokrasiyle taçlanmış cumhuriyetimiz tüm temel niteliklerini özenle koruyarak ilelebet yaşayacaktır.

Burada farklı siyasi partilere mensup adaylarımız yarışacaktır. Ama seçilecek olan Cumhurbaşkanı, hiç kuşku yok ki, siyasi veya ideolojik düşüncesi ne olursa olsun herkesin Cumhurbaşkanı olacaktır. Turları bu düşüncelerle başlatıyor, tüm adaylara başarılar diliyor, seçimlerin milletimize, devletimize ve yüce Meclisimize hayırlı olmasını diliyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 23, Cilt 1, Birleşim 4, Sayfa 52-53 (20 Ağustos 2007 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiüçüncü Dönem İkinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, yeni yasama döneminde, sizleri, yoğun bir çalışma ve tarihî kararları alacağımız yeni bir yasama yılının başlangıcında sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimin hemen başında Şırnak'ta teröristler tarafından şehit edilen vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum. Vatandaşlarımızın yakınlarına ve aziz milletimize başsağlığı diliyorum.

Birey olarak, kurum olarak herkesin ve her kesimin bu nefret uyandıran olay karşısında ortak bir cephede tavır alması ve ülkemizde oynanmak istenen oyunlara gelmemesi gerektiğini altını çizerek ifade etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "En büyük eserim." dediği, Kurtuluş Savaşı'mızı yöneten bu Meclis, kuruluşundan bu yana ülkemizin kaderini tayin eden kararlar almıştır. Bağımsızlığımızın ve özgürlüğümüzün sembolü olan Meclisimizin önderliğindeki ülkemiz geride bıraktığımız seksen yedi yılda büyük mesafeler almış, büyük kararlara imza atmıştır. Türkiye, yokluklar içerisinde var olma mücadelesi veren bir ülkeden bugün dünyanın lider

ülkelerinden biri hâline gelmiştir. Türkiye'nin bu noktaya gelmesinde Meclisimizin payı çok büyüktür.

Şimdi önümüzde Büyük Önder'in hepimize gösterdiği çağdaş uygarlık hedefine ulaşma yolunda cumhuriyetimizin 100'üncü yıl vizyonu vardır. Hiç şüphesiz Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni dönemde yürüteceği çalışmalarla da bu vizyona yakışır önemli hizmetler yapacak, demokrasimizin daha da kökleşmesinde sarsılmaz bir güç kaynağı olacaktır. 23'üncü Dönem Parlamentosunun iktidarıyla muhalefetiyle, sizlerin değerli katkılarıyla milletimiz tarafından takdirle ve minnetle anılacak bu çalışmaları yapacağına yürekten inanıyorum.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, büyük bir olgunlukla gerçekleştirilen 22 Temmuz seçimleri sonrasında oluşan, temsil oranı yüzde 85'lere ulaşan Meclisimizin yeni yapısı, aslında, ülkemizin yıllardır kangren olmuş sorunlarının çözümü için milletimizin bizlere verdiği çok önemli bir fırsattır. Seçimlerde milletimiz istikrarı sağlamış, öte yandan temsilde adaleti de dikkatten kaçırmamıştır.

Bu dönem Meclisimizde dördü grubunu kurmuş yedi ayrı siyasi partimiz temsil edilmektedir. Bağımsız arkadaşlarımız da vardır. Bu durum, Parlamentomuzda görev yapan her milletvekili arkadaşımıza ayrı bir sorumluluk yüklemektedir. Artık hiçbir mazeretimiz yoktur. Aziz milletimiz büyük bir demokratik olgunlukla görevini yapmış, bizlere vekâletini vererek buraya göndermiştir. Şimdi görev sırası yüce Meclisimizdedir.

Bu kadar yüksek temsil oranıyla ve bu kadar çeşitli yapısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin çözemeyeceği sorun yoktur diye düşünmekteyim. Yeni dönem Meclisimizin, demokrasimizi, ekonomimizi güçlendirerek, toplumsal barışa ve kaynaşmaya büyük katkılarda bulunacağına inancım tamdır.

Değerli arkadaşlarım, 23'üncü Dönem Parlamentosu daha başlangıcında çok tarihî bir görev yapmış, devletimizin ve milletimizin birliğini temsil eden 11'inci Cumhurbaşkanı seçmiştir. Yeni kurulan 60'ıncı Hükümet Meclisimizden güvenoyu almış, ülkemizin sorunlarını çözme yolunda çalışmalarına başlamıştır.

Böylesine önemli görevleri kısa sürede yerine getiren Meclisimiz, ülkemizin temel sorunlarını çözme, demokrasi ile taçlanmış cumhuriyetimizin tüm niteliklerini koruyup, ilelebet yaşatma konusunda gayretle çalışmaktadır, çalışmasını sürdürecektir.

Bu dönem yapacağımız çalışmalarda milletimizin bizlere verdiği mesajı iyi okuyarak, farklılıklarımızı zenginlik kaynağı olarak görmeli ve çözüm için güç birliği yapmalıyız.

Şimdi önümüzde son günlerin çok tartışılan konularından biri olan yeni bir anayasa yapma hedefi var. Hepinizin bildiği gibi, henüz Meclisimize ulaşmış bir teklif bulunmamasına rağmen, bu konu ülkemizin gündeminde yoğun bir şekilde yer almaktadır. Anayasa gibi, ülkemizin geleceğini şekillendirecek temel referans metniyle ilgili tartışmaların, belli konulara indirgenerek de olsa, devam ettiğini görmekteyiz. Bu tartışmaların, ülkemizin yeni anayasa konusundaki güçlü isteğinin dinamik bir göstergesi olduğunu düşünüyorum. Nitekim daha ortada henüz Anayasa'nın öngördüğü yeter sayıda imzayı taşıyan bir teklif Türkiye Büyük Millet

Meclisi Başkanlığına verilmemişken, sadece anayasanın ismi bile bu konuda katkı sağlayabilecek tüm tarafları harekete geçirmeye yetmiştir.

Bu tartışmaları olağan saymak gerekir. Ancak, yürürlükteki Anayasa'nın 4'üncü maddesi açık bir şekilde, Anayasa'nın 1'inci maddesindeki, devletin şeklinin cumhuriyet olduğunun; 2'nci maddesindeki, cumhuriyetin temel niteliklerinin, yani "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." 3'üncü maddesindeki, yani "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı 'İstiklal Marşı'dır. Başkenti Ankara'dır." hükümlerinin değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği yazılıdır. Hiç kimse kuşku duymasın ki, Türkiye Cumhuriyeti, onu kuran temel nitelikleriyle şanla, şerefle sonsuza kadar var olacaktır.

Sayın milletvekilleri, bunun dışında, geçmişten beri ülkemizde devam eden tartışmaların çok geniş bir kesiminin ortaya koyduğu gerçek, artık yapıldığı günün şartlarını ve izini taşıyan mevcut Anayasa'nın çağın değişen koşullarına yeterince cevap veremediğidir. Yani, yeni bir anayasanın yapılması gerekliliği, toplumun geniş kesimleri tarafından büyük bir mutabakatla dile getirilmektedir. Kuşkusuz, toplumsal sözleşme niteliğindeki böylesine önemli bir belgenin yöntem ve içeriğinin nasıl olacağını kararlaştırılacağı yer Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Bilinmesini isterim ki, durumdan vazife çıkarmak gibi bir siyaset anlayışının hiçbir zaman yandaşı ve savunucusu olmadık, böyleleri ile de sürekli mücadele ettik. Ancak, yüklenen görevi de sonuçlandırmak için üzerimize ne düşerse onu yapmaya gayret ettik. Anayasa yapımı için de, bizden beklenenlerin bu çerçevede içerisinde değerlendirileceğinden kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Değerli arkadaşlarım, kimsenin Anayasa'nın yapımına katkı sağlama konusunda endişe etmesine gerek yoktur. Yeter ki, samimi ve yapıcı bir anlayış içerisinde olalım. Yeni Anayasa'yla ilgili söyleyecek sözü olan herkes, görüş ve önerilerini zamanı geldiğinde Meclisimize rahatlıkla ulaştırabilecektir. Yeni Anayasa konusunda Meclisimize yansıyan her düşüncenin bizim için çok kıymetli olduğunu ve çalışmalarına katkı sağlayacağını özellikle ifade etmek isterim. Çünkü toplumsal katılım ne kadar geniş olursa, o kadar güçlü, sorunlarımıza cevap veren ve ülkemizi geleceğe taşıyan bir anayasa yapılması mümkün olabilecektir. Geniş katılım ve uyumla hazırlanacak böyle bir anayasa, ülkemizin kalkınmasına, demokrasi ve özgürlüklerimizin güçlenerek kökleşmesine ciddi katkı sağlayacaktır. Bu dönem iktidarıyla muhalefetiyle Meclisimizin, toplumumuzun tüm kesimlerinin üzerinde uzlaştığı yeni Anayasa'yı yoğun bir çalışmanın ardından Türkiye'ye kazandıracığına inanıyorum. Milletimizin iradesinin temsil edildiği en yüce kurum olan Meclisimizin, çalışmalarında toplumun tüm kesimlerinin uzlaşma adresi hâline gelmesi ortak dileğimizdir.

Meclis kürsüsünden siyasi partilerimize, kamu kurumlarımıza, sivil toplum örgütlerimize ve tüm milletimize, bu arzumuzu hayata geçirme konusunda düşündüğümüz önemli bir çalışmamız hakkında bir iki cümleyle bilgi vermek isterim.

Meclisimizin çıkaracağı bütün kanunlara her kesimin katılımını en yüksek düzeyde sağlayabilmek amacıyla yeni bir düzenleme yapmaya çalışıyoruz. Böylece, aldığı kararlarla ülkemizin geleceğini şekillendiren Meclisimizin çalışmalarına sivil inisiyatifin katkısını kurumsal hâle getirmeyi hedefliyoruz. Yasama sürecine demokratik katılımı artıracak bu mekanizmayla Türkiye Büyük Millet Meclisi, sadece kendi milletvekilleri, partileri, gruplarıyla değil, toplumun bütün kesimleriyle ortak bir ürün çıkarma konusunda gayret gösterecektir.

Sayın milletvekilleri, yeni dönemde en hassas olacağımız konulardan birisi de kuşkusuz Meclisin itibarıdır. Meclise gösterilen saygı ve onun itibarının yükseltilmesi için yapılan tüm katkılar, aynı zamanda siyaset kurumunun ve demokrasinin güçlendirilmesi anlamına gelir. Bu nedenledir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygın ve itibarlı olması, demokrasinin varlığını daha da güçlü kılacaktır. Bu yüce kurumun itibarını ve saygınlığını artırmak için hepimize önemli görevler düşmektedir.

Özgür olmasına çok büyük özen gösterdiğimiz kürsü, belki zaman zaman hoşumuza gitmeyecek sözlerin de söylendiğine tanık olacaktır. Demokrasi, kabul edersiniz ki, hoşgörü, tahammül ve dinleme rejimidir. Birbirimizin söylediklerine inanasak bile, başkalarının bizim hoşumuza gitmeyen düşünceleri dile getirme özgürlüğünün olduğunu kabul etmeliyiz. Ancak, bizi sınırlayan tek bir çizgimiz vardır; o da, tarih ve millet önünde bu kürsüden yaptığımız cumhuriyetin temel niteliklerine ve ülkenin bölünmez bütünlüğüne sahip çıkma konusundaki yeminimizdir. Bu temel çizgi içinde kalındığı sürece, ülkemizin her meselesinin Meclisimizde tartışılmasına mutlaka imkân sağlanacaktır. Bu konularda değerli arkadaşlarımın dikkat ve özen göstereceklerine yüzde yüz inanmaktayım. Çalışmalarımızı karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içerisinde sürdüreceğimizden kuşku yoktur. İktidarıyla muhalefetiyle özgürlüklerimizi daha genişleterek, Türkiye'yi insanların yüzü gülen, kalkınmış bir demokrasi adası hâline getirmeliyiz. Türkiye'de demokrasiyi geliştirdiğimiz sürece, bugün yaşanan pek çok sorunun da gerilerde kaldığını hep beraber göreceğimize inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, milletimize yeni hedefler, yeni açılımlar, yeni vizyonlar göstermek bizim görevimizdir. Meclisimiz, bu tarihî misyonunu yeni dönemde de yerine getirecektir. Şanlı bir tarihî mirası olan büyük milletimize her konuda öncü olmalıyız. Sadece siyasette değil, toplumu ilgilendiren her alanda çözüm üreten ve önce ülkesinin çıkarını düşünen milletvekilleri olarak, bu konuda da ilk adımları her zaman biz atmalıyız. Bu konuda, cumhuriyetimizin kurucusu, Meclisimizin ilk Başkanı, Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve onun ilkeleri en büyük rehberimizdir.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının ülkemize, milletimize ve Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlı olmasını diliyorum, sayın milletvekili arkadaşlarıma sağlık içerisinde, başarılı ve verimli çalışmalar temenni ediyorum. Saygılarımı sunuyorum. *(Alkışlar)*

Anayasa değişikliği müzakerelerinin büyük bir olgunluk ve hoşgörü ortamında yapıldığını, teklifin lehinde ve aleyhindeki görüşlerin konuşmacılar tarafından yerine getirildiğini, özgür bir tartışma gerçekleştirildiğini belirterek, Parlamentomuzun, önümüzdeki süreçte de sağduyu, hoşgörü, karşılıklı sevgi, saygı ve uzlaşma çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmesini dileyen konuşması

Gündeme geçmeden evvel değerli milletvekili arkadaşlarımla bazı düşüncelerimi paylaşmak istiyorum. Biraz sonra önemli bir Anayasa oylamasının ikinci turunu gerçekleştireceğiz.

Kuruluşundan bu yana geçen seksen sekiz yılda destansı birçok kararları alan, Atatürk başkanlığında Kurtuluş Savaşı'mızı yöneten, vazgeçilmez ülkümüz cumhuriyetimizi kuran, bizi her geçen gün biraz daha çağdaş uygarlık düzeyine yaklaştıran, devrimleri ve binlerce yasayı yapmayı gerçekleştiren yüce Meclisimiz, önündeki Anayasa değişikliği önerisi müzakerelerini de büyük bir olgunluk ve hoşgörü ortamı içerisinde yapmış, önerinin lehinde ve aleyhindeki görüşler konuşmacılar tarafından dile getirilmiş, özgür bir tartışma gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, tüm gruplara ve konuşmacı milletvekili arkadaşlarıma teşekkür etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti, Anayasa'sında belirlenen, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Bu özellikler aynı zamanda cumhuriyetimizin de karakteridir. Değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez bu özelliklerden demokratiklik Türkiye'nin ileri hedefini, laiklik milletimizin yaşam biçimini ve devletin karakterini, sosyal devlet olma insani ve beşerî özelliklerimizi ve bütün bunların tacı hukuk devleti de bu temel normların bütünlüğü ifade etmektedir. Milletimiz tarafından cumhuriyetimizin temel nitelikleri olarak özümşenen bu özellikler aynı zamanda aziz milletimizin tarihten gelen sevgi, hoşgörü, sağduyu ve iyi niyet özelliklerinin de bir yansımasıdır. Bu nedenle, cumhuriyetimizin temel niteliklerinden vazgeçmek, milletimizin karakter yapısını terk etmek gibi bir şey olur ki bunu kimse düşünmez, düşünemez; yapmaz, yapamaz. (CHP sıralarından "Bal gibi de yaparlar!" sesi) Bu nedenle, Parlamentomuzun, önümüzdeki süreçte, bizden beklenen ve her zaman gösterdiğimiz sağduyu ve hoşgörüyü, karşılıklı saygı, sevgi ve uzlaşma özelliklerini akıldan çıkarmadan, ayrışılın noktaları değil, buluşulabilen noktalan aramaya çalışarak faaliyetlerini sürdürmesini diliyorum. Şimdiye kadar pek çok zorluğu aşan yüce Meclisimizin ülkemizi aziz Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine iktidar ve muhalefetiyle el ele, gönül gönüle, bu engin sağduyusuyla çıkaracağına, mutlaka bu hedefi gerçekleştireceğine yürekten inanıyorum.

Bu duygularla yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum ve gündemimize geçiyorum. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 88 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 17.4.2008 tarihli 92'nci Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 88'inci yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Sayın milletvekilleri, değerli konuklar; bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 88'inci yıl dönümünü milletçe coşku, gurur ve büyük bir sevinçle kutlamanın büyük heyecanı içerisindeyiz. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutladığımız bu büyük ve anlamlı milli günümüzde siz değerli milletvekillerimizi ve büyük Türk milletini en iyi dileklerimle sevgi ve saygılarla selamlıyorum.

Bağımsızlığımızın sembolü olan yüce Meclisimizin açıldığı, milletimizin makûs talihinin yenildiği 23 Nisan 1920 tarihi bizim için çok önemli bir dönüm noktasıdır. Bu tarih, milletimizin kendi kaderine hâkim olmak için başlattığı büyük ve onurlu yürüyüşün en önemli adımıdır.

Meclisimizin açılışıyla birlikte ülkenin geleceğini milli irade yönlendirmeye başlamıştır. Büyük Önder Atatürk'ün "En büyük eserim." diye övdüğü Meclisimizin açıldığı bu anlamlı gün, tarih sahnesinden silinmek, esarete mahkûm edilmek istenen milletimizin dayatılmak istenen şartlara isyanı ve yeniden ayağa kalkmasının miladı olmuştur. Yeni bir başlangıç ifade eden 23 Nisan 1920 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde kurulan Meclisimiz, Milli Mücadele'yi yöneterek zaferlere imzalar atmıştır. Milletimizi bağımsızlık ve özgürlüğe kavuşturan kahramanlar, ardından cumhuriyetimizi kurmuşlardır. Milletimizi tek yürek hâline getiren Meclisimiz, zaferin kazanılmasından sonra da halk idaresini esas alan "Milli Egemenlik" kavramının hukuk ve parlamento hayatımıza girişini gerçekleştiren Anayasa'yı hazırlamışlardır.

Ülkemizin ihtiyacı olan atılımları hızla gerçekleştiren Meclisimiz genç Türkiye Cumhuriyeti'nin dünya milletler camiası içerisindeki onurlu yerini almasını sağlamıştır. Dünyada ilk ve tek "kurtarıcı ve kurucu parlamento" niteliğine sahip olan Meclisimizle ne kadar övünsek azdır.

Meclisimizi kuranlara çok şeyler borçluyuz. Bugünümüz ve yarınımız onların armağanı ve emanetidir. Bugün eğer bu topraklar üzerinde özgürce yaşıyorsak, cumhuriyeti kurmuş ve onu demokrasiyle taçlandırarak yaşatıyor ve dünya durdukça da yaşatacak bir inanç ve kararlılığa sahipsek, bu onların fedakârlıkları sayesinde. Başta ilk Başkanımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Birinci Meclis'te görev yapan tüm milletvekillerimizi rahmet ve minnetle anıyorum. O kahramanların aziz hatıraları önünde saygıyla eğildiğimi bir kez daha yinelemek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, her 23 Nisan günü, bu büyük kurumun önemi ve Türk demokrasisinin gelişmesindeki tartışılmaz yeri, rejimin en büyük güvencesi olduğu gerçeği kendini daha da kesin bir biçimde göstermektedir. Bağımsızlığımızın ve

özgürlüğümüzün ifadesi olan Meclisimizin çabalarıyla ülkemiz geride bıraktığımız seksen sekiz yılda büyük mesafeler almıştır. Türkiye, yokluklar içerisinde var olma mücadelesi veren bir ülkeden, bugün dünyanın öncü ve önder ülkelerinden birisi hâline gelmiştir. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin bu noktaya gelmesinde hiç kuşkusuz başkanı olmaktan onur duyduğum yüce Meclisimizin payı çok büyüktür.

Toprakları işgale uğramış, esarete mahkûm edilmek istenen milletimizin bağımsızlık mücadelesini örgütleyen ve yeniden dirilişini sağlayan bu yüce Meclis, aradan geçen yıllar boyunca da heyecanından çok şey kaybetmeden aziz Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkma yolunda tarihi ve reform nitelikli kararlar almaya devam etmiştir.

Her şartta ve her dönemde milletin ve devletin bölünmez bütünlüğü, milletin huzur, güven ve kalkınması konularında iktidar ve muhalefetiyle büyük sorumluluk ve dikkat gösteren Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu sarsılmaz ve tartışılmaz kararlılığını bundan sonra da göstermeye devam edecek, cumhuriyetimizin 100'üncü yıl vizyonuna yakışır önemli hizmetler yapacak, demokrasimizin daha da kökleşmesinde sarsılmaz bir güç kaynağı olacaktır.

Ancak, ülkemizin yakaladığı istikrar ve güven ortamından rahatsız olanlar terör yoluyla toplumsal huzurumuzu ve barışımızı bozmaya çalışmaktadırlar. Ülkemizin bağımsızlığını ve bütünlüğümüzü korumaya kararlı devletimiz, milletimizle birlikte demokrasi ve özgürlüklerden ödün vermeden teröre karşı mücadelesini en etkili şekilde sürdürmektedir. Meclisimizin terörle mücadele konusunda her türlü desteği vermekte olduğunun bilinmesini tekrar istiyorum. Bu uğurda aziz canlarını feda eden kahraman şehitlerimizi de bu anlamlı günde rahmet ve şükranla anıyorum.

Sayın milletvekilleri, 23'üncü Dönem Parlamentosu, iktidarıyla muhalefetiyle sizlerin değerli katkılarıyla milletimiz tarafından takdirle ve minnetle anılacak çalışmalar yapmaktadır. Bu dönem, Meclisimizde dördü grubunu kurmuş yedi ayrı siyasi partimiz temsil edilmektedir. Bu kadar yüksek temsil oranıyla ve bu kadar çeşitli yapısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin çözemeyeceği sorun yoktur diye düşünmekteyim. Ortak akılla daha özgür, daha demokratik, daha güçlü, daha zengin bir Türkiye'yi inşa etmek hepimizin hedefi ve görevidir.

Sayın milletvekilleri, güçlü bir parlamento hiç kuşkusuz sağlam ve sağlıklı bir demokrasi demektir. Tartışmalar demokrasinin güzelliğidir. Bu nedenle tartışmaları demokrasinin sağlıklı gelişmesi için doğal karşılıyorum. Çünkü, demokrasinin temelinde özgür düşünce ve tartışma zemini yatmaktadır. Her kesimin, her bireyin fikirlerini, düşüncelerini ve eleştirilerini hiçbir tereddüde düşmeden açıklamasını önemsiyor ve yürekten destekliyorum. Demokrasi içinde ortaya çıkan sorunları yine demokrasinin gösterdiği yoldan giderek aşacağız. Herkesin tartışmasından ve fikirlerini açıklamasından sonra sorunlarımızın çözüm adresi Türkiye Büyük Millet Meclisidir, yüce Meclisimizdir. Burası, halkın temsil edildiği en yüce yerdir. (AK Parti ve DTP sıralarından alkışlar) Nitekim Büyük Önder bu hususu "Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur; yalnız bir kuvvet vardır, o da millî egemenliktir..." (AK Parti ve DTP sıralarından alkışlar) "...Yalnız bir makam vardır, o da, milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir." veciz sözleriyle dile getirmiştir. Millî iradenin tecelli

ettiği yüce Meclisimizi yıpratacak, gölge düşürecek davranışlardan herkes özenle kaçınmalıdır. Yoğun bir tempoda görev yapan siz değerli milletvekillerimizin de, bu konuda öteden beri bilinen hassasiyeti bundan sonra da göstereceğinize yürekten inanmaktayım.

Biz, millî egemenlik hakkını kullanmak ve özgür bir meclise sahip olmak için çok büyük mücadeleler vermiş bir milletiz. Yıkılan bir imparatorluğun küllerinden genç cumhuriyetimizi kuran Parlamentomuz, ülkemizin ihtiyaç duyduğu her kararı almaktadır. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Saygıdeğer milletvekilleri, Büyük Atatürk, Meclisimizin açıldığı bu günü, aynı zamanda geleceğimiz olan sevgili çocuklarımıza bayram olarak armağan etmiştir. 23 Nisan, her ülkeden çocukların sevgi ve dostluk düşüncelerinin, duygularının kaynaştığı evrensel bir bayram hâline gelmiştir. Çocuklarımızı en iyi şekilde yetiştirmek, eğitimleri için imkânlar sağlamak, kalkınmış, demokrasisi kökleşmiş özgür bir ülke bırakmak, barış içinde bir dünya hazırlamak bizim görevimizdir. Temiz yürekleriyle hayatımıza anlam katan sevgili çocuklarımızın bu bayramlarını kutluyor, hepsinin gözlerinden öpüyorum.

Bizlere millî birliğimizi kazandıran, özgür ve bağımsız bir vatan bırakan Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere ilk Meclisin kahraman üyelerini, Kurtuluş Savaşı ve bu aziz vatanın huzur, güven ve bütünlüğü için hayatlarını feda eden aziz şehitlerimizi rahmet, minnet ve saygıyla anıyorum.

Aziz milletimizin ve siz değerli milletvekillerimizin, çocuklarımızın 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutluyor, hepinize saygılarımı sunuyorum. (AK Parti, MHP, DTP, DSP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 23, Cilt 19, Birleşim 94, Sayfa 144-146 (23 Nisan 2008 Çarşamba)

19 Mayıs'ta başlayan, kanununda belirtilen yerlerde sigara içme yasağına uyan milletvekillerine teşekkür eden konuşması

AK Parti Grubu adına Sayın Canikli'ye söz vereceğim. Yalnız, söz vermeden evvel, dün başlayan sigara yasağına milletvekili arkadaşlarımızın göstermiş olduğu dikkat ve özene çok teşekkür ediyorum. Gerçekten milletvekili arkadaşlarımız, toplumun öncüsü ve önderi olma konusundaki dikkatlerini bir kez daha sergilemişlerdir; çocuklarımıza, gençlerimize örnek bir davranış göstermişlerdir.

Çok teşekkür ediyorum.

TBMM Dönem 23, Cilt 21, Birleşim 106, Sayfa 39 (20 Mayıs 2008 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiüçüncü Dönem Üçüncü Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni yasama dönemi çalışmalarına bugünden itibaren başlıyoruz. Aynı zamanda Ramazan Bayramı'nı kutladığımız bu günde hepimizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Barışı, kardeşliği, sevgiyi, saygıyı ve hoşgörüyü simgeleyen bayramlar, insanların huzur bulduğu, haz duyduğu, umutların canlandığı özel günlerdir. Böylesine anlamlı bir günde yeni yasama yılını açmaktan büyük bir mutluluk duymaktayım. Başta siz değerli milletvekillerimiz olmak üzere tüm milletimizin bayramını en içten dileklerle kutluyorum.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi, açıldığı günden bu yana, milletimizin üstün iradesinin en büyük tecelli yeri olma özelliğini her zaman ve her şart altında daima korumuş, kuruluş inancı, heyecanı ve felsefesinde hiçbir azalma olmamıştır. Demokrasimizin, çağdaşlaşmanın, kalkınmanın en büyük itici gücü olan yüce Meclisimiz, geçen seksen sekiz yıl içinde tüm sıkıntılı günlerden ülkemizi çıkarmasını bilmiş, her zaman yüksek sorumluluk bilinciyle hareket etmiştir. Bu nedenle, halkımızın her zaman umudu olmuştur.

Aziz Ata'mız ve Birinci Başkanımız Atatürk'ün her zaman övündüğü ve övdüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi bu dönemde de büyük hizmetler verecek, ülkemizin kalkınmasında ve demokrasimizin daha da gelişmesinde sarsılmaz bir güç kaynağı olmaya devam edecektir. Meclisimizin, Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hepimize gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma, demokrasi ve özgürlükleri geliştirme yolunda, bu dönemde de çok sayıda önemli düzenlemeyi hayata geçireceğinden eminim. Hedefimiz bu yol ve haritamız da Anayasada ifadesini bulan demokratik, laik, sosyal ve üniter devlet yapılı demokratik cumhuriyetimizdir. Yüce Meclisimizin bu anlayış içerisinde sorunlara, ülkemizin ve milletimizin yararları doğrultusunda en doğru ve gerçekçi çözümler bulacağına yürekten inanmaktayım. Çalışmalarımızı karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içinde sürdüreceğimizden kuşku duymuyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, son günlerde yaşanan küresel dalgalanmalar nedeniyle dünya ekonomileri derinden etkilenmektedir. Dünya piyasalarını sarsan bu ekonomik kriz ortamının, iyi değerlendirilmesi hâlinde, Türkiye gibi kalkınma yolunda ilerleyen ülkeler için yeni fırsatlar sunabileceği ileri sürülmektedir. Ülke içerisinde yaşanan tartışmalarla enerjimizin tümünü bu yolla tüketmek yerine, bir taraftan dünya piyasalarını derinden etkileyen küresel krize karşı gerekli önlemleri almalı, diğer taraftan da bu ortamın sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeliyiz. Geçmişte yaşadığımız krizler sonrasında alınan yapısal tedbirler sayesinde ekonomik altyapısı güçlenmiş, risklere karşı dayanıklı hâle gelmiş olan ülkemizin bu belirsiz ortamdan başarıyla çıkacağına inancım tamdır. Birbirini tamamlayan güven ve istikrar ortamının bozulmaması, aksine güçlendirilmesi hâlinde inanıyorum ki Türkiye bu süreç içerisinde kalkınmasına ivme kazandırabilecektir. Bunun için iktidarıyla muhalefetiyle, sivil toplum örgütleri ve tüm milletimizle aynı gemide yol alan herkesin birlik ve beraberlik içerisinde gayret göstermesine ihtiyacımız vardır. Herkesin bu konuda gerekli duyarlılığı göstereceğinden hiçbir zaman kuşku duymadım, şimdi de duymuyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin önünü açacak, insanlarımızın daha mutlu, geleceğe daha güvenle bakabilecek bir ülkede yaşamalarını sağlayacak çalışmaları hep birlikte gerçekleştirmeliyiz. Avrupa Birliğiyle yürütülmekte olan müzakere sürecinin ülkemizin çağdaş, demokratik ve evrensel ideallere ulaşması bakımından büyük önem taşıdığına inanıyorum. Ülkemizde yaşanan değişim ve dönüşümün merkezi olan yüce Meclisimiz tam üyelik yolunda üzerine düşen görevleri karalıklıkla yerine getirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi geçen yasama döneminde Avrupa Birliği uyum yasaları başta olmak üzere birçok konuda iş birliği ve uzlaşma örnekleri vererek başarılı çalışmalar ortaya koymuş ve Avrupa Birliği ile müzakere yolunu açmıştır. Aynı iş birliği ve uzlaşmanın içinde bulunduğumuz dönemde de sağlanabileceği kanaatindeyim. Meclis Başkanı olarak ülkemizin ihtiyacı olan temel düzenlemelerin uzlaşma ortamı içerisinde hayata geçirilebilmesi için gerekli zeminlerin oluşturulabilmesi amacıyla yoğun bir şekilde gayret gösteriyorum.

Bu yüce çatı sorunlara çare üretim merkezidir. İktidarıyla ve muhalefetiyle milletimizin sorunlarına çözüm bulmak, ülkemizin önünü açmak hepimizin temel görevidir. Tartışmaktan korkmamalıyız. Tartışmak Türkiye'yi geriye götürmez. Yeter ki tartışmalarımızı demokratik olgunluk ve karşılıklı saygı sınırları içerisinde, kullandığımız üsluba özen göstererek yapalım. Herkesin yarın birbirinin yüzüne bakamayacak söz ve davranışlardan özenle kaçınması gerektiğini unutmamak gerekir diye düşünmekteyim. Geleceğimiz için oturup konuşmak ve ortak noktalarda buluşmak zorundayız. Farklılıklarımız bizi gerginlik ve kutuplaşma noktalarına kesinlikle götürmemelidir. Demokrasi, farklılıklarımızı hukuk zemininde koruyan ve bu farklılıkların bir zayıflık değil zenginlik kaynağı olmasını sağlayan tek rejimdir. Herkesin birbirini kabul etmesi, anlaması, birbirine destek olması sayesinde Türkiye toplumsal uzlaşmayı da mutlaka bulacaktır, demokrasinin güzelliği de budur. Demokrasimizi daha da kökleştirecek, Türkiye'yi Aziz Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine taşıyacak çalışmaları uzlaşma içerisinde gerçekleştirmeliyiz. Bunu aydınlık yarınlarımız için başarmalıyız. Ben bunu başarabileceğimize yürekten inanıyorum. Gerektiğinde Parlamento içi ve dışı siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri ile de çalışmalar yapmanın, ortak düşünce zeminleri aramanın ve bulmanın mümkün olabileceğini düşünmekteyim. Yapılacak ortak çalışmalar milletimizin bizden beklentilerini de önemli ölçüde karşılayacaktır. Yine bu ortak çalışmalar hem Türkiye Büyük Millet Meclisine hem de siyaset kurumuna duyulan güveni ve itibarı da artıracaktır. Eminim ki gerçekleştireceğimiz çalışmalarla büyük Türk milletinin gönlünde eşsiz bir yer edineceğiz. Açılışı bayram gününe denk gelen yeni yasama yılında çalışmalarımızın karşılıklı sevgi, saygı ve demokratik olgunluk içerisinde gerçekleşebilmesi hepimizin ortak arzusudur.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının ülkemize, milletimize, siz değerli milletvekili arkadaşlarıma ve Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Sayın milletvekili arkadaşlarıma sağlık içinde başarılı çalışmalar temenni ediyor, yüce Meclisi en içten duygu ve saygılarımla selamlıyorum. (Alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 89 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 21.4.2009 tarihli 79'uncu Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 89'uncu yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Sayın milletvekilleri, milli iradenin hayat bulduğu Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 89'uncu yılını büyük bir coşku ve heyecanla kutluyoruz.

Oturumun başında, kısa süre önce elim bir helikopter kazası sonucu kaybettiğimiz Sivas Milletvekilimiz ve Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Sayın Muhsin Yazıcıoğlu'nun yokluğundan duyduğum derin üzüntüyü bir kez daha belirtmek istiyorum. Mücadelelerle geçen ömrünü milletimize ve ülkemize hizmete adayan merhum Yazıcıoğlu siyasi hayatı boyunca demokrasimize önemli katkılarda bulunmuştur. Yine bu dönem kaybettiğimiz İstanbul Milletvekillerimiz Sayın Osman Yağmurdereli ve Gündüz Suphi Aktan ile yüce Meclisimizin 11'inci Başkanı Sabit Osman Avcı'yı rahmetle ve özlemle anıyorum.

Sayın milletvekilleri, 23 Nisan 1920, Meclisimizin büyük milletimizin kadherine el koyduğu tarihtir. Milletimizin tarih yolculuğunda bir dönüm noktası, yeni bir başlangıcın, yeniden dirilişin ifadesidir. İlk Meclis ve onun dayandığı milli irade bütün varlığımızın çıkış noktası ve yaşam kaynağımızdır. Aziz Atatürk'ün "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." ilkesi böylelikle hayat bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'ni de kuran, devrimleri de hayata geçiren bu Meclistir.

Gazi Meclis, savaş yönetmenin dışında, dünyanın yeniden şekillendiği bir dönemde demokrasiyi yeşertmeyi başarmış, cumhuriyeti kurmuştur. Bir çağdaşlaşma projesi olan cumhuriyetimiz milli egemenlik ilkesinin doğal bir sonucu olduğu kadar başarının da asıl nedenidir.

Yüce Meclisimiz seksen dokuz yıl önce olduğu gibi bugün de demokrasimizin kalbi, milletimizin ümit kaynağıdır. Cumhuriyetimizin, demokrasimizin, devletimizin ve millet olarak geleceğimizin en büyük güvencesidir. Yüce Meclisimiz, kurucu iradede aldığı güçle, bugün de aynı sorumluluk içerisinde, aynı coşku ve kararlılıkla yoluna devam etmektedir.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, yüksek temsil oranıyla ve bu kadar çeşitli yapısıyla Meclisimizin çözemeyeceği sorun, aşamayacağı engel yoktur. Çünkü gücünü bağımsızlığı için eşsiz mücadeleler vermiş olan yüce Türk milletinden almaktadır.

Her şartta ve her dönemde devletin bölünmez bütünlüğü, milletin huzuru, güvenliği ve kalkınması için iktidar ve muhalefetiyle büyük sorumluluk ve dikkat gösteren Meclisimiz, bu kararlılığını hiç kimse kuşku duymasın ki bundan sonra da göstermeye devam edecektir.

Türkiye'nin sahip olduğu genç ve eğitimli insan gücü, girişimcileri, köklü kurumları, sivil toplum örgütleri ve her alandaki zengin potansiyeli bu çabalarımızı hayata geçirmede bizlere eşsiz bir güç vermektedir.

Güvenilir enerji yolu olması özelliği başta olmak üzere her alandaki avantaj ve stratejik önemi de Türkiye'yi başkalarına göre farklı ve güçlü kılmaktadır. Bu coğrafya bizden sorulur demem ama Orta Doğu'da, Kafkaslarda, Balkanlar'da bizimle yapılacak iş birliğinin sağlam ve kalıcı olduğunu da herkes bilmek durumundadır.

Sayın milletvekilleri, halk iradesinin kullanıldığı bu çatı, toplumsal beklentilere cevap veren, sorunlara çözüm üreten ve ülkemizin önünü açan en yüce kudurumdur. İhtiyacımız olan temel düzenlemelerin uzlaşma ortamı içerisinde hep beraber hayata geçirilebilmesi için gerekli zeminlerin oluşturulması, iktidarıyla muhalefetiyle hepimizin ortak sorumluluğudur. Uzlaşma, iş birliği ve diyalog zemininde gerçekleştirilecek ortak çalışmalar hem Meclisimize hem de siyaset kurumuna duyulan güveni artıracak ve ülkemizi daha ilerilere taşıyacaktır.

Yapıldığı dönemin izlerini taşıyan mevcut Anayasa'mızın ülkemize artık yetmediği ve toplumumuzun ulaştığı demokratik düzeye cevap verme konusunda yetersiz kaldığı yolunda çok geniş bir mutabakatın olduğunu görüyoruz. Bugüne kadar çok önemli Anayasa değişikliklerini ve yasal düzenlemeleri yapan Meclisimizin, bundan sonra da katılımcı ve uzlaşmacı bir anlayışla önemli adımlar atacağına inanıyorum.

Milletimizin değerli temsilcileri, hepimizin ortak çabası, özgürlükleri ve demokrasisi güçlenmiş, ekonomisi gelişmiş, vatandaşlarının yüzü gülen, huzur ve barışın hâkim olduğu bir Türkiye içindir. Türkiye'nin yüce Meclisimizin katkılarıyla imkânsızlıklar içerisinde bağımsızlık mücadelesi veren bir durumdan dünyanın öncü ve önder bir ülkesi konumuna gelmesinin onurunu ve gururunu hep birlikte yaşıyoruz.

Cumhuriyetimizi kuran ve bizlere emanet eden Büyük Önderin "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına "Türk milleti" denir." ifadesiyle dile getirdiği "Türk milleti" kavramı, etnik bir ayrışmayı değil birlikteliği vurgulamaktadır. Tarih boyunca bu topraklarda bir arada yaşayan, tüm unsurları içine alan ve buluşturan ortak bir ruhla özgürlük mücadelesi verilmiştir. Toplumumuzun tüm kesimlerinin birbirleriyle iletişimini, duyu ve düşüncelerini aktarmasını sağlayan dilimiz de sahip olduğumuz bu ortak zeminin ayrılmaz bir parçasıdır. Sahip olduğumuz müşterek değerlerin etnik bir anlayışla bozulmaya çalışılması, ülkemize ve tarih boyunca bir arada barış ve huzur içerisinde yaşamış, akrabalık bağları kurmuş olan milletimize yapılabilecek en büyük kötülüktür. Tüm farklılıklarımızı ayrışma değil zenginlik olarak görmeliyiz.

Saygıdeğer milletvekilleri, hepimizin sahip olduğu müşterek değerlerin barışında hiç kuşkusuz çağın yükselen değeri olan demokrasi gelmektedir. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye, aradan geçen seksen dokuz yılda bölgesine ve tüm dünyaya örnek bir ülke hâline gelmiştir. Gelişen ve güçlenmekte olan demokrasisiyle Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliğine tam üye olma yolunda kararlılıkla ilerlemektedir. Çağdaş dünyanın saygın bir üyesi ve aktörü olan Türkiye, bugün küresel ve bölgesel boyutta barış ve istikrara katkıda bulunan, çok yönlü bir dış politika izleyen, geniş bir coğrafyada etkinlik gösteren ve dostluğu aranan bir ülkedir.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Meclisimizin açtığı bu kutlu gün, aynı zamanda Büyük Önder tarafından çocuklarımıza bayram olarak armağan edilmiş-

tir. 23 Nisan her ülkeden gelen çocukların sevgi ve dostluk duygularıyla kaynaştığı evrensel bir bayram hâline gelmiştir.

Büyük Atatürk, yokluklar içerisinde var edilen Meclisi ve genç Türkiye Cumhuriyeti'ni hepimizin umutları, yarınları olan çocuklarımıza emanet etmiştir. Cumhuriyetin onların omuzlarında yükseleceğine inancını birçok kez vurgulamıştır. Meclisimiz, hepimizin katkısıyla, çocukların sorunlarının çözümü, her türlü şiddet ve baskıdan uzak bir ortamda çok daha iyi koşullarda eğitilmiş bireyler olarak yetiştirilmeleri için çaba harcamaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, çocuk haklarının geliştirilmesi yönünde yaptığı çalışmaları kurumsal bir hâle getirerek "Çocuk Hakları İzleme Komitesi" oluşturmuştur.

Toplumumuzun kanayan yarası olan suça itilen çocuklarla ilgili devlet ve millet olarak el birliğiyle gayret etmemiz çok büyük önem taşımaktadır. Ülkemizin geleceği olan çocukların hayatlarının en güzel dönemlerinde suça itilmesi, toplumsal vicdanı yaralayan ve hepimizin çözmesi gereken ortak bir sorundur. Toplumsal barışımızı ve huzurumuzu zedeleyen bu önemli sorunun çözümü konusunda başta ailelere, eğitim kurumlarına ve yöneticilere önemli görevler düşmektedir.

Bizlere millî birliğimizi kazandıran, bağımsız bir vatan bırakan Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere gazi Meclisin kahraman üyelerini, milletimizin huzuru, güveni ve vatanımızın bölünmez bütünlüğü için hayatlarını feda eden aziz şehitlerimizi rahmet, minnet ve saygıyla anıyorum.

Aziz milletimizin, siz değerli milletvekillerimizin ve sevgili çocuklarımızın 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı tebrik ediyorum. Sayın milletvekili arkadaşlarıma sağlık içerisinde başarılı çalışmalar diler, yüce Meclisi en içten duygularıyla saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 23, Cilt 44, Birleşim 81, Sayfa 237-239 (23 Nisan 2009 Perşembe)

Şair Nazım Hikmet'in ölüm yıl dönümüne ve edebiyat ve sanattaki zenginliklerimizi geliştirme konusunda Parlamento olarak bir proje hazırlanmasına ilişkin konuşması

Büyük şairimiz Nazım Hikmet'e ben de Allah'tan rahmet diliyorum.

Edebiyatçı ve edebiyat dostları milletvekili arkadaşlarımdan da rica ediyorum, bir proje hazırlayalım biz de Parlamento olarak, bu konuda bir özel oturum mu yapalım yahut başka çok büyük bir etkinlik mi yapalım, lütfen düşünsünler çünkü Sayın Birdal'ı dinlerken o büyük zenginliğimizi bir kere daha insan hatırlıyor. Her alanda büyük zenginliğimiz var, edebiyatta, sanatta. Onlara, Kültür Bakanlığımızın da koordinatörlüğünde mutlaka Parlamento olarak bir şeyler yapıp katkı sağlayalım diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Birdal tekrar. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 23, Cilt 46, Birleşim 98, Sayfa 11 (03 Haziran 2009 Çarşamba)

MEHMET ALİ ŞAHİN (1950)

5 AĞUSTOS 2009 - 4 NİSAN 2011

1950'de Karabük'ün Ovacık ilçesine bağlı Ekincik köyünde dünyaya geldi.

Ortaokul ve liseyi İstanbul'da bitirdi, 1979'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi.

Avukatlık Mesleği ile birlikte siyasete ilk adımlarını attı.

Siyasi faaliyetlerin başladığı 1983 yılından itibaren Refah Partisi'nde görev aldı. Bu partinin Eminönü Kurucu İlçe Başkanı oldu. 1994'de Fatih Belediye Başkanlığı'nı kazandı. Yüksek Seçim Kurulu'nun İstanbul'da üç ilçede seçimi iptal etmesi üzerine yenilenen oylamada, oylarını 9 puan artırmasına rağmen, diğer partilerin bir adayda uzlaşması üzerine çok az oy farkıyla seçimi kaybetti.

1995 Genel Seçimlerinde İstanbul Milletvekili oldu. 1999'da Fazilet Partisi listesinden yeniden İstanbul Milletvekili seçildi. Fazilet Partisi'nin 22 Haziran 2001 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması üzerine, 14 Ağustos 2001'de

kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı. 2002 Genel Seçimlerinden sonra kurulan Gül Hükümetinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı görevine getirildi.

2003'de 1'nci Erdoğan Hükümetinde de Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı görevini sürdürdü. 2007 Genel Seçimlerinde Antalya'dan milletvekili seçildi. 2007'de 2'nci Erdoğan. Hükümetinde Adalet Bakanlığı görevine getirildi.

5 Ağustos 2009'da TBMM Başkanlığına seçildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; bu yüce Meclise Başkan seçerek şahsıma yüklediğiniz görev, sorumluluk ve onur nedeniyle hepinize teşekkür ediyorum.

Bu Meclis, dünyada örneği olmayan büyük bir Meclistir. Millet egemenliği-ne dayalı bu Meclis, daha kurulur kurulmaz düzenli bir ordu kurmuş, Kurtuluş Savaşı'nı yönetmiş gazi bir Meclistir; çağdaş cumhuriyetimizin, demokrasimizin, ulusal egemenliğin en büyük yapıtı, en büyük organıdır. Böyle bir Meclisin sade bir üyesi olmak, olabilmek, esasen şereflerin en büyüğüdür. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)*

Hâl böyleyken, biraz önceki kıymetli oylarınızla omuzlarıma büyük bir sorumluluk yüklediniz. Bunun ağırlığını tüm benliğimde hissediyorum.

Siz değerli milletvekili arkadaşlarımla öncelikle şunu bilmelerini istirham ederim: Görevde kaldığım süre içinde Meclis Başkanınız olarak Anayasa'mız, İç Tüzük'ümüz ve hukuk kuralları içinde hiçbir peşin hükme kapılmaksızın, tam bir tarafsızlıkla yüce Meclise hizmet etmeye çalışacağımı huzurlarınızda ifade etmek istiyorum. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)*

Her alandaki yardım ve destekleriniz, hatta uyarılarınız benim için çok değerli olacaktır.

1 Ekimde başlayacak yeni yasama yılında Meclisimizin gündemi çok yoğun olacak. Bu yeni yasama yılında demokrasimizi daha da güçlendirecek, halkımızın hizmet beklediği alanlarda yeni düzenlemeler yapacak adımların atılmasında yüce Meclisimizin çok önemli bir çalışma yapacağına inanıyorum.

Bugün yapılan seçimle Türkiye Büyük Millet Meclisi 30'uncu Başkanını seçti. Daha önce bu görevi yerine getirmiş tüm başkanlarımızı şükranla, hayırla yâd ediyorum ama özellikle birinden bahsetmezsem konuşmamı eksik yapmış olurum. O da, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Başkanı, Kurtuluş Savaşı'mızın Başkomutanı, cumhuriyetimizin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)*

Onun ecdadımızla, milletimizle birlikte kurduğu cumhuriyeti daha da yüceltmek, temel ilkeleriyle birlikte daha da geliştirmek ve cumhuriyet kurulurken ortaya konan hedefi yani çağdaş uygarlığı yakalamak hepimizin, özellikle bu Meclisin en asli görevidir. Bu zamana kadar bu Meclis ve bu Mecliste görev yapanlar bu uğurda elinden gelen çabayı ve gayreti gösterdiler. Bundan sonra da bu hedefi yakalamak ve dolayısıyla ülkemizi çağdaş uygarlığın önüne geçirmek için elimizden gelen ne gayret varsa onu bundan sonra da ortaya koyacağımızı ifade etmek istiyorum.

Sözlerimi tamamlarken, bu akşam mübarek Berat Kandili, Berat Kandil'inizi tebrik ediyorum.

Teveccühünüz nedeniyle hepinize teşekkür ediyorum. Artık bu seçim bitmiştir. Bana oy veren, vermeyen tüm milletvekili arkadaşlarımla bana artık eşit yakınlıkta ve eşit uzaklıktadır. Dolayısıyla büyük bir tarafsızlıkla yüce Meclise hizmet edeceğimi bir kez daha huzurunuzda ifade ediyorum, hepinize yeniden sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum efendim. *(AK PARTİ ve DTP sıralarından alkışlar)*

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiüçüncü Dönem Dördüncü Yasama Yılına açış konuşması

Saygıdeğer milletvekilleri, değerli konuklar; bugün, seksen dokuz yıldır milletimizi gururla temsil eden, cumhuriyetimizin kurucu iradesi yüce Meclisimizin yeni yasama yılını açıyoruz. Yeni yasama yılının Meclisimize ve ülkemize hayırlar getirmesini diliyorum, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. *(AK PARTİ, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)*

Öncelikle hepinizin ve tüm milletimizin geride bıraktığımız Ramazan Bayramlarını bir kez daha kutluyorum.

Bu yasama yılına başlamadan önce, ağustos ayında sizlerin teveccühüyle Meclis Başkanlığı gibi onurlu bir göreve seçilmenin heyecanını ve sorumluluk duygusunu ilk günkü gibi taşıdığımı belirtmek isterim.

Aynı şekilde Başkanlık Divanımızda yeni görev alan çalışma arkadaşlarımız oldu. Onları da bir kez daha tebrik ediyor, başarılı bir çalışma dönemi diliyorum.

Ayrıca milletimize hizmet bayrağını kendilerinden devraldığımız önceki Meclis Başkanımız Sayın Köksal Toptan başta olmak üzere geçen dönem Başkanlık Divanında görev yapan değerli arkadaşlarıma başarılı çalışmalarını nedeniyle teşekkür ediyorum.

İnanıyorum ki Türkiye Büyük Millet Meclisi bu dönemde de önemli hizmetler yapacak, ülkemizin kalkınmasında, demokrasimizin daha da kökleşmesinde sarsılmaz bir güç kaynağı olacaktır. Çalışmalarımızı karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içinde sürdüreceğimize yürekten inanıyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, kuruluşundan bu yana ülkemizin kaderini belirleyen kararlar alan yüce Meclisimiz, seksen dokuz yıl önce olduğu gibi bugün de demokrasimizin kalbi, milletimizin ümit kaynağıdır; cumhuriyetimizin, demokrasimizin, devletimizin ve milletimizin geleceğinin en büyük güvencesidir.

Bugün bu yasama yılının açılış vesilesiyle bir kez daha tekrarlamak isterim ki Türkiye kendi yolunu çizmiş ve Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet hedefine kilitlenmiştir. Bizim hedefimiz, hepimizin hedefi demokrasiye, özgürlüklere sarsılmaz bir iradeyle bağlı, dünyada ve bölgesinde etkin, refah ve huzurun hâkim olduğu güçlü bir Türkiye'ye ulaşmaktır.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, bir tespitimi sizlerle paylaşmak isterim. Türkiye'nin geçmişten beri devam eden ve giderek karmaşık hâle gelen bazı iç ve dış sorunlarını sürekli erteleyerek güçlü bir ülke vizyonunu yakalaması mümkün değildir. Barış ve huzurun hâkim olduğu bir geleceğe ulaşmamız için sorunların çözümü konusunda daha güçlü bir irade gösterilmesi büyük önem taşımaktadır. Başta terör olmak üzere ülkemizin gelişmesine engel olan, milletimize büyük acılar yaşatan sorunlarımızla cesaretle yüzleşmeliyiz. Kalkınmamızı, toplumsal huzur ve barışımızı sürekli engelleyen bu ağır prangalardan kurtulmalı, milletimizin birlik, beraberlik ve kardeşliğinden aldığımız güçle geleceğe koşmalıyız. Bunun yolu demokrasimizin güçlenmesinden, özgürlüklerin genişletilmesinden geçiyor. Bunun yolu insan haklarının evrensel standartlara ulaştırılmasından, kardeşliği-

mizin pekiştirilmesinden geçiyor ve bunun yolu bizleri millet hâline getiren ortak değerlerimizin perçinlenmesinden, vatandaşlarımızın aidiyet duygusunun güçlendirilmesinden geçiyor. Bu hedeflere, yine ekonomi başta olmak üzere eğitim, sosyal, kültürel ve diğer alanlarda atılacak insan odaklı adımlarla ulaşabiliriz ve bu hedeflere dayanışma anlayışı içerisinde ortak akılla çözüm için el birliği yaparak ulaşabiliriz. Artık Türkiye'nin sorun biriktiren, erteleyen ve çözüm konusunda irade göstermekten kaçınan bir ülke olma lüksü yoktur.

Değerli arkadaşlarım, gelecek nesillere çözümsüz hâle gelmiş sorunlar bırakmak yerine, güçlü, barış ve huzur içerisinde bir ülke bırakmak için daha fazla çalışmalıyız. Geçmişin anlayış ve kalıplarıyla bugünün sorunlarını çözmemizin mümkün olmadığını, değişen toplum, ülke ve dünya şartlarına uygun yöntemleri geliştirmemizin gerekliliğini görmeliyiz.

Meclisimiz geçmişte ülkemizin ihtiyaç duyduğu önemli yasa değişikliklerini iktidarıyla, muhalefetiyle beraberce hayata geçirdi. Avrupa Birliğine üyelik yolunda Meclisimizin büyük bir uzlaşma içerisinde yapmış olduğu değişiklikler müzakerelerin başlamasını sağladı. Yapılan Anayasa ve yasa değişikliklerinin ülkemize sağladığı değişim ortadadır. Bu, Meclisin, Meclisimizin, hepimizin başarısıdır. Şimdi de hep birlikte ülkemizin önünü daha da açacak yeni değişiklikler yapabiliriz, yapmalıyız. Bu çalışmalar hem Meclisimize hem de siyaset kurumuna duyulan güveni artıracak, ülkemizi daha da ilerilere taşıyacaktır.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, sorunlarımızın demokratik bir olgunluk içerisinde çözüleceği zemin, milletimizin iradesinin hayat bulduğu bu yüce çatıdır. Savaş ve yokluklar içerisindeki milletimizi tarihin en çetin sınavından başarıyla çıkararak bağımsızlığa taşıyan, şekil ve özü cumhuriyet olan devlet yapısına kavuşturan Meclisimizin çözemeyeceği sorun, aşamayacağı engel yoktur.

Biz, bağımsızlığımızı korumayı, cumhuriyetimizi kurmayı ve onu demokrasiyle taçlandırmayı başarmış bir milletin mensuplarıyız. Yeter ki Meclisimiz kurulurken, millî mücadele verilirken ve cumhuriyet ilan edilirken oluşturduğumuz millî birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu koruyalım. Bu toprakları vatan yapmak için verilen millî mücadele, kimsenin etnik kimliğine, kökenine ve düşüncesine bakmadan ortak bir ruhla kenetlenen kahramanlar sayesinde başarıya ulaşmıştır. Bizi millet yapan, etle tırnak gibi ayrılmaz, parçalanmaz kılan şey şerefli tarih yolculuğumuzda en güzel örneklerini gösterdiğimiz işte bu birlik ruhudur. Milletimiz sevinçte, kederde, zor günde bu ortak anlayışa sahip çıkmıştır. Bu kararlılık, inanıyorum ki sonsuza kadar sürecektir.

Değerli arkadaşlarım, belirtmeliyim ki millî iradenin rehberliğinde milletimizi zafere taşıyan, cumhuriyetimizi ilan eden Meclisimizin alacağı kararlardan kuşku duymak demokrasiyle bağdaşır bir durum değildir.

Saygıdeğer milletvekilleri, Aziz Atatürk'ün "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinden güç alarak barışın ve istikrarın her zaman savunucusu olan Türkiye, bu hedefe uygun olarak uluslararası alandaki ağırlığını giderek artırmaktadır. Bölgesinde kalıcı barış ve istikrarın tesis edilmesi yönündeki çok yönlü diplomatik çabalarıyla ülkemizin uluslararası bir çekim merkezi hâline gelmesi hepimizin ortak arzusudur. İçinde bulunduğumuz bölgenin terör ve şiddet üreten değil, barış ve huzur üreten bir coğrafya olması için bu çabalar büyük önem taşımaktadır.

Türkiye dış politikada komşularıyla iyi ilişkileri olan, bölgesinde barış ve huzur içinde bir geleceği amaçlayan bir ülkedir. Memnuniyetle belirtmeliyim ki bölgesinde ve komşu ülkelerle yaşanan sorunların çözümü için gayret gösteren Türkiye, “bir millet iki devlet” anlayışıyla dost ve kardeş Azerbaycan’la ilişkilerine her zaman büyük önem vermiştir.

Meclis Başkanı olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin ardından ikinci resmî ziyaretimi Azerbaycan’a yaparak Meclisimizin bu ilişkilere verdiği önemi teyit etme fırsatı buldum. 7 milletvekili arkadaşım da bu ziyaretimde bana eşlik etti, kendilerine teşekkür ediyorum.

Azerbaycan başta olmak üzere, Türk dili konuşan ülkelerin parlamentoları olarak beraberce İstanbul’da kuruluşunu gerçekleştirdiğimiz TÜRKPAN’ın ilk Genel Kurul toplantısında ortak geleceğimizin inşası için önemli kararlar aldık. Başta Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev olmak üzere, Azerbaycan yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde Meclisimizin tarihî, kültürel bağlara sahip olduğumuz dost ve kardeş Azerbaycan’ın çıkarlarına aykırı bir adım atmasının beklenemeyeceğini, bölgede kalıcı barışın sağlanması yolundaki çabaların başarıya ulaşması için üzerine düşeni yapacağını ifade etme fırsatı buldum.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Meclisimiz milletimize yeni hedefler, yeni vizyonlar gösterme konusundaki misyonunu yeni dönemde de yerine getirecektir. Millet’in hukukunu korurken millet adına kendi hukukunu korumaktan da hiçbir şekilde geri durmayacaktır. Sadece siyasette değil toplumu ilgilendiren her alanda çözüm üreten ve önce ülkesinin çıkarını düşünen milletvekilleri olarak bu yasama yılında da başarılı görevler yapacağımıza inanıyorum. Biliyorum ve inanıyorum ki hepimizin ortak sevdası, Türkiye’yi bilgi çağıının öncüsü, bölgesinin en güçlü ülkesi, dünyanın en istikrarlı büyük ekonomisi yapma, kısaca muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkarma idealidir. Siz saygıdeğer milletvekillerinin geceli gündüzlü çalışmaları ve aldığımız kararlarla aydınlık bir geleceğe ulaşacağımıza inancımız tamdır. Bu konuda cumhuriyetimizin kurucusu, Meclisimizin ilk Başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve onun ilkeleri en büyük rehberimizdir.

Bu duygu ve düşüncelerle, yeni yasama yılının ülkemize, milletimize ve Türkiye Büyük Millet Meclisine hayırlar getirmesini diliyorum, siz sayın milletvekili arkadaşlarıma sağlık içerisinde, başarılı ve verimli çalışmalar temenni ediyorum. (AK PARTİ sıralarımdan ayakta alkışlar; MHP ve DTP sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 23, Cilt 49, Birleşim 1, Sayfa 55-57 (01 Ekim 2009 Perşembe)

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü, aramızdan ayrılışının 71'inci yıl dönümünde minnetle, şükranla ve rahmetle andığına ilişkin konuşması

Saygıdeğer milletvekilli arkadaşlarım, bilindiği gibi, bu gün 10 Kasım. Devletimizin Kurucu Cumhurbaşkanı, millî mücadele hareketinin ve İstiklal Savaşı'mızın Başkomutanı, Meclisimizin ilk Başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün fânî vücudunun aramızdan ayrılışının 71'inci yıl dönümü. Onu bir kez daha minnet ve şükranla anıyoruz.

O, bütün dünya ülkelerine, özellikle mazlum milletlere örnek olmuş, bağımsızlık ve özgürlük sembolü olarak yüreklerde yer etmiş bir liderdir. O, savaş meydanlarında kazanılan askerî zaferlerde olduğu kadar, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi, sosyal ve kültürel sahalardaki inkılaplarında da bizzat öncü rol oynamıştır. Onun liderliğinin yüzyılın tarihi içinde ne kadar önemli ve anlamlı bir başarı olduğunu bugün bölgemizde yaşanan olaylar çok daha belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

Değerli arkadaşlarım, Atatürk'ün cumhuriyet projesi bir modernleşme ve medenileşme projesidir. Bu projenin dayanağını oluşturan üç temel kavram demokrasi, hukuk devleti ve laikliktir. Bugün, Türkiye, modern kurumsal yapısı, demokrasisi, barış ve istikrar ortamıyla hem bölgesinin hem de dünyanın önemli bir gücü ve aktörüdür ve Mustafa Kemal Atatürk'ün koyduğu muasır medeniyet hedefine en ufak bir yığınlık göstermeden ilerlemektedir.

Değerli arkadaşlarım, bu yolu Atatürk, Onuncu Yıl Nutku'nda şu veciz ifadelerle dile getirir: "Yurdumuzu dünyanın en mamur ve medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için bizde zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur... Çünkü Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir."

Saygıdeğer arkadaşlarım, Büyük Atatürk'ün ve kahraman ecdadımızın bizden beklentisi, eserlerine sahip çıkmamızdır, cumhuriyetimizi kuruluş amacına ulaştırmamızdır. Kendisinin de ifadesiyle, az zamanda daha büyük işler başararak yurdumuzu dünyanın en mamur ve medeni memleketleri seviyesine çıkarmaktır. Bunları başararsak ebedî istirahatgâhlarında rahat uyuyacaklardır.

Değerli arkadaşlarım, milletler tarihlerinden aldıkları güç, atalarından aldıkları ilhamla yaşanan zamanı idrak eder ve geleceği kurarlar. Bizler de zamanı iyi, anlamlı ve geleceği daha iyi görmeye çalışmalıyız.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Atatürk, onu anmanın ve anlamanın bir tek güne sığmayacak, sığdıramayacak kadar büyük bir liderdir. Her günümüzde vardır, çünkü milletimize mal olmuştur.

Bir kez daha şükranla, rahmetle anıyorum. Ruhu şad olsun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 90 ıncı Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Sayın milletvekilleri, gündemimize göre, Genel Kurulun 21.4.2010 tarihli 90'ıncı Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 90'ıncı yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması ve günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, çatısı altında gururla ülkemize hizmet ettiğimiz Meclisimizin açıldığı bugün, tarih sahnesinden silinmek istenen milletimizin yeniden ayağa kalkışının ve dirilişinin miladıdır. Milli iradenin merkezi ve yapıtı olan Meclisimizin hayat bulduğu bugün, egemenliğin halka geçtiği tarihtir. Özgürlüğümüzün simgesi olan Meclisimiz, tam bir ateş çemberinin içinde, millî direnişi örgütleyerek vatan topraklarını işgalden, milletimizi esaretten kurtarmıştır.

Milletimizin tarihinde böylesine hayati yere sahip olan Meclisimizin gururla kutladığımız 90'ıncı yılının aziz milletimize ve siz değerli temsilcilerine hayırlı olmasını diliyorum.

Gazi Meclisimizin kuruluş coşkusu bir yıla yayılan etkinliklerle ve tüm halkımızla birlikte kutladık, kutlamaya devam ediyoruz.

Kuruluş heyecanımıza ve bayramımıza ayrı bir anlam katan geleceğimizin teminatı sevgili çocuklarımız, Meclisimizin mekânlarını şenlendirerek coşkumuzu pekiştirdiler. Millî Eğitim Bakanlığımızla ortaklaşa düzenlediğimiz 7'nci Dönem Türkiye Öğrenci Meclisimiz geçtiğimiz Pazar günü bu salonda toplandı. Yaklaşık 14,5 milyon öğrencinin oy kullanarak seçtiği seksen bir ilin temsilcisi çocuklarımız, burada ülkemizin sorunlarını özgürce konuşarak çözüm önerilerinde bulundular. Gözlerinde umut pırıltılarını gördüğümüz çocuklarımızın ne kadar bilinçli ve gelecek idealiyle dolu olduklarına gururla şahit olduk. Diyalog kültürü içerisinde yetişen, ön yargısız, farklılıkları zenginlik gören bir nesil Türkiye'nin gücüne güç katacak, demokrasimiz böylece özlediğimiz düzeye gelebilecektir. 90'ıncı yıl coşkumuza katkıda bulunan, başta sevgili çocuklarımız olmak üzere tüm kurumlarımıza ve emeği geçen herkese yüce Meclisimiz adına teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bizler esaretin prangalarını bağımsızlık ateşiyle eritmiş ve özgürlüğünün kapılarını canları pahasına açmış bir milletin mensuplarıyız. Yüce Meclisimiz, düşmanın yurdun dört bir yanını işgal ettiği bir dönemde imkânsızlıklar içerisinde kurulmuş bir parlamentodur.

Dünyanın birçok ülkesinde savaşlar ve bunalımlar, genelde demokrasi ve özgürlükler askıya alınarak ya da kısıtlanarak aşılmıştır ancak bizde öyle olmamıştır. Aziz Atatürk'ün önderliğinde milletimiz, o zor şartlar altında demokrasi yolunu tercih etmiş, millî iradeyi baş tacı yapmış ve bu yüce kurumu açmıştır. Yani, zaferler Meclisimizi değil, Meclisimiz destansı zaferleri doğurmuştur. (*AK PARTİ sıralarından alkışlar*) Ardından da millî iradenin rehberliğinde bağımsızlığımız kazanılmış, cumhuriyetimiz ilan edilmiş ve milletimiz tarih sahnesindeki şerefli yerini yeniden almıştır. Bizi ve Parlamentomuzu dünya milletleri arasında farklı kılan bu emsalsiz özelliğimizdir.

Şunu da gururla ifade etmeliyim ki, Meclisimiz 23 Nisan 1920 tarihinde açıldığında, bırakın Avrupa'yı, dünyada millî iradeye dayanan parlamento sayısı çok değildi. Böylesine anlamlı özellikler taşıyan Meclisimizin üyesi olmaktan hepimiz kuşkusuz ki gurur duyuyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, gücünü ve yetkisini millet iradesinden almaktadır. Millet adına karar vermekte ve tüm yasaları milletin refahı, huzuru için çıkarmaktadır.

Parlamento tarihimiz içerisinde millî iradenin kalbi, zaman zaman krizler geçirmiş olsa da, daima yaşamını sürdürmeyi başarmıştır. Meclisimiz, kurulduğu günden bu yana çıkardığı yasalarla, yaptığı Anayasa değişiklikleri ve diğer tüm çalışmalarla değişimin ve dönüşümün merkezi olmuştur. Hep ülkemizi bir adım daha ileri götürme, demokrasimizi geliştirme, hak ve özgürlüklerimizi genişletme, hukuk standartlarımızı yükseltme çabası içerisinde olmuştur.

Kurulduğu günden beri tam doksan yıldır ülkemizin kaderine yön veren Meclisimizin yasama yetkisi mutlakdır. Milletimiz adına kullanılan bu yetkiyi daraltacak, kullanımını engelleyebilecek veya sınırlandıracak başka bir güç yoktur. Nitekim Aziz Atatürk de Meclisimizin millet hayatındaki önemini 1 Kasım 1930 tarihinde Dördüncü Yasama Yılı açılışında yaptığı konuşmasında şu veciz sözlerle ifade etmiştir: “Arkadaşlarım, ülkenin yazgısında tek yetki ve güç sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu ülkenin düzeni için, iç ve dış güvenliğini sağlamak ve korumak için en büyük güvencedir. Büyük millî sorunlar şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisinde çözümlendi. Gelecekte de yalnız oradan kesin önlemler sağlanabilecektir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı, her zaman Büyük Millet Meclisine yönelmiştir ve hep oraya yönelecektir.”

Böylesine önemli bir kurum olan Meclisimizin yürüttüğü yasama sürecine katkı sağlanması amacıyla ortaya konulan her düşünce saygıdeğerdir ve demokrasimizi güçlendirir. Ancak Meclisimizin yasama yetkisine yönelik söz ve tutumlar, demokratik sistemimizi ayakta tutan ve ahenk içerisinde çalışması arzu edilen güçler ayrılığı ilkesiyle bağdaşmaz. Meclisimizin millettten aldığı yasama yetkisine herkesin ve tüm kurumların gereken saygıyı gösterme konusunda daha özenli davranacaklarına inanıyorum.

Verdiği bağımsızlık mücadelesiyle mazlum milletlere örnek olmayı başaran Türkiye, bugün, her alanda kalkınan ve gelişen, çağdaş ülkelerle rekabet eden saygın bir ülkedir. Bulduğu coğrafyanın ve dünyanın güçlü ülkeleri arasında yer alan Türkiye, aynı zamanda, barışın ve istikrarın sembolüdür.

Ülkemizin dış politikasına, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün “Yurtta sulh cihanda sulh” ilkesi yön vermektedir. Sahip olduğu çok yönlü potansiyeliyle ülkemizin bu konuda yürüttüğü etkin diplomatik çabalar, barış içinde bir geleceğin kurulması amacına dönüktür. Meclisimiz de, ülkemizin barış odaklı dış politikasına, her geçen gün güçlenerek devam eden parlamententer diplomasi faaliyetleriyle destek olmaktadır. Başkanından milletvekillerine, komisyonlarından dostluk gruplarına kadar Meclisimiz, Türkiye'nin tüm dünyaya tanıtımı ve bölgemizdeki sorunların çözümü için yoğun çaba göstermektedir. Yasama çalışmalarımızın yanı sıra, sürdürdüğümüz bu faaliyetlerimizle, halkları temsil eden parlamentolar arasındaki dostluk ilişkilerini pekiştirerek ülkemizin dış politikasına büyük katkı sağlamaktayız. Milletimizin ortak menfaatleri doğrultusunda yürütülen bu çalış-

malar katlanarak büyümekte, uluslararası alanda bize pozitif bir enerji olarak geri dönmektedir.

Tüm bu diplomatik çabaların sonucunda, ilk kez, bir Türk milletvekili Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Başkanlığına seçilmiştir. Meclisimizin bir mensubu olan Antalya Milletvekilimiz Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun kazandığı bu diplomatik başarı, hepimiz için gurur vericidir. Kendisini, bu anlamlı gün vesilesiyle bir kez daha kutluyor, çalışmalarında başarılar diliyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, Meclisimiz, bir çağdaşlaşma ve barış projesi olarak değerlendirdiğimiz Avrupa Birliğine tam üyelik yolundaki çalışmalara desteğini de kararlılıkla sürdürmektedir. Ülkemiz, iktidarıyla muhalefetiyle, sivil toplum örgütleriyle dünyanın ve özellikle içerisinde bulunduğumuz bölgenin sorunlarını çözme çabalarında öncü bir rol oynamaktadır.

Türkiye'nin bütün bu iyi niyetli çabalarına rağmen, ülkemizi soykırım gibi insanlığın yüz karası olan bir suçla mahkûm etmek isteyen ülkeler, parlamentolarında çeşitli kararlar almaktalar. Ayrıca, bildiğiniz gibi, 24 Nisan gününü, ülkemize karşı 1915 olaylarıyla ilgili iddiaların yıl dönümü olarak anma çabaları, uzunca bir süredir yürütülmektedir.

Değerli milletvekilleri, Çanakkale'ye milletimizi tarih sahnesinden silmek üzere topyekûn gelenler, ülkemizi bölüp paylaşma hesabı yapanlar, kendi ayıplarını unutup şimdi bizden hesap sormaya kalkıyorlar. Milletimize vatan olan bu toprakların, medeniyet geçmişimiz boyunca, barışın, bir arada yaşamının en eşsiz örnekleriyle dolu olduğunu görmezden geliyorlar. Evet, bu coğrafyada büyük acılar yaşanmıştır. Çanakkale'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da ve daha nice cephelerde, bu ülkenin kahraman evlatları, üzerinde özgürce yaşadıkları bu vatan topraklarını savunmak için şehit düşmüştür. Milletimizin tarihini yargılamaya meraklı olanlara, önce, ülkemizin her köşesinde bağımsızlık uğruna yaşanan acıların izlerini görmelerini tavsiye ediyoruz.

İçerisinde zafer sevinçleri kadar acıları da barındıran tarih, siyasetin malzemesi yapılamayacak kadar değerlidir. Asılsız Ermeni iddialarına destek çıkan parlamentolar, tarihi, siyasi istismar vasıtası olarak kullanarak çok ciddi bir sorumluluk yüklediklerini bilmelidirler. Bizden, hukuki ve tarihî temelden yoksun sözde soykırım iddialarını kabul etmemizi bekleyenler, bu Meclisi ve onun temsil ettiği halkını yeterince tanımıyorlar. Bağımsızlık mücadelemizin sembolü olmuş yüce Meclisimiz, siyasi baskılarla, alınan taraflı kararlarla milletimizin işlemediği bir suçlu kabul etmez ve asla da etmeyecektir. *(AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, milletimizin esarete ve dayatmalara asla boyun eğmediğinin en eşsiz ifadesi olan Meclisimizin doksan yılda yaptıklarına yenilerini eklemek ortak görevimizdir. Siyasetimizi daha fazla demokrasi, toplumsal hayatımızı daha fazla özgürlük, hukuk sistemimizi daha fazla adalet, ekonomimizi daha fazla refahla taçlandırmaya çalışmalıyız. Aynı vatan topraklarının üzerinde, aynı gök kubbenin altında yaşayan şerefli bir tarihin mirasçıları olarak, enerjimizi kısır tartışmalarla harcamak yerine, güçlü geleceğe hep birlikte yönelmeliyiz. Sahip olduğumuz farklılıkların yanı sıra, saymakla bitmeyecek kadar paydalarımız varken

neden bunu toplumsal sinerjiye dönüştürmekte zorlandığımızı da beraberce sorgulamalıyız. Başta yıllardır canımızı yakan, gencecik fidanlarımızı bizden koparan terör olmak üzere, tüm sorunlarımızı ortak akılla, beraberce çözmeye iradesini göstermeliyiz. Artık, kaybedecek zamanımız yok çünkü bilgi çağını yaşadığımız bu dönemde, kaybedeceğimiz bir yılın bedeli belki on yıl, belki elli yıl, belki yüz yıl olacaktır. Bu yöndeki çabalarımızı sürdürmek hem bizlere bu vatanı bırakanlara hem tarihimize hem de gelecek umudumuz olan çocuklarımıza karşı sorumluluğumuzun gereğidir.

Saygıdeğer milletvekilleri, siyaset görevini yerine getiren değerli insanlara karşı son günlerde yönelen yumruklar ya da kaba kuvvet asla sorunların çözüm yöntemi olamaz. Toplumsal huzurumuza atılan yumruklara karşı tek yürek olarak, sağduyu ve akliselikle davranmalı, ülkemizin barışını bozmaya çalışanlara fırsat vermemeliyiz.

Yasama ve denetim faaliyetlerinin yanı sıra, toplumla kurduğunuz iletişim köprüleriyle ülkemizin sorunlarını çözmek için gayret gösteriyorsunuz. Sizlere teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Sözlerimin sonunda, bu günün armağan edildiği sevgili çocuklarımıza seslenmek istiyorum: Sizler, umutlarımız, aydınlık yarınlarımızıdır. Bütün çabamız, sizlere en iyi şekilde yetişmenizi sağlayacak imkânlar sunmak, kalkınmış, demokrasisi kökleşmiş, özgür bir ülke bırakmak, barış dolu bir dünya hazırlamak içindir. İnanıyorum ki sizler, köklü tarihimizden, zengin kültürümüzden, bağımsızlık mücadelemizden, demokrasinin değerlerinden güç alarak cumhuriyetimizi daha da yücelteceksiniz.

Bu duygularla, bize özgür bir vatan bırakan, ilk Meclis Başkanımız, cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, Gazi Meclisimizin kahraman milletvekillerini rahmetle ve minnetle anıyorum. Onlar bize, güçlü bir Meclis, onurlu bir ülke, gurur veren bir cumhuriyet ve her zaman bu topraklar üzerinde dalgalanmaya devam edecek şanlı bir bayrak bıraktılar. O kahramanların bağımsızlık inancı, zoru başarma azmi ve yeteneği, milletlerine olan derin bağlılıkları, karşı karşıya bulunduğumuz sorunların aşılmasında en büyük ilham kaynağımız olacaktır. Yüce Meclisimiz, kurucu iradeden aldığı güçle, bugün de aynı sorumluluk içerisinde, aynı coşku ve kararlılıkla yoluna devam edecektir.

Hepimizin, hepimizin ve aziz milletimizin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlu olsun. Yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

TBMM Dönem 23, Cilt 67, Birleşim 92, Sayfa 621-625 (23 Nisan 2010 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmiüçüncü Dönem Beşinci Yasama Yılına açış konuşması

Sayın milletvekilleri, doksan yıldır milletimizi gururla temsil eden, cumhuriyetimizin kurucu iradesi yüce Meclisimizin bugün yeni yasama yılını açıyoruz. Bu yasama yılında da Meclisimize, siz saygıdeğer milletvekili arkadaşlarıma üstün başarılar diliyorum. Yeni yasama yılımız hayırlı hizmetlere vesile olsun.

Değerli arkadaşlarım, demokrasimizin kalbi, millet iradesinin hayat bulduğu bu kutsal çatı, açıldığından beri yaptığı verimli ve değerli çalışmalarla halkımızın her zaman umudu olmuştur. Şüphesiz, 23'üncü Dönemin son yasama yılı olan bu dönemde de Meclisimiz yapacağı çalışmalarla güven kaynağı olmaya devam edecektir.

Devlet kurulmadan önce açılan ve savaş yöneten Gazi Meclisimizin sorunlarımıza ülkemizin ve milletimizin yararları doğrultusunda en doğru ve gerçekçi çözümler bulacağından hiç kimse kuşku duymamalıdır.

Değerli arkadaşlarım, memnuniyetle belirtmeliyim ki, yüce Meclisimiz son iki dönemdir beşinci yasama yılında da çalışabilmektedir. Hatırlanacaktır, Türkiye, daha önceki çoğu dönemlerde beşinci yasama yıllarında alınan erken seçim kararları nedeniyle ya da başka nedenlerle hiç çalışmamış ya da çok kısa bir süre çalışma imkânı bulmuştu. Artık, Türkiye'de seçimler zamanında yapılabilmektedir. Bu durum, ülkemizdeki siyasi istikrarın en önemli göstergesidir. Bu tablonun oluşumunda Meclisimizin, iktidarı ve muhalefetiyle tüm siyasi partilerimizin ve milletvekillerimizin emeği büyüktür. Ama asıl takdir edilmesi gereken aziz milletimizdir; milletimizin demokratik olgunluğu ve demokrasi bilincinin gücüdür. Aziz milletimize bir kez daha şükranlarımızı sunuyoruz. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, 23'üncü Dönemin son yasama yılına başlarken gündemimizin oldukça yoğun olduğunu görüyoruz. Genel Kurul gündemimizde 135 kanun teklifi ve tasarısı bulunmaktadır. Bunların arasında uzun süredir özellikle sanayi ve ticaret kesiminin kanunlaşmasını beklediği Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu gibi temel kanun tasarıları da yer almaktadır.

Diğer yandan, raporları yazılmış, Genel Kurulda görüşme aşamasına gelmiş araştırma komisyon raporları da görüşmeyi beklemektedir.

Ayrıca, 2011 bütçesi bu ayın ortalarında Anayasa gereği Meclis Başkanlığına sunulacaktır.

Bütün bunlara ilave olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dördüncü Yasama Yılında iki yüz on saat çalışarak kanunlaştırdığı ve 12 Eylülde yapılan referandumla halkın tasvibini alan 26 maddelik Anayasa değişikliğiyle ilgili uyum yasalarını çıkarmak da görevlerimiz arasındadır.

Değerli milletvekilleri, bu noktada, izin verirseniz şu tespitimi sizlerle paylaşmak isterim: Demokrasilerin vazgeçilmez uygulama alanlarından olan 12 Eylül referandumundan hem ülkemiz hem halkımız hem de parlamenter sistemimiz kazançlı çıkmıştır. Tüm siyasi partilerimiz bu referandumdan çıkan sonuçları değerlendirmektedirler.

Bu değerlendirmelere bakıldığında ortaya çıkan sonuçlardan biri de şudur: Yapıldığı dönemin izlerini taşıyan 1982 Anayasası artık Türkiye'ye yeterli gelmemektedir. Çağın şartlarına uygun, Türkiye'nin her alanda önünü daha da açacak, sivil bir anlayışla hazırlanacak bir anayasanın gerekliliği tüm partilerimiz ve toplumun geniş kesimleri tarafından büyük bir mutabakatla dile getirilmektedir. Zamanlamayla ilgili farklı düşünceler olsa da yeni bir anayasa talebinin tüm partilerimizce dile getirilmesi ve çalışma arzusu, ülkemiz için, demokrasimiz için son derece sevindiricidir.

Büyük bir sorumluluk bilinciyle başlamakta olduğumu umut ettiğim yeni yasa yılının karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ve uzlaşma anlayışı içinde, verimli ve başarılı geçmesini diliyorum, hepinizi yeniden saygıyla selamlıyorum efendim. (AK PARTİ ve BDP sıralarından alkışlar)

TBMM Dönem 23, Cilt 77, Birleşim 1, Sayfa 33-34 (01 Ekim 2010 Cuma)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 91 inci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, demokrasimizin kalbi yüce Meclisimizin açılışının 91'inci yılını millet olarak büyük bir coşku ve heyecanla kutluyoruz.

Konuşmamın başında, 23'üncü Dönemde kaybettiğimiz değerli milletvekillerimiz Mehmet Cihat Özönder'i, Osman Yağmurdereli'yi, Gündüz Suphi Aktan'ı, Muhsin Yazıcıoğlu'nu, Mustafa Kuş ve Hamza Yanılmaz ile eski Meclis başkanlarımızdan Sabit Osman Avcı'yı rahmet ve özlemlerle anıyoruz. Meclisimizde buldukları süre zarfında siyasetin nezaket, saygı ve hoşgörü içinde yapılabileceğini gösteren bu merhum milletvekillerimiz, hizmetleri ve demokrasimize katkıları nedeniyle aziz milletimizin gönlünde daima yaşayacaklardır. Aramızdan ayrılan bu değerli milletvekillerimize ve merhum eski Meclis Başkanımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına bir kez daha başsağlığı diliyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, çatısı altında bulunduğumuz bu Meclis, tarih sahnesinden silinmek istenen milletimiz adına dünyada örneği olmayan bir görev üstlenmiştir, Kurtuluş Savaşı'mızı yönetmiş, devletimizi, ordumuzu kurmuş ve cumhuriyetimizi ilan etmiştir. 23 Nisan 1920'de Meclis açıldığında dünyada millî iradeye dayanan parlamento sayısı yok denecek kadar azdı. Böylesine köklü bir geçmişe sahip olan Meclisimizin üyesi olmaktan kuşkusuz hepimiz gurur duyuyoruz.

Meclisimiz, her zaman milletimizin hizmetinde olmuş, sorunlarını çözmeye çalışmış, Aziz Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma hedefi için hep çalışmıştır. Kurulduğu andan bugüne kadar geçen doksan bir yıllık süre içerisinde, cumhuriyetimizin, devletimizin, demokrasimizin ve geleceğimizin en büyük teminatı olmuştur. Doksan bir yıldır millet olarak takip ettiğimiz bu yol, sadece siyasi bir yönelim değildir, ekonomiden adalete, eğitimden sağlığa, sosyal hayattan kültür ve sanata kadar yaşanan toplumsal bir değişimdir. Yüce Meclisi-

miz, kurucu iradedden aldığı güçle ve aynı sorumluluk duygusuyla, aynı coşku ve kararlılıkla bugün de yoluna devam etmektedir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, çevremizdeki birçok ülkede halklar tarafından daha fazla demokrasi ve özgürlük taleplerinin yükseldiği bir dönemi yaşıyoruz. Bugün dünyanın birçok ülkesinde yaşanan ve ibretle izlediğimiz gelişmeler, Meclisimizi kuran kahramanların ileri görüşlülüğünü göstermesi bakımından çok çarpıcı bir durumdur. Ülkemizde o günden itibaren hayat bulmaya başlayan demokratik sistem, aradan geçen yıllar içerisinde çeşitli müdahalelere maruz kalsa da başarıyla işletilmektedir. Bundan tam doksan bir yıl önce, Meclisimizin yokluklar içerisinde oluşturulması için, her şeyden önce –altını çizerek ifade ediyorum- seçimler yapılmıştı. Savaşın tam orta yerinde, esaretin gölgesinde, yurdun dört bir yanında, bin bir türlü zorlukların arasında seçimlerin yapılmasının anlamı çok büyüktür. Bu, Meclisimizi kuran kahramanların parlamenter demokrasi tercihinin, ülke yönetimine halk iradesini hâkim kılma anlayışının tezahürüdür. Aradan geçen doksan bir yılın ardından bugün yeni bir genel seçime gitmeye hazırlanıyoruz. Bugüne kadar girilen her seçimde halkımız, ortaya koyduğu iradeyle tercihini hep daha fazla özgürlükten yana koymuş, ülkemizin demokrasi yolunda sağduyulu ilerleyişini pekiştirmiştir. Artık, milletimiz, cumhuriyetimizin temel değerlerini ve demokrasiyi özümseyerek, bu yolda kararlılıkla ilerlemektedir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, milletimizin büyük bir coşkuyla kutladığı bu bayram günü bizler için ayrıca bir anlam daha ifade ediyor. Bugün, 23'üncü Dönem milletvekilleri olarak, hep birlikte son kez bu salonda buluşuyoruz. Böylesine anlamlı bir günde bazı milletvekili arkadaşlarımızla belki de son kez Genel Kurul çatısı altında bir araya geliyoruz. Yani hem bayram coşkumuzu hem de veda hüznünü bir arada yaşıyoruz. Meclis Başkanınız olarak, iktidarıyla muhalefetiyle tüm milletvekillerimizle bir arada çalışmaktan büyük bir onur ve gurur duyduğumu belirtmek istiyorum. İnaniyorum ki acısıyla tatlısıyla bu salonda 23'üncü Dönem boyunca yaşadıklarımız, milletimize büyük bir özveriyle hizmet veren sizler için de hayatınızın en müstesna günleri olmuştur. Tüm milletvekillerimize teşekkür ediyor, tekrar aday olmayan değerli arkadaşlarıma bundan sonraki hayatlarında sağlık, mutluluk ve başarılar diliyorum.

23'üncü Dönem Parlamentomuz yoğun ve verimli bir dönemi geride bıraktı. Bu dönem toplam 548 kanun çıktı Parlamentomuzdan. Birçoğu reform niteliğindeki düzenlemelerle Türkiye'nin demokratik yürüyüşü âdeta bir koşuya dönüştü. Ülkemiz, doksan bir yıl önce kendisi için belirlediği özgür, müreffeh, güçlü ve çağdaş Türkiye hedefine azimle ve kararlılıkla koşmaktadır.

Yine bu dönem, sık sık görmek istediğimiz tabloları da beraberce yaşadık. İktidar ve muhalefet uzlaşma içerisinde, günümüz ihtiyaçlarını karşılamayan Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu gibi bazı temel kanunları saatlerle ifade edilen çok kısa sürelerde yasalaştırdı. Ben, Türkiye'nin ihtiyacı olan bu uzlaşmanın seçimlerden sonra oluşacak 24'üncü Dönem Parlamentosunda da yaşanmasını diliyorum.

23'üncü Dönemde en kapsamlı Anayasa değişikliklerinden birini gerçekleştiren yüce Meclisimizin önümüzdeki dönemde de ülkemizin ve toplumumuzun beklentisi olan yeni bir Anayasa'yı hayata geçireceğine inanıyorum. Yapıldığı dö-

nemin izlerini taşıyan mevcut Anayasa'mızın artık ülkemize dar geldiği, demokrasi yürüyüşümüzü yavaşlattığı konusunda geniş bir mutabakat olduğu açıktır.

Demokrasinin güzelliği olan seçimlerin, kardeşlik, barış ve huzur içerisinde geçmesini temenni ediyorum. Kavga yerine dostluğun, hakaret yerine hoşgörü ve sağduyunun hâkim olacağına inandığım seçimler, siyaset kurumunu ve demokrasimizi inanıyorum ki daha da güçlendirecektir.

Yüce milletimiz sandık başına giderek kendi özgür iradesiyle en doğru kararı verecektir. Ülkenin sorunları siyaset kurumu tarafından Meclis eliyle çözüm bulunduğu sürece sağlıklı işleyen bir demokrasi var demektir. Siyaset kurumuna, millî iradeye yapılan her demokrasi dışı müdahalenin ülkemize ve milletimize dünya ülkeleriyle rekabette ne kadar kıymetli zamanları kaybettirdiğini, ağır bedeller ödettiğini hepimiz çok iyi biliyoruz. Demokrasimizin işlediği, ekonominin istikrar kazandığı, toplumsal barış ve huzurun hâkim olduğu dönemlerde aldığımız mesafeler de ortadadır.

Saygıdeğer arkadaşlarım, Meclisimizin açıldığı bugün aynı zamanda çocuk bayramı olarak da kutlanmaktadır. Bu nedenle yarınımızın umut pırıltıları sevgili yavrularımıza da seslenmek istiyorum: Sizler, umutlarımız, aydınlık yarınlarımız-sınız. Tüm çabamız, sizlere demokrasisi, ekonomisi, özgürlükleri güçlü, her alanda kalkınmış bir Türkiye bırakmaktır. Atatürk'ün "Cumhuriyeti biz kurduk, onu yaşatacak ve yüceltecek sizlersiniz." sözüyle inancını ifade ettiği çocuklarımız olarak, geleceğin Türkiye'sini sizler inşa edeceksiniz. Bu yüzden, kendinizi çağın ve bilgi toplumunun gerekleriyle yetiştirmenizi istiyoruz. İnancınızı, özgür fikirlerinizi, demokrasi bilincinizi hep koruyun. Köklü medeniyetinize, devletinize ve Meclisinize güvenin. Kuruluşundan bugüne önemli aşamalar kateden ülkemiz, sizlerin donanımları ve dinamizmiyle daha da ileri gidecektir.

Bu duygularla, tüm çocuklarımızın bayramını kutluyor, gözlerinden öpüyorum.

Değerli arkadaşlarım, sözlerimin sonunda, bize özgür bir vatan bırakan ilk Meclis Başkanımız, cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere gazi Meclisimizin kahraman milletvekillerini rahmetle ve minnetle anıyorum. Onlar bize güçlü bir Meclis, onurlu bir ülke, gurur veren bir cumhuriyet ve her zaman bu topraklar üzerinde dalgalanmaya devam edecek şanlı bir bayrak bıraktılar. O kahramanların bağımsızlık inancı, zoru başarıma azmi ve yeteneği, milletlerine olan derin bağlılıkları, karşı karşıya bulunduğumuz sorunları aşmamızda en büyük ilham kaynağımız olacaktır. Yüce Meclisimiz, kurucu iradeden aldığı güçle bugün de aynı sorumluluk içerisinde, aynı coşku ve kararlılıkla yoluna devam etmektedir.

Hepinizin ve aziz milletimizin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutluyor, yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

CEMİL ÇİÇEK (1946)

04 TEMMUZ 2011 –

15 Kasım 1946'da Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra, 1966 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1971 yılında mezun oldu. 10 yıl serbest avukat olarak çalıştıktan sonra, 12 Eylül 1980 askerî müdahalesinin ardından, çok partili hayatın yeniden başladığı yıllarda merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın genel başkanlığında 20 Mayıs 1983 tarihinde kurulan Anavatan Partisinin 37 kurucu üyesinden biri olarak siyasete atıldı. Aynı yıl yapılan genel seçimlerde dönemin Milli Güvenlik Kurulu tarafından veto edildiği için milletvekili genel seçimlerine giremedi. 1984 yılında yapılan yerel seçimlerde Yozgat Belediye Başkanlığına seçildi. Üç yılı aşkın bir süre Belediye Başkanlığı görevini yürüten Çiçek, 29 Kasım 1987 seçimlerinde 18'nci Dönem Yozgat Milletvekili olarak TBMM üyesi oldu. Bu dönemde kurulan 46. Hükümette Devlet Bakanlığı ve kısa bir süre Sağlık Bakanlığı görevini üstlenen Çiçek, merhum Özal'ın 1989 yılında Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından Yıldırım Akbulut tarafından kurulan 47. Hükümette de Devlet Bakanlığı görevini yürüttü.

20 Ekim 1991’de yapılan genel seçimlerde aday olmayan Çiçek, 24 Aralık 1995’te yapılan genel seçimlerde Ankara Milletvekili olarak 20. Dönem TBMM üyeliğine seçildi. Çiçek, bu dönemde Mesut Yılmaz tarafından kurulan 53. Hükümette Devlet Bakanlığı görevini üstlendi.

18 Nisan 1999’da 21. Dönem milletvekili olarak parlamentoya giren Cemil Çiçek, çeşitli komisyonlarda görev yaptı.

3 Kasım 2002’de 22. Dönem Ankara Milletvekili seçildikten sonra, Abdullah Gül tarafından kurulan 58. Hükümette ve Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan 59. Hükümette Adalet Bakanlığı ve Hükümet Sözcülüğü görevlerini yürüttü.

22 Temmuz 2007’de yapılan genel seçimlerde 23. Dönem Ankara milletvekili olarak yeniden TBMM üyeliğine seçilen Cemil Çiçek, bu dönemde Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan 60. Hükümette Başbakan Yardımcılığı ve Hükümet Sözcülüğü görevlerini üstlendi. Çiçek, 11 Haziran 2011’de de 24. Dönem Ankara milletvekili olarak TBMM üyeliğine seçildikten sonra, 4 Temmuz 2011’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 25. Başkanı olarak seçildi.

İngilizce ve orta düzeyde Fransızca bilen Çiçek, evli ve üç çocuk babasıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı teşekkür konuşması

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizleri, sizlerin şahsında egemenliğin kayıtsız ve şartsız sahibi olan aziz milletimizi saygıyla selamlıyorum.

Yeni yasama döneminin ülkemiz için, milletimiz için ve hepimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını, başarılarla dolu yeni bir dönem olmasını temenni ediyorum.

Bir siyaset adamı, bir fâni için son derece şerefli bir görev olan yüce Meclisin Başkanlığına beni seçmiş olmanızdan dolayı sizlere şükranlarımı sunuyorum. Bu benim için çok büyük bir mazhariyettir ve o derece de mesuliyetli bir görevdir. Bütün gücümle güveninize ve teveccühünüze layık olmaya çalışacağım. Allah beni size ve milletimize mahcup etmesin.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; hepimiz biliyor ve inanıyoruz ki bu Meclis büyük bir Meclistir çünkü büyük milletimizin Meclisidir. Bu Meclis gazi Meclistir ve bu sıfatı fazlasıyla hak eden dünyadaki tek Meclistir. Başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere hepsini rahmetle ve şükranla andığımız ilk Mecliste görev yapanlar bir taraftan istiklal mücadelesini yürütmüş, Polatlı'dan top seslerinin geldiği o sıkıntılı anlarda bile çalışmalarını sürdürmüş, inisiyatif elden bırakmamış, bir taraftan bize o büyük zaferi armağan etmenin gereklerini yerine getirirken öbür taraftan da milletimizin her türlü meselesini o şartlar altında o yüce Mecliste konuşmuşlardır. Dolayısıyla o Meclisin üyeleri azmin, inancın, kararlılığın en kahramanca örneklerini vermişlerdir. O nedenle, bu Meclis, kahraman bir Meclistir, kahramanların görev yaptığı bir Meclistir. En zor günlerde bile milletimizin ümit kaynağı, güç kaynağı olmuştur, bugün de öyle olmalıdır. Yine bugün de bu Meclis, milletimizin iradesinin tecelli ettiği kutsal bir mekân, sorunların çözümü için ümit bağladığı yüce bir kurumdur, devletimizin teminatı, demokrasinin kalbidir.

Şimdi bize düşen en öncelikli görev bu kahramanlara layık olmaktır, Meclisin itibarını en yukarıda tutmaktır; bu kutsal mekânı çatışmanın merkezi değil, çalışmanın ve çözümlerin merkezi yapmaktır; vuruşmanın merkezi değil, uygarca konuşmanın ve tartışmanın merkezi yapmaktır çünkü yapacak çok işimiz var, kat etmemiz gereken çok mesafe var, çözüme kavuşturmamız gereken çok sorunumuz var. Faydasız, sonuçsuz tartışmalarla tükettiğimiz zamanın en değerli kayıplarımız olduğunu hiçbirimizin unutmaması gerekir. Çok sayıda sorunumuz var önümüzde, bunların başında yeni bir anayasa sorunu var. Yaşadığımız her türlü sıkıntının temelinde bu Anayasa'nın olduğunu hepimizin kabul etmesi lazım. O nedenle 24'üncü Dönem milletvekilleri olarak insan hakları ve özgürlükler açısından çağdaş değerleri içeren yepyeni bir anayasayı milletimize armağan etmek hem hepimizin taahhüdüdür hem de bu dönem milletvekilleri olarak milletimize borcumuzdur. Onun için, en başta bu sorunu çözmek üzere, teker teker seçilmiş milletvekillerimizin Anayasa'nın yüklediği yükümlülükleri yerine getirmek ve Anayasa'nın amir hükümlerini kısa sürede yerine getirmek suretiyle bu Meclisi tam anlamıyla çalışabilir bir noktaya getirmektir. Herkesin farklı anlam ve içerik yüklediği Kürt sorunu Türkiye'nin önemli sorunlarından bir tanesidir. Terör sorunu vardır ve siyasetin, siyaset hukukunun bu manada yeniden tanzimi Meclisin öncelikli görevleri arasındadır. Avrupa Birliği sorunu, Kıbrıs sorunu, bölgemizde

cereyan eden yıkıcı sorunlar hep bizim birlikte çalışmamızı zaruri kılmaktadır. Bu sorunları biz çözeceğiz, birlikte çözeceğiz ve çözmeliyiz. Aynen çağdaş ve ileri demokrasilerde, uygar toplumlarda olduğu gibi Parlamentoyu sorunun parçası hatta sorunun kaynağı yapmadan çözümün parçası, çözümün en meşru zemini ve adresi hâline getireceğiz ve bu elimizdedir ve mümkündür. Soğuk savaş dönemlerinden kalan bir alışkanlıkla yumruk sıkarak değil, birbirimizin elini sıkarak çözebiliriz ve böyle bir siyaset dönemini başlatabiliriz. Milletimizin beklentisi budur, adres de burasıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerime son verirken başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere bu Mecliste başkanlık yapmış, üye olarak bulunmuş bütün devlet ve siyaset adamlarımızı, ölenlerine rahmet, hayatta kalanlarına sağlık ve esenlik dileyerek şükranla ve saygıyla yâd ediyorum.

Meclisimizin Geçici Başkanlığı sıfatını dirayetle yürüten zatiâlinizi, Sayın Başkan ve Divan üyelerini saygıyla selamlıyorum. Allah milletimizin ve hepimizin yardımcısı olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)
TBMM Dönem 24, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 39-40 (04 Temmuz 2011 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı konuşma

Değerli milletvekilleri, dün yapılan seçimlerin ardından Meclis Başkanlığı gibi kutsal bir göreve başlamanın onur ve heyecanını yaşıyorum. Hepinize, şahsıma göstermiş olduğunuz teveccüh nedeniyle bir defa daha teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. Yeni dönemin ülkemize, milletimize, hepimize tekrar hayırlı olmasını diliyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, görev sürem boyunca Anayasa, İç Tüzük ve kanunlar çerçevesinde ve Meclisimizin teamüllerine de uygun olarak tarafsız bir Meclis Başkanı olmaya azami özen göstereceğimi belirtmek istiyorum. Ülkemizin ihtiyacı olan yasal ve anayasal düzenlemelerin bu çatı altında, uzlaşma ortamı içerisinde hayata geçirilebilmesinin çabası içerisinde bulunacağım. Sizlerin bundan sonra da tarafıma vereceği destek, yapıcı uyarı, eleştiri ve katkılar benim için yol gösterici olacaktır.

Kurtuluş Savaşı'mızı yöneten, cumhuriyetimizi ilan eden bu Meclis, kuruluşundan bugüne ülkemizin kaderine yön vermiştir. Bağımsızlığımızın ve özgürlüğümüzün sembolü olan Meclisimizin önderliğindeki ülkemiz, geride bıraktığımız doksan bir yılda büyük mesafeler almıştır. Demokrasimizin, çağdaşlaşmanın, kalkınmanın en büyük güç kaynağı durumundaki yüce Meclisimiz, her zaman yüksek sorumluluk bilinci ile hareket ederek milletimizin umudu olmuştur.

Türkiye, yokluklar içerisinde var olma mücadelesi veren bir durumdan, bugün, dünyanın lider ülkelerinden biri hâline gelmiştir. Türkiye'nin bu noktaya gelmesinde Meclisimizin payı büyüktür. Ülkemizi esaretin gölgesinden bağımsızlığın

aydınlığına kavuşturan Meclisimiz, var olan tüm sorunlarımıza, milletimizin yararları doğrultusunda en gerçekçi çözümleri bulacak yegâne kurumdur. Demokrasimizin kalbinin attığı bu kurum, milletimizin ve ülkemizin her zaman önünü açan çareleri üretme başarısını göstermiştir. Meclisimiz çözüm üretme kabiliyetini ve gücünü koruduğu sürece, demokrasimizin ilerleyişi, özgürlüklerimizin kökleşmesi, ülkemizin kalkınma çabaları da devam edecektir.

Ülkemizde zaman zaman yaşanan hukuk karmaşalarının, demokrasi sorunlarının aşılabilmesinin yolu Meclisimizi etkin ve verimli çalıştırmaktan geçmektedir. Bunun da yolu, bir defa daha ifade etmeliyim ki Anayasa'nın amir hükmü gereği, yemin etmemiş milletvekillerimizin katılımıyla birlikte etkin ve verimli bir çalışmayı yapmaktır. İktidarıyla muhalefetiyle milletimiz için en doğru çözümleri bu çatı altında beraberce bulmak ve ülkemizin önünü açmak hepimizin görevidir. Demokratik olgunluk içerisinde ülkemizin her sorununu burada tartışabiliriz. Ortaya çıkan her sorunu aşmanın yolu, Meclisimizi daha çok çalıştırmaktan geçmektedir. Halkımız, bizden gerilim, kriz, karşılıklı restleşme beklemiyor, aksine, sorunların çözümü için uzlaşma anlayışı içerisinde daha çok çalışmamızı bekliyor.

Meclis Başkanı olarak ben tüm milletvekili arkadaşlarımı, milletimizin bizlere verdiği görevi en iyi şekilde yaparak Parlamentomuzun çalışmalarına katılmaya ve sorunlarımızı beraberce çözmeye hassaten davet ediyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, demokratik bir ortamda yüzde 83 gibi yüksek bir katılımı yapılan genel seçimlerin ardından milletimizin üstün iradesi sizler aracılığıyla yeniden bu yüce çatı altında hayat bulmuştur. Demokrasiyi işletme başarısını bu seçimlerde bir kez daha gösteren milletimiz, yüzde 95 gibi çok yüksek bir temsil oranına sahip Meclisimizin oluşumunu sağlamıştır. Halkımızın büyük bir olgunlukla yaptığı demokratik tercihler sonucunda Meclisimiz büyük ölçüde yenilenmiş, kadın milletvekili sayımız cumhuriyet tarihinin en yüksek noktasına ulaşmıştır. Yine halkımızın her kesiminin, her meslek grubunun büyük ölçüde temsil edildiği bu yüce çatı altında gençlerimizin ve engelli milletvekillerimizin sayısı da artmıştır. Meclisimizin yeni yapısı, aslında ülkemizin yıllardır kangren olmuş sorunlarının çözümü için bize verdiği çok önemli bir fırsattır. Bu durum Parlamentomuzda görev yapan her milletvekili arkadaşımıza ve gruplarımıza ayrı bir sorumluluk yüklemektedir. Artık hiçbir mazeretimiz yoktur. Bu kadar yüksek temsil oranıyla ve bu kadar çeşitli yapısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin çözemeyeceği sorun, aşamayacağı engel yoktur, yeter ki iyi niyetli bir çabanın içerisinde birlikte olalım.

Büyük oranda yenilenmiş, tazelenmiş 24'üncü Dönem Parlamentosu olarak önümüzdeki en büyük hedef yeni bir anayasadır. Yapıldığı dönemin izlerini taşıyan, ülkemizin gelişme hızının ve toplumsal taleplerinin hep gerisinde kalan bu Anayasa'nın değişmesi şarttır. Anayasa'mızın içeriği, üzerine bastığımız anda harekete geçen hukuk mayınlarıyla doludur. Her şeyin yolunda gittiğini düşündüğümüz, demokrasimizin gelişme heyecanını yaşadığımız bir anda ülkemiz yeni hukuk sorunlarıyla, anayasa krizleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Toplumsal enerjimizi boşa harcamamıza neden olan bu durum, hem ülkemizi ve milletimizi yormakta hem de bizleri çağdaş uygarlık yarışında geri bırakmaktadır. Sorunlardan sürekli şikâyet edip çözüm için bir araya gelememek siyaset kurumuna olan güveni de zayıflatmaktadır. Meclisimiz, sadece şikâyet ve eleştiri yeri değil aynı za-

manda çözüm merkezidir, bu çözümü de birlikte bulacağız. Bu nedenle Parlatomumuzun, önümüzdeki süreçte bizden beklenen sağduyu ve uzlaşmayı göstererek, ayrışılan noktaları değil buluşulabilen noktaları aramaya çalışarak faaliyetlerini sürdürmesini diliyorum.

Yine, geçmişten beri halkımıza büyük acılar yaşatan terör sorunuyla ilgili çözümler bulmak da bizlerin görevidir. Dün, Meclis Başkanı seçilmemin hemen ardından Kocatepe Camisi'nde bir şehidimizin cenazesine katıldım. Bugün de Hakkârî'den, Ankara'dan üzücü haberler geldi. Meclis Başkanlığı seçilme mutluluğunu yaşayamadan milletimizle beraber bu acıyı hep birlikte yaşadık. Bütün şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum.

Tüm bu acı olaylar, geçmişten beri vatanın bölünmez bütünlüğü uğruna verilen şehitler, bizim bu can yakıcı sorunu çöme konusundaki sorumluluğumuzu da artırmaktadır. Terörü, demokrasiden ayrılmadan toplumsal sağduyuyla çöme konusunda öncülük yapacak olan yegâne kurum da Meclisimizdir. Demokratik diyalog yollarının yerini gerginlik ve ön yargıların alacağı bir ortam ülkemize ve hiç kimseye yarar sağlamayacaktır. Meclis Başkanı olarak bu yüce kürsüden, toplumsal barışı ve huzuru koruma konusunda herkesi sağduyulu davranmaya davet ediyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, 24'üncü Dönem Parlatomosunun iktidarıyla muhalefetiyle, sizlerin değerli katkılarıyla milletimiz tarafından takdirle ve minnetle anılacak önemli çalışmaları yapacağına yürekten inanıyorum. Meclisimizin bu anlayış içerisinde sorunlara ülkemizin ve milletimizin yararları doğrultusunda en doğru çözümleri hayata geçireceğinden eminim. Meclis Başkanı olarak ülkemizin ihtiyacı olan temel düzenlemelerin uzlaşma ortamı içerisinde hayata geçirilebilmesi için gerekli zeminlerin oluşması için gayret göstereceğimin bilmesini isterim. Çalışmalarımızı karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı içinde ve birbirimizin hukukuna saygı göstererek sürdüreceğimizden kuşku duymuyorum.

Bu duygularla bana gösterdiğiniz güven için bir kez daha teşekkür ediyor, şimdi gündemdeki konulara geçiyor, hepinizi saygıyla bir defa daha selamlıyorum. (Alkışlar)

TBMM Dönem 24, Cilt 1, Birleşim 3, Sayfa 44-46 (05 Temmuz 2011 Salı)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmidördüncü Dönem İkinci Yasama Yılı'nı açış konuşması

Değerli milletvekilleri, önce, yeni yasama yılının ülkemize, milletimize, hepimize hayırlı ve uğurlu olmasını, sağlıklı ve başarılarla dolu bir çalışma yılı olmasını temenni ediyorum.

Meclisimiz 24'üncü Dönemde milletimizin beklentilerini karşılamak, milli hedeflerimizi gerçekleştirmek ve ülkemizin huzur ve refahı için çalışacaktır. İnanıyorum ki, milletvekillerimiz, milletimizden aldığı temsil görevini en iyi şekilde yerine getireceklerdir. Milletvekillerimiz ve siyasi gruplar yapacakları çalışmalar ve gösterecekleri demokratik olgunlukla demokrasimizin gelişmesine katkı sağlayacaklardır. İş birliği ve diyalog kanallarının geliştirilmesi, uzlaşma zemininin ve kültürünün güçlendirilmesi demokrasimizi daha ileri noktalara taşıyacaktır.

Bu dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi yüzde 95’ler gibi büyük bir temsil oranına kavuşmuştur. Kadın milletvekili sayısının artması ise hepimizi sevindirmektedir. Bu tablonun çalışmalarımızda bize güç katacağı, verim ve başarımızı artıracacağı inancını taşıyorum.

Sayın milletvekilleri, millî iradenin, halkın egemenliğinin tecelli ettiği yer olan Türkiye Büyük Millet Meclisi demokrasimizin ve kalkınmanın en büyük güç kaynağıdır. Türkiye yokluklar içerisinde var olma mücadelesi veren bir durumdan bugün dünyanın saygın ülkelerinden biri hâline gelmişse, bunda Meclisimizin payı çok büyüktür. Demokrasimizin kalbinin attığı bu kurum milletimizin ve ülkemizin her zaman önünü açan çareleri üretme başarısını göstermiştir, bugün de gösterecektir; bundan sonra da yüksek sorumluluk bilinciyle hareket ederek milletimizin umudu olmaya, ülkemizin sorunlarına, milletimizin menfaatleri doğrultusunda çözümler üretmeye devam edecektir.

Sayın milletvekilleri, yeni yasama yılında Meclisimizi bekleyen en önemli gündem maddelerinden birisi hiç şüphesiz yeni anayasa konusudur. Bilindiği üzere, 1982 Anayasası, günümüze kadar sayısız defa değişikliğe uğramış ancak bunca değişikliğe rağmen üzerindeki “darbe Anayasası” imajını atamamıştır. Bu imaj nedeniyle, yaşanan her sorun, haklı ya da haksız Anayasa’ya mal edilir olmuştur. Kaldı ki Anayasa’nın birçok toplumsal soruna kaynaklık ettiğini göz ardı etmek de mümkün değildir. Ülkemizde, toplumsal mutabakata dayalı yeni bir anayasa ihtiyacı ve bu ihtiyacın giderilmesi yönünde ciddi bir beklenti mevcuttur. Anayasanın, Türkiye Büyük Millet Meclisi, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, akademik camia gibi her kesimin özgür ve aktif katılımıyla gerçekleştirilmesi hususunda kamuoyunda bir uzlaşmadan söz etmek mümkündür. Nitekim 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan 24’üncü Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine de birçok siyasi partimiz yeni bir anayasa vaadiyle girmiştir. Keza, uzun yıllardan beri çeşitli sivil toplum kuruluşlarının da yeni ve sivil bir anayasa konusunda yaptıkları sayısız çalışmalar mevcuttur.

Değerli milletvekilleri, yeni bir anayasa yapımı sadece ülkemizde değil, tüm dünyada zorlu bir süreç olmuştur. Anayasa yapımında izlenecek yöntemden metnin içeriğine kadar her konuda sorun yaşanması son derece doğaldır. Ancak hiçbir zorluk, gelişmiş demokratik toplumları, çağın gereklerine uygun, özgürlükleri güvence altına alan anayasaları yapmaktan vazgeçirmemiştir, bizi de vazgeçirmemelidir. Yeni bir anayasa yapımı için, toplumumuz yeterli demokratik uzlaşma kültürüne sahiptir, siyaset kurumu çözüm iradesini ortaya koyabilecek olgunluktadır, sivil toplum örgütleri gerekli katkıyı sağlayacak kapasitededir, akademik dünyamız anayasa yapımının teorik zemini açısından yetkinliğini fazlasıyla ispat etmiştir. Yazılı ve görsel medyada gerekli duyarlılığın olduğu gözlenebilmektedir.

Yapılacak anayasa ile ülkemizin kalkınmasına yeni bir ivme kazandırmak, Anayasadan kaynaklanan toplumsal gerginlikleri asgariye indirmek, Anayasa çerçevesinde yapılabilen ve hâlen de sürdürülen tartışmalara son vermek toplum ve Meclis olarak bizim elimizdedir. Kangren olmuş bu sorunumuzu, ülkemize karşı sorumluluğumuzun bir gereği olarak el birliğiyle çözeceğimize inanıyorum.

Bugüne kadar konuya anlayışla yaklaşan tüm parti gruplarımıza, siyasi partilerimize, sayın liderlerimize ve sivil toplum kuruluşlarına teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, mevcut İç Tüzük ile etkin ve verimli bir şekilde yasama ve denetim faaliyeti yapıldığını söylemek zor. O nedenle, ümit ediyorum, yeni dönemde siyasi parti gruplarımızın katkılarıyla, Anayasa'yla eş zamanlı olarak veya ondan ayrı yeni bir İç Tüzük çalışması gündeme gelmelidir. Ayrıca, siyaset hukukunun yeniden tanzim ve inşası, Anayasadan kaynaklanan sorunlar, Anayasa'yla ilintili veya ondan ayrı, hukuki, siyasi, ekonomik ve sosyal içerikli yasal ve kurumsal düzenlemeler, daha pek çok sorun, iktidarın gündeme getirdiği ve getireceği yasa tasarıları, muhalefet partilerinin öncelik ve önem verdiği konular, sorunlar burada müzakere edilecek ve karara bağlanacaktır, bunlar yeni dönemin öncelikli konularıdır.

Değerli milletvekilleri, günümüzdeki en önemli sorunlardan birisi hiç şüphesiz, geçmişten beri halkımıza büyük acılar yaşatan terör sorunudur. Söyleyecek sözü olmayanlar şiddete başvururlar.

İnanmak istiyorum ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında görev yapacak olan bütün milletvekillerimiz şu hususta hemfikirdir: Terör bir insanlık suçudur, terör yoluyla ve terör yöntemleriyle sorunlara çözüm aramak çağ dışılıktır ve ilkeliktir. İnsan hayatına kasteden, kan döken, can alan, pusu kuran teröre ve terör şebekelerine karşı mutlaka güçlü bir irade sergilemeli ve bu iradeyi hiçbir zaman politik rekabete feda etmemelidir.

Hukuk alanını çignemeye kimsenin hakkı olamaz. Kimin, ne isteği, ne talebi varsa bunun en evvel konuşulacağı yer burasıdır. Hukuk içinde kalarak, demokratik yol ve yöntemlerle sorunlara çözümü burada bulabiliriz. En doğru olan yol budur. Her şeyi burada konuşabiliriz, çözümleri de birlikte bulabiliriz. Bunu yaparken hepimize düşen bir sorumluluk var. Bu kürsüdeki ve bu çatı altındaki her kelime, her cümle bir yarayı kanatmayı değil, bir yaraya şifa olmayı esas almalıdır. Yanlışın eşiğinde olanı daha çok yanlışla sürüklemek ve onunla köprüleri atmak yerine, onu gerçeğin zeminine çekecek uzlaşma dilini bulmak durumundayız. Zaten zor olan da budur ve demokrat olmak bu zorluğu aşabilmektir. Meclis Başkanı olarak toplumsal barış ve huzuru koruma konusunda herkesi sağduyulu davranmaya davet ediyorum. Şunu da asla unutmamamız gerekmektedir: Demokrasi de, haklar da, özgürlükler de sadece yaşayan bireyler içindir.

Değerli milletvekilleri, bu duygu ve düşüncelerle 24'üncü Dönem İkinci Yasama Yılında iktidar ve muhalefet partilerine mensup milletvekillerimiz ve bağımsız milletvekillerimizin değerli katkılarıyla milletimiz tarafından minnet ve şükranla anılacak önemli çalışmalar yapılacağına, ülkemizin ve milletimizin menfaatleri doğrultusunda en iyi, en doğru çözümlerin hayata geçirileceğine yürekten inanıyorum. Ben de Meclis Başkanı olarak bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bu sürece katkı yapma gayreti içerisinde olacağım.

Sözlerimi bitirirken başta cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Meclisimize Başkanlık yapmış, üye olarak bulunmuş bütün devlet ve siyaset adamlarından ölenlerini rahmet ve minnetle anıyor, hayatta olanlara ve siz değerli milletvekillerimize, şehitlerimize ve gazilerimize minnet ve şükran duyularıyla sağlıklı ve esenlikli bir yeni yıl diliyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

1915 yılında yaşanan olayları daha önce “soykırım” olarak tanımlayıp aksini iddia edenlerin cezalandırılmasını öngören kanun teklifine ilişkin Fransa Ulusal Meclisinde 22.12.2011 tarihinde oylama yapılacağına, konuyu gündeme taşıyarak tarihî bir sorunu iç politikaya alet etmelerine, konunun siyasetçilerin değil tarihçilerin araştırması gereken bir konu olduğuna ilişkin konuşması

Gündeme geçmezden önce, bir hususu, önemi sebebiyle ve zamanlaması itibarıyla bir defa daha burada, sizlerin huzurunda dile getirmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, 1915 yılında yaşanan olayları daha önce “soykırım” olarak tanımlayıp aksini iddia edenlerin cezalandırılmasını öngören kanun teklifine ilişkin Fransa Ulusal Meclisinde yarın oylama yapılacaktır. Geçmişte barış içerisinde yaşadığımız Ermeni vatandaşlarımızı tahrik ederek her iki taraf açısından istenmeyen olayların vuku bulmasına sebep olanlar, bugün de sadece oy hesabıyla ve bezirgânca bir yaklaşımla konuyu gündeme taşıyarak tarihî bir sorunu iç politikaya alet etmektedirler. Konu, siyasetçilerin değil, tarihçilerin araştırması gereken bir konudur. Bunu defaatle ifade ettik.

Yarın Fransa Ulusal Meclisinde yapılacak oylamanın olası sonuçlarına ilişkin hassasiyetimizi çeşitli vesilelerle dile getirdik. Fransa Ulusal Meclis Başkanına mektup gönderdim. Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu üyelerinden oluşan bir heyetimiz ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri, Fransız kamuoyuna ve politikacılarına konunun iki ülke ilişkilerinde yol açacağı kalıcı tahribatı anlatıyorlar. Dünkü birleşimde Başkanlık tarafından Genel Kurul kürsüsünden gerekli uyarı Meclisimiz adına bir defa daha yapıldı, ben de aynen katılıyorum, bugün de aynı uyarıyı yapmayı tarihî bir görev olarak kabul ediyorum. Teklifin seçimler öncesinde gündeme getirilmiş olması bile başlı başına bazı Fransız politikacıların bu konuya nasıl yaklaştığını göstermektedir.

Milletvekillerinin ve parlamentoların görevi ülke ve dünya barışına hizmet etmektir. Politikacı oya muhtaçtır, ancak sağduyulu politikacılar ülkelerinin ve vatandaşlarının geleceğini ipotek altına alacak kararlardan kaçınmalıdırlar. Teklifin kabul edilmesi Türkiye-Fransa ilişkilerinde telafisi mümkün olmayan, tamir edilemeyecek ölçülerde büyük bir hasara yol açacaktır. Umarım yarınki oylamada sağduyu öne çıkar ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine her fırsatta karşı çıkan Fransız politikacıların her iki ülke vatandaşları arasında kalıcı bir tahribata yol açacak hataya düşmelerinin önüne geçilmiş olur.

TBMM Dönem 24, Cilt 9, Birleşim 44, Sayfa 1060 (21 Aralık 2011 Çarşamba)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 92 nci Yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması münasebetiyle yaptığı konuşma

Gündemimize göre, Genel Kurulun 18 Nisan 2012 tarihli 96'ncı Birleşiminde alınan karar uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 92'nci yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması ile günün önem ve anlamının belirtilmesi amacıyla yapacağımız görüşmelere başlıyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 92'nci yıl dönümü olan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı büyük bir coşku ve heyecanla kutluyoruz. Meclisimiz doksan iki yıldır ülkemizin geleceği ve milletimizin istikbali için millî iradenin merkezi olarak çalışmaktadır. Bugüne kadar elde ettiğimiz başarılarda bu yüce çatı altında görev yapmış ve yapmakta olan değerli milletvekillerinin çabası ve katkısı çok büyüktür. İşte, doksan iki yıl önce bugün zor şartlarda açılan Meclisimiz bağımsızlığımızı gerçekleştirmiş ve cumhuriyetimizi kurmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, imparatorluğun yıkıntısından kurum ve kuruluşlarıyla çağdaş bir devlet çıkarmıştır. O yıllarda yurdumuzun birçok yeri işgal edilmiş, orduları dağıtılmış ve memleket bilfiil işgal edilmiştir fakat milletimizin gönlündeki bağımsızlık ve vatan aşkı ve büyük millet bilinci canlı ve diri olarak her zaman yaşamış ve bugün de yaşamaktadır.

Anadolu'da yapılan seçimlerin ardından zor şartlar altında Ankara'ya gelen milletvekillerinin katılımlarıyla 23 Nisan 1920'de Meclisimiz açılmıştır. O gün en yaşlı üye sıfatıyla Meclisi açan Şerif Bey şöyle demiştir: "Bu yüce Meclisin en yaşlı üyesi kimliğiyle ve Allah'ın yardımıyla ulusumuzun iç ve dış tam bağımsızlık yazgısının sorumluluğunu doğrudan doğruya yüklenip kendisini yönetmeye başladığını bütün cihana duyurarak Büyük Millet Meclisini açıyorum." Böylesi heyecanlarla, umutlarla ve dualarla açılan Meclisimiz millî mücadelemizi başarıyla yürütmüş ve bağımsızlığımızı kazandırmıştır. Alnının akıyla dünyadaki tek gazi Meclis olmuştur. O nedenle, bu Meclis gazi Meclistir, bu Meclis şanlı bir Meclistir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi doksan iki yıllık süreçte de üzerine düşen tarihî sorumluluğun gereğini yapmakta her zaman büyük çaba içerisinde olmuştur. Millî menfaatlerimizi ve onurumuzu gözetmenin, ülkemizin gelişip kalkınması ve Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği muasır medeniyet düzeyinin üzerine çıkması çabası içerisinde olmuştur. Böylesine şanlı ve onurlu bir geçmişe sahip olan Mecliste görev yapmış olmak hepimizin haklı gururudur.

Değerli milletvekilleri, doksan iki yıl önce Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı, millî egemenliğin vazgeçilmezliğinin ve millî iradenin üstünlüğünün ifadesidir. Millî iradenin üstünlüğü bizim için devredilemez ve asla vazgeçilemez. Millî egemenlik bizim millî mücadelemizin ruhunda gizlidir. Millî mücadelemiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bir halk hareketidir. Milletimiz düşmanı yurttan kovmuş ve kendi cumhuriyetini ve demokrasisini kurmuştur. Cumhuriyet ve demokrasi bizim en büyük kazanımlarımızdır. Bunları bize armağan edenlere şükran borçluyuz.

Millî iradenin üstünlüğü aynı zamanda demokrasinin de gücüdür. Millî egemenlik demokrasiyle anlamlıdır. Halk iradesinin çiğnenmesi ve kesintiye uğraması en büyük zararı demokrasiye ve millete vermektedir. Millî egemenliği çiğnetmek, Meclisin hukukunu ve milletin egemenliğini korumak temel görevimizdir.

Millî iradeye yönelik girişimlerin bu ülkenin kuruluş felsefesine ve halkın iradesine yönelik girişimler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çok partili hayat, işleyen bir demokratik sistem, burada tecessüm eden millî irade bizim en büyük kazanımızdır. Bunu korumak ve demokrasimizi geliştirmek hepimizin ortak sorumluluğudur. Yaşadığımız ve yaşamakta olduğumuz acı tecrübelerden sonra bunu hepimiz tam bir samimiyetle kabul etmeliyiz.

Değerli milletvekilleri, Birinci Meclisin saygın üyeleri zor koşullarda verilen mücadelenin ardından cumhuriyetimizi kurmuşlardır. Bunu daha ileriye götürmek, demokrasi ve insan hakları standardını geliştirmek ve çağdaş bir cumhuriyet hâline getirmek için yoğun bir çaba içerisindeyiz.

Hızlı bir değişim sürecinde olduğumuz açıktır. Yeni dönemler yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Her geçen gün yeni sorunlarla karşılaşmaktayız. Çok değişik sebeplerden ve yargılama süreciyle ilgili sıkıntılardan dolayı olsa da bugün bir temsil sorunu yaşamaktayız. Konunun tüm yönleriyle değerlendirilerek birlikte bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu sorunun sebepleri ve kaynakları farklı da olsa bedelini siyaset kurumu ve bizler ödemekteyiz. Bunca sorunumuz varken bir de bu sorumlulukla karşı karşıyayız.

Saygıdeğer milletvekilleri, teknolojik gelişmelere, sosyolojik değişimlere, üretim ilişkilerine ve bilgi üretimine göre dünya yeniden şekillenmekte ve hayat yeniden kurulmaktadır. Modern dünya ile entegre olmaya çalışan Türkiye ise bu gelişmelerin içerisinde hızlı bir ekonomik, siyasi ve kültürel değişim sürecindedir. Bugün farklı kültürel iklim ve ilişkiler içerisinde genç bir nüfus yetişmektedir, ülkemizin ise tarihi ve kültürel olarak büyük potansiyeli bulunmaktadır. Doğu ile Batı'nın ortasında, geleneksel özellikleri yanında modernleşmeye çalışan bir ülkedir. Farklı kültürel geleneklere sahip, Doğu medeniyetinin de Batı medeniyetinin de özelliklerini bünyesinde barındıran belki de dünyadaki tek ülkedir. Her şeyden önce bir imparatorluk vârisiyiz. Bununla birlikte, cumhuriyetle büyük bir modernleşme, yenilenme ve reform sürecinde olduğumuz, yeni kurumlar, kuruluşlara sahip olduğumuz da göz ardı edilemez; bu, devam eden, sürekli kendisini geliştiren modernleşmeyi ileri aşamalara taşıyan bir süreçtir.

Demokrasimizi geliştirmeye çalışıyoruz. Demokrasi eksikliği temel bir toplumsal noksanlık olarak sorunlara yol açmaktadır. Demokrasi günümüz dünyasında, artık, ekmek kadar, su kadar gerekli bir ihtiyaçtır. Bugün Orta Doğu'da yaşanan gelişmelere bakarak demokrasinin ne kadar büyük bir nimet olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte, demokrasinin bugünden yarına gelmediğini, süreç içerisinde kendisini geliştirdiğini, kurum ve kurallarını oluşturduğunu ve bunu bir kültüre dönüştürdüğünü görüyoruz, bizim için bu süreç Senedi İttifak'la başlayan yaklaşık iki asırlık bir süreçtir. Demokrasimiz kesintilerle ve sorunlarla uğraşarak bugüne kadar gelmiştir, bu süreçte çok da kayıplarımız olmuştur fakat demokrasi çabamızdan, özgür ve kalkınmış bir ülke olma hedefinden hiç şaşmadık, yeni kayıplar da artık istemiyoruz.

Demokrasimiz konusunda herkese büyük sorumluluk düşmektedir, en başta da bizlere yani siz saygıdeğer milletvekillerine düşmektedir. Tutumları, davranışları, ortaya koydukları söz ve fiilleriyle milletvekili sıfat ve sorumluluğuyla bağdaşmayan olumsuzluklardan hepimiz kaçınmalıyız. Bunları değerlendirecek ve kurala bağlayacak bir siyasi etik kuruluna ihtiyaç olduğu çok açıktır. Ümit ederim ki bunu kısa sürede, bu dönem gerçekleştirebiliriz. Bu konuda hepimizin ortak çabasına ih-

tiyaç var. Hepimiz, işimizi daha iyi yapmaya ve daha sorumlu davranmaya mecburuz. Ülkemizin ve demokrasimizin geleceğini ve çocuklarımızın yaşamını günlük siyasi kaygılar ötesinde planlamak ve düşünmek gerekmektedir.

Değerli milletvekilleri, demokrasi bir mücadelenin eseridir, aklın, bilimin ve özgürlüğün zaferidir. Bunun nasıl daha ileri götürüleceği, olgun ve iyi işleyen bir sisteme dönüştürülebileceği ortak akılla, diyalogla ve demokratik rekabetle olabilecektir. Demokrasi, konuşabilmenin ve birbirini anlayabilmenin uygun zeminini ve fırsatlarını sunmaktadır. Toplumsal sorunların sürekli olacağı açıktır, bilim ve akıl ise bunu çözebilmenin yöntemlerini sunmakta, demokrasi buna uygun zeminler hazırlamaktadır. Tartışma ve diyalog zeminlerini tahrip etmeden, konuşma ve diyalogu bir kültür hâline getirerek sorunlarımızı çözebiliriz. Bunun elbette ki en uygun zemini Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi millî iradenin temsil merkezi ve sorunların çözümü yeridir, bütün kesimlerin umutlarının olduğu ve gözlerini çevirdiği yerdir. Bu zemini tahrip etmemek, burasının verimliliğini ve işlerliğini korumak hepimizin sorumluluğudur.

Saygıdeğer milletvekilleri, Meclisimizin açılışının 92'nci yıl dönümünü kutlarken, Meclisinin açılışının yıl dönümünü çocuklara bayram olarak armağan eden bir ülke olmanın da onurunu yaşıyoruz. Çocuklarımızın milletimizin ideallerine sahip çıkarak daha iyiyi, başarıyı, kaliteyi ve özgür Türkiye'yi düşleyerek yetişmelerini istiyoruz, onların millî egemenlik ruhuyla büyümelerini istiyoruz, daha demokratik, özgür yarınları inşa etmelerini istiyoruz. Biz, onlara daha demokratik bir ülke bırakmak zorundayız. Kavgaların hâkim olduğu, sürekli sorunlar çıkaran bir demokrasiyi çocuklarımız hak etmemektedir.

Değerli milletvekilleri, çocuklarımıza bırakacağımız en önemli emanetlerden biri yeni anayasa ve özgür bir Türkiye'dir. Yeni anayasa milletimize ve çocuklarımıza karşı borcumuzdur. Bugün dünya ve Türkiye değişmiştir, bizim koşullarımız ve demokrasi standartlarımız da değişmektedir ve değişmek mecburiyetindedir. Yeni anayasa bizim için yeni bir sayfa, yeni bir Türkiye'dir. Yeni anayasa, geçmişimizle ve aynı zamanda geleceğimizle bir yüzleşmedir, yanlışlarımızla, eksikliklerimizle bir muhasebedir, meşru bir zeminde, Meclis ikliminde bir toplumsal sözleşme metni çıkarma çabasıdır. Milletten temsilcileri millet adına demokratik bir anayasa yapacaklardır. Siyaset kurumu sivil toplum örgütleriyle, toplumsal aktörlerle birlikte diyalog içerisinde bir anayasa yapmak durumundadır. Yeni anayasa yapamadığımız takdirde çok şey kaybedeceğimizin hep beraber farkında olmamız gerekmektedir. Geline nokta, ortaya konulan iradelerden ve toplumumuzun bu yöndeki büyük beklentisi ile milletimize yakışan, temel hak ve özgürlükleri koruyan, geliştiren ve demokrasimizin standardını yükselten daha çağdaş bir anayasaya kavuşacağımıza inanıyorum.

Meclisimizin açılışının 92'nci yıl dönümünde başta Millî Mücadele'mizin Önderi ve ilk Meclis Başkanımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve Birinci Meclisimizin kahraman milletvekillerini ve o günden bugüne bu çatı altında görev yapan tüm milletvekillerimizi, Millî Mücadele'mizin tüm gazi ve şehitlerini, ebediyete intikal eden parlamenterlerimizi saygı ve şükranla anıyorum.

Tüm milletimizin ve çocuklarımızın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını kutluyorum. (Alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yirmidördüncü Dönem Üçüncü Yasama Yılı'nı açış konuşması

Değerli milletvekilleri, yeni yasama yılının ülkemiz, milletimiz ve hepimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Sağlıklı ve başarılarla dolu bir çalışma yılı geçirmemizi temenni ediyorum.

Sözlerimin başında, Meclisimizin ilk Başkanı, cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Meclisimize başkanlık etmiş, üye olarak bulunmuş bütün devlet ve siyaset adamlarımızı, şehit ve gazilerimizi rahmet, minnet ve şükranla anıyorum. Sizleri saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisine, 24'üncü Dönem çalışmalarında bugüne kadar 419 kanun tasarısı, 845 kanun teklifi, 270 kanun hükmünde kararname sunulmuş, bunlardan 119'uyla ilgili komisyonlarda ve Genel Kurulda görüşmeler yapılarak yasalaşmıştır. Ayrıca, Meclisimiz 31 adet de karar almıştır. Yine bu dönem içerisinde 822 dokunulmazlık dosyası Meclisimize gelmiştir.

Kabul edilen ve yasalaşan bu tasarı ve teklifler içerisinde Türkiye İnsan Hakları Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, İş Sağlığı ve Güvenliği, Afet Sigortaları Kanunu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanunu, yargı ve eğitim hizmetleriyle ilgili çok geniş kesimleri ilgilendiren düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı dönemde, 2.304 sözlü soru önergesi verilmiş, 451'i cevaplandırılmıştır. 10.811 yazılı soru önergesinin 7.412'sine cevap verilmiştir. Verilen 11 genel görüşme önergesinden 5'i işleme alınmıştır. İşleme alınan 4 önerge terörle ilgili olup görüşülmüş, füze savunma sistemiyle ilgili önerge Genel Kurul gündeminindedir. 12 gensoru önergesinden 4'ü geri alınmış, 8'i ise görüşülmüştür. Meclis araştırması yapılması isteğiyle 983 önerge verilmiş, işleme alınan 351 önergeden 28'i için komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

Bunlar içerisinde, bilişim sektöründeki gelişmeler ve İnternet kullanımının sosyal etkileri, üstün yetenekli çocuklarla ilgili konuların araştırılması, demokrasiye müdahale eden ve demokrasiyi işlevsiz kılan girişim ve süreçlerin tüm boyutlarıyla araştırılması, sağlık çalışanlarına yönelik artan şiddet olaylarının araştırılması gibi önemli araştırma hususları vardır.

Tüm bu çalışmalar için 143 birleşim, 598 oturum yapılmış, 856 saat çalışılmış, 43.605 sayfa tutanak tutulmuştur. Yeni yasama yılında da Meclisimizin yoğunlukla ve büyük bir gayretle ülke gündemindeki konularla ilgili çalışmaları sürdürülecektir.

Saygıdeğer milletvekilleri, bizler, Aziz Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin en büyük eseri olan bu kutsal çatı altında milletimize hizmet etme mazhariyetine erişmiş şanslı insanlarız. Bu, hepimiz için gurur verici bir payedir. Bu paye, hepimize çok büyük bir sorumluluk yüklemektedir. O nedenle Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygınlığının korunması en başta gelen görevimizdir. Demokrasimizin geleceği, demokrasiye duyulan güven buna bağlıdır.

Ülkemizin sorunlarını, çözüme kavuşturulması gereken konuları demokratik anlayış ve kurallar çerçevesinde, İç Tüzük'teki ifadesiyle "kaba ve yaralayıcı" olmayan temiz bir üslupla, uygar tartışmanın güzel örneklerini vererek neticelendirmek durumundayız. Bizler toplumun önünde görev yapıyoruz. Unutmamalıyız ki bu kutsal kurumun hepimizi aşan, hepimizin üstünde ayrı bir yeri, ayrı bir kimlik ve şahsiyeti, bu yüce kurumun şahsında temsil edilen ortak değer ve hedeflerimiz var. Bu konuda azami ölçüde duyarlı olmalıyız.

Değerli milletvekilleri, demokrasiyi özümsemiş ülkelerde parlamentolar yalnızca temennide bulunan kurumlar değildir, tam aksine, temenni edilenleri temin etmekle görevli ve sorumlu kuruluşlardır. Bizde de öyledir, öyle olmak zorundadır. Öyle olduğu içindir ki dünyadaki tek gazi meclis, bu Meclistir. Bizler de Parlatomuzun, ülkemizin önünü açan, sorunlara çare üreten bir kurum olduğu inancını artırarak sürdürmeliyiz, yüksek sorumluluk bilinciyle hareket ederek milletimizin ümidi olmaya elden gelen katkıyı vermeliyiz. Esasen varlık sebebimiz budur, parlamentoların tarihî varlık gerekçesi de budur.

Buradan hareketle ifade etmeliyim ki, çözmemiz gereken içeride ve dışarıda birçok sorununuz var. Bunları birlikte, uygarca tartışarak, konuşarak ve uzlaşarak çözmek durumundayız. Aksinin ne büyük zorluklar çıkardığını yeterli tecrübeyle görmüş bulunuyoruz.

Bu dönem iki konuda bir başlangıç yaptık. Her ikisini de olumlu sonuçlandırmak gibi hem dört siyasi partimizin hem de hepimizin önemli ve tarihî bir sorumluluğu var. Birincisi, yeni anayasadır. Yeni anayasa geçen dönem toplumsal talepti, şimdi geldiğimiz noktada bizim için bir mecburiyettir. Siyasetin itibarı için, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çözüm adresi olduğunun ispatı için bunu başarmak zorundayız. Darbeleri soruşturan bir Meclis, darbe anayasası ve darbe hukukuyla yoluna devam edemez. Bu siyaset için ciddi bir noksanlıktır, izahı da zor bir çelişkidir. Bundan bir an evvel kurtulmalıyız. İşleri geciktiremeyiz, öteleyemeyiz. Eğer geciktirirsek ve öteleysek her gün daha büyük ölçüde anayasal sorunlarla uğraşmak zorunda kalırız. Aksi varit olursa yani yeni bir anayasa yapamazsak, bu bizim tarihî sorumluluğumuzdur, bu sorumluluğun altında da kalırız.

İkincisi, siyasi etik komisyonunun kurulmasıdır. Ümit ve inanç olarak ifade ediyorum ki, bu yasama yılında hiç olmazsa bu konularda uzlaşarak bir sonuç almalyız. Unutmayalım ki, halkın ifadesiyle, hayır işler uzayınca şerre dönüşür.

Geçen sene de ifade ettim, üzerinde durmamız gereken bir başka konu şudur: Bu dönemde birlikte çalışma yapmamız gereken bir konu olarak ifade ediyorum, bu da siyaset hukukunun yeniden tanzimidir. 1982 Anayasası ve onun şekillendirdiği siyaset hukukumuz artık hiçbir şekilde günün ihtiyaçlarını karşılamıyor. Herkesin vurgu yaptığı şekliyle, bize bu hukuk dar geliyor, her gün yeni sorunlar çıkarıyor. En başta, meşruiyet sorunu yaşıyoruz. Siyaset hukukunun katı, yasaklayıcı kurallarıyla siyasetin gerçekleri ve halkın beklentileri bugün karşı karşıyadır. Kanuni, hukuki meşruiyet ile siyasi meşruiyet uyuşmuyor. Siyaset hukukunun çizdiği çerçeve reel siyaseti zorluyor, rehin alıyor. Sonuçta, hukuki meşruiyetle siyasi meşruiyet çatışıyor. Biri diğeri ile örtüşmesi gereken bu kavramlar çatışmanın sonucu olarak meşruiyet kavramını da aşındırıyor. Bugün yaşadığımız bir kısım sorunun temelinde bunlar yatmaktadır.

Dünün kuralları ve kurumları, ülkemizin sorunlarını çözmeye, beklentilerimizi karşılamaya da yetmiyor. Mevzuatı güncelleştirmeye, kavramlara yeni içerik yüklemeye mecburuz. Bunu süratle yapamazsak beklentiler temenniden öteye geçemez. Kural koyarak, kuralları, kavramları ve kurumları yenileyerek aşabileceğimiz sorunları kişisel çabalara, yeteneklere havale ediyoruz.

Siyasi Partiler Yasası, seçim mevzuatı, İç Tüzük, dokunulmazlık, uzun tutukluluk, milletvekilliği statüsü, 83'üncü madde, 14'üncü madde, daha pek çok konu yeni baştan ele alınmayı gerektiriyor.

Yasama-yargı ilişkileri yargının çözemediği, yargının yasama organının muadiri yeterince dikkate almayıp, getirip önümüze koyduğu her konu siyasi sorun olarak bize geri dönüyor. Tarafınızdan uygun görülüyorsa birlikte çözüm çalışmalarını bu ve benzeri konularda vakit geçirmeden başlatmalı ve olumlu şekilde sonlandırmalıyız.

Önümüzde yapılacak çok iş var, canımızı yakan çok sorun var. Terör bunlardan biridir. Bunun bir insanlık suçu olduğunu biliyoruz. Toplumun geleceğine, huzur, barış ve istikrarına yönelmiş en büyük tehdit olarak görüyoruz. Kalkınma ve iç barışın önündeki en önemli engel budur. Bu sorun partiler üstü, hepimizin sorunu, herkesin nerede durduğunu ve safını açıkça belirlemesini gerektiren bir sorundur. Bu sorunu bizler çözeceğiz, bizler çözmeliyiz. Başkasının verebileceği katkılar, ya hiç yoktur ya da fevkalade sınırlıdır.

O nedenle, terminolojisi, yöntemi ve içerik konusu dahil olmak üzere birlikte kararlaştırılan bir sonuca bunu bağlamak durumundayız. Bu konuda toplumsal barışı ve huzuru, birliğimizi, dirliğimizi korumak için daha fazla hassasiyet göstermeli, milletçe dayanışma içerisinde olmalıyız. Bu konuda ve başkaca konularda çözmek mecburiyetinde olduğumuz iç ve dış sorunların ele alınışında, milletin vekilleri ve öncülleri olarak ona yeni hedefler, demokrasi adına birlikte iş yapma, uzlaşma, dayanışma adına güzel örnekler koymaya mecburuz. Bu, bizim görevimizdir. İnşallah bunları yapacağız, milletimize layık olacağız.

Bu temennilerle yeni yasama yılının hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. (*Alkışlar*)

TBMM Dönem 24, Cilt 29, Birleşim 1, Sayfa 88-90 (01 Ekim 2012 Pazartesi)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmesi münasebetiyle yaptığı teşekkür konuşması

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Hepinizi saygıyla selamlıyor, şahsımla ilgili teveccühünüz ve verdiğiniz karar için teker teker hepimize şükranlarımı sunuyorum.

Bu kutsal çatı altında başkan olarak, milletvekili olarak ve kamu görevlisi olarak hizmet vermek, inanıyorum ki bizler için bir gururdur, bir onurdur. Çünkü TBMM Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en temel kurumudur.

Çünkü bu Meclis istiklal mücadelemizi yürüten ve yöneten bir Meclis'tir, Gazi Meclis'tir.

Çünkü bu Meclis devleti ve Cumhuriyeti kuran, demokrasiye giden yolu açan Meclis'tir.

Çünkü bu Meclis, 93 yıldan beri çağdaş uygarlık hedefine ulaşabilmemiz için anayasal, yasal ve yapısal reformları yaparak, her alanda ülkemizin ve insanımızın mutluluğuna, refahına ve kalkınmasına öncülük etmiş, en büyük katkıyı vermiştir. Bugün de aynı inanç ve heyecanla, aynı hedefler için hizmet vermeye devam etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bu 93 yıl içinde çok önemli işler yaptık ama daha yapılacak çok işimiz bulunmaktadır. Milletimizin bizden beklentisi yüksektir. En başta, insan onurunu esas alan, hak ve özgürlüklerin standardını yükselterek onları teminat altına alan, etkin ve verimli bir devlet hizmetini temin için, kendi içinde dengeleri iyi kurulmuş yeni bir Anayasa bizim milletimize taahhüdümüzdür. Bu sorumluluk omuzlarımızda durmaya devam etmektedir.

Keza, Meclis'in saygınlığını artıracak, bir yandan kaliteli ve ihtiyaç duyulan yasaları katılımcı bir anlayışla çıkarmayı kolaylaştıracak, öbür yandan da etkin bir denetime imkân verecek ve Meclis'in verimli çalışmasını sağlayacak yeni bir içtüzük acil bir ihtiyaçtır. Bunları bir an evvel yapmalı ve bir şekilde sonlandırmalıyız. Bence bunlar diğer çalışmalarımızın ön şartıdır.

Bu vesileyle, en başta Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, tüm başkanlarımızı, milletvekillerimizi ve kamu görevlilerini; 93 yıldır hizmet vermiş ve vermekte olan tüm mensuplarımızı rahmet, minnet ve şükranla anıyorum.

Maalesef geçmiş dönemde büyük acılar yaşadık. Hala o acıları yüreğimizin derinliklerinde hissediyoruz. Sivas'ta, Başbağlar'da ve başkaca birçok olayda kaybettiğimiz değerlerimiz var. Onları ve bu ülkenin birliği, dirliği için hayatlarını feda etmiş tüm vatan evlatlarını rahmet ve saygıyla anıyorum.

Tekrar hepimize sevgiler saygılar sunuyorum, sağ olun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR